IO. DVBRAVII
OLOMVZENSIS
EPISCOPI,

HISTORIA BOHEMICA,
AB ORIGINE GENTIS, PER DI-
uerſas temporum & familiarum vi-
ces, vſque ad Ferdinandi Imp.
& Regis auſpicia, de-
ducta.

A CL. V.
THOMA IORDANO *Medico nouis Genealogiarum, Epiſcoporum, Regum, Ducum*
CATALOGIS, *neceſſariis quinetiam* ANNOTATIONIBVS
ornata & illuſtrata, vt nunc demum edita
dici poßit.

CVI HAC EDITIONE ACCEDIT EIVSDEM
DVBRAVII AD SIGISMVNDVM POLONIÆ REGEM
oratio ad Turcam debellandum exhortatoria: nunc
primum edita.

Adiectus eſt in fine rerum memorabilium INDEX.

HANOVIÆ,
Typis Wechelianis, apud Claudium
Marnium, & heredes Ioan. Aubrij.
M. DCII.

Digitized by Google

RVDOLPHO ET ERNESTO.

REGI ET REGNIS EXOPTATISS. FRATRIBVS AVSTRIACIS.

IMPER. CÆSARIS MAXIMILIANI AVGVSTI FF.

IOANNES CRATO à Crafftheim Medicus, S.

NON *sum nescius, consimili plerunque fortuna & aliorum libros in publicum edi, & alienos liberos educari, vt nimirum pro gratia & laude, quam ii consectari videntur, quos labor & aliorum vtilitas delectat, vituperationem subeant. Est autem hic liber ante annos* XXIII. *instituto atq; sumptu autoris Ioannis Dubrauii Olmucensis Antistitis in oppido Morauiæ Prostanna typis descriptus, sed (quod sciam) in celebri aliquo mercatu nunquam diuulgatus. Diu enim autor ipse exemplaria continuit, quæ eo demortuo in vicinis saltem locis sparsa fuisse comperimus. De veritate autem historiæ huius, aut styli puritate vel impuritate, nullum meum iudicium interponere debeo. Ad res ipsas verò respicienti attentius, cùm absq; temporum annotatione in magna obscuritate versentur, sæpe ista legens lucem atq; ordinem in iis desideraui. Et cum alios aliter illa ipsa quæ Dubrauius narrat, exposuisse scirem, veritatem in collatione limandam esse necessarium putaui. Itaq; Thomæ Iordano, ingenio & iudicio, artis etiam medicæ vsu præstanti viro, Marchionatus Morauiæ Medico hortator fui, vt cum Hungaricis, Polonicis & Slesiacis Historiis ista conferret, & si quo modo posset, dilucidiora & meliora faceret. Extant enim de Bohemicis & Morauicis rebus perpauca Latinè scripta, & præter Æneæ Syluii Commentaria, seu potius opinionum commenta, fortasse nulla. Quid præstiterit Iordanus, in medio est. Mihi cum hac in re morem gesserit, vt illi vicissim, dum has partes librum commendandi daret, obsequar, æquissimum videtur. Quid verò Medicis cum historiis? & tantumne à curationibus vestris otii? qui in alios inquirunt cupidè, forsitan obiicient? Velim sane mihi otii esse plurimum: certè in nulla re quàm historiarum lectione consumerem libentius, non quod Luciani præceptum, qui in Medicis historiarum cognitionem requirit, & illorum proprium esse historias scribere statuit, tanti faciam, sed quod nulla verior, nulla rectior ad communem vitam rectè instituendam, seu, vt Polybius scripsit, πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, via atque ratio, historiarum cognitione esse videatur. Hæc enim, vt*

præclare M. Cicero affirmat, est testis temporũ, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia veritatis. Vtinam autẽ ea lege, qua Historicũ summus Latinitatis autor astringit, se teneri ii qui scribunt meminissent: cum ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri non audeat, vt suspicionẽ gratiæ omnẽ & simultatis vitet, sapiẽter præcipit. Verùm longè aliter euenire res ipsa nobis tacentibus loquitur. Nã & noster autor suæ personæ quasi oblitus, Germanis hominib. verborũ atrocitate sæpe odia aspera mouere conatur, & in narrationibus, quæ vt picturæ coloribus, quo eminere vel depressa esse videantur, illustrari oratione possunt, ita sui loci atq; ordinis fauet, ita præiudicat, vt planè ζῆλον ἄζηλον demonstret. Hæc verò, sicut multa alia, quæ credere pietas vetat, vel exagitare, vel deplorare hoc in loco nobis non est propositum. Illud vnum cauendum putaui, ne si Typographo, nulla mentione facta vel consilii nostri, vel operæ à Iordano sumptæ, detur, incõsideratus aliquis alieno labore parta verbis in se transferret, & hunc librum, quem autor in nomine Sacratissimi Imperatoris Cæsaris Maximiliani, parentis vestri primùm apparere voluit, à laudatissima familia Austriaca alienum faceret. Vobis autem, Serenissimi Principes, eum deberi nemo est qui nesciat, vtque hoc debitum publicè quasi profiterer, præclara vestra hoc tempore in regno Bohemiæ occupatio me admonuit. In ea verò cùm ita sitis coniuncti, vt perpetuò fraterna caritate estis coniunctissimi, ambos scripto isto, licet timor & verecundia non mediocriter suspensum me teneret, compellandos existimaui. Explorato autem iudicio & sententia verè nobilis viri, D. Vuolfgangi Rumpfii, summi atque intimi à cubiculo vestro familiaris, cœpi confidere, hæc, quod & libenter multumq́ue legitis historias, & verò quòd Vngarica atque Bohemica singulari animo & cura amplectimini, non quidem tanquam ignota nec visa prius, sed vt debita & propria, grata acceptáque habituros. Sciunt multi, & propemodum res ipsa in oculos incurrit, vos pietatis & sapientiæ studio nihil prius & antiquius ducere. Nihil verò ad hoc conducibilius esse, cùm historia omnem sapientiam contineat, (quemadmodũ Nazianzenus inquit, ἱστορία συμφέρτη ἐστὶ σοφία, & initium atq; fons omnis sapientiæ, ἀρχὴ φρονήσεως καὶ σοφίας, vt Dionysius Halicarnasseus scripsit) quis nisi rerum omnium imperitus non intelligit? Quid autem Principem magis ornat? Quid Reip. Principis sapientia & prudẽtia vtilius. Itaq; præclarus autor Diodorus Siculus in historiarum neglectionem publicarum calamitatum causam confert, quòd nimirum, cùm tot aduersis casibus homines vrgeantur, & in eosdem toties incurrant, non lectione & consideratione exemplorum erudiantur. Sapere autem eos felicius, qui alieno periculo sapiunt, vetus est dictum: & à multis obseruatum, maximo & suo & suorum damno, Principes & qui ad gubernacula sedent, atque cum imperio sunt, in historiarum ignoratione versari. Minus enim non necessaria mouerent, & maiori studio necessaria facerent, si vel ipsi, vel quos in consilium adhibent, historiarum periti essent, & quid sit Rempubl. constituere, quid item destituere, nossent. Siciliæ regem Renatum, Andium ducem, Regnum & Neapolim amisisse inscitia historiæ, Gallici Scriptores testantur. Ac in promptu essent exempla, quæ regularum obsides à Platone vocantur, si exemplis in re manifesta opus esse videretur. Quosdam verò destitui in cognitione, literarum bono, quosdam inertiam tardare, vel alias occupationes pluris facere, compertum habemus. Proinde vulgatum est magis quàm intellectum illud, quod de Platonis principis ingenii & doctrinæ sententia M. Cicero refert: Beatas fore Respubl. si aut docti, aut sapientes homines regere eas cœpissent, aut qui regnant, omne in doctrina suum studium collocassent. Aliter autem olim ac nunc iudicatum, & melioribus temporibus in primis approbatam fuisse

hanc

hanc sententiam Flauius Vopiscus testatur. Cùm enim de nouo Imperatore creando Cornificius Consul ad Senatum retulisset, & Tacitum placere ostenderet, acclamatum ab vniuerso Senatu: Quis melius quàm literatus imperet? Neque verò hoc de placido illo imperio quod legum autoritate continetur, intelligendum esse, sapientissimus rex Alphonsus, tum aliis ab eo præclare dictis & factis, tum isto ostendit, quòd signis militaribus librum appingi iussit, & armorum leges iis contineri multis verbis grauissimis testatus est. De L. Lucullo verò à quo M. Cicero omnem liberalem, & dignam homine nobili doctrinam perceptam affirmat, Plutarchus scripsit, & Cicero confirmauit, eum cùm ad Mithridaticum bellum à Senatu missus, Roma profectus, rei militaris rudis fuisset, in itinere & nauigatione legendis rebus gestis, tantum Imperatorem factum, vt non modò, quemadmodum M. Cicero inquit, opinionem omnium quæ de virtute eius erat, vicerit, sed etiam gloriam superiorum. Idque eò fuisse mirabilius, quòd ab eo laus Imperatoria non admodum expectaretur, qui adolescentiam in forensi opera consumpserat. Non vtar pluribus exemplis, ne currentes, quod aiunt, incitare videar: nec meo testimonio in re manifesta opus est. Quis enim non videt, vos paterna illa elegantia, suauitate, humanitate, moderatione & facundia tinctos, & vt naturæ bona optimis literis confirmentur, studiosissimos? Non est meum in os laudare, neque ad veritatem verbis addere quicquam didici: fateri tamen verũ & honestè possumus, & debemus. Quàm multos ex omni memoria tot linguarum peritos Imperatores fuisse legimus, quot summus Imperator, & moderatissimus Christianæ Reipubl. Moderator Parens vester est? Huius exemplo vos non tam excitare, quàm ea quæ facitis, & ab ineunte ætate fecistis, comprobare æquum est. Memini cùm ante annos X I. D. Ferdinandus Imp. sacratissimæ memoriæ Auus vester epistolas primò ex Hispania à vobis missas acciperet, magna cum voluptate non modò literarum picturam nobis commonstrasse, verùm etiam diligentiam scribendi collaudasse. Imitantur hoc præclarum exemplum laudatissimi Fratres vestri, Matthias atque Maximilianus inclyti Archiduces, ac maiori etiam studio, quàm quibusdam nulla liberali doctrina perpolitis, qui nimios quasi & immodicos eos in literis esse arbitrantur, rectum videatur. Sed verum hercle hoc verbum est: Homine imperito nihil quicquam est iniustius. Apollinaris quidam scripsit, vnicum nobilitatis iudicium literarum cognitionem virtutis studiis vigentibus fuisse. Quibus igitur notis isti belli æstimatores nobiles agnoscentur? Certè si vel princeps, vel in excelso Reipublicæ loco positus, literas Latinas nesciat, cùm res magnæ vbique ferè gentium Latinis literis contineantur, hunc nimium pauca scire consentaneum est. Mactè igitur virtute atque ingenio Matthia, Maximiliane, Alberte & Vuenceslae, Cæsarum progenies, ea via qua cœpistis ad summum decus pergite, & historiarum cognitionem, in qua toto animo estis, sapientiæ & politicæ prudentiæ fontem, rectéque gubernandi certissimam normam & regulam statuite. Vos autem Serenissimi Principes, Rudolphe Rex atque Erneste, ad quos magnorum regnorum cura spectat, & iam propè in manibus est, cùm suos nosse salus sit Reipublicæ, haud dubiè ad ista quoque, qualiacunq; ea sunt, interdum cùm per occupationes licebit, respicietis: & quæ Regno Bohemiæ atq; Austriæ fuerit adiunctio, quæ multorum annorum, diuina quasi virgula monstrata, successio, videbitis. Vt verò quasi oculis subiiciam, præcipua in pauca conferam. Ottocharus, hoc enim cognomentum Premislao Regi Boemiæ fuit, siue eò se à Polono discernere, siue Otthoni charum esse ostendere voluerit: is, inquam, Ottocharus Margaretham vnicam Austriæ hæredem in vxo-

rem duxit, eamque (vt opinio est) deinceps veneno sustulit. Diuinitùs verò in Rom. Regem electo Rudolpho Habspurgio, & Imperatore creato, quia in Austria minime iusto dominatu Bohemus esse videbatur, sui officii eum admonuit: cumque apud elatum animo Regem monitis nihil proficeret, ne quid detrimenti Respublica caperet, iusta aduersus illum arma sumpsit. Sed prius quàm armis contenderent, persuasus Rex obseruantiæ onus sibi imponi patitur, & vt in more est positum, acceptis vexillis, se clientem Imperatoris profitetur. Ibi Cæsar vt arctiori necessitudinis vinculo Austriam, (in qua de sententia Imperii primogenitus Rudolphi Albertus, Archidux Austriæ, Norimbergæ in comitiis, anno Christi 1284. celebratis, nominatus & Austriæ præfectus fuerat) cum Bohemia coniungeret, filiam Cuitam, quam Dubrauius Iuditham appellat, Vuenceslao filio Regis Ottochari despondet. Agnes verò Ottochari filia Rudolpho II. Imperatoris filio in manum conuenit. Ad hæc Iglauiæ pactionem conficiunt, vt nullo legitimo hærede in regno Bohemiæ relicto, vel superstite, ad Rudolphi posteritatem regnum deferatur. Verùm infelix Rex, cum in Bohemiam reuertisset, Bulgaræ mulieris iracundia exagitatus, tanquam graui dedecore se contaminasset, quod Cæsari subiectum se palàm ostendisset, filiam monasterio includit, & sumptis armis Imperatori bellum mouet. Sed cùm, secundùm Aeschyli sententiam, Deus superbiæ & perfidiæ vindex sit, in eo bello non sine graui Imperatoris Rudolphi dolore, quem veris & manifestis indiciis ostendit, Ottocharus trucidatur. Itaque optimus Cæsar nihil eorum, quæ in rem filii Venceslai essent, qui octo annorum puer erat, prætermisit, & vt rectè educaretur, Regnumque optimè administraretur, singulari fide & voluntate procurauit. Simulac verò Venceslaus ex ephebis excessit, & regere Bohemos imperio cœpit, filiam Cæsaris, ciuitate Egra in dotem accepta, & singularibus dignitatum ornamentis auctus, quæ etiam nunc Bohemici reges obtinent, in matrimonium duxit. Cæterùm cùm demortua Imperatoris filia, Elizabetham vnicam Regis Poloniæ Premislai natam duxisset, Poloni licèt Vladislaum Locticum, præteritis Silesiæ principibus, ad quos Regnum optimo iure pertinebat, iam elegissent, repudiato tamen Loctico, Venceslaum Bohemum splendida legatione ad gubernationem Poloniæ vocant. Adit quidam regnum: verùm consecratus, Henrico à Leippa Bohemo, præcipuæ nobilitatis viro, & aliis paucis in administratione absens vsus est, & filio Venceslao ex Polona nato, Hungaricum etiam Regnum consilio & armis acquisiuit. Verùm quia sibi ætatem grauem, filium in adolescentia leuitate quadam lubricum animaduerteret, nec tot Regna à rerum imperito iuuene regi posse videret, Otthoni Bauarico, qui Hungaricum ambiebat, Hungariæ Regnum quasi de manu in manum, cùm Coronam eam, quam Hungari Sanctam appellant, in sua potestate haberet, tradit. Moriens verò filio sexdecim annorum regnum Bohemiæ & Poloniæ singularibus verbis commendat. Sed cùm adolescens homo vitæ suæ modum tenere nondum sciret, biennio pòst Olmutii, non quidem in tumultu, vt Austriacus scriptor commemorat, sed ex improuiso, à nescio quo adortus, occiditur. Reliquerat verò cum potestate in Bohemia affinem suum Henricum Carinthiæ Ducem, cui sororem Annam, quam Austriaci scriptores Agnetam nominant, in matrimonium dederat. Is igitur extincto Venceslao dominari incipit. Verùm Imperator Albertus Rudolphi primi filius, memor qua ratione Bohemi ex pactione Iglauiensi (cuius Dubrauius, quemadmodum etiam illius, quæ de successione in regno Poloniæ hac ipsa in vrbe Vienna, cùm trium Regnorum, Hungariæ, Bohemiæ, & Poloniæ Reges hic cum Imperatore Maximiliano conuenissent, laudabiliter conflata est, nullo verbulo

bulo in sua Historia meminit) obstricti Austriacis essent, Regnum filio Rudolpho iustè & legitimè appetebat, & cùm Henricus cedere nollet, armis illum è Bohemia expulit, & ut Rudolphus filius occuparet, perfecit. Mortua verò erat Viennæ Rudolphi coniunx Philippi Franciæ Regis filia Blanca. Itaque ut maiori beneuolentia Bohemos sibi deuinciret, Venceslai senioris viduam relictam in uxorem duxit. Verùm cùm vix integro anno in Bohemia fuisset, vitam nescio quomodo amisit, & ex Austriacis principibus primus Pragæ sepultus est. Henrici vero Carni, ut hoc quoque addam, deinceps non diuturna fuit gubernatio. Bohemi enim illius coniugis sororem Elizabetham, quam inclementius quasi carceri inclusam tractabat, è custodia liberatam, Henrici Imperatoris septimi filio Ioanni Comiti Lucelburgio in matrimonium Spiræ collocarunt. Ita rursus neglecta Austriaca familia in Lucelburgiorum potestate Bohemia fuit. Verum non multo post Carolus Imperator quartus Ioannis Regis Bohemiæ filius, Rudolpho in Austriaca familia quarto, viro summo & Fundatori dicto, (quod is ea quæ à patre Alberto secundo, cognomento Sapiente in Academia Viennensi, & summi templi ad Diui Stephani ædem administratione inchoata fuerant, absoluit & perfecit) filiam in matrimonium dedit. Sed minimè diuturna fuit hæc adiunctio. Nam cum Rudolphus socerum Imperatorem singulari splendore equestri in Italiam comitatus esset, Mediolani obiit, eiusq; cadauer primum cõditorio in æde Diui Stephani, quod sepulchrum ipse Archiducibus construxit, illatum est. Extinctum autem die Iacobi, quo D. Ferdinandus Imperator placidissimè ante annos decem ex hominibus beato exitu decessit, annotatum reperimus. Filius deinde Caroli quarti Sigismundus, cum fratri Venceslao, qui non modo imperii dignitatem amisit, sed & Bohemiæ Regnum, & se suosque otio & negligentia perdidit, successisset, Archiducem Austriæ Albertum quintum, filiæ suæ Elizabethæ maritum, & sibi generum atque successorem in Regnis & Imperio esse voluit. Voluntati huic fortuna quidem respondit, verum minimè diuturna ea fuit. Nam cùm ex melopeponum intemperantiori esu dysenteria correptus esset, ea optimum & in familia Austriaca Imperatorem quartum altero Regni anno extinxit. Albæ regali is sepultus est, cum viuus Albam Græcam Regno Hungariæ adiecisset. Ex eo verò Elizabetha Ladislaum posthumum ad Comarum peperit, cuius tutelam Fridericus tertius singulari fide suscepit, & non modò diadema Hungariæ & Bohemiæ sibi oblatum respuit, verum Austriam ipsam anno 1457. Ladislao restituit. Hic Fridericus tertius, (quem rectius quartum si Fridericum Pulchrum numeremus, appellare licet) ex Ernesto Archiduce Austriæ, matre Cymburga, Vithuldi Ducis Lithuaniæ, Regis Poloniæ, fratris filia, natus est. Res Imperij post Augustum diutissimè administrauit, & Ladislao adolescente in Bohemia extincto non modò Austriam totam recuperauit, verum singulari beneficio Dei ad Oceanum usque illius iura extendit. Fuit enim magni illius Maximiliani primi pater, cui ducta in uxorem Maria Burgunda, Dei munere Belgium, Burgundiæ, Brabantiæ, Geldriæ, Lucelburgi, Lotharingiæ Ducatus, denique Comitatus summi Flandriæ, Holandiæ, Selandiæ, Hannoniæ, Picardiæ, Arthesiæ, Namurci accesserunt. Maximiliani verò filius Philippus non modò Hispaniam uniuersam, verum & Atlantici maris insulas & Mediterranei, interque has comprimis nobiles Corsicam, Sardiniam, & Siciliam, non sine Dei numine, per quod Reges regnant, adiecit. Quæ verò & quanta, quàm magna atque singularia præpotens Deus & Regum Rex munera & beneficia in Carolum quintum, & Ferdinandum Imperatores summos, & paternum & maternum auum vestrum contulerit, quantis & quàm veris bonis domum Austriacam &

Rempublicam Christianam eorum opera auxerit, hoc in loco commemorare & nimis longum esset, & cùm illa etiam nunc oculis omnium obuersentur, superuacaneū. D. Ferdinandus certè post diuturna ex Ladislai posthumi obitu trium Regum, Georgij Bodebratii Bohemi, Matthiæ & Vladislai, certamina, ducta in matrimonium, extincto miserè optimo Rege & adolescente Ludouico fratre, Anna Regina lectissima, Vladislai Regis Hungariæ & Bohemiæ, Poloniæ verò Sigismundi fratris filia, in regno Hungariæ & Bohemiæ Ludouico successit. Huius Imperatoris laudes nulla vnquam secula, licèt nondum scriptis comprehensæ sint, tacebunt. Eum ego ante vitæ exitum singularia quædam de optima in Rempublicam Christianam voluntate sua commemorantem audiui. Possem recitare plurima, nisi mihi subuereri quiddam quod scribere non debeo, in mentem veniret. Dion historicus Titum Imperatorem moriturum dixisse, se vnius rei pœnitere, id verò quid esset nunquam aperuisse scribit. Idem D. Ferdinandum Imperatorem dixisse multi sciunt, verùm cum nemo interrogaret, apertè protulisse. Vereret hoc quosdam, continere igitur satius est. Illud reticere non debeo, quod crebris sermonibus ante obitum vsurpauit, inter summa beneficia, quæ Deus in gubernatione Imperij concessisset, primum atque maximum, vero animi indicio, optimaq; conscientia hoc se ducere, quòd ad sedandas discordias publicas animum adiecisset, & tolerantiæ in religione formulam benignissimus Deus sibi in mentem dedisset. Est in viuis Ioannes Næuius, vir integerrimus, qui à Serenissimo Archiduce Ferdinando nobis in valetudinis Cæsareæ curatione additus erat, eo præsente mihi legendam dedit, atq; vt apertis verbis legerem, iussit, epistolam bene longam sua manu ad Electorem Mauritium multis verbis & sententiis accuratissimè de pace publica, conscientiarum libertate, & Reipublicæ salute scriptam. Hanc, inquam, si Censores quidam viderent, haud dubiè animaduerterent, quàm insigni, non modò Italus quidam & Gallus, verum etiam nostri homines, qui de vna religione, (cum nullo vnquam tempore non modò in vniuerso mundo, sed ne in vna gente quidem, vna & per omnia similis sibi religio fuerit, semperq; Abelis iusti & Cainica soboles, consimilia illis, quæ principiò facta sunt, fecerint) clamitant, D. Ferdinandum Sacratissimæ memoriæ Imperatorem iniuria afficiant. Sed hos quasi in vlcere vngues nō commouere satius est, ne commoti, exulcerata, quæ D. Ferdinandus Imperator sanare studebat, grauius dilacerent. Istos verò ipsos autores esse sermonum omnium, quæ de vobis mitissimis & concordiæ atque tranquillitatis studiosissimis Principibus per Germaniam improbissimis sermonibus nuper sunt disseminata, nemo nisi qui hæc non alibi, quàm in Cainico pectore atque cerebro nasci posse intelligit, dubitare potest, vel debet. Quæ autem, malùm, hæc confingendi & cōficta spargendi licentia? De Alexandri Seueri Imperatoris imperio hoc præconium refertur, fuisse illud ἀναίμακτον. Multo verius de optimi Parentis vestri Imperatoris Maximiliani secundi moderatissima Imperii moderatione hoc dici posset, nisi fata obstarent, & non modo furor bellicus, sed furia Theologicæ arma ministrarent. Æternus Deus, qui suo iustissimo arbitrio Regna dispensat, & progeniem iusticiæ atq; clementiæ (quibus virtutibus, optimi Principes, proxime ad Deum homines accedere non ignoratis) obseruantium benignè fortunat, vt Dauid cecinit, vobis & posteritati vestræ placida felicia (quid autem est felix, nisi sit placidum & moderatum?) omnia concedat: & vt difficultates, quæ rebus ruituris, & ad interitum accelerantibus incumbunt, sustinere possitis, præpotenti suæ fortitudinis manu vos fulciat, sustentet & defendat. Viennæ Idib. Iunii. CIↃ IↃ LXXIIII.

D V-

DVCES SIVE PRINCIPES BOHEMIÆ, *post & ante assumptum Christianismum.*

I. CZECHVS gentis conditor.
II. CROCCVS. Huic tres filiæ:
III. LYBVSSA, Bela, Techa.
IIII. PREMISLAVS arator ducit coniugem Lybussam. Ex hoc coniugio,
V. NEZAMISLIVS. Ab hoc
VI. MNATHA. Huius filius
VII. VOGENVS. Duo huic liberi,
VIII. VNESLAVS & Vratislaus, cui Lucensis & Zatecensis principatus destinati. Filius verò Vladislaus à Siderio confossus. Huius filius septennis Zbislaus à Duringo pædagogo interemptus. Vneslai filius.
IX. CREVOMYSLIVS. Huius
X. NECLAN. Istius verò duo filii
XI. HOSTIVITIVS & Mystibogius, cui Gurimensis attributa ditio, qui à diabolo est suffocatus, superstite filio Radislao Gurimense.
XII. BORIVORIVS, sed primus Christianus. Huic è Ludmilla Slauiborii Melnicensis filia
XIII. SPITIGNEVS.
XV. VRATISLAVS & Boleslaus. Vratislaus è Drahomira Lucense.
XVI. S. VENCESLAVS cœlebs.
XVII. BOLESLAVS fæuus, & Premislaua, quæ fratris Veneeslai aurem abscissam ad limẽ templi repertam arcula incluserat. Boleslaus è Brenna genuit Strachyquam monachum Ratisbonæ, post episcopum Pragensem tertium.
XVIII. BOLESLAVS Pius, Mladam monialem ordinis Diui Benedicti (postea Maria à Pontifice Max. denominata) Dombrauam, siue Dambroucam Meschonis Poloniæ Principis coniugem, ex qua natus Boleslaus primus Rex Poloniæ, ab Otthone tertio Imperarore salutatus. Boleslaus ex Hemma è Principibus Saxoniæ
XIX. BOLESLAVM à consobrino Polono oculis orbatum. Hic
XX. IAROMYRIVM, &
XXI. VDALRICVM filios habuit. Iste ex Beatrice rustica coniuge suscepit
XXII. BRETISLAVM primum Marchionem Morauiæ, qui ex Iuttha vel Iuditha Otthonis Ruffi Cæsaris filia è monasterio Ratisbonensi rapta, genuit
XXIII. SPITIGNEVM, Vratislaum Olomuzii dominum & primum Regem, Cunradum Brunnæ dominum, Otthonem Znoymæ dominum, & Iaromyrium Episcopum Pragensem.

PRINCIPES BOHEMIÆ XXIII. numero, Stoymiro fratre Sucoslai Bilinæ exule in Bauaria, quem Stilfridum vocabant Germani, adnumerato, qui tertium locum obtinuit, licet cito exauctoratus.

I. CZECHVS.

II. Croccus.

III. Lybussa. — IIII. Premislaus.

V. Nezamyslius.

VI. Moatha.

VII. Vogeous.

VIII. Vneslaus. | Vratislaus *Lucensis.*

IX. Creuomyslius. | Vlastislaus.

X. Neclam. | Zbislaus.

XI. Hostiuitius. | Mystibogius *Gurimensis.*

XII. Boryuorios — *Ludmilla.* *primus Christianus.* | Radislaus.

XIIII. Spitigneus. | XV. Vratislaus. — *Drahomira Lucensis.* | Boleslaus.

XVI. S. Venceslaus. | XVII. Boleslaus *saeuus.* — *Brena.* | Premislaoa.

Strachyquas *Monachus.* | XVIII. Boleslaus *Pius.* — *Hemma.* | Mlada. | Dombraua. — *Muesco Poloniæ princeps.*

XIX. Boleslaus.

XX. Iaromyrius.

XXI. Vdalricus. — *Beatrix rustica.*

XXII. Bretislaus. — *Juditha Otthonis Caes. filia.*

Spitigneus XXIII. *Dux.* | Vratislaus *Olomuzii dominus I. Rex.* | Conradus *Brunnæ dominus.* | Ottho *Znoyma dominus.* | Iaromyrius *Episcopus Pragensis.*

RE-

REGES, PRINCIPES ET INTERREGES.

VRATISLAVS, Conradus, Ottho, filii Bretislai Marchionis primi Morauiæ, Principis Boiemiæ 22.

CONRADVS Brunnæ dominus, ex Valdburgi suscepit Vdalricum & Leopoldum.

VDALRICVS Vratislaum, cui fuit coniunx Vasilca, fortassis Basilia Rutheni principis filia.

LEOPOLDVS Conradum Marchionem, cui tribuitur vxor Palatina Bauarica N. aliis Maria Henrici v. Cæsaris filia.

OTTHO Znoymæ dominus, ex N. Belæ VI. in ordine regis Hungariæ filia, genuit Suatoplucum Marchionem, & Otthonem Nigrum: hic Venceslaum.

VRATISLAVS diademate regio primus ab Henrico III. Cæsare dicto seniore cohonestatus est: huius vxor prima N. exulem maritũ in Hungaria visitatura cum fœtu in itinere moritur: secunda Adelheid, regis Hungariæ Andreæ filia, ex qua suscepit Bretislaum, Boryuorium, Boleslaum, Iuditham Vladislao I. principi Poloniæ post reges abrogatos nuptã. E tertia Boleslai Audacis siue Feri Poloniæ regis F. Suatana, Vladislaum: N. Vicberti Lusatiæ Marchionis coniugem, ex qua Venceslaus Marchio Lusatiæ, Sobieslaum Principem Lucensem, & Henricum Episcopum Olomuzensem.

VRATISLAI successores annis 60. dicuntur solo principis titulo regia dignitate neglecta vsi: nimirum Conradus Brunnæ dominus I. *I. Interregnum. 6 Interreges.*

BRETISLAVS Vratislai F. II. Boryuorius Vratislai F. III. Suatoplucus Otthonis Znoymæ domini F. IV. Vladislaus Vratislai regis F. V.

II. BRETISLAVS è Lucretia principis Rhenani filia genuit Vladislaum iuuenem, ductorem copiarum in Italia loco patris pro Cæsare.

III. BORYVORIVS ex N. Leopoldi Austriæ ducis sorore Iaromyrium VI. Sobieslaus Princeps Lucensis ex Adleida filia Colomanni regis Hungariæ. Vladislaum, Mariam Leopoldo Duci Austriæ locatam, Sobieslaum, Vdalricum, Venceslaum (qui Spitigneum à Premislao Ottogaro excæcatum) liberos suscepit.

VLADISLAVS Vladislai F. Vratislai primi regis nepos, repetita regia dignitate à Friderico Barbarossa Cæsare coronatus, fratres habuit Theobaldum, Italica expeditione in castris Cæsaris mortuum, & Henricum Episcopum Pragensem, & N. Friderici Ducis Bauariæ vxorem. Coniuges duas, Gertrudin Conradi Cæsaris filiam, & Iuditham Landtgrauii filiam. Liberos quinque, Fridericum primum Interregem, qui ex Elizabeth coniuge genuit filiam N. Petro Nepotulo Emanuelis Imp. Constantinop. desponsam: Suatoplucum, cuius vxor fuit N. Geisæ II. regis Hungariæ filia: Albertũ Archiepiscopum Saltzburgensem, Vladislaum Marchionẽ Morauiæ (& huic filius Vladislaus Marchio) Premislaum, postea Ottogarum. Vdalricus Sobieslai Lucensis filius, secundus Interrex. Sobieslaus frater, tertius Interrex. Conradus Leopoldi Znoymẽsis filius, quartus Interrex. Venceslaus Otthonis Nigri filius quintus Interrex. Premislaus Vladislai filius postea Ottogarus, sextus interrex. Henricus Episcopus Pragensis Vladislai filius regis frater, septimus Interrex. Vladislaus Marchio Morauiæ, Vladislai regis filius, octauus Interrex. *II. Interregnum. 8. Interreges.*

PREMISLAVS Ottogarus Vladislai regis filius III. Rex, è Constantia Belæ III. Regis Hungariæ filia genuit

VENCESLAVM Ottocarum IV. Regem, & Annam Henrico II. pio, Henrici Barbati Principis Vratislauiæ & Poloniæ filio, qui à Tartaris cæsus est, nuptam. N. filia Otthoni Marchioni Brandenburgensi locata, ex qua Ottho Longus Marchio, comes expeditionis Ottocari in Prussiam. Agnes spreto Friderico II. Cæs. monialis facta. N. filia Vdalrico Carinthiæ principi nupta. Theodorici Marchionis Misniæ F. sterilitatis prætextu repudiauit Premislaus R.

VENCESLAVS Ottocarus è Kunigundi filia Philippi Cæsaris ante Otthoni à Vittelspach Palatino pacta, Ottocarum quintum regem produxit.

OTTOCARVS quintus rex Margaretham Henrici VI. Cæsaris viduam fratris Friderici Ducis Austriæ filiam hæredem prætextu sterilitatis in cœnobium detrusit, superinducta Kunigundi Roscislai regis Bulgariæ filia, è qua suscepit Agnetem Rudolpho Duci Sueuiæ Rudolphi Habspurgensis Cæsaris filio nuptui traditam (hinc

natus Ioannes Cæsaris Alberti parricida) & Venceslaum sextum regem. E concubina Nicolaum Ducem Oppauiensem cum tribus filiabus locatis Vartenbergo, Straconicensi & Crauato Baronibus,

VENCESLAVS è Iuditha Rudolphi Habspurgensis Cæsaris filia genuit Venceslaum septimum regem, & Iuditham Ruperti filii Adolphi Nassouii Cæsaris vxorem. Ex Elizabetha filia Premislai Principis maioris Poloniæ (post Rudolpho miti Alberti Cæsaris filio nupsit) Annam Henrico Principi Carinthiæ, & Elizabeth Ioanni Cæsaris Henrici septimi Lucemburgensis F. regi Bohemiæ octauo, coniugio traditas procreauit. Habuit etiam præpositum Vissegradensem spurium.

VENCESLAVS septimus iunior dictus, Violam Ducis Teschinii filiam vxorem duxit: hæc postea Petro Rosensi nupsit. Rex Olomuzii à sicario interfectus liberis caruit.

III. Interregnum. Interreges tres.

I. HENRICVS Carinthiæ Princeps maritus Annæ.

II. RVDOLPHVS mitis Dux Sueuiæ.

III. FRIDERICVS Dux Austriæ filii ambo Alberti Cæsaris.

IOANNES octauus rex ex Elizabetha genuit Carolum (postea IIII. Rom. Imperatorem) Premislaum (infans hic cessit humanis) Ioannem Ducem Carinthiæ, Comitem Tiroli :demum Marchionem Morauiæ. Eius filii Iodocus Barbatus Cæsar designatus, & Procopius Marchiones Morauiæ: Mariam Caroli v. Regis Galliæ vxorem: Margaretham Ducis Palatini Bauariæ Hermanni coniugem, post viduam Casimiro Poloniæ regi desponsam, sed ante nuptias mortua: Iuditham Friderico Marchione Misniæ repudiato, Ioanni II. regi Francorum nuptam. E Beatrice Borbonii Ducis filia coniuge secunda, Venceslaum Comitem Lucemburgensem & Ducem Brabantiæ.

CAROLVS nonus rex & Cæsar quartus, quatuor habuit coniuges, Blancam Philippi Comitis Valesiæ, post regis Galliæ VI. sororem: deinde Annam Palatini Rheni filiam: tertio Annam Bulconis Ducis Suidnizensis in Silesia filiam. Ex hac

VENCESLAVS decimus rex & Cæsar. Extremum Elizabetham Bugislai Ducis Stetini Pomerani filiam, Casimiri regis Poloniæ neptim, Ludouici I. regis Hungariæ consobrinam. Ex hac

SIGISMVNDVS vndecimus Rex & Imp. & Ioannes Lusatiæ Gorliziique Marchio. Ex aliis Margaretham Ludouici I. regis Hungariæ Poloniæque vxorem, tum Elizabeth Alberti tertii Ducis Austriæ coniugem. Venceslao regi duæ fuere coniuges, Ioanna Comitis Hollandiæ filia prior: Sophia Palatini Baioari filia posterior. Totidem Sigismundo: Maria nimirum Ludouici I. regis Hungariæ & Poloniæ filia hæres: secunda Barbara Hermanni Comitis Ciliæ filia: hinc Elizabeth, quam

ALBERTVS duodecimus rex & Cæsar Dux Austriæ, vxorem duxit: ex qua

LADISLAVS decimus tertius rex posthumus. Incidunt

GEORGIVS à Kunstat Podiebradii dominus XIV. Rex, &

MATTHIAS Huniades XV. Rex Bohemiæ & Hungariæ, nec non Elizabeth Casimiri Regis Poloniæ, & Anna Vilhelmi Ducis Saxoniæ coniuges.

VLADISLAVS XVI. Rex, Casimiri filius, qui ex Anna Gandala Vascone

LVDOVICVM XVII. produxit, & Annam

FERDINANDI Austrii, post Imp. Rom. regis XVIII. coniugem. Huius filius

MAXIMILIANVS XIX. ex Maria Caroli v. Rom. Imp. filia,

RVDOLPHVM XX. procreauit.

Vratislai primi Regis successores primum interregnum constituunt, qui vt Principes Rempublicam Bohemam administrarunt.

1. Conradus septimestris Rex, Vratislai frater.
2. Bretislaus, Vratislai filius.
3. Boryuorius, Vratislai Regis filius,
4. Suatoplucus Otthonis Znoymæ domini filius.
5. Vladislaus, Vratislai Regis filius.
6. Sobieslaus, Vratislai Regis F.

Vladislaus

Vladislaus II. *Rex, Vladislai Principis filius, Vratislai Regis N.*
Interregnum secundum. *Interreges* VIII.

1. Fridericus Vladislai Regis F.
2. Vdalricus Sobieslai Principis F. Vratislai Regis N.
3. Sobieslaus, Sobieslai F.
4. Conradus Leopoldi Znoymensis F.
5. Venceslaus Otthonis Nigri F.
6. Premislaus Vladislai Regis F. pòst Rex tertius.
7. Henricus Episcopus Pragensis Vladislai F. Vladislai Regis frater.
8. Vladislaus Marchio Morauiæ Vladislai Regis F.

De his Aeneas Syluius. Et hos regis nomine abstinuisse constat, siue quia magis vi quàm iure imperarunt: siue quòd indultum Imperatoris Romani sumendæ coronæ more maiorum obtinere non valuerunt.

Episcopi & Archiepiscopi Pragenses.

1. Dethmarus.
2. Adalbertus.
3. Strachyquas.
4. Theodatus.
5. Hellichardus.
6. Iso.
7. Seuerus.
8. Iaromyrius.
9. Cosmas.
10. Hermannus.
11. Maynardus.
12. Ioannes.
13. Ottho.
14. Daniel à Lippa.
15. Fridericus.
16. Valentinus.
17. Henricus Interr. 7.
18. Daniel.
19. Andreas.
20. Ioan. Scholasticus.
21. Nicolaus.
22. Ioannes.
23. Tobias.
24. Ioannes.

1. Ernestus I. Archiepiscopus.
2. Ioannes, pòst Cardinalis.
3. Sbinco à Leporib.
4. Albicus.
5. Conradus Vuestphalus.
6. Rokizana.

Aliorum, si qui fuerunt, nulla hoc libro fit mentio.

Ob gentis cognationem & commercia: fœdera pacta & rescissa: connubia contracta: bella cum Hungaris & Polonis gesta: & quia multorum Boemiæ Principum rebus desperatis Hungaria non minus quàm Polonia tutum præbuit asylum, tam qui Hungariæ, quàm qui Poloniæ rerum potiti sunt, ad historiæ perspicuitatem (vt quæ quolocorum referenda sint, constet) nomina ascribere placuit.

POLONIÆ, QVI CHRISTO *nomen dedêre, Principes & Reges.*

Miesco, alijs Miecislaus I Princeps Christianus, qui Dombrauam Bohemam vxorem duxit, pacto Christianismo.

1. Boleslaus Rex I ab Otthone Cæsare factus.
2. Miesco, vel Miecislaus Rex.
3. Casimirus Monachus Cluniensis in Burgundia.
4. Boleslaus Ferus vel Audax Regno priuatus.

Vladislaus princeps I.

Boleslaus Criuoustus. Huic filii quatuor; — Sbigneus nothus.
- Vladislaus II.
- Boleslaus Crispus eius filius, Lesco exauguratus.
- Miecislaus senex.
- Casimirus.

Lescus Albus.
Boleslaus Pudicus.
Lesco alter. Huius frater Lochtecus, alia matre.

5. Premislaus Rex.
6. Vladislaus Lochtecus.
7. Venceslaus Bohemus monoculus.
8. Casimirus Magnus II.
9. Ludouicus Rex Hungariæ.
10. Vladislaus Iagello Dux Lithuaniæ.
11. Vladislaus Varnensis.
12. Casimirus.
13. Ioannes Albertus.
14. Alexander.
15. Sigismundus I.
16. Sigismundus II.
17. Henricus Dux Andegauensis, Caroli IX. Francorum Regis frater, & successor, Henrici II. filius.

)( )(

Digitized by Google

SERIES DVCVM.

Duces.

1. Czechus.
2. Croccus.
3. Lybussa.
4. Premislaus.
5. Nezamyslius.
6. Mnatha.
7. Vogenus. Voien Crommero. Vorcius Syluio.
8. Vneslaus.
9. Creuomyslius.
10. Neclan.
11. Hostiuitius.
12. Boryuorius I Christianus.
13. Stoymirus, Germanis Stilfridus.
14. Spitigneus.
15. Vratislaus.
16. S. Venceslaus.
17. Boleslaus sæuus.
18. Boleslaus pius.
19. Beleslaus excæcatus.
20. Hiaromyrius.
21. Vdalricus.
22. Bretislaus.
23. Spitigneus.

SERIES REGVM, PRINcipum, & Interregum.

1. Vratislaus Rex.

Principes VI.

1. Conradus.
2. Bretislaus.
3. Boryuorius.
4. Suatoplucus.
5. Vladislaus.
6. Sobieslaus.

2. Vladislaus Rex.

Interreges VIII.

1. Fridericus.
2. Vdalricus.
3. Sobieslaus.
4. Conradus.
5. Venceslaus.
6. Premislaus postea Rex tertius.
7. Henricus Episcopus Pragensis.
8. Vladislaus.

3. Premislaus Rex, postea Ottocarus.
4. Venceslaus Ottocarus.
5. Ottocarus.
6. Venceslaus.
7. Venceslaus iunior.

Interreges III.

Henricus Dux Carinthiæ.
Rudolphus Dux Sueuiæ.
Fridericus Dux Austriæ, vtrique filii Alberti Cæs.

8. Ioannes Comes Lucemburgensis.
9. Carolus quartus Rom. Imp.
10. Venceslaus Rom. Imp.
11. Sigismundus Rom. Imp.
12. Albertus Rom. Imp.
13. Ladislaus.
14. Georgius à Kunstat Podiebradius.
15. Vladislaus.
16. Ludouicus.
17. Ferdinandus Rom. Imp.
18. Maximilianus II. Rom. Imp.
19. Rudolphus Rex Hungariæ.

RE.

Geysa.—*Saroltha.*

S. STEPHANVS I. *Rex*—*Gisela Henrici Imp. F.*

S. Emericus. Gisela.—*Wilhelmus frater Sigismundi ducis Burgundiæ.* ANDREAS IIII. R.

Iudith *vidua Bretislai ducis Bohemiæ 22. Otthonis 3. F.*—PETRVS II. *Rex.*—*Soror Alberti ducis Austriæ.*

SALOMON V. *R. Sophia Henr. Imp. filia.* David.

Qui Geisam magnũ septimum, Ladislaum secundum, filium Belæ cæci, eiusq; fratrem Stephanũ annumerãt, X L. constituunt Reges.

Adelheit.—*Borynorius princeps Bohemiæ.* Ladislaus. STEPHANVS 2. IX. *Rex.*

Constantia.—*Premislaus 1. Otto III. Rex Bohem*

Venceslaus *Ottocarus IIII. Rex Bohemiæ.*

Intercedunt Venceslaus Bohemus XXII. & Ottho Bauariæ Dux XXIII. Reges.

BELA 4. XVII. *sub quo Tartari.*—*Maria la Hel*

STEPHANVS 5. XVIII. *Rex.* Bela. Kinga

N. Vestalis primum, post Zauissio Rosensi Bohemo nupsit. LADISLAVS 4. Cumanus XIX. *Rex.*—*N. filia Caroli Ma de Apulia.*

C

N.—*Maria Casimiri duc lonæ filia.*

Carolus. Ladislaus.

Catharina. MARIA XXV. *Regina.*

Intercedit Ladislaus 4. Polonus Varnensis XXIX. Rex.

LADISLAVS X

Intercedit Matthias XXXI. Rex.

VLADI

Maria Philippi filia.—L

Iohannes Sepusius XXXIV.

Iungariæ.

KYS

Michael.—*Russa sive Ruthena.*

Ladislaus *Caluus.* Vazul.

Bela VI. *Rex.*—*Mesthonis R. Poloniæ filia.* Leuentha.

Geisa *magnus.* S. Ladislavs VII. *Rex.* Lampertus. N.—*Zelemirus Rex Dalmatia.* N.—*Otho Marchio Morauia.*

Colomannvs VIII. *Rex.* Almus. Pyrisca.—*Emanuel Græcus Cæsar.*

Bela 2. X. *Rex.*—*Helena Vri Macedonis filia.*

Nicolaus. Borychius *ex adulterio coniugis Russa.* Geisa 2. XI.—*Minoslai Ruthenorũ principis F.* *Rex.* Ladislaus. Stephanus. Almus

vs 3. ex. Bela 3. XIII. *Rex.*—*Philippi Regis Galliæ soror.* Arpad. Geiza.

nstantia Arragonia. ...vs 3... Andreas *Hierosolymitanus* XVI. *Rex.* —*Gertrudis filia Bertoldi ducis Morauiæ soror S. Hedwigis.* —*Filia Marchionis Estensis post expeditionem Hierosolymitanam.*

Stephanus—*Tomassina Maurocena Veneta.*

Andreas *Venetus* XX. *Rex.*

Colomannus *Rex*—*Salome Lesci albi Poloniæ principis soror.* *Halicia in Russia.* Andreas. S Elizabeth *Landgrauii Thuringia uxor.* N.—*Iacobus R. Arragonia.*

...ni Pudicus principi Polonia.

...illa.—*Clementia Rodolphi Imp. filia.*

...VII. Cæsa—Carolvs *Robertus* XXI. *Rex.*—*Elizabeth Ladislai Lokteci Regis Polonia filia.*

...—Lvdovicvs XXIIII. *Rex.* —*Margaretha Caroli IIII. Imp. filia.* Andreas *Rex Neapol.* Stephanus.

...—*Barbara Ciliensis.* Adluga—*Lagello Rex Polonia.* Carolvs *paruus* XXVI. *Rex à Forgatio interfectus.*

...—Albertvs *Cæsar* XXVIII. *Rex.* Ladislaus *Rex Neapol. Iadram in Dalmatia Venetis vendidit, vocatus in Hungariam contra Sigismundum.*

...Rex Polonia. Anna—*Vilhelmus dux Saxonia.*

Anna Gandala.

Anna—Ferdinandvs XXXV.

XXXVI.—*Maria Austriaca Caroli V. Imp. filia.*

Rvdolphvs XXXVII.

Digitized by Google

VITA AVTHORIS.

IOHANNES *Episcopus natus Pelsinæ, non ignobili Bohemiæ oppido. Fidem vel hoc facit, quòd per occasionem honorificentissimã illius habet mentionem, cùm alibi, tum Hussitarum procellis penè obruta Bohemia: eos mordicus & constanter à patribus acceptam fidei normam retinuisse, nunquam etsi à Ziscone multorum mensium obsidione arctissima premeretur à fide regis desciuisse asserens: adeò vt digni essent, qui Sigismundo Cæsaris encomio ornarentur. Nomen Pelsinæ in faucibus omnium hæreticorum perpetuò amarescit. Familiæ cognomen cum adhuc plebeia conditione frueretur, Sskala fuit; at equestri dignitate auctus, & in nobilium numerum accensus, tum primum Dubrawiski dictus est. In Italia gymnasiis tam operam nauauit, vt LL. Doctor renunciaretur. Reuersus, Stanislao Thurzoni Episcopo Olomucensi semper à consiliis & rebus gerendis præsto fuit. Cum Wilhelmo Barone à Kunstat legationis princeps Barrium profectus, Bonam Sfortiam Regi Sigismundo Poloniæ I, impetrauit coniugem. Congressu Regum Poloniæ Sigismundi & Vladislai Hungariæ Boiemiæq; cum Maximiliano I. Rom. Imp. anno 1515. habito, cum Sigismundus bis in itinere apud Episcopum Stanislaum diuertisset, colloquio Regis & Episcopi se interfuisse, & paulo antè deplorandum regis Ludouici in campis Mohazianis interitum Budæ eidem Episcopo se astitisse, ipse de se vltimo libro testatur. Vienna cum cincta esset barbaro Turcarum exercitu, ductor copiarum fuit Stanislai: Imperatorem vasallorum eius cum auxiliaribus Morauis strenuum gessit. Emicuitq; maximè prudentia illius, cum à morte Stanislai & Zaubeki Episcopatum adeptus, à Diuo Ferdinando Cæsare in Silesiam legatus mitteretur Vratislauiam. Non leuis controuersia inter Bohemos & Silesios oborta erat. Illi è Caroli IV. Cæsaris bulla ius suum contra principes Silesiæ propugnantes, non licere villi nisi Boiemo Silesiæ præfecturam gerere. Hi vero genus & dignitatem suam iactare, neq; vllo modo passuros exterum rerum summæ apud ipsos præesse, asseuerabant. Magna dexteritate sopiuit turbas, quæ toti prouinciæ extremum minabantur exitium. Deinceps ab eodem Cæsare missus ad Bohemos cum bello Smalcaldico tota propemodum regio ab eius se subduxisset imperio, auctoritate sua procerum plurimos, ne coniurationi nomina darent, maturè ab instituto reuocauit, socius tum illi à Carolo V. Cæsare Sigismũdus Seldius iunctus fuit. Etiam victoria de Saxonibus parta, cum Ferdinandus causæ cognitioni perduelles se sistere mandaret, iudicii è Silesiis, Morauis, aliarumq; gentium iurisperitissimis accersitis, constituti, præses hic Iohannes fuit. Ferdinandi iustam indignationem mitigauit: & cum plurimi plectendi essent, vt vitæ, fortunis, & immunitatibus eorum parceretur, qui sibi insontes viderentur, deprecatus est. Feriari si quando à Repub. datum est, ad solita studia animum reuocauit. Scripsit Commentarium insignem in quintum Dauidis Psalmum:* Verba mea auribus percipe Domine, &c. *Deinde libellum de Piscinis, & hunc Historiarum Boiemiæ in lucem edidit. Domi militiæq; impiger, se & sacrorum peritum, naturalis philosophiæ non rudem, historiarum vero cognitione omnes ciues suos & populares antecelluisse, perpetuis lucubrationum suarum monumentis testatum abunde fecit. Vix integrum decennium Episcopatum gessit. Apoplexia mortuus anno Salutis* M. D. LIII. *8. Id. Sept. Sedem concessit posteris Marco, quem Gulielmus nobili Wizkouiorum gente ortus sequutus. hunc Iohannes Grodecius Silesius excepit, 6. Ianuar. nuper extinctus. Hæredem Iohannes scripsit ex sorore nepotem Wenceslaũ Sskalam Dubrauiskium, cui arcem Blanskõ cũm ditione emtam cum supellectile libraria & argentaria dederat.*

Hæc ex relatione Magnifici D. D. Hanussii Haugiazii Baronis à Biskupiz Augustalis apud Morauos apocrysiarii deprompta sunt: qui cùm prima adolescentiæ tyrocinia apud Episcopum ageret, maiorem voluminum partem sua manu se exarasse professus, virum perpetua memoria dignum suo præconio fraudare noluit.

HISTO-

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER PRIMVS.

IOANNE DVBRAVIO AVTORE.

SVMMA PRIMI LIBRI.

Propositio operis. Situs, ambitus, fines, oppida, fluuii, Bohemiæ, delitiæ soli, ritus, mores, primordia gentis: vbi Slauinorum Diuinum luculenta descriptio. Occasio migrationis Croatarum in Bohemiam: Zechus patria ob homicidium extorris in Bohemiam cum Lecho fratre profugit. Hic in Poloniam gentis autor. Polonorum & Bohemorum hi quasi indigetes Dii. Democratia eiusque incommoda. II. Princeps Croccus vates. Slauinorum cultus sacer. Suatouitus Rugiorum idolum. Croccus rempubl. apud Polonos legibus exornat. In illius memoriam Cracouia extructa. Filiæ Crocci Bela, Tescha, Lybussa diuinatrices magæ. III. Lybussa patri surrogatur. Traducitur muliebris dominatus: Apologus Aesopico similis de rege ranis dato. Deo auctore principes creandi.

PRINCIPVM Regni Boiemiæ, ipsorumque regum nomina, ac mox facta illustria commemoraturo, iam inde à principio repetendum videtur de situ Boiemiæ, eiusque dotibus, deque incolarum moribus atque origine, & ad quem modum Boiemi reipublicæ præfuerint, priusquam sibi aut Principes aut reges asciscerent. *Propositio operis.* Nimirum ita magis plana apertaque erunt omnia, quæ deinceps de illis ipsis regibus prodituri sumus. Nam vel inde statim argumentum decerpere licet, quantum illi ipsi Principes, vel reges, magnitudine animi viribusque excelluerint: Quod quum valentissimis atq; bellicosissimis, & per discordiam morum, atq; linguæ, inimicissimis interiecti essent nationibus, nihilominus tamen regionem à maioribus suis partam atque relictam non solum perpetuo incolumem retinuerint, sed quod eandem etiam finitimis præterea trophæis ac triumphis exornatam, multarumque prouinciarum adauctam, ad posteros suos velut per manus transmiserint. Idque eo potissimum tempore, quo Germani Cæsaribus, Pannones regibus, Poloni qua Principibus, qua regibus, (vt cum alias maxime) florebant. Sed ista suis locis tempestiuius narrabuntur. Nunc quod ad situm, finesq; Boiemiæ attinet, dicemus. *Situs Boiemiæ.* In Germania sita est Boiemia, ea fines ab ortu solis ad Marcomannos & Quados, ab occasu ad Noricos protendit. Meridionalem eius plagam Pannonia superior, nunc Austria dicta, occupat: sicut Saxonia & Misnia, Septentrionalem. Vniuersam Hercynia sylua perpetuo ambitu cingit, clauditque circum vndique ad Amphiteatri faciem. Vnde æqua ei fere longitudo atque latitudo, atque vtraque paulo amplius ducentis millibus passuum extenditur. Carolus Boiemiæ rex, qui deinde imperio etiam orbis præfuit, in regiones illam duodecim descripsit, quarum vni duntaxat vocabulum à flumine Vultaua, quod Pragam interfluit, indidit: reliquas vndecim ab oppidis cognominauit. *Boiemia regiones 12.* sed nulla eorum, adeo aspera prolatu habentur, vt nisi Boiemus sit, aut sermonis Boiemi gnarus, ægre illa alio ore enunciauerit. Inter oppida Boiemiæ insigniora numerantur, *Vrbes Boiemiæ.* Marcomanniam versus, quę hodie Morauia appellatur, Mutha, Chrudima, Hradecium Reginæ, Pardubicium, Lytomislium. Inde à limite Noricorum, quos Bauaros cognomi-

nant, Glatouia, Domazlicium, Miſa, Tachouia, eminent. Ab eo vero latere, quod ad Auſtriam ſpectat, locum primum obtinet Buduicium, Crumlouia, Trebonia, Hradecium Henrici, Sicut à Miſnia, Pons, Cadana, Chomutouia, Auſtia. Nam Qoadis, pune Slelitis, Hiatomirium, Glacium, Curia, & quædam alia oppida proximant. Introrſus porro celebantur, Cuthna, Colonia, Pelſina, Verona, Zatecium, Launa, Lana, Lytomericium, Taborium. Cæterum omnibus anteſtat Praga, tanta magnitudine vrbs, vt vna tres ampliſſimas vrbes complectatur, Veterem, Nouam, & tertiam, quam Paruam vocant, à duabus prioribus, flumine Vultauia diſiunctam. Ædificia in ſingulis, tam priuata, quam publica, dignitatis plena & magnificentiæ. Duas præterea poſſidet arces, alteram Viſſegradum appellant, quondam regum ſedes, nunc bellorum ciuilium iniuria, vaſta, & pene deſolata. Contra, illa altera arx, quæ minorem Pragam deſpectat, quemadmodum dicitur, ita iure optimo baberi debet, Regia. Quippe non arcis modo, ſed vrbis potius ſpeciem repræſentare videtur, tantum videlicet loci mœnibus, ædificiiſque occupat. Palmam inter publica opera ferunt, Templum, & Palatium illud Caroli, cuius ſtatim mentionem fecimus, hoc Vladiſlai regis nuper vita functi opus. Quantum autem inter vrbes Praga, tantum inter flumina Albis flumen (vt recte Tacitus ait) inclytum & notum ſupereminet. Sed hoc idem Tacitus, de illo, parum explorate, quod in Hermunduris oriri addiderit. Non enim apud Hermunduros Albis, ſed apud Boiemos oritur, in montibus, quos illi ipſi Boemi Cerconeſſos appellant, Septentrioni obtentos, & Morauis vicinos. Ex quibus ille profluens, magnam Boiemiæ partem, ac fere meliorem irrigat: & poſtquã cæteros indigenas fluuios, nempe Vultauiam, Egram, Saſauam, Giſeram, Miſam exhauſit, auctior aquis factus, inde ad Miſnios & Saxones, poſtremo in Oceanum, nomine vbique ſuo euoluitur, Salmone piſce in primis fœcundus. At minores in Boiemia fluuii, riuulique, alicubi ramenta auri prouoluunt, alibi conchulas alunt, è quibus vniones eruuntur. Fontes autem calidi, aliquot in locis erumpentes, non modo lauandi voluptatem, ſed auxilia etiam medẽdi hominibus afferunt. Porro ipſum ſolum adeo frugum ferax & copioſum eſt, vt & has vicinis quoque regionibus large ſuppeditet. Vina tamen parcius exhibet, & quæ nata ibi ſunt, languidiora apparent, quam vt ætatem bene ferre queant. Contra croco in Boiemia ſato inſunt cuncta, quæ in peregrino precioſa habentur, ſuccus, color & odor: iam illa rara, ac prorſus beata telluris dos, quod ex venis eius tanta vbertate argentum affluit, vt niſi parum aliquid ſilicis ad eas venas ſe admiſceret, nihil extra argentum haurires, eum alibi argentariæ valde dites eſſe perhibeantur, in quibus metalla, quarta ſui aut quinta, vel cum fœliciſſime, media parte argentea inueniuntur. Quin aurum quoque ipſum tale ſtatim, qualem natiuæ venæ ferunt, in puteis effoditur, qui de loco Giloua cognomen ſuum trahunt. Tenet fama regibus Boiemiæ ſæpius inde allatas fuiſſe micas aureas puri auri, quarum ſingulæ pondo denum librarum graues erant. Sed nec vilioribus metallis deſtituitur, nempe ſtanno, plumbo, ære, ferro. Oſtentatque præterea carbunculum, Calaim, amethiſtum, ex cotibus ſuis metallicis abruptum. Cæterum ſecundum metalla non alia res magis Boiemos, quam piſcinæ, quæ Cyprinos piſces alunt, locupletat, id quod aliàs oſtendimus edito de piſcinis libello. Nunc mores incolarum reddentur. Igitur vt verba ad compendium cõferam, tum morum, tum ipſius habitus, quem corpore Boiemi præ ſe ferunt, leo animalium generoſiſſimus, cuius ſyderi Boiemi ſubiacent, quaſi quandam imaginem exprimere videtur, ſi vel celſam Boiemorum proceritatem, vel latum & validum pectus, vel rigidam fuluiſq; comis veſtitam ceruicem: ſi deinde vocis ſonũ arduum, ſi oculos micantes, ſi robur & fiduciam virium intueri volueris. Solet item leo contemptu in alia animantia, & nonnullo faſtu turgere ægreque exarmari, præſertim ſi per ferociam eum aggrediare. Nec ab hac parte Boiemus degenerat, ſed contemptum libenter erga alios verbo factoque oſtentat ſuum, ipſamque adeo arrogantiam, inceſſu, geſtu, pompa prodit. Eſt & feroculus cum faſtidioſe tractatur, inſuper au ſu perinde vt leo promptus, atque in his exequendis firmus & validus, interim tamen ambitioſus & glorioſus. Rurſuſque, vti leo, cibi auidus, atque in eo condiendo inſtruendoque immodice effuſus: vicini præterea Saxones eundem docuerunt nocturno certare mero, putere diurno. Sed neque in cæteris quoque moribus Boiemi longe à Germanis diuortunt propter eandem vicinitatem. Hactenus de natura & moribus: ſequitur gentis origo, in hunc vſq; diem per incerta aut per fabulas euulgata. Nam quid fabuloſius, quam originẽ referre velle ad diuiſionẽ confuſionemq; linguarũ, quæ tunc facta fuiſſe dicitur, cum in ſolo Babilonio turris Babel ædificaretur. Nã ſi vetus origo pla-

Praga regni caput.

Albis fluuius, Labe Bohemis.

Fluuii Bohemiæ.

Dotes & delicie ſoli Bohemici.

Natura moreſque Boemorũ.

Gentis primordia.

go placuit, vtique turri illa vetustior Adamus omnium gentium communis parens erit. Quare nugis omissis, veram narrationem de origine Boiemorum, qui hac ætate Boiemiam incolunt persequamur, si paucis ante indicauerimus, vnde natum sit Boiemiæ vocabulum. Non aliunde videlicet, quam à Boiis, gente Gallica, ad mutandas sedes facili. Lege Liuium ab vrbe condita libro quinto, de transitu in Italiam Gallorum. Ibi clare scriptū inuenies, Bellonеso Gallo Italiam, Segoneso autem fratri eius sortibus datos Hercyneos saltus fuisse. Quo vero pacto ii Alpes transgressi in Germaniā peruenerint, ex istis Iulii Cæsaris verbis liquere cuilibet potest. De Heluetiis enim loquens, *Boios*, inquit, *qui trans Rhenum incoluerant, & in agrum Noricum transierant, Noriamque occupauerant, receptos ad se socios asciscunt*, hodieque Noria ab ipsis Boiis cognominatur Boiaria, vel vt nunc placet, Bauaria. His astipulatur Cornelius Tacitus, libro de moribus Germaniæ ita scribens: *Igitur inter Hercyniam syluam Rhenumque, & Mœnum, amnes Heluetii, vlteriora Boii, Gallica vtraque gens tenuere.* Manet adhuc Boiemi nomen, significatque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus, haud dubie ipsis Sueuis, quos postea Boii inde expulerant, sicuti Noricos ex Noria. Quippe Sueuos non modo extra syluam Hercyniam, sed intra quoque vbi nunc Boiemia est sita habitasse, author est Strabo. Idemque locum ipsum Boioiemum nominat, & ibidem Marobodui regiam fuisse scribit. Maroboduus enim eiectis Boiis, Marcomannos, seque & regiam suam in Boiemiam transtulit, de qua rursus re sic Tacitus: *Præcipua Marcomannorum gloria, viresque, atque ipsa etiam sedes, pulsis olim Boiis, virtute parta.* De eadem re verba etiam Veleii Paterculi, qui Tyberio imperante historiam suam edidit, huc reponemus: *Nihil*, inquit, *erat in Germania, quod vinci posset, præter gentem Marcomannorum, quæ Marobodno duce excita sedibus suis, atque in interiora refugiens, cinctos Hercyniæ syluæ campos incolebat.* Ac paulo post: *Sentio*, inquit, *Saturnino mandatum, vt per Catthos, excisis continentibus Hercyniæ syluis, legiones Boiohemum (id regioni quam incolebat Marobodnus nomen est) ipse à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere orsus est.* Hæc Veleius. Sed iam satis explorata vocabuli origine, ad primordia, & incunabula gentis Boiemæ, vt res & veritas se habet, stylum conuertamus. Sarmatia igitur illa, quem Ptolemeus ab ortu Laeu Mæotide, & Tanai, ab occasu Istula, à septentrione Oceano Sarmatico, à meridie Carpathiis montibus terminat, omnium gentium, quas nunc Sclauinas vocant, communis quondam patria fuit. Ipsæ porro gentes varia sunt sortitæ vocabula: nam aliæ earum Hyrri, aliæ Scyri, aliæ Syrbi, aliæ Venedi appellabantur, de quibus in hunc modum Plinius libro quarto, cap. tredecimo, vbi de insulis Septentrionalis Oceani agit: *Seuo*, inquit, *mons ibi immensus, nec Ripheis iugis minor, immanem ad Cymbrorum vsque promontorium, efficit sinum, qui Codanus vocatur, refertus insulis, quarum clarissima Scandinauia est incomperta magnitudinis.* Ac mox deinde: *Quidam hac habitari Illulam vsque fluuium à Sarmatis, Venedis, Scyris, Hyrris tradunt.* Nam de Syrbis libro sexto commemorat, quoniam propius ad Mæoticas gentes accedunt. Vetus autem omnium Sarmatarum mos erat Pomponio Mela autore, statis perpetuisque non vti sedibus, sed vt inuitauere pabula, vel vt cedens & sequens hostis exigebat, ita res, opesque secum trahere solebant, castra semper habitantes, bellatores, liberi, indomiti. Proinde nihil mirum, si Augusti iam Cæsaris tempestate in Thracia, vt scribit Strabo, promiscue cum Thractibus vixerint, si deinde littora oceani, paludesque, & eas regiones, quas Vandali, populus quondam Germaniæ tenuerant, occupauerint, nomenque sibi ex deuicta gente, vt fieri interdum solet, adoptauerint, pro Venedis, siue Vendis, Vandalos se cognominantes: illoque cognomine Gallias, Hispanias, & ipsam Africam penetrantes, in qua vsque ad Iustiniani Cæsaris tempora, regnum sibi constituerant, hodieque cognomen Vandalorum in regionibus, quas initio propius oceanum ceperunt, retinent. At Syrbi, superiore & inferiore Lusatia occupata, Lusatios se nunc appellant. Hyrri vero, & Scyri, vagam diu mercenariamque militiam, interdum etiam Alanis & Gotthis permixti militabant, donec cum cęteris Sarmatis in Illyria & Histria sedes suas figerent. Placuit deinde, vicitque apud illas gentes nouum Slouanorum vocabulum, ex commercio vnius linguæ natum. Id enim Slowo apud Sarmatas, quod *verbum* apud Latinos personat. Quoniam igitur omnes Sarmatarum nationes, late iam tunc, longeque, per regna & prouincias sparsæ, vnum tamen eundemque sermonem, atque eadem propemodum verba sonarent, se vno etiam cognomine Slouanos cognominabant. Ab ipsa præterea gloria, quæ apud illos Sláwa appellatur, Slowútnij dicti.

Etymon populi Boemi.

Sarmatia omnium Slauinarum gentiū patria cen equum Troianum.

Venedi in Vandalos, Syrbi in Lusatios, Hyrri in Illyrios transierunt.

Etymon Slauinorum.

S. Hieronymus Stridonensis Sclauus.

Populi migratio Croatorum in Boemiã.

Czechius gentis conditor & Lechus frater.

A Morauis in penitiorem Boemiã Czechius deducitur.

Rzip.

Lechus à fratre secedit.

Græci hoc cognomen, postquam vim vocabuli non intelligerent, in Sclauenos, Itali in Sclauos detorserunt: Latini deinde Illyrios vocare cœperunt. Ex hac gente Diuus Hieronymus prognatus, suis popularib. vetus nouumq; Testamẽtũ sermone vernaculo interpretatus est, Gratiano & Theodosio imperium administrantibus: Illaque interpretatione, in hanc vsque diem Illyrii tum in hymnis diuinis, tum in sacrificiis vtuntur, vt mirer extare, qui prodant Sclauenos, sub Mauritio demum Cæsare Illyriam inuasisse, occupasseq;. Ex Illyria igitur, quæ modo Croatia cognominatur, Boiemi isti nouitii ad hunc modum prodierunt: Czechius Croata, erat domi, & nobilitate & factione potẽs: is apud suos, forte, an consulto, cædem insignem fecit: cuius nomine reus, ac citatus, die constituta ad causam dicendam non venit, acrius hinc vrgentibus cum aduersariis, ac magna parte Croatiæ ius suum aduersus contumacem armis exequi parante, non expectauit Czechius, dum in vltimum discrimen salutem suam adduceret, sed amicorũ parens consilio, se in viam per tempus dedit, eo prorsus animo, vt pro vetere patria nouas sibi quæreret sedes, quæ perfugium, simul & domicilium exuli forent. Migrauit vna frater Czechii nomine Lechus, & cum vtroq; cognati, affines, amici, clientesq; & vernulæ, quos vxores atq; liberi, ac cætera hominum ingens turba, ad simul proficiscendũ parata, longo ac frequenti agmine subsequebatur eo itinere, quod per Valeriam regionem, inter Danubium & Drauum fluuium sitam, & à Croatis rũ possessam, illos vsq; ad Pannoniam superiorem Morauis vicinam deducebat. Cum igitur in Morauiam diuertissent, & illam iampridem à gentibus suis, quemadmodum & Saxoniæ bonam partem occupatam reperissent, paululum substiterunt. Interim Morauí peregrinationis causa cognita, hospites & populares suos docent, haud procul, regionem distare, quam Germani Böhem vocarent, ab eisdem Germanis quondam habitatam, nunc vastam pene & desertam, nisi quod Vandalorum nonnulli, & ipsi populares per Tuguria sparsi illam incolerent. Aut igitur hanc illis regionem, aut nullam aliam, ad capiendas sedes, quas non armati, sed togati quærerent, appositissimam videri. Hæc dicta eo procliuius approbauit Czechius, quod in eo statu res suas conspiciebat esse sitas, vt non legere conditiones, sed oblatas accipere magis conueniret. Redintegrato itaque itinere recta per Hercynium iugum vadens, se in Boiemiam, cum bona vbique pace insinuauit. Ibi quacunque ibat, aspectus fidem faciebat eorum, quæ auribus paulo ante acceperat, incultam videlicet, desertamq; esse Boiemiam, à pecudibusque, & armentorũ gregibus potius quam ab hominibus obsessam, adeo bene multi in illa greges pecudũ, rarissimi autem incolarum apparebant. Incolæ sane inculti, intonsi, ac plane pastoralis ignotæ primo gentis aduentu perculsi erãt, mox audita vernacula lingua, intellectoq; hospites nõ hostes aduenisse, mutuam salutationem fecerunt, hospitaliaq; dona hospitibus miserũt, lac, caseolos, carnem, ducesq; itineris dederunt, qui eosdem hospites in Boiemiam interiorem deducerent. Cum peruentum esset ad montem, inter duo flumina Albin, & Vultauiam assurgentem, (incolæ *Rzip* vocant, quasi tu speculam dicas, quoniam inde subiecta monti planicies, latissime perspeculari potest) ad eum statim montem cõscendit Czechius, perlustransq; oculis nunc cœlum & aerem salubrem, nunc terram vbere gleba conspicuam, nunc syluas & nemora pascuis idonea, nunc flumina aquis & piscibus redundantia, tacitum gaudium celare diutius nequiuit sed manibus in cœlum sublatis in hanc vocem erupit: *Dii* (inquiens) *vestram fidem quantis me, fratremq; meum bonis, quantis amicos nostros commodis beatis, si hanc patriam nobis perpetuam efficitis.* Post hæc cæsis quas secum adducebat victimis, sacrum suo more facit, descendensq; rursus in plana, simul vniuersos pari gaudio implet, spe allata finiendæ tandem vagæ peregrinationis, sede nimirum certa & stabili reperta. Mox vniuersos adhortatur ad ædificia & tecta constituenda, & inprimis, vt se ad agros excolendos conuerterent, ne ritu ferarum, venatu tantummodo & carne vitam tolerare inhumanã cogantur. Croatę erant tam ædificare, quam agros colere docti: itaq; pro se quisq; animo alacri operam pollicetur. Nihilo tamen secius circuire singulos Czechius, operisq; interesse, & instare, ac promptos quidem laude, segnes vero castigatione, ad perficiendum quod inceptum erat, perurgere, quoad agris, pratis, ædificiis cultior Boiemia videretur. Auctis in dies magis ac magis habitatoribus, ex frequenti cum Vandalorũ, tum Dalmatarũ in Boiemiam, tanquã in locum à bellis pacatiorẽ migratione. Lechus frater, ambiguũ, inuidia an æmulatione, vt & ipse forsitan nouæ regionis, nationisq; autor haberetur, Czechiũ adit, rogatq;, vt per eum sibi liceat cum iis, qui sua sponte sequi voluerint, alias ad habitandũ sedes vestigare, quas si non inuenerit, ad fratrem se reuersurum promittit. Quo facile impetrato,

montes

montes transcendit Aquilonem versus, perueniensque in illa loca, quæ in præsentiarũ, partim à Slesitis, partim à Polonis obtinentur, pari ac frater fœlicitate illa nouis cultoribus complet, adhibetque eandem curam, meditationem, diligentiam in agris, & ædificiis constituendis. Sed nec alia atq; Czechius animi moderatione, aduersus suos vtitur, æquo similiter cum suis iure, & sine vlla dominatus ambitione vitam transigens. Cuius rei causa, vtrumq; gens sua post mortem obitam æterna consecrauit memoria. Quippe in hunc vsq; diem Boiemi se à Czechio, Czechios; Poloni autem à Lecho, Lechitas, vtriq; conditores suos agnoscentes, appellant.

Boemorum & Polonorum dii indigetes.

Defuncto sine liberis Czechio, Boiemi ex vetere gentis instituto, popularem statum amplectuntur. Quale autem institutum hoc fuerit, Procopius in historia sua Gottica commemorat. Sclauinorũ inquiens nationes, non ab homine aliquo vno regi, sed iam inde ab antiquo, plebeia, communiq; libertate viuere, & idcirco de rebus omnibus, quæ cogitatu factuve grauiores occurrunt, communiter deliberare. Ac tum certe, in nouo videlicet adhuc populo, Boiemis eo facilius persequi hoc institutum licebat, quod nemo vnus inter illos emineret, vt præ cæteris ad illum regimen deferẽdum esse videretur.

δημοκρατία apud Sclauinos.

Dein quod nihil supererat de quo valde certarent, aut in factiones discederent, cum in promiscuo vsu illis essent pene omnia. Alebat deniq; mutuam inter illos concordiam, quod nullis adhuc externis nationibus, quę aut lingua, aut moribus essent discordes, immixti, sed gente, & sermone, & institutis pares Boiemiam inhabitabant, in eaq; societate, & inter se coniunctione, quam inter similes natura conciliare solet, magno cum consensu acquiescebant. At posteaquam alienigenę paulatim in Boiemiam allabi, aliisq; eorum communẽ agrorum, & aliarũ nonnullarum rerũ vsum irridere, alii à plebeia gubernatione abhorrere, agrestemq; incolarum vitam fastidire cæperunt, sensim etiam æquabilis ille, popularisq; in Boiemia status labascere cæptabat. Amat enim varietatem, rerumq; mutationem, variũ & mutabile vulgus. Et quoniã raro vsu venit, vt sine aliqua rerũ interturbatione, bene in repub. cõstituta immutentur, turbari tunc, & misceri cuncta malis concionibus, turbulentis cætibus, & rixosis contentionibus videres, dum alteri de vetere statu retinẽdo, alteri de abrogando rixantur, intereaq; reuerentiam aduersus magistratum exuunt, metum iudiciorum deponunt, leges populares contemnunt: Contra audaciæ, & cupiditati frena laxant, quid per ius non licet, audacter ac cupide peragentes, inuicem se deprædantes, inuicem ferientes & cædentes, atq; vt vno velut fasce multa complectar, latrocinium ibi constituentes, vbi paulo ante publicum consilium fuit.

πᾶσαι μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν [illegible].

Quibus malis tandem defatigati, victiq;, rursus animum ad reparandum reipubl. statum conuertunt. Et cum democratia non placeret, respicere Monarchiam, qualis sub Czechio fuerat, incipiunt. Croccus tunc erat, in quem oculos suos omnes coniecerant, idoneumq; esse putabant, qui in locum Czechii succederet, quoniam ante alios boni, iustiq; viri speciem præ se ferebat, sermoneq; comis & affabilis habebatur, ac multitudini maxime gratus ex opinione diuinitatis, quam ex diuinatione augurioque collegerat. Non secus enim ad eum viri, mulieresque affluebant, ac si adfluerent ad Apollinis oraculum.

II.
Croccus popularis spreto imperio ad ducale fastigium euectus.
Numa vt Czechus Romulus.

Et quanquam gratuitam, non autem quæstuariam diuinationem faceret, sine quæstu tamen illa ei non erat, vltro consultoribus stipem obtrudentibus: qua ille auctus, prædium sibi Crocci cognomine ædificauit, haud procul à Stebna pago, quo postea animi venationisq; causa Principes Boiemiæ frequentissime secedebant. In eoq; prædio suo Croccus tantisper habitauit, dum ad eum regimen deferretur. Non videlicet, vt ad Principem, qui ex arbitrio suo imperaret, sed vt ad Prætorem, qui ex æquo & bono ius diceret. Nondum enim vllæ scriptæ extabant leges, sed id habebatur inter plebiscita, quod consuetudo & mores populi approbauerãt. Hunc deniq; maiorum suorũ vsitatum in iudicando morẽ Croccus præcipue retinendum putauit, nihil quidquam de illo immutans, imo vt illum magis adhuc confirmaret, quotiens litem cogniturus pro tribunali assideret, neminem quenquam, nisi vsu, & experientia, talium morum peritum in consiliũ aduocauit. Sæpius tamen res controuersas componebat, quam iudicabat, quia magis aliquanto transactio popularis esse, quam iudicium videbatur. Cæterum valde superstitiosus Croccus erat, vt qui fontes, & lucos pro diis coleret. Sed non ab re fuerit, posteaquam in superstitionẽ gentis incidimus, breuiter explicare, quam olim opinionẽ de Deo conceptã Sclauinorum natio habuerit. Igitur rursus à Procopio ea, quæ super hac re scripsit, ex Historia Gottica mutuabimur. In hanc itaq; sententiam Procopius: *Syluas Sclauini, & Nymphas colunt, & Dæmones alios, iisq; sacrificia faciunt, & inter sacrificandum vaticinantur. Habent præterea lege cautum, à maioribusq; traditum, vt inter numerum Deorum, vnum illum, qui sit ful-*

Religio siue cultus Sclauinorum sacer.

minus fabricator, dominum omnium rerum, ac solum Deum esse credunt, illique bouem, & hostias eius generis alias mactent. Fortunam vero quid ea sit, nec sciunt, nec vim vllam in homine habere fatentur. Sed quando, vel domi morbo languentibus, vel foris in prælio periclitantibus mors imminet, iubentur pro incolumitate sacrificare, habentque persuasum, per sacrificia salutem sibi redemptum iri. Atque hæc vetus quidem eorum superstitio. Successit deinde noua, Carolo magno rerum potiente, victoreque Saxonum, & in his Sclauonorum quoq; quos Rugianos cognominant.

Vitum tutelarem Rugiorum in Suatouitum mutatum.

Placuerat victori, vt gens victa, cultui præterea & sacris ritu Romano peragendis animos dederet, ac cum cæteris Saxonibus ad sanitatē paulo ante ab eodem Carolo reuocatis, vt templum diui Viti, maxima tunc in veneratione apud illas nationes habiti, tributis coleret. Pendebant Rugiani templo tributa, quoad incolumis viueret Carolus: ipso mortuo nec tributa dare, nec cultum retinere Romanum volebant, sed domi sibi fanum, & in eo simulachrum constituentes, stipem quotannis viri mulieresque, vnum quisq; eorum per capita nummum fano inferebant. Et cum tributi reddendi nomine à finitimis appellarentur, contentos se esse domestico, & Vito, & tributo respondebant. Huic simulachro Suatouiti, hoc est diui Viti, vocabulum indiderant.

Idoli Suatouiti figura & ritus colendi.

Effigies erat quadrifrons, qualis olim Iani apud nonnullos, vt circumstantes ab omni fani parte, conspectu simulachri perfruerentur. Dextra cornu, leua arcum gestabat, proxime suspensa erant, ensis, frenum, sella, iuxtaq; candidus equus stabulabatur simulachro consecratus: cum sacerdos fani alebat, seq; & populum opinione implebat, quasi Suatouitus, equo illo aduersus religionis suæ hostes militaret. Sæpe enim idem sacerdos, anhelātem adhuc & sudantem, a nocturna exercitatione diluculo eum spectatoribus ostendebat, sacraq; Suatouito, vino & placenta faciebat: vinum pridie solenniter in cornu, quod dextra gerebat, infusum, si postridie integrum sine vlla diminutione manebat, bonum incrementi liquidarum fluentiumque rerum illius anni euentum significari dicebat: malum vero si quid de vino fuerat suā sponte diminutum. Habuit & placenta, à sacerdote & populo comesa, sua præsagia, futuram eius anni frugū copiam, aut inopiam præsagiens. Eratq; sacrificium vtrumq; ad mores gentis prorsus appositissimum, siquidē in hunc vsq; diem Sclauini placentis & vino nimium delectantur, ītantq; libenter arma & belligerantur, simulachrum illud vetus bellicosum armisque instructum imitantes. Diu hæc superstitio, & cultus eiusdem simulachri, etiam inter Boiemos viguit, donec Diuus Venceslaus, Principem Boiemiæ agens, impetratis ab Othone Cæsare Diui Viti reliquiis, sanctum virum, idolo profano abolito, venerandum Boiemis exhibuit. Sed ne sic quidem memoriam Suatouiti delere ex mente Boiemorum quiuit: quippe nunc quoq; nullam magis solemnem Boiemi salutationem habent, quam eam, quæ fit sub Viti nomine: excepturi enim vel hospitem, vel amicum, vel intimum quenquam peregre aduenientem, *Vitei Vitei* ingeminant, sospitati, quasi à Suatouito concessæ, ita congratulantes, quia forte ita euenit vt peste circum vicinos increbescente, ipsi duntaxat, qui Suatouitum colebant à contagio integri & incolumes permanserint.

Primo congressu Boemorum salutatio.

Croccus Solonis vel Lycurgi munere apud Polonos perfunctus.

Sed vt iam à diuerticulo in viam redeamus, tanta cum laude & gloria Croccus rempublicam Boiemam administrauit, pagisq; illam arcibusque, & aliis nouis ædificiis amplificauit, inuentis tunc forte in fluminibus auri ramentis, vt non solum domi apud suos, sed foris etiam apud Polonos gratiosus fuerit, adeo vt Poloni ad eum legatos mitterent oratum, ne grauaretur in Poloniam venire, ibi quoque statum reipublicæ, & controuersias hominum compositurus. Venit ille, veniensq; ita est functus officio suo, vt Poloni, in honorem eius, arci nouæ & oppido, cui tunc primum fundamenta ad Vistulam flumen posuerant, Crocconiæ vocabulum inderent.

Craccouia in Polonia origo. Filiæ Crocci tres sibyllæ, Bela, Tetcha.

Nulla Crocco virilis sexus proles fuit, sed moriturus tres à morte sua filias superstites reliquit, omnes (vt ipse erat) fatidicas, vel magas potius, qualis Medea & Circes fuerant. Nam Bela natu filiarum maxima, herbis incantandis Medeam imitabatur, Tetcha natu minor, carminibus magicis Circem reddebat. Ad vtramq; frequens multitudinis concursus fieri, dum alii eorum formam sibi & amores conciliare, alii cum bona valetudine in gratiam redire, alii res amissas recuperare cupiunt. Qua arte ita Belam excelluisse ferunt, vt prouerbii vice, in re inuentu prorsus difficili iactaretur: *ne Belam quidem reperire id posse, quod sit perditum.* hæc arcē Belinam, illa altera, arcem Thetin, ex mercenaria pecunia (nihil enim gratuito faciebāt) ędificandā curauit.

III. *Lybussa imperio præficitur.*

Liberalior in hac re Lybussa natu minima apparuit, vt quæ à nemine quidquā extorquebat, & potius fata publica omnibus, quam priuata singulis præcinebat: qua liberalitate, & quia non gratuita solum, sed etiam minus fallaci prædictione vtebatur, assecuta est, vt à viris comitia præ-

tia prætoria habentibus, in locum patris Crocei subrogaretur. Vetus autem mos etiam Germanis fuit, vt mulieribus fatidicis summos haberent honores. Etenim scribit Tacitus, se, cum Vespasianus Cæsar imperium obtineret, vidisse, Germanam Velledã diu apud plerosq; Germanos numinis loco habitam, ne quis, vt rem nouam miretur, si Boiemi Lybussam vatem suam sibi præposuerint. Numini enim hoc magis, quàm homini datum est. Ergo etiam multo tolerabilius vatem illam, quam iudicem tolerabant. Lis forte ditiori cum tenuiore de finibus agrorum inciderat, eamq; litem ambo in foro Lybussæ persecuti sunt, in quo palam conuictus ditior, iniuriæ illatæ est condemnatus. Nõ tenuit is infra dentium septum iracundiæ vocem, sed ad suos comites versus, *quousq; tãdem*, inquit, *vna muliercula tot viris insultabit? an non satis aliunde nobis dedecoris superest, nisi vt quoq; cumulus imperii muliebris accedat? Quanto honestius est viros regi à viris, id quod & natura & mores gentium approbant, quam turpiter subiici fœminæ, ad pensa inter puellas dispensanda, quàm ad negocia virilia tractanda magis idoneæ.* Ad hæc Lybussa, vt erat animo masculo prædita, ingenueq; & libere educata: *Quo pacto* (ait) *id quod nata sum, negare ego possim aut debeam? Plane ita est vt dicis, mulier sum ego, sed ad quam tu quoq; cum cæteris iurisdictionem transtuleris, nõ eo vtiq;, vt ex tua libidine, sed vt ex æquitate ius æquabiliter dicerem, proinde aufer hinc intempestiuam contumeliam, & vince (si potes) argumentis, iniuriam tibi à me esse factã.* At ille furibundus, minitabundusq; è conspectu se proripit, nec abiens destitit dominatum muliebrem, vt præposterum, traducere multis rursus mutationis rerum cupidis.

Traducitur gynæcocratia.

Quo illa cognito & præterea comperto, quod viri nouarum rerum studiosi in arcem, Lybus nomine. (quam ad Albim fluuium vbi nũc Colonia est sibi Lybussa construxerat) venturi essent: intromitti venientes iubet, ac prior ipsa loqui incipit inquiens: *Dabitis mihi hanc veniam, viri Boiemi, si antea, quàm vos audiam, defensionis meæ rationem putem habendam: ita enim vti faciam, non magis innocentia mea, quàm pudor vester flagitare videtur. Nam si ego indigena honore cuiquam vestrum esse videor, quia puella nata sum, vobis profecto erubescendum, qui vltro insignia honoris ad puellam detuleritis. Sin plus valuit, qualis qualis existimatio nominis mei, cuius gratia me publico magistratu condecorandam putaueritis, meus iste iã pudor meaq; culpa fuerit, si impositam mihi à vobis personam, non ea qua debeam virtute sustineã. Hic vero ego nullius libentius quam vestram imploro conscientiam. Nemo enim est vestrũ qui nesciat, quemadmodum me in magistratu gesserim, geramq;, non aliter videlicet ac pater meus se gessit, qui ius æquabile perpetuo coluit, deditq; sedulam operam, vt pari inter vos iure, ita vt ciues inter ciues viuere conuenit, viueretis, sed nec aliter iustus haberi potuisset, nisi ad hunc modum in officio suo se gessisset. Nec item ego successione iusti patris in magistratu digna eram, si iniusta sequi, gratiamq; cuiusuis æquitati anteferre voluissem: sed hæc voluntas iustitiæ paternæ mutandæ nec nunc mihi adest, nec vnquam aderit. Vobis autem dispiciendum est, sit ne vobis omnibus propter vnius iniquitatem & importunitatem præsens rerum status commutandus.*

Excusatio Lybussæ.

Reticentibus ad hæc cæteris, iterum is qui author seditionis fuit, Lybussæ sic insultat: *An non animaduertitis*, inquit, *ciues, quam inuita de lætioribus pascuis bucula ista decedat, sed iam vi inde exturbanda est, si sua sponte loco suo concedere viro alicui Principi noluerit.*

Seditio aduersus Lybussam.

Nihil hac voce deterrita Lybussa, rursum cum viris, sed iam per apologum agit, inquiens: *Mares quondam columbi dicuntur in comitiis suis Principem sibi palumbem fœminam delegisse, celeriterq; commutata sententia imperium eidem abrogasse, quod imperii mollioris indulgentiorisq; sub muliere turbam tæderet, illudq; mox ad accipitrem tanquam natura & sexu ferociorem transtulisse: porro accipitrem imperio in columbos accepto, plane virum se erga illos demonstraße, assultu, raptu, laniatu, qualem morem in hunc vsq; diem posteri accipitris obtinerent, in obuias columbas alis & vnguibus inuolantes, easq; discerpentes. Ne quid igitur simile columbarum ex mutatione magistratus Boiemis eueniat, ipsis quam maxime intentis oculis, re adhuc integra esse videndum, ne post rem male actã, sero facti pœniteat.*

Apologus similis Aesopico de ranis petentibus sibi regem.

Cum per hæc quoq; surdis narraret fabulam, iamq; insuper metueret ne arbitrio concionis princeps, qualem ipsa minime cuperet, declararetur (talis vero erat qũi Caurimensi vico præfuit, proximus dignitate à Crocco) orare instituit, vt diis potius quam hominibus authoribus, vir aliquis in Boiemia Princeps crearetur. Orationi assentientes reuerti postridie omnes ad audiendum oraculum, quod dii per nocturna sacrificia propitiati de futuro Principe ædiderint, iubet.

Deo authore principes creandi.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER SECVNDVS.

SVMMA SECVNDI LIBRI.

IIII. Premislaus (promethea dixeris) aruspex agricola in maritum & dominatus consortem à Lybussa adoptatus. Equi indicio deprehensus super vomere prandens. Præsagia de incremento & duratione imperii Bohemici. Praga condita, etymon, & augurium de illius vrbis potentia. Vlasta amazon. Conspiratio muliebris. Prælium atrox. Asylum mulieribus constitutum. Dolus in amatorios adolescentes Stiradius fraude circumuentus, crudele fœminarum subit supplicium. Immanis amatorum in infantes sæuitia. Ars arte deluditur. Milada Vuissegradi conuiuii prætextu cum complicibus necatur. Vlasta prælians succumbit. Septenne puellarum imperium. Fodinas metallicas primus indagauit Premislaus. Moriturus crepidas & peram sacris coronationis vsibus posteris dicauit. V. Nezamislius (epimetheus) huic Gurymensis est æmulus. Cruenta acie captus truncatur nare & auribus. Salina reperta & inuidia amissa. VI. Mnatha venator. Familia Versouicensis cæteris illustrior. Ambit principatum: suo se iugulat re comperta gladio. Mentio Caroli Magni ac bellorum cum Saxonibus & Hunnis gestorum. VII. Vogenus Martialem dixeris. Impubi tutor Rohouistius Versouicensis datus. Senem opulentum è sublimi dat præcipitē. Vissegrado excludit Vogenum. Fugit ad Zatecenses: affectat vrbis dominium. Populatur Lucenses. Legatum principis capite truncat. Expugnatur latronum receptus: ipse sibi laqueum innectere cogitur. Prima Misnensium prædonum in Boemiam irruptio. Streka arx illis obiicitur: ea direpta à Misnensibus. Vogenus Morauorum compescit incursus. Saxones Misnis coniunctos ingenti clade afficit. Lipniciam & Betoriā arces Morauorum succendit & diripit profligato eorum exercitu. VIII. Vneslaus fratri Vratislao Lucensem & Zatecensem regiones concedit. Suppetias vterque ferunt popularibus cõtra Carolum Cæsarem. IX. Creuomyslius (cereus in vitium flecti) metallorum plus iusto indagator. Hormiry lepida fabella.

POSTRIDIE mane ad horam reuersis omnibus (excitauerat enim per tempus omnes desiderium cognoscendi Principis, quem fata Boiemis destinassent) Lybussa in medium eorum cum puellis progreditur, & an pridianum mentis rigorem flectere viri nollent, principio interrogat. Respondentibus, *nolle*, tum deinde illa, *quod bonum, ait, faustumq́; & fœlix sit. Dii mihi maritum, vobis Principem dãt, Premislaum nomine.* Obstupefacti ad nomen & hominem sibi ignotum, rogant Lybussam, vbinam gentium vir ille vitam coleret? Virum esse indigenam Lybussa respondet, & si præterea fortunam quoq; viri scire cupiant, plane esse colonum & rusticū. Cæterum vtriusq; rei causa diis esse gratiam habendam, prioris, quod oues vernaculas domestico pastori, non autem lupo externo committendas decreuerint: posterioris, quod summum honorem ad infimam eoq; minus insolescentem hominis sortem trãstulerint, eidemq; concesserint facultatem per sortes futura prædicendi. Eius adeo hominis si maturo conspectu perfrui concupiscerent, mature esse deligendos legatos, qui illum adeant, principemq; consalutatum in arcem Vicegradum deducant. Deligunt continuo legatos viros primores decem, quibus ad Lybussam adductis, ostendit eis Lybussa equum suum, instrato & sella constratum, mandatq; vt decem equum sua sponte vadentem legati tanquam comites assectarentur, de via in nullam partem deflectentes quoad peruenerint ad aratorem ad mensam ferream prandentem. Quo demum viso salutatoq;, iniungit vt eundem aratorem Principem appellarent, indutumq; purpura & calceis quos dabat, vt recta in arcem Vicegradensem adducendum curarent. Legati mandatis Lybussa acceptis, equi vestigiis insistunt quacūq; præiret, nec iam sine tædio, quippe paulo minus quinquaginta millia passuum pedibus emensi erant, cum ecce tibi equus, vt est ventum ad ripam fluuii Belinæ, quo loco pagus Stadicius visitur, subito se de via in agrum conuertit recens tunc & pro meliori parte proscissum, pergitq; recto gradu ad aratorem, ac proxime accedens, poplites ei vna cum ceruice, quasi venerabūdus submittit. Sedebat immotus arator in stiua, atrumq; panem & caseolum de vome-

IIII. Premislaum & maritũ & potestatis consortem asciscit Lybussa.

Premislaus arator equo Lybussæ indicio deprehenditur.

re,

re mensæ vicem fungente sustollens arrodebat, tantisper, dum legati mādata Lybussæ,
cxequerentur, eumq; Principem consalutarent: inde confestim exurgens, stimulū co-
kurnum, qui iuxta aratrum iacebat arripit, vaditq; ad boues suos, qui proxime pascebā-
tur ambo candidi, nisi quod maculis fuluis alicubi asperfi fuerūt: eos boues stimulo illo
exstimulat, facessite hinc dicens sudoris laborisq; socii, retroq; vnde venistis proti-
nus deuoluamini. Atq; illi repente ambo ex oculis in tenuem euanescunt auram, mox
stimulum ipsum plantæ modo in terram pāgit, qui puncto item temporis in Corylum
coaluit, ternis ramis frondētem, quorum duo illico exaruerunt, at tertius nuces etiā a-
uellanas ostendit. Ab his tādem præstigiis ad legatos versus, *cedamus*, inquit, *pareamusq;*
hominib. ab aratro nos ad solium principale vocantib. Quam vellem tamē, cuperemq;, vt paulo se-
rius huc aduenissetis, tum videlicet, cum veruactum exarassem, maiora omnino tunc imperii olim
incrementa forent, etiamsi præsentia boni consulere iure optimo debeamus. Quo finito vestitum
obsoletū rusticanumq; deponit, ac se purpura & calceis à Lybussa missis induit, lautior-
que iam inde equum conscendit, Vicegradum iturus ad celebrandas nuptias, & ad ca-
pescēdum in Boiemos imperium. Cum paulum processisset, *Hei mihi*, inquit, *mātículam*
in qua obsonium inerat, & carbatinas quibus calceatus eram, charas mihi exuuias, mecum auferre
oblitus sum, redeat oro vnus aliquis in agrū & ad me vtraq; referat. Qui retulit, *quid est*, inquit,
princeps, cur tanti tu æstimes vilem perulam & agreste calciamentum, abiicienda mea opinione v-
traq; potius, quam oculis alienius ingerenda, nisi rideri ob hac à spectatorib. quam celebrari mauis?
Immo celebrabor per ista, inquit, *magis quam deridebor, si fortuna mea ad posteros monumentum*
reliquero, quo submoniti successores principes, minus olim intumescāt. Valde enim insolens princeps
fuerit, quisquis crepundiis originis suæ tam agrestibus conspectis, tumorem animi & inflationem
non seposuerit. Captus tam tēpestiuo responso legatus, pergit inter eūdum cætera exqui-
rere. Quorsum videlicet prodigia de bobus deq; stimulo tenderent. Illud respondit, ad
gloriā suam pertinere, quod à bobus ad equos, vt dicitur, transcēderit, hoc ad filios quos
habiturus esset. Vt enim duo rami ex stimulo prognati statim aruerūt, ita olim fata duos
sibi filios ostensura esse tantummodo, ac mox è medio sublatura. Tertium tantūmodo
non solum ad lætas frondes, verumetiā ad vberes fructus prouectum iri. *Et si vestro*, in-
quit, *interuentu aratio non fuisset interrupta, sed absoluta futurum simul fuisset, vt stirps mea vi-*
rens nunquā apud Boiemos exaresceret. Nunc multa quidem secula illam esse duraturā, ad postre-
mum tamen occasuram, cum nepos vltus fuerit suum. Post has similesq; verborum ambages
arci Vicegrado appropinquantib. viri Boiemi, qui ad Lybussam venerunt, magno alius
alium anteuertēdi studio obuiā procedunt, ac pro se quisq; gaudium aut officium ostē-
tat: pari animi alacritate Lybussa eundē excipit, nuptiasq; pariter, vt dignum fuit, appa-
rat: atq; ita quod nulla ratione, nullaq; persuasione consequi potuit, in arte & præstigiis
consecuta est, vt imperium in viros mulier cōtinuaret, vocabulum tātummodo Princi-
pis inane Premislao relinquens, ipsa vim potestatēq; imperii sibi perpetuo vsurpabat. Et
quoniā patum laxe pro magnificētia habitare in arce Vicegrado sibi videbatur, ad vrbē
in loco arci propinquo ędificandam animum adiecit, ipsaq; constituendis mœnibus &
domibus areas atq; fines definiuit, iussitq; prima ædificii exordia architectos sumere eo
loci, quo vir quidam colonus dedolaret sibi caudicem. Vadunt architecti mœniū fun-
damenta designaturi, incidunt q; in colonum, ramos de trunco desecantem, cum vnus
aliquis ex illo architectorum numero rogat, quidnam ex trunco adeo curtiin detrun-
cato effingere pararet? respondit ille patrio sermone, *Prah*, id est limen, *se sibi ad hostiolum*
futurū fingere, quo ad Lybussam relato, illa nomē vrbi Praha indit, ac sic inter eos qui cir-
cumstabant disserit. Quantumuis ipsum limen res contemnenda esse videatur, efficit
tamen non raro vt magni principes impactis in limen pedibus, læsos se esse querantur,
ita sperarent fore, vt maiestas & potentia huius vrbis, vel ipsos olim reges hostilia in
eam parantes sit offensura. Accedet & hoc vrbis maiestati, quod duos habebit præsi-
des, quorum vterque suo cœlum diuino capite continget. *Videre enim mihi visa sum*, in-
quit, *geminos oliuæ ramos ad aquilonarem vrbis partem diuinitus enatos, quorum sublimitas vsq;*
ad sydera pertenderet. Certam quidem spem omnes qui aderant animo præsumpserant, i-
ta videlicet olim fore, vt prædiceret Lybussa, sed nemo tunc intelligebat quinam illi
tam insignes viri essent futuri. Post aliquot sæcula tandem documentis apparuit visum
tale, vaticiniumque, diuum Venceslaum, diuumque Adalbertum prænunciasse, quorū
alter Pragæ vt princeps, alter vt Pontifex præfuit, atq; ambo in cœlum atq; inter numi-
na cœlestia relati sunt. Tres filios Lybussa Premislao enixa est, sed duo præmatura oc-
cubuerunt morte: tertius vtrique parenti superstes fuit. Paulo ante obitum suum Ly-
bussa discreto per ordines populo, nobilibus quidē magistratus atq; honores capiendi

Præsagia de incrementis & duratione imperii Bohemici.

Apophoreta futuri ... cunabat.

Posteritas Premislai quamdiu duratura.

Pragæ vrbis etymon & augurium.

Mors Lybussæ Respub. prius constituta.

potestatem fecit: colonos vero & opifices intra suam quemque eorum pelliculam continere se iussit. Obiit autem in arce sua Lybus, ibidemque sepulta est, cuius obitu cura administrandæ reipublicæ tota ad Premislaum est deuoluta, virum pariter superstitiosum, vt vxor fuit, eademque superstitione, qua vxor populum regentem, nisi quòd paulo ille agrestius. Erat inter alumnas Lybussæ puella quædam Vlasta nomine, præstigiatum patronæ diuinationumque conscia peritaque: cuius tutelæ Lybussa moritura puellas, quas in gynecæo habuit, vna cum ipsa arce Lybus commendauerat. At illa arcis tutelam indepta, ex ea aspirare ad altiora cœpit. Itaque apparato ad certum diem festiuo in arce conuiuio, eodem similes studii audaciæque viragines inuitat. Vbi finis edēdi factus est, amoris arbitris, Vlasta sic socias puellas adoritur: *Doleo*, inquit, *meam vestramque omnium vicem, quod non perinde vt dignitas nostra postulat, ius nostrum contra viros obtineamus, nimium videlicet à morte Lybussæ in ordinem à viris redactæ, quasi simul cum Lybussa omnium aliarum mulierum virtus interiisset, cum ego hic non paucas discipulas adesse videam, magistra etiam Lybussa præstantiores, sed nec ego libenter cesserim eidem Lybussæ de arte, quam de illa didici. Si igitur vna Lybussa ingenio, artificioq́ tantum potuit, vt viros sub iugum suum mitteret, quid illis fiet postea, si nos simul omnes aduersus eosdem viros, pro dignitate pristina recuperanda conspirauerimus? Nec est quod rusticum Principem timeamus, rus enim ille meram olet, nec alia ei maior, quàm de rure cura. Vos modo mihi dextram in hoc date, ne me neve causam vestram, quoniam metu obiecto prodatis, spondeo fore, vt breui in viros imperium recuperetis.* Dant dextras, oblatamque ab Vlasta potionem medicamento odii in viros temperatam, ordine delibant, remanentque ibidem statim complures, quæ inuitatæ aduenerant, seque equestri & pedestri, atque aliorum militarium operum meditatione exercent: Inter hæc Premislao dormienti species puellæ per somnum obiecta est, dextera pateram gestantis, eamque Premislao propinare gestientis, quam cum ille accipere abnueret, puellam visam esse sanguinem ex eadem patera in terram fundere, malaque multa capitibus virorum canere. Consternatus tali insomnio Premislaus cœtum virorum ad se euocat, præmonetque saluti suæ, rerumque suarum vt custodes esse vellent diligentiores, ingens enim exitium eis à puellis, imagine, quàm per quietem vidisset, denunciari. Ibi aliqui risu, aliqui conuitiis etiam, dicta Premislai insomniaque prosequi, pars vero puellis insuper applaudere, quod virilia munia fœmineis miscerent. Quo Vlasta accepto, maiora indies infestioraque tentare audet, ac modo greges in agris infestare, modo per vias obuios spoliare, modo ipsos agros populari, prædasque omnium in arcem agere, viris etiam tum cuncta ista, vel dissimulantibus, vel negligentibus: donec negligentiam eiusmodi incuriamque, atrocissimum facinus consilio Vlastæ immani commissum viris excuteret. Instruxerat rursus in arce conuiuium Vlasta, iamque non cœlibes modo puellas, sed ipsas etiam matresfamilias, quibus non admodum cum maritis

Coniuratio mulierum.

conueniebat, ad id ineundum inuitauerat. Posteaquam satis ex largiore cibo potuque conuiuium calere visum est, interrogat Vlasta nuptas, *liberæ an seruæ viuere mallent?* libertatem præferentibus, instare eadem multis verbis, fomitemque odii contra maritos illis subministrare, quoad vsque intelligeret tanto eas furore, quanto cupiebat in maritos esse incensas: ibi consilium deinde suum aperit, noctemque vnam omnibus præstituit, qua somno sopitos interficiant maritos, imperatque vt cæde perpetrata ad se cum spoliis maxime equorum & armorum mox reuertantur. Quod vbi est factum, attoniti inopinato parricidio affines cognatique & amici cæsorum, ad principem cum armis adfluunt, existimantes, promptum illum tanti sceleris vltorem se inuenturos: at ille satis se impediri quo minus festinaret, ad exigendas de mulieribus pœnas, sed & ipsis affinibus impendere exitium dicebat, si per se vltionem properarent. Tum vero nō contemptus modo, sed ingens insuper indignatio aduersus principem fuit, quasi miserias, necem deplorantium, ludibrio etiam magis, quam auxilio dignas putaret. Igitur per se, sine principe conglobantur, vaduntque indignabundi, pœnas de puellis exacturi: & quacunq; incedunt obuios quoslibet agmini suo aggregant, eratq; agmen absque certo duce & signis prorsus inconditum. Contra Vlasta per turmas composita venerat, primæ turbæ Milada, secundæ Hodeca, tertiæ Suataua, quartæ Radeca, præposita fuit. Ipsa Vlasta cum reliquis agmen claudebat. Cœpto prælio, viri paulisper impressionem sustinuerunt, mox procella equitum à fronte & à lateribus circumfusi in medio turpiter sunt cæsi. Ferunt Vlastam sua manu septem viros validos interfecisse, tantumque sui metum à victoria illa suscitasse, vt cæteri superstites viri multo magis de petendis induciis, quam de bello instaurando fuerint sollicitì, interimque & tributa Vlastæ

pen-

Asylum muliebre.

pendebāt. Induciarum tēpore Vlasta tumulum ad Vultauiā flumē è regione Vicegradi sitū occupat, illoq; fossa, aggere, & sæpib. cōmunito, asylū mulierib. aperit, ac paulo mox affluēte mulierū copia, arcē ibidē ædificat, appellatq; Deuinā, (quo vocabulo vernacula lingua puellæ cognominantur) vt inuidiā declinaret, quæ sine dubio exortura erat, si suo priuatoq; potius, quā cōmuni omniū puellarum nomine arcē insigniisset. Vasta tūc incultaq; circū illā loca erāt, & si qui agri frumētarii propius apparebāt, eos coloni puellis infesti, arabāt, frumētumq; supprimebāt, ne emendi illius potestas puellis fieret. Vt igitur sensit Vlasta se arcē sine cōmeatu tenere diutius nō posse, tū pendas ante tēpus inducias differit, nisi ante tēpus fame mori, quā per societatem viuere mallēt. Decernitur statim ab vniuerso cœtu puellarum, vt traiecto Vultauia flumine in proxima principis horrea & armēta impetus fiat. Abripiebantur pene in conspectu principis frumenta ex horreis, gregesq; ex agris abigebātur, vel nō auso illo, vel nolēte vim puellarum arcere, quasi fata ei nōdū fauerēt. Eo prōptius Vlasta pergit insuper ire aduersus amicos principis, vt agros eorū populetur, prædas agat pecorū, & colonos in seruitutem adigat, miraturq; nō plus animi illis, quā principi ad resistēdū adesse. Soli supererāt iuuenes audaciores, qui interdū postremū puellarū agmē, globis assilirēt, lacerarētq;. Illis in hūc modū insidias Vlasta instruxit. Cōponi iussit literas nominib. puellarū forma præstātium subscriptas, quę se maritādi desiderio teneri, nec nisi vnā Vlastā sibi obstare, quo minus desiderio potiātur, assimularēt. Hāc capi aut tolli facile posse, si cōplures armati nocte illis cōstituta propius arcē accedāt, eamq; vna cū domina à se illis traditam accipiāt. Lectis huiusmodi literis iuuenes, amorib. persequēdis, quā dolis effugiēdis curiosiores, præstitutā nocte bene multi cōueniūt, & vsq; in vestibulum arcis sine iniuria intromittūtur: progressi vlterius, alii eorū de pōte præcipites, alii post vestibulū neci dātur, sine vllo solatio vltionis, quia per cœcas tenebras vlcisci nō licebat. Luce orta, primus huius cædis nūcius ad Stiradiū, præcipua authoritate & gratia apud principē insignē peruenit, quo ille vehemēter permotus in cōclaue Principis irrūpit, & vincēte pudorē dolore, *Quid est* (inquit, *Princeps, quod iā amplius expectes, si te neq; parricidiū muliebre in maritos cōmissum, neq; strages nuper tot virorū, neq; hac nocte totidē pene iuuenū, ad vindictā sumēdam haud cōmouet: an nō cogitas, quo loco sis? quā sustineas prouinciā? nō certe eā, vt hic sedēs ártoiū nobis agas, sed iuuenes cōsilio in periculis, auxilio in prælis, vindicta in scelerib. admissis destituas: quod nisi nūc feceris, teq; à torpōre, quo nimis diu intorpescis excitaueris, scias fore, vt quos tu in præsens deseris, ab eisdē mox, vt deserare.* Post hæc dicta abire parātē, retinet princeps, rogatq; ne ipse etiam Stiradius vltro sibi malū accersire velit, fatis reluctādo, nec expectādo dum illa suo decreto, tempus vindictæ cōstituāt. Rogat ille vicissim Principem, vt desipere desinat, omissoq; vano augurio, certa, ac sibi suisq; cōducibilia, cū ratione vt persequatur.

Stratagema in adolescentes amatores.

Stiradius Principi ignauiam exprobrat.

Porro Vlasta a coryceis subauscultātib. quos mercede corruptos in aula Principis habebat, edocta, quā male Stiradius in puellas animatus esset, vi aut fraude quā primū tollere eū statuit. Prior occasio cōponēdæ fraudis aduenit, quā hac ratione cōposuit: Certior facta daturū se esse in viā Stiradiū, vt litib. quarū arbitriū susceperat, finem imponeret. Ad proximā syluā, qua ei fuerat eundū, puellā elegātem, cui Sarca nomē, arbori alligat, iuxtaq; lagunculā mulsi plenam, & corniculum venatorium suspendit, monstratq; cætera, quēadmodum videlicet illam aduersus Stiradium esse oporteat subdolā. Introeunti syluā Stiradio, Sarca voce clariore quiritari opemq; implorare incipit: ad cuius vocem, cum vnus comitum de via deflexisset, ac mox reuertēs Stiradio renunciasset, virginem esse adolescentulam, & nisi ornatus fallere, genere non ignobilem, quā nescio quis ad arborē loris deuinxerit. Non tēperat sibi Stiradius, quin ipsemet speculator adeat, visaque adolescētula loramētis circum arborē obligata, autorē iniuriæ requirit. Hic illa lachrymabunda, *ad quemnam alium* (inquit) *mi domine, hæc iniuria, quam ad Vlastam illam mulierum crudelissimam eiusq; comites pertineat? Cum quibus ego, quia sceleris societatem contra viros nullo pacto inire volui, multis prius conuitiis & probris male accepta, deinde ad hoc, quod vides, exemplum arbori circumligata sum, sagittis nisi interuenisses peritura: nam in hoc iam arcus intentos nonnullæ habebant, vt in me tela torquerent, sed simulac hinnitum atque strepitum equorum tuorum audiuere, continuo illæ se in pedes dederunt, tanta festinatione, vt & hanc lagenam, & hoc cornu, quod in arbore cernis, secum auferre oblitæ fuerint. Fac igitur mi domine, vt te misereatur puellæ indigna ferentis, indigatioraque mox laturæ, si periclitanti per tempus non subueneris, meque parentibus meis non restitueris.* Tanta per hæc miseratione Sarca Stiradium impleuit, vt suis ipse manibus nodos funium, quibus illa retrorsum innodata fuit, resolueret. Tum perfida Sarca, repente, vt est vinculis soluta,

Stiradius dolo circumuentus immani fœminarum subit supplicium.

in terram velut impos animi prouoluitur, ac paulatim deinde animum recolligens, seseque attollens, laguneulam deposcit, quasi vires corporis sorbitiuncula mulsi recreatura, nec tamen ipsa quidquam exsorbet, sed mulsum medicatum Stiradio exhauriendum propinat, intereaque dum is poculo indulget, ipsa cornu inflato concinit. accepto signo fraudis consciæ puellæ, subito è latebris in Comites Stiradii effunduntur, ac partem eorum concidunt, partem fugant. Dein Stiradium ex potione venefica tam mente quàm corpore velut attonitum inuadunt, rapiuntque ad supplicium, quod rota peragitur, horrendum, atque proxime arcem Vicegradum, confractum membratim corpus, & radiis rotarum insertum constituunt, vt ex conspectu horrendi supplicii dolor principi increscat. Sylua illa, in qua Stiradius interceptus fuit, in hunc vsque diem Sarcæ vocabulum a puella insidiatrice retinet. Ac ne quod exemplum sæuitiæ muliebris in ipsarum imperio desideraretur, sæuitiem aduersus teneram quoque ætatem crudeliter distrinxerunt, pueris & adolescentibus, quoscunque nactæ erant, dextræ manus pollices amputando, dextrosque oculos eruendo, ne postquam in viros adoleuerint, gladios commodè tractare, neue in arcum aciem intendere possent. Hinc tandem à veterno excitatus Premislaus ad referendam Vlastæ gratiam cœpit aduigilare, placuitque suis illam artibus per dolum & insidias adoriri. Igitur certum ad illam hominem allegat, qui misti ad se fide publica vnam è sodalitio puellam secretorum Vlastæ maxime consciam postulet. Venit Milada, ea coram queritur princeps, se iam pridem tædio dominandi affici, cum ipsa quoque ętas & tempora sibi fuissent ad dominandum accommodatiora. Nunc senem atque identidem languentem quomodo non tædeat eius dominationis, quæ laborum atque periculorum sit plena? sibi igitur locum paratum esse & prouisum, vbi ociosus priuatusque, si per Vlastam licuerit, cum suis transigat. Cæterùm de arce Vicegrado, quæ imperii in Boiemia sedes haberetur, ita secum statuisse atque decreuisse, vt illam sua sponte ad Vlastam transferat, nihil addubitans, quin Vlasta beneficii huius memor, senem se iniuria omni & calamitate vnà cum filio adhuc impubere prohibeat. Laudato Principis, confirmatoque consilio, Milada ad dominam redire festinat, vt lætissimo illam nuncio statim adimpleat, horteturque, vt cœlitùs oblata munera plena statim manu capiat, dilationem enim obesse, quàm prodesse sæpius. Arridens Vlasta, iubet Miladam ea quæ hortaretur, exequi, ac postridie mox cum delecto puellarum globo ad Premislaum reuerti, vt possessionem arcis Vicegradensis ab eo acciperet, simulque sponderet Vlastam in locum patris sibi Premislaum sumere, nec secus filium eius, quàm fratrem suum curæ sibi perpetuæ futurum. Rediit igitur Milada, multis stipata puellis in arcem, expositisque Vlastæ mandatis, concedi sibi de arce postulabat. Hic valde comiter Premislaus Miladam appellat, rogatque vt antea quam cessio fiat, ipsa cum toto comitatu secum prandeat. Quo impetrato, multa rursus comitate hilaritateque inter prandendum illam permulcet, vsque dum sibi videretur tempestiuum esse, destinatas insidias perpetrare. Tum ipse de mensa assurgit, quasi ad purgandum, sistendumque narium sanguinem, quem sibi largius profluere assimulabat, re vera, vt signum daret armatis ad irrumpendum ex latebris, conficiendumque sanguinarias puellas eodem genere leti, quo ipsæ nuper iuuenes, fraude ad se illectos confecissent, cæde nimirum, & præcipitio. Extra vnam ancillam, quæ custodiendis equis relicta, & mox inter primum tumultum elapsa erat, cæteræ omnes chlamidibus nudatæ, vel fenestris deiectæ, vel ferro transfossæ sunt. Celeriter in tanta vicinitate ancilla, quæ fugerat ad Vlastam cum tristi hoc nuncio peruenit. Poscit subito Vlasta equum & arma, iubetque socias item puellas repẽte armari, & quà breuissimus per Vultauiam trãsitus est, illac transire. Cum propius rotam, in qua Stiradius nuper pendebat, accessisset, erumpit cõtinuo ex arce virorum agmen, equis, & chlamidibus puellarum, quæ occisę erant, ita exornatum, vt primo eorum aspectu dubitare cœperit, an vera de nece puellarum ancilla renunciauerit, sed vbi ex propinquiore loco, fraudem subesse virorum personatam cognouit, solita in viros rabie fertur. Cæterum, vis maior penes viros, quã penes puellas fuit, libenterque viuam Vlastam intercepissent, sed nequaquam viua capi potuit, tantum animi ad tuendum se, nec aliter quam pugnando occumbendum superfuit. Occisa Vlasta, cædes inde non pugna fuit. Ita à præpostero noua Amazonum erubescendoque imperio, Boiemi post septimum tandem annum se vindicarunt. Ac ne quis muliebres pugnas, vt rem vanam fictamque derideat, sciat antiquissimum morem in Sarmatia fuisse, autore Pomponio Mela, vt fœminæ cum viris bella inirent. Idem enim Mela, *arcus*, inquit, *tendere, equitare, venari, puellaria pensa sunt, ferire hostem*, *adulta-*

Sarca sylua à perfida puella cognominata.

Milada comitatu praesente Vissegradi [illegible]

adulta-

dultarum stipendium est, adeo vt non percussisse, pro flagitio haberetur, sitque eis pœna virginitas. Vt Spartanos sileam, apud quos similiter virginibus palestra, eurotas, sol, puluis, labor, militia, in studio fuerunt, prodente Cicerone. Atq; Plato ipse, nonne artes gymnasticas, & res bellicas æque mulieribus, atque viris in sua republica attribuit? ne quis nimis barbarum morem, virgines arma tractare autumet. Sed vt redeamus ad Premislaum, sublatis è medio tumultuosis puellis, magna inde tranquillitate principatum inter viros vsque ad mortem administrauit, primusq; repertis argenti metallis, argentarias in Boiemia coluit.

Metallorũ indagator Premislaus.

Moriturus, proferri ex arcula sua manticam, & carbatinas, quasi insignem aliquam supellectilem, atque in loco religioso seponi iussit. Non temere alias promendam, palamque spectatoribus ostendendam, nisi in comitiis, creando principi habendis: Custoditaque est solemniter extrema eius hęc voluntas, non solum à profanis principibus, sed deinceps etiam à Christianis regibus, vt eo videlicet die, quo inaugurabatur rex, vna cum ipsa corona & sceptro aureis, vilia hæc quoque insignia, sacrorum minister ad aram inferret, Regi illa ob oculos commonendi gratia obtrudens, vt primæ suæ originis memor fortunam reuerenter haberet. Sed vt pleraque alia antiquæ consuetudinis non spernanda exempla, sic huiuscemotis vsurpatio paulatim exoleuit. Decessit Premislaus successore filio Nezamislio, quasi tu dicas, hebeti, nulliq; excogitationi idoneo.

V. Nezamislius F. Epimetheus, pater vero Prometheus.

Is igitur, vt nomini suo respõderet, nihil ipse suo ingenio excogitare, nihil sua industria efficere potuit, sed quicquid ageret id alieno præsidio agebat, prorsus vt solis auribus sapere eum diceres. Et si diuinare est, (vt Ausonius dixit) nomen componere, quod videlicet sit morum & ingenii futuri indicium, egregius certe vates haberi debuit Premislaus, qui filio rerum suarum incurioso vocabulũ Nezamislii, id est Epimethei, indiderit, cum ipse tanquã prouidus nomen Promethei possederit. Etenim quem Prometheũ Græci, eum Boiemi sua voce Premislaũ appellãt, rursus quem illi Epimetheum, Boiemi Nezamisliũ dicunt. Hic tamen ob patris memoriam, fauorem ordinũ obtinuit, atq; ab illis more solenni in arce Vicegradensi princeps consalutatus est, indignissime ferente vicino, qui oppidum Gurimense tantum non Principis titulo possidebat.

Gurimensis æmulus.

Se enim, quam Nezamislium digniorem esse ad ineundam legitimi principis dignitatem existimabat. Impetu igitur in agros Nezamislii semel iterumq; facto, magnas inde prædas agebat, sperans futurum, vt ille, metu bellorum cõsternatus, de loco cederet, vitam priuatam amplexus. Quod postquam fieri nõ videt, male facere pergit, hancque maleficii causam prætendit, quasi pater Nezamislii, pagum quendã attrectasset, sibiq; vendicasset, qui pridem in ius, ditionemq; Gurimensem concesserat. Prouocauit ad iudicium Princeps, sed æmulus prouocantẽ ridebat, ludebatq;. Veniunt tandem vltro nobilium primores ad principem cõsilii inopẽ, ei suadentes, vt duce & militibus lectis ferociam Satrapæ contundat, & rebellẽ vel ad officium, vel ad pœnam pertrahat, se quoq; cum suis affuturos, vbi adesse illos voluerit. Ad locum cui Styrhow vocabulum, copiæ sunt contractę, præliumq; ibidem atrocius initum, quam vt iniri in tanta hominũ paucitate debuerit, inter affines & cognatos, interq; ciues nuper in Boiemia, velut in vna ciuitate coalitos. Nam omnes, qui in prima acie stabant, occisi sunt, numerus virorũ amplius quadringentorum, victrice tamen acie principis, cæteri aut vulnerati, aut elapsi, aut capti. Inter captiuos, belli quoq; concitator, & autor fuit, aliquãdiu latitans, dein cognitus, & ad principem deductus, quem ille aspicere dedignatus est.

Plectitur Gurimensis.

Cæterum Duci certaminis potestatem dedit statuendi de illo pro arbitrio suo: Dux falce serrata, nare & auriculis derasis amputatisq;, cum magna ignominia dimittit incolumem. Pax inde trãquilla fuit, sed non ociosa, nobilitate plebeq; occupata in ædificandis nouis ædificiis, arcibusq;, & oppidis, aut syluis radicitus extirpandis, agrisq; inarandis. Affulserat simul & spes salis inueniendi, quo plane Boiemia caret, iamq; inuentus fuit fons aquis salsis scaturiens, ad quem multæ operæ, salis coquendi, ac noui oppidi condendi gratia, vndatim adfluxerãt. Durat in hunc diẽ oppidũ, à sale *Slana* vernacula lingua nuncupatũ.

Salina reperta, inuidia amissa.

Cæterũ sal breui tempore euanuit, vel ipsis aquis sua spõte factis insulsis, vel hominũ potius culpa, aliorũ aliis inuidentium lautiorẽ fortunam, qualiter tunc Zatecẽses affecti fuisse dicuntur, per inuidiam Slanensibus denunciantes, ne salinas instituerent: alioqui nouum opus se manu violenta inhibituros. Instant operi Slanenses, secumq; aduersarios congressos, plusquam centum interficiunt. Zatecenses ęgritudinem animi ex clade acceptam totum annum dissimularũt, quo euoluto, suo dehinc tempore Slanenses incautos adoriuntur, cædunt, fugantque, & omnes circum salinas demoliuntur, obstructo fonte salis robore lignorum, moleque lapidum, ne qua facultas cuiquam instaurandi

supereſſet, ſimulque oppidum ſtatim occupant, deductis eo colonis ſuis ciuibus, qui ex frequentia multitudinis ciuitati ſuæ oneri eſſe videbantur. Nam ex Serbiis gente ſimiliter Sarmatica (qui nunc Luſacii appellantur) plerique deſertis in ſuperiore Luſatia iugis montium, ad plana & ſaltuoſa loca, qualia Zateceuſes incolunt, Lucenſes inde cognominati, immigrabant, Nezamiſlio interim pulchre ſecum agi exiſtimante, quod neminem ſibi tam infeſtum cerneret, qui aduerſus ſe hoſtilia aperte inceptaret. Poſt huius obitum Mnatha filius in legitimo principatu ſucceſſit: haud æque ac pater ingenio hebes, animoque ſtupidus, ſed neque ille tamen quicquam amplum, atque magnificum ad imperandum attuliſſe viſus, dum in venationibus ſæpius, quam in ſeriis rebus agendis ſeſe exercet. Tanto namque ſtudio venandi tenebatur, vt triennio continuo poſt adeptum principatum, in ſeceſſu arcis, largam ceruorum, aprorum, vrſorum, atque aliarum ferarum venationem ſuppeditantis, perdurauerit, cura interim ac præfectura Vicegradi, atq; etiã iuriſdictionis, vni Verſouicenſiũ (quæ tunc familia dignatione cæteris antecellebat) commiſſa. Cæterum paulo minus euenit, quin iuxta prouerbium, ouem lupo commiſiſſe videretur, Verſouicio iampridem ambiente principis locum, ſi qua ſe occaſio offerret. Oblata porro videbatur, aliis abſentiam principis accuſantibus & negligentiam, aliis ſolemnem cauſarum cognitionem deſiderantibus, ſine qua fieri non poſſe dicebatur, vt pacate ſuum quiſque, proprieque obtineret. Plurimis præterea ad officium principis haud pertinere ſuſurrantibus, vt priuatas ſuas voluptates communibus vtilitatibus anteponeret. Itaque occaſione hac ille vſus, exulceratos illorum animos magis adhuc lingua ſua aculeata exulcerate aduerſum principem pergit. Nullis in illum verborum contumeliis parcens, ac contra de ſe ingentia pollicens ſi princeps in locum illius declaratus fuerit. Quo audito, rei nouitate qui tunc aderant obſtupefacti (nec enim principis mutationem per querelas ſuas, ſed vitæ illius morumque emendationem exoptabant) rogitant ad deliberandum eius diei moram, poſteroque die mane ſe rediturosad conſultandum ſuper illo negotio ſpondent. Mora impetrata, extrudunt confeſtim ex numero duos viros præſtantiores, qui curriculo ad Mnatham currant, ipſumque doceant quo in periculo ſita ſit vita & dignitas ipſius, niſi prima ſtatim luce inſidiis occurrat. Adeſt ille ad tempus, ſeque inter ſuos occultat, ne prius agnoſceretur, quam arcem introiret. Ibi accerſito Verſouitio, *Quid hoc rei, inquit, eſt? Nonne ego te præfectum arcis hinc ſecedens reliqui? fineſque tibi præſcripſi, quibus intra officium vicarium te contineres? Qua tu audacia, munera inſuper principalia tibi vſurpare auſus es, vt iſtos pro imperio ad te vocares? nouaque eum iis conſilia, nouoſque conuentus celebrares? An quia tu principem tuum per ſummam perfidiam prodere eras promptus, iſtos quoque tui ſimiles futuros putaſti? ignarus quod ſicut malus niſi male, ita bonus niſi bene agere neſciat. Quare vtrumuis tibi horum elige, vt aut tuo te gladio transfodias, aut acerrimas proditorum pœnas palam ſubeas.* Stringit ille protinus enſem, illoq; in conſpectu omnium ſupplicium de ſe ſumit. Cadauere elato ſeniores populi Mnatham ſubmiſſe deprecantur, vt in paterna auitaq; arce ac ſede reſideat, vtq; animum & voluntatẽ ad publica negotia adminiſtranda, maiore quam hactenus induſtria curaq; cõuertat, ſuiq; adeundi liberiorẽ poteſtatem præbeat. Et ſi quando relaxandi animi cupido interueniat, vt ſe quidem daret iocunditati, ſed caueret ne venationes negotiis ſeriis anteponeret. Formidabiliores namq; inſtare venationes dicebant. Hinc Gallis & Germanis, cum Imperatore Carolo, non Saxones modo, verum etiam Vandilos & Serbios populares ſuos oppugnantibus: hinc Hunnis, gente omnibus feris ferociore crudelioreq; Pannoniã repetentibus. Ab omni itaq; parte vigilante opus eſſe principe, qui ante tempus proſpiciat, ne omnia imparatis veniant agenda. Approbat magis conſiliũ Mnatha, quam exequitur, iterũ ad eundẽ relapſus ſeceſſum, ibidemq; ex peſtilenti tandem lue mortuus, filio adoleſcentulo hærede relicto, cui Vogeno nomen (bellicũ quiddam hoc vocabulũ perſonat) huic tantiſper datus tutor, dum poſita prætexta, virilem togam ſumeret. Rohouitius autem Verſouicẽſis erat, cui tutela illa ac plane totius principatus adminiſtratio demandata fuit opinãtibus cunctis talem in adminiſtratione officii futurum, qualis in vita priuata fuerit, in qua illi ad ſpeciem comitatis, æquitatis, moderationis nihil deerat. Sed non temere à veteribus dictum eſt, *Magiſtratus indicat virum.* Id quod breui tempore apparuit, vt ille ſimul omnia male diu diſſimulata per vitam priuatam vitia in magiſtratu profunderet, agreſtem arrogantiam, peruicacem contumaciam, ſummam iniquitatem & auiditatem, qua ſuccenſus, ad pattandum vſque cædem intolerabilem exarſit. Senex quidam erat ordinis equeſtris, amiſſa vxore, & liberis, viduus orbuſque, cæterum opibus pollens: Hunc

VI. Mnatha venationibus indulget.

Verſouicenſes affectant principatum.

Verſouicenſis proditione comperta ſuo ſe iugulat gladio.

Prima Caroli Magni mentio ante quem ambigua ne dicam incerta ſunt tã Polonorum quã Boemorum de ſuis originibus narrationes.

VII. Vogenus ac ſi dicas Martialis.

Rohouitius Verſouicenſis tutor principi impubi datus.

Senem opulentum è sublimi dat præcipitem.

Hunc sæpius captando blanditiisq;, & aliis illecebris venando, cum sese nihil proficere videt, ad cœnam vocat, senem poculis prouocat, cõuiuium ad solis occasum producit, sublataq; mensa inuitat ad ambulatiunculã, postremo seductum in locũ arcis arduum, de saxo agit præcipitem, affingens vertigine ex ebrietate correptum sua sponte decidisse. Sed nõ latent diu enormia scelera. Ipse namq; paulo post semet prodidit, dum à morte interfecti in omnes illius fortunas sua libidine inuadit, frustra cognatis & affinibus lamentantibus, quoad rerum omnium potestas in manibus Rohouitii erat.

Principem tam puerum Vissegrado excludit.

Properatũ igitur cum virili toga, qua cum induissent Vogenum proceres, fidem ei suam, vt principi obligant, & ad sedem principalem, in arce tunc Vicegradensi positam deducere parant. Arci appropinquantes, portas clausas, quemadmodum aliàs fieri solebat Rohouitio absente reperiunt. Rati itaq; eum abesse, pulsari magno strepitu, portasq; aperiri iubent. Ibi tandem Rohouitius de fenestra prospectãos caput exerit, voceque alta exclamat inquiens, *Si vt priuatus, tutelaque sua creditus Vogenus veniat, se vt priuatum eum admissurum: sin secus, neque de arce, neque de iure suo communi omnium suffragio ad gubernandum regnum sibi acquisito, concessurum.* Gliscente verborum contentione, admouet quidam securim, portasque perfringit, per quas cæteri quoque irruperunt. Ægre Rohouitius muro clam demissus elabitur, paulispetque in arce quadam sua subsistẽs, dum comites videlicet contrahit, cum illis ad Zatecenses profugit, adiicitq; ad dominandum vrbi animum.

Fugit ad Zatecenses.

Quo ciues intellecto, renunciant illi, si ab incœpto non desierit, simili eum præcipitio periturum, atq; senex ille, ab eo nuper præcipitatus, misere periit: Non erectis vt aliàs, sed demissis auriculis, vt iniquæ sortis asellus, ista audiens, eiicit se protinus foras, locumq; de proximo quam potest ad muniendum idoneum occupat, illumq; cæsis arboribus & vallo, fossaque communit, atque inde in Lucenses hostiliter grassatur, tanta audacia, vt ab ipsis mœnibus pastores cum gregibus ad asylum suorum latronum abigeret, tantoque successu, vt quum à ciuibus plenis repente portis effusis iam interciperetur, clamitans ille, pugnamque suos iterare iubens, non solum manus ciuium euaserit, sed occisis illorum centum, & alterum præterea tantum captiuorum secum abduxerit.

Populatur & sternit Lucenses.

Aliquanto tamen eam rem Vogenus minus tulit, quam quod legatum suum, contraius Gentium capite truncauerit, caputque eius clam ad portas arcis Vicegradensis in mantica suspenderit:

Legato caput præscindit.

Itaq; conuocatis ad consilium subditis armatisq;, & ad certum diem in armis apparere iussis, ipse quoq; princeps, armatus ante agmen progreditur ad expugnandum Rohouitium: qui cum à pugna, cui se parem esse non videbat, ad obsidionem tolerandam animum conuertisset, indignum militibus visum, trahere secum iuuenem principem ad obsidium latronum. Illo igitur in oppido relicto, ipsi duabus ex partibus clausum intra vallum Rohouitium oppugnare contendunt, irrito plusquam vnum mensem conatu. Eruptione tandem latronum facta, multisq; illorum interfectis, milites victores cum victis in vallum penetrant, ibidemq; Rohouitium capiunt, & ad principem deducunt, nihil aliud rogantem, nisi carnifici vt ne traderetur. Concessum vt ipse sibi laqueum indueret ac se in quercu iuxta viam posita, suspenderet.

Laqueo vitam finit Rohouitius.

Naualis Misnensium prædonum in Boemiam prima excursio.

In eadem paulo post regione, Misnii (portio est Saxonum) primi externorum, ad populandum Boiemiam, remigio lintrium & scapharum, quas aduerso Albi flumine agebant, irrumpunt, prædas hominum atque iumentorum ex agris Litomericensibus ac Belinensibus abigentes: & priusquam oppidani ad arcendam vim aduenarum concurrerent, secundo rursus flumine cum præda effugientes. Consilium principi datum, vt proxime Albim firmam conderet arcem, ex qua inhiberi hostibus licentia nauigandi, latrocinandique posset. Arci nomen Straka fuit: Sed *vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto*, nisi ei crura perfregeris, sic tum Misnii dulcedine prædæ capti, ad degustatum bolum ore semper hiabant.

Straka arx latronibus cohibendis extructa.

Itaque omissa nauigatione, ad montes & syluas, subter quas Albis illic labitur, deflectunt, præmissis ad explorandum suis, sicubi stratis arboribus aut custodiis obiectis itinera essent impedita. Forte in duos sibi obuios illi incidunt, atque vtrumque corripiunt, cognitoque ex noua illa arce eos venisse, ambos ad Centuriones suos adducunt. Interrogati seorsim, hæc pariter respondent: *Nudiustertius Præfectum arcis ad Vogenum esse profectum, cura arcis quinquagenario cum quinquaginta militibus commissa, reliquam manum esse opificum, quoniam opus arcis nondum esset absolutum.* Læti ex hoc sermone Misnii, continenti agmine præuios illos subsequuntur, iussis ita dispensare iter, vt circiter quartam noctis vigiliam ad arcem peruenire possent. Inde magno tumultu, locum qui nondum obstructus erat, aggrediuntur, opifices semisomnes interficiunt: mox per milites ad resistendũ excitatos, vi & ferro sibi viam, vsque ad quinqua-

Capta & direpta arx a Misnis.

genarium aperiunt, quem statim captũ in Misniam mittunt, direptaq; & combusta arce ad vastandos alios pagos conuertuntur, prædamq; recuperata nauigatione, per Albim ratibus auehunt, breui tempore ad oppida quoq; expugnanda se reuersuros palam denunciantes. Redierat tunc Vogenus ab expeditione contra Morauos facta, qui Boiemiam, similiter atq; Misnii, incursionibus ac deprædationibus infestabant, saltusq; similiter & iuga montium occupabant, atq; inde in pagos & colonos impetum faciebãt.

Morauos Vogenus reprimit.

Quem quidem tumultum princeps interuentu suo repressit: sed non plane compressit, quia nusquam in apertũ Morauus, aut in aciem descendere voluit. Et principẽ illuc reuerti res hortabatur, vbi maius periculũ imminebat. Nouo igitur delectu habito, castra aduersus hostes promouet, cum iam illi viribus Saxonum aucti, Lucentium mœnibus insultarent: sed appropinquante principe obsidionẽ omittunt, seq; ad locum, ad quem Bilina fluuius in Albim influit, conferunt, vt ibi manus cum Boiemis conferant. In duo cornua hostes diuisi erant, dextrum Saxones, sinistrum Misnii tenebant: contra Boiemii vtrunq;. Dato pugnæ signo fit acris vtrimq; impressio, & plane commoritura dimicatio alteris in alteros, propter mutuum odium, sine vllo mortis metu ruentibus, neutrisq; loco suo demigrantibus.

Cadanus. Saxones & Misnii memoranda strage affecti.

Quo Princeps conspecto, submittit ad Cadanum, à quo etiam oppidũ Cadana vocabulum obtinet, qui ei nunciet tempus emergendi ex insidiis adesse. Aduolat mox ille cum suis, ac latera hostium inuadens, perturbat illorũ ordines. non expectant amplius Boiemorũ Triarii, qui fustuariam inire pugnam solent cum flagellis, quibus frumenta in areis flagellant, sed strepitu ex illorum agitatione commoto, haud sine terrore hostes adoriuntur, plagas ingerunt, crura & ossa comminuunt, ac reliquos in Albim flumen agunt. Non alia ante Boiemorum pugna adeo atrox fuit, nec ad audaciam Saxonũ retundendam conducibilior.

Expeditio in Morauos.

Ab hac cura liberatus Vogenus, intendit animum in vltionem Morauorũ, qui paulominus sexcentos Boiemos in oppugnatione arcis Lipnicæ occiderũt, quam arcem Moraui sibi in Boiemia in hoc excitauerãt, vt propinquum ac tutum in illam à prædationibus in Boiemia factis receptum haberet, illiusq; præsidio plus, quam viribus freti, debacchari grassarique indies magis ac magis haud desinebant, plurimumq; Gzaslauiensibus incommodabant. Quorum querelas tam frequentes diutius ferre Princeps non sustinens, impetũ tandem expellendi Morauos è Boiemia cœpit, veniensq; ad Lypniciã arcem, eam exercitu circumdedit, ita vt nec introire, nec exire quisquam posset. Sed neq; ea res Morauos terret, commeatu abunde instructos, & ad defendendũ se animo paratos. Iacula hincinde relaq; volare cœpta, sed Morauorũ ex loco superiore missa, raro frustra cadebãt, complurésq; Boiemos interficiebant. similiter cadebant, qui succedere vallo, fossamq; complere conabantur.

Lipnica arx flammis absumpta.

Quare commotus Princeps ignẽ iactare in sæpes, arborumq; strues, & alia septa lignea iubet, atq; illa vento coorto succensa, repente tam validas excitarũt flammas; vt cætera quoq; arcis loca, & ipsa lignea inflammarentur, arderentq; intus omnia, adeo, vt qui in arce clausi erant dubitarent, quid peterent, quid vitarent. Præstare tandem vnus illorũ dicit, eruptione facta, vel mori potius per virtutẽ, quam per ignominiã flammis torreri. Hęc dicentẽ, atq; erumpentẽ, extra pauculos, qui mox intercepti sunt, sequuntur alii omnes in vnũ quasi globum cõglobati, quia viderant dispersos esse Boiemos, & ad cõburendam arcẽ intentos: Hinc minore cum periculo ac cæde Moraui per vacua pene Boiemorũ castra euadũt. Mox tamen princeps quoq;, suos in vnum cõtrahit, simulq; hortatur, vt instent fugientibus, vltionemq; maleficiorũ & iniuriarum de illis exigant, nec prius finẽ persequendi, quam in Morauia, faciant:

Profligati Morauii.

Currentes (quod aiunt) incitabatur, adeo sua sponte ad insequendũ prompti erant. Quũ nouissimũ agmen assecuti, nonnullos neci dedissent, alii summũ collem ad resistendũ capiunt. Sed ne in loco quidẽ superiore cõsistere illos Boiemi patiuntur: imo dilapsos, per syluas proximas, vsq; in Betouiã,

Betouia solo æquata.

arcẽ in Morauia sitã, insequuntur, atq; inde quoq; hostes expellũt, arcemq; demoliuntur.

VIII.

Vneslaus & Vratislaus fratres illi principatus huic Zatecensis & Lucensis obtigit regio.

Postbac Vogenus pacatiorẽ Boiemiã habuit. Hic duos post obitũ suum filios superstites reliquit, Vneslaum natu maiorẽ, & minorẽ Vratislaũ: huic proceritas corporis, & forma principe digna, plusquã alteri lenocinari visa est. Sed vicit alter tamẽ ætatis prærogatiua, qua vt prior erat, partes quoq; priores in successione principatus abstulit. Ac ne quando fratrũ concordiã indiuiduus principatus dirimeret, ita inter illos hæreditatẽ diuidi placuit, vt septẽtrionalis plaga, ad quã Lucẽsis seu Zatecẽsis regio posita est, Vratislao attribueretur, totam autẽ reliquã Boiemiam Vneslaus, tanquã Boiemię princeps vt obtineret. Sorte sua vterq; cõtentus, fraternã inter se beneuolentiã colebãt, mutuaq; sibi inuicẽ auxilia præstabãt aduersus Carolũ Cæsarẽ, Saxones etiã tũ & Vãdilos, ipsosque præ-

que præterea Boiemos oppognantem. Vratislao, qui prior decessit, Vlastislaus filius, in principatu Lucensi hæres fuit, sicut Vneslao, paulo post mortuo Creuomyslius, quasi Latine dicas flexanimus, quod à recto aoimum deflecteret ad curua & obliqua. Sic olim pertinax Cæsar *Crestologus* est appellatus, quod bene diceret, & male faceret. Deprauati autem parumq; synceri animi Creuomyslius aduersus Horymirium hanc memoriam ad fabulam vsq; commemorandam reliquit. Annonæ forte caritas tunc inualuerat, eiusq; rei culpam vulgo omnes principi assignabant, quod aratores ab agris colendis, ad metalla effodienda transferret. Nemo tamen præter Horymirium iuuentus, qui hanc culpam principi exprobrare auderet. Huic cum mox horrea arderent, iuxtaq; schedæ essent repertæ cum hac inscriptione contumeliosa: *Fame pereat, qui inter frugum aceruos famem timebat*: Quas adeo schedas satis coostabat fossores metallorum sparsisse Horymirio iofestos, quasi non solum principis, sed illorum quoq; lucra intercipere satageret. Igitur tanquã incendii reis dicam illis Horymirius scripsit, sed illi conscio principe ad dolum versi, officinam quandam suam nullius precii sua sponte exurunt, accusantq; vicissim Horymirium velut inflammarorẽ manifestarium. Cæteri qui cognitioni interfuerunt, suis Horymirium sententiis absoluerunt, solus Creuomislius prauo catis sui indicio insonrem damnauit. Sequitur nuoc fabula, quam historiæ noo inseruissem, nisi adeo scripris aliorum inuulgata, fidemq; rantam apud Boiemos adepta esset, vt iuxta adagium veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt, continere videatur. Feruntur itur Horymirium post damoationẽ sui precibus egisse cum principe, vt sibi aote supplicium subeundum, inscendere equum, quem insignem habuit, ac bis terque intra arcem Vicegradẽsem, portis arcis occlusis obequitare liceret: atq; illum precibus tanquã ludicris & friuolis annuisse. Vadit Horymirius ad sternendũ sella equum, & verba quædam ei, ceu auscultanti atq; intelligenti dicit ad aurẽ. Mox illo inceoso, arcem saltabundus perequitat, tanto equi ardore, vt impetum illius eques vltra oon sustinuerit, quo illo porta vsq; ad portam, & ab illa per muros, & flumen transuolauit, insessorem in altera Vltauiæ ripa incolumem sistẽs, eo loci, quo in hodiernũ diem è regione arcis Vicegradensis pagus Zliichow, ab aspersione cognominatus, situs est: quoniam idem equus ad alteram ripam, aqua conspersus, hoc verbo Zliichow, vsus fuisse narratur. Id videlicet fabulæ defuerat, vt equus etiam cum suo Horymirio, cui per tempus salutem attulit, loqueretur. Nihil est, quod præterea aliud hic princeps memoratu dignum gesserit.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER TERTIVS.

SVMMA TERTII LIBRI.

X. Neclan (hebes obtusus) contra quem Vlastislaus patruelis ad fastigium principatus aspirat, urbem Cognominem condit. Ferocia Vlastislai arroganti responso respuentis pacem oblatam. Eiectum cruentum. Sagarum mendacia & impostura. Imbellis princeps. Siderio à Chaynono equiti strenuo suas partes obeundas delegat. Vlastislaus confoditur. Siderius ab inuidis interemptus. Septennis filius Vladislai captus cum Duringo pædagogo in conspectum Neclan adducitur. Vita donatus à Duringo perfido necatur. Flagitium suspendio expiatur. Crasnizius Garimensis tetrarcha inhiat principatui. Montani elabitur casses. Curimum obsidetur & occupatur. Fugit Crasnitius ad Hormidurum Morauiæ regem. Impetrat auxilia. Prælium inter Morauos & Bohemos commissum. Profligati Morani. Crasnitius in acie occumbit: rex vero peste obit. XI. Hostiuitius princeps, cui frater Mystibogius instinctu Crosmilii Versouicensis bellum indicit. Casinum oppugnat Mystibogius. Luditur opera. Arbitris res commissa, qui controuersias sopiunt. Succoslaus Tilinæ præfectus res nouas molitur aduersus principem. Ei apponitur Cresus. Milesius Sucoslai filius in prælio interfectus. Mystibogius clam coniuratis arma subministrat. Succoslaus arce expugnata à militib. obtruncatur: tum vndis mergitur. Factiosus & seditiosus Versouicensis. Mystibogius exercitum ducit contra Suatoplucum Morauiæ regem. Huius filium Suatobogium Arnulphus Cæsar è baptismo suscipit. Dono dat annuum boum tributum à Bohemis Cæsaribus pendi solitum. Suatoplucus Nesislaũ Mystibogio obiicit. Cæsi primo Bohemi, post redintegrato prælio victoria potiun-

tur. Giula Pannoniæ præfectus Morauiam infestis armis impetit. Fulmine ictus animam reddit. Vagus fluuius Pannoniæ & Morauiæ limes. Mystibogius à Diabolo strangulatus.

20. Neclan.

DEFVNCTO Creuomyslio filius ipsius Neclan principatu potitur. Neclan autem Boiemis est, vir imbellis, & ad feriendum hebes, vt esse cuneus solet, qui aciem gerit obtusam, & ad findenda ligna ineptam. Ad hunc sane modum, ingenio animoque degenerem, cum Vlastislaus patruelem suum esse videret, bello terrendum principatumq; illi armis extorquendum putauit. Cuius rei gratia, armorum officinas per oppida sua instruit, & vndecunque potest artifices opificesque contrahit, atque ex in prouisocum armata manu in fines Neclan populabundus insilit, repertoque loco intra duos montes, nouo condendo oppido idoneo, condere protinus id cœpit, atque ex nomine suo Vlastislauiam vocauit. Pauore Neclan perculsus, duos ex intimis aulicos ad patruelem legat, pacem & mutuam amicitiam oraturos: quos ille quasi exploratum missos, coclites domum remittit, suo vtrique effosso oculo. Superuenerunt mox alii, qui iratum muneribus haud spernendis placarent. Sed & illi dicta contumeliosa, minarumque plena retulerunt. Sic orationem suam Vlastislao finiente, non muneribus, sed toto principatu misso opus esse, si suam orexim sedate Neclan voluerit. Strictum deinde ensem per Lucensem regionem, cum eiusmodi edicto circumferri iubet, *Vt mares omnes qui ensis longitudinem corporis proceritate adæquarent, militatum venirent: alioquin ense illo perituri, quicunque illorum militiam detrectauerint.* Ad hoc tam durum asperumq; edictum, cum maior quam animo præceperat multitudo conueniret, tum quasi de victoria futura certus, multa vana gloriabundus iactat, & in primis pedites ad barbaram crudelitatem acuit, iniungens, vt nemini prorsus tam in via quam in acie parcerent, non seni, non iuueni, non puero, non puellis, quinetiam lactentes infantes ab vberibus matrum abreptos confoderent, ipsis matribus in hoc duntaxat incolumibus seruatis, vt illæ pro infantibus suis catellos Lucensium post hanc victoriam nutrirent. Tum ad equites conuersus, *abiicite*, inquit, *scuta, quibus in fuga & cæde hostium nihil opus est: ac vice illorum, accipitres, falcones, cæterasque aues rapaces in manus sumite, vt illarum ingluuiem hostili carne saturetis.* Hæc ferox Vlastislaus. At Saga mulier, quam in oppido suo habebat, alium prælii euentum futurum priuigno suo canebat, illum etiam submonens, vt si domũ ex prælio cruento & infausto superstes reuerti cupiat, cum qui primus hostiũ sibi occurrerit, gladio transfoderet, atq; vtramq; eius auriculam amputaret, secumq; celeri cursu domũ repetẽs, ad vxorẽ suam referret. Habuit tunc & Neclan in exercitu suo Sagam quoq; suam, quæ Asello diis suis ad fontem quendam immolato, secunda omnia & prospera diuinabat. Cæterum principem ignauum timidumq; ad aciem ne diuinatione quidẽ sua protrudere valuit: in morem enim soricis in cõspectu felis apparere non audẽtis, in tabernaculo illo, quasi in cauernula sorex delitescebat: propius deinde accedente Vlastislao, atq; instantibus omnibus, præsentiamq; ipsius multis flagitantibus, Syderium à Chaynouo equitẽ strenuum, qui æmula facie persimilis habebatur, equo & armis suis armat, magnisq; precibus rogat, vt personam & nomẽ principis gerat, omnesq; ducis partes in prælio obeat, relaturus ob istud officium honores à se & præmia lauta. Quod est calcar equo sponte currenti. Hæc fuerunt dicta promissaq; principis ad exstimulandum Syderium, vt tanto videlicet promptius libentiusque iussa capesseret, atq; omnia in acie præstaret, quæ ducem strenuum præstare oportet. Prælium in campo Turscho cõmissum fuit, meliore successu eorum qui scuta retinuerunt, quam qui illa abiecerunt. Mirabatur simul & indignabatur Vlastislaus vbi vidit Neclan (hunc .n. se videre putabat) quouis aliàs lepore pauidiorẽ, tunc in prima acie velut leonẽ versari. In ipsum itaq; inflãmatus, infestusq; hastã dirigit. Cui hastatus occurrit Syderius, Vlastislaumq; cuspide transfixũ, equo moribundũ deturbat. Ab occasu ducis, tanta repente cõsternatio, tantusq; stupor equos pariter atq; homines Lucenses incessit, vt nec vltra progredi, nec retro pedẽ referre possent, à Saga, suo quisq; loco ne profugerẽt, miro stupore iniecto affixi. Extra vnum priuignum, qui domum reuersus, non hostẽ, vt opinabatur, sed vxorem suam gladio confossam, & auribus truncatam reperit, seroq; tandem agnouit, à nouerca nurui infestã, hanc cædẽ fuisse procuratam, siquidẽ auriculæ illæ, quas secum retulit, capiti vxoris admotæ protinus in loco suo coaluerũt. In hac pugna Syderius cecidit non tam ab hostibus, quam à suis, qui virtuti & gloriæ ipsius inuidebant, oppressus. Inde porro ad euastandam rapinis incendiisque totã Lucensem regionem

Marginal notes: *Vlastislaus ad principatum suspiciendum aspirat.* — *Crudelitas arrogãtia coniuncta.* — *Bellum indicit Vlastislaus.* — *Sagarum ministerio fallacia.* — *Timor & ignauia Neclani.* — *Syderius à Chaynouo suppositus Principis vice.* — *Vlastislaus interfectus.* — *Syderius male pro bene gestis mactatus.*

gionem suum, vrbem namque Zateciam latis fossis altisque muris tutam, capere non poterant. Sed instar vrbis captæ erat captiuus Vlastislai filiolus, apud matronam Vlastislai affinem, vna cum pędagogo quodam Duringo interceptus, & ad principem Neclan adductus. * Quo ille conspecto, cum vix septimum annum ageret, misericordia puelli motus, reduci continuo eum, curęque illorum ręstitui, quorum tutela eius à parente demandata fuit, iubet, assignatis insuper agris quibusdam pupillo, ex quibus commodius honestiusque nutriretur. Placebant agri Duringo, sed nisi pupillo sublato, spes assequendi illorum nulla aderat. Victus igitur agrorum sacra fame Duringus, nefarium consilium interficiendi pupilli capit, beneficium principis sic interpretans, quasi ille non misericordia, sed metu inuidiæ adductus, puero ad tempus pepercerit, cęterum gratiorem illi maturam hostis mortem, quam longiorem illius vitam futuram. Amputat igitur illi caput, linteoloque inuolutum, secum ad principem defert. Prandebat tum forte Neclan, cum introgressus Duringus, se quoque fertum prandenti afferre diceret, non edule quidem, sed tale potius, quale ei solidam in posterum securitatem spondeat. Et cum dicto, amoto linteolo, caput puerile, ita vt adhuc erat cruentum ob oculos prandentis obtrudit. Cruore viso Neclan adeo subito obriguit, vt velut semianimis aliquantisper in mensa iaceret. Recepto dein animo sententiæ eorum subscribit, qui censuerant, & ad hoc coegerant Duringum, vt ipse se, versa facie, vultuque ad Duringiam suam, in arbore Alno pensilem faceret., quæ quoad arbor illa steterat, *Duringi Alnus* dicebatur. Sed vt ille haud absurde dixit, leone dormiẽte, mediam illius ceruicem vel murem percurrere, Ita tunc, Principe per inertiam & ignauiam stertente, multi mures ad rodendum illius principatum suboriebantur, præter alios Crasnitius iuuenis ferox & iactabundus, ac sibi propterea in primis placens, quod Tetrarcha Gurimensis regionis diceretur, cum interim nihil in arca nummaria possideret nummorum, qui belli nerui sunt, quod ei imminebat, qui ad principatum alterius per vim eripiendum anhelabat: Vana nihilominus fiducia atq; audacia elatus, dum sibi persuadet, cum omnium meticulosissimo principe negotium fore, villas quasdam principales diripit, & agros quoquo versus deuastat. Hac indignitate, Mõtanus vir ex ordine equestri commotus, adit principem: si iubes, inquit, hostem ego tuum, aut viuum aut mortuum tibi sistam. Vicinus enim ego illi habito, cognitaque & explorata itinera & omnia diuerticula habeo, ad quæ sæpissime ille diuertere soleat. Laudat princeps, strenuum & promptum militis animum, ac præmia pollicetur, si destinatum facinus peractum fuerit. Mõtanus cum duodecim viris delectis, in saltum se abdit secundum viam quam animi laxandi gratia Gurimensis sæpius terere solebat, in appropinquantem subito impetu magnoque clamore insilit. Clientes re improuisa territi, ac suspicantes maiores copias intra syluam latere, fugæ se mandant: interim Gurimensis equum in Mõtanum concitat, manuque ab illo vulneratus, fugit & ipse, Montanumque se persequentem velocitate equi frustratur. Postquam insidiæ non successerunt, obsidione cingi oppidum Gurimense, quo Crasnitius se receperat, qui præter libidinem dominandi, nullam aliam belli causam habebat, placuit. Missæ à principe de consilii sententia copiæ, cum prope oppidum castra posuissent, cottidie oppugnationem continenti labore vrgebant. Oppidani vbi intelligunt, quintum iam diem tam acriter se ob vnum Crasnitium peti, eum silentio noctis per murum demittunt, ac mane ipsi de deditione agunt. Qua non impetrata, muro & turribus præsidio completis, se oppidumque ad octauum vsque diem fortiter defendunt: eodemque die tandem victi, ad internitionem à victoribus cæsi sunt, saluis oppidi ædificiis, in quæ nec ferro nec igne sæuitum est. Crasnitius in Morauiam ad regem Hormidurum perfugiens, illius opem ad recuperandum principatum amissum, quasi non fecisset, sed accepisset iniuriam, supplex implorat, persancteque illi iurat, nullum posthac dominum, nisi Regem Morauiæ se agniturum. Rex qui iampridem cupiditate regnandi in Boiemos flagrabat, tam equitum quam peditum cateruas (magna ea manus fuit) cum illo in Boiemos mittit. Vltra oppidum Czaslauiam Morauis occurrunt Boiemi, pugnamque illorum excipiunt, violentius instantiusque equitibus pugnantibus, quam peditibus: non enim diu peditum acies impressionem Boiemorum sustinuit. At equites præliari vrgereque Boiemos non ante destiterunt, quam viderent Crasnitium cum equo confossum in terram defluxisse. Interea Rex Morauiæ dum retractare arma, viresque reparare studet, peste interceptus moritur. Læto principe Neclan, fortunæque suæ gratias agente, cuius fauore, citra sementem (vt dicitur) citraque arandi laborem omnibus victoriæ

Duringi Alnus.

Crasnitius Gurimensis negotium facessit Neclan.

Montani [illegible] frustratur Conatus.

Obsidetur Gurimenum.

Crasnitius Hormiduro Morauiæ Regi se subijcit.

Crasnitius in pugna cõfossus.

XI. *Hostiuitius Princeps.*

commodis frueretur, vsque ad exitum vitæ suæ. Hostiuitius natu maior filius, in locum patris ab ordinibus suffectus, grauiter ferente iuniore fratre, cui Mystibogio nomen, quod in nullam partem principatus, non ad Lucensem, non ad Gurimensem regionem ascitus fuerit, sed vt plane alienus ab hæreditate præteritus ac neglectus. Sic affecto Crosmilius Versouicensis se in amicitiam insinuat, iram iuuenis acuit, cupiditatem inflammat, & ad paternum principatum assequendum impellit, promittens non hortatorem solum, verum etiam auxiliatorem cum suis omnibus, tam affinitate quam familiaritate sibi coniunctis, se futurum. His auditis iuuenis hostilem aduersus fratrem induit animum, hostiliterque cum turba temere collecta agros fraternos inuadit. Mox auctis viribus oppidum Casinum, in alto monte situm, vnde longe despectus in campos patebat, & receptus in illo tutus esse videbatur, instanter oppugnat. Sed non cunctatur Hostiuitius oppidanis laborantibus venire subsidio, virtuteque militum nixus, promiscuam ex gregario milite turbam facile disiicit, fratremque cum Versouicensi in fugam vertit. Apparebat non sublatam per hæc, sed exacerbatam potius inter fratres contentionem, ex qua ad colonos in primis & agricolas, magnum per populationem agrorum detrimentum redundaret, si nemo esset, qui discordes fratres ad concordiam reduceret. Qua de re Hostiuitius admonitus, causam finiendarum simultatum fautoribus concordiæ committit. Illique hac lege rem controuersam composuerunt, vt apud Hostiuitium, ad quem de iure gentium, tanquam ad seniorem fratrem successio spectaret, principatus remaneret Pragensis, & interim Mystibogius, tanquam iunior, contentus v tesset possessione bonorum quæ Gurimensis possidebat. Quod si Hostiuitius prior decederet, frater vt ei succederet, non autem filius: fratre mortuo, vt rursus legitimus succedendi ordo ad liberos Hostiuitii rediret, exclusis Mystibogii liberis ad Gurimensem hæreditatem. Finita hoc modo inter fratres offensarum acerbitate, atq; vtroq; sua portione cōtento, non tenuit se intra fines suos, eodē Versouicense incentore, Sucoslaus Bilinæ præfectus, sed maiora quam pro facultate conatus, hostē se Principi denunciat, iactans se quoque ex eo ligno factum, vnde Principes dedolantur. Huic Princeps, Cressum audacia parem, opibusque non multo inferiorem aduersarium opponit, eidemque iniungit, vt damna per latrocinia illata, talione retaliet, & si præterea possit, Sucoslaum quoque intercipiat. Accepto imperio Cressus, possessiones & agros hostis flamma ac ferro populatur, nec prius vastandi finem facit, quam se ei Sucoslaus cum filio Milesio infestus obiicit. Initur prælium vtrinque cruentum: Quippe ex vtraque parte amplius trecenti viri sunt interfecti, & in iis Milesius, nescio tunc patre, existimanteque quod se fugientem filius sequeretur. Nece mox comperta, iurat manes Milesii, capite Principis, eiusque filii morte se expiaturum, simulque iniuriam Mystibogii vlturum. Currit ad Mystibogium Versouicensis, narratoque ei Sucoslai iuramēto, quo se ad vindicandum ipsius iniuriam obstrinxerat, à iuuene impetrat, vt tres militum centurias clam armaret, quas ille per syluas & diuerticula ad Sucoslaum adduxit. Milite accrescēte, creuit rursus Sucoslao audacia, nondum tamen ad prælium fuendum, sed incursandos duntaxat agros, maxime circum Budinam, vbi Cressus habitabat, & circum Melnirium, quod oppidum Salinborius incoluit sitos. Vterque horum principi perchatus, ideoque ne desertos auxilio amicos relinquere videretur, Impetum Hostiuitius caput adoriendæ arcis, in quam se hostis abdidit, illiusque expugnandæ & euertendæ, ne denuo latronibus receptaculum esse posset. Expugnatis munitionibus, & in iis plerisque militibus ex vtraque parte confossis, arx scalis tandem capitur, cum ipso Sucoslao, qui ad Ducem perductus, veniam vitamque, humili, (ex tam inflata arrogantia) degenerique voce precatur: Faciliore in illum Principe, quam futurus erat in Versouicensem, qui inter primum tumultum per fenestrā arcis elapsus est. Hanc vero in Sucoslaum sententiam Princeps dictauit, vt incolumi vita perpetuo attineretur carcere. At miles custodibus ereptum, in vitam quoque illius crudelissime deseuiit, manus enim illi pedesque detruncat, ac totum reliquum corpus in Egram flumen proiicit & submergit. Non cessat interim profugus Versouicensis furere cum tota gente sua, Principibus semper infestissima, rursusque inter ipsos fratres odia serere, ac Mystibogium ad spes & cupiditates nouas impellere conabatur. Sed nulla ratione Mystibogius pellici ad rebellandum denuo fratri potuit, quanquam auidus amplificandi sui principatus erat, sed hanc amplificationem aliunde quam ex fratris fortunis querendam ratus, animum ad Morauiam intendit, decerpere aliquid sibi de illa medicans, rege præsertim absente. [b] Rex tunc Morauorum Suatoplucus erat, ad Cæsarem Arnolphum

Mystibogius fratri bellum mouet calidam affundente Versouicense.

Lis per arbitros definita.

Sucoslaus Bilinæ Principi insultat.

Cressus opponitur.

Milesius Sucoslai filius cæsus.

Fædus Sucoslai interitus.

Principes exosa familia Versouicensis.

phum profectus, cui adeo commendatus fuerat, vt Cæsar filium eius à Suatobogium è sacro fonte leuauerit, trãsferens in illum hoc boum tributum, quod Boiemi a Carolo domiti, Cæsarib. pendẽdum receperant. Igitur in fines Morauiæ penetrãs Mistibogius, cõplures Morauos circumuenit, captosq; in Boiemiam abduxit, prædã cum fratre partiens, quam ille Regi mox a reditu suo in Morauiam restituit. Ægre vero Mistibogius id tulit, quod frater captiuos reddiderit. Inter suos iuueniliter hæc iactans: *Nõ tot frater meus Morauos restituere sufficiet, quot ego illorum vel capiam, vel occidam.* Sed posteaquã cognouit copias aduersus se in Morauia cõparari, suppetias qui ferrent, mitti sibi à fratre postulabat. Hortatur ille fratrẽ, ne pergat irritare crabrones: satius esse conciliare sibi Regẽ qui plus posset, quã illi, cum suo forsan malo repugnare. Ingrata Mistibogio hæc fratris adhortatio fuit. Itaq; ad illos cõuersus, quos nuper in Morauia secum habuit, *Cedimusne?* inquit, *cõmilitones Morauis, ceu frater suadet, an potius resistimus illis quos paulo ante vicimus?* Cunctis velut vna voce respondentib. *Insistendum esse cœptis, Morauosq; persequendos:* dat vela ventis Mistibogius, bonamq; pergentib. auram precatur. Nosislaum a vico in Morauia Nosislauia nuncupatum, suis copiis Rex Morauiæ præfecerat, mandauitq; ne cui alii nisi Mistibogio, ditioniq; & subditis eius noceret. Quæ mandata dum exequi parat præfectus, occurrit illi Mistibogius, suis nondum omnib. coeuntibus. Nam & Czaslauienses & Milinẽses aberant, & Chrodas miles strenuus, alio itinere cum bona militum manu ibat. Placuit igitur certamen differri: donec conuenirent omnes. Cõtra Mistibogius dicebat, quidquid tẽporis intercederet, hoc omne victoriã morari, datoq; signo prælium incipit, quod quidem hastati, scutatiq; parumper sustinuerunt, cæteri cũ ipso Mistibogio in fugam vertuntur. Nosislaus veritus ne ad insidias deuenirent, fugiẽtes non est insecutus, sed ad populationem agrorum se conuertit, cum postridie tãdem Mistibogius collectis ex dissipato cursu militibus, Chrodo quoq; sibi adiuncto, nõ iam ad arbitrium suum tantum, sed ad cæterorum prætereà consilium refert, vt consulerent quænam via ineunda sit ad arcendum hostẽ, adeo effuse populationẽ facientem. Conclamant omnes, *ignominiam temeritate acceptam, redintegrata cum hostibus pugna esse abolendam.* Iussi nocte illa quiescere, ac mane statim corpora cibo curare, vt si longior pugna illos exciperet, viribus sufficerent. Inde classico signum profectionis dato, militibus quadrato agmine incedentibus, ne ad subitum hostium accursum, ordo illorum tam facile turbaretur. Sed apud hostes ex successu ea negligẽtia fuit, vt ne speculatores quidem haberẽt, qui cum silentio explorarent, quid hostes agerent. Turpius igitur quam pridem Boiemi locis pulsi fugatiq;, & omnib. rebus, quas interceperãt spoliati sunt. Ex hac quoq; pugna Mistibogius captiuos ad fratrem misit, breuiq; plures se missurũ gloriabatur, erectus ad spem nuncio turbatæ pacis, quæ aliquandiu tranquilla inter Vngaros & Morauos fuerat, tunc vero illam præfectus Pãnoniæ, quem Vngari ᶜ Iulam vocabant, (nõdum enim Reges nouerãt) facto in Morauiam per incursiones impetu, turbauerat, vnde satis negotii adesse Morauis ad sustinendos vel solos Vngaros, nedum alios insuper hostes irritandos prospiciebat. Hac deniq; spe prouectus, nouam propius Morauiam sibi arcem, vocabulo Oheb, cõmuniuit, ex qua in agros hostiles excursiones faceret. Sed nõ diu Iula Vngarus à tumultu excitato superstes fuit, telo fulminis superne misso interfectus. Ne igitur posthac Vngari, tam facile Morauiã incursarẽt, Suatoplucus Rex, qui satis prouidens est habitus, primum ad vada fluuii Vagi, qui Morauiam à Pãnonia tunc velut limes dirimebat, Castella inædificare, præsidiaq; illis imponere, tũ deinde mõtes, syluis desectis sepire & alibi fossis ac vallo munire, postremo arces & oppida mœnibus cingere, murisq; firmare. Atq; id tunc maxime facere, cum iã nemo restaret, qui regnũ ipsius temere infestaret. Nã Mistibogius quoq; insolito genere mortis animã nuper efflauerat, à Dæmone sub humana specie ipsum inuadẽte, suffocatus. Atq; hoc ex pietate sua, quam Christiana religione eximie coluit Suatoplucus tulit solatium, vt videret inimicos suos absq; opera sua, sineq; magno detrimẽto suorum diuinitus fuisse prostratos. Nam aduersus Hostiuitium Mistibogii fratrẽ, quanquã & ipsum Erhnitum, adusq; tamen vitæ ipsius finem pacem, fidemq; seruauit incorruptam. Ac tantum de principibus, cum Christianismo nullum commercium habentibus.

De hoc bello alium apud nostros scriptores nihil legitur, neque memoria continetur.

Suatoplucus Morauus Nosislaum Mistibogio opponit.

Cesi primo Boiemi, mox ex redintegratis prælio Victoria potiuntur.

Mistibogii mors horrenda.

ᶜ *Zbislaus quibusdam dicitur Comitis Thuringi tutela à patre creditus. Hic vero amputato infantis capite truncum sub glaciem Egræ fluuii condit: caput Principi offert, qui detestata illius perfidia, optionem dedit, num proprium in se cõuertere ferrum: aut præcipitem de rupe se dare, vel ceruicem laqueo frangere velit: extremum elegit.*

b *Mistibogius Suatopluco Regi Morauiæ bellum infert, quod in dubium venire possit, cum Neclan paulo post Hormidurum mortuus sit. Et Mistibogius non Suatobogio (qui Hormiduro successit) sed Suatopluco bellum mouerit.*

c *Arnolphus imperare cœpit anno Christi 887. mortuus 900. hinc temporum series conijcienda.*

d *Primum Morauorum Christianum fuisse Suatoplucum, & è sorore Arnolphi natum Suatobogium Polonus scriptor affirmat.*

e *Giula vnus è septem capitaneis, qui secundo in Pannoniam sunt ingressi habetur Anno mundi 4706. Christi 744. A morte Attilæ 301. Et hæc non quadrant ad Arnolphi Cæsaris tempora.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER QVARTVS.

SVMMA QVARTI LIBRI.

XII. Boriuorius primus Christianus princeps. Occasio assumpti Christianismi. Methudium & Cyrillum Morauia prophetas audit. Regium titulum Slauini in Morauia à Constantio Pagonato Cæsare Græco acceperunt. Raslaus Morauiæ Rex à Ludouico Cæsare oculis priuatus: ab eo Hormidurus, Suatobogius, Suatoplucus: cuius sedes Vesprinii. Per dolum Hunni extorserunt Pannoniam. Velegradi regiam condit. Simultates inter Arnolphum Cæsarem & Suatoplucum, eo quod hic plus iusto Græcis esset addictus Cæsaribus. Filius Suatoplucus (vel Suotobogius) Cæsare in Normannis bellum gerente vastat Noricum. Sacrilegium in Methudium præsulem commissum. Proscribitur Suatoplucus à Cæsare, & regiones illius publicantur. A vicinis diripiuntur: ipse heremum ingreditur. Nitria Marcomanni regni vmbilico. Arnulphus Phtiriasi obit. Filius Ludouicus à Berengario regno & oculis exuitur. Morauiæ graphica delineatio, cum oppidis, fluuiis, terræ bonitate. Boryuorius suis inuisus ob susceptum Christianismum. Cedit furori conjuratorum ad Suatoplucum confugit. Comitia de nouo principe creando. XIII. Placet Stoymirus frater Sucoslai Bilinæi ab Hostiuitio proscriptus. Reuocatur ab exilio Bauarico Stilfridus nominatus. Ob linguæ obliuionem priuatur dignitate. Armata comitia vincit Boriuorii factio. Reuocatur secum adducto Methudio. Ludmilla principis vxor cum patre totaque familia sacra tinguntur lympha. Templa sacris vsibus eriguntur: scholæ extruuntur. Lingua vernacula in sacris vsi Bohemi. Quando ea exoleuit consuetudo, & cuius indultu permissa. Methudius & Cyrillus Romæ mortui in diuorum accensentur catalogum. Quinquennium sedes vacat. Secundus Iohan. Morauus præsul. Principatu Boryuorius abdicat Spitigneo filio surrogato. XIIII. Spitigneus, Deconius & Myrso gubernatores morum additi. E bona indole malus fructus emergit. Proterue patri monenti respondet. Ex improuiso vitam finit. XV. Vratislaus quem Methodius in pietate, Dobrosinus in ciuilibus erudiit. Boleslaus natu minimus filiorum Boriuorii moritur infans. Drahomira Lucensis Christianismum pollicita coniunx datur Vratislao. Fallit fidem datam. Venceslaus nascitur. Pietati addictissimus Vratislaus. Hunni Germaniam inuasuri in transitu Morauos populantur. Vratislaus exercitum conscribit aduersus Hungaros. Sumptum belli & stipendia soluunt isti impetrata pace. Henricus Cæsar Saxo Hunnos profligat. Venceslaum nepotem Ludmilla auia educandum suscipit neglecto Boleslao. Moritur Vratislaus. Drahomira Iezabel sacra Christiana prohibet. Persecutio in Christianos instituta iussu Drahomiræ. Vatinianum in Christianos odium, & crudelis Lamena Pragæ patrata.

XII. Boriuorius primus Christianorum Boemiæ Ducum.

MELIORE Boiemiæ fato, incrementoque, Boriuorius Hostiuitio prognatus, regimen paternum excepit, nec enim diu illud, vt impius & profanus, sed vti religioni Christianæ deditus rexit. Hoc vero modo ille Christianismum subiit: Diuerterat ad Regem Morauiæ Suatoplucum, partim officii, partim amicitiæ paternæ confirmandæ gratia, venitque eo forte die & tempore ad Regem salutandum, quo ille à sacrosancto Dominicæ cœnæ conuiuio, in aulam reuersus,

Occaſio aſſumpti Chriſtianiſmi a Boriuorio.

ſus, menſæ accumbere ſuæ parabat. a Reddita igitur ſalute rex: *Ignoſcas* (inquit) *Boieme hoſpes, quod ad prandium hoc noſtrum in præſentiarum non inuitere. Nec enim fas eſt, nec iura Chriſtiana ſinunt, reuertenti à menſa viui Dei, eum conuiuam habere, qui menſæ Deorum mortuorum accumbere, deq; illorum ſacrificiis participare ſoleat. Proinde ſi tibi noſtra conuiuia arridẽt, fac vt ſimul tibi noſtra etiam arrideat religio. Ac tum demum noſter eris, & valde gratus conuiua.* Pupugerunt iſta animum Boriuorii, ſed magis adhuc eidem cogitationem de mutãda ſuperſtitione iniecerunt, honores ab Arnolpho Cæſare ipſi Suatopluco habiti, poſteaquam religione Chriſtiana initiatus fuit. Nã tanta inde Arnolphus beneuolentia, tantoq; fauore Suatoplucum proſecutus eſt, vt in gratiam eius venire in Morauiam ad diẽ non grauaretur, ad quem inuitatus erat, vt filiolum ſuum è ſacro fonte leuaret. Vbi hac prætereа in illum vſus eſt liberalitate, vt tributum illi attribueret, quod Princeps Boiemiæ Cæſari tunc pendebat. Cum itaq; non ſolum honorificam Boriuorius, ſed etiam fructuoſam videt eſſe religionem Chriſtianam, ad illam vehemẽter aſpirare cœpit: Sed meliore mox ſpiritu afflatus fuit, quum Diuum Methudium, Diui Cyrilli collegã, ambos Morauiæ & primos Antiſtites, de fide & religione Chriſtiana diſſerentem audiuit. Alios videlicet honores, & alia præmia cultorib. illam ſuis polliceri, neutiquam fluxa & caduca, ſed plane ſtabilia atque æterna, ſi quis illa per baptiſmum, qui fidem perficit, conſummauerit. Adfuit ſpiritus ſancti gratia, animumque Boriuorii, luce fidei Chriſtianæ ſic illuſtrauit, vt ibidẽ ſtatim, cum bene multis ſuis clientib. aqua ſalutari à Methudio tingeretur: deinde vxor quoq; eius, cui Ludmillæ nomẽ, in Boiemia ab eodẽ tincta fuit, & magnus præterea Boiemorum vtriuſq; ſexus numerus ad baptiſmũ adfluebat.

Diui Methudius & Cyrillus Boriuorium ſacro fonte abluunt.

Origo Regni Morauiæ.

Sed quoniam mentio regni Morauiæ incidit, prius inuenias, qui tibi regnatum eſſe in Morauia dicat, quam qui oſtendat, vnde Regia maieſtas in Morauiã à Sclauinis tunc poſſeſſam, ſe inſinuauerit, forſitã alienum à propoſito nõ fuerit, præſenti narrationi adiungere ea, quæ ſuper hac re vel legimus, vel accepimus. Qua tempeſtate Conſtantius, cui Pogonato ex barba cognomen fuit, imperiũ apud Græcos obtinebat, Bulgari rerũ nouarum cupidi, aſcitis in belli ſocietatem Sclauinis popularib. ſuis, impetum in Thraciã fecerunt. Vtriſq; Conſtantius cum exercitu robuſto, ad locũ quem Honglõ vocant mature occurrit pugnãdi auidus, ſi pugnæ copia facta fuiſſet. Verũ enim Bulgari iuxta ac Sclauini pugnam extrahere, ſeq; loco & caſtris munitis continere malebant: interim occaſioni intenti, ſi videlicet aliqua ex contemptu ſui, quia laterent, negligẽtia ad Cæſarianos tranſiret. Vbi illa apparuit, caſtris patefactis incautos Cæſarianos aſſiliunt, fugant, concidunt, eoq; Conſtãtium redigunt, vt de Myſia præterea illis concedere cogeretur, quã ad inhabitandũ Bulgari ſibi delegerunt. Perſuaſis Sclauinis, vt ipſi Pannoniã occuparẽt, iam pridẽ Hunnorum diſceſſu, nuperrimè autem Auarum in Italiã migratu deſertam. Septẽ Sclauinorũ nationes in exercitu vno tunc fuiſſe, Pannoniamq; & Morauiã ad incolendum occupaſſe dicuntur. His ſimul omnibus, cum nomen imperii Regiũ placeret, nec inueniretur Principe Morauiæ alius dignior qui regnaret, illum potiſſime regnare, & poſteros eius iuſſerũt. Nõnullorũ tamen nomina interciderunt, credo quod nulla inſignis res per illos geſta fuerit, aut nullus extiterit author, qui illa commemoranda receperit. Poſt interiecto annorũ ferme b ſexaginta ſpacio, nomẽ Regis c Raſlai, quẽ propter fœdera violata, Ludouicus Imperator exoculauit: dein Hormidori, & Suatobogii, ac maxime Suatopluci, inclaruit, qui citra & vltra Danubium latiſſime regnauit: Id tẽporis Veſperini in Pannonia fere aſſidue morabatur, cum Hunni ad inuadẽdam denuo, repetẽdamq; Pannoniã, quam à morte Attilę annis tercẽtis deſtituerãt, impetũ cœpiſſent, legatos Veſperinũ ad Suatoplucũ præmittẽtes, cũ munere & precib. Munus erat, Equus candidus, freno, ſella, faleris, auro radiantib. inſtratus. Preces vero erant, vt Hunnis domo extorribus, aliquis in tam amplo regno angulus, quem incolerent, attribueretur. Rex multitudinis Hunnorum ignarus, ratuſq; opiliones quam milites eſſe, qui ſibi locum aliquem ad paſcendum in Pannonia, campis ſpacioſiſſima quęrerent, accepto equo, precibus legatorum annuit. Petunt rurſum legati, vt pro tam precioſo equo, ipſis liceat auulſum terræ Pannoniæ ceſpitem ſecum auferre, atque ad ſuos illum perferre. Ad hæc ſubridens Rex, *quidni liceat*, inquit, *vili ceſpite precioſum mutare equum?* Nec enim ſuſpicabatur quidquam legatos per dolum agere, ſed mox inſidioſa patuit legatio, Hunnis, poſtquam ingreſſi ſunt fines Pannoniæ, non amplius angulum aliquem, ſed ſimul vniuerſam Pannoniæ terram à Suatopluco repetentibus, tanquam ab ipſis vnius equi precio emptam, eiuſq; rei apud ſe extare pro arrabone ceſpitem iactabant. Septẽ Hunnorum agmina incedebant, & in ſingulis militum amplius ter dena millia inerant, vt non modo, non opponere ſe illis, ſed ne oſtendere quidem Suatoplu

Flauius Heraclius Conſtantinus V. Pogonatus, regnauit anno Chriſti 670. obiit 686.

Suathem ſimpliciter Vngaricæ annales vocant.

rus auderet. Fugiebant simul plurimi subditorum, regemque trans Danubium cedentem, vel anteibant, vel subsequebantur. Ipse Rex maiore nobilioreque parte regni ab Hunnis spoliatus, quanquam reliquam Pannoniam, inter Vagum & Danubium positam, adhuc in officio retineret, non in illa tamen, sed apud Morauos, in oppido Velegrado, regiam sibi & posteris constituit. Quonam modo Morauí regnum adepti sint, hactenus dicta sufficiant. Nunc eadem narrationis serie dicendum, ad quem modum illud amiserint. Incesserat post longam, & mutuam beneuolentiam, quæ inter Suatoplucum Regem, & Arnolphum Cæsarem, vsque ad arma simultas, contentioque, accusante fidem Regis Cæsare, quasi magis ad Constantinopolitanum, quàm ad Romanorum respiceret imperatorem: Rege contra se defendente atque dicente, conuenire officio suo, vt maiestatem Græci quoque Cæsaris debito honore conseruet, à quo maiores olim sui, regni decus, ipse deinde fidem Christianam acceperit, habeatque in hûc diem bonam regni sui partem ad Daciam pertinentem, cum finibus imperii illius tanquam vicini coniunctam. Sed hæc contentio, extincto Suatopluco, simul extincta est citra puluerem & sanguinem. Arqui maior deinde, filio Suatopluco regnante, simultas recruduit, posteaquam ille capto ad insidiandum tempore, quo Arnolphus Northmánis subdomandis implicitus erat, Noricum magna vi externorum quoque equitum populabundus ingressus est, magnaque cum præda & spoliis, magno Cæsaris dedecore domum vltus rediit. Accessit ad audaciæ illius cumulum, insolentissimus in præsulem sacrificantem insultus, Methodius Præsul erat, diuis postea adnumeratus, ad quem Rex miserat, ne prius sacra obiret, quam ille à venatu reuerteretur. Expectat præsul plus satis temporis, dein meridie iam instante, ac magna plebis multitudine (quia moræ longioris tædebat) dilabente, neglecto regis imperio ad aram se recipit, sacraque more solemni facere incipit. Ecce tibi rex, turba venatorum, cánumque grege stipatus, subitus in templum insilit, ad aramque cum ingenti strepitu, boatuque & latratu se applicat, ac ægre manus à violando præsule abstinet. Cæterum omnia quæ in ara deposita erant, sacra profanaque disturbat & disiicit: Hunc tantum Dei verius quam sui contemptum, ipse præsul Deo vindicandum reliquit, ac inde protinus in Boiemiam migrauit. Nec longe aberat detractæ religionis suæ vindex Deus, sicut nec Cæsar contemptæ suæ dignitatis, sed vterque per tempus suum, à contemptore eam pœnam exegit, qua subdomantur superbi & impii. Nam Cæsar regnum illius per edictum publicauit, deditque illud diripiendum vicinis gentibus, Vngaris, Polonis, Austriacis, reliqua pars quæ nunc extat, vltro se fidei potestatique Boiemorum permisit. At misericordiæ plenus Deus, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, de Rege multarum gentium, humilem inopemque sibi fecit Heremi cultorem, ad montem cui Sembor vocabulum, quem tres duntaxat Heremitæ, vitam aridam, duramque viuentes, incolebant. iis Rex quartus additus, nemini contubernalium de tolerantia patientiaque concessit. Nec nisi ante extremum diem, quis esset, se illis prodidit, à quibus etiam, Nitriæ in Pannonia conditus fuisse dicitur, & donec appareret conditorium, hoc elogium insculptum habuisse fertur. Regem Morauiæ Suatoplucum, in medio regni sui sepultum iacere: Tam late olim, tamque longe prospectabat Morauia, quam veteres Marcomanniam vocabant, quia fines Germaniæ, qua Danubio in Pannoniam pergitur, terminabat. Quippe Germanis *Marck*, limes dicitur, atque inde Marcomanni limitum finiumque accolæ appellati. De quibus Arrianus historicus, in commemoratione Germaniæ: *Earum gentium*, inquit, *postremi sunt Quadi ac Marcomanni, deinde IaZiges Sarmatarum gens, post hos Getæ, deinde Sarmatarum magna pars.* At in præsentiarum, quoniam circumscriptos Mora fluuio habet fines, ab eodem fluuio incolæ Morauí, & ipsa regio Morauia appellatur, quam & hic pro statu præsenti, statim repræsentabimus, si ad hoc vnum præuertamur, quod ad vindictam Dei in eos pertinet, quicunque maiestatem illius consimili modo læserint. Arnolphus enim Cæsar, qui Suatobogium propter temeratam ab ipso religionem, fideique erga se violationem, nullo fere negotio, sed tantum edicto promulgato, ex tam inclyto (vt diximus) illum regno deturbauit: Idé post multas alias, cum summa laude partas victorias, quando animum ad ipsas rapinas, templorumque, ac templis deseruientium spoliationes conuertit, facinusque quod in alio vltus est, ipse imitandum susciperet, iusta ac manifesta numinis ira, non multum dissimili quoque pœna est punitus. Quemadmodum enim Regia in Morauia potestas, in Suatobogio, ita imperii maiestas, quam tunc Galli sibi vsurpabant, in Arnolpho defecit, qui etsi filium Ludouicum haberet, (quem ad spem imperii enutriuerat) sed

Danubio Gottscb. submersum in fuga Vngaricos annales produnt.

Regni decus omissum in Morauia.

Simultates inter Arnolphum & Suatoplucũ.

Suatoplucus vltimus Rex Morauia.

Sacrilegium in præsulem commissum.

Regnum Morauia publicatum potestate imperatoris vicinis præda fit.

Sobor mons ingens editus ad Nitriam.

Marck.

Morauia regiones & nomen à Mora fluuio.

Alias prætergs in baptismo semper Suatoplucũ nominat.

& is quoque, dum patri succedere conatur, Veronæ captus, & à Berengario, ad quem Itali summam imperii detulerant, interfectus est. Ipse præterea Arnolphus pater, fœdo mortis genere, quo olim Sylla dictator, nempe pediculari, obiit. Sequitur iam de Morauia, quam, vt nunc se habet, tribus è partibus iuga montium, aut syluæ, saltusq; aut fluuii limitant: ab Oriente ab Hungaris, ab Occidente à Boiemis, à Septentrione a Slesitis. Nam à meridie Austriam versus plana est, & alicubi Thaysa flumine, alibi riuo quodem ignobili ab illa dirimitur. Amnium in Morauia Princeps, Mora habetur, qui Olomucium principem ciuitatem circumfluit, & ab illa in Pannoniam defluens, in Danubio se tandem suis & aduentitiis aquis auctus exonerat: Nam & Nigrim & Suitauam, qui Brunnam ciuitatem dignitate proximam Olomucio: dein Thaysam, qui Znoymiam obitu Sigismundi Cæsaris memorabilem. Postea Iglam, qui Iglauiam præterfluit, Mora recipit, ac Danubio mox reddit. Cæterum Odera fluuius, haud procul Olomucio ortus, suo vocabulo vsque in Oceanum delabitur. Sunt qui illum à Ptolemeo Viadū vocari autument. Nostrates Oderam nuncupant, ab aucupibus vocabulo mutuato, qui speculas auibus speculandis captandisq; constitutas, Odri appellant, hodieq; huiuscemodi speculæ in Morauia ad fontē Oderæ ab Aucupibus cōstituuntur. Sed nec Hanā præterire libet, quamuis tenuibus interdum aquis fluentem, attamen eos agros rigantem, quibus non alii in Morauia sunt, à frumento fertiliores, ita vt frumentarii coloni, à largo frumenti velut vbere, iure suo illos, *Sumen Morauiæ* appellent. In illis præterea sæpius quam in aliis numismata Marci Antonini, Commodique & aliorum nonnullorū Cæsarum, tam aurea, quam argentea exarantur: quæ sane, fidem bellorum cum Marcomannis olim in Morauia gestorum, manifestam faciunt. Hoc vero iam mirabitur aliquis, & est profecto admiratione dignum, inueniri in Morauia Thus, & Myrrham, nō ex arbore desudāte, vt alibi, lectam, sed è solo terræ erutam, vno tantum diu in loco, cui Gradisco nomen, in quo ad hunc diem Thus, non solum id quod masculum vocant à similitudine testium, sed quod alia præterea virorum mulierumq; membra ostentat, effoditur. Nuper autem Venceslaus, vetere procerum familia, eorum qui à Quereu cognominantur clarus, dum in agro suo Sterenbergensi fundamenta aggeri piscinario molitur, corpus hominis integrum inuenit, quod nihil nisi Myrrha erat, quam ille per amicos distributam, nostri quoque etiam tum priuati memor, nos plus media parte lacerti humani donauit, quo aliquoties pro suffitu vsi sumus. Regionis positio, quatenus interius paret, campestris, campiq; sunt molli & pingui solo, ideoq; segetibus valde idonei, sicut colles vinetis, propter terram vineis magis quam in Boiemia amicam; itaq; & vbertate & bonitate vini antecellit. Culta vero tota, cultoribusq; adeo referta est, vt nullum gregibus armentorum, quæ nisi in solitudinibus commode pasci nequeunt, locum reliquerit. De cætero Morani sermone, ritibus, moribusque, perinde morati vt Boiemi sunt. Nunc ad Boriuorium in Boiemiam redeamus, male à Boiemis ob nouam religionem acceptum. Nam pleriq; ne aspicere quidem eum dignabantur, & quoties spectandum se offerret, præsenti vultus demittebant. Alii tacite prætereuntem execrabantur, maior denique populi pars, alium principem deligendum, istum vero è Boiemia pellendum censebat. Tantum odium animis in religionem Christianam imbiberant. Nihil eorum nescio Boriuorio: Nihil enim eum celabat Slauiborius Melnicensis, qui ei socer erat, ac tunc Ludmillam filiam, Boriuorii vxorem, vna cum paruis liberis in domo sua custodiebat. Huius hæc sententia fuit, vt tempestati ad tempus cederet Boriuorius, seq; rursus in Morauiam ad regem Suatoplucum, etiam tum superstitem cōferret. Rex causa reditus intellecta, pecuniam, arma, milites, quibus perfidos puniat, seq; in locum pristinū reponat, vltro offert. At magis Boriuorius Methudio præsuli obsequitur, ad patientiam parumper tolerandam inuitanti. Interim Boiemi principe exulante, inter se turbulentissime agere, sine metu, sine lege viuere, alii alios pulsare, spoliare, interficere, multi per vias impune grassari, quando nemo existeret qui autoritate principali iniurias prohiberet. Coiit tandem senatus Boiemorum, & de Principe vel reuocando, vel nouo deligendo consilium iniit: Paucis reuocari Boriuorium placuit, cæteris omnibus vociferantibus, ab aratro potius rusticum quemuis, quam Boriuorium, Deorum ipsorum contemptorem ad principatum vocandum esse. Gliscente contentione, ac nemine alteri de ambitione concedente, vnus aliquis Stoymirum nominat, quem Hostiuitius princeps in exilium ad Bauaros egerat. Frater hic Sucoslai Bilinæ quōdam Tyranni fuit, magnoq; tunc potentioris factionis consensu, princeps Boiemiæ declaratus est. Eunt mox in Bauariam qui quærant, percunctentur, inuestigent, vbinā locorum lateat.

Morauia describitur.

Flumina & riui.

Odera fluuius Viadū dictus.

Hana Sumen Morauiæ.

Numismata Cæsarum.

Thus & Myrrha in Morauia e terra eruuntur.

Boriuorius ob nouam Christi professionem odio habetur.

Slauiborius Melnicensis pater Ludmillæ coniugis Boriuorii suadet ut cedat.

Populares licentia vsi feruntur Principis autoritate destituti.

XIII.

Stoymirus euocatur ex Bauaria.

Ægre inuentus, propterea quod Bauari eũ nõ Stoymirũ, sed immutato nomine, Sulfridum appellabant. Ac iam tredecimus ab exilio eius circumuolutus erat annus, quo in tempore, vsum quoque loquendi vernacula Boiemorum lingua plane amiserat, sed neque illa loquentes intellexerat. Breui itaque mensium interuallo, fastidire illum Boiemi, velut mutum & surdum principem, eodem vnde venit ad Bauaros extrudunt, ornatum quibusdam munusculis. Maiore dein frequentia Pragam ad comitia cõueniunt, & inde a mœnibus ad campum secedunt, quasi liberius absque plebe promiscua, aliisque arbitris de principe dicendo tractaturi. Sed iam aduersa Boriuorii factio conspirauerat, occulteque armata venerat, vt dato signo impetum in illos faceret, qui Boriuorio studerent. Ea re Slaniborius comperta, fautores Boriuorii præmonet, vt succincti clam ferro, ad dimicandumque parati in campum descendant. Quo posteaquam ventũ est, verba primus facit ad concordiã propensa, rogans amice omnes, vt omissis altercationib. vno omnes suffragio principẽ nominarẽt, qui de domo esset principũ, sermonisq; Boiemi non ignarus, ne vt modo accidit, Domino muto seruire Boiemos pudeat, tædeatque. Et quoniam nota res, etiamsi mala fuerit, ipso iam prouerbio dicatur esse optima, sibi videri, commodissimum fore, vt princeps Boriuorius, qualis qualis sit, tanquam omnibus notissimus reuocetur. Exclamat coniuratorum signifer, fiat in partes discessio. At is qui proximus ei adstabat ex factione Boriuoria, faciam, inquit, vt statim, quo velis nolis discedas, exertoque gladio, caput illius abscindit. Ingruunt cæteri, feriunt, pellunt, proterunt aduersarios, & ad extremum compellunt reuocationi subscribere. Ita Boriuorius dignitati suæ, post decimum mensem restitutus, secum in Boiemiam Præsulem Methudium ex Morauia abduxit, vt ab impietate, quos posset, ad pietatem converteret, eosque in consortium Ecclesiæ sanctæ adscriberet: Quorum Ludmilla Boriuorii vxor, prima erat, dein liberi vtriusque: Mox etiam Slauiborius cum tota familia sacro lauacro est ab eodem Methudio tinctus. Defectu templorum vni Deo consecratorum, sparsim tunc Methudius per ædes profanas rem diuinam faciebat, semenque verbi Dei disseminabat, haud tanto profectu, auctuque inter raros & dispersos, quanto fieri poterat in cœtu multorum: sed nec tanta dignitate in angulis, quanta in templis sacrorum illi, sacrificiorumque obeundorum potestas fuit. Non cunctatus igitur Boriuorius, ad templum Pragæ ædificandũ curam adiecit, conductisq; operis, fundamenta templo sub titulo diuæ virginis, in loco maxime conspicuo, quem Curiam Lætam vocabant, ponere iussit. Extruxit deinde in arce Vicegradensi sacellum diuo Clementi, cuius corpus Cyrillus Antistes, ex Chersoneso Pontica in Morauiam attulit, ac deinceps Romam secum extulit, clarum miraculis ac venerãdum, ideoq; templo à Boriuorio decoratum. Alterum idem mox sacellum diuo Petro & Paulo ducibus ad Christianismum, doctoribusque gentium, in colle Zyderaso à Pragensibus dicto, exædificauit: atque in omnibus istis locis sacris, sacerdotes à Methudio præsule consecratos constituit, illisq; stipendia de ærario suo dari iussit. Scholas præterea instituit, in quibus Scholastici Latinis literis discendis, à Boiemis prius plane ignoratis, vacarent. Nascitur interim Boriuorio ex Ludmilla filiolus, nomine Boleslaus, Methudioque præsuli tingendus, vngendusq; offertur. Ibi Boiemi Methudium adoriuntur, ab ipso exigentes, ne sermone Latino, quem non intelligerent, sed Boiemo sibi vsitato sacra & sacramenta perageret. Hanc rem ille Romam ad Cyrillum collegam, atque is ad Nicolaum Romanum Pontificem retulit. Ambo collegæ ob eam relationem, non Pontifici modo, sed frequenti etiam patrum concilio deridendos se propinauerunt: Cum ecce tibi, de improuiso vox hæc sua sponte, in tali frequentia insonuit: Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur eum. Qua voce perculsus Romanus Pontifex secundum petitionem Boiemorum respondendum Cyrillo duxit. Cæterum, non intra multos annos, mos ille vernacula lingua inter sacra cantandi viguit, abolente illum rursus pontifice Romano, cum daret Boiemis Antistitem, (Nam diu satis Boiemi, à priuatis sacerdotibus, sacrorum religionisq; disciplinam percipiebant) eidemque præscriberet, ne à ritu ceremoniisque, & cantu Romano vllam in partem deuium ageret. Non autem soli Boiemi & Moraui, sed præterea in Mysia Bulgari, & horum populares Gazari, doctrinæ istorum duorum Morauiæ Pontificum Cyrilli & Methudii, acceptum referre debẽt quod sint Christiani, neutri horum tamen in sede sua pontificali mori contigit, sed vterque Romam secedens, ibidem vitam cum morte commutauit, ibidemque in numerum diuorum relatus est. Interim in Morauia, annis quinque, interpontificio durante, tandem Ioannes Morauus in locum Methudii cooptatus est. Sed nouus subito

Exautoratur.

Comitia con[illegible] armata.

Reducitur Boriuorius.

Ab eis à Methudio baptizantur.

Templa extruuntur.

Schola constituta.

Boleslaus filius Boriuorii baptizatur.

ſubito metus Boriuorio iniectus eſt, nec denuo res ſua tumultu aliquo interturbaretur: Non enim tacito murmure ſolum Idolatræ, verumetiam aperto clamore, ſignificabant ſe mutationem religionis, ſed nec Principem illius autorem, diutius laturos, qui inter ſacella & aras cum Sacerdotibus deliteſcens, præ illis cætera omnia ſuſque deq; habenda duceret. Itaq; offerendum ille ratus, quod forſan amiſſurus erat, vocat ad ſe in arcem Vicegradenſem ordines, illiſq; coram principatu ſe abdicat, & ad Spitigneum filium natu maximum, cum ipſa arce illum defert. *XIIII. Spitigneus patre abdicante.* Additi iuueni rectores, Detonius, & Myrſo, viri à fide & prudentia, religioneq; ſibi probati, qui illum patriis virtutibus & bonis moribus regerent. Boriuorius ſe cum vxore Ludmilla ad arcem cui Tetin vocabulum, contulit, Paulo Sacellano ſecum pertracto, quem ſecundum præſulem, ante alios ſacerdotes pietatis & religionis ergo ſuſpexit. Porro Spitigneus principatum ingreſſus, permodeſte ſe, atque ciuiliter erga omnes geſſit, ab omnibuſq; laudem ex eo, & charitatem cõſecutus eſt: Parentes præterea, hac re in primis ſibi arctius deuinxit, quod religionẽ illorum imitatus, loca quoq; religioſa frequentanda & cõdenda ſuſciperet. *Indoles optima in Vitioſos erupit mores.* Nam templum diuo Petro & Paulo in oppido Budeco, non longe à Praga ſito, condidit, iuxtaque ludum literarium aperuit, celebritate ſtudioſorum omnibus tunc aliis antecellentem. Senſim deinde ſui arbitrii factus, plura iure ſuæ poteſtatis, quam de ſententia tutorum agebat, ac ſæpius religioni aduerſos, quam illius cultores in conſilium vocabat. Nihil adhuc tamen ſiniſtri de filio parentibus ſuſpicantibus, donec veniens in arcem Tetinenſem Spitigneus patrem & matrem ſalutaturus, ipſe ſe proderet, quam conſtanter, quamque ſincere religionem ſuſceptam coleret. In diſceſſu namque patre filium adhortante, vt Chriſtianos de meliore nota ſibi commendatos haberet, illorumque numerum vt indies adaugeret. Et quos ei adiutores publicorum negotiorum dederit, ne quid temere ſine illis tranſigeret, reſpondit contumacius filius, Æque ditioni ſuæ ſubiectos eſſe qui non Chriſtiani, atque illi qui Chriſtiani dicerentur, proin æqualiter vtroſque augeri decere, vt decus Boiemiç frequentia habitatorum exaugeatur. *Proteruus & inſolens erga parentem.* Videant autem Detonius, & Myrſo, vt intra modum ſuum ſe contineant, parendo potius domino ſuo, quam illi leges aliquas præſcribendo: præteriiſſe enim tutelæ illorum tempus. Hoc tam acerbo reſponſo parentibus reddito, diſcedit Spitigneus, ac ſtatim in via morbo tentatur, & poſt diem octauum in arce Vicegradenſi moritur. Corpus ad diuæ Virginis tumulatum. Reuocabatur ad principatum Boriuorius, quoniam alter eius filius Vratislaus impar oneri ferendo propter ætatem adhuc teneriorem eſſe videbatur. *XV. Vratislaus.* Sed obtinuit Boriuorius vt idem Vratislaus ſuccederet, quem ipſe ſuis præceptis inſtitutiſque formandum recepit. Atque vt præterea in abſentia patris haberet, quorum autoritate in officio religionis contineretur, egit cum Methudio præſule, vt quoties à diuinis negotiis vacare liceret, iuuenis modeſtiam, religionemque & fidem corroboraret. *Methudius & Dobrofinus rectores.* Dein Drobofino affinitate ſibi cõnexo, iniunxit, ne à latere filii diſcederet, ſed præſens ſemper illũ ſubmoneret, quid ſequi in vita adhuc lubrica, quid ve fugere oporteat. Interuenit iis luctus Boriuorio & Ludmillæ, humano more lugentibus, filioli Boleſlai occubitum, auxit dolorem orbitatis metus, cum ſolus ex liberis Vratislaus ſupereſſet. De danda igitur ei vxore mature deliberant, atq; ita ſecum decernunt, non aliam eſſe dandam, niſi Chriſtianam. Sed præualuit ſententia amicorum, vt Drahomiram Lucenſem, qua domi nulla genere illuſtrior, nec forma præſtãtior inueniebatur, (nondum enim extra Boiemiam principes matrimonia contrahebant) vxorem duceret, præſertim ſpondentem, quod à Catechiſmo ad baptiſmũ ventura eſſet, ſed tam Catechiſtas, quam ſponſores audacter vt mulier fefellit. *Drahomira Lucenſis Vratislai coniunx aliena à Chriſtianiſmo.* Siquidẽ longe ſæuiorem, immaniorẽq; in Chriſtianos, quam Iezabel in prophetas ſe exhibuit. Boriuorius nuptiis filio celebratis, ad otium & rerum diuinarum contemplationẽ in arcem ſuam reuerſus, ibidem templum Archangelo Michaeli, alterum Ludmilla diuæ Catherinæ dicauit. Ac ſemel tantũ deinceps filium inuiſens, vt nepotem ſuum Venceſlaum, quem Drahomira enixa eſt, cõſpiceret, eademq; opera, vt puerperæ animum obſtinatum, ſi qua ratione poſſet, induceret ad deponendam ſuperſtitionem. *Venceslaus Vratislai filius.* At illa ad dolos, ceu ad proprias mulierum maliciosarum artes conuerſa, moras doli plenas nectebat, Boriuoriumque ſpe inani lactabat, donec is ægritudine, velut ſomno preſſus, obdormiret in Domino, & in æde à ſe recens condita, atque Methodio præſule conſecrata, ritu Chriſtiano funeraretur. Nam antea principes Idolatræ omnes, ſepultura aſini, vt ait propheta, in locis profanis ſepeliebantur. Vratislaus igitur, patre & præſule, qui Romam abierat, deſtitutus, pleraq; matris Ludmillæ conſilio, ac præcipue ea quæ ad religionem pertinent, adminiſtra- *Vratislaus religioſa pietas.*

C 2

bat, rem Christianam magno studio amplificans, ipsosq; Christianos ab omni periculo tutos reddens, cohibita ante alios Drahomira vxore, Christianis infestissima, ne quid aperte cum suis in illos auderet. Apposuerat insuper Ludmilla nurui custodes, qui vel occultas insidias obseruarent, si quas illa aduersus cultores pietatis strueret. Ergo tali securitate oblata, religio se, non solum intra mœnia Pragensia, sed extra etiam per vicos & pagos large diffundere, largasq; aquas ad baptismum quotidie affluentibus suppeditare. Denique Vratislaum incitare, vt templum sub nomine diui Georgii, in monte qui Pragæ minori imminet, à fundamẽtis excitaret, ampliterque illud dotaret.

Bellum Hunnorum aduersus Saxones.

Longo dein satis tempore, domi forisq; rebus quietis, subito nũciatur, Hunnos vel (vt nunc vocãt) Hungaros, dum Alemaniam, Saxoniamq; petunt, in fines Morauiæ deflexisse, ibidemque incolas populatione, & omni rapinarũ genere miseranda calamitate affecisse. In re adeo inopinata haud potuit Vratislaus per tempus occurrere, opemq; ferre Morauis, sed paulo post contractis in Boiemia copiis, Morauos quoq; armatos se expectare iussit, vt communibus viribus, minore cum periculo hostem inuaderent, vindictamq; de iniuria illa ab illo caperent. Agmina ducentibus in Pannoniam, Legati Hungarorũ in viã se offerunt, (abhorrebant videlicet, in discessu suorum à bello Vngari) Vratislaum magnopere orantes ne longius cum exercitu suo progrediatur, paratos se esse ad damna sarciẽda, quæ ipsis ignaris sint Morauis illata à popularibus suis, quos illi ad Germanos, non autem Morauos vexandos miserint. Iussi pecuniam adnumerare, qua & stipendiũ militi exolui, & res quæ inter populandum amissæ erant, redimi possent: tum Morauis quoq; imperatum vt syluas Pannoniæ aduersas succiderent, viarumq; aditus omnes extra vnam militarem vt includerent, ne sic impune hostis incautos assultaret. Interim Hungari in Germanica expeditione, multo suorum sanguine audaciam suam expiauerunt. h Siquidem Henricus Saxo, quem sibi Germani, quemadmodum Itali Berengarium, creauerant regem, ingenti clade, strageq; illos affecit, ac magna ex parte insolentes illorũ in Germaniam excursiones coercuit, repressitq;. Domi forisq; rebus compositis Ludmilla Vratislai mater, per speciem visitandi salutandiq; Drahomiram nurum suam Pragam adiit. Reuera vt alterum filiorũ (duos enim habebat Venceslaum & Boleslaum) sibi dari nutriendũ impetraret. Cui cum oblata esset tam à patre, quam à matre legendi, vtrum accipere vellet, potestas, Venceslaum in quo melior indoles meliorque spes elucebat sibi adoptauit, aluitq; deinceps pro suo, præceptorẽ ei adiungens Paulum sacrificulum suum, virum opinione sanctitatis celeberrim.

Educatio S. Venceslai.

Hic domi aliquandiu puerum docuit, post autor fuit, vt Budecum, de quo oppido nunc diximus, ad Nycenum presbyterum ludi illic magistrum mitteretur, inquiens, maiores ibi eum in literis & disciplinis Christianis profectus facturum, inter multos cõdiscipulos Christianos: Nam hæc præcipua cura erat auiæ, vt nepos Christianam religionem ante omnia disceret coleretque: Obierant tunc Romæ ambo Morauiæ præsules, & Cyrillus & Methudius, claraque in obitu, & post eum sanctitatis suæ ædiderunt miracula, quæ mox illos in catalogum sanctorum retulerunt.

Mors Methudii & Cyrilli.

Memor igitur Vratislaus beneficiorum, quæ sancti viri in parentes suos, seque, & totam gentem suam contulerunt, memoriæ huius voluit & apud posteros extare monumentum. Nempe templum sub nominibus illorum consecratum, quod ipse in eo loco ædificauit, quem Boleslauiam, ex Boleslai filii eius nomine, in hodiernum diem appellant, atque inde breui tempore migrauit ad Dominum, corpore ad diui Georgii relicto, in quo templo sepeliri illud moriens iusserat. Ac nunc quoque illic iacet, lapideo Mausoleo conditus. Marito funerato filiisq; adhuc ætate imbecillioribus.

Drahomira mariti extincto in Christianos persecutionem instituit.

Drahomira regimen inuadit, ac statim odium in Christianos male diu dissimulatum detegit, edicto proposito, vt templa Christiani occluderent, à cultu ceremoniisq; abstinerent. Sacerdotes populum ne docerent, nec ludimagistri discipulos. Secus facientibus carcer, exilium, mors denunciata. Pragæ magistratus immutati, & pro Christianis idolatræ crudelissimi substituti, quorũ instinctu clam, palamq;, ac semper impune, fidei cultores indigne tractabantur, occidebanturq;. At si quis ex Christianis vel se defendendo, vnum illorũ aliquẽ interfecisset, pro vno in decem capita animaduertebatur.

Prætor Pragensis minister crudelitatis Drahomiræ.

Sed ne hac quidem pœna inexplebilis Drahomiræ feritas sarciri potuit, nimia cupiditate ardẽte pellendi delendiq; quam primum omnes Christianos. Accito igitur sæuissimo in Christianos ciue, quẽ Pragensibus prætoris loco præfecit, execrabilẽ illi desideriũ animi sui indicat, illudq; ab illo expleri, dolo aut vi impense rogat, precium operæ bene nauatæ amplum promittens. Reuersus ille domũ, magnam vim armorum occulte ad se, ab seditiosis & facinorosis hominibus comportari, ipsosque ad diem cer-

tum

tum adesse iniungit. Ea re quocunq; modo prodita, in ancipiti Christiani erant, cedere ne malo, an illi resistere deberent: confirmato tandē ad resistendū animo, & ipsi clam in loca opportuna gladios & arma inferūt. Hostium amplius sexcenti, istorū quadringenti conuenerant, primumq; domos suas ab impugnatione hostili propugnabant, mox eruptione facta per cuneos ordinati, impetum in hostes circa domos dispersos faciunt. At illi numero maiore nixi facile in vnum conglobantur, ad vtrorumq; clamorem, vulnera, cædem, vndiq; concurritur, & ab vtraq; factione pugnatur acerrime. cadūt vtrinque & hinc & illinc crebri, forumq; & vici & plateæ sanguine fœdantur, victoria tamen certaminis penes Christianos fuit. In hoc certamine ab vtraque parte octingenti desiderati sunt. Drahomira ex crudelitate in crudelitatem muliebri impotentia ruens, postea quam primæ insidiæ euentu suo caruerunt, nouas rursus per eundem prætorem, aut verius carnificem suum adornat, illisq; viam ipsam præstruit, dato publice mandato, ne quis intra vrbē cum telo gladioue ambularet, sed arma quisque sua, vt in domum prætoriam inferret, repetiturus illa, vbi euidens cuiusque necessitas postulauerit. Christiani etsi perfidiam Drahomiræ semper haberēt suspectam, ne tamen mandata illius contemnere viderentur, arma in locum deferunt, ad quem aduersam quoq; factionem deferre conspiciebant. Interim quies & pax insidiosa vrbem tenebat. donec maturū Christianos adoriendi tempus se offerret. Ad hoc facinus patrandum, nox multa à prætore delecta, ne in die, vti nuper, tumultus fieret in populo, multiq; percussores circum domos Christianorū dispositi: alii præterea in subsidiis occulte ac sine strepitu collocati. Tum quibus præceptum datum erat in domibus, cubiculis, lectulis, Christianos semisomnes, seminudosque plures quam tercentos obtruncant. Læta vehementer hac clade Drahomira, sed nec dum satiata, reliquis insuper Christianorum qui superfuerant, improbam ingluuiem quærebat implere. Denuo igitur sanguinario prætori suo dat negotium, ne quem Pragæ Christianum incolumem relinquat, sed clam, palamq; obuios quosq; sine vllo discrimine, vt de medio tollendos curet. Ille sicariis & carnificibus ferro succinctis stipatus, per forum incedere, nulli Christiano obuio parcere, adeoque omnes terrere, vt foro abstinere cogerentur. Hac necessitate coacti, enses & tela quæ celauerant, domiq; suæ quisque sibi retinuerat, rursus ad tuendum se promunt, mori pugnando, quam in tanto metu domi residendo viuere præoptantes. Vbi igitur multos simul in publicum cum telis, Prætor furibundus prodire videt, exclamat magna voce, reos esse crimine læsæ maiestatis Christianos, qui mandata Drahomiræ transgressi essent, ideoq; morte dignos, atq; omni supplicio. Et cum dicto concitat turbam in Christianos, qua illi disiecta, dissipataque fugientem Prætorem vsque in domum illius persequuntur, ibidemq;, sero licet, confodiunt. Si parens Drahomiræ occisus fuisset, maiorem ipsa dolorē accipere non potuerat, quam accepit ex nece ministri crudelitatis suæ omniumque scelerum conscii, quæ in Christianos ipsa designauit, vel adhuc designare cogitauit, modo diutius carnifex ille perdurasset incolumis. Quasi igitur intempestiue ablatū, tanto dolore, plangoreque, ac tanta indignatione prosequebatur, vt cum Christianos, qui Pragæ erant, perdere nequisset, ad incendenda, perdendaque illorum templa manus admouerit, subiecto igne templo Teynensi, mox diui Georgii, in quo maritum eius sepultum esse diximus. Tum vero secundum tam impia, tamque immania matris facinora Venceslaus qui hactenus, ne in principatum succederet, ætatis studiorumque excusatione vtebatur, auiæ maxime hortatu, pollicentis, se quoque curarum nepotis fore participem magno omnium assensu, regimen in Boiemos suscepit.

Prætor interfectus.

Templa Christianorum incensa.

[a] *Incidisse ferunt in Arnolphi Cæs. Imperium & Michaelis IIII. Porphyrogeniti Græci Cæsaris ætatem. Volaterranus hoc contigisse ait, anno Christi 998. sed falso cum ante sit Arnolphi memoratum seculum.*

[b] *A morte Pogonati ad mortem Ludouici senioris regis Germaniæ (obiit is anno Christi 878) qui Raslaum luminibus orbum reddidit, intercedunt anni 190. Auctor sub Barbato Morauos regnare cœpisse: sexagesimo post, Raslaum regnasse perhibet. Dauus hic sum non Oedypus. Hungari Suatoplucum in secundum ingressum locant, qui fuit anno Christi 744. tum à Pogonato erunt anni 58. quod magis ad mentem auctoris (num ad veritatem dubito) facit. quia missus faciendus erit Ludouicus.*

[c] *Rasliz non à Ludouico Imperatore Pio, sed ab eius filio Ludouico rege Germaniæ qui cum Marcomannis plurima dicitur gessisse bella (hic etiam Germanicus dictus, pater Carolomanni & Carolicrassi) oculis est priuatus. Perperam nonnulli hic tribuunt Ludouico Balbo Pii Cæs. F. cum Balbus Caroli Calui fuerit filius.*

Reges Moraniæ
- *Raslaus.*
- *Hormidorus.*
- *Suatobogius.*
- *Suatoplucus. huius filius Suatobogius, postea vero Suatoplucus dicitur, nisi duos illi fuisse dixerimus.*

e *Ludouicus IIII. Arnolphi F. vltimus è Caroli Magni linea recta, obiit Ratisbonæ anno 911. Sed Ludouicum Bosonis regis Prouinciæ filium, regem Italiæ Neapolim, Ludouici III. Imperatoris, Verona Berengarius abdicare coegit, tum oculis regnoque priuauit.*

f *Nicolaus Magnus Rom. P. M. incidit in annum Christi 858. in Ludouici III. ætatem, tertium inquam, ab Arnulpho.*

g *Anno Christi 860 Bulgari religionem acceperunt, 30. annis post alij Slaui, Suatopluco vel Suetopilo rege. Blondus.*

h *Henricus Auceps Imp. appellatus anno 919. obiit 936. Victoria celebris aduersus Hunnos ad Mersburgum Saxoniæ oppidum, vbi 40. millia Hunnorum cæsa perhibentur.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER QVINTVS.

SVMMA QVINTI LIBRI.

XVI. S. Venceslaus principatum init. Boleslao portio hæreditatis trans Albim assignatur. Religioni est addictissimus Venceslaus. Ludmilla sicariis submissu a Glote in templo interficitur. Vlto diuina in Parricidas. Vindicta neglectus in Venceslao. Radislaus Gurimensis tetrarcha insultat Venceslao. Duellum. Auxilium cælitus missum Venceslao. Venia datur Radislao, inque integrum restituitur. Ottho Vormaciam ad conuentum Imperialem Venceslaum euocat. Prodigium in consessu princip[illegible]morum petit à Cæsare reliquias. Rex salutatur. Abnuit. Tributum Carolinum remissum: insignia illi collata. Sancta Ludmilla translatio. AEdes diuo Vito extructa. Morania & Ratisbona antistites in Bohemia sacris præsunt. Drahomira in sacerdotes impia, è contra Venceslaus beneficus. Venceslaus celebs perpetuo. Boleslao filius nascitur. Inuitatur ad natalitia Venceslaus. Trucidatur à fratre orans in templo. Strachyquas à terrore conuiuii dictus filius. Danicæ regis somnium. XVII. Boleslaus sæuus amicos fratris potissimum sacerdotes persequitur. Terra hiatu absorpta Drahomira. Necis autores diuinitus puniti in perpetuam generationem. Prodigiis territus Boleslaus de sæuitia nonnihil remittit. Ottho Cæsar Hunnos ad Augustam ad internecionem cedit. Senem operas seruiles detrectantē obtruncat Boleslaus. Ottho Cæsar Boleslauiam obsidet. Supplex Boleslaus pacem certis conditionibus impetrat. Translatio corporis Diui Venceslai additis miraculis. Emeranus Ratisbonēsis Episcopus Venceslai templum sacrat. Strachyquas illi traditur erudiendus. Dombrauam filiam Meschoni Poloniæ principi pacto Christianismo despondet. Hungari Morauia, Boemiaque vastatis Austriam & Styriam petunt, illic profligantur. Morani venas metallicas & argentarias diripiunt. Mulctantur a Boleslao. Deliberatio de Episcopatu Pragam inuehendo. Schismata Pontificum obstiterunt.

XVI. Sanctus Venceslaus. *Boleslao fratri hæreditatis pars tributa.*

AD tollendam fraternam discordiam, quam plerumque inter fratres bona indiuidua suscitare solent, in ipso statim principatus introitu decernitur, vt Boleslao fratri iunioti pars aliqua hæreditatis assignetur, finesque vtriusque ditionis constituantur. Boleslauia ei assignata est cum territorio suo vltra Albim, ita vt Albis fluuius citra vltraque terras finiret. Mater iuniorem filium moribus suis congruentem secuta est: Venceslaus principis thronum solus Pragæ obtinuit. Alius fortasse mutato honore, id quod subinde vsuuenire videmus, mores quoque aucta dignitate & potentia immutaret: at Venceslaus ab omni ambitione inuictus, demissius pene princeps, quam priuatus agebat, aliquantoque diligentius obseruabat, ne quid de instituto prioris vitæ apud auiam transactæ intermitteret. Nam & noctibus intentius quam prius ad psallendos psalmos, laudesque Deo dicendas vtebatur.

Volaterranus duos fratres Caino & Abele comparat.

batur, & dies per plura pietatis officia transigebat, crebrius in funus prodeundo, languentes inuisendo, laceros nudosque conuestiendo, pauperes alimentis sustentando. Instituerat præterea sibi inediæ ac vigiliæ quoddam, quasi cum auia certamen experiri satagens, ipse, an illa sæpius ieiunaret, peruigilaretque. Interim Drahomira dirumpi præ inuidia, secumque nefaria aduersus socrum meditari, quod illa maiore gratia apud Venceslaum, quam ipsa mater polleret, religionemque Christianam nimis prolixe proueheret. Nec longius nefarie meditata perficere distulit, quam inuenit cædis perficiendæ audaces sicarios. Instante exitii die, quem Ludmilla futurum diuinitus præuiderat, vocat ad se clientulos omnes, mercedemque cuique suam dissoluit. Et præterea quicquid in penu, in cella, in horreis, in loculis reconderet, id sua manu in sinus, vsusque pauperum transfudit. Post hæc remotis arbitris, ac solo adhibito Paulo sacerdote, ante aram prouolutur, factaque exomologesi de manu eiusdem sacerdotis, sacrosanctum vitæ accipit viaticum, mox inde sibi suo propicium Deum exorat, cum ecce tibi eadem hora submissi à nuru, Thomas & Gumo, non tam genere, quam scelere nobiles, in sacrarium irrumpunt, ac velo, quo sancta vidua caput velatum habuit, elisis faucibus prostratam suffocant. Non defuere, qui Venceslaum ex cæde auiæ vehementer perturbatum ad vlciscendum inflammarent. Alii, si ipse vlcisci nollet, sibi hanc dari prouinciam deposcebant. Vtrosque ille, quàm potuit, grauissimis verbis corripuit, quod aliena à pietate erga qualemcumque matrem, aliena deinde à modestia, & tolerantia Christiana suadere auderent, ignari, aut parum memores, quid ore suo dicat Dominus: Mea vltio est, & ego retribuam illis in tempore. Quemadmodum euenit, anno nondum reuoluto, vt ambo sceleris ministri, non solum misere sed etiam notabiliter extinguerentur: notam videlicet vterque suam ad posteros transmittens. Nam cum alter eorum barba rutila insignis, alter male pedatus esset, non aliter nati natorum, & qui hodie nascuntur ab illis, vel ruffescunt, vel à pedibus laborant: nam vtraque familia apud Boiemos etiam nunc extat. Cæterum impiæ matri, ideo impunitas diuturnior concessa videbatur, vt filii pietas, quo diutius illam mater insectaretur hoc clarior euaderet. Tametsi alios quoque præter ipsam matrem, molestos sibi infestosque habuit, quasi parum idoneus ad exequenda Principis munia, quæ exequi, non per sacra & ceremonias, sed magis per arma & acies oporteret. Ante alios autem Radislaus Gurimensis princeps, Mislibogii filius, hac vana spe inflabatur, quasi solo armorum terrore Venceslaus expugnari posset, agros eius incursare, armatosque illi viros ostendere incipit: nec vilius legatos de pace agentes audire vult: imoquo magis Venceslaus paci studuit, eo maiorem etiam suspicionem pauoris aduersario faciebat, adeo vt superbissime tandem Venceslao responderet: *Se, nisi tradito sibi totius Boiemiæ principatu, ab armis non discessurum.* Coactus igitur a suis Venceslaus, militem atque aciem contra Radislaum instruit: vidensque omnino iam sibi dimicandum esse, classicum cani vetat, priusquam ipse Radislaum alloquatur. Data alloquendi potestate, *Si aliter*, inquit, *nisi prælio res pacificari nequit, cur non potius sine magna aliorum clade, sine multo insontium sanguine, ipsi inter nos singulari certamine decernimus? victoriæ permissuri, vter vtri iustius imperare debeat.* Perinde quasi iam manibus victoriam Radislaus teneret, conditione proposita lætari, instareque, & ad pugnam ineundam festinare. Loriculam super cilicinam vestem indutus, paruoque ensiculo succinctus erat Venceslaus, cum in arenam prodiret. At Radislaus cataphractus hastatusque, cum longa insuper machæra contra sese inferebat, erecta vtrinque acie velut ad nouæ rei spectaculum. Nouum enim esse videbatur, vt ipse Venceslaus pro imbelli habitus, componere se cum bellatore auderet. Vbi sub ictum ventum est, alter signo crucis frontem pingit, alter hastam vibrare festinat, idemque subito angelos videt, atque hanc vocem velut ab homine promptam, pone se exaudit: *Ne feri.* Ac nemine conspecto, qui illam promiserit, vim numinis, fauore propitio Venceslaum prosequentis veritus, humi procumbit: veniam audaciæ exposcit, seque potestati victoris permittit. Alleuat prostratum Venceslaus, dataque venia, & dignitate ei restituta, monet vt contumaciam in obsequium debitum vertat, ne post grauius ab irato numine plectatur. Hæc in Germaniam celeriter nunciata, aulam Cæsaris, apud alios admiratione, apud quosdam irrisione affecerunt. Ottho tunc regnabat, qui Germanorum primus coronam Cæsaream legitime sibi traditam in Germaniam intulit, vir illo honore, ob celebrem pietatem & raram in

Venceslai pietas.

Sancta vidua Ludmilla a Thoma & Gumone submissis à Drahomira in templo necatur.

Nulla vitio inulta, & vlciscenda de lubido.

Sicarii diuinitus vindicta puniti.

Radislaus Mislibogii Gurimensis F. aduersus Venceslaum insurgit.

Monomachia Radislao oblata.

Prodigium.

Ottho Magnus Aucupis F. imperare cœpit anno 932 fuit Magni Ducis Saxoniæ nepos.

bellis fœlicitatem non indignus, nec alienus à Venceslao, propter eximias ipsius virtutes: & qui vna cum aliis Germaniæ principibus, maiestatem Cæsaream officiose comiterque conseruabat. Is Ottho deliberandi causa, diem ad conueniendum Principibus Vormaciæ edixerat, quo vbi Venceslaus quoque euocatus sine vlla dilatione venisset, dicitur, postridie dum solemne sacrificium cunctantius sacerdos facit ipse similiter cunctantius curiam introiisse, eamque moram quasi ex ambitione nata fuisset, Principes adeo ægre tulisse, vt conspirarent, ne quis ipsorum venienti assurgere, neu supra se locum considendi dare vellet. Persuasum deniq; Cæsari fuisse, vt sine vllo honore Boiemum, velut arrogantem transmitteret. At Cæsar ex conspectu duorum angelorum, qui Venceslaum in curiam deducebant, subitoq; ibidem disparuerant, obstupefactus, throno exilit, aduersum vadit, ipsumq; Venceslaum tantum non adorat, ac manu mox sua ad subsellia perductum, assidere sibi proximum iubet. Cæteris vehementer factum admirantibus, Cæsar facti causam aperit, vicissimque miratur, quod nemo præter se quisquam angelos, tam clarum manifestumq; sui spectaculum exhibentes, oculis suis aspexerit. Hic Moguntinus Pontifex, se quidem nihil plane vidisse inquit, cæterum horrore quodam se perfusum fuisse confitetur, ac tunc demum famæ quoque nuper inuulgatæ, quemadmodum videlicet interuentu numinis ab hostis impetu seruatus fuerit Venceslaus, fidem se habere, quando in præsens paria numina, eundem à calumnia vindicauerint: quare inde simul vniuersi errati veniam deprecantur. Cæsar præterea hunc tam liberalem hospiti habuit honorem, vt potestatem ei petendi concederet, quicquid petendum sibi à Cæsare putaret. Existimabat autem Cæsar, gloriosa eum, & ambitiosa petiturum. At is brachium diui Viti ex Gallia, sub Ludouico pio Corbeiam in Saxoniam translati, magnaque religione in Boiemia culti: dein Sigismundi quoque Burgundiæ regis, propterea quod Vandalicæ nationis fuerit, reliquias sibi dari postulauit. Ad quæ postulata Cæsar subridens, *feres tu, inquit, primo quoque à reditu nostro in Saxoniam tempore, quas habere cupis reliquias: interim dona Cæsare digna à nobis accipe, Regum in primis decus quo te ex dignitate tua merito decoramus, deinde tributo absolutmus, quod Carolus quondam soluendum Cæsaribus instituerat.* Iussit postremo & insignia sua Venceslaum ferre, fuscam aquilam in clipeo candido. Facile hoc, & illud alterum de tributo amplexus est Venceslaus, sed idem caput suum diademate cingi, seque Regem inungi, aut rex à suis appellari nullo pacto sustinuit: quanquam à Cæsare, atque ab aliis regibus & principibus, Rex in epistolis salutaretur. Allatis ex Saxonia sanctorum corporum Pragam reliquiis, Venceslaus omnia alia ædificia missa faciens, applicare architectum manus ad ædem diuo Vito designandam, construendamque imperat. Subiiciens dignissimum esse, vt profanis ædificiis sacra anteuertant. Cæterum antequam illa inchoata erat, iam in templo diui Georgii à patre suo extructi Venceslaus locum sepulchro, in quod auia Ludmilla transferretur, delegerat, simulque absoluerat, ita vt nihil iam reliqui superesset, nisi vt translatio funeris ex arce Thetin, in arcem Pragensem à sacerdotibus perageretur. Auertere vnus aliquis ab instituto Venceslaum cupiebat, inquiens, iam pridem corpus auiæ computruisse: quandoquidem plus triennium esset, cum illud terra obrutum iaceret, proin nimis feram fore eius corporis translationem. Excipit Venceslaus, & si quidem iam in puluerem sit redactum, vel ipsum puluisculum perferri ad me cupio: sed contra fortasse eueniet, ac tu mi pater autumas: fac modo vt desiderio meo vna cum cæteris morem geras. Paret ille, seque suis collegis addit comitem, vsque ad locum vbi sepulta erat Ludmilla sepulchro recluso, nares statim omnium odor perfudit suauissimus, adhucque suauior arcula reclusa, in qua corpus tabe incorruptum, integrumque iacebat, nisi quod parum quiddam ei de naso decerpserat arculæ tabella confracta, quam incuriose quidam tractauerat. Igitur læti re præsenti sacerdotes, feretrum subeunt, corpusque miraculis clarum, quo iubet Venceslaus deportant, conduntque. Sed enim Architecti quoque in templo diui Viti proximo operas vrgent, vt opus celerius excresceat, festinante Venceslao ad noui templi dedicationem, sanctarumque reliquiarum consecrationem. Ac tunc primum creandi Pontificis mentio orta: siquidem nullus ad eam vsque diem Pontifex in Boiemia creatus erat, sed à principio Morauiæ Antistes, postea ex Bauaria Ratisponensis, officio Pontificali apud Boiemos fungebatur. Idem Ratisponensis in Morauia quoque aliquandiu faciebat, quamdiu videlicet vacua sedes ibidem suo Præsule fuerat, nempe annis quinque & triginta. Quanquam igitur Venceslaus Ratisponam pro Pontifice (diuus Volfgangus

gus tunc Pontifex ibi erat) qui templo diuo Vito destinatum in arce Pragensi dedicaret, suos quosdam miserit, non ideò tamen curam remisit quærendi viam, qua facillime ad inducendum Pragam Præsulem, vt instituerat, peruenire posset, sed has eius pias curas, sicut plerasque alias ad religionem pertinentes, mater nimis impia interturbare non destitit. Pari modo, vt mater, Boleslaus filius moratus, armatusque ad turbandam, & oppugnandam fratris pietatem fuit. Nam si alias vnquam educatio ostendit, quantum momenti afferat ad ingenerandos hominibus mores, tum certe in illis duobus alumnis, ex iisdem parentibus prognatis mirifice demonstrauit. Nam Venceslaus qui à Ludmilla muliere religiosa eductus à puero fuerat, omnibus pietatis, & cuiusuis præterea virtutis numeris vir absolutissimus euasit, sicut è diuerso Boleslaus tum impius, tum sæuus, tum indomitus & violentus: quia Drahomira, quæ Boleslaum aluit, comparibus vitiis infectissima erat, paratissimaque per quamlibet occasionem, incrementa bonæ religionis impedire, ac potissimum in sacerdotes desæuire, quasi penes illos culpa resideret, quod disciplinæ (vt ipsa dicebat) ignauissimæ deditus Venceslaus, maiorem diei, noctisque partem, circum sacella & aras aliasque ceremonias, quam in negociis seriis, & ad Principem pertinentibus contereret: quodque illorum ipsorum sacerdotum instinctu, neque reuerentiam erga matrem, neque charitatem erga fratrem continuaret. Itaque custodes plagosi per vias appositi erant, qui ictu plagarum sacerdotes prohiberent, quo minus Venceslaum per quotidiana officia adire possent. Qua de re factus certior diuus Volffgangus, venire in Boiemiam ad dedicandum templum supersedit, hac excusatione vsus, tanquam breui futurum esset, vt Antistes Pragæ inaugurаretur. Cæterum nec Venceslaus fauorem erga sacerdotes, cultumque, nec vicissim illi officium solitum, qualicumque iniuria accepta, interrumpi sibi permiserunt. Furente indies magis ac magis Drahomita, cum quotidie ferme audiret, tanti esse Venceslaum in sacerdotes obsequii, vt ipse suis manibus vinum inter sacra, libaque & thura illis subministraret, vt identidem illos domi quemque suæ inuiseret, necessariisque rebus ante tempus succurreret, vtque à seruitute profana multos redimeret, & ad seruitia Dei illos conuerteret. Vt denique noctu plerumque, vel in ipsa hyeme nudis incederet pedibus ad templa, in quibus peruigilia celebrabant sacerdotes. Ferunt Podiuinum, qui intimus Venceslao, & assiduus comes fuerat, male aliquando à frigore & niuibus acceptum fuisse, quamquam ipse calceatus, ducem suum discalceatum subsequeretur, rursus tamen subito incaluisse, cum primum videlicet pedes suos quemadmodum iussus erat, vestigiis ducis impresserit. Paulisper inter hæc suam rabiem Drahomira remisisse videbatur, postquam certior facta erat, Venceslaum tædio vitæ aulicæ & curarum publicarum, circumspicere locum sepositum, in quem cum sodalibus diui Benedicti cucullatis, ipse quoque sodalis futurus diuerteret. Nam & Romam ad Pontificem suos iam misisse inaudierat, qui peterent, vt illius authoritate liceret, in Boiemia eiusmodi sodalitium institui. Sed dum Romanus Pontifex legatos diutius propter domesticas seditiones retinet, dumque interim Venceslaus de consuetudine sua, deque sacris & ceremoniis nihil quidquam intermittit, non sustinens vlteriorem dilationem impatientissima mulier conceptum iampridem de tollendo Venceslao parricidium exequi properat. Natalis tunc dies infantuli, recens ex Boleslao æditi se obtulerat, ad hunc simul concelebrandum mater iuxta atque Boleslaus frater verbis suauissimis Venceslaum inuitant, gaudio ipsorum communi oblatum esse tempus dicentes, quo tota domus Principalis merito gaudere debeat, nato ex Boleslao Principe, qui spem successionis in principatu Boiemiæ continuaret. Siquidem Venceslaus præter aliam rebus in aliis abstinentiam & continentia, constantiaque seruatæ quoque in omne æuum suum virginitatis suæ clarus fuit: Et Boleslaus tunc primum pater esse incepit, producto ad spem successionis filioló. Hoc igitur modo inuitatus Veneeslaus, tametsi multo satis tempore, à quouis, matris fratrisque contubernio se remouisset, attamen, vt antiquum seruaret morem suum, nemini cuiquam, non solum natura coniunctissimis, officium suum denegandi, ad natalitia se Boleslauiam venturum ad diem recepit. Interimque in cubiculum secedens, quos fidelissimos habuit, secum ad fenestram seducit, iubetque eos in atrium Pauli presbyteri, frequentia sacerdotum refertum despicere: ac mox alte suspiria ducens quam cuperem inquit, vanus videri augur, vtinamque fiat, vt irritum venti secum auferant meum augurium, videre tamen mihi iam videor, cum

Educationis fructus.

Boleslaus matrisat.

Implacabile in sacerdotes Boleslai odium.

Venceslai benignitas.

Podiuinus Venceslao intimus.

Boleslao infans natus.

Venceslaus perpetua virginitate celebris.

Inuitatur Venceslaus ad Natalitia.

Præsagia de cæde sacerdotum.

locum, qui mea cura, tanto sacerdotum cœtu, quantum cernitis celebratur, paulo post discessu hinc meo, repente desertum iri, cædem videlicet sacerdotum futuram per ista diuinans, quæ illis ab interitu suo immineret. Cæterum qui tunc præsentes aderant, non intelligebant, quorsum dicta hæc tenderent. Podiuinus tamen, scopum coniectura attingebat, cum ducem suum reuocare à proposito Boleslauiam eundi tentaret, sed in cassum. Olim namque pro religione & pietate Venceslaus, nullum periculum, nullum casum, nullum vitæ discrimen sibi vitandum putauit, ideoque die lustrali appetente, nihil amplius moratus, quam dum se apud sacerdotem expiat, dum aræ adstat, dum

Boleslauiam profectus Venceslaus.

sacrosanctum delibat libum, extremum salutis viaticum, inde continuo Boleslauiam petit. Sed neque Boleslaus procrastinat fratri ire obuiam, eum complecti, gratulari aduentui composita adulatione. Conuiuio dein mater adhibita, quanto magis ad omne facinus exercita erat, tanto blandius hospitem filium habuit, traxitq; in seram noctem conuiuium. At Venceslaus, quanquam intelligeret quo tenderent blanditiæ, & quamobrem produceretur conuiuium, non tamen omisit, quin de media nocte surgens, iret in templum, vt orationes solitas Deo optimo commemoraret. In ea re occupatum in-

Venceslaus à fratre in templo orans trucidatur.

uadit Boleslaus frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus, ac primo ab ictu suo frustratur, ense sibi de manibus ob insperatum stuporem elapso, mox redeunte animo & furore, quem sceleris participes clientuli extingui non patiebantur, ictum repetit, ac facile inermem fratrem, patienterque plagam excipientem interficit: dissimulataque

Strachyquas filius Boleslai.

nece mane statim filium lustrat, nomenque ei inter lustrandum, Strachyquas, à terrore conuiuii mutuato vocabulo, quod ipse terribile parricidio effecerat, indit. Adeo gloriari in malitia etiam sua gestiebat, qui potens erat in iniquitate: nescius adesse Deum bonis omni tempore, tum in vita tum in morte, quemadmodum illustrissimo tunc pa-

Somnium Regis Daniæ.

tuit exemplo. Eadem quippe nocte Rex Daniæ (vide quanto interuallo à Bolemia semotus) per quietem se admonitum oraculo testatus est, vt martyris Venceslai in Boiemia à fratre obtruncati, memoriam sibi colendam susciperet, id quomodo ab ipso factum, cerimoniæ, sacerdotes, templum in Dania diuo Venceslao dedicatum declarãt: Vt interim alia pene infinita miracula data opera trãseamus, partim quia nota & illustria, partim quia decantata à nostratibus, diebus penè omnibus habentur. Boles-

XVII.

Boleslaus sæuus.

laus, parto audacia & scelere principatu, audacter etiam illum, & nõ sine scelere ab initio gessit, idq; non obscurè. Si quidem clara voce, omnibus qui aliqua cum diuo Venceslao familiaritate coniuncti erant, ac præcipue sacerdotibus, quicumque sua sponte Boiemia non decederent, carcerem, exilium, cædem denunciauit. Adiecit mater, ne cæsi terræ mandarentur, sed abiecti, vt in campis iacerent, esca dilanianda canibus, alitibusque. Intra breue igitur tempus vaticinium diui Venceslai completum fuit, vatici-

Podiuinus laqueo plectitur.

nantis, *Fore vt à discessu suo, atrium Pauli presbyteri sacerdotibus vacuum redderetur.* Correptus inter præcipuos ad supplicium Podiuinus quoque, totum biennium in furca sub dio pendens, nulla tabe violari, nedum corrumpi conficique potuit, donec post haustam terræ hiatu Drahomiram, sepeliretur. Nam quo manifestior grauiorq; pœna appareret, quæ merito de crudelissima atq; impiissima muliere exigenda fuerat, eo loci, quo adhuc insepulta iacebant ossa occisorum sacerdotum, terra sua sponte dehiscens

Drahomira terræ hiatu absorpta.

viuam Drahomiram, vna cum curru, & qui simul vehebantur absorbuit, auriga solo incolumi, qui ad aram iuxta sitam (nunc haud extat) equo desiliens accurrit, cum forte tintinabulum tinnire audisset, vt corpus Domini adoraret, execrante illum Drahomira omnibus maledictis. Quare locum eum etiamnum, vt execratum, funestumque declinant viatores, qui arcem Pragensem ab occidentali plaga petunt. Quanquã terra eodem loci in statum pristinum cohæserit. Puniti & illi diuinitus, qui Boleslaum asse-

Mentis consciis omnes diuinitus puniti.

ctati, gladios etiam suos aduersus diuum Venceslaum strinxerũt: pars enim eorũ mente alienata, in rabiemq; versa præcipites ex alto deorsum se dabant: quidam in eos gladios, quos nudauerãt incubuere. Ad hæc, templi paries, quem prope occisus fuit diuus Venceslaus, velut cędis ipse quoq; conscius, aut potius, vt testis foret sceleris sempiterni, nulla vllius opera abstergi eluique potuit à cruore, quo respersus ex corpore diui

Prodigiis territus de sæuitia remittit Boleslaus.

Venceslai fuerat. Hęc tandem tot prodigia, tamque varia supplicia, Boleslaum exterruerunt, vt mitius deinceps cum Christianis agere, sæuitiamque suam aduersus illos remittere inciperet. Accessit præterea nouus ex Cæsare Othone terror, minitante fratricidii vltionem, cum primum Hunnicum bellum confecisset. b Quippe Hunni ex Pannonia vsque in Sueuiam progressi, vrbem Augustam obsidione premebant, tanta suorum multitudine, vt dubitauerit Ottho, prodirene in aciem contra tan-

tas

tas copias, an castris se tenere securius fuerit: sed dubitantem Vldricus, Augustæ præsul, in diuorum numerum postea relatus, indicto vnius diei ieiunio, ad ineundam pugnam impulit: certam ei victoriam (si pugnauerit) promittens. Nec fefellit, tantam enim inter Hunnos stragem Ottho edidit, vt Lycus Augustanus fluuius, mutatis in cruorem aquis, alueum suum fœdauerit. Capti in eadem pugna duo Hunnorum duces, supplicia crucibus luerunt. Ex Cæsarianis maxime insignis Conradus, Otthonis gener cecidit. Atque hoc interim spacio, quod per moras huiusce prælii interiectum fuit, Boleslaus, vicum quem inhabitabat, fossis, vallis, mœnibus cingendum, muniendumque suscipit, & quo celerius susceptum opus perficiat, vicinæ nobilitati iniungit, vt certum quisque paterfamilias colonorum suorum numerum operi continuando attribuat. Cœpit abnuere operam eiusmodi senex quidam nobilis, inquiens: *Exemplum se à maioribus non accepisse, vt ædificandis muris operam aliquam locaret, sed vt potius pro salute principis in campo, & in ipsa acie siue eques, seu pedes dimicaret.* Hic sæuus Boleslaus (sic iam is passim cognominabatur) solita sæuitie incensus: *At ego*, inquit, *nunc statim exemplum in te statuam, quo cæteri admoniti discant parere principibus, non autem imperia illorum contemnere*, strictoque gladio miserandum senem confodit, ac denuo vicinis iniungit, vt iussa obedienter faciant. Operi absoluto, cinctoque oppido, nomen Boleslauia manet. Huic oppido cum Ottho appropinquaret, missis obuiam legatis Boleslaus pacem magnis precibus cum ipsis oppidanis cœpit petere. Valde præcite Ottho eis respondit, aliter pacem coire non posse, nisi dedito sibi fratricida Boleslao. Porro Boleslaus, omnibus rebus ad sustinendam obsidionem necessariis, frumento, pecore, telis, armis, viris instructus in oppido erat. Non ita Cæsar foris commeatu abundabat, vacuis vbique ex vicino horreis, & pecoribus in syluas longius abactis. Vnde paulo post factum, vt Cæsar ob rerum penuriam mutata duriore sententia, animum ad molliora inflecteret. Cum igitur denuo Boleslaus quanquam satis (vt dixi) instructus, conscientia tamen scelerum timidus, gratiam Cæsaris ambiret, pacemque oraret, eam his tandem legibus impetrauit.

Crudelis Boleslaus.

Prima erat, *vt commissa piacula omnibus modis expiaret.*

Altera, *vt exules Christianos reuocaret ab exilio.*

Tertia, *ad tributum nuper remissum, denuo exsoluendum reciperet.*

Vltima, *vt eadem conditione atque cæteri Germaniæ Principes, in nomen Cæsaris iuraret.*

Conditiones pacis Boleslao propositæ.

Obsidione soluta, Boleslaus suis præcipit, vt è conspectu suo sepulchrum & corpus Venceslai remoueant, idque noctu, per multas tenebras Pragam transferant, occulteque sine arbitris condant in æde diui Viti ab eodem Venceslao ædificata. Grauiter nimirum ferebat signa & prodigia, identidem ad corpus sanctum, nunc in cæcos, nunc in claudos, nunc in surdos ædi: putabatque fore, vt illo ad diui Viti sepulto, Vito etiam potius, quam Venceslao miracula ædita attribuerentur. Sed vide, vt se innocentia & sanctitas, vt denique ipsa veritas contra astum, & improbam calliditatem perfacile defendant. Plaustro corpus impositum fuit, iussusque auriga quantum posset accelerare, vt ante lucem è Boleslauia Pragam perueniret. At aurigam magis equi, quam ipse equos regebant, itaque cum primo ad amnem cui Rochetneze vocabulum, aquis tunc multis redundantem, deinde ad Vultauiam adhuc redundantiorem ventum esset, non ponte, vt ille volebat, sed plena alueo, vtrumque amnem equi transeunt, pedibus tantum non siccis, mox vltra Vultauiam ad carcerem arci Pragensi subiectum, immobiliter subsistunt, nec inde vlla vi se amoueri patiuntur nisi die clarissimo, cum iam multorum aliorum spectatorum oculis res esset testatissima, corpus diui Venceslai vectores vehere, id quod obstinate prius illi negabant, quam vincti ad vnum omnes è carcere illo dimissi fuissent. Corpus præterquam quod à corruptione post triennium incolume repertum est, insuper etiam ab omnibus vulneribus erat percuratum, vna tantum auricula capiti defuerat, eam Premysla Venceslai soror ad limen templi, in quo occisus frater erat inuentam, arcula clausam habuit. Cæterum re, vt gesta fuit cognita, ne quid de corpore sancto desideraretur, eandem statim Pragam misit, statimque illa capiti suo adhæsit. Ab isto deinde tempore Boleslaus desiit cum numine fraterno luctari. Imo rogatus à sacerdotibus, quos de exilio reuocauerat, vt templum Pragæ, in quo diuus Venceslaus requiescebat, consecrari pateretur, adeo se facilem ad exorandum illis præbuit, vt de fisco suo pecunias in viaticum addiderit. Quo lautius Emeranus præsul, è Ratispona Pragam deduceretur. Et præterea filium Strachyquatem, postquam paulo adoleuit, illi...

Translatio S. Venceslai.

Nusquam alibi lectum fit mentio.

Strachyquas Emerano præsuli Ratisbonensi erudiendus traditur.

Boleslaus domi educatur.

Dambrouuam filiam Mieczislaus Poloniæ princeps pacto Christianismo Suscepto ducit an. 965.

bŭendum bonis artibus,& religiosis disciplinis, Ratisponam ad eundem præsulem mi-
sit,relicto domi iuniore filio Boleslao,quem vt hæredem principatus alebat. Ipse deni-
que totam vitam, paulatim ciuilioribus moribus, humanioribusque mutare aggressus
eit, ac sic iam Christianismo affectus esse videri voluit, vt filiā suam,nomine Dombra-
uam, desp ndere Principi Poloniæ Meschoni,alia conditione noluerit, nisi vt ante
sponsalia eiurata veteri superstitione,ritu Christiano ille tingeretur. Nam idem Boles-
laus ab infantia protinus, Vratislai patris cura, tinctus erat, sed ne quid dignum ba-
ptismo faceret,mala educatio perfidæ matris in causa fuit. Vix enim verbis exprimi po-
test,quantum refert à quibus,& quo quisq; modo fuerit educatus. Inter hæc non me-
diocrem hinc Boleslao formidinem incusserunt Hungari late depopulata Morauia,
vnde proximus in Boiemiam pater excursus, quem se illi facturos vti minabantur, ita
re ipsa mox approbarunt. Ad eum cohibendū duos exercitus Boleslaus comparat: Al-

Bellum Hungaricum.

terumq; ad oppidum Czaslauiam: alterum ad arcem Ohebum collocat, atque vtrum-
que fossis cingit, sudibusque præacutis aduersus equestrem Hungarorum impetum
munit. Extrahere illi in apertum Boiemos, frequenti assultu crebraque telorum iacu-
latione nitebantur: sed Boiemi tela excipere,obsiderique cum pedestri exercitu, quam
contra tantam vim equitum,cum pauxillo equitatu in aciem descēdere malebant, do-
nec tædio moræ Hungari ad populandam Austriam, & inde ad Carinthiam deflecte-
rent. Vbi à Principibus illarum Alpium, Gotefrido, Erhardo, Tyrolo, & à Gregorio A-
quileiensi patriarcha male mulctati, retro ad sedes suas cum ignominia redire coacti
sunt. Cum quà item Morai redierunt, qui in Boiemiam ad intercipiendos puteos ve-
nis argenteis scatentes de improuiso venerant,& amplius sexaginta puteorum fossores
occiderant, cadaueribus illorum in cauernam quandam metallicam proiectis. Subito

Bellum Morauicum ob fodinas argentarias.

namque & tumultuario milite Boleslaus submisso, maiore Morauorum strage cladem
suorum rependit,& reliquos in turpem fugam vertit. At illi argento, quasi Loto degu-
stato, nec cæde, nec contumelia absterreri potuerunt, quin ad dulcem fructum in Bo-
iemia colligendum reuerti festinarent, adiunctis duobus equitum millibus, quos ex
Hungaris in societatem prædæ sibi consociauerant. Primo & altero prælio cum Boie-
mis occurrere ausis inito, cum in vtroque superiores euasissent, gloria elati, nuncios v-
trique & literas ad suos mittunt, inuitantes ad prædam participandam, & ad nouas in
Boiemiam colonias deducendas. Interimque ipsi nouum sibi, proxime Curimense op-
pidum, Castellum condunt, ac in tantum ciues pauorem adducunt, vt pedem porta ef-
ferre non auderent, præsertim Principe ipsorum nusquam apparēte, nec quoquam ex-
istente qui docere posset quidnam cum illo actum fuerit, aut vbinam locorum perie-
rit. Boleslao itaque se dediderunt,& ab eodem suppetias sibi ferri petierunt. In procin-

Curimenses Boleslao se dedunt.

ctu erat tunc Boleslaus, copiasque trifariam diuisas habebat, tribus constitutis ducibus
qui agmina ducerent, carris ab vtroque latere circundata, præcedentibus ac subsequē-
tibus equitibus, vt si qua per viam imposita esset dimicandi necessitas, pugnam expedi-
to exercitu subiret. Qua nusquam in itinere oblata, ad castra hostium propius castra
sua metatur, & omnes milites intra carrorum ambitum continet, ab iisque fossas cæ-
cas, viis transuersis, in quas Hungari equites præcipitarentur, fieri iubet: Ipse cum tre-
centis equis locum insidiis aptum occupat. Hungari cum ipsis Morauis multitudine
& recentibus victoriis sibi fidentes, aciem priores ostenderunt: quam vbi duces agmi-
nis Boiemorum conspexerunt, portam decumanam recludunt, & per illam equitem
pediti mixtum in hostes emittunt, qui à primo statim impetu, vt moniti erant, retro in
castra notis viis se referunt. Hærent à tergo, cedentibus Boiemis, Hungari, & cum ipsis

Hungari cum Morauis a Boleslao fugantur.

equis hauriuntur à fossis, cratibus & straminibus intectis, ibidemque plurimi oppri-
muntur. Adest mox & Boleslaus cum suis, lateraque Morauorum inuectus, turbat or-
dines illorum,& dissipat: perterritisq; tam equitibus quam peditibus, adeo instat, vt ne
ad oppidum quidem nuper à se extructum respicerēt, sed fuga sibi vtriq; salutem quæ-
rerent. Oppidum receptum ac solo æquatum, secureq; inde metalla circa Lipniczia
& Zdiaram, atque alia Morauiæ vicina loca ab opificibus scrutabantur.

Deliberatio de Episcopo in Boemiam adducendo.

Orta tunc primum post victoriam illam satis lautam, à Boiemis Christianis Episco-
pi mentio, Boleslao coram memorantibus, tum indecorum sibi, tum indignum vide-
ri, vt Morai, Bauarique & Misnii, ac cæteri finitimi suum domi haberent Episcopum,
cuius præsentia atque authoritate, religionis cultus & retineretur, & amplificaretur:
solam Boiemiam, in tanto iam fastidio collocatam, Præsule, velut altero dignitatis o-
culo, carere, ac foras quasi luscam ad alienos Pontifices prospectare, quoties pontifi-
calia

calia munera in Boiemia essent obeunda. Quo audito Boleslaus interrogat: *Quonam id pacto fieri queat, vt Pontifex in Boiemia constituatur?* Edoctusque viam à Christianis, Legatos ad Romanum Pontificem mittit oratum, vt ædem Diui Viti in atce Pragensi sitam, Præsulis honore sublimem facere dignaretur. Sed ille tune rerum status Romæ erat, eaque ambitione atque æmulatione pontifices inter se agitabant, vt alii alios sede deturbarent, vrbeque fugarent, alii captos aut in vincula, aut in cœnobium coniicerent, alii nec mortuis sepultisque parcerent. Quippe Stephanus in Formosum mortuum tanta rabie deſæuiit, vt cadauer eius sepulchro eruerit, erutumque in Tyberim proiecerit. Hoe vero omnibus quasi solemne erat, vt posterior prioris acta rescinderet. Quæ partim videntes, partim audientes legati, inanes reuerti, quam dubia incertaque de institutione præsulis futuri ad Principem referre maluerunt.

Schismata dissidiaque Pontificum.

Stephanus Papa VI.

Vixere circa annum 8..

a *Superius ab Arnulpho in Moraniæ reges translatum esse tributum dictum. De eo coniectura potius, quam certa scientia ariolari quid licet. Aiunt quotannis boues centum & viginsi, Item argenti pustulati quinquaginta pondo eo quod Romano Imperio Ducatus Boiemiæ subiectus esset, pendere coactos. Argenti puri 150. Marcas censent.*

b *Bellum hoc incidit in annum 954. vel 955. vbi Leel & Bulsha Duces Hungari ab Henrico Bauaro suspendio necati, licet Hungari annales ante Otthonis tempora euenisse dicant sub Conrado Vormaciense, quem patrem (perperam) statuunt Conradi Saliqui Imp. Occubuere Conradus sapiens Dux Sueuiæ & Francorum, Burkardus Dux Sueuiæ è Lu lgarda filia gener Otthonis sagitta traiectus.*

c *Bogislaum Bohemiæ Ducem sibi reluctantem perdomuisse Otthonem Hungarus inquit. Proditione Tugemiri ducis pecunia corrupti totam ditionem Slauorum citra Odram in potestatem Cæsaris venisse, Polonus scrsptor asserit. Germani totos 15. annos durasse: sæpe intermissum rursus repetitum bellum. Diuturnitate fractum Boleslaum in Imperii fidem concessisse prodiderunt memoriæ.*

d *Hungari Morauia & Bohemia hostili manu vastatis citra Danubium arma verterunt, Carniolam, Styriam & Carinthiam inuaserunt. Dum eorum incursiones Gothefridus Morauiæ Dux, & Eberhardus Corinthiæ Princeps cum Gregorio Aquileiensi patriarcha coercere nisunsur, acerrimam pugnam conseruerunt: ibi quamuis plurimi ex Hungaris occubuerint, desideratis tamen ducibus, profligatoque patriarcha, dissipato & fugato exercitu præda onusti direptis tribus regionibus, cum victoria in Pannoniam rediere.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER SEXTVS.

SVMMA SEXTI LIBRI.

XXVIII. Boleslaus Pius. Strachyquas Monachus fit. Aureum sacerdotum seculum. Mlada, post Maria, soror, Romam profecta monialis ius nominandi Præsulis à Pontifice fratri impetrat. Dethmarus Saxo primus Episcopus Pragensis: secundus Adalbertus antea Voytechius Slauonici Lybicensis comitis filius. Ab inimicis fides male accipitur. Prælio commisso Christiani superiores euadunt. Strachyquati Episcopatum resignare vult. Hic reiicit. Adalbertus Romæ fulmen pontificium in Boiemos procurat. Crabrones irritat. Fratres illius quinque iugulantur, quod ille Missam celebrans Romæ vidit. Strachyquas Episcopus Pragensis tertius, A dæmone inaugurandus occiditur. Reuocatur Roma Adalbertus. Diuertit cum Gaudentio ad Stephanum Hungariæ ducem quem baptisat & regem salutat. Eidem Cæsar sororem locat. Hinc sex comitibus in Bohemiam proficiscitur Adelbertus. Pluuia sub ingressum: hinc ortum adagium ominosum. Breunoniensem abbatiam è patrimonio extruit. Anastasius Episcopus Strigonensis ex hoc contubernio. Noua conspiratio in Christianos. Velitantia certamina. Auxilio Iudæorum pagani ceduntur: quibus ob rem bene gestam synagoga conceditur. Adalbertus *transit ad Polonos cum Gaudentio. Hunc Gnesnæ Episcopum constituit, ipse in Prussiam contendit. Pecudibus illic concionatur. Martyrium subit. Gneznæ corpus redemptum & sepultum miraculis claruit. Ottho tertius Cæsar re-*

ligionis ergo Gneznam proficiscitur: votum soluit. Stephanus rex Hungariæ Adalberto Strigo[...] basilicam erigit. Hemma princeps Saxoniæ coniunx Boleslai. Theodatus Saxo sextus Pragen[...] Episcopus. Socij Breunauenses vitam asperam & solitariam eligunt. Mescho Poloniæ princep[s] eos veneratur. Interfecti à prædonibus. Boleslaus rex Poloniæ Boleslao Bohemo auunculo be[llum] indicit Versouicensis instinctu. Silesiam Glazumque vastat. Domum reuersus Voldimar[um] Russiæ principem hostem habuit. Boleslaus Bohemus damna ulturus Cracouiam deditione occu[]pat. Crassotam vrbi præficit. Triumphans domum reuertitur, primus princeps Poloniæ saluta[]tus. Polonus frustra Craconiæ recuperationem molitur. XIX. Boleslaus cæcus, auarus, imbel[]lis. Digressio de Electoratus institutione. Bersomitus Crasotæ filius. Craconia ob negata stipen[]dia in Boloni potestatem venit. In Silesia occurrit Polono Bohemus. Asta colloquium inst[...] Cracouiensi conuiuio Bohemus oculis priuatur, consiliarij trucidantur. XX. Hiaromyrius p[...] inepto ob cæcitatem Principatus excipit habenas. Cochanus Versouicensis fraudis auctor sese insi[]nuat Hiaromyrio: venationibus indulget princeps. Cochanus prætextu venationis principem ar[]bori alligatum, telis confodere incipit vna cum suis gentilibus. Honora venator ex improuiso su[]peruenit. Liberationem princeps diuo Iohanni Baptistæ & Honoræ acceptam refert. Hinc Ba[...] titulum ab Henrico Cæsare impetrat à Quercu: prædia donat: summum Boiemiæ venatorem con[]stituit. Tredecim Versouicenses vita mulctati. Polonus Bolelaus Vdalrico principis fratri cu[...] des ponit in aula Cæsarea ipso assentiente Cæsare. In Bohemiam exercitum ducit Polonus. Pra[]gam occupat Hiaromyrius. Vissegradi sesquiennium tolerat obsidionem. Vdalricus delusis custodi[]bus euadit in Boiemiam. Cochanus Vdalrico recuperationem Pragæ spondet. Stratagema [...] patum in recuperatione vrbis. Cochanus Polonum ducem saluum dimittit. Lis de principatu in[]ter fratres. Vdalricus fratrem Hiaromyrium luminibus priuat, & ineptum Reipublicæ admini[]stranda facit consilio Cochani. Solus rerum potitur.

XVIII. *Boleslaus Pius Strachyquas ad D. Emmeranum, Ratisbonæ fit Monachus.*

POST Boleslaum sæuum, Boleslaus natu minor filius cognomin[e] Pius, quia maior Strachyquas, Ratisponæ in cœnobio attonsus, [...] docucullum induerat, Princeps declaratus est. Huius inter alia pie[]tatis opera, non vltimo sane loco numeraueris, viginti templa à fun[]damentis excitata, singulaque cerimoniis, sacerdotiis, censu & [...] exculta dotataque. Haud aliter igitur sacerdotibus id tempori[s] [...] uenit, ac venire gallis solet gallinaceis, qui in primo gallicinio, [...] etiamtum & opaca nocte, rarioribus in locis, & valde pauci numero perstrepunt. A[...] dem aurora appropinquante, certatim omnes, quisq; in corte sua, plausu, alis, conce[ntu] personant: Ita sacerdotes aurora illis sua, ex propitio Boleslao resplendente, multi [...] per multa tēpla matutinas Deo laudes alacri voce psallebāt. Nec iam alia re vlla magis [...] politia sua, quam præsule egere videbantur. Erat Boleslao soror, cui Mlada nomen, vir[]ginitate & religione conspicua: ea vbi cognouit Otthonis Cęsaris autoritate ac maiesta[]te Romæ pacata esse omnia, certumq; tandē & legitimū ibidē extare Pontificē, de fra[]tre impetrat, vt sibi Romā (vnde in Boiemiam manauit Christiana religio) inuisere li[]ceat & quando ab alio, quam à Pontifice Ro. Antistes Pragæ institui nequeat, se quo[]que id effecturam, vt citra cunctationē ille instituatur, recipit. Romam igitur veniens, in hospitium Sanctimonialium, sectam diui benedicti assectantium se contulit. Lon[]ge enim lateq; eius sectæ laus tunc diffusa erat, multique religiosi tam ex virili, quam [ex] muliebri sexu nomina in illam dabant. Sed nec Mlada dare suum nomen diutius mo[ra]ta est quā vt edisceret ea, quę ante sectæ professionē ediscenda fuerant. Instante die q[uo] virgo nobilissima capi, flammeoq; velari à Pontifice debuit, venit ad tempus in te[m]plum Ioannes Pontifex Romanus, qui sibi vltro capiendi velandiq; illam munus [...] sumpserat. Cæterum cum enunciare nomen Mladæ, tanquam Barbarum nequiui[t], vocabulo id Mariæ permutauit, Mariaq; inde ab omnibus, quæ prius Mlada, voca[]tur. Ac Pragam reuersa, virginem vestalem, apud ædem Diui Georgii virginibus [ve]stalibus dicatam, egit, obtinuitq; fratri Diploma, quo idem Ioannes Rom. Pont. nomi[]nandi Pragæ præsulis Boleslao potestatem faciebat. Atq; is Dethmarū quendam è Sa[]xonia oriundum, in eademq; Saxonia sacris & religione, apud sodales Magdeburgenses initiatū, de sententia omnium sacerdotū primum in Boiemia Antistitē nominauit, cu[]ræq; habuit, vt solenniter, & more aliorū in Germania pontificū, à Moguntino Præsule, tanquā suo Metropolite, inauguraretur, vtq; Regalia (quemadmodū vocant) ab Ottho[]ne Cæsare acciperet. Nouo presule instinctore, Slauonicus, Libicensis Comes (sic enim qui vicariam principis iurisdictionē regionatim per arces, vel oppida administrabant,

Mlada soror Romam proficiscitur. Maria à P.M. nuncupata.

Monialis fit ordinis Benedictini.

Iohannes Papa XI. anno 97[...]

Authoritas Boleslao præsulis creandi concessa.

Dethmarus Saxo canonicus Magdeburgensis fit Episcopus Pragensis. Vuytechius & la[...] patre [...] [...]

tunc

tunc appellabantur, vt nunc quoque apud Hungaros Comites vocantur, & apud Polonos Palatini) filium suum Voytichium, egregia indole iuuenem, quem in aulam Cæsaris mittere destinarat, mutata sententia Magdeburgum misit, vt ibi eisdem institutis & præceptis, in eodem quo Dethmarus cœnobio edoctus erat, imbueretur. Ea namque tempestate cœnobitæ non minus in erudiendis discipulis, quam cerimoniis procurandis occupati fuerant. Imo pleraque cœnobia, id erant tunc, quod nunc sunt Gymnasia. Præfuerat vrbi Magdeburgensis præsulis nomine Adalbertus, quem primum omnium Ottho Cæsar Metropoliten ibi instituit, virum à commendatione virtutum celebrem. Huic cum Voytichius ab omni item virtute commendatus esset, solemni more eum in religione Christiana confirmat, & pro Voytichio, nomine sibi ignoto, Adalbertū eum suo vocabulo appellat, sicque deinceps nominatus est. Accidit forte vt è ludo literario domum reuertenti, Dethmarus Pragensis pontifex vita decederet, continuo Boleslaus Princeps, manus Adalberto iniicit, & frustra tergiuersantem, Pontificem magno collegii sacerdotum assensu declarat, ac non multo post Veronam ad Otthonem Cæsarem ire iubet, regalia iura petiturum. Grauissime antea Dethmarum Christianæ religionis hostes ferebant, multo nunc grauius Adalberto succedente commouebantur, veriti ne hic Pontifex, quanto necessitudinibus, nobilitateque & gratia apud principem præpolleret, tanto facilius omnem illorum superstitionem deleret. Nam præter cætera, non minor in sermone eius, quam in vita grauitas inerat, ac censoria prorsus obiurgatio, cum maiore libertate coniuncta, quam vt illam delicatiores aures ferre possent. Quare etiam pleraque nobilitas, dum impietatem suam infamari, dum crebra diuortia, & mox noua coniugia damnari, dum barbarum, in emendis vendendisque Christianis seruitiis morem traduci, ægre sustinet, insidias illi tendere, quibus semel iterumque interceptus, ac ludibrio habitus, reculis insuper suis despoliatus est. Ad cohercendam eiusmodi licentiam audaciamque hominum male feriatorum, cùm Boleslaus cohortes aliquot Christianorū contraxisset, intercessit Adalbertus, seque quamuis excipere fortunam, subireque vim atque iniuriam malle dixit, quam vt Christianum sanguinem cum profano misceri videat. Quo audito Boleslaus, cohortes dimittit, ac paulo post plures maioresque cogit. Tanta enim aduersæ factionis indignatio contra Boleslaum, qui Christianos armauerat, coorta fuit, vt furor eius & vis ex Lucensibus maxime conflata, nisi prælio inhiberi haud potuerit. Auxerat hostium animos locus, quem sibi ad Ægram flumen, non longe à Stranouo egregie munierant, indeq; multum Christianis Albim accolentibus incommodabant. Ad hunc locum infestis signis conuenientibus, pro se vtrique alteri alteros lacessere, commissaque acri pugna, & multis vtrinque prostratis, ad extremum Christiani palmam obtinuerunt. Hæc dum geruntur, Strachyquas frater Boleslai, ex Ratispona Boleslauiam, ac mox cum eodem fratre Pragam venit. Huius domi suæ copiam nactus Adalbertus, multis coram verbis conqueritur de gente, nimis aduersus pietatis studia contumaci. Tentanti enim sibi conantique omnia, per quæ indomiti sudbomari debuerint, non modo conatū sibi non successisse, sed etiam ob illum se in tantum venisse multorum odium, vt aliqui nihil libentius agant, quam quod nomen suum adlatrent & execrentur: nonnulli perniciem insuper sibi plane moliantur. Quod si Strachyquas ea, qua est existimatione & autoritate propter fratrem principem apud Boiemos, in locum suum succedat, nihil se addubitare, quin plus ille vno nutu suo, quam ipse vel sexcentis verbis, ad sanandos morbis variis implicitos proficiat. Hæc loquens ibidem statim ei insignia Pontificatus, nempe infulam, & pedum vltro exhibet, oratque vt Pontificem Pragensem libens volensque agat. Reiicit à se ille pedum cum infula, & velut indignabundus: *Tantane*, inquit, *animi leuitate præditus tibi esse videor, vt quam mihi semel sumpsi personam, eam retinere nequeam? Ego vero illam & retinebo perpetuo, & tanti Capitium meum, quo caput & collum amictum vides faciam, quanti tu pontificalem tuum habitum.* Ad hæc ingemiscens diuinansque Adalbertus, *Magno*, inquit, *cum dolore hoc tibi dico frater. Honorem hunc vltro à me delatum, quem nunc valde respuis, posthac non sine maximo tuo malo requires.* Atque inde Adalbertus, quemadmodum iam pridem destinauerat, præsentiam sui Boiemis irreligiosis, & ad se opprimendum paratis, subducens, Romam paucis conscius petit, ibique à Pontifice impetrat, vt Boiemos iugum Christi palam excutientes diris deuoueat. Ad hanc execrationem adeo exarserunt, vt cum de absente Adalberto vltionis pœnas, quas vellent exigere non possent, impetum in fratres eius germanos facerent & simul quin-

Adalbertus I. Archiepiscopus Magdeburgi ab Otthone constitutus.

Voytichius abs more mutato Episcopus fit Pragensis.

Seueritas in sermone Adalberti.

Prælium inter Christianos & Boiemos commissum.

Adalbertus Strachyquasi Episcopatum offert. Abnuit.

Præsagium.

Romam it Adalbertus, Boiemos execratur.

D

Fratres Adalberti perempti.

Strachyquas absente Adalberto ambit Episcopatum.

Inaugurandus III. Episcopus Pragensis a dæmone strangulatur.

In Bohemiam extruditur inuitus Adalbertus.

Breunouiensem abbatiam Adalbertus è patrimonio fundat.

Anastasius.

que numero, per rixam à se de industria excitatam interfecerunt: Sobieborium, Spitimirum, Prebislaum, Boritam, Gzaslaum. Tradunt Boiemorum annales, Adalbertum, cum eo forte die quo fratrum occisorum exequiæ in Boiemia celebrarentur, solemne sacrum Romæ pontifice Romano præsente faceret: seque vt fieri solet, post alicis subleuationem, ad silentium vita functorum memoriæ dedicatum, tacitus componeret, amplius duas horas, haud secus quam stipitem aræ affixum stetisse immotū fuisseque ob tam insolentem moram a Pontifice correptum. Ad hæc illum respondisse, se interea dum ad aram tam diu staret, in Boiemia exequiis fratrum suorum interfuisse, ac dum Romam ad rem diuinam peragendam redire festinat, alteram è duabus chirotecam, ibidem in Boiemia ad feretrum reliquisse. Deliria illum fundere cæteris existimantibus, Pontifex, qui bona multa, miraque prædicari de Adalberto inaudiuerat, istam rem inquisitam noluit omittere. Compertoque ita vt narrabat, illam se habere, chirothecamq; relatam: alteri quam retinuerat plane respondere, in admirationem versus, Adalbertum cœnobio sancti Alexii accurate commendauit. Quo Romæ absente, erupit tandem latens Strachyquatis desiderium potiundi Episcopatus Pragensis, non audente Boleslao votis eius refragari, ne honori fratris inuidere videretur. Datis itaq; literis tum ad Otthonem Cæsarem, tum ad Præsulem Moguntinum inaugurari illum postulat. Quod munus dum Præsul Moguntinus obit, illeque se ante aram de more prosternit, continuo inuadit eum malignus, vexatque, & eo vsque cruciat, donec ex ore spumabundo animam extrudit. Ex hoc tam horribili & prodigioso casu, non minus Boleslaus quam Moguntinus exterritus, vterque suos Romam ad Adalbertum allegat, qui ei reditum in patriam celerem, ad recuperandum Pontificatum persuadeant. Illoque Romæ manendi propositum retinente, cum sodalibus, quorum sodalitia professione etiam religionis approbauit, ambo rursus per legatos Romanum Pontificem aggrediuntur, orantes vt vel inuitum Roma extrudat ad Ecclesiam suam Adalbertum, si bene consultum Boiemis, qui Romanam religionem affectantur, velit. Cessit tandem autoritati Pontificis Romani Adalbertus, discedensq; Roma cum Gaudentio, quem loco fratris habuit, Anconam diuertit. ibique conscensa naui, Segniam in littore Dalmatico positam appellit, atq; inde se in Pannoniam insinuat, à præfectis adhuc, quos Capitaneos vocabant, gubernatam: Quorū præcipuus nomine [a] Stephanus erat. Hunc vbi in humanitatem propensum, atque erga Christianos satis hospitalem, & præterea linguæ Sclauonicæ haud ignarum accepit Adalbertus, deflexit in aulam eius, habitaque vna & altera de fide & baptismo concione, adeo attentum facilemque ad suscipiendum Christianismum expertus est, vt breui temporis interuallo tingi, cum plerisque aulicis suis optauerit. Hinc à baptismo Pontifex Romanus, coronam ei regiam detulit, & Cæsar sororem suam eidem nuptum dedit. Adalbertus comitatu auctior factus: nam sex præterea fratres contubernales, ex contubernio ad diuum Alexium Roma digressi, ipsum apud Hungaros assecuti sunt, nec diuelli ab eo vllo modo potuerunt. Cum iis igitur Boiemiam ingressus, quæ summa tunc ariditate ob inopiam cœlestium aquarum laborabat, tanta repente imbris copia ad introitum eorum cœlo se effudit, vt pleraque loca planiora stagnauerint: Hoc alii religioni patrum tribuebant, alii in Monachorum suggillationē vertebant. Estque hodie in ore Boiemorum velut adagium, vt si forte obuios in itinere habeant viros religiosos, dicant: *Pluuia haud dubie pluet, posteaquam Monachi peregre ambulant.* Cæterum idem Adalbertus maiore honore à Boleslao excipi non potuit, quam est post reditum exceptus, locoque suo, & bonis quibusdam paternis restitutus. Ea ille bona paulo post in officia pietatis distribuit, & vna cum Boleslao principe cœnobium, quod Breunouiā vocant, ædificauit, ac munificentissime dotauit, deductis in contuberniū sodalibus, quos ex Italia secū adduxit: illiq; nomine Abbatis præposito Anastasio, qui posthac apud Hungaros Strigoniēsem egit Pontificē, viro tantæ sanctitatis & virtutis, vt mortuū discipulū precib. suis à morte excitauerit. Sępius in hoc cōtubernio Adalbertū, quā in domo sua pōtificali reperisses, adeo morib. & natura cum sanctis illis patrib. congruebat. Sed nec Boleslaus a consuetudine illorū abhorrebat, festis præsertim diebus, sponte veniens (vt bonis mos est) ab bonorum conuiuia, quæ à precibus illi incipiebant, & cum precibus finiebant magna cum modestia & disciplina, atque abstinentia ciborum. Atque hic rursus odium impiorum, aduersus vtrumque recruduit. In Boleslaum, quasi religioni Christianæ plus æquo deditum: in Adalbertum, velut censoria obiurgatione vehe-

menter

menter in eos acerbum, qui diem Dominicum non sanctificarent, sed operis commercijsque profanis, & negotiationibus illum pollucrent. Aut qui matrimonia sine auspice sacerdote contraherent, illaque diuortiis pro libidine quisque sua disturbarent. Quare denuo inita coniuratione, impii in montem non longe à Praga secedunt, excursiones ex illo populationesque in Christianos facientes, & aliquoties lenibus cum milite Boleslai pugnis decertantes, nunquam tamen pelli de monte potuerunt. Inclinante tandem autumni tempore, ac iam noctibus frigidioribus instantibus, & hostibus ad ignes faciendos magis, quam ad vigilias obeundas intentis, Christiani, admixtis sibi Iudæis incautos ex inopinato adoriuntur, à fronteque & à tergo in quoscunque incidunt eos obtruncant. Insigniores in fugam effusi, tenebris & syluis tegebantur, sed ibi quoque plerosque Iudæi deprehenderunt, interfeceruntque, ac permissu Pragensium, Synagogam inde Pragæ sibi constituerunt. Ergo rursus post nouam cædem, insons & incruentus Adalbertus, inuidiæ cedendum, alioque demigrandum sibi putauit. Sub hac namque lege, Roma se a summo Pontifice extrudi sustinuit, vt si morum patriæ insolentium tæderet, sibi vertere solũ, ibique munere Pontificio defungi liceret, vbi ex functione sua fructus aliquis pietatis legi posset. Animis itaque suorum, quos Breunouiæ relicturus erat, prius confirmatis, inde continuo eum fratre Gaudentio ad Polonos, Christianismo nuper initiatos se confert, quibus in religione corroboratis, ac Gaudentio (quemadmodum orabant) Præsule illis Gneznæ relicto, ipse ad vicinos Prussios iter vertit. Nihil ea tempestate Prussiis, aut si mauis Prutenis crassius, nihilque indocilius apparebat, adeo vt pingui eorum, & ad audiendum, intelligendumque Euangelium, hebeti aure offensus Adalbertus, nouos sibi in grege armentorum & pecudum quæsierit auditores. Atque res tum dictu mira contigit, vt starent arrectis auribus boues, equi, asini, capræ, sues, & quasi bene per Adalbertum monita sentirent, intelligerentque nutu illa capitum approbabant. Cum interim Prussii, brutis illis magis bruti, tam inusitato spectaculo non modo ad nullam pietatem flectebantur, sed etiam ad summam per hæc crudelitatem efferati, sanctum virum septem spiculis adorti sunt: nec satis habuerunt totidem vulneribus senile corpus confodere, nisi insuper etiam caput mortui amputarent. Boleslaus Poloniæ princeps, ex sorore Boleslai Boiemiæ principis prognatus cum precibus non posset, precio à truci gente corpus redemit, illudque Gneznæ sepulturæ tradidit. Adeo non vulgaribus clarũ miraculis, vt [b] Ottho tertius, qui eodem tempore Imperio præfuit, voti reus factus ob recuperatam valetudinem, quam Adalberto acceptam retulit, Gneznam ad sepulchrum eius adierit, gratiasque Deo egerit, qui per sanctos quoque suos miracula inter homines ederet, atque inde passim apud cæteros quoque Germanos, Adalbertus inter diuos haberi cœptus est. Porro Stephanus Panoniæ rex, Strigonii in arce sua regia, primus ei templum constituit, addiditque templo pontificem, vt diximus, Anastasium, quem Adalbertus cõtubernio Breunouiensi præposuerat. At Boleslaus domi adnitente vxore Hemma, quem ex domo principum Saxoniæ sibi matrimonio coniunxerat, Theodatum, origine etiam Saxonem, ac tunc Otthonis Cæsaris à sacris & ab epistolis assiduum, Adalberto successorẽ dedit. Præter Anastasium autẽ & Gaudentium, alios insuper sex contubernales Breunouia habuit, vti vitæ sanctimonia celebres, ita celebritate hominum minime gaudentes. Illi igitur desiderio solitudinis (quum migrandi ex Boiemia in Poloniam consilium cepissent) occiso Adalberto, ad Gaudentium diuerterunt, cupidissimum illos penes se retinendi, nisi quod cupidius illi secretum sibi dari ostendique petebant. Euictus precibus Gaudentius, deduci illos in locum plane solum, longeque ab hominibus semotum iubet. Nacti illi quem optabant secessum, in eo tuguriolũ, & iuxta sacellum ex lignis coagmentũ sibi constituunt. Nomina contubernalium: Matthæus, Benedictus, Ioannes, Isaac, Christinus, Barnabas. Frugalitatis omnium istorum, innocentiæq; & continentiæ atq; vigiliarum inditium hoc fuerit, quod non solum ab iniuriæ noxa, sed ab omni prorsus specie mala abstinuerint, quod famem sæpius pane solo, raro olere adiuncto, quod sua sibi manu seuerant legerantq;, explebant, sitim autem aqua semper sedabãt, quod à pecunia possidenda ita temperauerint, vt ne teruncium quidẽ in zonis suis, aut marsupiis suis possidere vellent: quod deniq; stratis humi in matta scirpea corporibus cilicio vestitis, somnum ante mediam noctem interruptum habuerint, & quasi iam aurora illis illuxisset, reliquum noctis dieiq; perpetuo in hoc vigilauerint, vt Deum peccatis hominũ offensum, assiduis deprecationibus placarent. Nam ipsi ita propitium illũ habebant, vt morbo impeditos homines, ab à malo dæmone obsessos, sola oratione percurarent, &

Conspiratio Ethnicorum in Christianos [illegible] fopita.

Synagoga Iudæis concessa.

Adalbertus in Poloniam. Razonum Polonis docuit.

Martyriũ Adalberti Peschufiten Prussiæ [illegible] 988. alias 997. Hæc Sers [illegible] fit cùm interfuit Adalbertus.

Pars [illegible] dere cadauer redemit Ottho III.

Theodatus Saxo IIII. Episcopus Pragensis.

Eremitæ [illegible]

Miracula.

berarentque. Quoniam autem rumor iam pridem de bona istorum vitę consuetudine, ad Meschonem principem Poloniæ peruenerat, inuasit eundem Meschonē cupido vi-

Boleslao regi Meschones R. Poloniæ [illegible] tribuunt.

dendi & alloquendi viros ex rumore sibi laudatos. Vbi igitur ad latebras eorum peruenit, summotaq; assectantium turba, ipse cum paucissimis sacellum, in quo sacros psallebant hymnos, introiit, offusa subito oculis & animo suo religione, perinde est permotus, atq; si introïsset penetrale numinum, non hominum. Deniq; illos velut præsentia numina veneratus est, tractauitq; liberaliter a pecunia, quam abiens illis etiam inuitis reliquit, præsidium futurum inopiæ, quam summam adesse cernebat. Sed enim illi, qui nō adumbratam, non coactam, sed solidam, atq; vltroneam colebant paupertatem & continentiam, magisque pietatis officiis quam vilis diuitiis ditescere quærebant, accersito Barnaba, quem panis & olerum dispensationi præfecerant, tollere eum exitialem pecuniam, & ad Meschonem continuo referre iubent. Abeunte Barnaba superueniunt la-

Martyrium.

trunculi quidam, & in tugurium nocte irrumpunt, quæsitaq; inibi, & non inuenta Principis pecunia, iram & furorem in cædem insontium virorum conuertunt, occisi ad vnum omnes, ac solus Barnabas per absentiam incolumis est seruatus, cum magno animi sui dolore, quod præsens eandem cum interfectis martyrii palmam assecutus non fuerit. Nihilominus sui similis permanens, vitam quam cœpit colere puram inculpatamque, ad fatalem vsque exitum non desiit. Post quem in tumba Gneznę, in quam ante se interfecti sodales elati sunt, conditus est, otium tum à proditionibus satis diuturnum fuit, cum rursus Versouicenses diu intermissam domi in principes suos coniurationem, foris apud Polonos illam instaurarent, nacti Boleslaum Polonum, qui nepos ex sorore Boleslai erat, nouis suscipiendis consiliis aptum. Nouum videlicet prorsus fuit, vt nulla accepta iniuria cognatus, nouum contra cognatum suum bellum tentaret, quod maiores sui nunquam tentare voluerunt. Persultans itaque Silesiam, quum ad fines Boiemiæ qua parte Glacense oppidum, Silesiam à Boiemia dirimit, peruenisset, regionemque illam hostiliter diripuisset: misit Boleslaus questum illatas iniurias, repetitumque res ablatas. At Polonus regno nouo ferox, per contemptum renunciat, Principia ista esse dolorum, quæ nimis intempestiue deplorarentur: reducit nihilominus tamen omnes inde copias adeo celeriter, vt fugæ similis discessus eius videretur. Subito videlicet illi ho-

Anno 1008.

stis in regno exortus est, Voldimirus Russiæ princeps, qui expugnata arce Premislauia, in totam mox Rudimensem regionem imminebat. Boleslaus occasione temporis vsus, expeditionem in Poloniam suscipit, Cracouiam recta contendit, sperans quod accidit, se illam præsidio desertam inuenturū. Quippe nullū intus præsidium Polonus reliquerat, iubens se subsequi, in quocunq; aliquid roboris inerat. Eo magis timidos ciues Boiemi perterrent, ignem, cædes, rapinas minitantes, nisi confestim sese dederent. Aperiūt

Cracouiam Boleslaus occupat præficit Crasotam.

illi portas, Legatosq; de deditione mittunt. Accepta Cracouiæ possessione, ac locis quibusdam vrbi vicinis Boleslaus potitus, omnibus his Crasotam, exercitus sui antesignanum, virum manu, & consilio promptum, cum valido præsidio commeatuq; copioso præficit, iubetq; aduertere, ne quid noui oneris ciuibus, aut colonis imponatur, neve illis à militibus noceatur, pro ingenio præsidum illis fortunam esse, si videant æquum & humanū præsidem, haud grauate illos iugum ferre. Contra si acrius insolentiusq; agi secum experti fuerint, iugum excutere, cornuaq; attollere eosdē solere. Post hæc magna cum gloria domum redit, quod primus omniū fines Boiemiæ vsq; in Poloniam propagauerit, quodq; primus non solum Boiemiæ, sed insuper Poloniæ quoq; princeps salutatus fuerit. Polonus tot incommodis à Boiemis & Russis, aut (vt nunc vocant) Ruthenis acceptis, cum Valdimiro fœdus init, ac de recuperanda Cracouia sollicitus, curam omnem ad pellendos inde Boiemos conuertit: idq; facile futurum docet, nullo Boiemorū exercitu ibi existente, sed præsidio tantum vrbi relicto, eoq; infirmo. Quod si etiam validum foret, ignominiæ tamen tollendæ causa, ne videlicet pulcherrimam totius Poloniæ vrbem Boiemus diutius possideat, etiam difficilia aggrediunda, atq; omnia alia

Cracouiam strenue recuperaturos Polonum [illegible].

commoda negligenda esse. Adstrepente turba, mœnibus Cracouiæ appropinquat: intra quæ iā Crasota stationes, vigilias, aliaq; diurna ac nocturna munia distribuerat, funditores & sagittarios in muris constituerat, aciemq; eruptioni & pugnæ, si illa opus foret, composuerat, dato omnibus præcepto, ne quis iniussu suo de statione sua se commoueret. Adequitant propius Poloni, ea audacia obsessos in prælium elicere cupientes, sed pars illorum telis, pars saxis obruta, cæteros ab assultu temerario cautiores reddiderunt. Tentant rursus per cuneos & turmas oppugnationem, secumque scalas ferunt, sed rursus multis cum vulneribus, multaque cum cæde depulsi retrocedunt. Facta

mox

mox in illos nocturna eruptio, tota illorum castra clamore tumultuque ac tanto errore perturbauit, vt ab hostibus in semetipsos auerterentur, mutuaq; inter se cæde caderent: nullus enim dux, nullus ordo, nullus certus exhortator aderat, sed omnia per tenebras, sors apud Polonos agebat. At Boiemi ordinibus rectoribusque distincti, suo insuper claro symbolo ab alienis distinguebantur, ne quem alium nisi hostem ferirent, neve diutius, quam signum receptui datum esset. Tum vero Polonus, postquam segniorem infelicioremque expugnationem quam futuram sperauit, videt, nec vllam spem deditionis, vrbe, & milite, & frumento, ac reliquo cõmeatu abundante, morã in tædiũ vertens, quippe nihil Polonis ad exequendam longiorem obsidionem pigrius, tædiosiusque, illam in præsens omnium voluntate omittit, castraque dissoluit. Scripserat ad Boleslaum Crasota, *si maiora sibi auxilia è Boemia submitterentur, confidere se vltra acquisitos Cracoviæ limites, aliquid præterea finium adücere posse.* Rescripsit paucis Boleslaus: *Christianum esse, quod adest boni consulere, alienis abstinere: Tu igitur recte feceris, si parta tueberis, alienam messem non messueris. Non enim te neq; subsidio, neq; annona, quoties vsuuenerit, egere sinemus.* Post hæc breui de hac vita migrauit ad Dominum, magno sui desiderio apud omnes ordines relicto: quoniam sicut dicebatur, ita vere pius fuerit. Huic filius nomine item Boleslaus successit, eo fere tempore, quo in Germania comitia Cæsari creando ex noua Romani pontificis sanctione indicta fuerunt. Nam cum antea imperium velut hæreditarium Cęsares sibi vendicabant, intra domum quisq; suam hæredem summæ potestatis sibi quærentes, consultius, Reique publicæ Christianæ conducibilius visum est, vt imperaturus omnibus, ex principibus omnibus vnus ad imperandum maxime idoneus deligeretur. Pontifex igitur Gregorius quintus, & Ottho tertius Cæsar, ambo Germani, sibiq; inuicem cognatione innexi, ac pariter in hoc proni, vt honor summæ dignitatis in Germania perpetuo resideret, ad id efficiendum hac arte vsi sunt, vt delectores numero sex, omnes Germaniæ principes nominarentur, Italis facile assentientibus, atque etiam cupientibus, vt Cæsar tanquam imperii Pontificis Romani æmulus, quam longissime ab Italia amoliretur: Gallis vero iniquissimo ferentibus animo, quod nulla illorum ratio habita fuerit, quorum Imperium antiquius erat, oblitis credo, quod simul cum stirpe Magni Caroli, magnitudo quoque Cæsarei nominis apud illos desierit. Additus tamen sex illis principibus posthac Rex Boiemus fuit, elector septimus ad tollendam discordiam, quæ inter pares numero, pari suffragio concurrente, nonnunquam intercedebat. Sed ad rem. Non erat cordi Boleslao militia, partim vt tumultuosa, dein vt sumptuosa, præsertim in eroganda pecunia astricto tenacique. Appellabat sæpius eum præfectus Cracouiæ, cum per internuntios, tum postremo per filium suum Bersomitum, vt stipendium præsidio, vtque subsidia noua mitteret, quoniam non vna iam calamitas accepta esset ingruentibus Polonis, sed prætera plerique militum oppressi. At ille, ne arcam ære exinaniret, curaque se prægrauaret, moras nectere, diemque de die trahere, donec Cracouiam, & quod in illa præsidium erat, amitteret. Sero tandem ad sua tuenda, expeditionem in Slesiam sumere coactus est. Polonus initio statim principatus Boleslai, mores ipsius & animum ad cauendos dolos simplicem, credulumque à Cochano Versouicense, qui in Boiemia habitabat edoctus, ea præ cęteris cogitare, quibus per astum Boleslaus caperetur. Ergo antequam hostile quidquam vel prædando, vel populando facerent Boiemi, Polonus legatos ad Boleslaum mittit, qui commemoratis quæ incommoda, quas impensas & rerum iacturas bellum præcipue longum afferat, inducias paciscantur, eamque Boleslao offerant cõditionem, vt ad quemcunq; principem vellet, ad eum arbitria pacis deferret: aut si ipse cum illo transigere mallet, vt in colloquium, habitu pacato & sine turba veniret. Pactis induciis deligitur colloquio locus, ad quem cum conuenissent, & vterq; tabernaculum suum cõstituisset, Venit Polonus ad Boiemum, ore bona verba ferẽs, sed mẽte praua struẽs, quæ tamen exequi tunc nõ potuit. Igitur cõpositis ibi hac lege rebus, vt ne alter alterũ bello deinceps lacesseret, sed quemadmodũ cognatos decet, vt perpetuã inter se gratiam & amicitiam colerẽt. Instat blandissimis verbis Polonus petere ne grauetur Boleslaus Cracouiam non amplius quartum inde lapidem distantẽ, se conferre, ibiq; hospitem & cõuiuam suum agere. Plerisq; suspecta hæc inuitatio erat, suadebantq; Boleslao, vt sobrium & cautum se ad credendum Polono præstaret. Aderat ibidẽ Cochanus Versouicensis, castra Boleslai assectans, quo facilius eum per obsequiũ falleret. Hic multa oratione fidem Poloni tutatus, eo ad extremum rem adduxit, vt palam ille Boleslao dextram, fidei pignus daret, promitteretq; se incolumem eum à se ex conuiu-

Crasota frumento eget.

Modestia Boleslai Bohemi.

Regnasse dicitur annos 30.

XIX. *Boleslaus III.*

Electores instituti.

Boleslaus auarus [illegible]

Ob negata stipendia Cracouiam amisit.

[illegible]

Dolus Poloni in Boiemum.

[illegible] inducijs, inuiolatoque iure hospicij, & promissi vincu-
uo dimissurum, & quasi saluis inducijs, inuiolatoque iure hospicij, & promissi vincu-
facere videretur, integro quidem corpore & vita, sed admota oculis lamina ignita, ex-
oculatum abire inde permisit. Huicque tam Barbaræ perfidiæ, hanc præterea crud[elitatem]
tatem, in eos, qui illum tanquam perfidum cauendum consuluissent, adiecit, vt i[llos]
tos muris præcipitaret, sperans per tale facinus, quemadmodum illum Versouicens[es]
instabant, principatu se Boiemiæ potiturum. Nec enim Boleslaus luminibus orbus, ad
regendos Boiemos idoneus amplius videbatur. Quod ipse sua quoque sponte agno-
scens, simul atque domum suis deducentibus reuectus est, continuo Hiaromirium na-
tu maiorem filium, In solio suo, approbantibus cunctis ordinibus collocauit. Ipse dein
ceps vitam priuatam, solitariamque vna cum vxore egit, donec ex animi & corporis æ-
gritudine consumptis viribus, exoptata morte expirauit. Cochanus spe sua deiectus,
quam magnam aluerat, si Polonus Boiemiæ principatum fuisset consecutus, cœpit illi-
us perfidiam & scelus apud nonum Boiemiæ principem fictis verbis acrius traducere,
quam si alius ex animo insectatus fuisset, vt per hunc fucum proditionem obtegeret,
seque in aulam & familiaritatem Hiaromirii insinuaret. Simili Hiaromirius ac pater
ingenio erat, simplici videlicet ac minus callido, quam vt fucata à sinceris internosse
posset, eoque similiter etiam insidiosa assentatione illusus & captus est in ipsa venatio-
ne, cui multum indulgebat, venatoremque suum, vel seriis actionibus interuenire pa-
tiebatur, dummodo nuncium afferret, lautam præsto esse venationem. Houora vena-
tori nomen erat. Hunc igitur Versouicenses ad se familiariter inuitant, festiuamque ei
in syluis suis ceruotum & aprorum copiam ostendunt, non dubitantes quin re ex Ho-
uora cognita, princeps ei rei primum quemadmodum euenit præuerti cuperet. Co-
chanus deductoris sibi officium sumpserat, tanquam aliis in lustrandis ferarum lustris
peritior. Vbi ad lustra ventum est, & alii venatorum plagis sureillatim explicandis, alii
canibus copulandis, ad suaque loca deducendis occupati essent, Houora omnibus
præposito, Cochanus Interim Principem à turba per sermonem de venatione institu-
tum in syluam interiorem abducit, nactusque idoneum sceleri perficiendo locum, va-
lidior imbecilliorem equo deturbat, nec exurgere deturbatum antea patitur, quam a-
lii conscii, qui à tergo cunctatius subsequebantur acurrerent, ii loris, quæ secum gesta-
bant confestim expeditis, Principem & dominum suum, in modum contemptissimi
seruuli arctis reuinciunt, vinctumque ad quercum deligant seminudum, ne à scopo
corporis tela aberrarent. Ipseque primus in illum arcum suum Cochanus tetendit, ac
primus telum suum in eundem intorsit: depromebant mox item alii quoque Versoui-
censium sagittas quisque suas ad iaculandum, cum ecce tibi Houora improuisus ad-
est, obstupefactusque horrendo spectaculo, repente ad venatores cum magna voce re-
uolat. Principem per insidias interceptum interfectumque esse clamitans: concurri-
tur vndique ab omnibus, festinaturque ad comprehendendos insidiatores, sed ante-
uertit fuga Cochanus, captiuitatem, xiii. tamen alii Versouicenses comprehensi duro
clauduntur carcere. Atque ibidem simul hæc res mira accidit: Quod Hiaromirius,
qui multis telis confixus, ac pro mortuo à tortoribus relictus erat, sospes & incolumis
repertus fuerit. ipse diuo Ioanni Baptistæ salutem acceptam referebat: cum enim sta-
tim sibi ab inuocato numine ipsius adfuisse, atque vt innoxia tela corpori infigerentur,
sanctis manibus moderatum fuisse affirmabat, iussitque eodem loci aream pro templo
sub titulo Diui Ioannis ædificando, designari. Habuit & Houoræ fideli clientulo hunc
honorem, vt eum præfectura venatoria eiusque posteros, & insuper agris & pagis cir-
cum Stembnam sitis honoraret, primumque inter Boiemos authoritate Cæsaris Hen-
rici ad eum procerum gradum proueheret, qui nunc *Barones à quercu* in Boiemia appel-
lantur. De Versouicensibus interceptis sumptum supplicium, singulique eorum securi
percussi sunt. Ipse Cochanus scelerum caput in Poloniam transfugit, vt ibi Polonum
doceret, sua suorumque gentilium opera esse factum, vt Hiaromirius vel iam sit mor-
tuus, vel breui moriturus. Superesse vnicum Vdalricum successorem, nunc in aula Cæ-
saris degentem, ad quem si in tempore Legati cum lautioribus donis mitterentur, V-
dalrici quoque potiundi spem non defuturam: quo sublato, securum deinceps illum,
ociosumque in vtramque autem dormire posse. Probato Boleslaus vehementer con-
silio, eodem tempore copias in Boiemiam deducendas contrahit, & Legatos ad Cæ-
sarem proficisci iubet, qui per insimulationem rebellionis seditionisque, tradi sibi in
custodiam Vdalricum postulent. Cæsar Henricus tametsi alias integer, ac pietate insi-
gnis,

Oculis priuatur Boleslaus à Polono.

[illegible] Hiaromirium patri similis.

Houora Bohemus.

Versouicenses [illegible] principem arbori alligatum sagittis transfodere volunt.

Origo illustris familiæ Baronum à Duba in Bohemia.

Versouicenses supplicio extremo affecti.

Consilium de exscindenda stirpe principum Bohemiæ.

gnis haberetur, tamen acceptis tunc muneribus, tale quiddam passus est, quale de Ioue cantatur, in hunc modum, *Placatur donis Iuppiter ipse datis*. Cæterum hactenus precibus Poloni subscripsit, vt ipse in aula sua custodes suos Vdalrico adderet, non autem vt eum in manus Poloni traderet. In via iam Boleslaus erat, Boiemiæq; appropinquabat, cum reuersi a Cæsare legati, captum Vdalricum ei referunt: atque hæc magno cum gaudio ab illo sunt accepta, sed illud rursus non sic æquis auribus de Iaromirio auditum, quod emersisse è malis paratusque ad defendendam Pragam, ad quam Polonus totam belli tempestatem conuertebat, esse diceretur. Ex finibus igitur Boiemiæ, vt longe lateque terrorem Pragensibus incuteret, Polonus in itinere viros, castellaque temere munita capit, prædamque pecorum, & aliarum rerum agrestium diripit, ac militi distribuit, propiusque mœniaaccedens, nullam felicem arborem aut nouam vinearum consitionem integram relinquit. Post vnum tandem mensem, Praga ei proditur, saluo dimisso præsidio, quod Iaromirius vrbi imposuerat, illiusq; bonam partem in arcem Vicegradum traduxerat, in qua obsidionem Polonorum amplius sesquiannum tolerauit. Interea Vdalricus, custodes apud Henricum frustratus, in Boiemiam occultus venit, casuque dum per viam errat, in arcem Bercouicẽsis, qui mox in eundem honoris gradum, ad quem Houora euectus est, diuertit, ibiq; alios nonnullos equestris ordinis viros reperit. Qui omnes ad insperatum Vdalrici aduentum gaudio elati, salutem ei & libertatem gratulabantur, bene sperare iubentes: saluo enim Vdalrico cætera quoque futura salua. Atque inde curas inter se partientes, quem quisque necessarium, aut notum habebat, cum illo rem communicabat, familiamque quisque suam domi armabat. Hæc quanquam secreto agerentur, aderat tamen coriceus, qui quæ acta dictaq; sunt, subauscultans, Cochano illa renunciauit, iam pridem indignanti, non haberi sui eam à Polono rationem quam expectauerat, sed Polonos sibi fere in omnibus præferri, cum ipse tamen Pragam ei intra vnius mensis spacium asseruerit, contra illi alterum iam annum, vnam oppugnent arcem, nec hactenus expugnare possint. Rursus igitur mutato animo, ad spem nouam perfidam inflectit mentem: ac sine mora certum quendam fidumque hominem, ad Vdalricum mittit, per quem clam nunciat, consilium recuperandæ Pragæ se habere, idque exequi & perficere velle, si præsentis beneficii, quam veteris in Principes iniuriæ Vdalricus memor esse maluerit. Quo is audito stabat perplexus, acciperetne oblata à proditore, quæ non ex recta voluntate proficiscerentur, an plane reiiceret beneficium, cuius mox authorem fieri puderet. Donec Bercouicensis in aurem illi vetus verbum insusurrat, malum malo mederi interdum expedire. Facta igitur fide Cochano pollicetur obliuisci præteritorum, & si promissa apparuerint, gratum præterea ac memorem se erga illum futurum, velle tamen ex internuncio intelligere viã consilii eius ad recipiendam Pragam, quam cum tanta Polonorum multitudine possideret Polonus. Tum ille consilium aperit, ita videlicet, Cochanum composuisse cum pastore, quo Pragenses in pecoribus ad pascua propellendis vterentur, vt ad diem ad quam tu venires, locumque vrbi proximum, cum manu aliqua fallendo hosti apta occupares solito maturius: pellendo ille instaret pecori, & postquam ad portam veniretur, segnius vt gregem exigeret, moras de industria nectendo, figuumq; aliquoties inflato corniculo pastorali dando, ad quod tu ex insidiis occurreres, portæq; tibi apertæ appropinquares. Nam quod ad ducem & milites Polonos attinet, vtrosq; maximo apud Pragẽses laborare odio, illum propter arrogantiam & immodesta imperia, istos propter insolentiam, libidines, rapinas, & quotidianam temulentiam: occasione itaq; tantum (inquit) fuerit opus leui ciuib. ad deturbãdos Praga Polonos. Talibus persuasus Vdalricus, lætusq; de numero militum, qui illi in dies singulos accrescebant, festinemus, inquit, ô socii, ad redimendos nostros ab inimicis nostris, sed dispersi per multos tramites melius latebimus, quã si vno agmine transierimus: satis est nos proxime vrbem coniungi. Probato consilio diuersi abeunt per loca cuique nota, atq; omnes illic tandem congregantur, vbi nũc Cœnobiũ Strahouiense Pragæ imminet, tunc sylua ingens & densa erat. Cochanus simulac Vdalricũ adesse cognoscit, fidem seruat, bene mane pastorẽ cum grege extrudit, portam reserat, classicũ intonat, Vdalricum vna cum suis Pragã intromittit, ac omnia in vrbe tumultu & clamore cõplet, vociferari vulgo iubens, fugate, pellite, ferite Boiemi Polonos. Interim tamẽ mores quoq; suos ipse retinet, quib. in vtramq; partem nutabat, claudicabatque. Subitus namque, ac velut ex motu illo vehementer perculsus, Polono adfuit, illumque somno adhuc deditum excitauit ad celerem fugam incitans, priusquam vel opprimeretur, vel caperetur: deduxitque vsque ad vicinam portam,

Boleslaui Rex Poloniæ in Bohemiam exercitum deducit.

Praga capta.

Obsidio Vissegradensis.

Vdalricus Iaromyrii frater in Bohemiam venit.

Versipellis Verscouicensis.

Consilium de Praga à Polonis recuperanda.

Praga astu Verscouicensis Bohemis restituitur.

Dux Poloniæ emissus.

atque inde cum plerisque equitibus citra vllam iniuriam emisit. Sed & reliquam multitudinem magis irrisu contumeliisque ac verberibus, quam cædibus Pragenses insectabantur. Praga recuperata, fratribusque sibi inuicem rem bene gestam gratulantibus, ac in fraternum contubernium coeuntibus, repente inter eosdem exoritur dissidium, dum vterque sibi imperium in Boiemos vendicat. Iaromirius tanquam senior, Vdalricus tanquam victor, aderatque sua vtrique factio ad eundem scopum tendens, vt quando lis iure nequeat, pugna transigeretur. Vtrisque pertinacissime Theodorus Pragensis Pontifex obstitit, donec vtrosq; in sententiam suam adduxit, vt principatus inter duos fratres ęqua portione, parique iure diuideretur. Hoc priusquam esset perfectum, adit Vdalricum secreto Cochanus, eumque talibus affatur verbis: *Vide etiam atque etiam princeps, quid agas, in quale & quantum periculum te coniecturus sis, si consortem principatus admiseris: iam olim omnium ore celebratum esse scis; Nullam regni fidam esse societatem. Quæ autem vita est semper timere, semper sibi cauere, nec vllo tempore tuto viuere? Quin tu igitur aliquid excogitas, quo modo solus sine æmulo regnes.* Agedum, inquit Vdalricus, ostende nunc ipse tu modum expediendæ eiusmodi curæ. Non moratur Cochanus. *Erue*, inquit, *oculos æmulo, vna hac opera te quoque cura omni eruisti.* Impium primo, & nefarium, (vt erat) Cochani consilium Vdalrico visum, deinde superante regni cupiditate, eademque omne discrimen inter fas & nefas auferente, Iaromirio manus Vdalrici iussu iniectæ ad excludendos oculos: quibus exclusis, simul quoque ab administrando regno Iaromirius exclusus est, ac solus inde regnauit Vdalricus.

Iurgium inter fratres de principatu.

Iaromirio oculi effracte eruti.

a *Stephanus natus dicitur anno 990. viuo patre Geisa ab Adalberto baptizatus, rudimentis pietatis imbutus, & communibus procerum Hungariæ suffragiis non vt pater, Dux, verum Rex salutatus, quod aliqui ad annum 1001. alii ad 10 . 6. referunt. Pater Geisa obiit 997. anno, quadriennio post Astricus, postea Anastasius Archiepiscopus Colocensis Benedicti VII. P. M. consensum impetrauit, quod ad annum 1001. accedit. Cæsar autem Henricus II. qui & Sanctus, vt Bambergensis & Claudius dicitur sororem Giselam coniugem illi dedit. Hunc pontificem duplicis crucis insigne tradidisse Stephano (à sequentibus vsurpatum Regibus) eo quod & Rex & Apostolus esset Hungarorum, auctor decreti Pannonici asserit.*

b *Ottho Ruffus Cæsar sepulchrum Adalberti inuisit, quo tempore Boleslaum Poloniæ principem amicum Romani Imperij & regem salutauit tradita in vxorem Rixa Hezzonis Erufredi filia e sorore Machtildi nepte sua Miecislao filio Boleslai. Eius beneficio Polonia esse cæpit regnum, quod & Hungaris nonnulli tribuunt, qui licet antea titulum vsurparint, tamen post Otthonem confirmauit Henricus Sanctus, Anno 1001. quo etiam Romæ obiit Ottho.*

c *Vniuersam hanc belli Polonici historiam patriarum rerum scriptor longe aliter refert suggillato etiam Aenea Syluio & Hageco, quos hic auctor imitatus est.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER SEPTIMVS.

SVMMA SEPTIMI LIBRI.

XXI. Vdalricus Beatricem rusticam vxorem ducit. Bretislaus primo anno nascitur. Ab Hellichardo Episcopo baptisatur. Boleslaus Poloniæ Rex Glacium tentat. Peste reiicitur. Morauiam populatur. Deinde Prussios petit & Saxones. Reconciliatur Hiaromyrio fratri. Aequo iure à fratribus Boiemia administratur. Lis de decimis inter agricolas & Episcopum. Versonitenses suspecti, Lithomiriz̄ium oppidum muniunt. Syba venenatum telum in cubiculum Vdalrici irrito euentu torquet. Latet auctor. Bretislao pater Morauiam regendam tradit sub Marchionis titulo. Expeditio Bretislai in Poloniam felicibus auspiciis. E manubiis Vngaricis Reberadense cœnobium erigit. Iuttam vel Indittham Otthonis Cæsaris filiam à monialibus Ratisbonæ rapit, Coniugem ducit. Bellum conflatum inter Henricum II. Imperatorem & Boiemos. Iutta Cæsarem cognatum placatum reddit elusis iuramentis. Spitigneus nascitur Bretislao. Bellum Henrici Cæsaris in Hungaria Bretislai ope confectum, restituto Petro Rege pulso ab Acha. Albertus Bauarus primus Austriæ Marchio. Vdalricus moritur.

XXII.

XXII. Bretislaus victor. Iaromyrii ad Vdalrici cadauer contra Versoucenses querimonia. Cochanus Iaromyrum interficit. Deprehensus plectitur diro supplicio. Mescho Poloniæ Rex Boleslai F. mortem obit. Casimirus Meschonis F. monachus Cluniacensis. Vindictæ auidus Bretislaus fecialem ad Polonos mittit. Iniquum fert responsum. Bellum denunciat. Expeditio Bretislai in Poloniam, Craconiam, Sydecam, Gnesnam occupat. Hic Sanctorum corpora & Ecclesiæ thesauros aufert. Innumeros abducit captiuos. Præter dictas vrbes Posnaniam & Vratislauiam nondum emensa æstate expugnat. Accusatur Bretislaus apud tres Pontifices à Casmiro apud Cæsarem. Huic arrogans fasis datum responsum. Bannus imperii in Bretislaum. Bellum indictum. Cæsaris copiæ deletæ. Saxones meliore fato præda onusti domos repetunt. Procopius Belinæ comes ob rem male gestam crudele subit supplicium. Casimirus Polonus ope Cæsaris in paternum deducitur regnum. Ob Casimiri votum solutum (Cluniacensis iam fuerat Monachus) ieiunia & tributum à P. M. Polonis indicta. Cæsar Pragam obsidet. Conciliatur Seueri Episcopi intercessione Bretislaus. Penduntur 150. argenti libræ, & solennis promittitur obedientia. Ad Casimirum Polonia transit sola Vratislauia excepta. Ea pacta annuo tributo quoq; Casimiro restituta. Hieronymus primus Episcopus Vratislauiensis. Latrones Vngaros binis prælius superat Bretislaus annuente Andrea Rege Vngariæ. Diui Procopii vita & [illegible]. Bor imius Versoucensis semina iacit dissensionum inter Bohemum & Polonum. Triginta comitibus crucis adiit supplicium. Pax perpetua inter Polonos & Bohemos sancita. Moritur Bretislaus quinq; filiis superstitibus. Moribundi oratio & suprema voluntas de successione. Omnes Bohemiæ principes victoriis superauit.

NE is absque vxore plane solitarius ageret, initio statim principatus, animum ad matrimonium appulit, sed aliquandiu incertum, vnde nam coniugem sibi peteret, quandoquidem externa in Germania, in qua magnam ætatis partem contriuit, nescio quare non satis placebant gynęcea, & domi nulla talis extabat sponsa, cum qua pro dignitate sponsalia contrahi posse viderentur. Euenit forte, vt à venatu reuertens, incideret in puellam rustici cuiusdam hominis filiam, linteolorum tunc sordes ad fontem eluentem. huius specie pellectus, adequitat propius, illamque intuens alloquitur familiarius, ac mox cæco adeo carpitur igni, vt nec dignitatem eam, quam sibi paulo ante in consilium de vxore ducenda aduocauerat, respiciendam, nec quemquam prorsus hominem sibi audiendum putauerit, qui aliter quam per nuptias huiusce puellæ, ignem haustum exstinguendum suaderet. locutus inter dissuasores, se vna nocte effecturum, vt quæ heri virgo rustica fuerit, eadem cras fieret princeps mulier, quoniam principis vxor eadem gauderet cum marito dignitate. Extra aulam tamen, impar hoc coniugium suggillatione haud carebat, præsertim in cœtu matronarum nobilium, procaciter ignobilitatem Beatricis (id nomen sponsæ erat) incessentium. Sed breui à nuptiis tempore, Beatrix tantum generosæ indolis specimen, tum morum elegantia & modestia, tum verborum comitate & ciuilitate, tum vita denique casta & pudica ostendit, vt non in minorem sui admirationem, quam prius inuidiam, matronas etiam nobilissimas conuerterit. Ea primo statim matrimonii anno filiolum peperit, quem Helichardus Pragensis Pontifex, qui in locum Theodati cooptatus est, aquis lustrauit, tinxitque Chrismate, ac nomine Bratislai tinctum nominauit, ipso parente accessione filii adeo exhilarato, vt diem lustricum publico conuiuio, choræis, hastarum concursu, donatiuo concelebrauerit. Interrupit mox hæc gaudia molestus nuncius, Boleslaum Poloniæ principem aucto exercitu reuenire nuncians, rectaque Glacium petere, cui municipio Vdalricus virum fortem & strenuum, cognomine Valdecum præfecerat, illique robustum addiderat præsidium. Horum virtute, obsidio, cui ferociter Poloni instabant, sustentabatur, quoad pestis castra illorum tam exitiosa inuaderet, vt intra dies decem, paulo minus bis mille Polonorum prostrauerit. Qua clade perterritus Boleslaus, mutat locum, seque cum armatis in Morauiam, nihil in tali tempore hostile metuentem, transfert. Ibique pleraque ædificia & agros, aut vastat, aut occupat: denique Boiemos, qui auxilio missi ab Vdalrico temere occurrere ausi fuerunt, inito cum iis certamine fugere coegit. Ipse dein Prussiæ tumultu domum reuocatus, bellum aduersus Prutenos, & vicinos Saxones suscepit. Paulatim inde animum Vdalrici subire cœpit pœnitentia admissi in Iaromirium facinoris, simulq; desiderium crescere, quouis modo pro illata fratri iniuria satisfaciendi, quando res in integrum restitui non potuit. Dat itaque non obuio cuique amico, sed ipsi Helichardo Pontifici negocium, vt hanc cau-

XXII. Vdalricus.

Bozenam vel Bocenam rusticam coniugem ducit.

Dotes Beatricis.

Bratislaus nascitur. Helichardus P. Prag. Episcopus.

Polonus Glacium obsidet Valdeco milite.

Pestis sternit Polonos.

Morauiam populatur.

Interuentu Episcopi fratres Principes reconciliantur.

ſam de reconciliando ſibi fratre meditandam, & quàm primum conficiendam ſuſcipiat, ſe paratum eſſe inquiens facere, quicquid faciendum ſibi Pontifex iniunxerit, etiamſi ante pedes fratris ſtratum iacere oporteat, ſe libenter dummodo pacatum, ſibique reconciliatum illum habeat, proſternere velle. Mouerunt iſta Iaromirium, mouit inſuper ipſius Pontificis oratio apta miſericordiæ concitandæ, & dolori conſolando, ita vt ſe idem Iaromirius fratri non admodum difficilem ad ignoſcendum exhiberet. Communi inde duorum conſilio adminiſtrata eſt reſpublica Boiema, atque vtrumque Præſul orat, vt litem decimarum cognoſcant, cognitaque, id quod æquum fuerit pronuncient aduerſus eos, qui non expectato decumano, pro ſua libidine manipulos ex agris amouent, auehuntque, aut plane integris decimis Pontificem fraudant. Principes altera quoque audita parte, quæ item palam de decumanis querebatur, quod poſt corrupta demum in agris, aut à pecoribus depaſta frumenta, ad exigendas venirent decumas. Litem ita moderati ſunt, vt aratoribus permitterent manipulos ex agris in aream tempeſtiuiter aſportare, ſed his duntaxat, qui cum Pontifice iuſto precio, aut certis in ſingulos actus, & iugera frumenti menſuris deciſiſſent. Eadem lege in Morauia in Pontificatū Olomucenſi, quem Helichardus vna cum Pragenſi procurabat, decimas exegiſſe dicitur. Sæpius poſt hæc à Boiemis ſubmonitus Vdalricus fuerat, vt expeditionem in Poloniam ad vindictam de Boleſlao ſumendam faceret, ob multas & inſignes illatas iniurias, atque cæteris illam inſigniorem, quod parentem principem orbare luminibus per ſummam perfidiam auſus fuerit, ſemper illo vel diſſimulante vel fruſtrante monitores. Autumant aliqui, pudorem Vdalrico obſtitiſſe, quo minus id in alio damnare properaret, quod ipſe in fratrem admiſiſſet. Vix alios obſequioſiores, quàm Verſouicenſes tunc habebat, ſed nullis etiam minus, quàm illis ſe credebat, memor prouerbii, Lupos pilum mutare, non morem. Itaque à Syba Verſouicenſi, fiducia familiaritatis magnopere contendente, vt conuiuio ſuo Princeps intereſſet, negauit palam illi dicens: Nonne apud ſapientem legiſti? *Melior eſt buccella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio? ſecura enim mens, quaſi iuge conuiuium.* Perculſus inexpectato reſponſo Syba, tacitus inde ad Berſoſlaum Verſouicenſem abiit, apud quem conqueſtus eſt grauiter de ignominia à ſuſpicioſo principe, non ſibi ſolum, ſed toti præterea familiæ illata: ſubiunxit Berſoſlaus, *Caueat ſibi vt velit princeps, etiam qui caute viuit, cautus non raro decipitur. Nos modo ne nobis deſimus. Placere autem ſibi ante omnia ad arcendam principis vim, ſi quando illa ingruat, Lythomirium oppidum ſuum, vt muro ac mœnibus, communi omnium gentilium ope atque opera muniatur.* Id quod magno ſtudio Verſouicenſes perſecuti ſunt. Inter hæc properat vt Vdalricus per inſidias vita priuaretur. Solitus erat de nocte frequenter ſolus vigilare, ac deinde percurſis pſalmis & hymnis, lumine extincto ſomnum repetere. Talem eius conſuetudinem obſeruans inſidiator, nocte quadam ſcalis feneſtræ admotis, intentoque arcu, ſagittam toxico tinctam in Vdalricum detorquet, ita proxime caput volantem, vt capillos eius perſtringeret. At ille ſubito, candela de menſa proiecta vna cum candelabro, per tenebras ſe in lectulum ſuum recipit abſque ſtrepitu & vllo clamore. Mane ſcalæ ſunt inuentæ, & ſagitta parieti infixa. Cæterum proditor vel ſtudioſiſſime quæſitus, inueniri haudquaquam potuit. Suſpicio tamen omnibus inerat, ſcelus tantum, ad neminem quenquam alium, niſi ad Verſouicenſes pertinere. Adoleſcebat tum Bretiſlaus, adoleſcentiamque ſuam per liberales mores, & magnificum animum ita patri approbabat, vt is non expectato diutius, quamdum virilem rogam indueret filius, Morauiam inde continuo illi Marchionis titulo adminiſtrandam commendauerit. Nam antehac à præfectis Morauia regebatur. Sed ex re magis eſſe viſum eſt, quando hinc Polonus, hinc Hungarus hoſtis inſtaret, vt Marchio illam, tanquam dignitate & authoritate priuatum quemuis magiſtratum antecellens regeret. ª Porro Hungari, infeſto ſuo in Morauos animo fugam Andreæ, Belæ, Lauenthæ, qui ſobrini Stephani Pannoniæ regis erant, prætendebant, ægre ferentes, quod à Morauis illi à fuga & exilio reciperentur. At Poloni, ſine vllo prætextu hoſtes ſeſe fatebantur, ac ſepius Morauiam incurſabant, ſarcire in illa iacturam, quam nuper in Boiemia acceperant cupientes. Prius igitur inſolenti eorum cupiditati obuiam eundum putabat Bretiſlaus: nec diſtulit itionem, cum primum ſe copia eundi obtulit. Poloni aduentu Bretiſlai cognito, in ſyluas ſe abdunt, ſucciſiſque circum ſyluæ marginem arboribus, Boiemos aditu arcent. Sed tanta iuueni duci ſuperfuit audacia, vt cuncta tranſiliret obſtantia, ſeque in ſyluas penetrare ad perſequendos hoſtes omnium primus auſus fuerit, ſequutaque eſt hanc audaciam ea fortuna, vt citra ſui ſuorum-

Cōtrouerſia de decimis definita inter Epiſcopū & agricolas.

Pleriſq; annuentib. Vdalricus patris iniurias à Polonis illatas.

Syba Verſouicenſis taxatur ſcommate.

Machinationes in Vdalricum.

Syba venenatū telū torquet in Vdalricum irrito euentu.

Bretiſlaus I. Marchio Morauiæ.

Expeditio Bretiſlai in Polonos feliciter ſucceſſa.

que sanguinis effusionem victor euaserit, adeo videlicet hostibus septo (cui fidebant) interrupto, nulli nisi ad ineundam fugam supererant animi: tot ex fuga tamen, tamque frequentes capti & retracti sunt, vt per centurias diuisi, æstimatique, centuriatim Hungaris velut pecora diuenderentur. Præter nobiles captiuos, quos ad patrem in Boiemiam Bretislaus misit, atque ille ambiguum, cui gratificaturus rursus in Poloniam eos gratuito remisit, cætera præda fruenda militibus relicta. Hinc maioribus peditum, equitumque copiis ex Boiemia accitis se firmans Bretislaus, Pannoniam seditionibus domesticis perturbatam ingreditur, & quantum inter flumina Vagum & Danubium spacii fuit, plana loca omnia populatur. Veniensq; ad Danubii ripam è regione Strigonii, ibi demum turmas Hungarorum & cohortes, sed in altera ripa, conspicatur. Neutris ad traiiciendum lintrium copia præsto fuit, itaq; vano inuicem terrore aliquandiu se deterrentes, post retro pedem vtrique ferre. Ac Bretislaus quidem cum tanta præda vt & militi ex illa, & architectis atq; operis, à quibus Monasterium Regradense in Morauia ædificandum conductũ erat, satis fieret. Nactus inde ocium Bretislaus, de ducenda vxore cum paucissimis deliberabat, vtq; sciret vnusquisq; quid sibi in deliberando esset sequendum, ad patris exemplum se initurum coniugium negauit, non quod matris pœniteret, sed suam cuique inesse dicebat peculiarem voluptatem, qua quisque duceretur, præsertim in vxore deligenda. Sane sibi nullum nisi illustrissimum placere matrimonium. Hic aliis, alios in Germania principes, quibus filiæ essent nubiles, à nobilitate & dignitate celebrantibus interpellat aulæ Magister, in hæc verba: *Si illustrissima quæritur sponsa, quid Cæsaris filia illustrius? Superesse Iuttham Othonis Cæsaris (cui Ruffo cognomen) filiam forma & cæteris natura bonis dotibus egregie dotatam, sed ad quam arduus & difficilis esset aditus. Quoniam clausam eam claustris, virgo vestalis, tanquam affinem Ratispona attineret.* Nihil arduum amanti videbatur, aliam tamen quam amoris causam peregrinationi destinatæ obtendebat, nimirum religiosam, quali videlicet religionis gratia reliquias diui Volfgangi Ratisponæ sitas inuisurus esset, ideoque & personæ religiosæ, & pauci comitum, qui præsenti nossent seruire scenæ, a Bretislao in viam assumpti erant. Salutatis à primo Ratisponam ingressu reliquiis diui Volfgangi, cætera deinde vrbis templa per similem religionis fucum venerabundus obibat, donec se in loca seclusa in quibus sacratis Deo virginibus ipsa Iuttha ab affine educabatur, insinuaret. Ampla enim donaria templo illi Bretislaus consecrauerat. Proximus conclaui, in quo puellæ diuersabantur, hortus erat deambulatorius, in hoc Iuttham à cœna ambulantem arripit, secumque ad fores, volentem an inuitam pertrahit, vt equo ad hoc præparato imponat. Ferunt vno gladii ictu ferream catenam foribus oppositam eum dissecuisse, atq; omnes frustra habuisse, qui se cum rapta fugientem persecuti erant. Pro patrono, clientuli nonnulli, & comites in ipsa vrbe comprehensi, pœnas supplicio exsoluerunt, quanquã sancte iurassent, culpæ se non esse conscios. Inter hæc Bretislaus die noctuq; fugæ insistens, recta cursum in Boiemiam ad ipsum parentem direxit, expositaque re, vt gesta erat, facile obtinuit, vt in manus suas, auspice Helicardo pontifice, Iuttha solenniter veniret. Sed enim Cæsar[b] Henricus eius nominis secundus, raptæ cognatus, facinus tam audax tanta in dignatione accepit, vt iusiurandum concipere non dubitauerit, se non ante exercitum suum è Boemia reducturum, quam in medio regni loco solium suum constitueret. Iurat item magno animo Bretislaus, ignem se in mediam Germaniam tam proxime regiam Cæsaris illaturum, vt splendore illius & luce, oculi Cæsaris perstringantur. Bello & copiis vtrinque conflatis, Vdalricus ante profectionem ægritudine correptus domi manere cogitur, valde inuitus & anxius eo quod timebat, ne se absente filius audaciæ nimius, aliquid pœnitendum committeret, si se temere sexaginta lectis millibus, quæ Cæsar in Boiemiam ducebat, obiiceret. Simili cura Iuttha pro marito erat sollicita, & magis aliquantum anxia, quod propter se præsens bellum videretur esse susceptum. Ea igitur Vdalricum adit, & si ille sibi permittat, vt marito inscio in Cæsaris castra transeat, pacem se inde relaturam recipit. Amplexus nurum socer consilium eius laudat, adiunctisq; deductoribus iubet dextro pede ire atq; redire. Vbi ad Cæsarem deducta est manibus grauidum vterum complexa, lachrymansq; orare incipit, *vt priorem apud se Cæsar potioremque honestatis cognatæ suæ, eiusque quod in vtero gestaret causam, quam iniuriam à Bretislao acceptam duceret. Neque enim sibi tam integro statu, pudoreq; saluo, reditum in paternam domum patere, neque partum mereri, vt aliter quam deceat in lucem adatur; aliove vocabulo quam quod ex legitimo nascitur matrimonio appelletur. Si maritus affinitate Cæsaris indignus sibi contigisset, nullum prorsus verbum, pro*

Vide Polonorũ priuium.

Petrus & Aba de regno certabant.

Regradense cœnobium è manubiis Hungaricis.

Bretislaus animum ad ducendam vxorem adiecit.

Iuttha vel Iuditha Othonis III. Cæsaris filia Ratisbonæ apud monialeis educatur.

Iuttham Bretislaus rapuit.

Raptum Iutthæ Cæsar vlcisci statuit.

Iuttha Cæsarẽ cognatum placatura in castra proficiscitur.

Simile de raptu Sabinarum legitur.

indigno facturam fuisse; sed Cæsari libenter permissuram fuisse, vt dolorē suum iniuriamq́; cognatis sua, ad destinatā vindictā perduceret. Nūc palam esse quanta nobilitate & potētia Bretislaus inter principes polleat, tāta procul dubio, vt si Othro pater viueret, generū sibi hoc digniorē deligere vix potuisset. Se quidē nō contēdere, quin melius à principio fuerit, si nutu Cæsaris, assensuq́; principum necessariorum nuptias cœpissent, cohæsissentq́;: sed postquam aliter casus tulit, nec infecta fieri queant quæ iā facta sint, clemētiā Cæsaris inuocare, misericordiamq́; implorare, atq́; per cœlestis numinis omnia, veniam audaciæ, pacemque se obsecrare. Et ad cognatos principes, nondum detersis ab oculis lachrymis, conuersa, supplex singulos nominatim appellat, vt pro se quisque quantum potest iratum mitiget Cæsarem. Prono ad preces Iutthæ Cæsari, iusiurandum obstabat, quo se alligauerat, non excessurum Boiemia, antequam in medio regni sede posita consideret. Sed reperti statim sunt interpretes, qui dicerent, *periurde togatum Cæsarem, atque armatum, implere iusiurandum.* Ergo pace data, acceptaque, Boleslauiam, quæ vmbilicum terræ obtinet, inermis ingreditur, sederque velut victor in sella Regia. Pulchre item Bretislaus iuramentum suum vel impleuit, vel elusit, dum ignem in solo Germanico, Cæsare prospiciente, tuguriis aliquot subiicit, & paucos agellos proculcat, quorum detrimenta ære mox adnumerato resarcit. Porro Iuttha paulo post confectam pacem, noua Vdalricum lætitia afficit, dum eum ex patre filio duntaxat vnico florente, auum præterea virili ædita prole facit. Nepoti nomen Spitigneo inditum, lustrico die, quem obiuit Isso in pontificatu Helicharco succedens, vir genere & vita clarus, ipsaque canicie venerandus, nec minus laudandus à bona consuetudine, qua consueuit obuios quosque mendicos, minimum quatuor in singulos dies epulis suis alere. Sane Bretislaus concesso à patre reditu cum vxore, & recens nato infante in Morauiam rediit, ibique audito, bellum à Cæsare Hungaris, propterea quod regem suum [c] Petrum regno expulissent, parari, comparat & ipse pro exule rege copias, easque cum Cæsarianis ad Rabum fluuium, prope Iaurinum fluentem coniungit. Auctus tunc aquis Rabus, progressum in vlteriorem ripam, vbi hostis erat, per aliquot dies impediebat. tandem vado reperto, transeunt flumen, primo auxiliarii duces, Bretislaus cum Morauis, & Albertus cum Bauaris, dein Cæsar cum reliquo exercitu. Quibus conspectis appropinquat continuo hostis (Abam vocabant, qui eum sibi pro Petro regem constituerant) signumque suis dat, vt antequam castra metaretur Cæsar, prælium per turmas inciperent. Concurrunt inter se equites Hungari, pelluntque retro ii qui cum Aba erant, illos qui Petrum affectabantur. Non deest persequentibus Aba, sed vestigiis illorum assiduus insistit cum tota equitum multitudine, quæ tanta ei superfuit, vt præter frontem Cæsarianorum latera insuper & tergum circumfunderent. In extremo periculo Cæsariani erant, si non Bretislaus, apertis ad torquenda tela militi sagittario locis, proturbasset non semel ingruentem multitudinem, donec bona pars equitum fauore Petri, Abam in prælio destitueret, mox etiam fugientem occideret. Tam magna autem cæde, præsertim Bauarorum militum, præsens victoria Cæsari constitit, vt cædis locus, amissorum Bauarorum vocabulo *, hodie quoque insignis perduret. Aba interfecto, factionem eius secuti vno consensu omnes ad Cæsarem legatos mittunt, seque imperata facturos dicunt. Imperat ille, vt Albam, cui Regali cognomen, conueniant, ibique in obsequia regis Petri, more solemni iurent. Ab vtroque Bretislaus, & Cæsare & rege liberalissime habitus, donisque ingentibus onustus, cum hac præterea spe dimittitur, tanquam maiora posthac, & meliora expectare deberet. Grati etiam aduersus [d] Albertum erant, qui iacturam militum insigniorem fecerat, data ei dono regione quam de superiore Pannonia auulserant, ipse Austriam postea vocauit, eamque Marchionis titulo obtinuit. Miserat Vdalricus ad Bretislaum literas, vt si se adhuc superstitem videre cuperet, aduentum acceleraret, sed anteuertit mors, sustulitque prius de medio Vdalricum, quam Bretislaus ex Morauia ad Boiemiam veniret. Exequiis tamen interfuit vna cum Iaromirio patruo, audiuitque casum suum pristinum ad feretrum miserantem, in hæc verba: *Non tibi*, inquit, *mi frater, hanc culpam attribuo, quod orbus luminibus vitam infœlicem viuo, quin potius vt in pace æternum quiescas, Deum deprecor. Nec enim ad te hoc tam atrox facinus, sed ad execrandos Versouicenses pertinet, qui cum me interficere non possent, quod morti proximum est, adempta dulcissima luce, perpetuas mihi tenebras execrabili persuasione obtruserunt.* Apprehensa dein Bretislai manu, *fili*, inquit, *quem ego nunc omnibus coram in locum patris coopto, ipse de omni principatus administra-*

Veniam impetrat.

Vladislaus iuramentum suum.

Bretislaus filius Spitigneus in lucē editur. Isso VI. Episcopus Pragensis.

Anno 1042. Vel 1044. Inde.

Werlorn Ray er Westerweneth, ac si dicas, perditio Germanorum

Mors Vdalrici.

Bretislaus Versouicen.

XXIII. Bretislaus.

nistratione vltro tibi concedens, fac vt olim tam patris, quam meam tui patrui vicem doleas, digna à proditoribus pœna exacta. Hæc celeriter ad Cochanum perlata, acerrimum Iaromirii hostem, tantum illi furorem concitarunt, vt Bretislao prætereà cædem minatus fuerit, velut ipse deinceps in vacuum principatum successurus, tanta dementia senis animũ occupauit. Exploratũ igitur habens locũ, in quem quotidie ad requisita naturæ Iaromirius secederet, speculatorem in insidiis collocat, qui per obscœna cuspidem adigeret. Hoc scilicet ad vitam cæcitate deformem Iaromirio deerat, vt mori etiam nisi turpi cæde ei non cõtingeret. Latuit autor cædis tantisper, dum speculator precio fraudatus promisso, illum tandem impunitate çonceſſa proderet, minasque Cocbani indicaret, quibus Bretislao quoque perniciem minitabatur. Iuuenis promptus velocibus continuo mittit, qui Cocbanum volentem aut nolentem adducant, inficiantemque facinus per speculatorem reum conuincant. Nec vno supplicio contentus, primum nares amputari, mox oculos erui, deinde vmbilicum præcidi, atque omnia intestina extrahi, mergique aliquoties non tamen submergi, postremo caput collo iubet decollari. Conuersus inde ad conciliandum sibi popularium fauorem, paci fauentium, vrbanam Pragæ quietem per triennium tolerauit, nullis se temere nisi ciuilibus negotiis efficiisque, perinde vt Vdalricus pater facere consueuerat, implicando. Decedit interim [e] Mescho Poloniæ princeps aduerso rumore, tanquam per segnitiem & ignauiam regiones aliquot Vandalicas, à maioribus sua virtute & industria partas, turpiter amisisset. Lætus audiuit Bretislaus inertiam Principum, imbelleq; ocium palam ab omnibus damnari, ansamque inde arripuit quietis abrumpendæ, quam cum graui tædio iampridem sustinebat: & quanquam diceret, multo gratius sibi futurum fuisse, si à Boleslao superstite, pœnas exoculati per fraudem aui exegisset, tamen ne hoc quidem ingratum fore, si vel paulo serius iusta in conscios vindicta appareret. [f] Sine Principe tunc Poloni administrabant Poloniam, non hæredis defectu (nam Mescho Casimirum filium superstitem reliquerat) sed quod nemo sciret, vbi nam gentium is Casimirus ætatem degeret. Degebat autem apud Gallos in sodalitio Cluniacensi abstrusum, quoniam cucullatus, & in Diaconum attonsus esset. [g] Bretislaus igitur, absente Principe, ad præfectos Polonos mittit fecialem, qui res aui sui à Boleslao in Poloniam interceptas, repetat. At illi arroganter feciali respondent, se tunc demum, post restitutam Polonis Pragam, de restituendis Bretislao rebus cogitare velle, nunc cogitandi ocium non esse. Ab hoc responso Bretislaus delectum habere, militemque statim ad arma vocare properat. Et quo citius conficiatur, funem ex subere in torquis modum intortum, circum vicos & pagos ferri iubet, cum hac denunciatione, Suspendio illum periturum, quisquis idoneus militiæ repertus, illam obire detrectauerit. Maior etiam quam vsus poscebat, militum numerus, hoc metu proposito infra breue tempus contractus fuit: domique sunt relicti inhabiliores, & tantummodo selectiores stipendia facere iussi. Cum iis Bretislaus per strages, magis tamen pecorum & ædificiorum, quam hominum Cracouiam vsque, nemine sibi obstante penetrauit. Nec Cracouia diu obsidionem sustinuit. Cæterum post deditionem quoque factam, obtinere non potuit, vt ædificia illa, in quibus à Boleslao ipsi auo eruti oculi fuerant, ne à milite demolirentur. Inde iter factum ad arcem Sydecam, in quam nobilitas deserta vrbe perfugerat, qui arcis situm perspecturi antecedebant, reuertentes docuerunt: Egregie quidem illam, & natura & opere contra quoslibet repentinos impetus esse munitam, sed circumuallari eandem posse, ideoque videri expugnabilem. Accedit propius Bretislaus eademque contemplatus quæ speculatores, fossa, vallo, castellis arcem circumuallandam decernit. Crebris hostes eruptionibus opus ne fieret prohibere conabantur, sed omnibus eorum conatibus paruo Boiemi negocio occurrebant, partimque trucidabant, & partim viuos capiebant. Opere nondum absoluto, exoritur nox ventis & pluuiis tempestuosa, atq; ita obscura, vt vix proximum quisque videre posset. Non prætermittit arcis præfectus occasionem, sed huiuscemodi noctis opportunitate ad fugam capescendam vtitur, fugitq; cum paucissimis consciis. Mane fuga præfecti inuulgata, tanta desperatio omniũ animos inuasit, vt protinus ad Bretislaum mitterent, qui se paratos esse de arce cedere, & quæ imperauerit facere, dicerent. Imperat vt arce & armis traditis decedant, inermesque ab exercitu ne recedant prius quam Gnesna, Polonis metropolis reciperetur. Plerique eorum fidei immemores à Castris se subduxerunt, ex quibus retracti duo Versouicenses, iam olim profugæ, gladio percussi sunt. Cæteri Poloni sub custodibus asseruati, spectatores calamitatum esse

Cochanum Iaromirum interfecit ... Punitur pro proditione.

Bellum Bretislai in Polonos Anno 1038.

Inficiatur Cracouiam, asserit & Boleslaum.

Arcis Sydeca deditio.

cogebantur, quas oppidani castellanique amissis omnibus bonis sustinebant: complu-
ra enim oppida & castella, ante deditionem a Gnesnensibus factam, capta & dire pta
Gnesna capta.
fuerunt. Gnesnæ imprimis de corporibus diuorum Adalberti, Gaudētii, Christini, alio-
rumque ipsius sodalium, tollendis deliberabatur. Causam deliberandi præbuerunt ex-
tracti templis pro mortuis, ii qui temere manus admouere sepulchris sanctorum tenta-
Seuerus VII. Episcopus Pragensis.
uerant. Post multam deliberationem, Seuerus pontifex Pragensis, in locum Isonis co-
optatus, & tunc expeditionis Bretislai comes, supplicationem & ieiunium triduanum
indicit, adhibitisq; deinceps sacerdotibus, citra cuiusque noxam [h] corpora inde omnia
Thesauri Gnesnensis Ecclesiæ in Bohemiam asportati.
aufert. Aufert mox item Bretislaus donaria templi preciosissima, crucem auro, magni-
tudine, pondere insignem, nempe libras auri tercentas librantem: tandem auri tres ta-
bulæ ex ara sublatæ habebant, & prætereagemmas & vniones auro cariores, quanquam
ne ab argenteis quidem inauratisque vasis, & simulachris est temperatum. Nam reli-
quorum ornamentorum, quibus templa Gnesnensia liberalitate multorum principum
erant exornata, non facile quis numerum inierit: multo adhuc difficilius captiuorum,
quibus Boiemiam, vbiq; locorum refersit, assignauitque nonnullis prope syluam Incul-
Sors iniqua Polonorum.
tam, quam Cirinam vocant, ad colendum, & areas ad ædificandū, miscellaneamq; tur-
Praepostera cura.
bam reliquam Hungaris in seruitutem distraxit: Sanctas autē reliquias, & alia templo-
rum spolia preciosiora partim in arcem Pragensem, partim Boleslauiam, partim etiam
in Morauiam deportanda curauit. Atq; in tanta victoria, hoc sibi præclarum in primis
Quatuor insignes vrbes breui subegit tempore.
putauit, quod quatuor insignes vrbes Gnesnā, Cracouiam, Poznaniam, Vratislauiam,
non tota æstate transacta expugnasset. Post tam grauem acceptam plagā Poloni, magno
cum gemitu & querelis in vnum locum congregantur, sed non vna eademque omnes
sententia. Nam alii Romanum Pontificem, alii Cæsarem, alii Casimirum hæredem
Vindice destituti Poloni.
sibi futurum constituebat vindicem. Vt igitur singulis factionibus satisfieret, deligun-
tur qui Romam, qui ad Cæsarem, qui ad Casimirum inuestigandum eant. Stepha-
nus Præsul Gnesnensis delectus, qui causam Romæ ageret, egitque illam acerrime, at-
que ita peregit, vt damnato non solum Bretislao, sed etiam Seuero Pragensi Antistite,
iuberet Romanus Pontifex, quæ ex Polonia auecta, & asportata erant, ea suis templis
restitui statim omnia. Prouocat Bretislaus ad alterum Pontificem, à quo male similiter
acceptus, mox ad tertium (nam tres eodem tempore pontifices [i] Romanum pontifica-
tum sibi per seditiones vsurpabant, Benedictus, Siluester, Gregorius) quos ad extre-
mum omnes Bretislaus, præda retenta frustratus est. Seuerus interim absolutus cum o-
Henricus Cæsar Casimirum defendendum suscipit.
stenderet alienæ, non suæ culpæ, reum se subiici. Sed Bretislao, posteaquam Casimirus
in Gallia inuentus fuit. casumque regni sui apud Henricum Cæsarem deplorasset, idem
Henricus, grauior vltor, spoliorumq; exactor imminebat, exasperatus tum contuma-
cia, quod ad causam dicendam vocatus Bretislaus parere contempserit, tum literis e-
iusdem Bratislai asperius scriptis, vt in quibus inerat Cæsarem insolenter facere qui
noua, libertatique contraria, aduersus Boiemiæ principes imperia incipiat, nunquam
Contumax & proteruus Bretislaus.
antea neque auditum, neque factum à Cæsaribus fuisse, vt iuberent causam Principes
Boiemiæ dicere, de præda per victoriam intercepta: sed quemadmodū belli, hostibus
suis inferendi, ita prædæ seu retinendæ, seu dispensandæ arbitrium semper penes ipsos
victores fuisse. Quod ad Polonos attinet, autores illos iniuriæ faciundæ extitisse, ideoq;
pœnas, & meritas, & iustas sibi tandem exoluisse, quas iamdudum auoque patriq; suo
exoluere debebant. [k] Atqui Henricus legem à Conrado Cæsare, socero suo paulo ante
obitum promulgatam, in hanc fere sentētiam pro se habuit: Princeps imperii, quisquis
es, pacem colunto, iuri & legibus obtempetanto, nec vllo pacto ocium imperii tur-
banto, quiq; non paruerit, capitale esto. Ex hac igitur lege Cæsar, Principes & vrbes im-
perii contra Bretislaum, tanquam publicæ quietis turbatorem armat, diuisisq; bifariam
Otthardum adiudeunt.
copiis, cum altera parte copiarum ipse Bauariam, cum altera Bernardus Saxoniæ prin-
Bretislaus Procopium Saxoni obiecit, ipse Cæsarem aggreditur.
ceps bello clarus, per Misniam procedit. Ad eum modū & Bretislaus vires suas dispet-
tit, seq; Cæsari, Procopium Belinæ comitem Bernardo opponit. Mandatq; vt in syluis
loco iniquo & impedito Saxones adoriatur. Nam ipse etiam idoneum insidiis, in sylua
Hercynia, & montibus Bauariæ incumbentibus locum occupauit, eumq; cæsis circum
castra arboribus vndique muniuit, vt si insidiis deprehensis, impetus aliquis in castra
factus esset, ei facilius opposito vallo, & lignorum congerie obsisti posset. At Cæsariani
fisi multitudine, inexplotato, & cum magno Boiemorum contemptu syluas transi-
Badensis & Wasserburgensis Duces.
bant, antecedentibus Badensi, & Vasserburgensi Ducibus. Quod vbi Bretislaus anim-
aduertit, passus est bene multos ita incuriose incedentes præterire, mox deinde signo

ad erum-

ad erumpendum suis dato, interruptos, disiunctos & à mutuo auxilio destitutos assilit, atque ingentem Germanorum stragem ædit. Adeo enim aduersa sibi omnia hostes, in sylua ramis densissimis clausa, habuere, vt neque plures simul ordinem tenere, neque se inuicem confirmare, neque longas hastas protendere, neq; prospicere potuerint, quid à quaque parte caueri oporteret. Itaque in tanta eorum perturbatione, magnoque pauore, facile Bretislao erat, velle suum pro arbitrio exequi. Ipse Cæsar cum paucis retrocedens, vehementer erubuisse dicitur, quod victum se videret ab hoste, quem ipse non vidisset. Aliquanto melius Princeps Saxoniæ rem suam gessit, reducto in Saxoniam non solum incolumi, sed etiam præda onusto Saxone. Idque Procopii culpa commissum esse arguebatur, quod nec in syluis, nec in apertis campis hosti se ille obiicere auderet. Obiectus itaque idem Carnifici est, primo excæcandus, tum deinde manibus atque pedibus truncandus, postremo submergēdus in flumine Belina, ad quod immoto agmine substiterat. Vix potuit grauior pœna proditioni constitui, quam est constituta tunc pauori. Sed impauidus & audacis animi Dux noluit nisi audaces habere tribunos militum: oderatque desertores non minus quam proditores. Porro Cæsar impatientius indies fugæ dedecus ferēs, duces denuo accersire, nouaque sibi & domi & foris parare auxilia aduersum Bretislaum festinat, eoque celerius Casimirum Polonum in patriam deducendum, additis aliquot cohortibus & turmis curat, vt is regno maturius inito, maturius etiam subsidio veniat in Boiemiam. Sacris vt dictum est initiatus, & veste religiosa vestitus Casimirus fuerat: sed interueniente Rom. pontificis assensu, sacram personam profana mutauit, nihil sibi de priore statu retinens, nisi consuetudinem attondendi decurtandique capillos, cum alii Poloni sic passim cæsariati ambularent, vt Cincinni dorsa illorum qualiter mulierum flagellarent. Permanet in hunc vsque diem apud Polonos ieiunium, & tributum à Romano tum pontifice ad expiandam religionem à Casimiro profanatam institutum. Nam & ieiunatur ab illis in singulos Mercurii dies, & quotannis ab vnoquoq; soluitur[1] denarius, qui sancti Petri cognominatur.

Primum Cæsaris expeditionē interclusa obsepta que sylvarū successione itinera reddidere irrita.

Saxo feliciter dimicauit.

Procopii formidinis atrox pœna.

Pontificis indulgentia Casimirus cucullū exuit.

Sed vt statim memini Cæsar doloris impatientia bellū renouare festinabat, reparatoq; iam & adaucto exercitu, iter in Boiemiam, præmissis late exploratoribus, & insequentibus agminibus, diligentius quam nuper munitus faciebat: mirabaturque neminem adesse vspiam, qui sibi vt nuper transitum per syluas & montes inhiberet. In plano deinceps & aperto, factus ab incolis certior, euictum Bretislaum quorundam precibus, qui & dignitate & consilio præpollebant, vt tuta magis aliquando, quam semper audacia consilia caperet, propterea in campum apertū non venire, quod Pragæ mœnibus magis, quam aciei fideret, Pragam ire contendit, milleque passibus castra à mœnibus ponit: & antequam propius accedit, semel iterumque per turmas equitem diuisum ad experiendum, qualem in resistendo Boiemi animum haberent, præmittit: & posteaquam accipit, neque vires, neque audaciam hostibus deesse, toto cum exercitu muris appropinquat, pedestrique simul & equestri acie instructa, copiam pugnandi Bretislao facit, eo intra mœnia nouis circum munitionibus communita sese continente, denunciat Seuero pontifici, cui paulo ante regalia obtulit, vt fidei nuper præstitæ memor, ad se ex vrbe in castra veniat. Venit ille Bretislai permissu, seque apud Cæsarem incusantem, quod arma cum hoste imperii consociasset, vi & necessitate excusat. Mox in partem seductus, & à Cæsare de his quæ ille scire voluit interrogatus, ita solerter ad omnia respondit, ita crimina Bretislao obiecta prudenter diluit, ita certa ratione difficultatem expugnandæ Pragæ approbauit, vt Cæsar verbis eius placatus, diceret: *Fac vt dignum esse maiestate nostra, & principii tui existimatione videbitur.* Reuersus ille Bretislao persuadet, vtilius esse amico quam inimico frui Cæsare, mulctariq; aliqua portione prædæ, quam de summa rerum periclitari. Mille igitur & quingentis argenti libris, atque solemni obsequio, quod principes Cæsari exhibere solent, pax & amicitia redempta fuere. Conciliatus & Romanus pontifex Bretislao erat, ipso voto quod de instituendo sacerdotum collegio, & templo Boleslauiæ ex manubiis Polonicis ædificanda, vouerat, absolueratque. Interea temporis cuncta fere in Polonia ad Casimiri reditum mutata erant. Polonis videlicet à Bretislao domi tumultu Hungarico impedito, ad præsentem Casimirum certatim desciscentibus, paucæ retentæ in Slesia à præsidio Boiemorum arces, & ex vrbibus sola Vratislauia, quam vt rursus assequeretur Casimirus, ne stipendiarii quidem & vectigalis principis conditionem sustinere grauabatur. vectigal Bretislao in singulos annos auri triginta, argenti centum libras appendebat. Caruit pontifice illa tempestate Vratislauia, idque solum ei ad cæteram vrbis magnifi-

An. 1052. Praga obsidetur ab Henrico Cæsare.

Episcopum memorem iurisiurandi Cæsar euocat.

Tributarius Bretislao ob Slesiam Casimirus.

centiam defuerat. Vt igitur de Pontifice quoque gloriari posset Casimirus, de sententia suorum Præsulum sedem Ricinensem transtulit Vratislauiam, iussitq; ibi Hieronymum non amplius Ricinensis, sed deinceps Vratislauiensis Pontificis titulo præsidere. Hoc vero negocii Bretislao cum Hungaris erat: Crebris excursibus populationibusq; vexabant Morauiam, agrestesq; ex illa familias vna cum pecoribus abducebant, late diffuso terrore per equites, quorum illis copia aderat, & Morauis inopia: ideoque ad Bretislaum confugerunt, auxiliares equites petitum. Atq; ipsemet auxiliator illis aduenit. Et quoniam [a] Andreas tunc apud Hungaros fama inclyta regnabat, propterea quod Hungaros, relicta superstitione, ad quam maior pars illorum redierat, coegerit Christianam religionem rursus colere. An igitur ipsius voluntate & assensu maleficia illa in Morauia fierent, per legatos explorari placuit. Andrea renunciante, nec suam in hoc neq; publicam culpam esse, quod nonnulli qui se quotidianis latrociniis alunt per Morauiam grassentur: Proin se non impedire, quominus Bretislaus periculi suorum habeat rationem, puniatq; Latrones pro arbitrio suo. Velegradi erat Bretislaus, cum prædatores Morauiam ingressi, suo illam more prædari inciperet, haud procul a Velegrado. Ibidemq; statim illorum turmis occursum est, & inito prælio equestri, atq; ducentis in illo Hungaris interfectis, reliqui fugam ad montes adornant. Mox aucto... numero infestiores redeunt, cæde & incendus obuia complentes. Ergo etiam prælium acrius quam nuper fuit, vt in quo mille ducenti hostium deciderunt, & Boiemorum atque Morauorum non nisi centum desiderati. Ita latrocinii externi factus finis, & Bretislaus ad pietatem versus Reygradense cœnobium pridem inchoatum, tandem absoluit. Per idem tempus Procopius pietate, atq; innocentia vitæ adeo claruit, vt penati... diuis adnumeraretur. Patria ei Boiemia, & parentes item Boiemi erant, a prima statim pueritia soliciti, vt filius ipsorum Christiana disciplina imbueretur, cumq; studia tunc ad religionē conducentia, non apud alios in Boiemia, nisi apud viros sacris initiatos vigerent, puerum collegio sacerdotum in arce Vicegradensi erudiendū obtulerunt. Postquam adoleuit, ingeniumq; & mores collegio sic approbauit, vt idoneus haberetur, qui collegarum numero adiungeretur, maluit sodalem, in sodalitio Breunouiensi, quam collegam in collegio Vicegradensi agere. Captus deinde amore vitæ solitariæ, Breunouia relicta, speluncam quandam Sasauæ flumini incumbentē, laruisq; & lemuribus infamem sibi inhabitandam delegit, eam simul atque subiit, continuo omnes illæ terribiles visu formæ dilapsæ sunt, haud secus, ac dilabi solent tenebræ luce immensa, vnaq; etiam metus est depulsus ab accolis, qui adire specum sibi metuebant. Igitur cognoscens Procopius frustra secretum a se, fugamq; hominum quæri occultandi sui fin... fecit, ac paulo post, suæ sectæ affectatores in contubernium contrahens, sacra cum illis, & munus vigiliarum, precumq; & ieiuniorum obiuit, tametsi nihil in iuuenta ægrius, quam famem toleraret. Ob quam rem Præside Breunouiensi aliquando indignante, atq; id agente, vt abductū in agrum, ieiunare propter cibi inopiam vsq; ad horam præst... cogeret, Procopius famelicus conspecta arbore corno, suspirare intimis pectoribus, conqueriq; de hyeme incipit, per quam videlicet fieret, quo minus id tempori... corna esui matura reperiret. Induit subito ad suspiria eius arbor, & folia & fructus, conuertitq; rei nouitate in se omnium oculos: sed & Procopium mirabantur, tam auide in oblatos fructus inuadentem: atq; ab eo tempore indulgentius in continuandis ieiuniis est habitus, donec processu temporis & ætatis, rabidam orexim consilio atque ratione summoueret, abstinentiamq; deinceps sic coleret, vt illius exemplum seipsum aliis præberet. Non solum autem superstes, verum etiam in sepulcro dormiens multa & præclara ædebat miracula. Bretislaus eo loci, quo iacebat, memoriæ eius templum excitauit, addiditque illi sodales cœnobitas. Post supplicium de Cochano sumptum, Botmirius Versouicensis, ad vetus familiæ suæ asylum in Poloniam penetrauerat, motum aliquem nouum ibi aduersus Bretislaum conciere cupiens: quod vbi efficere haud potuit, manum latronum satis validam in Polonia excitat, vt prædatum secum illam in agros Boiemię, iuxta Glatium sitos adducat. Non carebat suspicione Casimirus, quasi eo conscio aut dissimulante, Poloni fines Boiemiæ incursarent. Eo magis Bretislaus instare vt absque dilatione exercitus in Poloniam scriberetur, sed obtinuerunt seniores, priusquam id fieret, vt legati ad Casimirum irent, qui dedi sibi latrones ad supplicium postularent. Quod si recusatum fuerit, bellum apertum denunciarent. Casimirus legatos benigne ac laute tractauit, & hactenus illos apud se retinuit, quoad Botmirius Versoui-

Ricinensem sit ad Smogoroniensem episcopatum Vratislauiam transtulit Casimirus.

Diui Procopii vita & miracula.

Botmirius Versouicensis turbas in Polonia ciet.

Legati ad Casimirum Versouicenses postulatum.

ſoncenſis, cum aliis triginta anteſignanis Cracouiam adduceretur. Tum ad legatos: *Cras*, inquit, *non verbis, ſed re ipſa ſuſpicionem de me conceptam reuincam, teſtibus oculis veſtris, quibus plus quam auribus credi ſolet.* Iubetque luce orta ſtatim captos omnes in conſpectu illorum crucibus ſuffigi, inter quos altiſſimus pendebat Bormirius. Ad vitam præterea ſuam Caſimirus obtulit pacis inter Polonos & Boiemos conditionem, ſi viciſſim Bretislaus ad ſupremum vitæ diem pacem ſe ſeruaturũ promitteret. Accepta conditio eſt, præſertim illam offerentibus iis, qui ingentia nuper incommoda ſuſtinuerant, & vtrinq[...]liter cuſtodita fuit. Cæterum alibi à Bretislao ocii impatientiſſimo, belli materia quæſita & inuenta eſt laceſſentibus denuo Hungaris, regi quoq; ſuo etiamtum rebel[...]bus, quod ad Scythicam reuerti ſuperſtitionem prohiberentur: tempeſtiuum itaq; viſum, inſtaurare protinus in tales expeditionem: & ſi non fuerint in Morauia reperti, in Hungaria illos eſſe veſtigandos & ſubdomandos interceptis illorum quoq; domiciliis, per impie[...]at[...] profanatis: & locis præterea aliquibus Morauiæ vicinis, quæ illi olim M[...]rauis per vim, aut fraudem auulſerunt. Ad id vſq; temporis Boiemi ſuo Marte, ſuiſque viribus bella gerebant. [a] Bretislaus primus fuit, qui in hac vltima ſua expeditione cõtra Hungaros equitatu præualentes ſuſcepta, equites ſibi ex Germania mercede cond[...]it, & ad oppidum Chrudim, paruo à Morauia interuallo diſtante, ſecum abduxit: qu[...] dum ibidẽ cum alio exercitu hilaris & lætus recenſet, & poſtea liberalius cœnat, [...] pluſculum inuitat, feruentiſſima per noctem febre corripitur. Quæ poſtquam æ[...] non remittit, ſed capitis inſuper & pectoris dolores acres commouet, finem vitæ ad[...]e ſentiens, attollit oculos, videnſque præter filios ſuos coram, alios quoque freq[...]n[...] proceres de ſalute ſua omnes ſollicitos, laudato officio, iubet illos bene ſperare. *Pro me enim vno*, inquit, *etiamſi ego vobis nunc auferar, quinque filios, Spitigneum, Vratislaum, Conradum, Otthonem, Iaromirium vobis ſuperſtites relinquo: hi facile deſiderium mei leuare poterint. Sed illud potius vobis curandum, omnique ratione prouidendum erit, vt ea quæ nunc eſt inter fratres coniunctio, concordiaque, poſt obitum quoque meum perduret inuiolata. Nam quæ ſit illorum ætas videtis ea nimirum, quæ ſiue publico, ſiue priuato muneri obeundo, iampridem habilis habetur, extra vnum Iaromirium, in quem Pædagogus adhuc ſuo fungitur officio. Vt igitur nullus de hoc metus ſit, ne quid per imbecillitatem ætatis noui moneat, ita valde metuendum, ne maiores natu fratres, dominandi cupiditas tranſuerſos agat, fraternamque violet beneuolentiam, ſi forte vnuſquiſque ad principatum aſpirare, quam alii loco cedere contenderit, immemor verborum Domini, dicentis: Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Sed quanquam meliorem ego ſpem mihi de filiis meis ſpondeam, ipſos videlicet ſua ſponte ab omni diſſidio domeſtico ſe temperaturos, cum omnes rem maxime impiam eſſe ſciant, fratrem fratri moliri inſidias; tam[...]na defenſio, multo mihi tutior videtur, vt in qua multi, quæ in rem communem ſint co[...]ique maiore malum arcere poſſint, ſi abſque aſſentatione æquos & iuſtos conſiliarios, defenſoreſque communiter præſtiterint. Cuiuſmodi ego cum vos fore confidam, occultare præſentibus nolo, quale decretum quondam inter filios decreuerim. Nihil vtique noui, aut inſoliti ſtatuens, ſed quod ordo primum naturæ, dein ius Gentium præſcribit, id confirmans. Nempe vt ex filiis, ne alius ad paternam regni ſucceſſionem, niſi natu maximus prouehatur: cæteri fratres, ſorte quiſque ſua contenti ſint..* Iuramento à cunctis in hoc decretum præſtito, tum Bretislaus, Spitigneum eis Principem totius Boiemiæ nominat, atque inter alios fratres Morauiam in hunc modum diuidit. Vratislao Olomucenſem, Conrado & Otthoni, Brunnenſem ac Znoymenſem regionem attribuit. Iaromirium vero ad ludum literarium amandat, eique ſucceſſionem pontificatus Pragenſis deſtinat. Quibus ſic compoſitis, animaque in manus Domini commendata, emittit ſpiritum. Corpus inde Pragam à filiis relatum, & in arce Pragenſi ad Sanctum Vitum conditum. Nullus in rebus bellicis ex Boiemiæ hactenus principibus, Bretislao par fuit. Nullus enim tam fœliciter aduerſus Cæſarem & Germanos rem ſuam geſſit. Nullus tam late Hungariam ad vſque arcem & oppidum Strigonium vaſtauit, tamque crebris & variis præliis ipſos Hungaros afflixit, nullus Poloniam, ita vt ipſe, debellauit, & ad tributum Boiemis pendendum redegit. Domi item in adminiſtranda Republica habitus clariſſimus.

Verſoncenſis cum triginta complicibus furcam ſubiit. Perpetua inter Polonos & Boiemos pax ſancita.

Morituri Bretislai oratio.

Ad concordiã exhortatur liberos.

Hæreditas principatuum inter fratres diuiſa.

Bretislai encomium.

a *Filii Ladislai Calui patrui ſancti Stephani à cuius morte Petri & Abæ (qui & Oui & Albuinus dicitur) ſæuitiam metuentes in Morauiam, hinc in Poloniam exulatum profecti ſunt.*

b *Secundus dicitur hic Henricus Niger iuxta Italorum ſupputationem, qui Aucupem quod*

Italiam non adierit è catalogo Imperatorum excludunt, & S. Henricum vel Claudum primum constituunt.

c *Petrus è sorore sancti Stephani patre Vuilhelmo fratre Sigismundi Regis Burgundiæ natus, secundus Rex Hungariæ ob tyrannidem regno pulsus. Et Aba maritus sororis diui Stephani suffectus.*

d *Albertus Bauarus (soror eius nupta fuit Petro Regi) qui & Bambergensis Leopoldi F. Alberti N. Othonis III. pronepos, primus Marchionatus Austriæ titulo & prouincia ab Hungaria resecta donatus.*

e *Conrado Saliquo Imperatore ob imbellem inertiam Miecislai Regis Poloniæ plurimæ prouinciæ ad Pomeraniam & Saxoniam Marchiamq; Brandenburgensem ad littus Balthicum Romano Imperio vectigales factæ sunt.*

f *Ob impotentem Rixæ matris dominatum Polonia vterque pulsi. Casimirus Lutetiæ artibus liberalibus addictus, post in Burgundia ad Cluniacum ordinis D. Benedicti fit Monachus.*

g *Auita bona Bretislaus à Polonis repetit: incongruo accepto responso bellum parat.*

h *Gaudentij corpus suppositum pro Adalberti corpore aiunt (hoc enim templi custodes desoderant) Boemos accepisse Poloni scribunt.*

i *Schismate decimotertio Benedictus IX. Siluester III. Ioannes XX. Contra hos Papa factus Gregorius VI. ab anno 1032. vsq; ad annum 1045.*

k *Conradus Saliquus pater non socer fuit Henrici.*

l *Confertur alendæ perpetuæ Lucernæ in æde D. Petri Romæ, denarius Polonus S. Petri dictus.*

m *Coegit pristinum solutis tributis iugum Boiemos subire. Hunc Henricum dicunt alii 500. Marcarum argenti & boum vectigal primum Boemis imposuisse ob concessam illis Morauiam.*

n *Andreas Rex Hungariæ cœpit regnare Anno 1038. Stipulato Paganismo regnum consecutus Andreas. Post ad verum Dei cultum reuersus, latrociniis infestam reddidit Hungariam.*

o *Bretislaus subacta Polonia ter Pannoniam dicitur inuasisse, neq; mediocria damna intulisse, sed tertio ingressus repentina febre correptus pedem referre coactus est.*

Bretislai filij:
- *Spitigneus*
- *Vratislaus*
- *Conradus*
- *Otho*
- *Iaromirius*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER OCTAVVS.

SVMMA OCTAVI LIBRI.

XXIII. *Spitigneus μισογέρμανος. Intra triduum Germanos solum vertere mandat. Neque matre & Vestali comitissa exceptis. Occasio huius in Germanos odij. Mater Iuditha Petro, Regi Vngariæ nubit: eo mortuo in Morauiam ad alios filios reuertitur. Cœnobium Prak ad Znoymam erigit. Tercentum nobiles Morauos ob Germanismum spoliat & carceribus addicit. Inhumanus in fratres. Vratislaus maior in Hungariam fugit. Cunradus & Otho Pragam abducuntur aulicis ministeriis destinati. Coniunx Vratislai grauida in maritum susceptam indignationem excipit. Belinæ præfecto custodienda traditur. A Seuero Episcopo corripitur durius. Dimittit Vratislai coniugem incolumem. Hæc maritum conuentura, abortu facto, in itinere expirat. Andreas rex Hungariæ sororem Adleidam Vratislao coniugem tradit. Spitigneus princeps fratribus reconciliatur restitutis bonis, somnio eiusq; interpretatione per Episcopum facta, erritus. Bretislaus filius natus Vratislao ex Adleida. Seuerus principum victus precibus renunciat Episcopatum.*

patum Olomucensem Iohanni. Vidua petit audiri à Spitigneo, fit memorandum facinus. Pragæ templum condit.

XXIIII. Vratislaus. Diuidit inter fratres Morauiam Iaromyrius minimus se neglectum queritur. Spes Episcopatus Pragensis ipsi inijcitur. Placatur: post habitu resecto ad ingenium redit. Copiis Boleslai Audacis regis Poloniæ adiutus fratrem principatum obtinentem impetit irrito conatu. Mors Adleidæ coniugis Vratislai. Vratislaus primæ coniugis carcerem vlciscitur in præfecto. Deliberatio de successore Seueri in Episcopatu. Iaromyrius inuito principe palmam obtinet. Vratislaus Suatauam Poloniæ Regis sororem coniugem tertiam ducit. Silesiæ descriptio. Iaromyrus Gerardus dictus confirmatur ab Henrico Cæsare per Moguntinum Archiepiscopum. Repetit à Ioanne Olomucensem Episcopatum. Hinc dissensionum longa series. Excommunicatur. Romam citatur. Monasterio mancipatur. Mathildis in gratiam Pontificis reponit Gerardum. Bella parricidialia in Germania, inter Cæsares Henricos patrem & filium. Henrico à Pontifice exauctorato sufficitur Rudolphus. Eo cæso Henricus filius. Patri ob Lusatiam stipulatam Vratislaus: filio Henrico Leopoldus Austriæ Marchio auxilia tulere. Leopoldus Morauiam infestis signis inuadit. Profligatur à Vratislao. Hic Henrico patri ad Rhenum suppetias fert. Simultates inter Cæsarem & Vratislaum. Pater carceri Leodiensi à filio inclusus moritur. Boleslaus Ferus Rex Poloniæ à Pontifice Maximo regno priuatus ob necem diui Stanislai. Vratislaus cum fratre Gebardo Episcopo animaduertit in Magos & Iudæos.

QVEMADMODVM parens inter filios hæreditatem distribuerat, sic partem quisq; suam ab ipso funere adiit, totum autem Boiemiæ principatum Spitigneus solus possedit, à puero statim hominibus Germanis infestissimus, tum vero adepta nocendi quoque potestate, adeo in illos implacabilis, vt contra sententiam virorum primorum, exemplum insolens detestantium edictum proponeret, quo intra triduum Germani omnes è Boiemia pellebantur. Ac ne respicere personas, matremque suam ab aliis secernere videretur, illam quoque in Germaniam, saluis rebus suis reuerti iubet. Restabat virgo vestalis diuo Georgio in arce Pragensi consecrata, nobilibus in Germania parentibus orta, quippe parentes eius ea dignitate fuerunt, quam nunc Comites vsurpant, quæ religione se tutam existimans, abitionem etiam post edictum dissimulabat. Hic ille atra bile percitus, denunciari protinus virgini iubet: *Nisi ante noctem cœnobio egressa fueris, nihil posthac illi aduersus imperium Principis, aut flammeum, aut velum profuturum.* Causam tam intẽperantis denunciationis, ex hac offensa ferunt obortam: Muro cingendam arcem Bretislaus conduxerat, metirique se præsente spacium illius iusserat, cum Spitigneus filius, etiam tum adolescentulus adesset. Merienti Clybanus proxime cœnobium obuiam fuit, qui cursum funiculi à via detorquebat, quoniam parens furno parci iniunxerat. Quo paulum progresso Spitigneus subsistens, Clybanum inuadit, illumque vi sua demolitur, his præterea verbis insultans: *Non amplius Germana hæc sanctimonialis tostas ex hoc Clybano edet placentas.* Ad quæ illa commota: *Videte,* inquit, *robustum Boiemum, quam strenuum facinus designarit, fictilem vnus solus fornaculam diruit, quam vix tres validissimi iuuenes Germani proturbassent, dignus scilicet ob hanc victoriam corona triumphali.* Arriserat dicenti Iudith mater, quæ tum præsto fuit, & perinde atque illa sanctimonialis filium offenderat, tanquam parum Boiemis propitia. Iudith tamen à filio contempta Petro Regi Hungariæ, nuper ab incolis regno pulso denupsit, ac post eius obitum in Morauiam se ad alios suos filios contulit, pietati & religioni ibi dedita. Huius pietatis eius hoc est monumentum, quod nunc Lucense Cœnobium appellant, insigne opibus iuxta Znoymam situm, sed id suo post tempore ædificatum. At in præsens Spitigneus cum accepisset, apud Morauos se male audire propter edictum contra nationem Germanam promulgatum, vltioni intentus trecentos simul viros nobiliores acciri ad se nominatim ex Morauia imperat, qui sibi ad oppidum Chrudimum occurrant. Faciunt imperata Moraui, ad vnumque omnes protinus capiuntur, & per municipia diligenter custodiendi traduntur, armis & equis spoliati, quos Spitigneus suis distribuit, atque cum illis & reliquis copiis Morauiam ingressus est. Cuius aduentu Vratislaus conterritus, Olomucioque diffisus, quo frater iter suum conuerterat, ad Pannoniam transfugit, hospitaliter à Rege exceptus. Quam vero ægre Spitigneus tulerit, fratrem sibi elapsum fuisse, vel hinc coniectura capi potest, quod neque in vxorem e-

XXIII. Spitigneus μισογέρμανος.

Edictum contra Germanos: [illegible] filius [illegible] iudicia [illegible] cepta.

Origo implacabilis aduersus Germanos odii.

Iudith Bretislai vidua Petro Regi Hungariæ nubit.

Prub. monasterium Iudith condit.

Anno 1059. Iudith mortua.

Trecentos Morauos spoliat Spitigneus.

Vratislaus fratrem profugus ad Regem Hungariæ Andream.

ius, quæ tunc grauida Olomucii relicta fuit, apertisq; vltro portis, Leuirum intra mœnia recepit, clementem, humanumque se exhibuit, sed illam quoque velut captiuam, Belinæ præfecto custodiendam vinciendamq; attribuerit. Vnde tanta insuper Conradum ipsum, & Otthonem trepidatio occupauit (nulla enim prouisa habebant præsidia, quæ fratri sic subdole cum Morauis agente opponerent) vt ambo spontaneam illi facerent deditionem, sed iussi sunt cum illo Pragam ire, venientesque istic ministeriis aulicis alligati sunt Ottho quidem venationibus, Cōradus vero regalibus epulis præficiuntur. Inter hæc Seuerus Pontifex idoneum tempus adeundi principis nactus, eiusmodi verbis illum compellat: *Officii sui esse, vt Principem submoneat, si quid ab illo gestum videat, quod pios multorum animos offendat, deq; principis existimatione multum detrahat, Videri autem plerisq; hanc impietatis insignem esse notam, quod matrona illustris, culpæ nullius conscia, quod vxor fratris eius, quod partus propinqua, sordido, seq; indigno carcere detineatur. Quid enim indignius quam Principem mulierem seruili custodia contineri? Plurimum sane interesse inter viros ac fœminas, ab illis sæpius misericordiam sine reprehensione subtrahi posse: at mulierem calamitosam, nisi propitius quis respexerit, à nemine vnquam laudabitur. Nihil autem Principi in vita contingere posse fælicius, quam laudem & charitatem subditorum suorum assequi. Hæc enim vera ac propemodum sola haberi præsidia vitæ, sine metu à Principibus degendæ: ac nulla re alia sic illa comparari, vti mansuetudine morum & facilitate, ipsi quoque Domino adeo perplacente, vt dicat: Misericordiam volo potius quam sacrificium: Ab eodemque spiritu, præterea doceri nos, vt ad hunc modum deprecemur Deum: Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis: quanto magis homines meminisse oportere, vt misericordiam hominibus sui similibus, deposita indignatione tribuant.*

Pientissima oratio Seueri ad meritis Principe Episcopo digna.

Mitigatus per hæc Spitigneus, vinctam exolui iubet, concessa ei facultate vel manendi in Boiemia, sumptum Principe in res necessarias suppeditante, vel accepto viatico abeundi quo placeret. At illa cum recta in Pannoniam ad maritum nimis per viam ire festinat, concusso ex itinere vtero, subsistere in Morauia cogitur, nec vltra triduum vitam illic prorogat. Quo Vratislaus comperto, non solum vxorem sibi, verum etiam id quod in illa conceptum erat simul interiisse, aliquot dies clausus intra cubiculum, ingentem luctum continuauit. Per eos tandem, quos Rex de suis consolatores submiserat, in conspectum Regis adductus, ab ipso Rege admonetur, ne doleat, neue animo succumbat propter casum, qui iam erigi in pristinumque statum restitui nequeat. Sperandum esse viuis, auctorique vitæ fidendum. Hæc tristia illum breui, lætioribus mutaturum: se vero interim curaturum de matrimonio renouando, deque vrbe Olomucio recuperanda. Vtriusque rei paulo post Vratislaus compos factus est.

Relaxata Vratislai coniunx Seueri & optimatum intercessione, quado mense edito fœtu, immaturo, maritum petitura in itinere animam efflat.

Nam sororem ei suam Rex, Hungaris assentientibus, despondit. Nomen illi Adelheida fuit, & Spitigneus non expectans, dum armis Hungaricis frater in Morauiam reponeretur, ex familiaribus amicis duos ad illum allegauit, qui de reconcilianda fraterna gratia agerent, simulque pollicerentur omnium quæ ablata illi in Morauia fuissent in solidum restitutionem. Hi responsum iussi referre: Ita demum Vratislaum promissa fraterna rata habiturum, posteaquam viderit duos quoque reliquos fratres in bonorum possessionem reductos. Animum hæc Spitignei suspensum reddebant, in diuersasque illum sententias trahebant: modo enim placuit Morauiam rursus inter omnes fratres diuidi, modo vtilius securiusque esse videbatur, vt ipse Conradi atque Otthonis portionem sibi retineret.

Adelheidam filiam ... Vratislao ... .

... conciliatur fratri Princeps Vratislaum.

In hoc cogitationis æstu fluctuanti, dicitur, per quietis speciem Diuus Vitus se obtulisse videndum, grauique ac seuero illum sermone corripuisse, quod odium implacabile aduersus necessitudines foueret: Nihilo lenior in subditos, quos sæue & atrociter, auareque tractaret, in foribus adesse vindictam, quam, nisi resipuerit, Dominus illi retribueret. Consternatus hoc tam tristis somnii aspectu, Seuerum Pontificem accersiri iubet, metumque nocturnum, & curam præsentem suam eo coram explicat. Ille cælitus demissum numen affuisse interpretatur. Nec enim ad bonam frugem, nisi bonum quoque Angelum conuertere homines solere, idcirco Deo gratias agendas pro munere hoc gratuitæ misericordiæ suæ, parendumque esse diuinis monitis, quorum contemptus nunquam sine certa pœna transmittitur. Mirabilis subito facta est in Spitigneo metamorphosis, heri lupus rapax, hodie adeo mansueta ouis, vt vellus sibi sua sponte auelli sustinuerit. Vocatis enim continuo fratribus suis, Conrado atque Otthone, simpliciter illis atque aperte peccatum suum indicat. *Se*, inquiens, *cupiditate plura habendi, ambitioneque latius dominandi, bonis illos à patre assignatis nuper interuertisse: nunc pœnitentia gestorum immutatum, vtrique quod suum est, fraterne reddere, fraterna-*

S. Vitus Spitigneo in somnis apparet.

Seuerus Episcopus somnium interpretatur.

E lupo in agnum mutatur Spitigneus.

que

que deinceps omnes fratres suos beneuolentia prosequi velle. A que miti ac benigno mox animo scripsit ad municipia, vt laxatis custodiis, liberos Morauos qui nuper capti erant, redire in Morauiam sinetent. At Vratislaum Olomucii in domicilio suo inuisere dignatus est ipso natali die, quem filiolo ex Adelheida nato, ritu Christiano per baptismũ celebrabat. Filium à fonte Seuerus pontifex suscepit, nominauitque eum auito nomine Bretislaum. Postquam satis epulatum, satisque conuiuatum erat, Vratislaus adiunctis sibi Conrado & Otthone fratribus (nam ipsi quoque conuiuæ aderant) Seuerum orare incipit, vt vna vxore contentus, cum altera diuortium faciat. Nonaginta enim propemodum annis ambitu Pragensium Antistitum, Olomucensis ecclesia suo sponso caruit, dum vtrumque sibi pontificatum Pragensis Episcopus vsurparet. Atque hanc in primis Seuerus tunc excusationem habuit, cur non statim petitioni subscribere posset, quoniam vetus res, non autem noua intercederet, quæ sine collegii Pragensis sententia confici à se solo nequiret. Non cessabat vrgere Vratislaus, iam Spirigneo quoque adiutore, vt de iure interim suo Seuerus decederet, cætera se cum fratre principe in Boiemia curaturum. Dat manus tandem Seuerus, Pontificatumque Olomucensem ad Ioannem, quemadmodum Vratislaus petebat, transfert, sibique Pragensem retinet: Pragamque inde principem suum comitatur indies magis ac magis apud plebem gratiosiorem, quando neque illius commoda negligeret, sed perinde aduersus infirmos atque supremos æquitatem præ se ferret. Cui rei hoc vel præcipuum exemplum in procinctu erat iam equo insidens, vt destinatum iter prosequeretur. Equitanti occurrit quædam vidua, vociferans, rogansque, iustitiam sibi contra aduersarium, multo se potentiorem administrari. Expectare Princeps illam, dum reuerteretur, iubet. Contra illa, moram hanc sibi periculosam allegat, quoniam vadimonium in proximam horam promissum sit, quod deseri sine iactura causæ suæ nequeat, profectionem autem absque quouis detrimẽto posse deferri. Ablegat illam Princeps ad alios iudices ordinarios. At illa exclamat: *Male rem suam procuraturam, si alii illam, quam suo iudici, sibi à Deo constituto commendauerit.* Victus hac voce, equo descendit, cognitionique amplius duas horas vacat, ac demum post sententiam latam, interruptum Boleslauiam iter continuat. Appetente mox festo die translationi Sancti Venceslai dedicato. Pragam reuersus, vt vidit ad sepulchrum tantam domesticorum, aduenarumque frequentiam confluxisse, quantum locus ille propter sui angustiam capere non potuerat, religione tactus, quod laxiora ipse palatia, quam Diui templa haberent, nouo operi excitando curam intendit, diruroque sacello vtroque, quorum alterum diuo Vito, alterum diuo Adalberto consecratum fuerat, aream longe ampliorem mensus, omnibus tribus in illa, vnum satis magnificum superstruxit templum. Cui quo minus fastigium, tectumque imponeret, mors intercessit. Hanc pulchram sibi memoriam apud superstites relinquens, quod male probatos ab initio mores bene verterit, cum plerumque alii Principes in deterius mutent, vel bene cœptum vitæ institutum. Pragam à funere Spitignei Vratislao, Conrado, Otthone conuenientibus, in eo conuentu ab omnibus ordinibus Vratislaus post Spitigneum natu maximus Boiemiæ Princeps declaratur, & ab eodem Morauia, inter duos iuniores fratres sic bifariam diuiditur. Regio illius orienti exposita, in qua vrbs Olomucium sita est, & circum montes ac syluæ venandi copiam suppeditant, Otthoni tanquam venationibus dedito, fruenda conceditur. Illa altera occidua, cum Brunna pariter & Znoyma, Austriæ proxima, Cõrado linguæ Germanicæ gnaro defertur. Nec multo pòst, Iaromirius quoque superuenit, inuidiose, iracũdeque cum fratre expostulans, nullam sui ab illo in distributione Morauiæ habitam rationem, quasi ipse non suus hæres, sed alienus esset, quem præterire liceret, æque eodem se parente, atque Vratislaus, & cæteri fratres prognatum esse, cur æquam cum aliis portionem accipere non debeat? præsertim cum sciat, à parente Morauiam trifariam fuisse diuisam, vt illam tres, non autem duo fratres possiderent. Vnde hanc fratri authoritatem in suum fratrem, vt ei ius suum in bonis paternis adimat, nisi patrem quoque simul ei auferre velit. Prouocat item Vratislaus ad parentem, eiusque vltimam voluntatem, qua voluit, decreuitque, vt pars hæreditatis Iaromirio dominus esset. Ideoque literis datum imbuendum, vt aptus olim idoneusque hæres in domo Domini factus, æternam assequeretur hæreditatem, interimque oppido Hradecio, cum illius commodis frueretur: sed nec oppidum hoc, nec fructum eius illi se auferre, imo auctum potius maiore censu, illud ei in manus tradere. Quum per hæc placare iratum

Pontificatus diu ante coniunct. separantur.

Bretislaus Vratislai F. ex Adelheida Hungara è quo diuortium ... suscepti.

Seuerus Pragensi Episcopatu retento ... principi ... ...

Clementia in ... Principe.

Templum augustum Pragæ exædificat.

XXIIII.
Vratislaus.

Morauia inter fratres diuisa.

Iaromirius fratrum ... admitti vult ad hæreditatem.

non potuerit, literas dat ad Conradum & Otthonem, vt Pragam statim veniant. Vnaque cum illis rursus Iaromirium adoritur, sed iam precibus cum eo agens, vt ne contra voluntatem patris niti vellet, quam semel approbauit. Eadem Conradus atque Ottho precantur, & insuper bona fide pollicentur, neminem in Pontificatu Pragensi, Seuero ętate tam grandi, nisi Iaromirium successurum. Hac spe delinitus, persuaderi sibi patitur, vt ad tertium sacerdotii gradum ab eodem Seuero promoueatur. Sed breui posthac iuuenis, ad iuuenile & inconstans redijt ingenium, vt eum facti huius pœniteret, quod Leuita fratrum suasu factus fuerit. Abiecta igitur veste talari, derasoque toto plane capite, non tantum vertice, sagum induit, tonsusque se clam in aulam Regis Poloniæ Boleslai, cui Audax cognomen, subducit. Ibi militem libentius & aulicum, quam domi altaris ministrum agere sustinens: aulicamque mox audaciam, impetrato à Boleslao tumultuario milite vsurpans, terrere Vratislaum, Boiemiæque appropinquare ausus est. Sed hanc eius temeritatem Vratislaus paruo negotio repressit, fugientemque insequutus est vsque in Poloniam. In qua edoctus, Regem ipsum celeritate miranda, cum magnis copiis aduentare, exposcentibus qui cum ipso erant viris præstantioribus, retro pedem retulit, maiore exercitu, si opus foret, Polono occursurus. In reditu mors eum Adelheidæ vxoris excepit, tristis illa quidem propter multa ei solatia domestica erepta, sed æquiore tamen lata animo, quia suo tempore à Domino præfinito venerat, quam intempestiua illa prioris vxoris, iniuria hominum, ante tempus ei ablatæ. Ad quam iniuriam vlciscendam, quum intentus esset, occasio hæc se ei obtulit. Pragam ad Seuerum Præsulem venit Pręfectus ille Belinæ, qui vxorem Vratislai parum decore, 10
parumque reuerenter vinctam, in arce sua attinebat, petitum, vt nouum templum in fundo suo iuxta Belinam fundatum solemni more præsul dedicaret, quo facile impetrato, vadit protinus ad principem, existimans offensæ oblitum, posteaquam eius nulla tam diu fieret memoria, ad eandemque illum dedicationem, verbis valde supplicibus inuitat. Paucis ille respondet: *Veniam*, inquit, *& quod facto opus erit, faciam.* In meliorem quam dictum erat sensum hæc accipiens præfectus, domi laute prandio apparato, cum magno gaudio principem expectat: verum ille post dedicationem templi a Seuero perfectam, oppidum Belinam intrat, iubetque Seuerum, prandium quod præfectus foris ad templum apparauerat, prandere. Ipse clausis portis oppidanos in domum prætoriam contrahit, acceptoque ab illis fidei iuramento, nouum eis præfectum (ipsi comitem vocabant) instituit. Is erat Cogeta Vysseborius, parenti Vratislai Bretislao perchatus. Huic iniunctum, vt illico mittat, qui deiectum loco præfectum comprehendant, vinctumque ad Principem adducant. At lictoribus anteuertit amicus quidam præfecti, in aurem illius, mensæ etiamtum assidentis, insusurrans, Ademptum illi esse cum oppido magistratum, & mox affore qui illum capiant. Expauefactus inopino illo nuncio, surgit continuo à mensa, seque abdit in abstrusum locum, ac proxima nocte de consilio Seueri fugam instruit, atque ita supplicium euadit. Bona tamen illius a Vratislao proscripta sunt, quorum meliorem partem Sacerdotia tenuiora abstulerunt. Nam ipse princeps in vsum suum ex illis ne teruncium quidem conuertit. Non enim auaritia sed dolore accensus, ad persequendam vltionem aduenerat. Competto deinde Polonos denuo aduersus Boiemos in Slesia grassari, decernit & ipse delectum militum, eisque oppidum Glacium nominat, ad quod præstituto die conueniant. Nam hoc oppidum in Slesiam totum prominet, vtpote vltra Boiemię montes in plano situm, quondamque numeratum inter Slesiaca oppida, quibus tunc magna ex parte Poloni dominabantur, assiduo satagentes, vt Glacio quoque rursum potiri possent. In hoc oppidum castris prius circummetatis diuertēti Vratislao, nuncius affertur, Seuerum diem suum obiisse, vacareque Pontificatum Pragensem. Eodem tempore Conradus & Ottho, de hac ipsa morte certiores facti, expeditum Iaromirū familiarem, cursim in Poloniam currere hortantur, dantque eidem occultas literas ad fratrem Iaromirium perferendas. Quibus perlectis, cito equo in Morauiam ad fratres suos deuectus: coram, inquit, quem quæritis adsum. At illi sago exutum, induuiis rursus Sacerdotum eum induunt, barbaque & corona abrasa, nitidum ad Vratislaum Glacium deducunt, rogantes in demortui Pontificis locum eum suffici. Nihil minus Vratislao placebat, quam vt frater suus, tam vita quam studio à religione auersus, Pontifici Seuero, diuinarum rerum sacræque disciplinæ obseruantissimo succedere deberet. Sed ne ipse sibi, suo responso maiorem conciliaret inuidiam, hanc rem ad cæteros ordines, qui extra mœnia in castris erant reiecit. Veniensque postridie mane ad castra, de substituendo nouo Pontifi- [illegible]

Spes iniecta Iaromirio Episcopatus Pragensis.

Habitu Leuitico repudiato, aulicus fit Boleslai Audacis Regis Poloniæ.

Mors Adelheidæ coniugis.

Cogeta Vysseborius Belinæ præfectus.

Crudelitatem in coniugem patratam vlciscitur Vratislaus.

Ad Glacium Vratislaus exercitum cogit aduersus Polonos.

Mors Seueri Episcopi.

te ad consiliũ Procerum, equitumq; & sanioris populi partẽ refert. Proposito illis Præsuleque nominato equestris ordinis Lanesio Saxone, quẽ à sacris Sacellanũ habuit, nuperq; propter bonas literas ac mores probatos, eundem Lythomericensi Ecclesiæ præposuit. Contra pro Iaromirio acriter contendebant fratres Principis Conradus & Ottho, tanquam consponsores pro hac successione, si præmoreretur Seuerus. Gliscente vtrinque altercatione, dum alteri Lanesium approbant, alteri Iaromirium præferunt, assurgens Cogeta Visseborius, *Viderint*, ait, *illi quid agant, qui Bretislai acta facere irrita conantur, quibus is, præter filios, etiam subditos suos sibi obligauit, vt operam Iaromirio in Pontificatus successione, cuius gratia ad Scholas relegatus fuerit, nauarent. Se memorem promissi tam patri mortuo, quam filio superstiti fidem integram seruare, atque à Iaromirio stare velle.* Excepit Zatecensis præfectus aliquanto ferocius: *Videte*, inquit, *viri Boemi, quid inter Spitigneum paulo ante defunctum, & principem hunc nostrum intersit: ille multum in hoc prouidisse existimatus, ideoque summe à vobis laudatus est, quod Germanos Boemia expulerit, aliquando Boemis exitio futuros, si inualescerent: iste secundum à se locum, huic nescio cui Germano vltro defert, vt dum vnum, plus etiam quam fratrem suum honorat, cæteros Germanos ad reditum in Boemiam inuitet, quemadmodum fieri quotidie, aulamque principalem complere illis cernitis: adeo scilicet à Principe nostro amamur, vt vix locum in aula illius honestum obtineamus. Iam vero & Sacerdotes illi domestici tantum sordent, vt nullum eorum dignitate maiore putet dignum. Quum si vel Iaromirius non extaret, complures alii reperiantur, qui huic Saxoni genere, disciplina, pietate vel pares, vel longe superiores sint; & perinde pariter, aut magis etiam idonei ad Pontificatum gerendum, si modo suis à Principe qui externis fauor adesset. Sed faueat quisque cui velit, se posteaquam in causa præsente, decus patriæ, dignitas Iaromirii, fides sua quam Bretislao obstrinxerit, periclitentur, mori malle, quam causam hanc deserere.* Apparebat ex strepitu vtriusque factionis, rem ad seditionem & arma venturam, si non Vratislaus discessu concilium turbulentum diremisset, ac per internuncium renunciasset, se de sententia sua non Visseborii, neque Zatecensis Præfecti metu cedere, sed Conradi atque Orthonis fratrum gratia hoc facere, vt Iaromirius tantopere exoptatum munus sibi habeat. At mox in aliorum contemptum, cum Boleslao Poloniæ Rege de fœdere ineundo agit, illudque per instauratum tertio matrimonium, Sorore Regis, cui Suatana nomen, vxore ducta, compositis prius quibusdam in Sylesia rebus confirmat. Locus monet, vt de hac ipsa Sylesia, quæ iam pridem tota sub imperio Boiemorum constituta est, pauca dicamus. Hæc quondam à Quadis sicut Morauia à Marcomannis regnabatur. Quados autem Cornelius Tacitus inter Germanos numerat, illisque ad memoriam vsq; suam, Reges ex Gente ipsorum mansisse scribit. Manserunt tamen & postea, vt Marcellinus longo post tempore refert, de Constantino Imperatore loquens: *Perrexit*, inquit, *in regna Quadorum, qui Sarmatis locorum confiniis & feritate iunctissimi sunt. Quadis sanguine regio ortus iuuenis Zizais nomine, pacem impetrauit, redditis prius captiuis, & datis obsidibus.* Meminit præterea Araharii Quadorum Regis, veniã similiter ab eodem Constantino petentis. Tandem Lechus frater Czechii, de quibus ante dictum est, in illam regionem penetrans, Poloniam campestri planicie, quam vernacula lingua Pole dicimus, appellauit. Durauitq; illi hoc vocabulum, quamdiu sub ditione Polonorum erat. Postremo Boiemi illam nacti, quum vidissent, præter Polonos, Misnios quoque ac Pomeranos, Marchitasq;, & aliam miscellaneam turbam illo velut inserpere, paulatimq; irrepere, à serpendo Slesitas natiuo suo sermone apellare cœperunt. Nunc Sylesitæ vocari malunt, patriamq; Sylesiam: cuius olim termini, quemadmodum item Morauiæ, spaciosissime diffundebantur: at in præsens, non vltra his centum passuum millia in longitudinem porriguntur. Latitudo vero circiter octoginta millia cõtinet. Regionẽ Odera nobilis fluuius, qui in Morauia haud procul ab Olomucio fontẽ suum habet, perlabitur: nobilissimamq; illic vrbium Vratislauiã alluit, ac suo nomine mare Baltheũ irrumpit. Ager illi, frumenti & pabuli ferax, sed vinum & crocũ ferre contumax: quoniam vtraq; non amant cœlum solumq; asperius rigidiusq;. Gens ad arma prompta, bellisq; gerendis idonea: in præsentia vero ad liberales quoq; disciplinas, & literas eleganter pertractandas, egregie apposita, nec tot Principibus, quorum ante sæpius inter se dissidentibus obnoxia: ideoq; minus timida ne multitudo imperatorum iuxta vetus prouerbium, Cariam perdat. Hactenus de Sylesia. Nunc ad Iaromirium in Boiemiam reuertemur. Qui vt Pontifex est nominatus, id statim egit, curauitq; vt inauguraretur & confirmaretur, vtrumq; horum Henricus Cæsar, eius nomi-

Vratislaus Lanesium Saxonem euehere studet.

Impedit Visseborius.

Iaromirius Episcopatu potitur. VIII Episcopus Prag.

Suatachna Boleslai siue Poloniæ regis soror Vratislao nubit.

Silesiæ descriptio.

Quadi.

Slesiæ etymon à serpendo.

Odera.

Vratislauia.

Bellicosi Silesii.

Henricus Cæsar Iaromyrum confirmat.

nis tertius, Pontifice Rom. contempto, violenter sibi vsurpauit, vnde primus etiam imperatorum, post Arcadium diris Pontificijs est petitus: Maguntiæ eo tempore Cæsar erat, cum se Iaromirius ab illo confirmari, suamq; dignitatem pontificiam consummari oraret. Quo impetrato, dat ille inaugurandi negocium Moguntino præsuli, qui mutato nomine Gerardum pro Iaromirio nuncupauit, remisitq; inauguratum Pragam ad oues suas pascendas antea commonefactum, vt offensarum acerbitate deposita, mutuam cum Vratislao fratre suo beneuolentiam coleret. Bene aliquandiu inter illos conueniebat, sed posteaquam Geradus auaritia succensus, ambire Olomucensem præterea Pontificatum cœpit prætextum habēs, quod Seuerus in damnum successoris, nihil potuerit in cōiunctione Pontificatuum demutare, Vratislao contradicēte, patrocinium que Ioannis Episcopi Olomucensis suscipiente, rursus ex hac contentione noua simultas coorta est, quam mox Gerardus exacerbauit, verberibus mulctato Ioanne, quod sibi de pontificatu Olomucensi cedere noluerit. Hanc tam insignem iniuriam Vratislaus vna cum Ioanne, Romam ad pontificem Romanum referendam censuit. Relator futurus erat sacrificulus Ioannis, vir industrius, ac sæpe in curia Romana versatus: sed & illum Gerardus per insidias literis & viatico spoliatum, additis plagis pessime accepit. Legat demum Vratislaus suos legatos melius quam prius comitatos: atq; ii Romam incolumes peruenientes, isthic obtinent, vt senatusconsultum fieret in ipsorum sententiam de b Rudolpho Cardinale Pragam mittendo, qui præsens causam controuersam, tanquam iudex cognosceret, diiudicaretque. Veniens ille citat Gerardum ad causam dicendam, ac semel iterumq; & tertio per contumaciam apparere detrectantem, ab officio Pontificali suspendit. Edicitur protinus ab aliis sacerdotibus, ad factionem Gerardi pertinentibus, velut iustitium Nam & templa passim clauduntur, & sacrificia intermittuntur, cum hac denunciatione, non prius se ad illa redituros, quam censuræ vinculum aduersus Gerardum laxatum fuerit. Irritatus audacia illorum Cardinalis, ferit contumaces omnes anathemate. Nec vrgere illos, deuouereque desinit, quam mox iureiurando Gerardus, de se Romæ sistendo promittit, venitq; ad vadimonium promissum, sed in causa cecidit, relegatus in cœnobium, vt priuatam cum contubernalibus vitam viueret, posteaquam Antistitis munere defungi, aut nescierit, aut noluerit. A quo sodalitio paulo post certior factus adesse Romæ c Mathildim, quæ gratia & authoritate apud Romanum pontificem, ante alias Italiæ matronas præpolleret, quam quidē Gerardus pro cognata sua agnoscebat, quando vt ipse, ita illa quoq; generis sui originem ad Cæsares Germanos referret. Illam continuo precabundus adit, rogans, ne se in periculo positum illa ope sua apud Pontificem destitueret. Mathildis necessitudine, quæ sibi cum Gerardo intercederet, comperta, benignis verbis recreatum, secum ad pontificē adducit, factaq; perblanda oratione, pristinū fortunæ habitum cognato impetrat. Tragico per idem tempus facinore domus Cæsarum exagitabatur, filio cum patre, ac vicissim patre cum filio belligerāte. Initium belli parricidialis & causam, in sectatio pontificū religionisq; contemptus præbuit, quem Henricus tertius præ se tanrū ferebat, vt Sacerdotia pro libidine sua institueret ac venderet, adulterinos pontifices Romam induceret, schismata suscitaret, bellaq; impia conflaret. Itaq; Saxones insolentiam eius non ferentes, Rudolphū è sua gente, Cæsarem à se declaratū ei opponūt. Quo victo ac profligato, in eius locum Henrici filiū & ipsum nomine Henricū sufficiūt. Huius factionē Leopoldus Austriæ Marchio (vtendum est enim vsitatis vocabulis) plurimū fouit. Sicut Vratislaus patris Henrici, à quo bonā Lusatiæ partem mercedis loco adeptus est. Cæterū Leopoldus, vt Imperatori suo studium suum, lacessito Vratislao magis approbaret, Morauiam persultat, ac omnem circum Znoymam regionem deuastat. Conrado, qui tunc Brunnæ erat obiicere se tantæ multitudini non auso, ægro id animo Vratislaus accepit, fratriq; rescripsit, vt cōparatas cum Otthone in Morauia copias habeat, illo deducēdas, quo mox iusserit. Ipse domi robur militum sex millium deligit, pariq; corporū & animorum robore duo millia Bauarorū Ratisponæ, apud vrbis illius præsulem, Leopoldo infestissimum contrahit, sibique Conradum & Otthonem in Austria occurrere iubet. Præceperat iam Leopoldus castris suis locum, in eoque se vsque ad Vratislai conspectum tenebat. visa dein acie eius, in qua Bauari ad dextrum cornu, Morani ad leuum, mediusque cum Boemis Vratislaus stabat, instructus & ipse suo ordine pergit obuiam, protractoque aliquamdiu certamine, & compluribus vtriusq; partis hinc & inde cadentibus, auertitur tandem Austriaca acies. Ipse denique Leopoldus salutem suam fuga redemit, castris ad diripiendum victoribus relictis. Hic est ille Leopoldus, qui cum parente suo Alberto, Hungaris eam Pannoniæ superioris portio-

Gerardus Geboardus alias dictus.

Iniuste Vratislaus Ioannē Olomucensē Episcopatu deturbare conatur.

Bellum inter Cæsares Henricos III. & IIII. patrem & filium Anno 1077. Rudolphus creatus Rudolphi coronā Pontifex Gregorius VII. ascripsit. Petra dedit Petro: Petrus diadema Rudolpho. Vulnus Rudolphus dextra præcisa ad Elysterā amne solo. Mersburgi sepultus.

Austriaco filio Bohemus patri (pulso Lusatia premio) opem ferunt. Austri Moraviam incursant at a Vratislao fusi.

portionem ademit, quam nunc Austriam vocamus, tunc Marchiam orientalem appellabant, illamque sibi ac posteris suis propriam dicauit. Victor Vratislaus ad Henricum seniorem in Germaniam transit, in qua plena omnia armis inuenit, cum pro se vterque pater filiusque tenderent, atque ille inferioris Germaniæ principes, hic Francones & Saxones armaret, cum quibus præter parentem, communem etiam patriam ferro & flamma popularetur. Ad Rhenum tandem conuenere, in cuius ripa citeriore filius, in vlteriore pater castra metatus est. Et quanquam alueus alti fluminis obstaret, quo minus impia signa acie concurrerent, per turmas tamen, qui Rhenum lintribus traiecerant, plus quam ciuili inter se prælio confligebant: non ciues solum cum ciuibus, sed ipsi etiam affines cum affinibus, cognatisque cum cognatis hostilissime præliabantur. Tanta tunc Germanos sitis sanguinem ex suo corpore hauriendi inuaserat, tardos interim ad bella externa suscipienda, ad quæ illos tunc Christiani variis in oriente cladibus fatigati, aliquot prœliis à Sarracenis & Turcis infracti, assiduis precibus, cæterum frustra, vocabant, vt periclitantibus succurrerent. Quum igitur vsque ad tædium, alteri iuxta Rhenum, alteros sine copia pugnæ respectarent, affertur Vratislao, pabulatores Germanos, inter pabulandum inuasisse Boiemoes, & complures illorũ per summam iniuriam sauciasse. Eam iniuriam Vratislaus ad Cæsarem refert, negligenterq; vt sibi videbatur, ab illo habitus, commeatum abeundi petit, subuereri se assimulans, ne qua seditio, aut inter militem Germannm & Boiemum contentio in castris ociosis exoriatur. Imo, inquit Cæsar, nobis quoque hæc stat sententia, vt in præsens castra soluamus, nulli vsui idonea, posteaquam pars aduersa flumen traiicere non audet. Ita sine prælio vtrinque discessum. Haud diu latuit Henricum iuniorem, per cuiusmodi dissidium à patre suo Vratislaus diuerterit. Ante igitur quam interrupta coiret gratia, Vratislaum cuius in primis præsidio fultus pater staret inuictus, magnis & multis honorum diuitiarumq; pollicitationibus occupat, si patre deserto, suas partes tuendas susciperet, aut si id graue ei videretur, vt bello saltem præsenti supersedeat. Instaurabant enim tam pater quam filius bellum, in quo victus tandem, & in potestatem filii pater redactus, Leodii pedore carceris miseram exhalauit animam, Piis tunc omnibus asseuerantibus, tam grauem, tamq; manifestam pœnam Deum vindicem ab Henrico, tanquam erga matrem Ecclesiam impio exegisse. Nam sub idem tempus, hic ipse Deus iustissimus, impietatẽ Boleslai Poloniæ Tyranni, qua se, per insectationem sui pontificis S. Stanislai, dein per necem eiusdem parricidialem impianerat, iusta euidentique vindicta vltus est. Regno illi per Rom. pontificem adempto, actoq; in exilium, & in tantam amentiam deiecto, vt vagus sylnas pererraret: à suis denique canibus deuoratus esse traditur. Sanctitatis porro diui Stanislai, inauditum prius, tunc vero à cunctis, qui in aula regia aderant, oculis conspectum, hoc argumentum fuerit, quod Petrum quendam triennio exacto vita functũ, sepultumq; ad ferendum veritati testimonium contra regem, ius Ecclesiæ oppugnantẽ ad vitam reuocauerit, deductumq; sua manu ante tribunal Regium constituerit, pauitante quidem ad vocem eius effero rege, non tamen vitia ingenii emendante: quanquã & Vratislaus & vxor ipsius Suataua, quæ Boleslai soror erat, inuitare illum ad meliorem frugem non destiterint. Idem Vratislaus, Gerardo Præsuli, ac fratri suo auxilio fuit, in abolendis tollendisq; Magorum portentis artibusq; maleficis, quas tunc multi viri mulieresque nimis licenter exercebant, mentes hominum fascinno turbantes, boumq; & pecudum lac, segetemq; alienam pellicientes, atque ipsa interdum elementa dæmonũ violentia concutientes, per quæ imprudens vulgus à syncera in Deum fide euertebatur. Nec tamen aliter Gerardo malis obuiam ire, quam per censuram Ecclesiasticam licebat: eam illi non pluris quam plumbeum gladium æstimabant. Ergo non ferrum tantum, sed ignem præterea & aquam Vratislaus maleficis admouit, aliosq; securi feriri, alios flammis exuri, Sagasq; nonnullas aquis submergi iussit. atq; hac animaduersione in autores amplius centum districta, reliquos desinere artem vetitam, damnatamque metu similis pœnæ coegit. Mox etiam Iudæos exterruit, gentem perinde ac Magos ad malefaciendum, præsertim Christianis, factam, recensum illorum per domos Pragæ agens, & ad certum numerum illos redigens, superfluis Boiemia expulsis, ne malis dolis, fraudeque & fallaciis, ac funesto in primis fœnore, regno suo obiectos trucidarent.

Albertus ... Hungaro rege Hungaria & Austria adeptus.

Fulmen & terror Hungaria nominatus.

Ad vtramque Rheni ripam pater & filius pro Imperio decertaturi castra locant.

Simultates inter Cæsarem & Vratislaum.

Henricus filius Vratislaum ad se pellicere conatur.

Cæsar pater carcere Leodiensi extinguitur.

Anno 1080. Boleslao Poloniæ rege & successoribus ob necem S. Stanislai regnum abrogatum.

Inquisitio in Magos primum ecclesiastica, post etiam criminalis & ciuilis accepit.

Iudæi ad certũ numerum redacti.

a *Coniunx Vratislai grauida, carceri traditur, Lesca arce: tam dura & immani custodia seruata dicitur, vt alterutro vterque noctu pede vno compede constringeretur.*

b *Rudolphus Apocrysiarius à Gregorio VII. Papa missus, Pragæ Geboardo sacris interdixit. Ro-*

ma euocatus Mathildis patrocinio, in cuius genus sanguinem maternum referebat, abrogato anathemate in pristinam dignitatem pontificia autoritate restitutus est.

c *Gothofridi Lotharingi uxor Beatricis filia, & Henrici Nigri è sorore neptis. Beatrix … Bonifacio Hetruria oriundo, viro quondam potentissimo nupseras. Mathildis cum Godefrido Luca, Parma, Regio ac Mantua (Mutina) imperauit. Item eam partem Hetruriæ ac Vmbriæ quod Petri patrimonium appellamus, hanc quoque possedisse & Ecclesiæ legasse tradunt.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER NONVS.

SVMMA NONI LIBRI.

Vratislaus regium decus ab Henrico Cæsare Maguntinis comitiis adeptus. Coronatur cum coniuge à Gilberto Treuirense Archiepiscopo. Gerardo à Cæsare adijcitur Olomucensis episcopatus. Insolescit Gerardus. Æmulus illi à rege fratre datur. Collegium siquidem … corum Pragæ instituit: eius præpositus & Cancellarius regni dignitate cohonestatur. Lusatii … clinant ad Saxones. Vt in officio retineantur, mittitur Bretislaus filius cum Alexio stre[n]uo … lite. Conflictus Saxonum & Misnensium cum Boiemis. Interfecto Alexio Bretislao … cruentam reportant victoriam Boiemi. Lotharius vindex ex Italia. Infensus Vratislaa ob … necessarium Henricum Cæsarem, cuius beneficio tenebat Lusatiam: huic Lotharius factus … supplex. Deprecatur culpam vel potius excusat factum Vratislaus, & sic lis dirempta … frater Vratislai obiit filiis Suatopluco & Otthone relictis. Hæres vult esse rex ipse. Cum … fratre assentiente Gerardus in possessionem pupillos locat. Gerardo à rege obiicitur Vence… tem moturus de Episcopatu Olomuzensi. Gerardus Romam ad Pontificem profecturus St… nij moritur. Rex Pragensem Episcopatum ab Olomuzensi in perpetuum separat. Exuit a… les Olomuzio. Substituit Bretislaum filium. Oppugnat Cunradum fratrem Brunnæ. De… rius assentator aulicus iussu Bretislai necatur. Valdpurgis Conradi coniunx marito veniam… petrat. Bretislaus rebellis patri. Conciliatur per Conradum. Diffisus paterna beneuolentia … Ladislaum regem Hungariæ confugit, benigne illic habitus cum proscriptis compluribus V… laus præterita rebelli, contumacique filio, Cunradum fratrem successorem designat: illi qu… su… berorum tutelam commendat. I. Cunradus primi Interregni primus à rege Princeps se… stri. Vdalrico & Leopoldo filiis Znoymam & Brunnam assignat. Episcopus Cabilonæus … stor. II. Bretislaus secundus à rege princeps auxilio Ladislai regis Hungariæ patriæ prin… tum repetit. Filiam principis Rhenani ducit. Relapsi Boiemi ad Paganismum. Cosma… p… exhortatio ad Bretislaum. Decretum contra Gentilismum. Bellum contra Vladislaum … mum Poloniæ principem ob non soluta annua vectigalia. Nemine aduersante peruastata … uertitur. Sacri milites multa nefarie in Boiemia agunt. Vladislaus Polonus in Mora… Boleslao filio damnis damna æquat. Moraniam populatur. Vlciscitur illatas iniurias Bre… capta & direpta Briga. Post Camineciam condit arcem munitam. Pecunia debita numerata Polonus pacem impetrat. In Lusatiam Versouicenses exulatum deportati. Mulctat Bre… us Iudæos prætextu Apostasiæ. Exuit Brunna & Znoyma Cunradi filios. Præficit fratrem Bory… uorium. Illi in Austriam profugiunt. Pax æterna sancita. Filii Cunradi Morauia pul[s]i. R… oppidum à Gotfrido Marchione pignori accipit: hinc ex Morauia prædas agit. Vdalricus capitur Glatiæ arceri committitur. Rezium expugnatum à Bretislao & Godefrido restitutum. Bo… uorius sororem Leopoldi Austrii coniugem ducit. Pestis atrox. Bretislaus ad conuentum Imperii Ratisbonam proficiscitur. Feudum accipit. Borivorius successor instituitur. B… les au… Po… nus Vladislai filius ad auunculum Bretislaum venit, illic aulæ fit magister. Reuer[s]us à venatione princeps à Loreco Versouicense sagitta confoditur. Ipse per auia fugiens, præceps gutture fracto, quaque animam efflat.

TEMPVS [a] hoc narrationis sequentis insigne erit, restituta Boiemis Morauisque regia dignitate, qua ab excessu Suatopluci in Morauia regnantis, carebant. Et quanquam Otho Cæsar, vt diximus, sua sponte rursus illam diuo Venceslao detulerit, delatam ille tamen, vti vit sanctus, & ab omni ambitione prorsus alienus, vsurpare abstinuit solito principis Boiemiæ titulo contentus. Cæterum [b] Henricus post obitum patris sui, celebrem Principum conuentum Moguntiæ celebrans, secumque reputans, qua potentia, quas regiones, quos populos Vratislaus regeret, nempe Boiemos, Morauos, Slesitas, Lusacios, à quibus maius periculum, quam ab aliis nationibus esset pertimescendum: quoniam Germanis permixti, ipsam Germaniam inhabitatent: ideoque paci & concordiæ subditorum consulens, securiusque ac firmius vinculum ad illam conseruandam esse ducens, si beneficio potius quam imperio sibi Boiemiæ principes obligaret, accitum in medium principum, sua voce Boiemiæ regem Vratislaum declarat, mandatque Gilberto Treuerorum præsuli, vt eundem more aliorum Regum solemni, vna cum vxore Pragæ inungat, & coronet. Ibidem in Gerardum quoque fratrem Vratislai beneficium egit, pontificatum Olomucensem, Ioanne tunc mortuo, cum Pragensi denuo coniungens, illumque Gerardo conferens eadē licentia, quam paulo ante in patre detestatus, & bello persecutus est, quod Rom. pontifice spreto, Præsules pro sua libidine instituerit. Cæterum Gerardus tam latam ditionem assecutus, nequaquam vlterius se intra officii debiti regiones continuit, aduersus regem adeo insolens, vt ne rogatus quidem in curiam ad consultandum, aut in templum ad rem diuinam peragendam, si rex ibi aderat, venire voluerit: non quod vlla noua iniuria ab illo fuerit lacessitus, sed tantum vetus valuit simultas, memoriaq; fauoris, quem rex Ioanni Olomucensi præsuli, quoad vixerat perpetuum exhibuit, vt se Gerardus quoq; pertinacem fratri exhiberet inimicum. Sed quæ Vratislao magnitudo animi inerat, risu magis quam stomacho eiusmodi fratris insolentiam transmittebat, rationem interim tamen dignitatis suæ habens. Nam in altera vrbis arce, quam [c] Vicegradensem vocant, templū omnibus sacerdotalibus officiis, dignitatibusque & priuilegiis æque insigne instituit, atque erat illud alterum in arce sancti Viti, solo pontifice excepto, in cuius locum, autoritate pontificis Romani, præpositum substituit, qui dum sacra facerent, non ipse tantum, sed etiam cæteri illius administri pontificalibus infulis ornati incederent. Additus Præposito Magistratus, vt Archigrammateum regni, nunc Cancellarium appellant, ageret, & cum illo honor principalis, ne in hac quoq; parte multum Pontifice inferior esset. Quoties igitur cumq; solemnis feriarum dies occurreret, non ad pontificem, sed ad Præpositum sacrificia peragentem rex diuertebat, hocq; modo artem fratris, arrogantiamq; arte sua eludebat. Ad alia mox intentus, quæ post mortem Henrici Cæsaris, sub Lothario principe Saxoniæ, Imperii successore in Lusacia inciderant, Syrbiis in illa, vel vt Germani cognominant, Vandalis res nouantibus, ac magis ad Saxones, quam ad Boiemos respectantibus, posteaquam Saxonem Cæsarem nacti erant. Ad hos compescendos, arcemq; Gnosdecam ab illis dirutā, rursus instaurandam permuniendamq; Vratislaus, filium Bretislaum cum Alexio rerum militarium perito, mittit. Haud procul à Gnosdeco vicus erat, Kylebus dictus, frequens habitatoribus, qui ante alios munitionem ędificiumq; arcis impediebant. Hunc cum duo iuuenes Boiemi equestri genere nati, sine vllo maleficio prætetequitarēt, cohorti in illos vicani, ambos crudeliter interficiūt, crudelia inuicem à Boiemis passi, ferro & igne, agrorumq; vastatione. Qua de re Misnenses & Saxones, Lusaciis finitimi commoti, clam exercitum conflant, obseruantq; Boiemorum itinera, vt securos negligentesq; per opportunitatem inuadant. Opportunitas assiliendi illos adesse visa est, ad flumen quod illi traiiciebant, præmissis curribus præda onustis, solutisq; ordinibus, & interim Bretislao exutis armis in flumine natanti. Anni enim tempus calidissimum erat, ipseq; iuuenis, quo minus Soli ac pulueri assuetus fuit, eo molestius tædia æstus, atq; viæ ferebat. Natantem vt vidit Alexius, protinus misit qui illū commonefaceret: Non esse isthic Boiemiam, in qua tuto lauari nudariq; liceret. Sed Lusaciam ad omnem malefaciendi occasionē intētam, in qua inermem apparere haud expediret. Ferociter ad hæc iuuenis, se inquit, domi mansurum fuisse, si ab hoste sibi timeret: sed nihil mirari, si Alexius senecta exanguis, & perinde trepidus, verba item metu senili titubantia loquatur, oblitus domestici Prouerbii, quo iuuenes & strenui Boiemi vterētur, dicentes: *Qui sibi à strepitu timet, is ab ingressu syluæ sibi temperet.* Vix hæc renunciata sunt Alexio, cum ecce

Gilbertus Treuirēsis Archiepiscopus Regem cum Regina coronat Pragæ.

Henricus Olomucēsem episcopatum cum Pragensi coniungit.

Gerardus Episcopus in regem fratrem proteruus.

Æmulus Gerardo obiectus Wissegradensis Præpositus qui etiam Cancellarius declaratur.

Luderus Rex Rom. salutatus Anno 1125. Lusatii à Vratislao ad Saxones inclinant. Bretislaus Regius puer ad eos compescendos proficiscitur. Alexius miles.

Egregia Bretislai indoles.

tibi turma equitum hostilis à tergo erumpit, agmenq; vltimum Boiemorũ affilit. Confirmat Alexius suos, detractaq; vna & altera cohorte, cum parte equitum ad occurrendum hostibus properare iubet. At illi metu de industria simulato, retro sensim cedunt, Boiemosque ad vallem supinam, in qua insidiæ instructæ erant, pertrahunt. Ibi circumuentos magnaque ex parte cæsos, fugientes reliquos, cum omnibus suis copiis, vsque ad flumen persequuntur, impetum illorũ Alexio fortiter sustinente, quoad Bretislaus iam armatus, cum cæteris suis cohortibus subsidio venit. Eius interuentu acerrima pugna instaurata est: Saxonibus victoriæ instantibus, contra Boiemis, sanguine Saxonum occisis per insidias popularibus suis parentare conantibus. Ad extremũ, interfecto etiam tum Alexio, maximum incitamen ad prælium continuandũ, victoriamq; hostibus extorquendam Bretislaus præbuit, in prima acie versans, primusq; se casibus & periculis obiiciens, dum culpam temeritate sua contractam, delere, vel vitæ iactura parat. Victoria igitur adeo cruenta fuit, vt ipse etiam leuum humerum grauiter saucius, corpore suo sanguinem profuderit. Deniq; rex parens illam, vt funestam potius quam lætam habuit propter Alexium amissum. Lotharius, qui tunc in Italia erat, cognito, quæ se absente in Saxones gesta essent, domum redire ad vltionem de Boiemis sumendam properat, reuersusq; legatos Vratislai domi reperit, qui ad se purgandi regis ipsorum gratia venerãt, dicentes: *Non imperio aut voluntate regis commissum esse cum Saxonibus prælium. Nec enim aduersus Saxones, sed aduersus Lusacios à rege exercitum missum esse, per quem rebelles ad officium & obedientiam reuocarentur: Vnde vero acciderit, vt se hisce rebus Saxones immiscuerint, regem in hunc diem satis admirari non posse, quando nulla à Boiemis iniuria offensi fuerint, nullamque causam habuerint, cur vltro ipsi primum insidiis, mox aperto Marte Boiemos inuaserint, magnamque illorum stragem ediderint cum magno regis dolore. Sed neque doloris magnitudine Vratislaũ adeo commoueri, vt ab officio in Cæsarem amico deficiat, modo Cæsar pristinum animum retineat, suosque à maleficiis arceat.* Tardius accepta satisfactio, propterea quod Vratislaus[c] Lusaciam beneficio Henrici Cæsaris possidebat, quem [d] Lotharius etiam mortuum oderat, memor ignominiæ qua ab illo affectus erat, dum ad gratiam recuperandam aliter non admitteretur, nisi pedibus nudus, saccoque indutus ante Henricum procideret, veniamque læsæ fidei peteret. Rebus tandem cum Lothario compositis, rursus domi Vratislaum fraterna excepit discordia. Obierat diem suum Ottho Marchio Olomucensis, f duosque filios Suatoplucum & Otthonem superstites reliquerat. Horum Gerardus tutela suscepta, ius hæreditatis contra Vratislaum, qui sibi successionem vindicabat, tuebatur, subscribente Conrado: induxeratque ambos in vrbis & aliorum bonorum possessionem. Ob hanc rem Vratislaus indignatione motus, Venceslaum quem à sacrificiis habebat, æmulum fratri comparat, qui illum de Pontificatu Olomucensi submoueat. Variæ hinc cogitationes. Gerardi animum diuersa agitantem, sollicitum habebant. Viribus enim ad resistendum fratri se imparem agnoscebat, & ad Cæsarem iter præclusum erat: quoniam Lotharius omnia iura & libertatesque Pontificias Romano pontifici restituerat. Romam igitur queribundus ire parat, itinere in Pannoniam deflexo, vt inde mari Adriatico in Italiam transiret: sed vix æger Strigonium attigit, ibique ex eadem ægritudine vitam finiuit suam: à cuius exitu nihil prius habuit Vratislaus, quam vt Olomũcensem Episcopatum a Pragensi disiungeret, suo vtrique vrbi Episcopo peculiari in perpetuum assignato. Pragensem tunc Cosmam nominauit, virum senecta & disciplina venerabilem, ac eodem tempore Decanum (vt vocant) in collegio sacerdotum agentem: deditque Olomucensi collegio potestatem, quem vellet Pontificem sibi legendi. Delegerunt ex corpore suo Andream familia Dubrauicia ortum in Morauia nobili. Curam deinde ad expellendos Olomucio filios Otthonis fratris, Suatoplucum & Ottbonem conuertit, eisq; in administranda vrbe Bretislaum filium substituit, quem mox secum Brunnam ad oppugnandum Conradum duxit. Ibi dum copias per stationes diuidit, atque suum cuique locum attribuit, Desiderius in aula præcipuus, qui regem cum Bretislao comitabatur, pro consueta libertate & familiaritate, Memineris, inquit, ô rex, vt castra Bretislai ad ripam fluminis constituas, ne desit copia natandi, præsertim in tam feruido calore. Sensit morsum Bretislaus, indignissimeq; tulit, patre coram sibi exprobratum esse veterem in Lusatia natatum, tacitus tamen dolorem tunc deuorabat, postquam viderat parentem dicto Desiderii arridere. Cæterum ad suos reuersus palam indignari, malaq; multa dicere in caput Desiderii, atque illo die præ ira cœna abstinere, vbi paulum inde per noctem illa residit, mane ad

Conra-

Alexius occiditur.

Praclarum rei militaris specimen Bretislaus edidit.

Vratislaus Cæsarem placare studet.

Venceslaũ Gerardum de Episcopatu Olomucensi iubet amouere.

Cosmas IX. episcopus Pragensis.

Andreas Dubrauicius Episcopus Olomucensis.

Patruelis Olomucio possessione (substituto Bretislao filio) vrget.

Conradus frater Brunna obsidetur.

Desiderius Colax audacior.

Conradum patruum ex suis fidum quendam occulte mittit, qui iniuriam sibi à Desiderio illatam deploret, consiliumq; requirat, quid sit opus facto. Ille se eadē flamma ardere, qua adustus esset Bretislaus respondet, ac nisi illa quamprimum vna cum flammiuomo (quem Desiderium esse volebat, præsentis belli facem) extincta fuerit, Vratislaum ab incendio, quo ambo ipsi tandem comburantur non cessaturum. Maturat huic Bretislaus Desiderium de medio auferre, interficiendi eius consilio cum tribus tantum intimis, quorum vni mandat, vt ad se Desiderium accersat, dicatque sibi esse opus eo conuento. Venit ille Dersimirio sodali suo duntaxat comitatus, nihil videlicet sinistri de Regulo suspicans, atq; ille non longe seductum verbis eiusmodi inuadit: *Quod ego scelus tantum in te admisi, vt me idoneum putares, quem ore tuo mordaci nuper læderes? an tibi assentatori impudentissimo alia ratio aucupandi gratiam apud parentē, quam per contumeliam filii defuit? quem ego, sed non es dignus vt gladio meo pereas*, chirotecaq; in vultum illius proiecta, quod signum erat, vt tum illum percussores adorirentur. Redeuntem ad Dersimirium, multis in via vulneribus confodiunt, interficiuntque. Currit ad regem Dersimirius, illumque de eo, quod accidit edocet, vehementerque aduersus filium concitat, ita vt statim ad se vocari illum iusserit, haud dubie pœnam condignam ab illo exacturus, si non ille hoc futurum præsentiens se subduxisset, castraq; sua vltra flumen transtulisset, vt ipsas quoq; aquas, si qua vis subito ingrueret, pro monimento haberet. Sed ab insequendo filio parens consilio procerum est reuocatus, consulentium in aliud tempus vltionē esse differendam, & in præsens ad id quod instaret præuertendum. Ac paulo post regi nunciatur, adesse Valpurgim Conradi vxorem, plenamq; mœrore aditum ad regem petere. Quæ vbi in tabernaculum regium deducta est, talia supplex, lachrymansq; precata esse dicitur, vt ad mitiora flecteret rex animum: non enim alienum, sed fratrem esse, ac iam solum eum reliquum superesse quem oppugnaret, nullius plane delicti reum, nisi peccatum sit, mutuo se diligere fratres, hocnamq; adhuc bello huic prætendi, dignum videlicet Conradum esse, qui omnia extrema cum domo sua sustineat, propterea quod in Otthonis fratris, quam in regis amicitiam propensior fuerit, nouum prorsus crimen, ac noua querela, quæ de remissiore inter fratres charitate queritur, cum non remissius amare, sed odisse fratrem, culpa tandem & crimen habeatur. A quo crimine, quantum maritus suus alienus sit, vel ipso rege teste comprobari posse, qui Conradum ad omne officium, tum intra, tum extra regiam exequendum, semper promptissimum habuerit: sed non esse mirum, si fraternam beneuolentiam lingua mala verterit in odium, quando filium etiam à patre distrahere potuit. Et quis iam scire potest, quonam vsque deinceps progressa fuisset, si vindex malorum Deus iter illius non interrupisset? Sublato dissidiorum authore, vt tanto celerius domestica inter suos rediret concordia, quam vt rex amplecteretur, fratremq; & filium pluris, quam occisum delatorē æstimare vellet, prostrata in genua per misericordiam Dei supplex cœpit deprecari. Alleuat rex deprecantem, iubetq; tam Conradum, quam Bretislaum ad se acciri: Et illum quidē benigne appellat, veniamq; liberaliter concedit: filium autem, cum hoc dicto à se dimittit, *recte an perperam feceris, olim senties*. Ergo Bretislaus quum haud sublatam, sed dilatam potius iram paternam secum reputat, salutis castris à Brunna, in oppidum Hradecium Boiemiam versus diuertit. Eodem secuta eum bona pars militum, quorum numero in dies singulos accrescente, ita vt iam ter mille sub signis armatos haberet, signa tollere, rectaque Pragam illos petere mandat, veniensque ad fluuium Rokytnice dictum, qui mœnia præterfluit, hæc dicenda patri, Conrado præsenti committit: *Adesse, quem absentem tantopere circummissis etiam exploratoribus requireret, proinde ipse quoque propius accederet, vt pœnis de filio, si quas promeruit, exigeret*. Ad hæc tam impia, tamque insolentia filii verba tantum pater exarsit, vt nisi Conradus frater se extemplo interposuisset, nihil moræ inerat, quin totius vrbis vires ad ruinam filii conuertisset. Nec amplius tamen quicquam Conradus tunc apud Vratislaum, quam olim Ioab à Dauide, in causa Absolonis filii rebellis impetrauit. Similiter videlicet rex ad preces eius respondit, dicens: *Reuertatur filius in domum suam, & faciem meam ad præsens ne videat*. At ille omnia domi suspecta habens, in Pannoniam ad regem Ladislaum, cognatū suum conferre se maluit, à quo in gratia & honore habitus, lautissimisque alimentis atque stipendiis sustentatus, hoc insuper obtinuit, vt cæteris quoque comitibus suis à Vratislao proscriptis, agri, etiamsi non culti, omnes tamen immunes ab Ladislao assignarentur, in loco vltra Vagum flumen Moraua proximo, quem Banouo appellant. Elapso dein satis longo tempore, vt Vratislaus animaduertit, filium non solum de contumacia nihil remittere,

Desiderius interfectus.

Rex offensus.

Valpurgis Conradi coniunx à [illegible] deprecatur [illegible]

Bretislaus patris minas fugit.

Bretislaus lacessit patrem, eum contumeliose.

Ignoscit filio pater.

S. Ladislaus Bretislaū exulem recipit cum toto comitatu. Subsistunt fratre Conrado & [illegible] filio Bretislao, Vratislaus [illegible]

Neque Conradus, neque Bretislaus, neque succedentium post principum quisquam vsq; ad Vladislaum regium nomen vsurpauit, ducis tantum vsi nomine.

Conradus Septimestris princeps, & rege.

Robertus Episcopus Cabilonensis impostor.

Bretislaus ope Ladislai regis Hungariæ paterna dominatus restituitur II. a rege princeps.

sed magis adhuc insolescere, inuitato rursus Pragam Conrado, in celebri ordinũ conuentu successorem sibi eum in regno declarat, eidemque filios suos reliquos, Boleslaum, Boriuorium, Vladislaum, Sobieslaum diligenter commendat. Bretislao per silentium transmisso. Igitur Boiemi Vratislao ad ædem diui Petri Vicegradensem, ab ipso conditam funerato, regieq; sepulto, Conradum inde regem suum salutant, paulo plus quam septem Menses regnantem, & iccirco propter vitæ breuitatem, nulla re ad posteros memorabili, insignem: nisi quis memoria dignum putauerit, quod illo viuente, Robertus quidam, qui se Episcopum Caualonẽsem mentiebatur, Boiemiam, Cosma nondum inaugurato, adueniens, plurimos per sycophantiam, perq; sacrilegium, ære multo circumduxerit. Nam eiusmodi nundinas sacrorũ instituerat, vt in illis nulla sacramẽta, nisi cum licitatione venderet: licitatoresq; ex suis apposuit, meros Æruscatores, ac perinde atq; ipse erat, homines profanos. Ergo post discessum eius clandestinum, impostura tandem patefacta, expiare Cosmas necesse cuncta habuit, quæ impius ille & sacrilegus profanauerat. Porro Conradus filiis duobus relictis, Vdalrico & Leopoldo, inter quos Brunnam & Znoymam æqua portione diuiserat, vita excessit. Ambigebant diu ordines, num Bretislaum ab exilio ad regnum paternum reuocarẽt, vt cuius etiamtum veteres mores suspectos habebant, an domi potius eligerẽt vnum aliquem ex fratribus eius, qui regnaret. Accepto mox deinde, Bretislaum magno Hungarorum comitatu, quem ei rex Ladislaus addiderat, finibus Boiemiæ appropinquare, sine vlla amplius dubitatione Legatos conciliandi fauorem illius gratia, obuiam longissime mittunt, qui aduenientem cum debita honorum obsequiorumque appellatione exceptum, Pragam deducerent. Ibi præter omnium opinionem Bretislaus, regiam administrationem modestissime iniit, ac tantam omnibus benignitatẽ exhibuit, vt in conuiuio, quod per triduum cum ordinibus celebrauit, ad nullam perpetuo mensam assideret, sed sic gulas obiens, singulis præsentiam sui communicauerit, alios conuiuarũ per blande compellans, nonnullos poculorum insuper inuitatiunculis prouocans, denique summos, medios, infimos ciuilissime tractans. Et cum cœlebs tunc adhuc esset, conuiuæ epularum hilaritate, principisq; comitate prouecti, ad vota & preces cõuertuntur, rogantes principem, vt solitariam vitam, & perinde inamœnam, coniuge accepta mutaret. Id quod breui ab illo factum est: nam Lucretiam principis Rhenani filiam duxit vxorem. Cætera in Boiemia tranquilla erant, nisi quod ad vomitũ superstitiosi rursus reuertebantur, Lares & Lemures colentes, victimasq; tum ad fontes, tum ad lucos & compita mactantes, aliaq; Magorũ maleficia exercentes, per quæ plurimi à vera religione auertebantur. Hæc Cosma graui cum querela principi suggerente, & præterea commemorante, quæ quantaq; mala ad religionis innouationẽ in Pannonia nuper acciderint, dum multi ibi nobiles ignobilesq;, sacri profaniq;, & inter illos aliquot pontifices, à Christianismo desciscere nolentes interfecti fuerint.[b] Postremo ipsi reges, Petrus & Andreas, qui ruenti ad impietatem populo, inter initia non statim obstiterant, infœliciter occubuerint: decreuit edicto princeps, vt religionis nouatores omnes, viri fœminæq;, intra certum tempus regno expellantur. Ad hæc instituit, eodem Cosma suggestore, vt parochi oppidatim, vicatimq; domum cuiusq; oppidani, cum hymnis ac diuorũ reliquiis, in peruigilio natalis Domini introirent, notarentque diligenter eos, qui cum veneratione ad ferendũ signo S. Crucis osculum accederent, Christianos se esse agnoscentes, aut tanquam inimici Crucis accedere contemnerent, vel se inde furtim subducerent, quos deinde princeps, vel ipse præsul puniebat. Scripsit hinc militem Bretislaus, quem aduersus Vladislaum Poloniæ regem: debitum annorũ duorum tributum non persoluentem, (mille argenti, & triginta auri drachmæ fuerunt) in Pannoniam duceret. Ad Hradecium oppidum, iuxta Albim situm lustratus exercitus est, & inde porro in Slesiam, Polonis tunc subiectam. abductus ad arcẽ, cui Beceri vocabulũ, vnde populari Slesia a Boiemis cœpta, secundum Oderam flumen, vsq; Glogouiam, tanta populatione, vt in medio locorum interuallo, neq; iumentũ, neq; hominũ facile reperires. Duos deinde menses prope Glogouiam statiua habita, vt si quis ex Polonia vltor se offerret, copia illi dimicandi haud deesset. Nemini comparente, cum longe maioribus spoliis quam census erat debitus, in Boiemiam est reditũ. Hac enim ratione Bretislao properante, quod à Cosma præsule, cui se absente regni cõmisit regime, acceperat, [k]peregrinos homines, qui peregre ad recuperandam terram sanctam per Boiemiam proficiscerentur, parum se in obuios quouis in loco, imo etiam in vicis repertos, Hebræos gerere, vt quos inuitos ad baptismũ pertraherent, nonnullosq; occiderẽt peruicacius renitentes. Ad eam vim com-

Popularis Bretislaus.

Lucretia coniunx.

Defectio Boiemorum ad idolatriam.

Edictum contra idolatras & inquisitionis ritus.

primen-

ptimendam opus esse præsentia armati principis. Multos namque mortales ex omnibus fere nationibus, pia arma indutos, per diuersa itinera ad ferenda Christianis in oriente contra Sarracenos dimicantibus subsidia, festinare dicebat: sed non omnes vbique locorũ pie agere. Cæterum antequam Bretislaus rediisset, iam peregrini milites in Pannoniam concesserant, aliiq; terra per Thraciam & Macedoniam, alii mari Adriatico Constantinopolim petebant. Inter hæc Vladislaus Polonus, Boleslaũ filium adhuc tyrunculum armat, rectore ei dato militiæ gnaro, qui illum ad Morauiam modis omnibus vastãdam, quibus nuper Slesia vastata fuit, deduceret. Rector iussa regis promptius accepit, quam executus est, non ausus vltra extremos Morauiæ fines, & Slesiæ conterminos progredi, ne quis forte intra penitiorẽ Morauiam casus iuueni regulo contingeret, ob quem ipse quantumuis insons, noxæ dederetur. Paucis itaq; pagis incensis, pecoribusq; abactis retrahit copias, ac patri filium quasi victorẽ restituit. At Bretislaus, intimam rursus Slesiam percursat, similemq; priori calamitatem incolis, cis vltraque Nysam fluuium incolentibus affert. Ac mox arcem Brigam, ripæ Oderæ impositam, cum ipso oppido vi accipit, militiq; illam diripiendam demoliendamq; tradit. Ipse haud procul inde nouam sibi construit arcem indito illi nomine Camence (nunc ibi cœnobium visitur) sparsoque rumore, se ex ea arce castra Vratislaniæ esse admoturum. Vnde multum Vratislauienses territi, multis cum Vladislao precibus agũt, vt vel periculum quod imminet ab illis amoueat, vel cum Bretislao, tanquam affine suo in antiquam redeat concordiam. Soror enim Bretislai Iudith nomine, Vladislao matrimonio coniuncta fuit, ex quo prognatus est Boleslaus. Cæterum Versouicenses, nequaquam abstinere potuerunt, quin inter affines & cognatos discordias sererent. Misit tamen in præsens Vladislaus pacis conciliandæ Legatos, atque illi rem turbatam prius in tranquillum conferre nequiuerunt, quam collata & adnumerata fuisset pecunia, qua vno & altero anno pensionem interruptam sarciret. Ante castra soluta Bretislaus, Mutinam Versouicensem ad se in tabernaculum seuocans, *Si pro perfidia tua vt dignus es, te tractare deberem, iamdudum nec oculi, nec ipsum caput tibi superesset: sed vt cognoscas quantum mihi à carnificina meorum abhorreat animus, per me licet vt viuas quoad poteris. Cæterum caue, ne vnquam amplius in Boiemia appareas*, datisque deductoribus, qui eum in Syrbiam Lusatiæ regionem exulatum deducerent, ipse bona eius, quæ in Boiemia possedit, fisco addixit. Pari domi seueritate aduersus Boseium Versouicensem vsus est, quem vna cum vxore & duobus filiis, Pragæ naui impositũ, & per Vultauiam in Albim transnectũ, secundo dein flumine in eandẽ Syrbiam perducendũ curauit, bonis similiter omnibus mulctatũ. Ambo hi exules, non diu post ad vetus Asylum suum in Poloniam se cõtulerunt. Atqui Bretislaus fiscũ suum ex bonis cõfiscatis tumescere animaduertens, pinguiore adhuc farctura illum infarciendũ ratus, thesauris Iudæorũ manus iniicit. Illorum quoque perfidiam accusans, quod abolito baptismo, ad hebræismum reuertebantur, aditque sine sacris, vt ille dixit, hæreditatem illorum offertissimam. Posthæc Morauiam petens, sibique Boriuorium fratrem adiungens, ac multos præterea comites, quasi filios Ottonis Olomucii inuisurus, cum quibus sibi bene conueniebat, de via recta in aliam declinauit, quæ Brunnam ferebat, vt Leopoldo & Vdalrico filiis Conradi improuisus superueniret, vtrique iampridem infensus, velut sibi ad obsequium contumacioribus. Eo metu principibus suis ex arce dilapsis, Brunnenses vrbis portas Bretislao illico aperiunt. Nec is vltra ibi moratus, quam vt curam vrbis Boriuorio permitteret, hinc properus fugientes patrueles Znoymam vsque insequitur: illo namque ex fuga se contulerant, atque illic etiam defensione omissa, quia nullum præsidium nec cõmeatus aderat in Austriam perfugiunt, seq; fidei Gottofridi Austriæ principis committunt. Bretislaus Znoyma quoque Boriuorio attributa, Olomucium tandem diuertit, expectans ibi tempus, quod instabat ad fœdus cum rege Hungarorũ Collomanno feriendũ.[1] Sic enim inter ipsos conuenerat, vt ad limites regni Hungariæ certo die vterq;, appareret, atq; vterq; bona fide mutuã pacẽ amicitiamq; pacisceretur. Hæc pactio, pacificatioq; vltra fluuium Ostroua, in loco cui Lutzko nomẽ, peracta fuit. Cæterũ Vdalricus & Leopoldus, dum vitam in Austria vagam, certæq; habitationis incertam prætendũt, a Gottofrido obtinent, vt eis arcẽ Morauiæ proximã, quam Rax vocant, tenui accepta pecunia oppignoraret. Ex hac arce toti Znoymensi regioni plurimũ rapinis & spoliis incõmodabant, audacibus quibusq; prædonib. in societatem prædarũ assumptis, donec Vdalricus incautius obequitans, a Morauis intereiperetur. Huius

Vladislaus filio & [illegible] Palatino Cracouiensi par pari refert.

Bretislaus [illegible]

[illegible]

Tributo pensa placatus Bretislaus.

Versouicenses deportari iubet in exilium Lusatiam.

Ad Polonos illi confugerunt.

Expellit Iudæos Bretislaus.

Conradi filios [illegible] habet. Brunna & Znoyma eiecit. Boryuorium fratrem [illegible].

Colloquium Bretislai cum Collomanno rege Hungariæ.

Conradi filii ex arce Rax Morauiam populantur.

conspectu Bretislaus data opera vitato, iubet captum in arcem Glacensem accurate custodiendum seponi, continerique. Non ideo minus Leopoldus cœpta prosequebatur, vltra etiam Znoymam, in bonis Boriuorii grassatus, pernegante Gottofrido id suo fieri assensu nutuque. Nam & pecuniam se Leopoldo rursus obtulisse, vt sibi de arce cederet, ac nisi illa restituta esset, Austria se illi amicitiaque sua interdixisse dicebat. Cæterum Leopoldum omnia illa valde contemnere. Quæ vbi vera esse Bretislaus comperit, Gottofridum ab omni cura sollicitudineque iubet esse vacuum, se enim suo milite impensisque suis effecturum, vt arcem ab illo recuperatam sibi habeat: vaditque ad illam oppugnandam, maiore militum nixu & conatu, quam effectu, propter ingentem vim telorum tormentis excussorum, in eos qui arcem subire audebant, vulneratique retro cedebant. Imperat Bretislaus cruces passim erigi, supplicium que infame omnibus obsessis, nisi vltro sibi ab illis arx dedita foret, denunciari. Sed has quoque minas, ignominiæ quàm periculi propiores spernentibus, iterum testudine ex suis facta, in mœtem arcis succedit, vallumque & sepes vi summa diruit, sed iterum iaculis & saxis, telisque repellitur: potiorem deinde salutis suorum, quam festinationis suæ rationem habens, copias cum Boriuorio filio diuidit, obsessosque opere militari circumuallare parat, ita vt omne illis effugium adimat. Obsidione durante, in eam cibi inopiam obsessi venerunt, vt frumento omni & pecore absumptis, equina carne famem extremam tolerare necesse habuerint. Oportune tandē coorti hymbres, aquas fluminis, quod subter arcem fluit, in tantum auxerant, vt summas illæ ripas transcenderent, pellerentque milites ad mutanda stationibus loca. Ibi Leopoldus scapham piscatoriam nactus, illâ quam longissime potest auehitur. Mox pedibus ad clientem sibi fidum de via deflectit, ibi se ad tempus occultans. Clamorem cæteri tollunt, quibus fugæ spes nulla erat, deditionemq; arcis spondent, si incolumi corpore inde abire liceat. *Ergo propere*, inquit Bretislaus, *ab arce & oculis nostris male meriti facessant, ne si tardauerint, comprehensi pœnis debitis innoluantur.* Ita recepta arx, & Gottofrido restituta fuit. Cum eodem affinitas per Boriuorium cōtracta, dum is patruelis eius, nempe Leopoldi Austriæ principis nuper mortui, sororem sibi matrimonio iungit. Nuptiæ Znoymæ apparatu Regio celebratæ. Graue inde tempus ex pestilentia fuit, sequenti hyeme luem tanto promptius per contagia vulgante, quanto contagium facilius in hypocaustis vaporariisque ex promiscua cohabitandi consuetudine contrahitur, vt alter de altero venenum letale hauriat. Quo quidem tempore Cosmas quoque Pragensis pontifex in aduersam valetudinem incidens, spiritum suum in manus Domini deposuit. Ei successorem princeps cum collegio sacerdotum, Hermanum dedit, quem Vratislaus Rex à sacris ministrum habebat, deinde templo Boleslauiensi eundem præposuerat, vnde ad Pragensem cathedram translatus est. Neque multo post m Cæsar, appetente festo die Paschæ, conuentum principum Ratisponæ celebraturus, inter cæteros Bretislaum etiam ad eam celebritatem inuitauit. Is Boriuorium prætere a fratrem & Hermannum designatum Pontificem sibi adiunxit, ibatque mille amplius delectis equitibus, vnoque colore vestitis comitatus. Propinquanti Ratisponæ Cæsar ter mille fere passus obuium se in itinere obtulit, manuque desilire equo paranti iniecta, eques equiti dextram porrigit, ac comiter salutat, receptumque intra secures suas, sibi proximum adequitare iubet. n actum dehinc inter alia negotia publica, vt Bretislaus solenni principum electorum more, Cæsareæ maiestati solitū honorem haberet. Allata mox vexilla regni & prouinciarum, quarū dominus ac princeps erat Bretislaus, ipseque Cęsar corona & sceptro ornatus in throno Cæsareo sublimis residens, Regalia (quæ vocant) per vexilla Bretislao, Hermanno autem pontifici per sceptrum in manus oblatum distribuebat. Ac ne vacuus inde Boriuorius inhonoratusque discederet, approbat diplomate suo Cæsar fraternam hanc inter ipsos compositionem, *vt si quid humanitus Bretislao, priusquam Boriuorio eueniret, tutela liberorum Bretislai, ac regni successio, ad neminem quenquam, nisi ad Boriuorium pertineret.* o Gratissimus in reditu eius aduentus in Boiemiam, Boleslai Poloni ex sorore nepotis fuit, eo maxime quod non inuitatus, sed sua sponte, nec vt hospes tantum, sed vt aulicus futurus veniret. Concesserat filio pater Vladislaus roganti, vt paulisper secederet, vitamque & mores aliarum quoque gentium introspiceret. Atque ille ad Bretislaum cognatum suum in Boiemiam se contulit, mansitque in aula eius aulæ magister, qui tunc magistratus apud Boiemos honorificentissimus erat. Sed vt non solum honore, sed censu quoque ante celleret Boleslaus, vectigal, quod ex Polonia adferebatur,

Retium à Bretislao expugnatur.

Leopoldus clam fuga elabitur.

Boriuorius ducit Leopoldi Austrii filiam.

Pestis.

Hermannus X. Episcopus Pragensis.

Bretislaus à Cæsare inuestitur principatu Ratisbonæ.

Boriuorius Cæsareo priuilegio Bretislai hæres instituitur.

batur, ad eundem in solitum detulit. Breui tamen post, Vladislao aduersa valetudine grauiter laborante, in Poloniam est reuocatus. Ex comitibus eius nobilioribus, Lorecus tantum Versouicensis in Boiemia substitit, literis Bosegii & Mutinæ exulū, de quibus diximus, retentus, vt haberent per quem Bretislao insidiarentur, bonaq; ab eo intercepta recuperarent. Secessu inprimis Stebnensi Bretislaus vtebatur, quoties venationi sibi indulgendum putauit. Tunc vero ipso quoq; tempore prouocante (instabat enim Natalis Domini dies) venationi intentus, Stebnam mature cum venatoribus venire occupat, venaturq; vnum & alterum diem hilaris & securus. Ac rursus ad tertium diem venatum educit omnes, permanetq; in syluis à mane vsq; ad crepusculū noctis, ita vt necesse habuerint lucernas & faces accendere, qui Principem, necubi oberraret, in pagum deducebant: nihil minus quoquam tunc illorū, quam de insidiatore cogitante, cum subito Lorecus clam de latebris erumpens, venatoribus se, quasi vnus ex illis esset immiscet, principemq; à tergo cum arcu tacitus assectatur: & antequam pagum pertingeret, vi tanta in illū sagittam dirigit, vt in alteram corporis illa partē transuolaret. Delabitur inde sensim equo princeps, largumq; ex vulnere cruorem effundit. Cuius sistendi gratia ipsumq; in pagum deferendi, aliis circumstantibus, alii sceleratissimū tortorē persequebantur. Quem tandem in quodam prærupto viæ loco, in quem per tenebras vna cum equo cecidit, inuenerunt. Ceruix equi fracta fuit, ipse ense confossus, suane manu, an casu de vagina ense decidente non satis apparuit. Porro Bretislaus ad vsq; tertium diem vitā produxit suam, multo interim plura de regno Dei, quam de regno Boemiæ cum præsentibus commentatus. Ad extremū presbytero aduolutus, factaq; exomologesi, ab eodem pane viuo pastus, sacroque oleo perunctus, cum hac voce Domini ad eundem Dominum emissa: *In manus tuas Domine, commendo spiritum meum*, expirauit. Corpus eius Pragam ad ædem diui Viti elatum, ibidemque solito principum more sepultum.

Fatalis Bohemiæ principibus Versouicensis familia.

Lorecus Versouicensis inter venandum sagitta transfigit Bretislaum.

Lorecus quoque confossus.

Ottho Marchio Olomnzensis { *Suatoplucus*, *Ottho* }

Vratislaus { *Bretislaus*, *Boriuorius*, *Vladislaus*, *Sobieslaus* }

Conradus { *Vdalricus*, *Leopoldus* }

a *Vratislaus primus Boiemiæ principum ab Henrico IIII. (si Aucupem excluseris aliàs V.) in regem Boiemiæ euectus Comitiis Moguntiæ celebratis anno 1086. XVI. die Iunii Poloniam quoq; illi tributam tam Hungari quam Germani annales perhibent, quod verisimile ob exaugurationem regis Boleslai.*

b *Henrico qui Leodii obiit in carcere coronationem acceptam referunt, quod temporibus magis quadrare videtur non filio, vt auctor putat. Hic Senior est dictus.*

c *Permissu Alexandri III. Papæ Vratislaus collegium Caconicorum instituit Vuissegradi: ad cuius ædificationem suis humeris duodecim terræ cophinos gestasse dicitur.*

d *Lotharius adhuc Dux Saxonum (eam prouinciam Henrici V. beneficio possidebat) rebellis Cæsari fit. Attamen cum Mathildi Angla Moguntiæ nuptias celebraturus Cæsar Lotharium supplicem longa cinerea veste indutum, bellique moti culpam deprecantem admisit: illique ignouit data fide, à qua paulo post se auertit.*

e *Lusatiam non huius quinti, sed quarti senioris beneficio possidebat Vratislaus, vt auctor paulo ante est testatus.*

f *Otthonis filios Gerardus Olomutio præficit contra Vratislaum, astipulatore Cunrado.*

g *Bernhardi Clareualensis abbatis hortatu. Sub hoc Lothario, & Grattianus pontificum Decreta compilauit.*

h *Ob Petri tyrannidem Andreas è Polonia exul accersitus ab Hungaris, concesso paganismo regnum impetrauit. Tum Gerardus Episcopus Chanadiensis. Bistricus & Beneta Episcopi cum multis millibus Christianorum martyrium subiere. Licet regnum adeptus cruentum reuocauit decretum. Rex vterque violenta morte periere.*

i *Primus Poloniæ à regibus princeps Boleslai feri exaugurati filius regio non vsus titulo, sed principis & hæredis Poloniæ. Iudith soror Bretislai ex Hungaria illi coniunx erat.*

k *Petrus Heremita Gallus è Palestina reuersus Vrbano P. M. nomine diui Petri iniungit, vt concilio Claromontano in Aruernis habito sacrum bellum indicet. Postea nomen dedit & Gode-*

fridus Bilionews Anno 1095. Godefridus iter ingressus 15. Augusti. Ladislaus Rex Hungariæ expeditionis caput morte est præuentus. Hunc Sultanus Niceæ concidit cum toto exercitu.

l *De hoc Hungari ne γρῦ quidem, sed colloquium habitum & affinitatem contractam referunt cum Boleslao Duce Poloniæ.*

m *Lotharium hunc fuisse Cæsarem suspicio est, quia illius ante quoq; facta mentio.*

n *Aut honores hi ab Henrico V. filio sunt Bretislao delati: vnde vocis affinitate Henricum V. dicunt Vratislao regiam concessisse dignitatem.*

o *Polonus scriptor inquit Bretislaum conspectum nepotis è sorore Boleslai desiderantem eo venisse Boleslaum paucos dies commoratum arce Cæminicia donatum, paulo post ad patrem fuisse reuersum.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER DECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI.

B O R Iuorius tertius à rege princeps: filios Conradi in integrum restituit. Vdalricus toti inhiat prouinciæ: Prensat aulicos, ipsum deniq; Cæsarem. Optio datur Bohemis. Amici reducunt Vdalricum: qui viso Boriuorij *aduersario agmine, fuga sibi consulunt: hinc conatus Vdalrici fracti. Restituuntur duo Versoucenses ægre assentiente Boriuorio. Bellum in Polonia inter Boleslaum distortum & Sbignaum nothum filios Vladislai principis. Boriuorius & Suatoplucus spurio fauent, Muneribus placati reducunt exercitum. Suatoplucus à Boriuorio muneribus acceptis fraudatus aspirat ad regnum. Prehensat potiores Boemorum procerum etiam ipsos Pragenses: Pragam obsides irrito conatu: vulpina omissa leoninam induit. Fingit* Budiuoius *per* Hiruinum, *Versoucenses (qui Pragam strenue contra Suatoplucum defenderant) prodituros Boriuorium. Iussi puniri Boleslauiam ad fratrem principis transeunt. Ingens coniuratio aduersus Boriuorium. Fugit in Poloniam Sobieslaus fratrum minimo spontaneo comite. Suatoplucus regnum vacuum occupat. IIII. Suatoplucus à rege princeps Bohemiæ. Othoni fratri Olomucium tradit: patruelibus Zuoymam & Brunnam restituit. Boriuorius Cæsari fit supplex. Citatur Suatoplucus. Reducitur à Saxonibus Boriuorius. Obstat Otho Suatopluci frater. Pragenses alieni à Boriuorio: omnia repertens aduersa exilium Polonicum repetit. Episcopus Bambergam concedit. Suatoplucus ius suum ære redimit apud Cæsarem: Neq; est soluendo. Otho frater traditur obses. Iudæos, ecclesiasticos & mercatores expilat. Filius Suatopluci Bamberga baptizatur. pecuniam debitam Cæsar remittit, & Othonem dimittit. Bellum Cæsaris in Hungaria. Suatoplucus in commilitium accersitus. Nihil actum. Boriuorius à factione Versoucensi reuocatur absente in Hungaria Suatopluco. Inuectiua in Versoucensem, quam sequutum extremum supplicium cum totius familiæ internecione. Vltum veniunt Hungari à Morauis [illegible] iniurias duce Suatopluco. Is sese opponit. Lænus à ramo illi excutitur oculus. Repetit Hungariam: diripit vicos & oppida celebria, prædasq; agit Suatoplucus. Colomanni regis Hungariæ bellum sopitum. Expeditio in Poloniam cum Cæsare. Glogonia vrbs ab vtroque obsessa. Suatoplucus à Sicario in castris Cæsaris occiditur. Soluitur obsidio dilapso milite Boiemo. Comitia Pragæ prætoria habita. Irrita habetur Cæsaris, qui fratrem Othonem suffecerat in castris electio. V. Vladislaus à rege princeps Bohemiæ. Othonem patruum Marchionem Morauiæ constituit. Hic Episcopo Olomucensi Cremsirium vendidit. Boriuorius repetit Bohemiam à fratre. Ad comitia Ratisponam profecturus occasionem præbet* Boriuorio *clam Pragam ingrediendi. Reuertitur. Confligit feliciter cum Venceslao filio Egberti Marchionis Morauiæ. Otho tria millia Morauorum affert auxilio. Suspecta vires Othonis. Episcopus ad Cæsarem ablegatur nomine Vladislai. Cæsar in* Boiemiam *venit. Lusatius custodiæ traditur.* Boriuorio *adduntur custodes. Deliberatio de principe. Vladislaus Othoni prælatus, suffragatore Episcopo. Otho locupletior redditur donatione bonorum patrui Leopoldi. Vladislaus iunior* Bretislai *filius auxiliares copias ducit pro Cæsare in Italiam. Vladislaus Versoucensem ignominiose mulcat, & prætorem Pragensem insolito contumeliæ modo afficit.*

Post

Boriuorius fit rege princeps.

Ad Seniorem iure pertinebat principatus.

POST Bretislai cædem, Boriuorius iam antea Princeps & à fratre, & à Cæsare designatus, Pragæ solemniter honorem init, non tam iure, quàm multorum fauore. Quippe Vdalricus Conradi filius, quantum ætate illum, tantum iure antecellebat. Quare vt eius quoque beneuolentiam, sponte oblato beneficio conciliaret, laxatis vinculis liberum ex arce Glacensi abire iubet. Mox Leopoldum fratrem eius ab exilio reuocat, atque vtrique Brunnam in Morauia, & Znoymam, quas vrbes ipse possidebat, restituit.

Vdalricus solutus carcere.

Vdalrici ambitio inexplebilis.

Grata in præsens, sed non diu, hæc beneficia, præsertim Vdalrico qui toti regno inhiabat, persuasusque, nisi auro præsente non admodum se in aula Cæsaris proficere aliquid posse, ad congerendum vndecunque aurum partim ex tributis, tum à Danistis studium conuertit, ac deinde auro argentoque refertus, Ratisponam ad Cæsarem vadit, illum deprecaturus, vt mutaret sententiam, quam contra ætatis prærogatiuam, contraque ius Gentium de successione principatus ad Bretislai importunas preces censuerat.

Corruptus Cæsar auro fauet Vdalrico.

Vbi ille immotus decreto suo nititur, in eodemq; animi habitu diutius permanet, Vdalricus interim, nunc eos qui aures, tũ qui oculi & lingua Cæsaris dicerentur, postremò ipsum Cæsarem tanquã caput inaurat, à quo etiam tandem impetrat ius legitimæ suæ successionis, sed hac conditione, *vt liberum sit Boiemis, aut Vdalricum, aut Boriuorium habere Principem, vtrum videlicet horum magis idoneum, habilemq; approbauerint.*

Vdalricus cum exercitu Boboemia principatũ aggreditur.

Aderant tũnc Principes nonnulli Ratisponæ, propinqua necessitudine cum Vdalrico coniuncti (maternũ enim genus ab illis ducebat) cum idem Vdalricus se magnifice iactaret, de studio & fauore nobiliorũ in Boiemia, ac diceret, aduentu tantum suo, illoq; maturo opus esse, cætera in procliui fore, sed absq; amicorum subsidio armato, vanam videri illo profectionem. Pollicentur quidam eorum auxilia, & præstant. Vdalricus vero Freysingensis præsul, & Fridericus sororis eiusdem præsulis maritus, ac Sigardus à Sala Comes, per se quisq; sui agminis ducem profitentur: quibus accessit Leopoldus frater Vdalrici, cum valida Morauorum manu. Isq; cæteros in Boiemiam deduxit, ad locũ in quo Melnia oppidum iacet. Haud procul inde Boriuorius ex duobus collibus, multo validiorem, tam ex Boiemis, quàm Morauis exercitum ostendit: siquidem ambo ex Morauia fratres, Suatoplucus & Otho patrueles Vdalrici, à parte Boriuorii cum suis stabant.

Boriuorius vafer.

Ad quos proximè adstantes se reflectens Boriuorius, vos, inquit, inter vos iudicate, vter tenacius securiusq; equum teneat: is ne, qui per frenum, an qui per caudam illum retinet? qualis est Vdalricus, qui caudæ principatus manum admouit, cum ipsa cauda mox occasurus. Porro Germani principes tanta multitudine Boiemorum, quantum ex aduerso cernebãt, territi, Vdalricum infestius interrogant, vbinam essent Boiemi illi nobiliores, qui ipso duntaxat viso, ceu iactabat, se officiaq; sua ad ipsum conferrent? Ecce videre se eos, videriq; inuicẽ, nec tamen quenquam mouere loco suo, sed omnes pugnæ signũ expectare, vt iam non solùm decepti, despectiq; abs te, sed proditi etiam esse videamur, nisi nos ex hoc periculo in tutum reduxeris.

Deseritur a suis Vdalricus.

Frustra Vdalricus excusationem orditur, frustraque retinere diutius amicos conatur, præsertim Freysingensem præsulem, qui proxima statim nocte desertis castris, rebusq; suis in illis relictis omnibus, per calles saltuosos in vicum, qui Haber dicitur, euasit. Hinc metus in omnes & fuga aliorum quoq; sine sarcinis & impedimentis, vt Boiemi prædam nacti, à consectandis fugientibus abstinerent.

Profligati Germani.

Sed ne sic quidem integri omnes incolumesq; aufugere potuerũt, pars à militibus leuioris armaturæ, pars ab agresti turba oppressi, aut spoliati. Ex eo tempore neq; tantum animi, neq; virium colligere Vdalricus quiuit, vt principatum Boiemiæ palam inuadere auderet. Multum etiam Boriuorio tunc molesti; Boseins & Mutina Versouicenses erant, dum aliquoties reditum ab exilio sibi denegatum, pertinaciter obtinere contendunt, non per propinquos & affines suos modo, verum etiam per aulicos insigniores, ægerrime id ferente principe, quod cum paulo ante clamarent fere omnes, crucifigendos esse principum parricidas, nunc extare non paucos qui cum patria, bona quoq; illis reddi postulẽt.

Versouicenses duos in integrũ restituit.

Ibi ex intimis non nemo propius accedens, *Tu igitur*, ait Princeps, *vt lupum circum errantem plagis irretias, vltro illum cibo oblato inescabis? vt vero hostes tuos in potestatem tuam redigas, non illis patriam cum patrimonio restitues?* iis tandem victus, reuerti vtrumque ex Polonia in patriam permittit, alteriq; eorum oppidum Mutham, & alteri Lithomeritium restituit.ª Per id tempus in regno Poloniæ, res admodum commotæ erãt, fratribus inter se de hæreditate paterna contendentibus. Duos filios Vladislaus rex sospites reliquit, Boleslaum legitime natum, & Sbigneum nothum, quem pater adeo sibi charũ

Google

habuit, vt æqua pene regni portione illum cum legitimo filio exæquaret. Dissidio hinc orto, atq; vtroq; ad arma spectãte, & bellum Sbigneus factione apud Polonos inferior,

Chlumetium.

à Boiemis & Morauis auxilia emercatur: Boriuorius Chlumetium, Suatoplucus, qui Morauiã obtinebat, suum quoq; tribunum militũ copiis suis præfecit, iamq; ambo illi viribus coniunctis progressi vsq; ad oppidum, quod Byton Poloni vocant, fuerãt, cum Boleslaus legatos ad Boriuorium mitteret, petitum: *Ne se, sororis ipsius nepotem, dum alieno gratificari studet, iret oppugnatum. Si quam iniuriam vel priuatim, vel publice se accepisse Sbigneus existimaret, legibus illam, nõ autem armis persequendam duceret. Paratum esse Boleslaum iudicio, iudicibusq; parere.* Ad hæc Boriuorio respondente: *Non amplius in potestate sua se habere milites, qui in Poloniam abierint.* Legati munera promunt, multamq; pecuniam per Grabissium, & Protiuitium, à consilio Principi proximos adnumerant, per illam denique impetrant, vt Chlumetius cum Boiemis ex Polonia reuocaretur. Reuocat mox & Suatoplucus suos, expectatq;, dum in communionem eorum, quæ allata dona erant, ipse quoque admitteretur: vbi nihil vltro à Boriuorio sibi offertur, appellare eum incipit,

Auaritia insimulatur Boriuorius.

& postquam ne appellando quidem aliquid extorquere potest, auaritiam Boriuorij detestatus, viamq; sibi ad principatum Boiemiæ sternere aggreditur, summo cũ studio id agẽs, vt quos audacia & manu promptiores ex Boiemis esse nouerat, eos sibi largiendo, pollicendoque adiungeret. Asciuit pręterea Pragensium quoq; nõnullos, quos sibi opportunos fore credebat, per quos facilius vrbem reciperet. Pragam enim recta petere, tanquã regni caput destinabat, peregitq; destinata, sed non quo sperauit successu.

Suatoplucus affectat principatum.

Pragam tenent frustra.

Quanquam enim Boriuorius aduentum Suatopluci hostilem alte dissimulauerit, præsidium tamen militum delectorum occulte pręparauerat, quod arci Vicegradensi, in quam se concluserat, & vrbi, quam Hermanno pontifici tuendam commẽdauit, per tempus imposuit, atq; ita defectio vrbana, quã Suatoplucus expectabat, intercepta fuit. Inde placuit traiecto Vultauia flumine, minorem vrbis partem, ac perinde infirmiorẽ aggredi, sed illa quoq; strenuis defensorib. munita erat, qui hostes à porta & muris longius propellebant. Ergo desperata Suatoplucus vrbis expugnatione, retro in Morauiã agmen reducit, Boriuorio aliquatenus eum insequente, mox deinde subsistente, dum ne suis quidem omnibus satis fidit. In Morauia consilio Suatoplucus aduocato, queritur de fortuna parum prospera, deque illis qui ipsum fefellerunt. Interea tamen animũ adipiscendæ Boiemiæ auidum occultare nequit, sed aperte consilium modumque requirit illius consequendæ.

Budiuoius vulpinam induere Suatoplucum iubet.

Budiuoius, Hroni filius, vsu rerum, factisque cęteros antecedere videbatur. Is orsus infit dicere: *Longius hoc abs te, ô princeps, abscedat, vt plaga vna, nec magna accepta, animo protinus concidas. Vsitatus hic fortunæ ludus est, quem inter homines, præsertim in alea Martis ludere illa soleat, vt nunc istum, nunc illum victorem faciat, ita vt nõ valde tutum sit, res nostras fortunæ casibus permittere, nisi arte casus corrigere quis sciat, quemadmodum vulpem hanc artem probe nosse cõstat, qua aduersus lupum viribus multo præstantiorem sæpissime præpollet. Huius itaq; induendum esse exuuium, posteaquã Leonis nõ profuit, & fraude potius, quã vi principatu Boriuorium euertendũ. Si hanc curã princeps sibi delegauerit, curaturũ se, vt recte curatã esse illã gaudeat.* Vtraq; ille manu Budiuoiũ complexus, *toto*, inquit, *pectore curam mei trado tibi, memor, gratusq; olim erga te futurus.*

Hyruinus histrionem fabula gerit veteratorie insignis.

At ille Hyruinum, veterem Boriuorij aulicum, hominem versipellem subornat, qui lamentabundus, queribundusque in Boiemiam proficiscens, Boriuorio inopinanti se offerat, cum istiusmodi aduersus Suatoplucum querela, quasi satis non habuerit, carcere, vinculis, fame, tenebris in eum sæuire, ob nullam prorsus noxam. Sed quantum in illo erat, dederat insuper eum exoculandum, si ab hoc supplicio ope diuina liberatus non fuisset. Hanc tam insignem iniuriam eum priuatus ipse vlcisci nequeat, se ad Boriuorium confugisse, venisseque, vt ei proditores nominet, quorum consilio, conatuq; Suatoplucus eum subuertere parat, cognito periculo, sperare se, Boriuorium, vicem primum suam, deinde clientuli quoq; sui doliturum, vindicaturumque.

Defert falso Versouicenses.

Iussus deinde erat nominare proditores, Boseium & Mutinam Versouicenses nominauit, qui in defendenda Praga, egregiam paulo ante operam Boriuorio nauarunt, etiamsi fauoris magis ostentatione id, quam vllo in principem amore fecisse viderentur, quoniam omnes principes familia illa pessime oderat. Facile igitur inter suspectos inuicem, per hanc fallaciam noua rursus inimicitia conflata fuit credulo Boriuorio, tanta indignatione in Versouicenses inflammato, vt comprehendi illos statim, inaudirosq; puniri mandauerit.

Versouicenses ad Vladislaum Boriuorij fratrem confugiũt.

Sed illi de instanti periculo vitæ præmoniti, ad Vladislaum eum fratre Boriuorio discordem, Boleslauiam se subduxerunt. Initaque mox vna cum Suatopluco tam præualida contra Boriuorium coniuratio est,

vt nisi

vt nisi is fuga in Poloniã cõiuratos præuenisset, captus ab illis erat. Sobieslaus frater minimus natu, fugæ comes sua spõte fuit. Vacuũ inde principatũ Suatoplucus occupauit, Vladislao tanquã seniori de loco ei concedente, sponsoremq; se pro eodẽ Hermanno præsuli, & aliis Boiemiæ proceribus, qui patere ei dedignabantur, faciente, Eũ nihil horum mutaturum, quod ad dignitates & magistratũ illorum pertineret, sed & beneficia atq; priuilegia omnia seruaturũ omnibus, quæ quisq; à Boriuorio haberet. Auctus Suatoplucus in Boiemia possessionibus, Otthonem fratrẽ in Morauia Olomucio præfecit, ademptamq; Boriuorii inuidia, Brunnam & Znoymam Vdalrico, Leopoldoq; patruelibus reddidit. Sed nõ diu Boriuorius in Polonia cõmoratus, suasu Boleslai Regis affinis sui, in Germaniã ad Cæsarem proficiscitur, vt nomẽ Suatopluci, de iniuria sibi illata, deq; fraude & perfidia deferret, reditumq; sibi ad pristinũ honorem impetraret. Auditus est propitio Cæsare, datæque sunt ad Suatoplucum literæ asperius scriptæ, si se ad dicendam causam in curia Cæsaris non sisteret. Hæ literæ vbi palam recitatæ fuerant, magna nobilium pars, nequaquam Suatopluco suadere vt se arbitrio Cæsaris committat, suas leges, suaque iura Boiemos habere. Si quid Boriuorius iudicio experiri velit, id domi eum, non autem foris, agere debere, ne libertas Boiemorum prodatur. Annuit his Suatoplucus, iustaque sibi & æqua illa quæ dicerentur videri, ait, sed ne cuius tamen, aut cladis, aut calamitatis, propter absentiam sui author existat, vel cum periculo suo Cæsarem adire velle. Hoc tantum rogare Boiemos, interea dum ipse reuertitur, Otho frater vt regnũ administraret. Infenso Cæsar vultu aduenĩẽtem Suatoplucum excepit, nec incustoditũ reliquit. Cæteris qui vna venerant proceribus, seuere iniunctũ, vt Boriuorium principem suum Pragam reducãt, rursusq; illum in sedem suã reponant. Additæ Boriuorio Saxonum cohortes aduersus vim popularium, sed parum profuturę contra copias Otthonis, quas à Chlumeco vltra montes ad arcem vsq; Dominam Boriuorio obuiam perduxerat, vt cum eo dimicaret, si in eo loco Boriuorius deprehensus fuisset. Sed is cum suis per noctem in aliam tutiorem regionem diuertit, indeque maximis itineribus Pragam venire anteuertit. Sed & hanc vrbem sic erga se affectã repperit, vt nec cum illa, nec sine illa viuere lætus posset. Adeo subita ibi rerum omnium mutatio fuit, adeoq; rursus Suatoplucus cum factione sua inualuit, vt tãquam valentiori Boriuorium imbecilliorẽ succumbere, & ad Poloniam in exilium reuerti oportuerit. Ipse quoq; Hermannus præsul, inter multos ac varios timores sollicitus incertusq;, cuiusnam partes sequi magis conducibile foret, nam concordiam inter tam discordes componi posse desperabat, à tumultibus tandẽ pręsentibus se subducere, quã illis temere immisceri maluit, Bambergam ad præsulem Bamburgensem secedẽs. Pragam reuertẽtem Suatoplucum Cæsarei sunt comitati, qui pactam ab eo pecuniæ summam Cæsari referrent. Sed tanta ærarij inopia erat, tamque steriles arcas principis amici possidebant, vt paulo dimidio amplius quam pactum erat, soluere pretium Suatoplucus potuerit. Datus igitur Ottho frater Cæsari obses, donec reliquum quod defuerat, repręsentaretur. Hinc se ad rapinas Suatoplucus vertit, à Iudæis promiscue & Christianis, colonisque & mercatoribus noua exigens tributa, mox à locis cum prophanis, tum sacris, aurum & argentum per exactores sacrilegos extorquens, ac Cæsarem interim prolationibus lactans, trahensque, & ad extremum debito illum fraudãs, dum eum ad diem filii sui lustricum inuitat: si non sui ipsius, at legati præsentia illustrandum. Iubet Cæsar puerum tingendum, si viam tolerare queat, Bambergam deferri. Quo vbi allatus est, ipse Cæsar illum de fonte sacro suscipit, debitumque paternum ad illum transferens, suis muneribus expensum fert, simulque Otthonem obsidem in Boiemiam liberum remittit. cum hoc Hermannus quoque præsul reuersus Pragam est. Cæterum breui post Cæsar, extimulantibus illum Germaniæ principibus, aduersus Hungaros, à quibus in expeditione nupera, orientem versus facta, [b] hostiliter essent hospitati, Suatoplucum in comitium vocat, ne videlicet per omnia gratuito debitum à Cæsare donatum auferret. Quippe militia eiusmodi sine grauibus impensis iniri non poterat. Sic igitur instituta fuit in Hungariam profectio: Cæsar cum nationibus Germanis, terra Danubioque ad expugnandum Posonium, arcemque illius oppidi transibat. Suatoplucus cum Boiemis & Morauis vltra Vagum fluuium progressus, Nitriam vi cœpit, & præterea mille equites subsidio venientes per insidias oppressit. At Cæsar in obsidione arcis Posoniensis, cum à Iulio mense vsque ad Septembrem nullo profectu, sed magno cum tædio perdurasset, illa tandem omissa, missum quoque exercitum fecit: reuocans & Suatoplucum à populationibus, quas vltra citra-

Boriuorius [illegible] in Poloniam fugit.

Suatoplucus [illegible] Boiemiæ [illegible]

Boriuorius [illegible] Boleslao Polono, Suatoplucum Cæsari defert.

Citatus Suatoplucus apparet.

De restitutione Boriuorii factum decretum.

[illegible] Boriuorius [illegible] exilium.

[illegible]

Suatoplucus [illegible] Cæsari pecuniam [illegible] relinquit.

Filius Suatopluci Bambergæ baptizatur debito remisso & obside restituto.

Suatoplucus [illegible] Cæsari in Hungariam.

[illegible]

que Vagum in obuios Hungaros exercebat. Duobus curam tutelamq; regni se absente Suatoplucus crediderat, in altero fidẽ secutus, in altero perfidiã metuens, si inhonoratũ publico honore relinqueret. Horũ Vaceco fidelis permãsit, cõtra Mutina Versouicẽsis, veteres mores suos nequaquam immutauit, sed clã in Poloniam ad Boriuoriũ mittens, adesse occasionẽ patriæ repetendę ei significauit, modo cum manu vel modica veniat, quã facile à Rege Poloniæ obtinere queat: nam Principe absente, armatos in Boiemia nullos apparere, nec esse, qui sine consensu ipsius armare illos audeat. Satis bene copiis instructus Boriuorius in Boiemiã venerat, sed dũ in obsidione Glacẽsi morã inutilem inanemq; protrahit, affertur ei, Suatopluceũ ab expeditione Hũgarica domũ cum exercitu festinare, vt Polonos à finibus regni depellat. Iam enim is rescierat, indice Vacecone, quid Mutina per proditionẽ machinatus fuerit. Ac statim certiorẽ de ea re Cæsarẽ fecerat, qui iratus promisit, commutationẽ sibi hãc iniuriã cum Suatopluco fore, sicut communis expeditio in Hungaria fuerit, breuiq; tẽpore communi quoq; Marte aduersus Polonum vindicandã. In Morauia igitur exercitus parte dimissa, cum reliqua in Boiemiã Suatoplucus reuertebatur: cui Vaceco ad oppidum Lythomisliẽse occurrit, felicem ei reditum gratulatus, & inuicem à principe cum hilari vultu salutatus. Venit deinde obuiam & Mutina, ad castellum nomine Vratislauiam, à Lythomislio sesquitertium lapidem in colle situm, parantiq; adire & salutare principem, responsum datũ: In crastinum deferre principem vespertinas salutationes. Vesperi enim castellũ ingrediebatur. Non omnibus hæc dilatio placuit, aderantq; suasores qui Mutinæ suaderẽt vt se per tempus subduceret, non expectato die crastino. At ille hora fatali, hoc est, pœnæ peccati à Deo destinata, ad supplicium illum trahẽte, neglecta suadela, mane apparuit, venitq; in cœtum Procerum, quem Princeps in conclaue coegerat, idemq; audientibus omnibus: *Ades ne?* inquit, *bone vir, quem propter nimiam bonitatem, est plane mirum, quod terra te tamdiu sospitem sustineat, talem ac tantum litium, turbarumq; inter principes satorem, tamq; leuissimum ab alio in alium transfugam, vt alios eluderet, alios perderet. Quali arte, quantum iste excelluerit, nece Bretislai optimi Principis, deinde ipsius Boriuorij exilio, declaratum est. Sed hoc nondum omnibus notum, quid nunc me absente designauerit, qualemq; gratiam mihi retulerit pro honore sibi à me habito amplissimo, ita vt regno præficeretur; nempe talem, vt me, regnumq; meum, vna vobiscum Polonis prodiderit: quibus nisi per tempus occurrissemus, plane perieramus. Si te perditissime omnium, atq; ingratissime, non reuerentia in Principem tuum, nõ memoria beneficii ab illo accepti, neq; iurisiurandi, fidei nomine in hoc tuo magistratu præstiti, neq; infamia præterea dedecus (quod ex proditione contractum, maculam etiam posteris relinquit indelebilem) at saltem metus Dei, apud Reges quoq; terræ omnes terribilis, qui ab officio descisciũt suo, reuocare te à tãto scelere debuit. Sed quid ad Versouicenses de metu Dei hominumq;, quibus hæc velut ingenita audacia cordi est, nihil pudere, omnia audere, & non solum prodere, insidiasq; struere, sed etiam occidere Principes suos, quasi Deus nunquam soleat in authores perfidiæ vertere pœnas perfidia dignas, qui per spiritum suum prædixerit: Foderunt foueam, & inciderunt in eam. quali nunc quidem casus, tibi tuorumq; capiti adeo instat, vt verear, ne omnes boni à me serius, quàm quisquam crudelius, me in te, tuosque animaduertisse dicere ausit.* Hæc intonans segregat se à cœtu præsenti, atq; intromissi qui foris stabant lictores, Mutinæ manus iniecere, simulque duos ipsius filios ad supplicium rapuerunt. Capti ibidem Vneslaus, & Domaslaus fratres germani, ac Boreconis filij de eadem Versouicensium familia, omnes securi à carnifice percussi, bonaque publicata. At Boseium Versouicensem, qui ætate & opibus præibat, ac tum Vratislauiæ cum aliis non aderat, clari nobilitate viri, Hermannus, Vacula, Carassus interficiendum sibi sumpserũt, fortunis interfecti inhiantes. Prandebat cum vxore Boseius in vico suo Lubicio, vnaq; horum filius mensæ assedit, cum cibi administer è fenestra prospectans, cernere se ait globum equitum, celeri gradu recta vicum petentem. Nihil mali suspicans Boselus, *Nostrates*, inquit, *ab expeditione Pannonica forsan reuertuntur, meritoq; domum quisque suam reuisere festinant.* Sed illi, vt erant armati, magno strepitu tumultuq; cœnaculum irrumpunt, ac primus omniũ Carassus ensem stringit, cognatum suum Thomam à Boseio repetens, quem is occidisse ferebatur. Interpellans Borichius Bosei filius: *Aufer*, inquit, *vim & clamores, & si quid tibi rei nobiscum est, de hac iudicio, principe coram, contende*, transfigit continuo Borichium Carassus, & alius Boseium, ita, vt mariti sanguine vxor cõspergeretur, & sine vulnere corrueret in mensam. Fit inde impetus in omnia bona, quæ percussores inter se distraxerunt. Postremo in teneram quoque & innocentem ætatem sæuitum, ex vetere quodam dicto de lupis vsurpato: *Haud magis parcendum esse quam lupis, ad quos interficiendos cum ipsis etiam catulis,*

olim

Vacecon. al[...]

Versouicensis proditor.

Boriuorius absente Suatopluco Boemiam repetere conatur.

Vaceco damni à Polonis illati culpam in Mutinam confert.

[...] Versouicensium (siue Rausarũ vitae) familiã.

Iugulatur à carnifice Mutina cum duobus filiis.

In totam Rausarum gentẽ sæuitum.

[illegible] premiis inuitabantur. Præmium occisi catuli vna drachma erat, sicut adulti lupi interempti, duæ drachmæ. Sed hæc quis nisi impius & immanis, qualis Herodes fuit, in quosuis homines, nedum in pueros iugulãdos detorserit? Nam Cæsar Augustus tametsi Ethnicus, hanc tamen Herodis immanitatem, qua filium quoq; suum inter alios infantulos occidi iusserat, detestans: *Maluissem*, inquit, *Herodis me porcum esse, quam filium.* Sicut enim à cibo porci, ita à nece quoq; illius sibi Iudæi temperant. Ex tanta Versouicensium clade, pauci reliqui superstites, fugam in Poloniam ad vetus suum perfugium adornarunt. Non autem ab vrso, vt quidam opinantur, sed à nassa piscatoria, quam Boiemi Wrsse nominant, (quippe hanc pro insigni nobilitatis suæ ostentabant) fuerunt Versouicenses cognominati. Interim Hungari damnorum memores, quæ nuper Duce Suatopluco à Boiemis & Morauis sustinuerunt, tribus agminibus in Morauiam ingressi, multo infestius illam peruastant: nam super cætera mala, igne etiam in vicos & pagos desæuierunt. Quæ quidem res ad arma rursus Suatoplucum exciuit: quibus arreptis, vltum ire Morauorum detrimenta, cum ipsis etiam Morauis quibus Ottho frater præfuit, accelerat, propius ad saltum accedentibus, vltra quem Hungari non longe abesse dicebantur, nocte illum transire, vt prima luce improuisi Hungaris superuenirent, placuit. Accidit autem in ipso saltu, vt ramus arboris, à præcedente equite adductus, ac repente laxatus, læuum Suatopluci excuteret oculum. Cuius tum damno, tum dolore commotus, regredi in apertum coactus fuit, militibusque retrocedẽtibus: ibi citra saltum proximo loco Otthonem considere, eumque locum castris communire, atque omnes in eo copias continere aduersus futuros casus iubet. Cæterum vltro hostes lacessere vetat: ipse Olomucium ad medicum defertur. Vna tantum hostium turma saltum superare, ac se duntaxat ostendere ausa, mox intra eundem saltum se recepit, nec amplius hostium quisquam apparuit. Reuersus tandem & Ottho in vrbem suam Olomucium, nondum plaga oculi fratris percurata, sed iam dolor molestus esse desiit, paulatimque cicatrix obducebatur, sanitatem vulneris adfore prænuncians. Qua recuperata, etiamsi Autumnus tunc præcipitauerat, omittere tamen haud potuit, quin instauraret aduersus Hungaros hostilem profectionem, Ducem illius seipsum constituens, omnesque milites Brodam, cognomine Hungaricam, tendere iubens. Atque inde finibus Morauiæ transgressis, nouam ciuitatem (sic Hungari vocant) diripit, arcemque illi vicinam, ac dein alteram quoque diruit, circumque omnia Ternauiam tenus euastat. Tum se vis magna equitum per multos globos ab Hungaris dispartita, de longinquo ostendit, ac mox Boiemis infesta appropinquauit. Contra illam Suatoplucus aciem, clypeis hastis densam, curribusque circum latera septam opposuit. Ingruunt sæpius hostes, aciem perrumpere tentantes, sed telis & sagittis non sine illorum strage repelluntur. Successit item prospere vna atque altera equestris eruptio, qua pauci Boiemorum equites, sed bene omnes armati, plurimos Hungarorum inermes equites neci dederunt. Atque ita Hungari magna parte amissa suorum, partim etiam hyemem non tolerantes, dissipantur in pagos & vicos. At Boiemi magna præda potiti, cum Suatopluco, ceu victore, domum læti reuertuntur: Finem deinde mutuis cladibus deprædationibusque mors Colomanni Hungarorum Regis imposuit. Inde Suatoplucus Polonos statuit petere, aduersus quos Cæsar promissi memor, suum quoque exercitum ex Germania superiore, inferioreque conflatum, in Slesiam adduxit: quippe Slesia tunc Polono adhuc parebat, ac Boiemis tantummodo stipendiaria erat. In hanc Cæsar ingressus, Castello Lybus dicto potitur, illoque donat Pontificem Magdeburgẽsem, expeditionis participẽ. Expugnat & Suatoplucus qua ibat via, arcẽ Geram, amisso ad illam milite manu strenuo, cuius morte commotus, arcem solo adæquat, ac se cum ipso Cæsare ad oppugnandam Glogouiam mœnibus, arce, flumine Odera munitam conuertit. Inerat præterea validissimum ex Polonis & Slesitis præsidium, tum etiam commeatu copioso abundabat: & accesserat Boleslai Poloni adhortatio, vt forti animo ciues obsidionem paterentur, breui enim se cum omnibus suis copiis subsidio affuturum. Quibus rebus freti Glogouienses, Germanis, Boiemisque portas occludũt, perque muros & turres, tela, saxa, & defensores disponunt. Admouent nihilominus, tum Cæsar, tum Suatoplucus mœnibus propius castra, & inde machinis tormentisque atq; in primis arietum pulsu muros ciuitatis quatiunt, ac labefactant: sequiturque lapidum ruinam, miles scutis & galeis tectus. sed haud minus segniter inde ab obsessis reiicitur, ab illisq; murus per noctem statim firmius, quam integer erat, reficitur. Hoc ne sæpius fieret, placet Cæsari, nullum obsessis dari otium, sed diem noctemq; continuari oppu-

Crudelitas in infantes [illegible]

Nomen [illegible] natum.

Vltum [illegible] Hungaros in Morauiam [illegible].

Suatoplucus [illegible] oculum, [illegible] bellũ in Hungaria.

Suatoplucus prædas agit in Hungaria.

Mors Colomãni Regis Hungariæ. Anno 1109.

Bellum Cæsaris Henrici V. in Polonia.

gnationem, non in vno, sed pluribus in locis, vt ad omnes inclusos, metus, vigiliæq; & lassitudo perueniret. Quo facto perturbati oppidani, ad Suatoplucum mittunt, qui eis inducias quinq; dierum impetret, intra quos si Boleslaus Rex subsidio obsessis non venerit, deditionem vrbis facturos. Haud procul inde Rex aberat, acceptoq; de induciis internuncio, & quomodo ante alios Suatoplucus magis importunus, & grauis obsessis immineret, inito prius de Suatopluco per insidias tollendo, cum Gescone Versouicensi, cui Tistæ cognomen, occulto consilio, se mox in conspectu hostium dat, turmasq; illis equitum more Sarmatico sparsas & vagas ostentat, per quas auertere illos ab obsidione cupiebat. At contra Cæsariani aciem iuxta mœnia stationariam ei obiecerãt, ad quam inuadendam, parum potens ille erat. Forte eo die Suatoplucus in castris Cæsaris apud ipsum Cæsarem cœnauerat, clientibus ibi expectantibus dum reducendi patroni sui officio fungerentur. Inter quos insidiator quoq; à Versouicensi submissus erat, sed in quem nec oculos, nec animum quisquam intenderat, cum sceleratus ille telum Suatopluco à tergo per corpus adegit, omnesq; se insequẽtes celeritate equi frustratus est. Ita Suatoplucus magno Boiemorum luctu ac mœrore in castris expirauit. Corpus in Boiemiam translatum, & in cœnobio Cladronensi, quod ipse excitauerat, & ampliter donauerat, est per Boiemos conditum. Nam nullis persuasionibus, nullaq; ratione Cæsar efficere potuit, ne ab obsidione Boiemi discederet, quanquam principem illis Otthonem, Suatopluci fratrem, quem authore Vaccone in castris sibi legerant, confirmasset, sed nihilo secius, tam castra quam obsidio ab illis soluta sunt, Cæsare quoq; inde per indignationem abeunte. Primum in comitiis Principalibus locum inter primates Boiemos Hermannus Pontifex, & Fabianus Palacij arcis Vicegradensis tunc Palatinus, obtinebãt. Hi deplorata in concione Suatopluci cæde sicaria, principeq; indigna, haud minore dolore questi sunt de electione in castris facta contra maiorum instituta, moremq; veterem deinde contra iusiurandum, quo fidem suam Vladislao obligauerunt, ne ad alium, quàm ad ipsum, post obitum Suatopluci, principatum deferrent: quoniam ipse olim, absq; vlla controuersia de illo, ipsi Suatopluco concesserit. Huc fluentibus nõ solum ordinum præstãtiorum, sed etiam popularium animis, ipse etiam Ottho cum aliis, Vladislaum principem salutat, & cum multo honore magnisq; muneribus in Moraniam ab eo remittitur. Ab hoc Otthone, quem alij Nigrum cognominabãt, Ioannes Episcopus Olomucensis à prominente aqualiculo, Ventricosus appellatus, Cremsiriũ pro mensa sua, suorumq; successorum emit, pagum quondam humilem ac deformem, postea à Brunone Olomucensi præsule in formam oppidi transformatum, mœnibusq; cinctum, & arce auctum, cuius ædificium in præsentiarũ quoq; reformatur. Porro Boriuorius hactenus exilium quiete tolerans, comperta Suatopluci nece, & successione fratris sui iunioris, consultẽteq; Vigberto Lusatiæ Marchione, cui soror Boriuorij nupta erat, Vradislaum per legatos, quorum præcipuus Hrabissius fuit, adit, per illos principatum suum repetens, quò per vim ac fraudem à patruele suo esset spoliatus, & quem ipse frater natu minor, præter ius gentium, præterq; legem auitam, sacramẽto Boiemorum confirmatã sibi vsurparet. Hac re ab Vladislao ad consultationem dilata, Hrabissius Pragæ apud sibi familiares, miserando casum Boriuorij, fortunamq; eius & calamitatem deplorando, vbi mollibus auribus illa accipi sensit, de accipiendo clam in vrbem suo tempore Boriuorio egit. Responsum hinc ab Vladislao huiusce modi retulit: *Non esse rem priuatam, quam Boriuorius peteret, sed ad vniuersi populi suffragiũ illam pertinere. Proinde haud ab vno fratre, sed ab omnibus ordinibus Principatum esse ambiendum, quoniam id demum firmum, stabileq; futurum fuerit, quod communi consilio decretũ erit.* Inter hæc à Cæsare Vladislaus, ad concilium Principum, ineunte nouo anno Ratisbonæ celebrandum euocatur. Cum iam in itinere esset, Pelsinamq; in peruigilio Natalis Domini perueniret, vt ibi mane veram lucem, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum solemnibus ceremoniis adoraret: eodem die Boriuorius Pragam a suis intromissus est, pauida, & adeo consternata plebe, vt præ metu adhuc incerto domos relinqueret, fugaque sibi salutem bona illius pars quæreret. Vbi dein vox insonuit, Boriuorium aduenisse, non vt cuiquam noceat, sed vt pace omnium principem locum iure sibi debitum recipiat, tumultus sedari cœptus, fugaq; cessabat. Hermanno Præsuli custodes additi, ne elaberetur, id quod facere parabat, ne alium dicere principem, quam statim dixit, cogeretur. Nam Fabianus, qui eadem timebat, tempori abcessit, priusquam in arce Vicegradensi præsidio vacua interciperetur. Ferunt abeuntem dixisse: *O dignam miserationε Boiemiam, quæ inter tantam principum multitudinem misere distraheris*, numerabarque plus

Alias Ioannes Cosses equite Boiemus gente Bamisa.

21. Septembris decessit, confessus.

Otthonem fratrem Suatoplucao suffecit Cæsar, quod irritũ habent Boiemi.

Vladislaum quidem à Rege principi Boiemiæ.

Cremsiriũ Olomucensis Episcoporum sedes.

Boriuorius per legatos repetit principatum.

Responsum non ... .

Vladislaum ad comitia ... ...

Boriuorius clam Pragam ingreditur.

plus minus viginti, tum in Boiemia, tum in Morauia, eiusdem stirpis principes, nõ quidem omnes adultos, sed iam tamẽ, vel in hac tenerã ætate, æmulationem inter se, & cõtentionem meditantes. Vladislaus cognita proditione, ad Cæsarem rescribit, illi significans quid sibi acciderit, illumq; rogans, vt boni consulat absentiam sui, fraude inimicorum procuratam, vt dum in via est absentem principatu interuertant, literæ ad Cæsarem Pelsinæ scriptæ.

Vladislaus ex itinere reuertitur.

Quadringentos equites secum illo adduxerat itineris comites, cum quibus citus Pragam remeans, vt inimicis ante corroboratam potentiam occurreret, ducentos prærerea obuios contraxit. Ita cũ sexcentis equis ad recuperandã Pragam redibat. Mox territus ad portam in minore Praga sibi clausam, ad aliam portã, quę in arcem diui Viti ducit, Breunouiam appellabant, equum suum reflectit, compellans nominatim illius custodes, ne fidẽ nuper sibi datam exuerent, sed aperta porta se vt in arcem intromitterẽt.

Excluditur Praga Vladislaus.

Illis obstinate tacentibus propter metũ Hrabissij, qui arci præfuerat, trans torrentem Bruscam tentoria figit, missis circum vndiq; ad excitãdos ad arma nobiles ignobilesq;. Qui supercilium montis imminentis occupauerant, vident puluerẽ non sua sponte, sed ex agmine procedente latius excitatum, currunt ex iis aliqui exploratum, Vladislao ne, an Boriuorio copiæ auxiliares aduentarent. Et comperto Venceslaum Lusatiũ Vigberti filium, cum mille propemodũ equitibus Boriuorio venire subsidio, ad pugnam suos vocãt.

Venceslaus Vigberto Marchionis Lusatiæ F. opem fert Boriuorio.

Vladislao pugnam renuẽte, hucq; potius animum flectẽte, vt sine certamine cognatus suus à pręsenti ferẽdo auxilio auerteretur, imbelle visum Vladislai consiliũ Detrichio Strossio, itaq; suis se iussis sequi, prælium manu sua incipit. Ad quod mox & Vladislaus magno cursu cũ cætero equitatu fertur, seq; Detrichio adiungens, ac dextra ensem strictũ tenens, *videbis*, inquit, *& hoc ferrum meum, non segnius quã tuum, de hoste triumphaturũ.*

Detrichius Strossius Venceslaum profligat.

Subditisq; equo calcaribus, in mediã hostium aciẽ satellitũ fortissimis se consequẽtibus, ruit, cædemq; illorũ & stragem ante se facit, donec ad fugã Venceslai in re militari adhuc Tyrũculi, tota inclinaret aduersa acies, passimq; ex illa cęteri quoq; se fugæ mandarẽt. Venceslaus ad Hrabissium in arcem perfugit ab eodem & cõplures alij ex fuga recepti, seruatiq;: nec enim lõge ab arce locus pugnæ distabat. Læto pręter victoriã, Vladislao, aduẽtus quoq; Otthonis erat, cũ tribus millib. Morauorũ ad opem ferendã venientis, ita vt obsideri iam posset arx Vicegradẽsis, in quam se Boriuorius receperat.

Ottho Morauus auxilio est Vladislao.

Accessit læticiæ cumulus ex Hermãno Præsule, qui cũ medius animo inter duos fratres fuisse videretur, custodes frustratus, & in castra Vladislai perfugiẽs, aperte declarauit se proniorẽ esse Vladislai partibus.

Episcopus factioni Vladislai fauet.

Cũ hoc consultãte Vladislao super rebus præsentibus, respõsum datũ: *Magis adhuc, quam Boriuorij, Otthonis vires cauendas esse, ne sub hac specie auxilij validioris quã ipse instructus esset, de principatu periclitaretur: nihil enim fidũ syncerumq; à Vacecone exspectari debere, qui nuper Otthonẽ principem legerit, nunc eius copijs omnibus præfectũ agat. Id vero & tutũ & salutare sibi consiliũ videri, vt ad Cæsarem eant cõfestim legati, opẽ aduersus instantia imploraturi.*

Episcopus suspectas habet vires Otthonis.

Rogat, & impetrat Vladislaus, vt ipse Hermãnus, addito sibi ex proceribus Sesema collega, ad Cęsarẽ ire pergat. De profectione Cęsar tunc in Italiam cogitabat, ne igitur post discessum suũ turbarum aliquid in Germania, & seditionũ relinqueret, ita quemadmodũ Hermannus orabat, affuturũ se in Boiemia, turbataq; compositurũ recepit.

Episcopus ad Cæsarẽ nomine Vladislai proficiscitur ad absciptionem causa.

Interim Dipoldum & Berengerũ Marchiones præire iubet, qui Cæsaris nomine Regulis denunciarẽt, incœpto absisterent, depositisq; armis ad oppidũ Hermanni Præsulis, quod Rokyzanam vocant, Cæsari vt occurrerent. Boriuorium filius Vigberti Venceslaus comitatus est, hunc inauditũ Cæsar corripi mãdat, quod cõtra pacem publicã ex Lusacia & Saxonia, bonã militum partem in Boiemiam deduxerit. Additi mox & Boriuorio custodes, quod vi, quam iure de principatu certare maluerit.

Venceslaus Lusatius comprehensus, custodia Boriuorio addita.

De Vladislao dein & Otthone, quem Cęsar Boiemis principem cõfirmauerat, deliberatum, vter alteri pręferri deberet. Suffragio tandẽ Hermãni, principale punctum Vladislaus abstulit. Ottho vero bonis in Morauia auctus, quæ Leopoldus Vdalrici frater, ante obitũ suum possederat.

Vladislaus à Cæsare confirmatus.

Sed nec Cæsar sui nunc oblitus, egit cum nouo Principe, vt sibi in Italiam eunti trecentos equites cataphractos adiiceret. Illis Vladislaus iuuenis Bretislai filius præfuit.

Auxilia decreta Cæsari in Italiam profecturo ad diadema suscipiendũ.

At senior Pragam reuersus, de coniuratis quęstionẽ haberi, deq; conuictis supplicium sumi imperat. Captus inter alios Boriuorij clientes, Gesco, filius Tistę Versouicensis, atque omnibus opinantibus, Principem ab illo mortem acerbissimam exacturum esse, dimissus est incolumis, erutis prius tamen oculis, & naso amputato ignominię causa, qua Prætorem item vrbis Pragensis insignite notauit, quippe in equum strigosum impositum, & post tergum illius vetulum canem alligatum, per circum iussit circumduci, lictore barbam eius manu

Gesco Versouicensis & Prætor Pragensis ignominiose mulctati.

retinente, quam dein cum mandibula abscidit, & columnæ in medio Circi positæ affixit, extra mœnia prætore extruso in exilium.

a Bellum exitiale inter Boleslaum Crinoustum (hoc cognomen habuit, quia carbunculus ei ab ineunte adolescētia os distorserat) & Sbigneū fratrem nothū. Hunc perhibēt Borinorio persuasisse ut sub tempus nuptiarū Boleslai ditionem inuaderet. Suos ad cognatum bellum segnes reperit Borinorius. Itaque instituto destitit. Anno sequenti Boleslaus ultum iniurias Zelislaum mittit in Moraniam. Prælia committit cum Sueutopulco, ubi anceps fuit victoria, nisi quod Zelislao manus præcisa: tertiam expeditionem ipse Boleslaus suscepit, & prædam magnam abduxit. Ita Polonus.

b Colomannus bello sacro milites cum Godefrido Boltonæo profectos inhumaniter acceperat, cum ex suo ingenio eos metiens prædatum proficisci suspicaretur. Alij referunt non milites ultum venisse Henricum Cæs. sed auxilia tulisse Almono Duci quem exegerat frater Colomannus. Cæsarem eos mutuo absq; cæde vel prælio reconciliasse.

c Longe aliter rem gestam scriptor Polonus recenset. Moderatius Germani Cæsarem (dicunt) Suantopulcō socio tentasse Polonos, qui tributa Imperio ex pacto & obligatione debita (tempore Otthonis tertii, & per Casimirum Monachum renouata tempore Conradi & Henrici II.) Impp. negabant, sed quod dilapsis ob cædem clandestinam sui Ducis Bohemis, diffideret reliquis copiis, abduxisse exercitum ab obsidione urbis Glogouiæ consilio Vipperti Comitis Groicensis & cum Polonis transegisse.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VNDECIMVS.

SVMMA LIBRI VNDECIMI.

SOBieslaus fratrum minimus Polonis adiutus Bohemiam inuadit, reprimuntur præda recepta. Suatana mater Sobieslaum principi reconciliat. Conceditur illi fruenda Lucensis regio. Otho conuiuii prætextu capitur: in carcerem Creuoclatensem abducitur suspectus de ambitu. Colloquium Stephani secundi regis Hungariæ cum Vladislao duce. Zolthus ambos committit principes suspicione repletos. Hinc prælium atrox. Zolthi supplicium. Fœdus ictum. Sobieslaus ducit sororem regis Stephani. Vladislao Bretislai filio ex Italia redeunti equestres instituti ludi. Semina dissensionum falsarumque suspicionum à susurronibus iacta inter Vladislaum & Sobieslaum. Vaeceonem tanquam delatorem Sobieslaus interficit magno principis dolore. Fugit Sobieslaus ad Marchianem Lusatiæ affinem: ab Erknbergo capitur: scriba ope euadit: Marchionis Lusatiæ consilio Cæsarem compellat: repellitur cum Marchione intercessore. Othonem, coniugis suæ, & illius (sorores erant) intercessione pristinis restituit bonis & dignitati. Borinorium fratrem regni consortem admittit. Terræmotus Tridenti. Vultauiæ exundatio insolens. Ruina arcus Vicegrodensis læuo omine. Perperam accipitur, quod Borinorius fouet Germanis. Ne occulta odia in manifestum erumpant incendium in Bauariam Borinorius, post in Hungariam (ubi fato fungitur) concedit. Germano Episcopo & Iudæo quæstore instituto Vladislaus offendit proceres. Iudæus baptizatus aram Christianam noctu demolitur. Punitur cum cæteris Iudæis. Sobieslaum Vladislaus à matre exaratus successorem instituit moriturus. Sobieslaus sextus à Rege princeps Bohemiæ. Otho Vicegrado non cedit, nisi omnium suffragio audiat Sobieslaum electum. Spoliatur Otho Brunnensi regione: ea Vratislao Vdalrici filio restituitur. Monasterii Tralzensis fundatores. Otho ad Lotharium Cæsarem questum confugit. Cæsar in Boicmos. A Sacellano Sobieslai Duci Venceslai hasta munito profligatur exercitus Cæsarianus. Captiuis restitutis pax facta. Sobieslaus Cæsari auxilia pollicetur aduersus Conradum & Fridericum competitores. Cum Bela cæco rege Hungariæ fœdus init Sobieslaus. Vratislaum Brunnæ Dominum capit: Venceslao Othonis filio Olomuzium donat: Bambergam cum Cæsare obsidet: Bauariam deprædatur: spoliis opimis onustus reuertitur. Lotharius baptismo filii sui (cui Vladislao nomen) interest, & confirmat Lusatiæ donationem. Conradus Marchio capitur: Vicegradi detinetur. Insidiæ in Sobieslaum detectæ. In cōspirationis auctores seuere animaduersum. Religio percellit Sobieslaum ob sublatos insidiatores. Episcopus Progensis Hierosolyma reuersus innocens neque coniurationis conscius deprehenditur. Absoluitur & restituitur Episcopatui. Conradus & Vratislaus carcere liberantur. Venceslaus Othonis filius Sobieslao charus: Arcem suam

ſuam templo Diuo Venceslao conſtruendo donat. Cæſari Sobieslaus Romam ad coronam ſuſcipiendam proficiſcẽti 300. equites addit Iaromyro Boriuorij filio duce. Certamen inter Bohemos & Germanos de ſtatiuis. Belæ cæco regi Hungariæ auxilia mittit contra Boleslaum Polonum, qui Borichiũ Colomãni ſpurium in regnum Hungariæ intrudere conabatur. Conradus Polonorum ſternit exercitum. Bela ſororem Cunrado offert. Sobieslaus triennij neglecta tributa à Polono repetit. Hic ſalſe oratores mordet. Boemus in Sileſiam, Morauiam petit Polonus cum exercitu. Damna vtrinq; data. Lotharius Cæſar intercedit. Induciæ triennales conſtitutæ, pax poſt perpetua Glazij ſancita. Nuptiæ Cunradi cum Bela ſorore. Vratislai cum Vaſilia Ruthena, Mariæ filiæ Sobiesl ij cum Leopoldo Auſtriæ duce. Sobieslaus vacat vrbibus condendis & exornandis. Lotharius Cæſar moritur. Cunradus ſuccedit. Aſtipulatur illi Sobieslaus. Proſcriptus Henricus Bauarus competitor. Vladiſlaus Vladislai fratris filius à Cæſare ſucceſſor inſtituitur. Gertrudis ſoror illi à Cæſare coniunx datur.

Vladislaus perfidia infidelium, quanta potuit indulgentiæ, ſeueritatiſque moderatione punita, fideique & conſtantiæ de ſe bene meritorum gratia liberaliſſime per opes & honores relata, vitam deinceps quietam, ſecuramque ſe in principatu victurum ſperabat. Sed hæc ſpes eum celeriter fefellit, nihil cogitantem de Sobieslao fratre natu minimo, qui ſe quondam Boriuorio exilij comitem vltro præbuerat, & hactenus apud Polonos latuerat. [a]Hic ſimul ac factus eſt certior, Boriuorium, non potentia aduerſariorum, ſed Cæſaris ſententia in cauſa ſua cecidiſſe, vinctumque attineri, haud amplius deliteſcendum ratus, aperte ſibi Principatum, auxiliatore Boleslao Poloniæ principe, vindicare parat. Multa forte ſecuritate & comitate Vladislaus Pragæ conuiuium in die diui Venceslai, cum procerib. celebrabat, cum repentinus ac trepidus irrupit nuncius, inquiens: Tu hîc princeps lætus in arce conuiuaris, foris autem coloni tui omnia triſtia à Polonis in agros inſultantibus perpetiuntur. Conſternati ad hunc nuncium conuiuæ omnes, conuiuium diſturbant, & domum quiſque ſuam ad induenda arma properant, armatique ad flumen Cydlinam, prope pagum, quem incolæ Luczka vocant, conueniunt. Polonus ad dolum verſus, quo ſe circumuenturum Boiemum exiſtimabat, pacem bello obtendit, ſe inquiens, nõ vt hoſtem, ſed vt arbitrum pacis & concordiæ inter fratres, cognatoſque ſuos conciliandæ, ſi ſibi conueniendi ſeorſum & colloquendi cum Vladislao poteſtas data fuerit, ingreſſum eſſe Boiemiam. Reſpondet Vladislaus: *Si cognitioni cauſa Boleslaus, concordiaque faciunda vacare cupiat, arma ponat, togatuſque ad colloquium amicum veniat.* Dolo non ſuccedente, aciem Boleslaus inſtruit, & poſtquam detrectare pugnam Boiemos, vires maiores expectantes videt, trans Albim agmina ad vberiores populandos agros ſecum rapit, prædaque & ſpoliis onuſtus, atque inultus, retro ad Poloniam cedebat. Inſequitur Polonos cedentes Vladislaus, vſque ad flumen, vocabulo Trutnouo, quod hi primi tranſibant, qui ſpolia aut vehebant, aut portabant, vel ante ſe agebant. Citra flumen ſteterant Boleslaus à ſiniſtro, Sobieslaus à dextro cornu ad vim arcendam compoſiti. Vladislaus breuibus milites alloquens, extollit Germanos, & leuat Polonos, ſimul ſubmonens, quomodo multi tamen Germani, paucis Boiemis nuper in pugna ſuccubuerint. Hunc vero hoſtem, cum illo, ſicut nec multitudinẽ multitudini, comparandã eſſe. Hic rurſus Detrichius ante ſignum pugnæ datum, in aciem Sobieslai inſilit. Cuius impetum Sobieslaus, multa inuicem illata cæde, robuſtiſſime ſuſtinuit, vulnere dein accepto laborem non ferẽs, ſuo diſceſſu, non ſuam modo, verum etiam Boleslai turbauit aciem, ſecumq; fugere compulit, præda omni victorib. relicta, quã Vladislaus inter Polonos ſpoliatos diſtribuit. Ne tamen à maleficio intactam Poloni, vel poſt fugam relinquerent Boiemiam, Glacium prætereuntes, ædificiis quæ circum mœnia erant, ignem ſubdunt, vnde mox totũ municipiũ arſit. Hanc porro inter fratres germanos tã cruentam diſcordiam, mater Suatana, Latine Beatricem dicas, multis cũ lachrymis accipiẽs, & ſi tam ætas quã voluntas, iam pridem eam à peregrinatione dehortarẽtur, cura tamẽ & ſollicitudo reconciliandorũ aliquando filiorũ (Nam Boriuorius aliam parentem habuit) tanta adfuit, vt illam vel vltima ſenectute imbecillem, de Morauia in Boiemiam pertraheret. Quid faceret Vladislaus filius pietate in matrem, & amore inſignis? niſi vt delicta à fratre in ſe admiſſa, parẽtis miſericordiæ cõdonaret, illũq; ſtatim ab exilio reuocaret. Data eſt Sobieslao reduci Lucenſis regio, vt ex eius fructibus atq; redditibus, tanto vitam lautiorẽ, quam vnquã prius in Boiemia viueret. Haud longum inde ei rur-

Sobieslaum fratrum mouentem bellum Vladiſlaus minor auxilio Polonorum.

Anno 1111 ſiue MCXL & die Octobris.

Polonus arbitrũ ſe ſimulat.

Confligũt cum Polonis Boiemi.

Sobieslaus in prælio ſaucius. Anno 1114.

Glacium crematum.

Suatana mater fratrum conciliat animos. Ex Adelheida Hungara ſunt & Brzetislaus nati.

Sobieslao traditur Regio Lucenſis.

sus ab æmulo otium fuit Otthone, non vtiq; per arma, sed per quandam contumaciam insolescente, dum ex prisca consuetudine ad conciliũ in Boiemiã euocatus, aut venire contemnit, aut veniens tanto stipatus satellitio apparet, vt non solum Principi grauem molestumque se reddat, sed præterea totam concionem mala suspicione impleat. Addebant delatores se ex ore Otthonis audiuisse iactantis, nulli nisi Cæsari se debere vllũ obsequium, cum tamen ad principem Boiemiæ pleno iure, non autem ad Cæsarem ipsa Morauia pertineat. Talibus igitur commotus Vladislaus, non ad concilium Pragam, sed ad conuiuium Hradetium, ad Albim positum, Otthonem familiariter inuitat, illudque tribus diebus, traducto ad hilaritatem ab omni seueritate animo protrahit. Quarto demum die abire parantem retinet, contumacięque arguit, & quædam alia suspiciose magis, quam criminose obiicit. Aderant tamen, qui (vt Principi placerent) luminibus continuo priuandum Otthonem censerent. At ille, *procul hinc à me*, inquit, *vt æmulari velim facinus, quod in Boleslao Polono detestatus sum, qui*[b] *Sbigneum fratrem suum, ne esset ad regnandum appositus, crudeliter excæcauit: satis ego tutus ab insidiis patruelis fuero, si carcere clausum continuero.* Iussitque eum ad arcem Creuoclaram deduci, in qua fere triennium adhibitis custodibus asseruabatur.

Otho Marchio Morauiæ Vladislao contumax.

[illegible] capitur Otho.

Colloquium Stephani II. Regis Hungariæ cum Vladislao ad Olsenã amnẽ.

Apud Hungaros illa tempestate Stephanus Colomanni filius regnum obtinebat. Is bello sibi tam à Græcis, quam à Polonis impendente, fœdus cũ Vladislao feriendũ in animũ induxit, missis, qui locum ad fines Hungariæ, ad fluuiũ, cui Olsena vocabulum, colloquio delectum esse, seque illo venturũ, si ibidem Vladislaus præsto fuerit, significarent. Accepta vtrinq; conditione, vterq; bene comitatus ad tẽpus adfuit, placuitq; seorsum à multitudine inermes colloqui. Erat tũc Hungarus quidam, sermonis Boiemi gnarus, Solihum vocabant, deprauata mente hominem, qui cum in vtrisq; castris libere versaretur, Stephanum Regem, Vladislaumq; mutua suspicione impleuit, quasi per simulationem colloquii alter alterum circumuenire cogitaret. Itaque in armis vterque suos esse mãdat, nec ideo minus ad colloquium veniunt. Paulo post Vladislao insusurratur, equites Hungaros propius Boiemos accedere, sagittisque eos ad pugnam lacessere. Omisso colloquio Vladislaus ad suos accelerat, iam tela in Hungaros retorquentes, sed nondum loco se mouentes, extra Sobieslaũ fratrem & Vaceconem, qui Morauis præfuit, hi ambo proximum saltum insederant, vt ex insidiis hostem adorirentur. Vladislaus repente arma indutus, classicum cani, & ad pugnam progredi imperat, ei se Hungarorum multitudine tanta vi opponente, vt illam non sustinentes Boiemi pedem referre inciperent. Hic Sobieslaus, cũ Vacecone è saltu magno boatu erumpunt, ad quem Stephanus Rex primum, mox Laurentius Archiepiscopus Strigoniensis terga vertunt: deinde & residui funduntur, castrisq; exuuntur cum Abacis aureis argenteisq;. Comprehensus inter alios impostor, qui in fraudem Hungaros Boiemosq; illaqueauerat, atq; vinctus ad Regem Strigonium perductus est, vt arbitrio suo Rex, ab authore infaustæ & inexpectatæ cladis vltionem exigeret. Quatuor equis ad singulas manus pedesq; alligatis, in quatuor partes illum distrahendum dilacerandumq; tradidit: cœptumque inde fœdus cum Vladislao per legatos absoluit, contracta insuper affinitate, per sororem suam Sobieslao fratri Vladislai desponsam.

Solihi atrocissima cuiusque discordia ac seditionis artifex.

Bonfinius Decadis 2. lib. 6. hanc [illegible] [illegible] enarrat.

Repressis [illegible] Bohemos a [illegible] Brosa filio et Palatino, & castra recepta cũ thesauris, [illegible] Bonfinium.

Solihi supplicium.

Rediit eodem tempore Vladislaus de Italia, multum à Cæsare ex virtute, & industria commendatus. Itaque rebus lætis vndique affluentibus, lætitiam Principes per conuiuia, choreasq;, & ludum hastarum agitare, in quem ipsi quoque armati cum hastis progressi sunt, non inanibus, quæ ad leuem ictum statim frangantur, sed solidis, & prægrãdibus, ac singulis toto certamine durantibus, qualibus Galli & Germani inter se cõcurrere solent. Quippe ex tali concursu bellicæ rei vsum conualescere putant, atque vtriq; originem eius ludi ad se trahunt, de quo aliquãdo legatus Turcæ ad Mathiam Regem Pannoniæ missus, hanc tulit sententiam. *Neque serio, neque ludo satis consuluisse authorem illius pugnæ, minus enim negocii quam serium exigit, & plus periculi quam lusus postulat, concursionem illam hastarum exhibere.* Ad hæc rex (nam & ipse sæpius in hanc arenam descendebat.) *Te, ait, tua, tuosque, nos nostra delectant.* Sed inter principes tunc quibus Vaceco immixtus erat, Sobieslaus palmam sibi in eo ludicro comparauerat, præmiumque victori propositum, monile gemmatum abstulit. Ægre cõtingit, vt sine inuidia laudem quis inueniat, præsertim in aulis, vbi inuidia, & assidua eius comes calumnia regnum possidet. Nam si quando vnus & alter se ibi offerant, qui ad altiorem locum sua virtute aspirare studeant, continuo decem contra se calumniatores ingerunt, qui per inuidiã alterius & calumnias crescere satagunt. Calumniæ initium aduersus Sobieslaũ ex monili, quod collo suspensum gestabat, ortum; quasi illo exprobraret Vladislao casum, quo

Vladislaus cumenus [illegible] Fratris Italia reuersus.

Ludi equestres tripudiaq; Pragæ celebrata, Hastarum concursus [illegible].

Sobieslaus victor in ludicro certamine. Artes aulicæ.

Conflatur inuidia Sobieslao ob [illegible] fratrem [illegible] in hastiludio.

vna

vna cum equo à Sobieslao in arena proturbatus ceciderat, alij fictas voces afferebant, quasi de se magnifice, contemptim autem de Vladislao loqueretur, quod neutiquã fieret, si fide syncera cum fratre in gratiam reuersus esset. Hæc cum negligi ab Vladislao videret, versi ad Sobieslaum identidem eum monent, vt sibi caueat, ne in eundem quẽ Ottho, carcerem coniiciatur: in eandem enim suspicionem per Vaceconem eum venisse, quasi res nouas contra fratrem machinaretur. Vocat interim Vladislaus ad se fratrem, vt Pragam veniat, magnum negocium esse dicẽs, quod cum illo de bonis in Morauia ab Vdalrico recens mortuo possessis, tractare cupiat. Inerat & metus, & spes animo. Cæterum præualente spe, quæ ad assequenda bona illa affulsisse videbatur, dat se absque contatione in viam, sed equitibus trecentis succenturiatus, quorum ducentos Pragæ appropinquans, nemus proximum insidere iussit, ipse residuum numerum secum ducens, arcem Vicegradensem introiit, confectoq; ex re sua cum fratre negocio, Vaceconem appellat, vt se reuertentem extra mœnia tantum deducat, esse quod per ocium alloqui eum vellet. Secutæ sunt per viam collocutiones cum Vacecone familiarissimæ vsq; ad insidiosum nemus. Ibi de itinere Sobieslao paulum deflectente, accurrunt percussores, & Vaceconem, nullius eius criminis, qui insimulabatur conscium interficiunt, magno principis dolore, pro magnitudine fauoris quo viuum prosequebatur, tanquam virum consilio & manu promptum. Missi igitur continuo qui Sobieslaũ de via retraherent, sed cum pares ei viribus non essent, inanes redierunt. Hinc Vladislaus indignabundus prorupit in vernaculum prouerbium, ab iis qui iudicandis rebus præsunt in hunc modum vsurpatum: *Nimis impatientem esse moræ iudicem, qui tempus mulctæ sibi debitæ expectare nequeat.* Cæterum huic mulctæ Sobieslaus anteuertere cupiens, in Lusaciam ad Vigbertum affinem suum remeabat, aduersa tempestate, qualem videlicet depinxit ille qui dixit: Incidit in Scyllam cupiens vitare Charibdim. Nam Scylla ei erat arx in Lusacia, Donina dicta, ad cuius saxa hac fraude inductus impegit. Fit ei obuius Erkenbertus, illi arci à Cæsare præfectus. Is notitia & familiaritate antea intercedente, rogat de Sobieslao vnde veniat, & quo pergat. re plane cognita (nihil enim eũ de sua fuga celauerat) hospitalibus verbis liberaliter inuitat ad arcem, venientemq; nõ vt hospes, sed vt hostis plenus perfidia & auaritia accipit, quippe cõmodi sui respectu, quod a Vladislao tanquã principe feliciore expectabat, hũc infelicem in carcerẽ compegit. Ac mox ad firmiorẽ arcẽm à Vigberto longius distãtem trãstulit, apposito ei custode Scriba suo, cui magnam fidem habebat. Et fieri potuit, vt ille in tenui fortuna existẽs domino, item tenui fidelis fuerit, tũc certe ad spem opimiorem per ingẽtia Sobieslai promissa erectus, mutatusq; spẽ illam pinguiorẽ fieri sterili antepo suerit, vna cũ Getrichio quodã in quem vicaria tuendæ arcis cura incubuerat. Hic tres equos ad fugam adornauit, at Scriba perfractis in fenestra cancellis, primum Sobieslaum, dein semet ab alto demisit, atq; omnes tres ad Vigbertum incolumes perueniunt. Apud quem consilio de fortunis Sobieslai inito, censuit Marchio, adeũdum esse Cæsarem, ad quẽ & ipse literas suas commendatitias affini suo dedit. Quibus in aula recitatis, offensus Cæsar, quod Vigbertus, cui ipsi deprecatore vel maxime opus esset, propter multa facinora per audaciã designata, adeo impudens fuerit, vt locum sibi pro altero quoq; apud Cæsarem deprecãdi esse putauerit. Breuibus itaq; Sobieslaũ absoluit, dicens, vt ibidem rebus suis cõsuleret, vbi hactenus consuluit à fratre per discordiam diũctus. Ergo ad veterem suum in Polonia nidum Sobieslaus rursus conuolauit. Hinc Vladislaus, qui ad id temporis inexorabilis in causa Otthonis apparuit, precibus tandem vxoris eius suæque (nam sorores germanæ erant) mitior in eũ factus, exemptũ captiuitate, libertati, bonisq; omnibus, quæ antehac in Morauia possedit, benigne restituit, cum magna hæc quidẽ multorũ commendatione, sed multo magnificentius atq; liberalius, mox à pluribus testimonium recepit, quando Boriuorium fratrem, tanto tempore vagum & egentem in participatum regni vltro assumpsit, partito cum eo ad hunc modum regno, vt partem illam Boiemiæ, quam Albis flumen dirimit meridiem versus sibi retineret: Alteram ad Septentrionem sitam, Boriuorio attribueret, cum eodem regimine ita communicato, vt non duos per partes, sed vnũ diceres regere vniuersa, adeo vnica inter fratres cõcordia, vnicusq; consensus, tum in consiliis, tum in iurisdictione vno tenore administrãda inerat. Par item voluntas in augenda quoq; religione, cultoribusq; eius adfuit, vtroque videlicet æquo animo ferente, ædes sacras ab altero in portione sua, vel condi, vel absolui, donationesq; in illas fieri. Nam Vladislaus cœnobium nomine Cladronã nuper à Suatopluco inchoatũ, additis aliquot pagis & possessionibus, ditioni Boriuorii subiectis

Vaceconem beneme dotem regnomenerũ Duci chastum per insidias Sobieslaus obtruncat.

Sobieslaus in Lusatiam fugiens ab Erkenberto capitur.

Carcerẽ Ekenbergi Sobieslaus corruptis custodibus euadit.

Cæsaris opem frustra implorat.

Ipse patrono opus, quem defensurum parauerat.

Polonia tamquã Boemiæ principum extremum perfugium.

Otthonem coniugis in gratiã reponunt.

Boriuorium fratrẽ imperij consortem assumit.

Summa inter fratres concordia et Ecclesiarum dotandarum studium.

absoluit. Ac rursus Boriuorius, vectigal Pragæ in Læta, vt vocant curia, pro appensione rerum promercalium institutum, Sacello Pragensi à se instaurato, consensu vtrinque mutuo applicauit. Principum exempla Vilhelmus & Hermānus natu fratres, dignitate

Sulcepachij Comites monasterium fundant.

Comites à Sulcepacho imitati, & ipsi in eadem Boiemia cœnobium amplum, & lautū, indito illi Vihelmi cognomine erexerūt. Plerisq; enim in locis eiusmodi tunc fortuita inciderant, quæ mētes à pietate nō alienas, admonere religionis potuerint. Et vt longin-

Terræmotus Tridenti.

Aquarum exundatio.

quiora prætereantur, intra vallem Tridentinam tantus terræ motus extitit, vt montes circumiectos concusserit, multaque in illis ædificia prostrauerit. Domi vero ea fuit aquarum redundantia, vt Vultauia fluuius, decem cubitis supra pontem Pragensem, qui tunc ligneus adhuc erat, exundauerit, pluresque circum pagos, cum ipsis paganis submerserit. Cæterum Boriuorio imminentem denuo casum, ruina muri arcis Vicegra-

Ruina arcis Vicegradensis ominosa.

densis, in quam concessu Vladislai migrauerat, certo paulo post euentu denunciauit, quasi ad hoc arce sua sponte patefacta, vt nouæ discordiæ aditum ad ipsum Boriuorium præberet, per quam is rursum loco suo deturbaretur: quod quidem biennio nondum transacto perfectum est arte eorum, qui ex dissidio principum compendia sua quærebant. Enimuero arte opus erat, ad excitandum inter fratres adeo concordes odium, v-

Piscatorū more qui aquas turbatis lucrū amplum è piscium copia sibi promittunt.

Odium in Bohemorum.

bi non aliud Boriuorio obiici potuit, quàm quod Germanos magis quàm Boiemos fouere videretur, quoniam aulam eius Germani potissimum frequentabant, indignantibus maxime Boiemis, illis, qui cœco sui amore nimium laborabant, præ se alios intemperantius contemnentes. Aucta indignatio ex voce Boriuorij improuida, qua cuidam submonenti vt parcius natione illa vteretur, respondit, prius Vultauiam pisces, quam se

Germanis fauet Boriuorius propter malam gratiā init.

Boriuorius primum in Bauariam, post in Hungariā fugit.

Germanos deserturum esse. Ergo Boiemi paulatim ab illo dilabi, clam mordere, palam occursum fugitare, Germanos male tractare, ad omnia ista Vladislao dissimulante, sensimque familiaritatem fraternam & beneuolentiam diffluente. Ante igitur quam per diffutam gratiam Boriuorius inanis excideret, viatico satis lauto contracto, fratreque insalutato, primam exilij sibi sedē in Bauaria delegit. In qua cum Vladislaus breui post tempore filiam suam Friderico Bauariæ principi despondisset, inde secedens in Pannoniam ad Regem Stephanum perfugit, ibique vitæ suæ finem fecit. Corpus in Boiemiam translatum, atque in æde Pragensi funeratum. Decessit Hermannus quoq; Pontifex Pragensis graui cum gemitu, quod maiorem vitæ partem à Pontificatu suo in au-

Hermānus plus in curia quam rostris versatus.

lis Principum, quam in templo Domini contriuerit. Potuisse enim se multis principum ac procerum vitiis cupiditatibusque obuiam isse, si functione sua pontificia, sicut oportuit, vsus fuisset. At aulicus fastus, licentiam peccandi illorum potius aluisse quam extinxisse, dum inter alios per adulationem & ambitionem Principibus iucundus, quam seuerus esse studuerit, atq; hanc ante alias noxam, vt Deus per misericordiam suā ex-

Maynardus XI. Episcopus Pragensis.

pungeret, se supplicem vehemēter deprecari aiebat. Huic successorē Vladislaus, Maynardum natione Germanum, sed Boriuorio semper probatum sacerdotē nominabat, refragrante diu multumq; Boiema nobilitate, quæ Boiemum malebat habere Episcopum. Ad extremum tamen suffragio sacerdotum accedente, Vladislaus victor euasit. Cæterum non ita multo post rursus vehemēter ordines offendit, Iacobo quodam He-

Quæstor Hebræus fisco præfectus.

Baptizatur in gratiam Ducis.

bræo Quæstore constituto, vectigalibusque omnibus exigendis, ac ipsi principali fisco præposito, indignū videlicet, intolerandumq; ordinibus videbatur, Iudæū inter Christianos tam insigni officio debere fungi. Ergo Vladislaus, vt hac inuidia hominem leuaret, illi persuadet, vt salutari Christianorū lauacro tingeretur, promitq; simul edictū, quo multa singulis irrogabatur, qui post baptismum, serio aut ioco Iudaismū illi opprobrarent. Hac re ferox ille factus cornupetam induit bestiam, in Christianos obuios pa-

Apostata suis adibus aram demolitur.

rata tollens cornua, vt illos male feriret. Interim placidissimum atq; humanissimum se exhibens popularibus suis Iudæis, inter quos assiduus versabatur, vt qui de grege recutitorum, quā tinctorum esse malebat. Ignominia igitur stimulante, quod Iudæus in aula principis, Christianos bonore anteiret, dant se aulici sagaciores ad explorandam vitam illius, tandemque vna quadam nocte illum in synagoga, quæ nuper in sacellum cōuersa erat, deprehendunt, aram ab Hermanno Pontifice constitutam & consecratam suis manibus demolientem, ossaq; & cineres sanctos pedibus conculcantem, ac manè statim iniectis cathenis, vinctum ad Principem adducunt flebili voce misericordiam implorantem, suasq; opes omnes principi vltro offerentem, modo ne corpore pœnas

Mulcta pecuniaria.

lueret. Iussus in carcere attineri, donec cæteri quoq; Hebræi, centum auri, & ter mille pondo argenti appenderent; atq; inde regno expulsus est. Aliquoties alias Vladislaus aduersa valetudine tentabatur, a quali tūc forte etiam in Stebnensi secessu correptus

fuit

fuit. Eodem anno stella crinita apparente, quæ mortem Principibus minitari solet: quo metu adducta vxor Vladislai, scribit ad sororem in Morauiam, vt virum suum Othonem ad visitandum ægrum principem inciter, Præsentem dicens facilius de successione transigere posse. Nam post dissidium cum Sobieslao factum, non alium quã Otthonem successorem sibi destinabat, idq; adeo in ægritudine quoq; sua, Otthone corã præ se ferebat. Cum rursus mater Suataua, morbo filii cognito, quoquo modo per senectam valuit, Pragam superuenit, vt iterum bonam inter filios gratiam conciliaret. Tantum ætas, reuerentiaq;, & pietas materna potuerunt, vt Vladislaus moriens, Sobieslaum fratrem, Otthone prætérito, successorem nominaret. Vladislaus, Henricus, Theobaldus filij, paternum funus, adusque Cœnobium Cladronam prosequuti sunt, ibidemq; patrem sepelierunt, Quum ad ineundum principatum Sobieslaus Pragam venisset vna cum vxore, cui nomen Adelheida, quæ interea dum ipse exulabat, in Pannonia apud patruelem morabatur. Ottho ei prius de arce Vicegrado nõ cessit, quã comperit, principalibus comitiis, illum tanto omnium ordinum consensu Principem declaratũ fuisse, vt arcem se diutius retinere posse diffideret. Qua relicta in Morauiã anxius, minaxq; redibat, tanquam breui vlturus hanc iniuriam, quod sibi, qui ætate prior esset, Sobieslaum natu minorem Boiemi anteposuissent. Huiusmodi minis occurrendum Sobieslaus ratus, confirmato paululum dominatu, copias armat, subitaque in Morauiam irruptione adeo Otthonem deterret, vt defensione omissa, spem omnem fortunarum suarum in Cæsare Lothario, ad quem cõfugiebat, reponeret. Sobieslaus Brunnam, & aliaqũ ædam bona Otthoni adempta, Vratislao tanquam legitimo hæredi attribuit: quippe Vratislaus filius Vdalrici erat, ad quem Brunnensis regio pertinebat. In qua cum fratre Leopoldo insigne cœnobium, quod Trebicum vocant, condidit, monumentum pietatis erga Deum suæ. Ottho Cæsare in conuentu principum Ratisponæ reperto, causam suam publice agit Cæsarisque in primis opem, aduersus illatam sibi à Sobieslao & Boiemis iniuriam submisse implorat. Nõ erat Lotharius Boiemis valde propitius, propterea quod illi, Henrico Cæsari, ad opprimendum se in Saxoniam aliquoties imminenti, auxiliares copias nunquam denegabant, bonamque Lusatiæ partem sibi auulserunt, ac nuper etiam arcem Doninam, per Vladislaum occupauerũt, eo proclitius Ottho, quod optauerat, obtinuit, vt Cæsar in Boiemiam, superata sylua Hercynia cum valido exercitu, deductore Otthone penetraret. Castra Cæsaris ad Chlumecum vicum posita, à quo loco, millibus passuum non amplius octo, Sobieslaus cum suis copiis distabat mirante audaciam eius Cæsare, quod contra tantam suarum vim, quę tam equite, quam pedite longe superior erat, auderet se in campo opponere, cum vix illam intra mœnia clausus munitissima posset sustinere. Et sane res admirabilis tunc accidisse fertur. Dubiis enim Boiemis an manus in acie cum Germanis conferre deberent, prodiit in medium Sobieslai Sacellanus cum hasta diui Venceslai, quam secum attulisse somnio monitus dicebat, illaq; sublata, ac manu dextra vibrata, exhortatus Boiemos ad fortitudinem capessendam, præibat ante alios in aciem hostium, eumque Boiemi, velut diuinitus oblatum victorię ducem, alacri animo secuti, stragem Germanorum insignem ediderunt, occisis paulo minus quingentis Germanis ingenuis, inter quos Hartungus Holsaciæ Comes erat, ibidemque ipse Ottho occidit. Capti autem sunt Albertus Brandenburgensis Marchio cum Pręsule quodam Germano, & tribus optimis patribus, quos Syro vocabulo Abbates vocant, cũ interim tres duntaxat Boiemi equestris ordinis desiderati sint. Memoriã tam inclytæ victoriæ Sobieslaus, dedicata diuo Venceslao corona, auri duodecim & argẽti octoginta pondo, additoq; militi donatiuo liberaliter celebrauit. Quin ipse quoque Cæsar adeo tunc affuisse prælio numen sensit, vt brachia sua cõtra torrentem illius dirigere, nouumq; rursus excitare bellum noluerit, sed ad Sobieslaum miserit, qui ei pacem & beneuolentiam Cęsaris offerrent, si captiuos sine precio remitteret: quod quidem ille non solum extemplo præstitit, sed insuper spopondit, auxilio se Cæsari aduersus æmulos illius, Cõradum & Fridericum imperium ambientes, futurum. E quo expeditius, securiusque promissis stare posset, ad feriendum cum Bela Rege Hungarorum affine suo, quem [c] Stephanus Rex luminibus priuauit, fœdus vltra Brodam eius oppidum in Morauia situm profectus est. In digressu Brunnam deflectens, Vratislaum Vdalrici filium comprehendit, ub inquietum animum sibi suspectum, ac primo in arcem Iaromiriam, dein ad Doninam custodiendum detrudit. Venceslao autem Otthonis filio, Olomucium restituit. Post hac rogatu Cæsaris, ad oppugnandam Bambergam, partes fouentem [d] Conradi & Friderici,

Cometes.

Fœdus cũ Hungaris pangit Sobieslaus. Patruelẽ Vratislaum carceri addicit.

qui ex forore Henrici imperatoris prognati, imperiũ ambiebant, se contulit: transiensque flumen quoddam in Bauaria, parum abfuit, quin ab aquis vehemẽtioribus absorberetur. equus tamen super quem sedebat submersus est. In tertium mensem obsidio dilata est, quam Bamberga recepta fuit, cunctationem hanc afferentibus validissimis præsidiis ex Sueuo, & Francone vrbi impositis. Inde diuersis itinerib. Cæsariani Boiemique ad populandos Bauariæ agros, se Danubio tenus effundebant. In eo itinere viginti loca munita a Sobieslao sunt disturbata, direptaq;, ac miles cum ingẽti præda domum reductus. Ipse vero Lotharium hoc beneficio adeo sibi deuinxit, vt in fines Boiemiæ, ad lustricum diem filioli, cui Vladislao nomen inditum, veniret, ibidemq; donationem de Lusacia, quam eidem Vladislao, Vigberti filius à liberis orbus, faciebat, authoritate Cæsarea confirmauit. Post Sobieslaus Glacium secesserat specie instaurandi oppidi, quod ab igne & ruinis deforme iacebat, sed potior caussa secessus illius fuit, vt ex vicino Morauiæ oppido, improuisus Conrado Leopoldi filio, qui propter captum Vratislaum patruelem suum turbare quietem in Morauia deferebatur, superueniret, ictumque in delatorum sententiam, vt incautus comprehenderetur, inauditusque Pragam, in arcẽ Vicegradensem custodiendus mitteretur. Atq; hinc in cædem eius à coniuratis properabatur, conductiq; duo robusti iuuenes erant, qui reuertentem per viam, suo tempore locoq; interficerent. Sed (vt dicitur) *industrium adiuuat Deus*, prouidentiam videlicet suggerens prouido; quid cauere aut circumspicere debeat, vt tum Sobieslao euenit diligenter respicienti, quinam se assectarentur, visisq; duobus sibi ignotis propius se ingerentibus, Deslaum comitem proxime astantem interrogat: *Nosset ne ambos illos, vel illorum alterum?* Neutrum respondente: *Quî scimus*, inquit, *an non tendant insidias illi?* corripique statim, & ad se adduci iubet. Fugit alter in propinquum nemus, tegique arboribus & occultari studet, sed canes vestigiis insistentes latratu illum suo produnt. Ita vterq; ad Sobieslaum pertractus, sua sponte confitentur, precio à Miroslao, & Stresemirio fratribus, materno genere Versouicẽsibus, corruptos, propositum interficiendi principis habuisse. Aderat in comitatu Myroslaus, accersitusq; in tabernaculũ principis venit, audacter confutans vt vana & falsa, quæ ab improbis, vt dicebat, & nullius precii hominib. sibi fratriq; suo, qui ante biduũ discesserat, obiicerẽtur. Placuit disquisitionem in hanc Pragam differri, interimq; indicibus manicas & compedes iniici, ac Myroslao custodes apponi. Præibantq; alii ad Stresemirium comprehendendum, atq; vbi magna prætereа nobilium procerumque frequentia in arce Vicegradensi præsto fuit, queri Sobieslaus de fortuna sua incipit, velut multo domi quam foris calamitosiore. Nam præter exilij tædium, nihil insuper mali se foris sustinuisse, at domi in tantum pelagus se periculorum incidisse, vt nullam inde spem enatandi sine fidelium præsidio, sibi futuram videat: ad eos igitur tanquã ad ancoram se confugere, salutemque suam illis commendare, quos & inquisitores & iudices ita delegerit, vt nihil plane ad gratiá aut odium, sed quod iustum & dignum videbitur in hac causa constituãt. Adhibita primũ de omnium sententia duobus illis sicariis tormenta, ad extorquendam euidentiorem veritatem, & an perseuerarent in confessione sceleris sui, eorumq;, à quibus ad tale scelus perpetrandum præmio sollicitati fuissent. Quibus ad vltimũ vsq; supplicium obstinare perdurantibus, introductus deinde Myroslaus est iudicibus torturam ei remittẽtibus, si vltro conscios nominaret, scænamq; totius coniurationis cum fide explicaret. Atque ille sine cunctatione, e Bretislaum Conradi nepotem, mali authorem nominat, seque ab eo per Bolesam internuncium, in societatem factionis ter inuitatum fuisse affirmat, terque abnuisse. Post hunc Borychiũ principis Sacellanũ ad se venisse, execrantem Sobieslai sæuitiam & superbiam, quam exerceret in patrueles suos, contemptu, carcere, bonorum priuatione, dicentemque: Qui suis non parcit, is parcet alienis: præsertim eminentioribus, ditioribusq;? sed ne tum quidem coniurationi subscripsisse. Postremo ab eodem Borychio deductum esse ad Meynardum Præsulem, eiusq; pollicitationib. tandem succubuisse, polliceoris se effecturum, vt se fratremque suum Stresemiriũ, Bretislaus regimen nactus, Satio & Lithomyrisio oppidis donaret. Nominati prætereа sunt Creuotudus, Vicemilus, Henricus, necessitudine cum Myroslao coniuncti, atq; in omnes graui supplicio est animaduersum. At Borichius ad perpetuum carcerẽ detrusus, absente Meynardo, ac sepulchrum tunc Domini Hierosolymis inuisente. Sed nec Bretislaus impunitus, vt cui oculi eruti fuere: Sobieslaum à tanto periculo liberatum, tanta religio inuasit, vt supplicatum Deo, votaq; suscepta eidem persolutum, per omnia Pragæ templa nudis pedibus, apertoq; capite ambulauerit: mendicis vbiq; lar-

Bamberga à Lothario oppugnata.

Cæsar ad baptismo filii Sobieslai venit: habet Lusatiæ donationem.

Conrado Leopoldi filio struuntur insidiæ.

Palam fiunt insidiæ vitæ Sobieslai structæ.

Miroslaus & Stresemirus fratres.

Deplorat sortem suam Sobieslaus.

Inquiritur in coniurationem.

In coniuratos supplicio sumitur.

Deuota confessione religiosus Sobieslaus.

gam

gam ſtipem porrexerit, ſacris ſupplex interfuerit, ac domi apparato conuiuio, pauperes menſa participauerit. Renouata ab eodem in arce Vicegradeo ſi ædes diui Petri nouis picturis, nonoq; pauimento ex quadris lapidib. ſubſtrato, iactaq; mox fundamenta cœnobio Siloenſi, & ſacellum diui Georgii in mõte Rip cognominato, denuo reſtauratum, quod denuo etiam Henricus Sobieslai frater, à pueris ſtatim religiooe ſacriſq; à patre deſtioatus, & poſtea Epiſcopus Olomucen. creatus, dedicauit. Meynardo ex trãſmarinis locis iam reuerſo, quem Sobieslaus ad Archiepiſcopum Moguntinum, tanquã iudicem ipſius legitimũ, ire ad purgandũ crimeo obiectum coegit, ſubmiſſis ex aula ſua accuſatoribus: qui cum in nulla re magis, quam in Miroslai teſtimonio niterétur, produxit contra Meynardus compluresi doneos teſtes, qui facile damnati Myroslai dictis fidem abrogarẽt. Omnibus namq; in Boiemia notũ erat, Myroslaũ propter perfidiam, à præfectura nobilioris arcis, quam Meynardus poſſidebat, fuiſſe depulſum, vt oõ fuerit mirum, ſi in exulcerato animo reſideret ea cupiditas, præſuli vel per falſum crimen nocendi. Nam & Borychius Myroslao intimus, cooſcium illum inſidiarum eſſe pernegabat, qui ergo fieri poterat, vt proditori, oppida pro ſcelere nefario promitteret? Ideoque cauſa diligenter cum aliis tribus pręſulibus cogoita, Moguntious Meynardum abſoluit, commendatumq; Sobieslao, cathedræ ſuę reſtituit. Soluti per idem tempus Vratislaus & Conradus clauſtris quib. attinebantur, bonaq; illis reddita ſunt. Validiſſimus tamen omnium in gratia principis Venceslaus Otthonis filius, Olomucio dominans habebatur, propterea quod ingenio quietus, obſequio fidelis, ac tanta pietate inſignis eſſet, vt maiorem arcis ſuæ, melioremque partem diuo Venceslao conſecrare in animũ induxerit. Cum feſto quodam die aſpexiſſet ædem dioi Petri in ſuburbanis, pro præſule & collegio ſacerdotum exſtructam, capacem tantæ multitudinis, quæ illo cooflu xerat, non fuiſſe, ſed nec humilis locus tantum dignitatis, quantum ſublimis habere videbatur. Iccirco conductis qui profana ædificia in arce demolirentur, nouam aream futuro templo dedicauit, ſpacioq; pro fundamento dimenſo, in illo vna cũ Henrico præſule, ac patruo ſuo, angularem lapidem poſuit. Et quanquam abſoluere tantum opus per immaturam mortem haud potuerit, reliquit tamen Henrico pecuniam ad perficiendum ædificium abunde reſpondentem. Dedicationi noui templi Sobieslaus & vxor eius interfuere, precioſaque ad altare dona obtulere. Ad hæc præſul Henricus impetrauit, vt liceret ei corpus diui Chriſtini ex Boiemia illo transferre, cuius tanquam numine præſenti, locus ille auguſtior venerabiliorque redderetur. Inſtruebat Cæſar in Italiam profectionem rogatu Innocentii Romani Pontificis, à quo imperialem accepit coronam. Quo igitur inſtructior exiſteret, præter cæteros à Sobieslao quoque petebat ſubſidium, qui trecentos illi armatos equites, duce Iaromirio Boriuorii filio, miſit. Forte in via, dũ adhuc agmina diſſolute vadunt, accidit, vt Iaromirius locum ſtatiuis apud flumen occuparet, de quo eum Germani cum pellere certarent, ad manus & gladios ventũ eſt, ac niſi magiſter militum Cæſaris interueniſſet, cædes inſignis patrata fuiſſet. Occiſi nihilominus duodecim equites Boiemi; ex Germanis autem octogiota. Rixæ huius author Lotharingi principis præfectus fuit, ibidemque in cõſpectu omnium capitali ſupplicio punitus. Egebat hoc ipſo tempore Bela quoq; Rex Pannooiæ affinitate Sobieslao innexus, ope Boiemorum aduerſus Boleslaum Poloniæ principem, acriter ei cum Polonis & Ruttenis inſtantem, dum Borichium affinem item ſuum, ſed quem Hungari nothum eſſe dicebant, imponere ipſis Hungaris pro Rege contendit, excluſo Bela luminibus capto, ac ſemel iam in prælio, quod in Sepnſiẽſi campo initum erat, male à Polonis accepto, quoniam non omnes Hungari bene Regi Belæ volebant. Adiuuandum itaque illum, à ſuis etiam deſertum Sobieslaus ratus, copias tam in Boiemia quam in Morauia contrahit, eiſq; Cooradum Znoymę principem pręponit, mandans, vt ſe cum Belæ copiis coniungeret. At Conradus in itinere certior factus, Polonos non longe à Morauia eos agros incurſionibus vexare, qui vltra Vagum flumen, quo in loco Illaua ſita eſt, recta ad hoſtẽ pergit, traiectoq; confeſtim flumioe, Polonos diſperſos aggreſſus fundit fugatq;, ac victorem demum ſe ipſi Belæ offert, adeo hac victoria læto, vt ſororem ſuam cum opima dote Conrado deſponderit, nuptiis in aliud tempus dilatis. Nec interim Sobieslaus ferias agere, ſed ferox infeſtuſq; Vratislauienſem in Sleſia regionem perſultare, quod ei iam à trienoio per Boleslaum non ſolueretur tributum ex Vratislauia debitum. Subdebat ſtimulos ludicrum reſpoofum, Legatis hanc cauſam apud Boleslaum agentib. redditum, Boleslao per ludibrium ita reſpondente: Se exiſtimaſſe Legatos iccirco ad ſe miſſos eſſe, vt precium referrent alimoniæ, qua plus trien-

Henricus Epiſcopus Olomucenſis.

Calumnia à Myroslao in Epiſcopum effuſa.

Purgat ſe Meynardus.

Abſolutus à Moguntino Epiſcopus.

Venceslaus Marchio Olomucenſis urbem ſuam ſacris ſedibus deſtinat.

Bretislaus Marchio Conſtitit ablatum cum Adalberto & ſociorum corporibus.

Innocentius Papa II. Iaromirius Cæſari Comes in Italiam.

Anno 1138.

Sobieslaus Bela opem affert.

nium exul Sobieslaus in Polonia sustentatus fuerit, non autem vt inde quicquam auferrent, cum antea è Gnesma atq; alus sacris profanisq; locis tantum abstulerint Boiemi, vt in hunc diem illata damna resarciri nequeant. Cęterũ mox cognito, quæ in Slesia tum adhuc Polonia cognominata, designauerit Sobieslaus, colligit & ipse tumultuarium militem, eumq; in Morauiam mittit, vt totidem plagis affligeret Morauos. Ergo multo quam prius infestior Sobieslaus, Slesiam repetit duob. exercitib. duobusq; itineribus, altero Boiemi, altero Morauí ibant, pro se vtriq; itinere suo maleficia quãta poterãt facientes.

Anno 1134.

Et postquam coniuncti sunt, totum illum tractum, qua Odera ambit, in tantam vastitatem adducentes, vt ex trecentis pagis & vícis, ne vnus quidem superfuerit integer reliquus. Tanti Boleslaum constitit cauillus, quo facetus videri aduersus Sobieslaum volebat.

Lotharius Cæsar inter Polonum & Boemum principes arbitrum agit.

Atq; hinc cum inter discordes sibiq; inuicem adeo implacabiles, nullus mutui belli finis expectaretur, & Cęsar Lotharius auxilio vtriusq; ad sedandos Italiæ varios & graues motus opus haberet, vtrumq; Bambergam vocat, vt dissidentes in veterem gratiam restituat. Sed mirum in modum Boleslaus abalienato animo erat à Sobieslao: illudq; multum prætereà illi doluit, quod Cæsar iusso sibi assidere Sobieslao in ordine aliorum principum, ei seorsim è regione subsellium apposuerit: id namq; ille in deteriorem vertit partem.

Triennales induciæ.

Quando igitur pax inter illos conciliari non potuit, induciæ in triennium vtrinq; pactæ sunt, Polonusq; ære, Boiemus autem milite Cæsaris expeditionem fecere expeditiorem. Sed ea mox Boleslai animũ subiit pœnitẽtia reiectæ pacificationis, vt nec tertium mensem à reditu in Poloniã transire passus fuerit, quin vltro per legatos suos Sobieslaum occuparet, atq; eum ad pacem perpetuo confirmandam inuitaret.

Ibiq; pax perpetua sancita.

Pollicitus huius rei gratia se vẽturum è Vratislauia ad oppidum Sobieslai Glatium, ibique ex bona fide omnes offensiones coram depositurum. Lætus aduentu hospitis non expectati Sobieslaus, conuiuium solemne apparat, quale veteres Charistia appellabant, cui præter cognatos & affines nemo interponebatur: Nam ij fautores concordiæ inter se oprimi, vt penitus sibi ac domestice noti arctaque naturæ necessitudine implicití.

Vasilea Ruthena Vratislao desponsa.

Adhibitæ eidem conuiuio erant mulieres principes, virginesque, quarum pulcherrima, Vasilea Rutheni Principis filia habebatur, ex cuius crebro aspectu Vratislaus Sobieslai patruelis, tacito vulnere saucius, palã dein stipulatus est ab eo, vnde ducenda erat, eam in matrimonium ductum iri. Ita conuiuii illius hilaritate, non modo simultates & contentiones cum Polonis sunt sublatæ, verum etiam cum Ruthenis noticia, & noua affinitas contracta fuit.

Nuptiæ parantur.

Nuptias deinde primum Conradi cum sorore Belæ Regis, tum ipsius Vratislai cum Vasilea, ac mox filiæ Sobieslai Mariæ, quam filio Leopoldi Austriæ Principi desponderat, magno apparatu pompaque & luxu, lautas cum principe suo Boiemi læti celebrant, languente tunc Meynardo præsule, nec tamen in ægritudine sua abstinente ab Æsopi apologis. *Olim*, inquiens, *ranæ in gaudium effusæ gestiebant, auditis Solis nuptiis, extra vnam vetustiorem, quæ se, genusque suum miserata, O infelices ait, nos, quæ cum vnius solis radios ægre sustinemus, quo modo æstum illius feremus si filios genuerit?* Hæc nugans, iocansque paucis post diebus morbo premente, vitam cum morte commutauit, eique Ioannes Ecclesię Vicegradensi prępositus successit. Exin Sobieslaus ad ędificia versus arcem Prindam, Tachouiamque oppidum reędificat, & nouum in eadem regione oppidum, Mysę vocabulo condit. Ipsam vero Pragam non solum domibus, & insulis lapideis, vicisque ac plateis saxo constratis, sed legibus etiam & libertatibus, qualibus ante se nullus principum, excolit. Inde secedens in Lusatiam superiorem, Gorlitium igne exustum instaurat, Budissinam vetustate squallentem renouat, ac nonnullas arces viduę Vigberti, dotis nomine oppignoratas, soluto ei precio redimit. In discessu per syluam transeunti, tantus repente ventus incubuit, vt radicitus euulsas arbores in terram prosterneret, ex qua ruina septem itineris comites amisit, nec ipse robore cadente intactus, nam plagam à casu illius in lęua manu accepit. Maiore tamen animi dolore tangebatur ex nuncio mortis Lotharii, bene ac liberaliter de se meriti, quanquam multi alii principes, vel ante illum proximum, vel mox post illum mortem oppetierint, quorum de numero fuerunt Ludouicus Rex Gallię, Henricus Rex Britannię, Leopoldus Marchio Austrię. Ex Electoribus vero imperii Albertus Moguntinus Archiepiscopus, & Bruno Coloniensis. Ipse Cęsar Tridenti morbo correptus, inter valles Tridentinas in casa ignobili vita functus est. Corpus per Augustam Vindelicam, ac dein per Franconiam in Saxoniam, vnde origo eius, delatum atq; in cœnobio recens ab ipso exstructo, ipsiusq; nomine appellato, sepeliri placuit. In duas inde factiones Germanię principes diuisi fuere, alie-

re, altera Henricum Lotharij generum, Saxoniæ & Bauariæ principem, altera Contradum Sueuum, Henrici Cæsaris sororium destinabat successorem. Hæc eadem nõ expectato comitiorum die, qui indictus de more fuerat, Confluentiam se cum nonnullis Electoribus contulit, ibiq; Conradum nominauit Cæsarem, & mox in loco solito coronam capiti eius induit. Missiq; continuo in Boiemiam qui Sobieslaum verbis Conradi rogarent, vt nominationi, coronationique subscriberet, relaturum illum per liberalem gratiam, vel modio olim remetiendam. Subscribit prompte ille, ac inuicem magnifica de se pollicetur, præcipue aduersus Henricum nimis impotentem, & propter nimias opes insolentem. Ab hoc Saxones animis & armis stabant, damnantes aduersariorum suffragia, quasi fraudulenta & subrepticia, quibus alieno in loco & tempore suffragati Conrado fuerint. Ita vt Conradus necesse habuerit armis vicissim causam suam propugnare. Denuo igitur Sobieslaum precibus fatigat, vt honorem suum & dignitatem cuius approbator fuerit, adiutor quoq; illius retinendi fieret. Scribitur propere à Sobieslao miles, & per Misniam in fines Saxoniæ deducitur, quam iam Conradus duobus exercitibus diuersis vagatus locis, vastare cœptabat. Idem faciebat Sobieslaus cum suo tertio exercitu. Saxones trifariam distracti, atq; per hęc incerti, cui nam parti magis conduceret occurrere: vnis enim castris omnes immixti erant, in quibus ne à tot hostibus opprimerentur, ad vrbes & arces munitas se referût, indeq; post longam deliberationem, legatos communi consensu ad Conradum mittunt, veniam rebellionis deprecantes, ipsumq; Henricum in potestate eius futurum, cum insignibus, quæ *regalia* vocant, apud ipsum à Lothario deposita promittentes. Difficilime hæc conditio à Conrado, est accepta, qui totam statim cum Henrico Saxoniam suæ ditioni adiungere cupiebat, sed instantibus aliis principibus, conuẽtum omnibus celerem Bambergam decernit. Ad quem cum venisset Henricus, in conspectum Conradi non est admissus, sed paulo post cum omnibus bonis, quæ se à mari Saxonico, vsq; ad mare Adriaticum possidere iactabat, fuit proscriptus. Hic est ludus fortunæ quæ magnos quoq; & prępotentes principes pro pila habet, qua datatim inter mortales ludit, nunc dando, nunc iactãdo nũc mox data eripiendo. Venerant isthęc etiã Sobieslao tunc in mentẽ, qua re veritus, ne aliuspost obitũ suũ quam vellet, principatũ acciperet, Vladislaũ fratris sui Vladislai filium, secũ ad Conradũ, magna sibi spondentẽ adduxit: *Nullum* inquiẽs, *Cæsar beneficium in præsentia maius dare mihi potes, quam si, me adhuc superstite, Vladislaum hunc ex fratre meo nepotem, mihi successorem declaraueris: quod vt facias, non minus tua, quam mea interesse arbitror. olim namq; hac disciplina à me imbutus est, vt Cæsari quæ sua sunt libenter reddat, & mihi quæ mea sunt, quoad vixero, ne detrahat.* Conradus cognita Sobieslai tam amica erga se voluntate, sic talem animum amplexus, sic exosculatus est, vt contentus non fuerit votum eius ratum firmumq; habere, sed quo testatior omnibus, atque illustrior gratia sua in Boiemos fieret, sororem insuper suam Gertrudim Vladislao coniugem dedit, tantoque beneficio præter spem auctos, cum maxima lætitia à se domum ad penates remisit, Sobieslao posthac non diu superstite. Nam cum in arcem quandam suam iuxta Hradecium oppidum sitam, grauedine & destillationibus laborans secedit, ibiq; controuersiam inter Henricum Olomucensem præsulem, & Vratislaũ Brunnensem Marchionem, de vico, cui Blansco nomen, componit, vicumq; præsuli adiudicat, in quo ille mox ædem diuo Martino suscitat. Augescente capitis, corporisq; imbecillitate, Pragam se deportari, Henricumq; consequi iubet. Quo simul cum vxore Adelheida, & tribus filiolis Sobieslao, Vdalrico, Venceslao præsentibus, Vladislaum his paucis admonet, vt recordaretur, quod suum erga illum studium, quæ indulgentia, qui amor fuerit, talis nimirum, vt maior ne à parente quidem in filium vnicum proficisci potuerit, qualis is fuit, quo ipse viuus adhuc, sanusque illum in consortium imperii in Boiemos admiserit, iunioremque senioribus etiam patruelibus anteposuerit. Hac vtique spe, gratum sperans eum futurum, gratiamque sibi vxorique suæ & liberis olim relaturum, idque porro non sperare modo, sed plane confidere ita facturum eum esse, ideoque magna cum fiducia se, in tutelam eius & fidem, vxoris liberorumque suorum salutem, & dignitatem committere, ac vltimum illi, cæterisque omnibus vale dicere. Quibus cubiculo digressis, iuxta diui Iacobi præscriptum, conuocat Presbyteros, qui super se orent, seque vngant oleo Domini, & in templo Vicegradensi, proxime patris sepulchrum condant, Principem tam pace, quam bello in paucis clarissimum.

Conradus Friderici Ducis Sueuiæ F. Cæsar designatus Confluentiam, Anno 1139.

Sobieslaus pro Conrado Cæs. exercitum ducit in Saxoniã.

Saxones Conrado supplices.

Vladislaus Vladislai F. successor Sobieslai à Cæsare instituitur, data illi sorore Gertrude coniuge.

Definita lis inter Episcopum & Marchionẽ de vico Blansco.

Successori Vladislao tutelam liberorum mãdat.

a *Moleste ferens Boleslaus Polonus Boriuorij circumscriptionem, motusq; Sobieslai fratris exulis precibus, cum Henricus Cæsar Romam coronatum profectus esset in Boemos ducit exercitum. Præmissis autem legatis postulat à Vladislao dimissionem Boriuorij, & vt se arbitrum in constituendo principatu suscipiat. Recusat Vladislaus, & ad arcendam vim Boleslai sese comparat. Itaq; desperata pacificatione Polonus Bohemiæ oram eam, quæ cis Albim est, ferro & incendijs vastauit: Bohemumque sua defendentem commisso ad Cidlinam amnem prælio, profligatum in fugam vertit, & mox cum magna præda & spolijs hostium propter anni tempus in Poloniam se recepit. Polonus scriptor.*

b *Sbigneum Spurium post multa in fratrem Boleslaum distortum commissa facinora alij morte multatum, alij luminibus priuatum ex consilij sententia asserunt.*

c *Colomannus pater Almum cum Bela filio luminibus priuauit, non Stephanus Colomanni F.*

d *Conradus & Fridericus patrueles Duces Sueuiæ & Franciæ orientalis bellum de Imperio Lothario mouerunt. Sopitum industria sancti Bernardi abbatis Clareuallensis.*

e *Bretislaus quis sit: vel cuius Conradi nepos, fax conspirationis vel caput, is excæcatus, quo nam sit referendus in principum serie nec ex præcedentibus neq; ex sequentibus colligi potest.*

f *Borichius matre Russa Colomanno repudiata post repudium natus, genuinus Polonis censebatur Colomanni filius. Hunc Boleslaus (cuius sororem Poloni dicunt Stephanum habuisse) restituere conabatur contra Belam cæcum Almi fratris Colomanni filium, ab Hungaris Regem constitutum.*

g *Henricus Superbus Saxoniæ & Bauariæ Dux, maritus Gertrudis, filiæ Lotharij, Imperij competitor.*

h *Imperialia insignia à Socero Lothario accepta apud se retinuerat, gloriatus se neminem præter se ijs ornandum perpessurum.*

i *Proscriptus est Henricus, Saxonia Alberto Vrso Marchioni Brandenburgensi, Bauaria vero Leopoldo Austrio vterino fratri tradita à Cæsare.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER DVODECIMVS.

SVMMA LIBRI DVODECIMI.

Vladislaus princeps postea rex secundus. Solitudo nobilium cum magistratum iniret, & sacramentum exigeret fidelitatis. Suspicio. Cunradus caput aduersæ factionis. Consilium prudens de conuiuendo Henrici præsulis. Cunradus Belæ auspicijs Vladislaum profligat. Vladislaus cum fratre Henrico ad Cæsarem. Cunradus Praga exclusus sacra delubra arcis incendio absumit. Lotharius in Bohemiam profectus omnia pacata restituit Vladislao. Suspectus à functionibus ciuilibus amouet. Bellum Cunrado mouet, Bela iam mortuo. Eludit. Patrueles alij conciliantur. Syon cœnobium. Præmonstratensis ordo feminalium Episcoporũ Olomuzensium. Vladislaus corrigit magistratus, causis, earumq; dijudicatione ad se translata. Episcopi censurã in sacerdotes agunt. Henricus domi parum proficiens Pontificem adire cogitat. Deflectit ex itinere, concordiam paritur inter Vladislaum & Cunradum. Spoliatur viatico à Cunrado. Persequitur Romanum iter. Eugenius Papa Guidonem legatum mittit coercitum licentiam sacerdotum. puniuntur sacerdotes. Cunradus excommunicatur: censurã ecclesiasticam spernit. Vladislaus obsidet Cunradum Znoymæ: pellitur Cunradus. Henricus præsul montem Olmeti monasterium Lithomysly condit. Cunradus in gratiam à Cunrado Cæsare recipitur, nomine dato sacra militiæ. Bellum sacrum Cæsaris Cunradi, regum Galliæ, Hispaniæ & Angliæ. Manuel Græcus Cæsar prodit exercitum. Cunradus Cæsar à reditu conatur in Polonia regnum restituere Vladislaum à fratribus exactum. Boleslaus Crispus Cæsarem ludificatur. Christiana coniunx Boleslai Polonis infensa & ijs quoque exosa. Mors Conradi Cæsaris turbat transactiones Polonicas, Gertrudis quoque Bohema soror Conradi Cæsaris moritur: ita etiam Episcopi Pragæ & Olomuzij humanis cessere. Cæsari Conrado Fridericus Barbarossa, Episcopis alij sufficiuntur. Cæsar iturus in Italiam Vladislaum constituit vicarium. Nuptijs cum Beatrice Burgunda celebratis. Vladislaum regem Bohemiæ declarat, illique Iudith filiam Lantgrauij coniugem tradit. Comes est Cæsari expeditione suscepta cõtra Insubres. Non æquos domi habet censores ob coronam susceptam, coniugium contractum, & militiam externam. Excusatio vere heroica. Verona omissa rex Brixiam occupat. Brixiani coguntur auxilia conferre Cæsari contra Mediolanenses. Nobiles Boiemi vadum reperiunt in fluuio Abdua & pri-

mi transeunt. Pontem sternunt pulsis Mediolanensibus pontis custodia relictis. Landenses accusant Mediolanenses: hi vero veniam supplices à Cæsare petunt. Anshelmus Rauennas Episcopus Mediolanensibus aduersatur: hostes declarantur imperij. Crudelitas patrata in Ekberti comitis aulæ præfectum à Mediolanensibus. Cingitur obsidione Mediolanum. Gualuaginus Angleriæ Comes præfectus Mediolani. Pontifex Mediolanensibus fauet. Statius castra Ludouici Palatini inuadit: repellitur ab Vladislao rege. Specula Mediolanensibus erepta. Fridericus regis filius castellum capit. Virginum pudicitiam rex redimit à milite, & gratis suis puellas inuiolatas restituit. Statius erumpit. Confoditur. Bohemi vrbis portionem muro conscenso, portis effractis diripiunt. Deliberatio in vrbe de deditione. Obstat Gualuaginus, cui aduersatur Blateranus. Rege Bohemiæ apud Cæsarem intercessore vtuntur. Conditiones proposita & accepta. Triumphans Cæsar ingreditur vrbem. sacramentum fidei coronatus solenniter à ciuibus exigit. Coronam gratitudinis ergo Bohemiæ regi imponit. Præmia militibus Bohemis distributa. Mutata regni insignia ex aquila in leonem. Fuluus leo in album mutatus cauda bifurcata. Iocus. Cui competat auctoritate Cæsarea vis coronandi regem Bohemiæ. Sobieslaus Sobieslai filius cepit, rege absente, & diripuit Olomuzium. Captus carceri Prenda mancipatur. Longo post tempore Cæsaris intercessione liberatus. Pons Pragensis ab architecto Italo extructus. Noua Mediolanensium rebellio.

VLadislaus filius Vladislai, qui frater germanus Sobieslai, natuque maior erat, iustis Christiano ritu patruo peractis, luctuque polito, solemnia principatus celebrat, & de more sacramētum fidei à subditis accipit, qui tamen non adeo frequentes conuenerant, nec alij eorum nisi tenuiores ac minus potentes. Vnde suspicio mox orta, esse aliquos, qui nouandis rebus studerent. Cum interim Vladislao clam significatur: Primores à Conrado Marchione corruptos, cœtus inire, consiliaque illos cum eodem Conrado miscere, vt Vladislaum tanquam ætate minorem, ac Cæsaris potius, quam Boiemorum principem, quādo non in Boiemia, sed in curia Cæsaris princeps sit creatus, throno deiiciant, & in locum eius Conradum substituant. Tertius is Vladislaus coniurationem Henrico patefacit, & quidnam sibi faciendum suadeat, consilium promere iubet. Atque ille censet, *dissimulandam magis, quam inuulgandam esse coniurationem, priusquam aduersus illam se armatis circumuallauerit. Omnia enim ista, quæ nunc cunctando, secretoque consultando agerent coniurati, missa habituros, vbi intellexerint coniurationem innotuisse, & aperte ad arma ituros. festinaturosque, vt imparatum opprimant aduersarium.* De sententia igitur Henrici vocantur Tribuni & Centuriones fideliores, daturque illis stipēdium, vt signa, armaque. & milites comparent, quanto possunt maturius, secretiusque. Scribuntur item mox literæ ad præfectos Gorlicij & Budissinæ, aliarumque in Lusatia vrbium, vt certum equitum numerum conducant. Theobaldus autem Principis fratri arci Vicegradensi, & alter frater Henricus, cū præsidio vrbi Pragæ præesse iussus: ipse Vladislaus exercitum ducere instituit. Non latuerunt hæc coniuratos ad omnia semper intentos: cæterum moram iis Conradus pusillam exhibuit, dum expectat à Bela Rege affine suo subsidiū leuioris armaturæ equitū. Quo adepto, Pragam properat, vt suū agmen cum consciorum copiis coniungat. Huic Vladislaus ad mōtem, quem Boiemi Sublimen cognominăt, occurrit, infestus infesto, & vtroq; ad pugnam animato, eoq; acrius inter eos pertinaciusq; præliū fuit, quod longius, quam in tres horas extraxerant. Iacebant vtrinq; frequētia cadauera, ac iam Smilo, Beno, & alia cōiuratorum capita ceciderant, adhuc tamen de certamine non multū remittebant. inter suos videlicet, sibiq; inuicem notos res agebatur, apud quos æmulatio, audacia, indignatio acriores stimulos ad peruicaciā retinendam, continuandamq; habere solent: latitudine postremo, magis quam voluntate ita discessum est, vt Conradus superior esse videretur. Nam campū obtinuit, Vladislao se intra mœnia recipiente. Vastat inde foris idem Cōradus agros, ac interim pro supplemēto militum ad Otthonē fratrem suum in Morauiam, alios in Hungariam ad Belam mittit. Cogitat similia Vladislaus, de supplendis augendisq; viribus, atq; vbi domi, vnde numerus integrasceret, nihil excogitare potest, paucis comitatus, & inter illos Henrico præsule, vadit ad Conradum Cæsarem opem imploraturus. Ad Vladislai discessum, omissa populatione agrorum Conradus, Pragam propius accedit, collustrans loca omnia, si qua aditus ad arcem Vicegradensem, vel ad vrbem maiorem pateret. Vbi occlusa cūcta videt, arcem alteram minori Pragæ imminentē obsidet, crebris stationibus dispositis, quæ a cōmeatu obsessos prohiberent. Inter hæc rumor de aduentu Cæsaris, deq; ingētibus eius copiis

Vladislaus modo princeps, post Rex Boiemiæ secundus.

Aduersantem habet Conradū Marchionem Leopoldi F.

Detecta coniuratio clam habetur.

Bellum ciuile & quodē parricidiale.

Conradus victor.

Vladislaus ad Cæsaris opem confugit.

Conradus Pragam obsidet.

Cæsar in Boiemiam.

increbrescere, cui ille tamen non prius fidem habuit, quam certi homines, eius rei causa exploratum ab eo missi, referrent, verum esse rumorem. Hinc ex ira, velut in furorē versus, impiam atq; sacrilegam mentem ad incendenda & spolianda arcis templa concitat, telaq; depromit, quę flammam inclusam alunt, quã tandem arcu excussa, vibrataque euomunt, vbi tectis adhæserint, quæ scandulis intecta sunt, qualia tunc vtriusque

Conradus templa succendit.

templi erant, tam ad diuum Vitum, quam Georgium. In hoc flãminicæ mulieres, in tãtam ab igne consternationem venerunt, vt sui quoq;, nedum rerum aliarũ, oblitæ, proiectis flammeis & velis, ne agnoscerentur, ex arce profugerint ad montem Petrinũ arci proximũ, & inde ad ripam Vultauiæ in casulam quandam, in qua tantisper delituerũt, dum Cęsar, expulso Conrado, Pragam ingressus, & à Gertrude sorore honorificentissi-

Cæsar Vladislaum restituit.

me exceptus, cuncta in Boiemia pacata redderet ac tranquilla, Vladislao in suum locum statumq; restituto. Qui eos statim omnes, qui aliqua coniurationis suspicione laborabant, magistratu & honoribus exuit, aliis hac dignitate inuestitis, qui fidem integram saluamque retinuerunt. Et quoniam Bela tunc viuere desierat, tempestiuum ratus, pœnas à sedicioso patruele persequi Morauiam ad oppugnandum Znoymæ Con-

Vindictam molitur Vladislaus cõtra Conradum.

radum iter maturat. Verum ille diffisus mœnibus posse in illis resisti, arces munitas percursat, hincque & inde volitans, Vladislai vires eludebat, magis quã retundebat, quanquam magno colonorum suorum detrimento, quorum agros ad omnia loca, ad quæ confugiebat, milites subsequentes deprædabantur. Consultius Ottho & Vratislaus egere, qui Henrico præsule vsi deprecatore, gratiæq; conciliatore, ab iniuria & maleficio illæsi permanserunt. Intermissa dein rerum aliarum cura, Vladislaus ad instauranda

Diruta à Conrado templa restaurat, & Syõ monasterium condit.

sacra ædificia, fœde nuper à Conrado Pragæ deusta, animum intendit, large suppeditãs operæ precium, vt lautiora quam prius erant, illa resurgerent: nouumque mox Cœnobium in deflexu montis Petrini ex mulctaticio ære, quo nonnulli coniuratorum mulctati sunt, ædificandum curauit, vocabulo ei indito Montis Syon, propter quandam similitudinem situs, cum monte illo qui in oriente Syon appellatur, ad quem prope ac-

Præmonstratẽsis religio. Strahouia.

cedere istum, Henricus præsul qui viderat, dicebat: Hodie Strahouiam vocant. Cœnobitæ à principio statim ex sodalitio Præmonstratensium deducti, cuius author Pręmõstratus quidam, religione celebris, vitaque & habitu candidus fuisse fertur: eiusque exemplo multi tunc candidam vestem cum moribus candidis induebant; in qua & Henricus, quanquam præsul, conspici, cultumque huiusce religionis imitari studuit. Imo aliquamdiu Strahouiense cœnobium, velut seminarium Episcoporum Olomu-

Gertrudis Doxanum monasterium condit.

censium erat, vnde in Morauia Episcopi plantabantur. Eadem porro pietate Gertrudis erga muliebrem sexum, qua maritus suus in viros, admonita fuit, vt & ipsa monumentum virginibus relinqueret, quod candidatas ex amictu commonefaceret, vt puram castamque vitam cum sanctis precibus Deo perpetuo exhiberent. Locus Doxanum appellatum, cœnobiumque ibi bene dotatum, ne per egestatem ad malas artes indotatæ puellæ adigerentur. Iam hoc etiam, secundum religionis curam, pulchrum &

Rex magistratus emendat. Clerus examinatur à præsulibus. Ottho XIII. Episcopus Pragensis.

laude dignum Vladislai institutum, quo multas causas, auaritia, fraudeque, iniuria iudicum, vel magistratuum, aut comperendinatas, aut iniuste damnatas ad cognitionem suam reuocabat, iusque ex æquo partibus, ac mature iusticiam cuique suam administrabat. Laborabant idem, quod ipse princeps, ambo Præsules, Ottho Pragensis in Boiemia, & Henricus Olomucensis in Morauia, vt leges sacerdotibus dictas, & ab illis per summam vitæ licentiam atque libidinem neglectas, ad suum statum reducerent. Ad hunc namque modum viuebant, vt ægre aliquem, præsertim inter paganos, sacerdotes inuenisses, qui se lupa, concubinaque infamem cum incestis liberis non faceret, Dominis plerisque quorum in pagis sacerdotia gentilitia erãt, lenocinio eiusmodi supparasitantibus potius, quam ab illo coercentibus, dum vtilitatem suam ante publicam

Olomucensis authoritatem Pontificiam ad reformandum clerum petit.

honestatem habent. Igitur cum nulla domi remedia apparerent, quæ hanc luem tollere aut leuare possent, Henricus vltro se offert, Romam iturum ad pastorem & curatorem animatum sacerdotum. In procinctu erat vt abiret, cum eum quidam à Conrado submissi adeunt, multis orantes verbis, ne se in tam longinquam peregrinationem daret, priusquam disiunctos improbitate hominum Vladislaum, & ipsum Conradum fœderet rursum pristinæ beneuolentię coniungat: neminem enim hominum existere, qui

Romam profecturus Episcopus detinetur. Conradũ Vladislao conciliatorius.

id commodius pręstare perficereque valeat, quando alias nullius tanta gratia, & authoritate apud Vladislaum polleat. Henricus syncere ista dici existimans, candide etiam respondet: *Cur hoc, inquiens, quod petitur, Conrado non gratificer, etiam si longius de via mihi deflectendum videam?* Pergenti in Boiemiam ad Vladislaum, assequitur eum ipsemet

Conra-

Conradus haud procul a Lythomislio, ad villam quæ de mensa, ditioneque Episcopi erat. Vocat hospitem ad cœnam Henricus, nesciens lupum venisse, qui se agnum vellere anteo spoliaret, quod pro viaticulo corrasum fuit. Nam mane tandem insidiæ patuerunt, quas viator quidam obuius, agnito Episcopo, indicauit dicens, *Saltum proximum ab equitibus esse obsessum, alicui omnino insidiantibus, se circiter duodecim illorum vidisse intentos ad incursandum.* Iubet protinus Henricus retrocedere suos. At Conradus subito exiliens à tergo instat, & quemcunque comprehendit, sternit. Consistunt cæteri, & se ad defendendum conuertunt. Ibi Henricus spacium elabendi nactus, se intra syluam abscondit solus sine vllo comite, ipso etiam equo à se extruso, delituitque eodem loco totum illum diem ac noctem insequentem. Postero die a Colono lignatum profecto repertus, plaustroque rustico impositus, Lythomislium est deuectus, paucis ex suis incolumibus inuentis: cæterum pecuniis rebusque suis omnibus amissis. Actum & de vita erat, si potestas assequendi eius Conrado data fuisset, tam is agresti odio aduersus Præsulem & affinem suum laborabat, nulla causa alia, nisi quod Vladislai principis sui partes constanter fouebat. Celeriter huius tam acerbæ iniuriæ nuncius ad Vladislaum perlatus est, atque is sine vlla mora ex aula sua equites mittit, qui ad se Pragam Henricum deducant, vt communem hanc sibi cum ipso iniuriam, communi consilio vlciscendam capiat. Sed Henricus remissa in præsens omni vltione, nouo rursus viatico, nouisque comitibus se instruit, ac cœptum Romam iter ad Eugenium Romanum Pontificem continuat, qui audita querela Henrici, legationem de sententia patrum decernit, nominato statim legato Guidone, qui vna cum Henrico in Boiemiam iret, ad explorandam, puniendamque tum improborum sacerdotum vitam, tum atrocem ipsius iniuriam. Legatus Pragam veniens, cum ad omnia, in quæ agenda incubuerat Vladislaum sibi adiutorem asciceret, facile eius auxilio consecutus est, vt citati ordine sacerdotes, coram adesse, rationemque vitæ suæ reddere cogerentur. Dein pro nequitiæ licentia, alij exilio, alij carcere puniti, nonnullis interdicta sacrorum administratio fuit. Ipse vero Conradus pro contumacia sua, & crimine, diris Pontificiis est proscissus, quas cum nihil penderet, imo præterea Legato insultaret, quasi execratio eius, non solum de spoliis Henrici nihil sibi detraxerit, sed insuper orexim accenderit ad deuorandas etiam Legati fortunas, si quas præda dignas secum habeat. Ergo ad sedandam Conradi tam rabidam latrocinandi esuritionem, Vladislaus pro verborum anathemate, vim armorum iterum ad Znoymæ mœnia ei obtrudit, sed aliquanto acriore quam nuper, studio capiendæ vrbis imminens. Nam vt militem quoque ad perseuerantiam obsidionis confirmaret, pro concione prædæ militum vrbem futuram pronunciauit, si per vim capta foret. Hoc terrore ciues perculsi, quorum custodiæ porta quæ ad Austriam respicit commissa fuit, signum deditionis ex muro ostendunt, portamque, recepti in fidem, aperiunt. Restabat arx vrbi contigua, atque loco æquo planoque ab vrbe, modica intercedente fossa, seposita. Iussus miles fimo, rudere, lignis atque aliis rebus obuiis fossam complere, muroque scalas admouere, præterquam irrito vitæ etiam multorum aduerso labore. Aderat namque præsens Conradus voceque sua commilitones ad fortiter tuendam arcem incitabat. At vbi tandem faces & tela ignita essent ingesta, arxque tota fumo & flamma permixta arderet, Conradus per interiorem arcis, seclusioremque portulam elapsus, victori de arce quoque cessit. Henricus interim præsul cœnobium Lythomislij a se in periculo votum, quali forma se in oriente vidisse meminerat, ædificare pergit, vocatque illud rursus ex similitudine situs, Montem Oliueti, Vladislao non solum factum eius approbante, sed etiam de suo largiente agros & pagos, vnde Cœnobitis Deo consecratis, vitæ necessaria large suppeditarentur. Vago tunc errabundoque per Austriam & Bauariam Conrado, quoad persuasione quorundam ad Cæsarem Conradum perfugeret, symbolum crucis militibus tunc per Germanias distribuentem, quos secum in [b] expeditionem Hierosolymitanam, ducere statuerat: ad illam cum aliis obeundam, cum sibi promptam voluntatem Conradus adesse, sed ei voluntati difficultatem afferre, præsentem suam egestatem diceret, rogaretque Cæsarem, vt ille primum veterem sui offensionem ex memoria deponeret, deinde authoritate sua, vt hanc quoque recentem dissensionem, quæ inter ipsum & Vladislaum intercessit, placandam susciperet, quando ipse culpam sua stulticia contractam, expiare per tam longinquam militiam paratus sit, facilius a Cæsare in gratiam receptus, quam ab Vladislao bonis restitutus est. Ad eam autem diem, nulla à Christianis expeditio in orientem, delectu, appara-

Digitized by Google

tu,copiis,ducibusq; illustrior facta fuit. Inter duces Cæsar Conradus erat, & prætereà Reges tres regnorum opulentissimorum,clarissimorumq;, Ludouicus Galliç, Alphonsus Hispaniæ, Henricus Angliæ. Dein miles delectus ex vnaquaq; natione præcipuus, non è vulgarium solum militum numero, verum etiam nobilissimus quisq; dignitate, genere,factisq; passim nomina in hanc militiam dabat, vltroq; insignia crucis induebat. Porro copiæ terra mariq; tantæ,tam terribiles,vt cum Xersis terrore,quem aduentu suo Græcis olim obtulit,conferri potuerint,vtinamq; ipse quoq; exitus par non fuisset,quanquã diuersa clade: quippe exercitus Xersis virtute hostium cecidit: at isti fraude & scelere [c] Manuelis Constantinopolitani Cæsaris prostrati sunt,dum perfido Græculo credunt,promittenti se commeatum illis abunde submissurũ, si traiecto Bosphoro,ad obsidendum Iconium diuertissent. Commeatu deficientibus (vide summũ scelus) farinam gypso immixtam in castra mittebat,ex qua panis factus, tantam hominum stragem ædidit,vt vix decimo milite superstite, retro in Thraciam Cæsar inglorius redierit. Gloriari videlicet in crucem Domini,non autem in brachio suo oportuit, vt olim fecisse Constantinum legimus, qui primus inter Cæsares signum crucis ad militaria vexilla, quæ Cæsarem præcedebant, transtulit: hac pietate ductus, vt milites symbolo crucis admoniti,Crucifixum,alienis diis relictis,adorarent,& illo, tanquã in quo solo fortitudo abscondita esset,victoriam aduersus impios hostes sperarent. At nostrates milites raro alias maiorem impietatem,quam sub ostentatione crucis ostendere solent,non minus Christianos quacunq; incedunt,quam Ethnicos,infortunio mulctantes:ergo etiam operæ digna præmia plerumq; referunt. [d] Cæsare in regressu Poloniam pertranseunte,vt Vladislaum Poloniæ Principem, à fratribus suis regnum protrubatũ in locum quẽ amisit reponeret,occurrit ei Vladislaus cum Boiemorum copiis auxiliariis,quarum studiũ,Christina Vladislai Poloni coniunx,quæ pariter vt Vladislai Boiemi vxor,de domo Cæsaris erat,se marito suo adiunxit. Boleslaus Crispus, qui principatum inuaserat, postquam imparem se agnouit, vt cum duobus exercitibus acie decerneret,nullum certum locum castris capere,sed huc illocq; cum expeditis equitum turmis,haud tamen longe ab hostibus,volitare,vt pabulatores anteuerteret, commeatuq; illos fraudaret,non omissa interim actione, qua cum Cæsare per internuncios agebat; de reconciliãda cum fratre gratia. Volebat Cæsar, vt ante omnia spoliatus in integrum restitueretur: at Boleslaus ei nonnullas arces in Slesia possidendas, donec de cõtrouersia in conuentu omnium in regno Poloniæ ordinum decideretur, obtrudebat. Atque hæc conditio vt præualeret, tædiũ longioris militiæ in causa fuit, cuius Germanos memoria prioris famis iamdudum tædebat. Sed nec in conuentu transigi negocium potuit,non tam Vladislao, quam Christina vxore, apud Polonos implacabili odio laborante propter fastidium eius gẽtis,quam sic fastidiose despiciebat,vt ne ministerio quidem vllo in aula sua Germanis referta dignos duceret,sed abigẽdos eos ab illa curaret, quasi agrestes,incõcinnosq;,& haris potius ob sordes, vti dicebat, quam aulis aptiores. Quo minus tamen rursus expeditio in Poloniam instaurata fuerit, nihil aliud, quam obitus Conradi Cæsaris immaturus illam interpellauit. Excessit paulo post Gertrudis eiusdem Cõradi soror, Vladislai coniunx, & ad cœnobium Doxanum à se ædificatum elata est. Atque vt mœror succederet mœrori, eodem anno Ortho Pragensis, & Henricus Olomucensis præsules è vita migrauere. Illi Daniel è familia procerum à Lyppa, huic Ioannes suffectus,hanc ipsam religionem, quam Henricus professus, & à factis eius perpetuus. Cæsarem porro Germani Fridericum, Conradi ex Friderico fratre nepotem, cui Ænobarbo cognomen, quoniam barba rutila conspicuus esset, in comitiis Francofordiæ habitis, declararunt, Vladislao inter primos Electores ei suffragante,tanquam affini suo,& præterea tanta amicitia & familiaritate coniuncto,vt prima in Italiam (coronę imperialis capiendę gratia,qua ab Adriano Pontifice Romano donatus est) profectione, vicarium eum Imperii in Germania reliquerit, rediensque testimoniũ ei bene administratę prouinciç prolixe perhibuerit. Mox vocatum ad nuptias, quas cum Beatrice ex Burgundia adducta celebraturus erat, hunc ei dein honorem vltro habuit, vt eum auito more, post tam longum interregnum, Boiemię Regem coronaret, data in matrimonium viduo filia Lantgrauii principis, cui Iudith nomen erat. Quare vt vicissim gratus Vladislaus appareret, socium belli, quod Cęsar aduersus Mediolanenses gesturum se denunciauit, se exhibet. Offenderãt tunc vehementer Cęsarem Mediolanenses,dum per Insubriam eunti,Dertonam velut obicẽ opponunt, vt progressum in Italiam longiorem impediant. Sed Cęsar Dertona obsessa, & vi tandem

Taxantur milites nostri sæculi.

Anno 1149. Ab hoc omnes Silesiæ principes prodiere.

Restitutionem Vladislai fuit frustra vrget Cæsar.

Fastus Christinæ.

Anno 1152. Gertrudis coniunx Vladislai moritur,et frater Cæsar. Daniel Lyppanus 14. Episcopus Pragensis. Fridericus Barbarossa Cæsar fit. Fridericus Imperatoris Vladislaus. Adrianus Papa IIII. Beatrix Reginaldi comitis Vesontionis in Burgũdia filia. Nuptiæ Ratisbonæ celebratæ. Bellum Cæsaris aduersus Mediolanenses. Vladislaus Rex Boemiæ coronatur à Friderico Cæsare. Anno 1158. ducta coniuge Iudith Lantgrauii filia.

Digitized by Google

dem capta, iter magnis viis Romam continuauit. Ibi rursus Mediolanenses tumultum in Vrbe excitant, Romanosque ad arma cunciunt, qui solennia diadematis imponendo peragi non sinant. Facta cædes vtrinque, Cæsare victore, non tamen victoria ista contento, sed omni præterea studio ad id incumbente, vt ab ipsis quoq; periculi & cædis authoribus debitas pœnas repeteret. Id demum magni interesse, ad conseruandam imperii dignitatem inquiens, si impune illam nullus tentare, nedum lædere audeat: comprobantibus dictum Germaniæ principibus, & e Rege quoq; Daniæ cum illis in commilitium consentiente. Vladislaus non ita æquos sibi domi assensores reperit, plerisque non minori iracundia quam inuidia frementibus, quod princeps de paucorum consilio res arduas & publicas, vbi sibi placeret, tractandas, conficiendasque susciperet. Non esse priuati consilii, principem matrimonia sotis inire, regium diadema capessere: externis bellis subscribere. Iis permotus Vladislaus, concilium Pragam indicit, & in illo cum ordinibus expostulat, quod iam faciles aures calumniatoribus præbeant. *Quid enim aliud, quam meram esse calumniam, carpere maledico dente, quæ nulla satis queas voce pro dignitate laudare, qualia sunt, Regium decus in regnum rursus inuectum, & illustres multorũ principum affinitate nuptiæ. In quibus acquirendis conciliandisque iure vtique suo se primas in deliberando partes debuisse obtinere: dein vnius Cæsaris ea in re iudicium pluris se facere, quam innumeræ multitudinis. Quod vero sine publico consilio auxilia eidem Cæsari obtulerit, in causa partim ingenuum metum fuisse, veritum ne si cæteris nouo honore prælatus, qui se præsente subsidia promptè pollicebantur, ipse vltimus in eo officio exhibendo appareret, tum ignauiæ, tum ingratitudinis damnaretur: partim etiam laudis & gloriæ ex rebus bellicis assequendæ, magis tunc memorem fuisse, quam legum domesticarum. Nulli tamen per hæc necessitatem militandi impositam, maneant licet domi resides, maneant item senes, modo ne obstrepant iis, qui classicum vel externum & longinquum audire gestiunt.* Annuente concioni principis Daniele præsule, & Geruasio Vicegradi præposito, ac tunc magistratu insigni, quem Cancellarium vocant, pudor chlamydatos purpuratosque militiam detrectandi subiit, quam adeo promptè togati assumpserant. Paululum Vladislaus iter anteuertit, priusque superatis Alpibus Veronam, quam Cæsar venit. Ciues Veronenses, vbi colonos suos in agris à Boiemis deprædari cognoscunt, mittunt qui Vladislaum doceant, se cum ipsis agris in fide & potestate esse Cæsaris, eoque tutela magis dignos quam vlla iniuria. Cæterum si populari, prædasque agere libeat, Brixiam illi esse deflectendum, ciuitatem Cæsari perinde atque Mediolanum rebellem. Vladislaus acceptis deductoribus, Brixiam populabundus proficiscitur, admirantibus primum ciuibus, quod ab ignoto sibi hoste, per absentiam Cæsaris nimis audacter vastarentur: mox eruptionem in illum facientibus, sed ferocius quam constantius, semel videlicet iterumque ad primum statim impetum intra mœnia repulsi. Aduentabat interim Cæsar validissimis Germanorum stipatus copiis, rectaque viam Brixiam versus dirigebat. Ibi Ottho Cardinalis mœnibus cum aliis inclusus, facta vtrinque æstimatione virium ex duplici pugna, in quarum vtraque Boiemi superiores euaserant, commodissimum esse statuit, ante Cæsaris præsentiam, mutis adhuc ædificiis integris, de pace cum Vladislao Rege per Danielem Pragensem præsulem agere. Legatos Daniel, qui ad se venerant, ad Regem adducit, pollicentes deditionem se Cæsari, imperataque facturos, si æqua & tolerabilia imperarentur. Rex datis induciis, se pacis deprecatorem apud Cæsarem futurum æquissimum spondet, accipitque interea cum exercitu suo à ciuibus gratuitum commeatum. Vix fides à Cæsare nuncio habita, nuncianti tam paruo negocio Brixiam ad officium esse redactam. Ergo nihil aliud imperatum, nisi vt nobilissimus quisque ciuium ad obsidendum Mediolanum Cæsarem comitaretur, quo minus reliqua multitudo domi remanens nouandis rebus studeret. Inde ad Abduam flumen, aquis tunc ex solutis niuibus supra ripas restagnantem, & pontem à Mediolanensibus interruptum ostentantem, ventum: castraque in loco ponti vicino posita, vt decrescentibus aquis, quam primum fieri posset, ille reficeretur. Longior hæc mora visa est, quam vt illam diutius sustinendam putaret. Odolenus impiger iuuenis, patreque in Boiemia nobili prognatus, cui ex vico, quem possidebat Chyssio cognomen erat, is tentorium suum ingressus, repertoque ibi Bernardo Lubnensi contubernali suo, ipsum talibus compellat: *Quam diu hic per ocium ignauissimum residebimus? quasi sedendo aut iacendo dormiendoque inuenire vada queamus? Quin si quid animi nobis generosi inest, equos potius inscendimus, & per inuia, peruiaq; fluuiũ istum traiicimus, gloriamq; nobis immortalem comparamus.* Ad hæc Bernardus, *Ecce me tibi*, inquit, *promptũ paratumq;, duc quo vis, ducem te meet sequar, quocumque.*

Obtrectatores reprimit Rex Vladislaus quorum calumniis offendebatur.

Vladislaus in Italiam. Veronenses se dedunt.

Brixiani aduersantur.

Ottho Cardinalis Brixianos ad deditionem hortatur.

Brixia recepta.

Abdua traiectum.

Digitized by Google

locorum duxeris. Ille oram ripę legens, vbi tandem aquas latius diffusas, & in illis algam fluuiatilem in longum supernatantem conspicit, aut hic vadosus, inquit, erit amnis, aut nullo alio in loco: & cum hoc dicto aquas vterque ingreditur satis vadosas ad medium fluminis alueum, vlterius nare aliquantisper ambos oportuit, natatu sic commodo, vt per eandem rursus viam retro satis commode renatarent, bonum lætumque Regi suo nuncium afferentes, posse transiri flumen vel à pedite, si ad sustinendum eius impetum, vno duntaxat in loco equites oppositi fuerint. Seorsum à Cæsare sua Rex castra longiore interuallo metatus erat, vt Boiemis cum Germanis rixandi occasionem eriperet, eoq; facilius Cæsarem, exercitumq; eius de trãsitu fluminis celauit, adeo, vt cũ præter expectationem omnium in altera ripa visus esset, speciem hostium in auxilium Mediolanẽsium aduentantium præbuerit, per signa demum agnitus, quæ in prælio tumultuario explicauerat, ab iis concitato, qui in stationibus iuxta ripas, in hoc dispositi stabant, vt Cæsarem prohiberent ne pontem reficere posset. Sed illi vt alacriter occurrerant, ita turpiter mox fugerant desertis omnibus stationibus. Nacti igitur liberum ab hostibus tempus tam Boiemi, quam Germani, a sua vtrique ripa, ad reparandum pontem summo studio, laboreq; intenti erant, cum denuo Mediolanenses, auctis multum copiis, Boiemos inuadũt, prælioq; ad sesqui horam ancipiti, stabiliq; illos premũt, dein resistere amplius nequeũtes, turbatis ordinibus rursus per fugam dissipantur. Multi in ipsa quoq; fuga cæsi, & plus quam septuaginta ciues nobiliores ex fuga retracti sunt. Ita pons, nemine deinceps impedire auso, absolutus, & Cæsar sine suo labore insigni prǽda est potitus. Nam omnes illos captiuos Rex, muneris loco Cęsari repræsentauit. Laudũ appropinquantibus, viginti ferme millium passuum à Mediolano distãs oppidum, obuiam se effundunt Laudenses, ore habituq; luctuoso, ruinam oppidi nuper a Cæsare instaurati, fortunasq; suas à Mediolanensibus direptas, propterea quod arma cum defectoribus consociare noluerint, lugentes deplorantesq;. Adsunt & Mediolanenses Legati, haud multum dispari habitu, pœnitentiam admissorum simulantes, veniamq; per omnia humana atque diuina nixi genibus deprecantes, seq; ad satisfactiones, & conditiones quascumque ferret Cæsar, offerentes, tam submisse, tamque suppliciter, vt cum Rege Boiemiæ plerosq; Germaniæ principes ad misericordiam impetrandam flecterent. Exeuntibus de curia, vt mandatum erat legatis, assurgit Anshelmus Rauennæ Archiepiscopus, qui ante alios Mediolanensium mores exploratos habere putabatur, & ad Cæsarem conuersus, *Studiose cauendum esse, ait, ne versipelles isti & subdoli, ver fictos & simulatos sermones in aures tuas se insinuent. Vetus enim ingenium, quale Polypus habere dicitur, Mediolanenses obtinere, vt quoties metus adsit vigeatque, mutent in obsequia colorem, illo absente euanescenteque, protinus reuertantur ad mentem perfidam, & contumacem, rebellemque. Proin si imperio tuo Cæsar, si Insubria & Lombardia quieti bene consultum velis, non molliter indulgenterque, sed in virga ferrea illos rexeris, vt aliquando intelligant, sentiantque, superbiam illorum, & insolentiam, maiores esse quam fortitudinem.* Eadem Papienses Cremonensesq; & cæteræ vicinæ ciuitates fremũt, rogantque Cæsarem, vt officio fungatur suo, in chamo & freno maxillas illorũ constringendo, ne Cæsare absente, appropinquare & mordere audeant imperio illius obedientes. Tum ille vsurpato tunc Cęsaribus more, Chirotecam manu detracta, & in medium proiecta, hostes imperii denuo Mediolanẽses declarat, iubetq; legatos eorum illa hora castris discedere. Erat in castris Eckebertus Comes, necessitudine propinqua cum Cęsare implicitus: hic dum non expectato profectionis signo, cum trecentis equitibus hostiles incursat agros in insidias pręcipitatur, intempestiuasq; iuuenilis audacię luit pœnas, vna cum pręfecto Rauennatium, & ipso satis iuuene, circumuentus interfectusq;. Vtrumq, proceritate corporis antecellebat, qui aulicis Eckeberti pręfuit, pariterq; vt dominus splendide armatus erat. Hunc esse ipsum Comitem victores existimãtes, incolumem Mediolanum pertrahũt, turbęq; aliquandiu illudẽdum propinant, mox militibus verberandum obtrudũt, ac postremo carnifici membratim discerpendum tradunt. Tam indignum, tamq; atrox & immane Cęsariq; contumeliosum facinus, tanta indignatione, tantaq; vlciscendi libidine non solum Cęsarem, sed pręterea cęteros quoque Principes accendit, vt nihil aliud cuperent omnes, quam vt omnium maximũ vicissim Mediolanensibus dolorem inurerent. Itaque nulla mora appropinquandi mœnibus illorum facta. Sicque per viam instructi, compositique ibant, vt confligere cum hoste, quocumq; in loco esset obuius, exoptarent. At ille mœnia non egrediebatur. Partiri igitur copias per septem duces placuit, vt septem vrbis portis totidẽ castra cum suis ducibus opponerentur. Prima Regi Boiemię attribu-

Boiemi Cæsare nescio amnem transeunt.

Pons fractus.

Rex Cæsari captiuos donat.

Laudenses & Mediolanenses legati supplici vultu illi pœnã deposcunt, hi veniam.

Anshelmus Rauenna Episcopus Mediolanensib. aduer.

Hostes imperii Mediolanenses & rebelles declarantur. Comes Eckebertus interfectus.

Crudelitas Mediolanensium.

Obsidetur vndiq; Mediolanum ad singulas portas Ducibus appositis.

attributa fuit. Altera Ludouico Rheni Palatino, imperiique electori. Tertia Rodolpho Coloniæ, & Anshelmo Rauennæ Archiepiscopis, Papiæque & Cremonæ auxiliis. Ad quartam Henricus Saxoniæ & Bauariæ princeps, cum vtriusque gentis hominibus est collocatus. Ad quintam Otthones duo Rhenani principes, & milites ex Gallia, quam Cisalpinam vocant, positi. Sextam autē Conradus princeps Rotenburgensis, cum Hugone Montisferrati Marchione, adiunctis insuper Veronæ & Brixiæ auxiliis, obtinuit. Septimam vero, quam Romanam appellant, Cæsar oppugnandā recepit. Ad hunc fere modum, numerumque pro multitudine ciuium, sociorumq; & aliorum mercede conductorum, ipsi Mediolanenses ad singulas portas dispositos, distributosque habebant defensores. Quibus omnibus præfuit Gualuaginus Angleriæ Comes, vir tum genere, tum factis clarus. Confirmabat præterea fiduciam Romanus pontifex, qui tametsi propalam, neque huius neque alterius partis studium præ se ferret, occulto tamen consilio Mediolanēses iuuabat.

Gualuaginus Angleriæ Comes Dux Mediolanensium.

Alexander Papa III.

Sic igitur, vt diximus, vrbe septenis castris circumuallata, quies parumper fuit, dum Cæsar positis ante oculos mœnibus, in re præsenti melius de obsidione deliberat, & ciues in eruptionem intenti, nihil nisi opportunitatem insiliendi expectant. Ea vbi adesse in castris Ludouici Palatini visa est, in quibus remissius negligentiusque custodias obibat miles, arripit illam Statius ciuis Mediolanensis, seque porta diui Dionysii, quam curabat, improuisus in Germanos effundit.

Statius sternit Germanos: repellitur à Vladislao.

Iam totis pene castris illis victor Statius volitabat, cum aduersi tandem casus nuncius, ad Vladislaum proxime degentem venit. Qui nihil moratus, subsidio laboranti Ludouico accurrit, cæsoque sua manu Statii signifero, ordines illius turbat, & cum plurium clade redire intra mœnia compellit. Tentauerunt mox alteram Mediolanenses eruptionem aduersus Henricum Saxonem, & dein tertiam contra Otthones, sed non eo, quo prius successu, Germanis cautioribus ex alieno periculo factis: interim tamen admirantibus, cum nullus in vrbe tam aditus locus appareret, vnde prospectus in omnia ipsorum castra esset, vt nihilominus obsessi, nunquam nisi per occasionem bene gerēdæ rei erumperent.

Arcus Romanus speculã obsessis præbuit.

Cognito tandem ex captiuis, molem proxime statiua Cæsaris erectam (vulgo arcum Romanum dictam) hanc illis prospiciendi facultatem præbere: speculatoresque ibi latere, qui certo signo ciuibus ad erumpendum dato, rursum per tempus illos in tutum reuocarent. Ad eam molem illis intercipiendam Cæsar bis, & militem, & machinas admouit, vtroque conatu irrito, quoniam ciues, quo plus huic loco timebant, eo maiore vi eiundem propugnabant. Quæ tamen res magis Cæsarem irritauit, quam deterruit ab oppugnatione, quam tertio hac ratione iniit. Iussit in singulis castris ad arma conclamari, tumultumque insignem concitari, vt metu ambigui periculi ciues distracti, ad mœnia totius vrbis potius, quam ad vnam molem tuendam auerterentur. Quo facto potitur illi Cæsar, suorumque præsidio eandem firmat. Amissa specula Mediolanenses, tardiores ad excursiones faciendas reddebantur, intus excubiis sine vlla quiete intenti, ne qua hostis ad ipsos penetraret, qui dormientes cum ipsorum malo excitaret.

Fridericus Vladislai regis filius castellum expugnat.

Inter hæc tædio ocii, Fridericus regis Vladislai filius, parentem orat, vt sibi permissu eius, cum certo militum numero prodire liceat, ad expugnandum castellum quoddam in quo vis magna frumenti inesset. Facta eundi potestate, iuuenis quo alacriore milite vteretur, prædam illi, si captum fuerit castellum, distribuendam promittit omnem, ignarus multas puellas eiusdem Castelli mœnibus esse inclusas, quas parentes affinesque villulis & pagis diffisi, in illo, tanquam loco munitiore concluserant. Quo capto milites, cum cætera præda, puellas quoque ad sacram ædem confugientes reddi sibi postulabant, vt in seruitutem illas precio distraherent. Prouocat Iuuenis ad sententiam parentis, qui ne fidem filii militibus factam læderet, neve rursus captarum pudorem proderet, quam pulchram, quam liberalem, atque ante alias regiam decreuit sententiam, dicens: *Se preciū puellarum militibus daturum, suoque ære illarum pudicitiam redempturum. Videret modo filius, vt illas a contumelia quorumuis prohibeat, parentibusque & cognatis gratis omnes restituat.*

Heroicum tam patris quam filii factum.

Cæterum hoc in primis male habebat Mediolanenses, quod cessantibus eruptionibus, in conspectu illorū, hostes, vineas & hortos belle cultos deuastarent, arbores fœlices passim succiderent, villas magnifice extructas diruerent. Igitur multi simul in forum prouolant, Statiumque tanquam cæteris audaciorem circumsistunt, rogantes, signum eruptionis vt daret, omnes quos adesse cerneret, vel extrema omnia subire malle, quam tam fœdæ vastitatis spectatores viuere. Cras ille mane redire eos iubet, ordinibusque trifariam dispartitis, tribus portis contra hostem egreditur, & quia improuisus apparuit, nō parum hostibus terrorem incussit, quo repente excusso, erupit pariter dolor & pudor,

Statius in castra Cæsaris erupit ...

Digitized by Google

quod non totis viribus, sed raris tantum ordinibus ad pugnam lacesserentur, quam pugnam tamen magno animo Mediolanenses sustentabant, tantisper, quoad Statius pugnabat, vbi mox ille hasta grauiter ictus cecidit, tãta circa fuga & trepidatio fuit, vt nullo etiam persequente, fugam vsque ad portas continuarent. *[illegible]* In hac trepidatione, res opportuna videbatur, scalis muros tentare, quas Chaustnicus, ordinis equestris Boiemus, in hunc vsum sepositas præparatasque habuit, vt per illas, nudatis forte stationibus, vt tum accidit, muro conscenso, aliquem demitteret, qui porta ad turrim, quam marmoream cognominant perfracta, cæteris Boiemis aditum in vrbem patefaceret, dum ipse quos potest in altum pertrahit. *Boiemi portam occupant cum præda saluo in castra reuertuntur.* Benessius Lubnensis perforandis foribus, securiq; dissecandis operam suscepit, & illam peregit. Clamor protinus ab ingressu Boiemorum, domos ciuium diripientium, totam vrbem peruasit, & ex omni loco armatos excitauit, sic illis resistentibus Boiemis, vt salua præda incolumes ad castra reuerterentur. Paulatim inde primores ciuitatis malis fatigati, remittere animos, reprimere in Germanos iracundiam, redire ad sanitatem & officii rationem, salutisque magis tandẽ ducere quam frustra contra stimulum iactare calces. Sed obsistebat vehementer pacis actionibus Gualuaginus metu amittendæ dignitatis, ad quam per tumultum armorum peruenerat. *Guido Blateranus suadet deditionem contra Gualuaginum.* Eum igitur de senatus autoritate Guido Blateranus ætate grauis venerabilisq; senator in curiam aduocat: & si quæ consilia, aut pellendorum hostium, aut belli cum aliqua spe ducendi habeat, promere iubet, adiiciens, Iturũ vniuersum senatum, in vnius sententiam, si per eam in libertatẽ, pro qua certat, vrbs asseri potest. Sin id fieri posse in præsens non videat, republica in vltimũ casum plane inclinata, ne rationes priuatas cõmunibus anteponat, sed tempori potius, id est necessitati, quæ ad deditionẽ faciendam vrgeret, dum adhuc tempestiuum est, vt pareat. Hactenus enim dubio Marte certatũ fuisse, vt non tam desperatione rerũ extorta, quam ex officio debito esse oblata præsens deditio videri debeat, cui hæc insuper tempestiuitas accederet, quod Anshelmus, nomini Mediolanensium inimicissimus, pacisq; disturbator acerrimus sit mortuus. *[illegible] Homo mortuus non fa. guerra.* *Mortuum autem hominem*, ceu inter ipsos Italos iactatur, *non solere bella amplius suscitare.* At interim extare principes omnes, qui nuper ad misericordiam, pacemque ineundam per legatos Mediolanenses moti erant, quos & nunc posse commoueri, si nouo quodam velut miserationis vento, per nouos oratores excitandæ misericordiæ peritos, afflati fuerint. *Nam quod ad te Gualuagine*, inquit, *pertinet, qualiscunq; futura erit respublica, vtiq; dedita melior quam capta præsertim à crudelissimis, natoniq; Italicæ infestissimis hostibus, tu in illa, perpetuo omnium nostrorũ consensu dignitatẽ tuam incolumem obtinebis.* Quo ille audito, dicere contra aliquid, aut de belli rationibus differere supersedit, inquiens se in potestate Senatus, siue pacem, siue bellum decreuerit fore: in hoc tantum hærere, vtrũ magis in rem conduceret, ad Cæsarẽ ne statim legatos mittere, an potius deprecatorem prius aliquem ad illũ allegare, qui ex feroci faceret mitiorẽ. *Mediolanenses Rege Boiemiæ deprecatore & intercessore vtuntur apud Cæsarem.* Ad quam rem appositissimus illi rex Boiemiæ esse videbatur. Ad eum igitur Senatores Mediolanenses quatuor, cõmeatu impetrato in castra veniunt, & ante pedes eius procidentes, manus tendunt, orantq; vt patrocinium ipsorum de concilianda apud Cæsarẽ pace suscipiat, ad quaslibet conditiones accipiendas paratos esse, ne pulcherrima totius Insubriæ ciuitas, cum tanta multitudine ciuium, miserandum in modũ cadat, deleaturq;. Largiter olim, ac multo grauius nempe aduersus ipsum Deum, Niniuitas peccasse, veniam tamen admissorũ cum salute ciuium, ciuitatisq; impetrasse, vbi eos scelerũ pœnituit, vt nunc ipsos perfidiæ, rebellionisq; pœnitet, pudetq; & piget. Rogare itaq; per misericordiam Dei, qua nihil in homines benignius, regẽ, vt publicã Mediolanensium fortunã miseraretur, ipsosq; apud Cæsarẽ in gratia reponeret, gratiã pro gratia relaturus. *Deliberatio Cæsaris.* Rex postulata Mediolanensiũ ad Cæsarẽ refert, atq; ille Senatu principũ conuocato, quid de his postulatis fieri placeat, sentẽtias ordine rogat. Ad pacẽ fastidio longioris obsidionis, maiore principũ parte tendente, Cęsar, quanquam inuitus, & ipse coactus est illam approbare: cõplures enim principes, sumptu suo non autẽ Cæsaris stipendio in ea militia merebant, quare suum etiam arbitriũ in illa facienda valere aliquantũ voluerunt. 30 *Conditiones pacis propositæ Mediolanensibus.* Hæ autem conditiones à Cæsare Mediolanensibus oblatæ sunt. *Vt trecentos obsides darent. Vt Laudensib. de omni iniuria illata satisfacerent. Vt Palatia Mediolani, & quæcunq; præterea Cæsarũ alia ædificia illorũ violentia, aut negligentia collapsa instaurarent. Vt captiuos Papiensibus & Cremonensibus sine mora gratuito rel[illegible]erent [illegible] ne amplius ciuitatibus, oppidis, castellis ditioni Cæsareæ subiectis vllo maleficio noce[illegible] Senatores ex corpore suo quenquam, nisi voluntate assensuq; Cæsaris deligerent. [illegible] que ne alium haberent, quam eum, quem Cæsar in singulos annos vrbi præficeret. [illegible]*

ditionibus Pragensis & Bambergensis Antistites, vt illarum interpretes populo quoq; fierent, (nam vterque sermonis Italici gnarus erat) Mediolanum missi, retulerunt ab omnibus illas esse acceptas. Quos mox consequuti sunt duodecim vrbis Senatores, poenitentium habitu, saccis induti, pedibus nudi, moerore obscuri, facie & barbis squalidi, strictosq; singuli enses collo suo sucollantes, quasi statim decollandi. Hoc enim gestu in genua procubuere, collaq; velut ad feriendum sustulere. diuq; sic adgeniculati prostratique durabant, antequam Caesar claues portarum vrbis, per quas sui, vrbisque meram ac plenam possessionem offerebant, ab illis reciperet: attinuitque eosdem in castris, donec ipse triumphantium more vrbem ingrederetur, Senatoribus ceu captiuis ante currum actis. Gualuagino per tempus moenibus effugiente, ne quod nollet spectaret, aut ignominiae alicuius particeps fieret. Postridie eius diei Caesar, insigni equo paludatus, assumptaque corona auro & gemmis resplendente, quam ei rex Angliae dono miserat, Templum, in quo Archiepiscopus vrbis sacra solemnia obibat, introiit. Quo peracto, Senatores cum magna ciuium multitudine, quae praesto erat, iurare fidei sacramentum adacti sunt, se fideliter omnia facturos, quę Caesar imperauerit, nec vnquam defecturos ab imperio illius. Post haec capite deposita corona, illam ad regem Boiemiae transfert, inquiens: *Ad te Vladislae corona huius decus, donumque iure pertinet, qui praesentis victoriae & caput, & pes fueris.* Sed & caeteros principes pro merito quemque suo lante remunerauit, Archiepiscopo vero Coloniensi permisit, vt trium Magorum corpora inde Coloniam Agrippinam deportaret. Ex eodem templo Vladislaus candelabrum aereum adfabre factum, quod Solomonis fuisse fertur, largitione Mediolanensium, cum decies praeterea mille nummis aureis, Pragam ad aedem sancti Viti asportauit, donatis large quoque ante discessum militibus suis, qui Abduam flumen primi transierunt: tum qui murum conscenderant: dein qui portam reserarunt, aut armillis, aut torquibus, aliquos etiam nouis insignibus, & quo praecipue honore milites gaudent, equestri aurataque dignitate. Nam & ipse rex insignia regni vetera, nempe Aquilam atram, permutare cum Leone fuluo passus est. Quoniam Leoni maius quam Aquilae fortitudinis signum inest. Accidit q; res tum ridicula, pictore forte Leonem in vexillo ita adpingente, vt caudam infra foemina fulciret, quasi cauda plane truncus, quę Boiemi intuentes, *Et vbinam cauda?* inquiunt, *nonne haec Simiae turpis bestiola, magis quam generosi Leonis imago?* rursusq; Aquilam contempto huiuscemodi Leone requirebant. Quo Caesare comperto, in risum solutus, pingi Leonem album in vexillo rubro iubet, non vna tantum, sed caudis duabus in altum porrectis conspicuum, qualem in hunc diem Boiemi praeferunt. Diplomaq; eiusdem Caesaris aureo signo obsignatum, in archiuis asseruant, in quo plane diserteq; nominantur, à quibus rex Boiemiae coronari debeat. Nam antehac Moguntinus Archiepiscopus id munus sibi arrogabat. Verba Caesaris ex diplomate descripta, huc reposuimus: *Sicut itaque celebratio & impositio coronae nostrae non debet fieri nisi per manus Archiepiscoporum: ita praefato Duci Boiemiae, à nullo hominum circulus imponatur, nisi à dilecto nostro Daniele venerabili Pragensi Episcopo, Ioanne Olomucensi Episcopo. Quod si forte Olomucensis defuerit, nihilominus Pragensis, pro sede & dignitate excellentiori, vices compleat amborum: Similiter autem Olomucensis, si forte Pragensis defuerit.* Eumque adeo morem, sic perpetuum incorruptumque Boiemi vel hodie retinent, vt dum nuper Ludouicus Panoniae rex, Diademate quoque regni Boiemiae inaugurandus esset, eiusque rei gratia, duo fratres germani Tursones, Ioannes Vratislauiensis, Stanislaus Olomucensis Episcopi, Pragam venissent, cuperetq; Stanislaus natu iunior, Ioanni tanquam fratri seniori de loco functioneq; sua concedere, vehementer proceres nobilitatis resistebant dicentes, vbiuis alibi in locis priuatis se facile sustinere posse, vt fratres inter se aetatum, officiorumque & honorum discrimina vsurpent, at in publico munere defungendo, publicum decus personarum à maioribus acceptum, non esse commutandum. Vladislao Pragam cum ingenti gloria reuerso, significatur, ipso absente, Sobieslaum filium Sobieslai principis, tumultu in Morauia suscitato, vrbem Olomucinm foede direptam occupasse, occupatamque in hanc diem possidere. Maiorem hęc indignationem quam curam iniecerant, rege indignante, quod labore & itinere defesso, ne domi quidem requiescere liceret. Vt igitur hac molestia quam primum leuaretur, cum tumultuario milite in Morauiam pergere accelerat, positisque ante Olomucium castris; in tantum pauorem Sobieslaum coniicit, vt desperata defensione, nihil alind à rege per Otthonem & Conradum patrueles petierit, quam vt sibi vna saltem arx in Boiemia attribueretur, quae vagum tecto reciperet, ac rerum egentem aleret. Datum responsum, cu-

Triumphans Fridericus Mediolanum ingressus.

Sacramentum fidelitatis exigit Caesar.

Honor regi à Caesare habitus.

Militibus praemia distributa.

Insignia regni Boemiae mutata.

Cui concessa sit auctoritas coronandi regem Boemiae.

Sobieslaus Boemus princeps F. Olomucium diripit.

Digitized by Google

rasurum regem, quum in Boiemiam redierit, vt Sobieslaus ibidem arcem consequatur. Ea arx Prinda fuit, in quam captus vinctusque deductus est, & per longum annorum spatium custoditus, priusquam ope Cæsaris libertati restitueretur. Adduxerat secum rex architectum ex Italia, fabricandis pontibus egregium, iam dudum meditans, ponte lapideo Vultaniam prope mœnia, maioris minorisq; Pragæ, late exspaciantem coniungere. Firmitatis inprimis, & vtilitatis, dein venustatis quoque habita ratione, quæ quidem omnia ad extremum consequutus est, artificio & diligentia architecti, qui ita vt oportuit, factum, & curatum opus dedit, quatuor & viginti pilas, fornicesque in latitudine complexum. Sed interim dum fundamenta adhuc illius iaciuntur, noua rursus Mediolanensium rebellio, Vladislao, ab ipso Daniele præsule, quem sibi multis officiis Cæsar commendatum in Italia retinuerat, significatur.

Prinda arce captiuus includitur.

Pons Pragæ supra Vultauium mirandi operis extructus.

Boleslai Distorti filij. { *Vladislaus II.* / *Boleslaus Crispus* / *Miecislaus Senex.* / *Casimirus.* }

a *Hic est Henricus Episcopus Olomuzensis vel Henricus regis frater, post Episcopus Pragensis, ille vero auunculus regis.*

b *Expeditio Hierosolymitana Lucio & Eugenio Pont. Max. Procurata maxime vero à S. Bernardo Abbate Clareuallense. Anno 1146. Nomina dedere potissimi orbis Christiani Monarchæ.*

c *Manuel Comnenus sororem vxoris Conradi Cæsaris habuit coniugem, quam Irenen dicunt proditoria perfidia veneno immissum exercitum concidit liuore ductus Imperatoris Occidentis.*

d *Henricus V. sororem Boleslao Distorso, filiam Christinam Vladislao filio coniuges tradidit. Hic à fratribus regno eiectus ob affectatam portionem reliquorum fratrum faces addese Christina coniuge, de cuius superbia multa scriptor Polonus.*

e *Sueno rex Daniæ Erici quinti filius, vel Canutus Nicolai nepos, qui de regno Friderici tempestate certabant.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER TREDECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI TERTII.

Daniel Episcopus Pragensis mittitur ad regem auxilia accersitum contra Mediolanenses. Decernuntur auxilia ductoribus Friderico filio & Theobaldo regis fratre. Rex bellum Hungaricum suscipit. Occasio belli. Præfertur ab Hungaris Stephanus Belæ, Stephano Geysæ filio. Huius mater Vladislaum petit adiutorem, pacto filiæ matrimonio cum Suatopluco regis filio, adiecta dote satis ampla. Manuel Constantinopolitanus Imperator Stephani Belæ partes fouet. Pugna commissa. Græculi Hungarorum gens bellicosa & Albanorum. Rokitha miles Bohemus conciliationi studet. Ius Imperatoris Græci in reges Hungaros. Bohemus successionem non ætatem vrget. Causa potitur. Congressus Imperatoris cum rege. Friderici filia desponsatur Petro nepotulo Manuelis. Reginæ Hungariæ munificentia. Mediolano Iudæorum ope potitur Cæsar. Excidium vrbis. Gualuagini pœna. Theobaldus regis frater in Italia militiam continuat. Daniel Episcopus apud Cæsarem manet. Fridericus reuertitur. Odia inter Cæsarem & Pontificem, Cæsarianis & Pompeianis similia. Alexandria extructa. Theobaldus & Episcopus in Italia moriuntur. Albertus frater regis fit Archiepiscopus Salzburgensis. Rex ob senium deses Vogislaum onerum non honoris participem facit: apud monachos Strahouienses solitarius degit. Ob inuidiam Vogislaus à Suatopluco regis filio pugione vulneratur. Spontaneum subit exilium Suatoplucus. expiatum facinus. Rex Fridericum filium successorem designat, regni administratione prorsus abdicata. Patri & filio duobus seruire regibus molestum esse aiunt Bohemi. Vdalricus Sobieslai filius fratris Sobieslai decennalem carcerem remitti postulat à Cæsare. Hic ab Vladislao non impetrat. Norbergam rex euocatur. Dimittit liberum Sobieslaum. Hic non satis acceptus Friderico regis filio. Suspicionibus vtrumque replens gnathones aulici. Sobieslaus aulam Cæsaream in Fridericum commouet. Vladislaus à Cæsare filii Friderici in regno confirmationē petit: haud æquum fert responsum. Cedit rex cum coniuge

ingens Lusatiam. Fridericus à Sobieslao pulsus, ad Hungariæ regem Belam fugit. Quarto post mense rex fato functus: præfuit regno 35. annos. Interregnum. *Fridericus I. Interrex. Vladislaus secundus, Sobieslaus frater tertius. Præfectum Prinda, sub cuius custodia fuerat asseruatus, sua manu iugulat: facti pœnitet, quod publica pœnitentia testatum facit. Gualuaginus carcerẽ Germanicum effugit: concitat Insubres: Genua rebellis. Vdalricus auxiliares copias Cæsari ducit. Bohemi rapaces Vlmæ & in Alpibus palantes occiduntur. Genua subacta. Exiguo comitatu redux Vdalricus. Domi in desertores animaduersum. Bellum Henrico Austriæ cum Conrado Znoymæ Marchionibus. Sobieslaus huic fauet. Austrius profligatus è ponte decidens ceruicem frangit. Causa mortis à Cæsare in Sobieslaum transfertur. Emericum regem Hungariæ fratri prodit Sobieslaus: citatur: morbum simulat. Fridericus princeps declaratur: Prægæ recipitur. Sobieslaus in Lusatiam. Popularis Fridericus cum coniuge. Cæsar Fridericum in Germaniam euocat. Sobieslaus noua domi molitur. Redeuntem Fridericum profligat conciso exercitu, tam Cæsariano quam Bohemo. In Cæsaris contumeliam Germanum cataphractum terra obruit. Reparato prælio Sobieslaus ad Pragam sternitur: manu Friderici vulnus accepit. in exilio moritur. Ob rem bene gestam copias auxiliares præmiis afficit Fridericus.*

Interregnum.

PAPIÆ tum Cæsar hyemabat, nequaquam ocio deditus, sed rerum suarum satagens, id curabat, vt prætores in suum nomen iuratos, per ciuitates Insubriæ, Lombardiæque constitueret, factiones in illis comprimeret, iudicia ad leges reuocaret, omnemque denique armorum in vtraque regione causam, tumultumq; tolleret. Eiusq; rei gratia legatos ad singulas ciuitates insigniores mittebat. qui Mediolanum diuerterant, vt viderunt Gualuaginum reuocatum, restitutumque in senatu principis authoritate præsidere, ad Senatum se, à Cæsare institutum, aiunt, & ad Prætorem vrbis missos, ac præterea ad neminem alium. Si senatus ipsis legitimus datus fuerit, mandata se Cæsaris exposituros: sin id minus fiat, reuersuros vnde venerint. Magnus ex hoc animorum motus factus, non in curia modo, verum etiam in foro, ita vt parum abfuerit, quo minus legati à promiscua turba lapidarentur. Quare plurimum offensus Cæsar, delectum rursus per Germaniam & Italiam habet, vt redintegrato bello, perfidiosos, insidiososque & fallaces ciues quam acerrime persequatur, seuocatoque Daniele cum eo agit, vt negotium suscipiat, eatque in Boiemiam ad persuadendum regi suo, vt vel ipse sociam militiam repetat, vel subsidia se digna in illam suppeditet. Eodem tempore Hungariæ regina, * post obitum Geysæ regis, vidua cum filio pupillo, cui Stephano nomen, relicta, & ipsa auxilia contra discordes Hungaros, regnumque ad alterum Stephanum Belæ filium trahentes, ambiebat affinitatẽ, Vladislao per sponsalia offerens, per quæ filiam suam Stephani sororẽ, filio Vladislai Suatopluco despondebat cum amplissima dote. In vtramq; partem nutantem, & vtrisq; satisfacere cupientem, quando vtrobiq; rem sibi & decori, & emolumento, & præsidio futuram perspiciebat: hanc tandem rationem à Daniele non improbatam, rex secutus est, vt Fridericum filium, adiuncto ei Theobaldo fratre cum auxiliaribus copiis ad Cæsarem proficisci iuberet, ipse curam belli Pannonici in se verteret, quæ magna instabat aduersantibus pupillo Hungaris bellicosissimis, qui Czæcli nominabantur, & ab illis stantibus Græcis, qui cum [a] Manuele Constantinopolitano imperatore suppetias ferebant. Hi omnes Tibisco amne traiecto, antequam Vladislaus Hungariam ingressus esset, tantum alteri Hungarorũ factioni metum obiecerunt, vt trans Danubiũ castris motis, vlteriorem ripam ambigui, trepidiq; obsiderent. Superueniens Vladislaus hanc illis trepidationem excussit, confirmatis illorum animis robore equitum peditumq;, quos ex Boiemia & Morauia adduxerat & ad hoc persuasis, vt in citeriorem ripam ad vetera castra redirent, hostemq; ibi opperiri, vel porro aduersus illum progredi non dubitarẽt, cum repente Czæcli, per turmas conglobati, latissimaq; fronte explicati, se primi ostendunt, eosq; sequebantur, quos Albanesos vocant. In vtrosq; se Hungarorũ equitatus acriter concitat, primoq; concursu æquis viribus rem agit, dein adeo impetum remittit, vt nisi agmina illius extrema equite Boiemorũ cataphracto firmata fuissent, haud dubium erat, quin fuga & clades ingens accipienda fuerit. Sed ita vrgebant Boiemi Morauiq; & præ se Hungaros agebãt, vt nullam nisi in pugna, quam & ipsi fortissime pugnabant, spem illis relinquerent, donec auersi Czæcli, Græculiq; retro ad aciem & castra effuso cursu ferrentur. Stabat enim Manuel acie pedestri instructus ante castra. Instruxerat ex suis quoq; Vladislaus similiter suam aciem, similiterque loco non mouebatur,

Mediolanenses denuo Cæsari rebelles.

Daniel: Episcopus sollicitat apud Boemos Cæsari auxilia.

** Fuit hac Nicolai Ruteuorum principis filia.*

Rex filium Cæsari suppetias allaturum mittit, ipse bellũ Hungaricum suscepit.

Bellum Vladislai regis in Hungaria pro Stephano Geysæ II. filio.

postquam nemo erat qui eum lacesseret, aut quia defunctum se periculo illius diei arbitrabatur. Postero die Rokyta miles Boiemus, iam inde ab expeditione Hierosolymitana à Conrado & Principibus Germaniæ facta, sub Manuele militans, eidemque ob industriam probatus, specie transfugæ in castra Boiemorum transfugit, perductusque ad regem habere se ait, quæ referenda ad illum, sibi data à Cæsare Constantinopolitano sint. Iussus illa referre: *Non, inquit, eo animo se in Hungariam Cæsar venisse dicit, vt litem duorum Regulorum vi & armis dirimat, alioqui tota acie heri certaturum fuisse, si pugnæ auidus esset: sed cum alter illorum in causa regni ad Cæsarem prouocasset, æquum iudicasse, causam illam à se cuius interfit esse cognoscendam: complures namq; regiones, quæ imperii Constantinopolitani fuerint, reges Hungariæ sibi vindicare, si quid interim præter ius ab vllis turbatum sit, id aliorum temeritati assignari debere: nec enim ad nutum dominorum, præsertim in expeditionibus, omnia fieri ab iis, quos secum ducunt. Sed nihil adhuc tamen eiusmodi intercessisse quod impediat, ne controuersia sine sanguinis profusione componatur. Videri autem Cæsari, quod Stephanus Belæ, vti natu maior, Stephano minori debeat anteferri.* Hæc tantum rex ad ista respondit: *Non hic ætatis certamen, sed successionis esse, quam sibi nemo vindicare, nisi suus legitimusque hæres potest: hac salua, de cætero facile transigi posse.* Quemadmodum mox incredibili vtriusque partis voluntate transactum est, vt filius Geysæ regis regnaret: patruus autem portionem, quam sortitus est, sibi retineret. Tantæ autem existimationis apud Manuelem fuit Vladislaus, vt vltro conspectum congressumque eius expeteret, cuius voti factus compos, maiore adhuc præsentis, quam absentis admiratione captus est, existimauitque sua necessitudine dignissimum, qua vt in perpetuum sibi suisque illum deuinciret, Petro nepotulo suo, Vladislai ex Friderico neptim in matrimonium dari impetraret. Sponsam futuram præsenti statim arrha, nempe purpura, cocco, & gemmis preciosis subarrans, sed munificentiam reginæ Hungariæ, qua erga Vladislaum & Suatoplucum generum suum vsa fuit, nullis muneribus potuit exæquare. Porro Fridericus Cæsar in obsidione Mediolanensi, multo quam prius terribiliorem, crudelioremque se vrbi exhibere, nulli eius ædificio parcere, loca sacra profanaque machinis & tormentis prosternere, nullumque tempus satis tutum, strata rursus erigere cupientibus pati: neminemque ciuium capere, sed confestim obuium quemque interficere, totus denique ad excidium totius ciuitatis animo obstinato vergere, exclusis omnibus deditionis conditionibus. Per proditionem tandem Iudæorum vrbe potitus, illam diripiendam, exurendamque, ac solo æquandam militi tradidit, ducto super ruinas aratro, sale insperso, non ad condendam denuo Mediolanum, sed ad sepeliendam, solitudineq; & sterilitate damnandam tali sulco vsus. Gualuaginus author rebellionis, & dux belli, dum audentius in armis resistit, vulnere accepto interceptus est, atq; iræ Cæsaris adhuc flagranti oblatus, triduoq; sub mensa in modum canis detentus, & crebris flagellis cæsus, quarto dein die in Germaniam perpetuo carcere puniendus, ab iis quibus datum negotium, deducebatur. Friderico Boiemo inde amplis variisque cum spoliis domum ad parentem remeante, sed absque Theobaldo & Daniele, quorum alter sua sponte illic substitit cupidine militiæ continuandæ captus: at Danielem Cæsar, quoniam sæpius opera eius vtebatur, a se non est passus abscedere. Erat enim in multo sermone, nimia hęc illius in Mediolanenses seueritas, quæ nimium illi negotium allatura videbatur, nimis multis occasum tantæ vrbis, sæuitiamq; in ciues deplorantibus, ob eamque rem ad defectionem respectantibus. Accessit in cumulū simultas cum Alexandro pontifice Rom. & talis propemodum contentio, qualis quondam inter Iulium Cæsarem & Pompeium magnum viguit, dum ille superiorem non tolerat, neque hic parem sustinere potest, vnde cōpares etiam fere motus in republica Christiana exorti. Quippe Cæsar pulso Roma Pontifice, vt ille olim Pompeio, omnem quasi Romanæ Ecclesiæ ditionem occupauerat, Alexandroq; legitimo pontifici æmulū, primo Victorem: hoc mortuo, Paschalem: dein Calistum, post Innocentium opposuit, qui tamen omnes immatura, execrabiliq; propter infamiam scismatis morte perierunt, superstite Alexandro, qui exulabundus ad regem Philippum in Galliam perfugerat. Ibiq; in perfugio Clarimontis cōcilio habito, Fridericum anathemate ferit, nulloq; timore de hac sententia dimoueri potuit. Imo per hanc perseuerantiam Cisalpinæ Galliæ populos in tantam libertatis spem erexerat, vt arma resumerent, præsidiaq; Cæsaris ex arcibus illius & munitionibus deiicerent, ac nouam vrbem conderent, de nomine pontificis Alexandriam nuncupatam. In quam millia quindecim Colonorū, ex omnib. eius regionis ciuitatibus deducta sunt. Talis deniq; huius perseuerantiæ fuit exitus, vt Cæsar re-

Rokyta Græci Cæsarem regi conciliare studet.

Hungari possident multas Græci imperii prouincias. Lis inter reges Hungariæ amice composita.

Pax facta fœdera sancita connubiis confirmata inter Græcum Cæsarem & Boiemorum regem.

Vrbs Mediolanum, à Friderico Cæsare funditus euersa, anno 1163.

Fridericus regis filius domum reuersus Theobaldus regis frater & Episcopus in Italia manent.

Bellum inter Pontificem & Cæsarem simile bello ciuili Cæsariano & Pompeiano.

Antipapa à Cæsare creati. Papa fugit in Galliam. Alexandria in papæ nomen contra Cæsaris ...um condita.

pressa tandem iracundia, cum pontifice rediret in gratiam, eiq; omnia Ecclesiæ bona intercepta restitueret, ac cõmuni deinceps consilio Rempub. Christianam ambo administrarent. Inter quæ, tam Theobaldus frater Vladislai, quam Daniel Præsul Pragensis, in Italia fato concessere: prius Theobaldus mortuus, aura sibi Italica non valde aspirante, corpus eius, vt rogabat, Clatouiam Boiemiæ oppidum delatũ, in cœnobioq; conditum, in quo ille sodales Dominicastros instituit. Dein ex peste sæuius Romæ grassante, Daniel obiit. Huius quoq; ossa, sed longiore post tẽpore, ambitu affiniũ magis quam religione, Pragam perlata sunt. De successore eius inter tres ambigebatur quisnam illorum deligeretur. Petrum & Ioannem Boiemi, vt pote ambos Boiemos fouebant. Regina autem pro Friderico Saxone, propinquitate quadam sibi cõiuncto, acriter certabat: & cum nullo pacto obtinere posset, vt externus domesticis præponeretur, flexit orationem ad preces, quodq; iure non potuit, per gratiam Friderico impetrauit, vt pontifex inauguraretur. Nam alias hunc solum omnibus istis filius regis Albertus eripuisset, si antea non fuisset ad Salceimburgensem Archiepiscopatũ tanquam ad merendam meraciorem inuitatus. Paulatim inde rex ætate ingrauescẽte, curis regni, & laboribus prægrauari, secumq; meditari de onere tam graui vel deponendo, vel alleuando, idq; cum fieri posse, nisi aliquo in sollicitudinis partẽ admisso, non videret, ad Vogislaum, quem præter cæteros proceres beneuolentia prosequebatur, grauiorẽ negotiorum molẽ conuertit, additis cum quibus consilia actionesq; communicaret. Ipse extructo sibi in Strahouiensi secessu conclaui, in eo velut in opportuno diuersorio cum cœnobitis diuersatus est, laudans subinde Manuelẽ Bizantium Cæsarem, quod deposito imperio, vitã monasticam secutus fuerit. Cæterum breui tempore Vogislaus, magnam in se multorũ, inter quos Suatopluci quoq; regis filii, inuidiam conflauit, propter benignũ & largum erga se regis fauorem, ex re bene administrata conceptum, adeo vt idem Suatoplucus obuium sibi eum ante cubiculum regium habens, eiusmodi verbis inuaserit: *Quousq; tandem regnum spoliare per regias largitiones abs te exortas non cessabis? Quoad*, inquit, *tu rex designatus non fueris.* Quo ille responso irritatus, stringit pugionẽ, & fugientem in cubiculum, rege coram, sauciat, nemine in illum inijcere manum auso, quamquam rex comprehendi illum iusserit. Sed nunquam deinde in conspectũ regis Suatoplucus venit, aliquandiu in Hungaria apud Stephanum regem, posthac vxore mortua in Bauaria apud Albertũ fratrem suum, vsque ad exitum vitæ commoratus. At rex ocio, & secessu Strahouiensi, vel primoribus tantum labiis degustato, abduci ab illo ne hoc quidem incommodo accepto, potuit, sed regno potius toto cedere Friderico filio maluit, non omnibus consilium illius comprobantibus: non quod Fridericus successione parum dignus esset, sed quod vnum regnum, duos reges alere vix bene posset, quodque duobus seruire dominis videretur difficillimum. Atque in hac hominum distractione, status quoque regni disturbari cœpit, patris filiique authoritate apud subditos indies magis ac magis elanguescente. De qua re certior factus Vdalricus frater Sobieslai, quem in arce Prinda Vladislaus vinctum detinebat, imminere cupiditate ad regnum incepit, Cæsaris maxime gratia fretus, quam sibi assiduitate sua, qua toto decennio, quo frater carcerem triuit, castra illius assectatus fuerit, in tantum conciliauit, vt diceret sua sponte Cæsar, se omnia eius causa velle, peteret modo, si quid concupisceret: *In præsens*, inquit, *hoc cupio, vt solutum vinculis fratrem videam.* Cæsar laudata fraterna pietate, dat confestim ad Vladislaum literas de laxando dimittendoque Sobieslao, non tamen dimittebatur. Dat rursum alteras, vt Norenbergam ad conuentum principum veniat. Tum ille Sobieslaum missum facere, quam se de secessu suo mouere maluit. Quum sordidatus Pragam adductus esset Sobieslaus veste attrita, barba promissa, capillo deorsum longe dependulo, templum primo honori Domini & amicis eius consecratum, ingressus ad aras, Deum adorauit, magna spectantium miseratione, qui immundam eius, & squalidam fortunam miserabantur. Inde ad regem iter flexit, offensionis culpam deprecaturus, à quo leniter & clementer acceptus. Non eadem humanitate à Friderico filio accipi visus est, propterea quod manum illi, cum forte ex dolore eius laboraret, non porrexerit. Tametsi vero satis de illo dolore pluribus constaret, non deerat tamen calumnia, quæ in aulis regum magna vi regnat, Fridericum insimulans, quod solutioni libertatique Sobieslai inuidens, eaque re tanquam æmulum auersans salutare eum manu dignatus non fuerit. Et quasi iam exploratas haberent insidias, orabant Sobieslaum, vt sibi à Friderico caueret, ne ab eo luminibus priuaretur. Subducit ille se per tempus, & recta ad fratrem ire festinans, comitantibus illum nonnullis Boiemis mu-

Mors Episcopi & fratris regis in Italia.

Fridericus XV. Episcopus Pragensis.

Albertus frater Regius Archiepiscopus Salczburgensis.

Rex Vogislao regni administrationem delegat.

Vogislaus integritate sua Suatoplucum regis filium hostem habet.

Pugione læditur.

Suatoplucus in exilium concedit.

Fridericum filium rex suum successorem declarat, i. in illo concessa administratione. Multos offendit.

Vdalricus Sobieslai frater captiuitate ... Cæsari seruit.

Liberari petit fratrem.

Sobieslaus carcere dimissus.

Gratias Deo, regi consequenter agit ob liberationem Sobieslaus.

Calumnia in Fridericum conficta.

Aula Cæsaris contestata ad uersus regem & Fridericum. Fridericū Cæsar confirmare non vult.

tationis rerum cupidis, totam Cæsaris aulam fabula confictæ de Friderico suspicionis complet, nouamque rursus, tam in Vladislaum, quam in Fridericum cōcitat inuidiam. Ad hanc sedandam, simulque impetrandum, vt regimen à patre in filium translatum, per Cæsarē confirmaretur, Fridericus Præsul Pragensis, & Vanico Melnicensis Comes oratum missi, aliud exorare nequiuerunt, nisi vt rex Vladislaus, vel ipse regnum continuaret, vel daret liberam Boiemis eligendi successorem potestatem. Non enim dubitabat, quin aut Vdalricum, aut Sobieslaum illi legerent, quos ambos ita sibi fœdere addictos habuit Cæsar, vt quæ ipse vellet, illi facerent. Iniunxit tamen vtrique, vt Vladislao, eum quem regem deceret, honorem perpetuo haberent, eidemq; omnia liberaliter suppeditarent, quibus ad vitam quam delegit, sustentandam opus foret. Qua con-

Rex concedit e Bohemia in Lusatiam.

ditione tanquam degenere vti ille noluit, sed de ingratitudine Cæsaris & inconstantia inter suos questus, quod spretis veteribus amicitiis indulgeret nouis, in Lusatiam ad regionem Budisinensem, & ad alios Iudith vxoris suæ fundos dotales cum gaza regia, Premyslaoque & Vladislao filiis migrauit, abducens secum vxorem quoque Friderici filii, quem petiit, vt & ipse tempestati ad tempus cederet potius, quam pro regno cum multorum bonorum exitio pugnaret. Si se auguria non fallerēt, augurari diuturna hæc non fore, ipsumq; per amicos, quos sibi nunc incolumes seruauerit, in suum locum cum

Fridericus ad Belam III. Vngariæ regem. Vladislaus rex religioni addictissimus regnauit annos 35. obiit anno 1174. Interregnum.

maiore gloria restitutum iri. Ita Fridericus, voluntarium in Pannonia apud Belam regem affinem suum subiit exilium. At Vladislaus rex in secessu suo, non amplius quam menses quatuor superstes fuit, studiosissimus vsq; ad mortem religionis amplificandæ. Nam præter cœnobium Strahouiense, in quo sepeliri voluit, Plassense insuper & Teplicense à fundamētis excitauit, dote omnibus assignata quam amplissima. Hic rebus Boiemis quinq; & triginta annis præfuit. Rursus deinde Interregnum propter crebram principum mutationem fuit. Nam Vdalricus regnum sibi à Cæsare delatum, celeriter ad Sobieslaum ceu fratrem ætate priorem transtulit, & is principe loco cōtentus, ad re-

Fridericus interrex I. Vdalricus interrex II. Sobieslaus interrex III. sua manu præfectum Prundensem interfecit. Pœnitentiam agit. Gualuaginus carcere elapsus Mediolanum repetit.

giam dignitatem nimis sumptuosam, præsertim ærario omni pecunia exhausto, Boiemisq; per tributa plane exinanitis, aspirandum sibi non putauit. Sed principatum quoque malo auspicio est auspicatus, à cæde præfecti arcis Pryndæ facto initio, quem Pragam ad se vocatum, sua manu interfecit, doloris magnitudinem facinori prætendens: grauissime enim præfectus eum in carcere habuisse ferebatur. Sed cum neq; hoc prætextum ad abolendam cædis infamiam valere sensit, ad publicam vsque pœnitentiam se demisit, Friderico Præsuli se prosternens, facinus admissum cum gemitu deplorans, Dei misericordiam communibus cum illo precibus deprecans, cognatis pro homicidio satisfaciens, atq; ita demum fidem fecit, vi doloris & iniuriæ victū se peccasse. Circa idem tempus Gualuaginus corruptis custodibus è durissimo in Germania carcere euolat, habituq; rustico, ad Insubriam suam redit incredibili omnium Insubrium lætitia: quia præter omnem spem hoc illis obtigit, vt amissum & iampridem à multis deploratum, incolumem reciperent ducem, sperantes cætera quoq; per illum, quæ deerant, se recuperaturos: atq: ante alia omnia vrbis Mediolanensis veterem statum, cum noua eius instauratione, ad quam exequendam, non cogitatione ille & cura tantum, sed labore insuper & impensa, omnium vicinarum sociarumq; ciuitatum adeo incubuit, vt breui opera eius opus insigne extaret. Sed non tamen illud Cæsarem perinde atq; ipsa

Genua Cæsari contumax. Vdalricus auxilia Cæsari fert. Præda dulcedine delinuti Boemi ... Vlma cum Alpib. male mulctant Bohemi.

Genua rebellis commouit, ad cuius vrbis expugnationem cum Boiemiæ princeps ex promisso de copiis auxiliariis appellaretur, ambo fratres delectum militū habuere, tarde nomina dantium, quoniam longam, & sub tenui stipendio propter inopiam ærarii, militiam instare videbant: donec Vdalricus, qui se ducem agmini in Italiam ituro offerebat, spem ingentis prædæ omnibus ostenderet, vbi primum Italiam attigerint. Hanc spem promptius quam ducem sequentibus, in Boiemia statim rapto viuere incipiunt, eandemq; licentiam rapiendi per Bauariam vsq; ad Sueuiam retinent. Ibi Vlmæ oppido bene opulento dum appropinquant, Legatos oppidani obuiam mittūt, Boiemos orantes, vt sine maleficio & iniuria agros illorum transeant, id nisi fiat, vereri se, ne res ad arma & cædem veniat. At illi, non solum à legatis, sed à duce quoque suo eadē prohibente, manus ægre abstinent. Conclamatur igitur in oppido ad arma, simulq; agrestris turba armatur ad conserendam cum Boiemis pugnam, in qua paulo minus trecenti Boiemorum desiderati sunt. Mox gentes Alpinæ similiter rapinis vexatæ, bonam præterea illorum partem decerpserunt. Ita aduentus Vdalrici cum conciso & lacero agmine, nō admodum gratus Cæsari fuit. Perseuerauit tamen Vdalricus in castris Cæsaris ad tertium mensem, quo posteaquam Genua capta est, accepto commeatu domum inglo-

rius

rius repedauit. Octo enim tantum comites eum sunt comitati, cæteris omnibus furtim palamq; dilapsis, aut occisis. Qui in Boiemiam profugerant in eos diligenter inquisitum, & circiter septuaginta reperti, suspendio vitam omnes finire coacti sunt. Intercesserat tunc dissensio inter Henricum Austriæ principem, & Conradum Znoymæ Marchionem, vsque ad mutuas excursiones, populationesque, in quibus [d] Henricus superior habebatur. Sed non destituit auxilio Conradum Sobieslaus, amboque Austriam ingressi, oppidum ibi Rhetium expugnant, diripiuntq;, ac terrore & fuga circum omnia complent. Opponit mox illis aciem Henricus, in prælioque male acceptus, seorsum ab aliis fugæ se mandat, ad arcem suam bene munitam, sed per pontem pessime concinnatum celerans: quo interrupto cadit cum equo, crureque fracto, tertium post diem ex dolore moritur, magna cum inuidia Sobieslai apud Cæsarem & alios Germaniæ principes. Quam rem vt ex literis amicorum & quibusdam eorum internunciis accepit Fridericus, erigit animos, seque ad dignitatem recuperandam confirmat, ac mox in Bauaria ad fratrem suum Albertum properat, vt per eum sibi, suaque item opera, fauorem & beneuolentiam principum colligat, quos gratia apud Cæsarem maxime pollere sciebat. Interim Sobieslaus aliud facinus Cæsari æque intolerandum designat. Dissidium inter duos fratres de regno Hungariæ erat: quorũ Emericus ad Sobieslaum confugiens, fidem eius implorabat, vt eiusdem fiducia securus ad Cæsarem perueniret, tanquam ad vltimum regum Christianorum perfugium. At ille captum hospitem, reduci in Hungariam ad fratrem iussit, quod certe, vt erat indignum, sic etiam videbatur omnibus, Cæsari præterea minime talem ferendum, qui ad se cuiusquam profectionem impediret. Itaque placuit Sobieslaum ad concilium principum vocari. Morbum ille iutare, quam venire maluit: ideoque præsentis Friderici ratio ibi habita, ad eumque principatus Boiemiæ à Cæsare per vexilla, more solenni delatus est. Sed quia deerant armati milites, qui eum Pragam deducerent, profectio in aliud tempus dilata fuit. Nam Sobieslaus obsessis omnibus viis ad Hercyniam syluam, qua Fridericus transiturus erat, armis se tueri decreuerat. Inter hanc dilationem tædio moræ, miles sine mercede militans de stationibus dissipatur, & concordia quæ Sobieslao cum Conrado Marchione fuit repente scinditur, seque cum Friderico coniungit, iam cum fratre suo Alberto difficultates per viam impeditam omnes superante, Pragamque iter cœptum magna celeritate continuante. At Sobieslao, non vt dispergere, sic recolligere suos facile fuit, præsertim aduersario nimium festinante, vt qui ne ad deliberandum quidem satis temporis concederet, manendumne Pragæ, an illa cedendum esset? diuisa enim in vtramque partem erant consilia. Et quanquam hoc magis inclinantia vt se mœnibus, & ciuium erga se studio promissisque crederet, respondit postremo tamen: Quis mihi hoc præstabit, vt promissio illorum fidem teneat, quorum iam multos video ad Fridericum respicere, eiusque gratiam sequi? Nihilominus vxorem illis suam commendat, quæ rebus suis compositis secutura erat maritum, in Lusatiam se cum trecentis equitibus conferentem. Absente Sobieslao, Friderici statim factio plus altera potuit, expectauit tamen dum vxor Sobieslai cum suis omnibus commode vrbe excederet, ac deinde mox portas Friderico aperuit, clauesque ad eum tanquam ad principem detulit. Ille honorifice ciuibus appellatis, gratias illis agit, quod beneuolentiam atque officium sibi promptum in vrbe aperienda præstitissent, clauesque illis continuo restituit, seq; & vrbem in illorum fidem committit, atque inde magna frequentia per ingentem gratulationem & lætitiam in regiam deducitur. Ad hunc fauorem non retinendum solum, verum etiam augendum, potestatem mox valde populariter gessit, omnes fouendo, nullum spernendo, etiam eorum quos sibi sciebat aduersos esse. Mariti existimationi Elizabeth vxor in sexu quoque suo bellissime subseruiebat, matronas eadem qua maritus humanitate & benignitate prosequendo, per easque apud earum viros hoc assequendo, vt contentionem nimis contumacem deponerent, qua contendebant, ne Valentinus, quem ipsa à sacris ministrum habuit, cuiusque dignitatem in petendo Episcopatu accurate commẽdabat, Friderico demortuo succederet, propterea quod natione Germanus erat. Hic ergo magis humanitas & affabilitas ipsius Elizabeth, quam candidati pontificatus Valentini causa ei apud Boiemos profuit. Redierat hoc tempore Cæsar ex Italia, nimisque intempestiue, nondum videlicet satis ordinatis confirmatisque rebus Friderici in Boiemia. Eundem Fridericum Ratisbonam ad concilium principum vocandum curauit. Sed adeo recens beneficium Cæsaris ante oculos obuersabatur, vt nisi ingratissimus haberi Fridericus

Capta Brunna Vdalricus cum comitibus reuersus, in desertores seuere animaduersum.
Bellum inter Henricum Austrium & Conradum Morauum.
Sobieslaus Conrado fauet.
Henricus in ponte captus moritur anno 1177. Hic fuit primus Dux Austriæ.
Fridericus regnum repetit.
In aulam citatus Sobieslaus.
Fridericus inuestitur regno Bohemiæ à Cæsare.
Sobieslaus impedit Friderici ingressum.
Conradus Marchio & Archiepiscopus Salzburgensis Friderico fauent.
Sobieslaus non fidit Pragensibus.
Sobieslaus in Lusatiam se confert.
Fridericus Praga potitur.
Popularis Fridericus & Elizabetha [illegible]
Valentinus XVI. Episcopus Pragensis.
Fridericus ad conuentũ imperii Ratisbonam vocatur.

vellet, domi sibi remanere non licuerit. Ibatque ita comitatus, vt ire solent principes, qui dignitatem suam externis ostentant, non ad inuidiam, sed gratiam potius conciliandam. Nam gratus eius aduentus tam splendidus Cæsari fuit: sed per illam gratiam longius tractus est, quam putauit, nempe ex Bauaria in Sueuiam ad componendas quasdam ibi ciuitates, quæ Cæsare absente hostilia inter se ceptauere. Non dormitabat

Tentat Pragenses Sobieslaus sed frustra.

tunc Sobieslaus, sed de nocte etiam vigilabat in colligendo milite collectiuo. vndecunque contrahendo ad inuadendam Pragam, spe illectus, quam ex factione ibi à se relicta conceperat, fore vt illa potiretur. Sed ab illa quoque falsus est, mirabiliter vtriusque factionis hominibus ad tuendum præsentem statum conspirantibus, dum pariter auersantur crebram dominorum mutationem, tarenter in melius se immutantem. Ne igitur operam plane inanem, cum multitudine conglobata sumpsisse videretur, illam ad

Friderico redeunti ex itinere insidias locat Sobieslaus.

intercipiendum Fridericum, proxime syluam Hercyniam viis obsessis ducit. Sed rursus ibi voto frustratus, alia via Friderico insidias vitante, per illam quoq; viam eum persequebatur. Trifariã Fridericus diuisas copias habuit, seorsum ibant auxiliares Cæsaris copiæ, seorsum item principum nonnullorum Germaniæ. Ipse vero ex Boiemis & Bauaris ab Albetto fratre submissis, tertium agmen conflatum duxit, superansque Misam flumen, iuxta oppidum Beronam fluens, castra in ripa fluminis à Boiemis Lodinice di-

Sobieslaus Fridericũ tripartito agmine proficiscentem ter quoque profligat.

cti, inter vepreta posuit. Ibique eum Sobieslaus assecutus, atque loco ad fallendum apto lætus, & ipse latebras haud inde procul occupat, præmissis speculatoribus ad explorandas Friderici vires. In quos cum exploratores eiusdem Friderici nescientes tam prope Sobieslaum adesse, incidissent, pars eorum maior capti, cæteri ad vnum interfecti sunt. Ex captiuis cognitum, expectare Fridericum Morauos, qui propediem cum Conrado eorum principe affuturi esse dicerentur. *Satis est*, inquit Sobieslaus, *semel nos à Friderico deceptos fuisse, non est committendum vt iterum nobis elabatur è manibus*, & repente ante lucem castris Friderici improuisus superuenit. In tam subito & inopinato casu, pauci erant qui arma corriperent, quibus in hoc vterentur, vt ne inulti caderent, alii sicut fieri in magna trepidatione solet, sine vllo certamine per diuersum fuga ferebantur pertracto secum Friderico, ne quid mali per tenebras contraheret: ii de die rursus aggregati, ad vicum Percice cognominatum, vbi Conradus cum Morauis aderat, conueniunt. At victor Sobieslaus suos vrgebat, vt præda castrorum in præsens omissa, eodem impetu, eademque celeritate Germanos à principibus missos assilirent. Inuentisque castris illorum, milite fuga similiter dissipato, vacuis, ad tertia castra in quibus Cæsariani inerant, die iam dilucescente veniunt. hos vt viderunt ad resistendum paratos, sublato clamore, summa vi manus inter se conseruht, pugnamque ad horam vsque tertiam ancipiti fortuna producunt, ac tum demum lassi grauatique la-

Cataphractum terra obruit Germanum in Cæsaris contumeliam.

bore Germani, loco & castris Boiemis cedunt. Captus in pugna est Tribunus militum, vir statu corporis super cæteros eminens, eoque procerior visus, quod equo prægrandi & cataphracto, ipse cataphractus insidebat. Hic cum ad Sobieslaum perductus esset, in medio castrorum eum statui, & circum tumulum aggesta manibus militum terra erigi, totumque cum equo adobrui iubet, acceptam à Cæsare iniuriam, hac noua calumnia cum crudelitate coniuncta se vlcisci iactans. Extat in hanc diem tu-

Præda militi concessa.

multus ita in plano ibi situs, vt cõgestitius non autem à natura factus esse videatur. Permissa inde militi omnium rerum per omnia castra diripiendarum, interq; sese partiendarum potestas. Quo in negocio, dum alii corpora etiam mortuorum armis aut vestibus nudant, alii præterea annulos & torques in nudis membris perscrutantur: alii cistas effringunt, ære sumptuosaque supellectile graues: alii deinde viliora, pro conditione quisque sua sectantur, tantum temporis est consumptum, quantum satis erat Friderico ad instaurãdas vires, quas pro tuenda melius Praga, raptim ex sponte accurren-

Pragenses deditis Friderico.

tibus innouabat reficiebatq;. Duobus autem solum diebus, quam Sobieslaus iter Pragam, agmine quadrato anteuertit, effundente se obuiam multitudine ciuium armata, præter opinionem frequentiore. Qua Conradus visa, si eandem, inquit, isti ad ineundam pugnam, quam nunc ad arma gestanda alacritatem attulerint, iubeo te Friderice de summa rerum bene sperare, nempe vicisti tanto robore suffultus. Postero igitur mox die, ambo in locum, quem Boiemi Bogistie vocãt, quasi tu Latine Martium campum dicas, ad lustrandos eosdem ciues, atque in cohortes distribuendos descendunt. Ibi aliquot ex iis validæ cohortes decerptæ sunt, reliquus numerus sagittariis adnumeratus, & cæteris ex Morauia & Boiemia militibus immixtus. Adest sequenti die Sobieslaus ex successu minax & ferox, ad eundem campum, nocteque tantum ad quietem suorum

furorum interposita, mane aciem ante castra explicat. Similiter Fridericus & Conradus ante mœnia faciunt. Dato vtrinque signo, ingentibus animis confligunt acies, modisq; omnibus sibi inuicem acriter instant, eques equitem, pedes peditem, hastis, pilis, telis, gladiis premens, Sobieslao vociferante, ne ferro parcerent aduersus fugaces, aliter nisi cæde fugam talium sisti non posse. Contra Friderico bona spe suos confirmante, si opus perseueranter executi fuerint, fore, vt manipuli furum, & latronum, cuneos delectorum militum diutius non sustineant. Vxor interibi Friderici Elizabeth, dum ea pugna gliscit, quam ex fenestra prospectabat, alleuatis in cœlum manibus supplex vouisse dicitur templum in eodem campo à se ædificandum, in quo pauperes & egeni hospitio acciperentur, si Christus victoriam marito contulisset. Votumne, an virtus militum, an vtrumq; in causa fuit, tantam, tamque constantem impressionem amplius sustinere Sobieslaus non tolerauit, primusque fugæ exemplum cæteris præbuit: quem Fridericus vsq; ad pagum Prosyka insequutus, vulnus capiti eius, non tamen letale, sua manu intulit, celeritatiq; equi magis iam, quam vlli rei fidentem destitit persequi. Exul tandē, extorrisq; aliena in terra mortuus est. Post hanc victoriam Conradus amplissimis muneribus a Friderico est remuneratus, bona parte Morauiæ ei adiecta. Munifice itē habitus, Vilhelmus dignitate Comes, opibusq; in Morauia clarus, idem assiduus Conradi militiæ assectator. Hic est, qui in eadem Morauia cœnobium opulentum cōdidit, quod Caunicēse appellatur: expians delicta, quæ per militiam præcipue Austriacam deliquit, locis Deo quoq; consecratis, flamma & ferro iniuriā faciendo. Nec Elizabeth distulit voto se absoluere, quod tunc vouerat de extruendo templo hospitali, in quo pauperes hospitaliter tractarentur, cognomine ei indito ex sancti Ioannis nomine. Ad hęc Fridericus externorum etiam rationem habuit, vt eis liberalitate sua consuleret, quicunque ex Germania nobiliores sui gratiam magis, quam vtilitatem suam secuti, operam in hoc prælio strenuam nauarunt, optione illis oblata manendi in Boiemia, aut inde abeundi. Qui discedebant, hos præter viaticum sponte datum, equis insuper, vestibusque holosericis, & vasculis ex argento conuiualibus, auro inauratis exornatos dimisit. Quibus vero permanere placuit, eis pro dignitate cuiusque, aut bonorum partem ab illis qui in pugna absque liberis ceciderant, relictorum addixit, aut locum in aula eum assignauit, ex quo victusque cultusque, & honos adfluerent. Interim domesticorum quoque curam gerens, non modo vt bene meritis præmia tribueret, sed malos etiam vt male afficeret, qui ex fuga recenti in Boiemia constiterant, seque & suos latrociniis alebant. Ad quos excipiendos dispositi equites, ad omnes partes, quascunque petisse videbantur, hoc egerunt, vt qui capi potuere, cōprehenderentur, reliquis nulla vagandi, latrocinandique, nec vsquam diutius consistendi facultas præbita, donec quocunque impetus quemque tulit, dissiparentur.

Cruentum prælium ad Pragā.

Elizabeth bona precatur marito.

Sobieslaus manu Friderici vulneratus. Exercitus cæsus.

Conradus Morauia donatus. Comes Vilhelmus Caunicensis monasterii fundator.

Militibus ampla stipendia assignata à Friderico.

Pœna desertorum & prædonum.

a *Stephanus Bela (quod ex Græcis colligitur annalibus) coniugem habuit Mariam Isaaci fratris Emanuelis Constantinopolitani Imperatoris filiam, vt sit verisimile nepti sua marito Manuele m auxilia tulisse. Mirum equidem totam hanc historiam alto præteriisse Hungaros annales silentio. Stephano quidem III. Geisæ II. filio fœdus fuisse ictum cum Emanuele Comneno Græco Cæsare produnt aduersus Venetos ob Illyriam & Liburniam anno 1149. vbi plurima oppida maritima suam in potestatem Stephanus redegit. Tunc Emanuel (dolorum & perfidiæ officina) cum Alexandro, P. M. summa pecunia ei oblata de recuperando occidentis Imperio contra Barbarossam egit. Interea Ladislaus Bela filius imperandi cupidine flagrans sacram coronam surripit, seque verum regem (suffragantibus illi plurimis Episcopis & proceribus) esse iactitat. Sed post sex menses moritur. Eius exemplum frater Stephanus imitatus iisdem suffragatoribus coronatus est. Patrui tum insolentiam Stephanus minime ferendam ratus, prælio decernendum arbitratus est. Vbi tanta nobilium multitudo interiisse dicitur, vt nihil eo seculo Hungaris miserabilius acciderit. Victus Stephanus Bela obiit paulo post anno 1173. ante quem & rex Stephanus obierat. Ne corriualium regum bella ferret Hungaria. Nulla tamen hic vel Emmanuelis vel Vladislai fit mentio.*

b *Manuel imperio cui 38. annos præfuit, sponte relicto, inclusit se in monasterium Pantocratoris, in quo non ita multo post sexagenarius obiit.*

c *Cum enim Vladislaus rex senio confectus Fridericum filium natu maximum inconsulto Cæsare pro se regnum administrare iussisset, successorem ab Imperatore accepit Sobieslaum Sobieslai filium, quem aliquandiu in vinculis asseruauerat. A quo cum sibi metueret, solum vertit cum vxore*

& liberis, & intra quartum mensem in Germania diem clausit supremum. Sobieslaus regio nomine abstinens principatum paucos annos gessit.

d *Henricus hic est filius Leopoldi, cui Conradus Cæsar Bauariam, eiecto Henrico superbo, tradiderat.*

e *Emericus rex Hungariæ ab Andrea fratre impetitus ob regnum, modestia tamen Emerici, acies ad confligendum parata dilabitur. Nec fuga Emerici extra regnum ulla fit mentio, vel quod fratri sit à Sobeslao restitutus, imò hic fratri vitam donauit.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER QVATVORDECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMIQVARTI.

Fridericus exactionibus onerat Boiemiam: Notam delet electione fratris in Episcopum Pragensem. Nouum odium nobilitatis conflatum ex collatione magistratuum hominibus Germanis. Conradus Marchio captat occasionem regni inuadendi. Clam agit. Friderico ad conuentum imperii Ratisponam euocato Vicegradum occupat. Pragenses sesquimensem resistentes se dedunt. Cæsar Conradum cum Bohemis proscribit. Palatinus Bauarus mediator. Superbum accipit responsum. Conradus mansuetior. Pro tribunali solenne à Bohemis de Friderici restitutione Cæsar exigit iuramentum. Hæresis Picardæ origo & auctores. Petrus Valdensis. Pauperes de Lugduno. Ludouicus rex Galliæ multos interimit, In Bohemiam reliquiæ eorum. Conradus extimulat Vdalricum & Venceslaum Sobieslai filios contra Fridericum. Tumultuario milite collecto Pragam inuadunt. Aduentu copiarum Friderici dilabitur latronum cuneus. Nouum exigit à nobilibus iusiurandum Fridericus. Fratrem minorem aduersus Cunradum (eo se Venceslaus receperat) armauit. Besouiam obsidet Frustratus expectatione reuertitur cum exercitu incolumis. Ratiborius Versouicensis gentis suæ infamiam vindicaturus principùmque Bohemiæ gratiam demeriturus, collecto equitatu Polonico Premislao aduersus Cunradum sese coniungit. Cruenta pugna. Victor Premislaus, quod Ratiborio acceptum habetur. Ea propter in gratiam recipitur. Insignia mutantur: pro massa secures. Prinda donatur, vt fines Germanicos eueatur. Premislao Olomuzium assignatum. Cunradus habitu tabellarii fit supplex Friderico. Ius eligendi episcopi Olomuzensis cui nam competat? Saladinus AEgypti Sulthanus occupat Hierosolymam. Comitia Norsberga. Fridericus Cæsar dux sancti belli. Fridericus Cunradum mittit. Philippus rex Galliæ & Richardus Angliæ socii belli. Armeniam Cæsar subiugat; Iconium capit. Fluuio mergitur. Anglus & Gallus æmuli. Saladini apophtegma. Fridericus moritur. ei suffectus Cunradus IIII. Interrex. Henricus Barbarossæ filius Siculum regnum inuadit contra Tancredum. Cunradus opem fert ipse. peste Neapoli moritur cum Othone patruele. Venceslaus Othonis filius. V. interrex trimestris à Premislao oppressus fugit Bambergam ad Cæsarem. Premislaus Vladislai regis filius. VI. interrex quadrimestris. Citatur à Cæsare. Venceslaum reponi mandatur. Redit Venceslaus. A Marchione Lusatiæ interceptus vitam carcere finit. Filium Spitigneum Henrico episcopo commendat. Henricus Vladislai regis filius & episcopus & Princeps. interrex VII. Confirmatur pacta pecunia à Cæsare. Soluendo non est. Purgat latronibus Bohemiam. Premislao Vladislao fratre in Marchionatu Morauiæ substituto ad Lusatium Saxoniam affligentem se confert. Henricus iussu Cæsaris Vilhelmum contra Lusatium & asseclas cum exercitu mittit. Victoriam reportant. Milites coerceri nequit. Emericus rex Hungariæ ad nuptias Henricum inuitat. Strigonii fœdus ictum in reditu. Morauicas euadet insidias. Vlciscitur inuitus. Seuerus sacerdotum censor. Petrus Cardinalis à via lata auxiliator. Tumultus à coniugatis sacerdotibus ad arma erupit. Puniuntur sacrifici. De bello vltramarino benigne Cardinali respondet Henricus. Resignat principatum fractus morbo viribus. Premislaus & Vladislaus fratres ei regnum eripere conantur. Vladislaus capitur. Henricus Egræ moritur. Vladislaus VIII. interrex. Premislai sors misera in officinis lapidariis. Morte Henrici Cæsaris exhilaratus in Boiemiam accelerat. Colloquium inter fratres. Spitigneus Premislaum intercipere conatus oculos amittit. Premislao cedit Vladislaus sola Morauia contentus.

Exactiones graues populo Fridericus indicit publicanis Germanis constitutis.

FRIDERICVS poſt ægre, ac cum magno rerum omnium ſuarum diſpendio recuperatum ſtatum ſuum, in maxima difficultate nummaria conſtitutus, vulgo ab omnibus regno ſubiectis tributum conferendum edicit, datis tributi exactoribus pleriſque Germanis, qui dum exactius, violentiuſq; delegato funguntur officio, non minus inuidiæ principi quam ſibi contraxerunt, ita vt hæc exactio nō valde auſpicatum ad principatum Friderico dederit exordium, paſſim eum criminantibus, quod à ſpoliis & rapinis imperium auſpicaretur, qui tamen videri eſſe vindex raptorum vellet. Reſtinxerat bona ex parte hanc odii flammam obitus Valentini Præſulis. Friderico apud omnes ordines præ ſe ferente, quod neminem ei ſufficeret, niſi qui ex parentibus Boiemis eſſet prognatus. Accidit vero opportune, vt Henricus Friderici patruelis, ab ineunte pueritia bonis literis deditus, in iiſque domi apud priuatos doctores diu occupatus, confirmata dein ætate, in Galliam ad Parihyſienſe Gymnaſium, maxime tunc inter alia celebre, ſe contulerit, vt velut ex fonte, non diſciplinarum modo, ſed etiam virtutum morumque præcepta abunde hauriret. Quo in exercitio compluribus annis verſatus eſt, deſiderio tandem patriæ reperendæ tactus, commodiſſime ad tempus in illam rediit, ſuffragio Friderici Pontifex Pragenſis declaratus, tanta omnium approbatione, vt ſummi infimique laudibus Fridericum in cœlum ferrent. Sed rurſus odium accenſum, iam ſola nobilitate iracundia aduerſus Fridericum inflammata quod magiſtratum quendam à Boiemis vſurpatum, ad hominem Germanum tranſtulerat. Miſſi enim confeſtim à proceribus & ab equeſtri ordine, qui cum eo agerent, ne in cooptandis magiſtratibus nouam rationem inſtitueret, quæ antea non fuit: nunquam alio tempore curiam non ſolum Germanis non patuiſſe, ſed ne in aula quidem commercium illis quondam fuiſſe: cæterum magiſtratus in Boiemia, neminem niſi Boiemum geſſiſſe. Quibus verbis quanto minus ille permouebatur, tanto magis illi æſtuabant, noua aduerſus Fridericum conſilia coquentes, haud ignaro Conrado, qui cupiditate principatus tunc ſtatim flagrare cœpit, quando prælium Sobieslao male cecidit: ſibi autem victoriam illam non autem Friderico imputabat, ſeque digniorem honore eſſe iudicabat, ac nihil tunc niſi ſibi æquos iudices defuiſſe querebatur. At nunc vltro oblatos ſe obuiis manibus excipere, & ad iudicium illorum libenter ſe accommodare velle. Poſtquam id difficilius viſum eſt ad perſequendum, neque facultas protinus, ita vt cupiebat, perficiendi negocii dabatur, quoniam Praga à Friderico ſtabat, & magnus adhuc nobilitatis numerus ſupererat nullius coniurationis conſcius, res tunc ad dilationem perducta eſt, & melior opportunitas expectata. Quam denuo Cæſar obtulit, nunquam ex Italia reuerſus, quin Principū conuentū indiceret, quia nunquā pax fida diuturnaq; ibi durabat. Quin ſimul etiam principem Boiemiæ ad publicam deliberationem euocaret, quoties in vrbe aliqua imperii propius Boiemiam ſita, principum ſenatum habuit, vt tunc Ratisbonæ contigit. Quo proficiſcente cum ſuis Friderico, nihilq; de coniuratione ſuſpicante, emerſit adeo ſubito illa, vt prius Conradus arcem Vicegradum Pragæ occupauerit, quam eum Pragenſes adeſſe cognoſcerent. Hinc ciuitas vehementer perturbata, ciueſq; non mediocri metu perculſi, neminem apertum hoſtē videntes cui occurrerēt. Sed miſit mox Cōradus, qui Pragenſes certiores facerent, ſe ſuffragiis primorum ordinum Principē Boiemiæ eſſe declaratū, congruenſq; videri, vt cum prioribus poſterior quoq; illorum calculus cōſentiat, id, quo promptius factum fuerit, eo propenſiorē erga ſe Principem habituros. Reſpondent: *principem ſe habere cui fidem obligauerint ſuam, quam fallere non deceret.* Atque inde eunt ad munienda vrbis loca, & ad præſidia diſponenda quibus obſidionem arcerent, quam ad ſeſquimenſem ſuſtinuerunt: quo in tempore nullo apparēte auxilio, poſthac deduntur. Cæſar Friderici vicem incōmodumq; pro ſua iniuria dolens, huiusque ſui doloris vehementem concionem apud Principes habens, cēſuit hoſtium numero Conradum cum Boiemis habendum. Exurgit Palatinus Bauariæ princeps Conradi affinis, ſupplexq; orat Cæſarem, vt interea datis ad Boiemos literis authoritatē interponeret ſuam, dum ipſe vadit, reditq; ex Boiemia, ſperare authoritati Cæſaris audaciam Boiemorum ceſſuram. At illi auditis a Palatino Cæſaris imperioſis mandatis, quibus ad purgandam cauſam venire Ratisbonam iubebantur, renuntiari iubent: *Non ita abnoxia vt ſeruientes vitam illos viuere, vt Dei, Papæ, Cæſaris, & Principis ſui (hui quot dominorum) iuga ferre illis neceſſe ſit: ſatis ſuperque eſſe, Deo ſeruire, & Principi ſuo.* Manſuetius ſubmiſſiusq; Conradus reſpondit, ſuamq; cauſam procurandam Palatino affini commen-

Plebs Friderico inimica.

Henricus Lutetiæ eruditus, Henricus XII. Epiſcopus Pragenſis Vladislai regis frater.

Epiſcopi electione plebem placauit.

Succenſet nobilitas Friderico ob magiſtratū Germano collatum.

Conradus ſuo Marte Sillum Sobieslaum iactitans principatum ambit.

Conradus IIII. interrex

Fridericus ad conuentum imperii euocatus.

Conradus Vicegradū occupat.

Pragenſes perſtant.

Menſe cum dimidio tolerata obſidione ſe dedunt Conrado Pragenſes.

Proſcribit Cæſar Bohemos.

Intercedit Palatinus Conradi affinus.

Bohemi aperte reſpondent.

dauit. Mox & Boiemos arrogantis ferocisque dicti pœnitentia subiit: siquidem viros sex genere & dignitate primores delegerunt, qui ad deprecandam imprudentiam se gati Ratisbonam irent. Cæsar, qui pro maiestate nominis, vim quoque maiestatis obtinere voluit, ad vindictam illustrandam erigi Tribunal, & sub Dio constitui iubet, quod fieri solet quoties læsæ maiestatis rei iudicio peraguntur.

... Boiemi arcessuntur.

Allati præterea erant sex asseres (nouum tormenti genus) ad frangendas duras contumacium ceruices, sed ad incutiendum magis terrorem, vt mox apparuit, quam ad supplicium exequendum, hæc scena composita fuit.

Iurant restitutione Friderici.

Nam Cæsar in aulam vocatos, satis habuit sæuerissima oratione obiurgare, iusque iurandum ab illis accipere de restituendo in solidum Friderico intra vnum mensem. Cuius rei causa Palatinum quoque Bauariæ principem redire in Boiemiam cum Friderico mandauit, quos Henricus etiam præsul comitatus est, receptis à Cæsare prius more solito suis regalibus.

Regalia capit Fridericus a Cæsare.

Hæresis Picardica origo, anno 1160.

Petrus Valden. Lugdunensis.

Hac porro tempestate (ne quis nouam existimet, quia nuper magnum in Boiemia sumpsit incrementum) hæresis Piccardica malo astro micare cœpit, plurimum quippe mali Boiemis secum inuexit, vt res pridem docuit. Auctor eius Petrus cognomine Valdensis, natione Gallus, ciuitate Lugdunus, vir idiota, indoctus, illiteratus, nec dignus inter serios hæreticos numerari, nisi hæresim eius postea Viclefus Anglus Sophisticis argumentis condiisset. Cæterum quando nemo hactenus hæreticorum mutus repertus est, huic quoque facultas disserendi eorum quæ in buccam veniunt, ac præsertim quoties disserendum fuit aduersus Ecclesiæ instituta aut in eos qui in potestate positi sunt summa aderat. Aderant & opes, vnde alere suam factionem adhuc tenuem potuit. Ex quibus cum timeret periculum, distraxit quas Lugduni habuit possessiones omnes, partemque de precio, eodem modo quo Ananias & Sapphira, suis domesticis seponens, alteram pauperibus totam erogauit, vt fine opibus, quasi inops absque vllius nimore, suo ductu arbitrioque viueret, & vbi sibi placeret, ibi habitaret.

Pauperes de Lugduno.

Placuit autem illi, ea pars Galliæ, quæ Picardia nuncupatur. In hanc igitur Lugduno migrans cum diuertisset, longum post se discipulorum agmen trahens, quos pauperes Lugdunenses cognominabat, celeriter incolas Piccardiæ ita fascinauit, vt & mente & auribus, oculis quoque cæci euaderent, non iuxta disciplinam Christianam, sed iuxta concupiscentias suas ambulantes, nimirum cæcorum ducum cæci assectatores. Tam late hoc malum, tantaq; vi per domos etiam nobiles vagatum est, quia tardius ei remedium à rege Galliæ adhibitum fuit, vt Ludouicus eius nominis octauus, post edicta & minas, ad arma postremo venire, insaniamque fanaticorum ferro & sanguinis millione coercere coactus fuerit.

Ludouicus VIII rex Galliæ delet Picardos.

Trecentas illorum domus euertit, mœniaque nonnulla solo æquauit: sed nec illi, quos fuga in Germaniam auertit, tutum ibi valde perfugium habebant. Nam Archiepiscopus Moguntinus, ex eorum numero XVIII. viuos comburi iussit, qui rationibus victi, de sententia tamen sua perfida desistere noluerunt.

Moguntinus exurit, reliquiæ Boiemiam petunt.

Ergo in Boiemiam tandem reliquiæ illorum confluxerunt, quo sentina omnium sectatorum confluere solet. Sed loco dein suo de Piccardis. Nunc ad Fridericum reuertendum, qui magna cura, magnoque sumptu recuperatum principatum rursus pene amiserat. Tantum Friderici odium, tantaque Conrado vindictæ cupido propter interceptum sibi honorem incessit, vt quanquam vultu & sermone se hilarem ostenderet, intus tamen dolorem coercere non potuit, quin interdum ille erumperet, donec in actum quoque venit, non aperto ipsius conatu, sed tacito instinctu & consilio quo adiuuabat, & aduersus Fridericum extimulabat Venceslaum & Vdalricum filios senioris Sobieslai.

Conradus Venceslaum & Vdalricum instigat aduersus Fridericum.

Ambo isti vagam, & alienæ opis indigam vitam ducebant, nunc Poloniam, nunc Hungariam, nunc Morauiam peretrantes, non sine quadam videntium miseratione, qui eos videbant tam diu, tam incerta fortuna misere iactari. Quare postquam enotuit hoc illos agere, vt Pragam occuparent, quam ante parens eorum habuerat, collecti vndiq; ex statim dictis regionib. gregarii milites, ad illos accurrebant: poteratque capi tunc Praga, si pari celeritate ad illam festinatum fuisset. At cum turba prædæ assueta, in diripiendis pagis & vicis moram protrahit, nactus Fridericus spacium, omnem ex agris multitudinem colonorũ, cum ipso commeatu in vrbẽ cogit, diuersisq; locis in illam, vel ad munienda, vel defendenda mœnia, additis centurionib. distribuit. Centuriauit mox & ciues, regionatimq; illis plateas maiores attribuit, vt in quacunq; parte laboraretur, integris viribus ad ferendum auxilium opponi posset.

Conatus eorum eluditur.

Misit præterea nuncios in Austriam ad Leopoldum Marchionem (quem sibi nuper in aula Cæsaris pulchre conciliauerat) & in Bauariam ad fratrẽ Albertum, vt sibi subsidio venirent

niam: idque mature agant: multis enim in rebus se nobilitatem domesticam habere suspectam, vereri, ne si tardatum foret, aperte illa deficeret, seseque ad tumultuariam illam manum cum ipso fortasse Conrado adiungeret. Horum igitur maturo aduentu, Venceslaus & Vdalricus, qui in obsidione tantæ vrbis nihil nisi occasionem fraudis & doli quærebant, tanto metu sunt perculsi, vt consistere diutius in Boiemia non auderet. Hac nubecula, quæ ventū procellosum minabatur, sine vlla tempestate discussa, ad futuram conseruandam serenitatem & tranquillitatem, Fridericus de sententia Leopoldi & Alberti, protinus nobilissimum quemque nominatim euocat, vt Pragam venire properet. Ibi omnes ad nouum iusiurandum adigit, non alium se principem, quam Fridericum habituros. Quo negocio confecto, Leopoldum & Albertum hospites, longe maiorem illis operam pollicitus, domum dimittit, retenta vtriusque parte copiarum quæ secum Pragæ hyemaret. Et quanquam exigua portio Autumni superfuerat, ne illā quidem sine vsione transire voluit. Premyslaum fratrem iuniorem, turmis & cohortibus instruens aduersus Conradum, ad quem se Venceslaus ex fuga receperat, eidemque mandans, vt in regionem Znoymensem profectus, totam Conradi in Morauia ditionem peruastaret. Vadit ille in Morauiam, populabundusque ad arcem vsque Bitoham, quæ non longe à Znoyma eminet, peruenit. Huius capiendæ animo inflammatus, magno illam impetu adoritur, quem tamen præfectus, tum munitionibus arcis, tum forti præsidio fretus, facile retundebat. Interibi Premislao nunciatur, Conradum subsidio arci longum militum agmen adducere, & ad eum ex via multos armatos aggregari, qui doleant, in conspectu suo Morauiam à Boiemis fœde vastati: proin certum imminere certamen, ad quod incundum, quando non satis se instructum videret Premyslaus, tempori cedendum, quam temere resistendum conducibilius duxit, ad fratremque saluis copiis & spoliis Pragam rediit. Ac primo vere cum sex millibus peditū, & quingentis equitibus profectionem in Morauiam repetit, Conrado omnibus rebus, externo etiam auxilio ad occurrendum & confligendum parato. Erat ex familia Versouicensium, quæ solum inuita verterat, sedesque sibi in Polonia delegerat, Ratiborius quidam pollens viribus, manuque promptus, & ob ea Polonis in primis charus. Is, cum tam longi exilii sine sua culpa contracti, finem aliquem videre optaret, multa super hoc in animo suo sæpius voluebat, præsente tandem fortuna tumultus Morauici ei oblata, quam quidem fortunam, aut nullam dein aliam sibi principem Boiemiæ conciliaturam sperabat, si videlicet cum aliquo emolumento coram illo appareret, sic illi inseruiret, quoscumque ex militari nobilitate, vel cognatione, vel amicitia & beneuolentia, aut familiaritate erga se affectos cognouit, alios precibus in societatem militiæ, alios spe consequendorum in Morauia spoliorum inuitabat, donec bene multam equitum Polonorum manum conglobaret, valdeque in tempore cum illa in Morauiam penetraret. Vix enim tribus millibus passuum à se distabant Premyslaus & Conradus, vterque ad præliandum compositus, cum exploratores Premyslao indicant, turmas equitum aduentare, & quantum ex habitu & armis cognosci potuit, videri sibi Polonos equites esse. Terruerat hæc res Premyslaum existimantem auxilia illa Conrado in cumulum accedere, sed istum terrorem simul atque errorem Ratiborius castris Boiemorum appropinquans Premyslao ademit, per internuncium ei significans, se auxilio exercitui eius sua sponte aduenire, nullo prorsus alio præmio inuitatum, nisi vt per eum gratiam apud Fridericum recuperet, deinde apud ipsum quoque; quam certe gratiam nullo suo vitio, aut vlla mala suspicione, sed familiæ suæ peccato agnoscat esse amissam. Cæterum quam æquum sit, maiorum delicti pœnas luere posteros innocentes, ipse diiudicauerit. Iussus bonum habere animum, cunctaque ex victoria secunda sperare, si illa euentum secundum habuerit, castra cum suis lætus ingreditur. Vbi paucis consilia de pugna in commune conferentes, ad pagum inde Ludomitzum, ad quem Conradus castra posuit, instructa acie eunt, nullam moram pugnæ Conrado interponente. Pariter itaque clamorem tollunt, pariterque ferrum & tela expediunt, ac pari conditione dimicant, tanta constantia, vt nec eques ab equite, nec à pedite pedes, de loco suo se pelli sustinuerit, sed quem quisque eorum dimicans semel ceperat, eundem locum moriens obtinuit. Segregat deinde suos ab aliis Ratiborius, & transuersam Conradi aciem, in qua Venceslaus erat, quāto maxime potest impetu inuadit, perrumpitque, nec sic tamen ibi fuga alicuius visa, sed cædes potius vtriusque partis aderat, nisi quod iam adeo perturbati hostium ordines visebantur, vt nullam amplius pugnam redintegrare possent. Datum inde à Premyslao receptui signum, prohibitusque mi-

Nouum fidei sacramentum à nobilibus exigit Fridericus.

Conradum fratre Premyslao, exercitu suo inuadit.

Rhenam obsessam [illegible] obsident Premyslaum.

Ratiborius Versouicensis, [illegible] & redditum in patriam lucratur, Premislao equites Polonos adducit.

Premislao se adiungit Ratiborius.

[illegible]

Victor Premislaus.

les reliquias persequi, excepto Ratiborio, qui Hungaros equites cum suis insequebatur. Quatuor hominum millia, pari prope vtrinque clade, in acie cæsa feruntur, inter quos tantus nobilium numerus, vt tædio humandi seorsum singulos, multi simul in vnum sepulchrum conderentur. Hoc quoque adiicitur: Tubarum sonitum & clamorem pugnantium, fremitumque equorum, & armorum strepitum, in arce Caunicensi auditum fuisse, quæ plus vno miliari nostrate à Ludomirio distat. Vnus autem Ratiborius gratiam bene gestæ rei, à toto Boiemorum exercitu tulit, palam item ferente Premislao, eius opera strenua, factum aditum ad victoriam fuisse. Quæ quoniam Friderico valde placuit, eo prochuius auctorem illius Ratiborium, in fidem suam & familiaritem recepit, inducta deletaque omnium iniuriarum præteritarum memoria, insignibusque mutatis, ne quid odiosum restaret. Quippe pro Nassa aurea, sequentes [illegible] coslatim sibi cohærentes iussus est ipse & posteritas ipsius gestare. Donatus [illegible] Bauariam prospectante, quam Pryndam vocant, vt fines Boiemiæ aduersus Germanos limitum transgressores tutaretur. Ab hac victoria, quæ cruenta potius quam læta dici debuit, stimuli non deerant, quibus Fridericus aduersus Conradum [illegible] labatur, vt eum funditus euerteret, alioqui nullam inter æmulos pacem futuram; [illegible] duci tamen is haud potuit, vt noua calamitate Conradum, sine noua ab eo iniuria [illegible] cepta vellet afficere. Itaque in Moratiam iturus, vt Premyslaum fratrem de se bene meritum in possessionem Olomucensis regionis induceret, non solum inermis, sed [illegible] gno etiam comitatu ad arcem Caunicensem venit, quanquam sic quoque [illegible] tunc Conrado scrupulus est iniectus, & nonnulla dubitatio, quidnam ille de via propius Znoymam deflexus portenderet. Nec diu se cura illa torquens, mutatur in formam Tabellarii à Palatino principe ex Germania cum tabellis ad Fridericum missi, & secretis præterea mandatis. Ad quem perductus, arbitris omnibus semotis, Tabellarii personam protinus deponit, & Conradi supplicis accipit, in potestatem se patruelis tradentis cum suis fortunis omnibus. Hinc tandem offensionum omnium, simultatumque inter illos factus finis: Conrado ad officia exhibenda parato, & Friderico ad referendam gratiam, vltroque beneuolentiam ostentandam prompto. Rediit tum Conradus in concordiam cum Henrico quoque Pragensi Antistite, qui dissidii causam hanc præ se tulit, quod iam vnus & alter Olomucensis præsul, ex ea hominum secta, quæ Præmonstratensis cognomen occupauit, fauore & auxilio Conradi fuerit creatus, cum ad Pragensem pontificem, eiusque collegium magis quam ad alium quemuis pertineret nominare Episcopos in Moratia, & roborare. Paucis respondente Conrado, *se deinceps nolle in alieno foro litigare, sed velle potius cum Henrico* [illegible] *sciscertare.* Id vero ab eo precario petere, ne quid noui per ambitionem in deligendo Episcopo Olomucensi institueretur. Cognouerat enim ambitione collegium Pragense, non autem virtutis via ad hunc honorem assequendum contendere. At sodalitium Strahouiense, longe à crimine affectati honoris abesse, cum inuiti aliquoties ad illum pertraherentur, tamque bona opinio de illius religione omnium erat, vt decem continenti serie Præsules, ex cœnobio Strahouiensi in cathedra Olomucensi sederint. Tristia inde luctuosaque omnibus Christianis noua Friderico sunt allata, de ingenti Christianorum clade, deq; Hierosolymis à Saladino Ægypti rege captis profanatisque, ac mox à Cæsare Friderico literæ, nunciique venere significantes, totius Germaniæ concilium Norobergæ esse indictum. Quo se cum ad diem contulisset Fridericus, audiuissetque Clementis pontificis Romani legatos, verbis eius pollicentes omnes vires, fortunasque suas, pontificem ad recuperandam Hierosolymam esse conuersurum: simulque rogantes Cæsarem & cæteros principes, vt pro opibus quisque suisque viribus in tam sanctam expeditionem, vel sua ipsi nomina darent, vel copias suas terra marique auxilio mitterent, diligenter attendebat, quidnam Cæsar ad ea diceret. Atque magnanimus ille manifesta voce, ducem se omnibus in Asia militaturis [illegible] offert. Plerique item principum sui præsentiam, alii subsidia, inter quos Fridericus etiam promittebant. Tum Cæsar, Henrico filio rege Romanorum designato, ne si quid sibi in via præter spem accidisset, Germania incerto successore fluctuaret, [illegible] ter subditos publice confirmata per edictum, capitalem pœnam aduersus [illegible] complexum, atque aliis quæ necessaria erant prouisis, erigi signum crucis per superiorem inferioremq; Germaniam, ad incitandos omnium animos contra hostes Christianis infestissimos. Et cum tempus proficiscendi instaret, ipse Cæsar cum [illegible] bus copiis per Pannoniam Thraciamque iter faciebat, Conrado suo Friderici [illegible]

mine

Ratiborius recipitur a Friderico in gratiam.

Reconciliatur Friderico.

Conciliatur Henrico Episcopo Pragensi.

Clemens III. Papa.

Fridericus Barbarossa Dux sacræ expeditionis pro recuperanda Hierosolyma.

Reges Galliæ & Angliæ.

mine cum Bolemis & Morauis eum comitante. Philippus autem Galliæ, & Richardus Angliæ reges, classibus mare Gallicum, Thyrrenumque, sicut Phrisiæ, Flandriæq; & Daniæ populi Oceanum, Itali denique mare Adriaticum transmiserunt. Cæsaris igitur in Asiam cum tanto robore ingressus, læto fortunæ vultu exceptus est. Nam & vrbe, quam Turcæ defendebant potitur, & agrum hostium Iconio conterminum fœliciter populatur, & quod fœlicissimum visum, Armeniam minorem in potestatem redigit suam. In hac dum lauandi causa flumen rapidum subit, ingenti omnium luctu (vide fortunæ volubilis ludum) mergitur. Perstiterant nihilominus in proposito militandi Philippus & Richardus reges, & quoad concordes manserunt, adeo acriter hostes premebant, vt Saladinus impetum cedēdi illis de regno Hierosolymitano ceperit. Mox dissensione inter illos ex æmulatione orta, dum alter alteri certat anteferri, ac Philippo per simulationem malæ valetudinis in Galliam suam reuertente, Saladinus facile Hierosolymam quoque retinuit, & postremo Richardum ad quas voluit fœderis conditiones adegit. Idem Saladinus tantum ab inani laude & ambitione remotus, quantum vix vllus tunc Christianus rex, quod quidem monumento ad memoriam digno testatus est, suos commonefaciens, vt sibi mortuo, lineam tunicam hastili adpensam præferrent, vociferante Præcone, *Saladinum Asiæ domitorem, ex tam latissimo totius orbis regno, tantisque opibus, nihil aliud secum ferre.* Quare nihil est, quod sæpius queritur, vinci nos Christianos ab Ethnicis, quasi illos multis vitiis, ac præsertim arrogantia non vincamus, quorū merito Deus vindictam à nobis vel per impios exigit. Porro Conradus, ipse quoque ex tam longinquo itinere in Morauiam redire festinans, paulo plus quam dimidiam partem militum secum reduxit. Et antequam ibi bene ex via recreatur, cognoscit ab vno internuncio, Fridericum in Boiemia grauissime languere: ab altero paulo post subsequente, iam diem eum suum obiisse: à tertio, se principem Boiemiæ ab ordinibus declaratum esse, vertensque se ad suos: nunc bene, inquit, nauigaui, postquam naufragium feci, vnde ad principatum vsque emersi. Atque inde absque mora Pragam ad ineundum honorem transiit. Sed nec Henricus Friderici Cæsaris filius in rebus suis curādis, quas domi forisq; curari oportuit, tardus apparebat, animum in primis intendens in regnum Neapolitanum, & Siculumque, à Tancredo Rogerii Siciliæ regis ex pellice filio occupatum, contra sententiam Clementis Romani pontificis; qui sibi ius ad vtrumque regnum vindicabat. Huius successor Celestinus, perinde atque Clemens in Tancredum animatus, clam procurat, vt Constantia Rogerii filia legitima, à cœnobio Panhormitano educeretur: eamque tametsi rite captam, Deoque per verba religionis consecratam, Henrico in matrimonium collocat. In dotem illi regnum Siciliæ attribuens, suo ipsius marte sibi asserendum. Sed iam Tancredus Neapolim quoque inuaserat, ad quam recipiendam Henricus cum plerisque Germaniæ principibus se accingens, rogat enixe Conradum, ne se auxilio in tanta necessitate destituat. Conradus aliquantum incertus, mittendumne subsidium, an potius demerendi noui Cæsaris causa, sibi eundū esset (nam plures erant, qui dissuadebant, quam qui profectionē suadebant) paucorū tamen ille consilium amplexus, ad oppugnandam Neapolim cum Henrico perrexit, cura interim administrandæ Boiemiæ, Henrico Antistiti Pragensi delegata. Neapolim autem Tancredus, militum rerumque omnium copiis egregie firmauerat, ita vt nisi per longam continuamque obsidionem, spes vrbis expugnandæ nulla adesse videretur. Cæterum tanta vis admonitionis inerat Henrico, vt illa, exercitus ad durandum perseuerandumque corroboraretur, cum repente ingens coorta pestis, soluere obsidionem, Henricumque in Germaniam reuerti coegerit. At Conradus, vna cum Otthone patruele morbi illius casum illic subiit, cum domi principatum, vix primoribus labris degustasset, ne dum vt aliquid in illo memoratu dignum gerere potuerit. Corpus eius Pragam translatum, & ibidem conditum. Ac ne quod tempus discordia Principum transiret vacuum, duo rursus cognati Principes, Venceslaus & Premyslaus de principali loco summis viribus contendebant. Vtrique sua factio præsto fuit, atque vtriusque spem Praga verbis alebat. Henrico dein præsule adiuuante, Venceslaus à Pragensibus intra mœnia receptus est, princepsque consalutatus. Quo segnius rem suam agente, superuenit Premyslaus cum non contemnenda manu, circumque muros obequitat, vt Venceslaum ad pugnam eliciat. Adeunt principem ciues, se quidem ad tempus æquo animo dicentes, oppugnationem toleraturos, cæterum ad dimicandum prælio vires sibi deesse. Proinde e re videri, vt confestim mittantur, qui principis imperio nobilitatem ad arma con-

Cæsaris in Asia progressus felices.

Sebastio morte ... in ... fluuio.

Æmulatio inter Gallum & Anglum reges.

Saladinus ... Ægypti Sultanus ...

Henricus VI. Cæsar.

Conradus IIII. interea.

Conradus Cæsari militat bello Siculo.

Henricus Episcopus gubernator Boemiæ.

Peste Conradus & Ottho Neapoli extincti.

Venceslaus V. ...

Premislaus ... Praga ... Venceslao ...

Venceslaus ad Cæsarem.

citarent, quorum subsidio æmulus pelli queat interneribus. Probat Venceslaus palam consilium, sed postero die se occulte inde subtrahit, Bambergam petens, in qua tunc Henricus Cæsar substiterat, quum tribus tantummodo mensibus in Boiemia summæ rerum præfuisset.

Premyslaus VI. interrex. [illegible]

Pragenses destituti principe, ne diutius agri illorum vastarentur, Premyslaum substituunt, eique portas vrbis aperiunt, omnium offensarum, quæ tunc [illegible] intercesserant, gratiam facientem. Sed nec iste ius suum contra Venceslaum absentem diu obtinere potuit, Henrico Cæsare indignante, quod lex patris sui, quam de pace ab omnibus principibus custodienda dixerat, a Premislao violaretur & idcirco eum ad causam dicendam, cur Venceslaum expulerit, vocante, simulque seuerius minante si tergiuersaretur, se illum Pragæ inuisere velle.

Citatus Premislaus à Cæsare, sed causa diffidit.

Nulla vis Premyslao aderat, quæ eum [illegible] posset ex seueritate Cæsaris eripere regno in se diuiso, dum altera nobilitatis pars pro Venceslao, altera pro ipso Premislao tenderet, ac iam rumor antecedebat de Venceslai Pragam reditu. Ne igitur eum istic expectaret, rursus in Morauiam, postquam vno amplius mense, quam Venceslaus principem in Boiemia egerit, se contulit.

Premyslaus quadrimestris princeps.

Venceslaus ab Alberto Marchione Lusatiæ captus in carcere moritur.

Spitigneus filius Venceslai.

Cæterum idem Venceslaus in via per Albertum Lusaciæ Marchionem, Premyslao gratificantem, interceptus, arctæq; custodiæ traditus est. In qua vitam tandem cum morte commutauit; Spitigneo filio superstite; cuius tutelam Henrico præsuli commendauit. Ab hoc Venceslao, Engelbertus Olomucensis Antistes, oppidum Suitauiam ad fines Morauiæ situm, ac iam pridem violentia abalienatum recuperauit. Vacante principali sede, Henricus præsul diem comitiorum habendorum Pragæ indicit. Candidatumque in illo principatu, pro Spitigneo pupillo agit.

Henricus causam Spitignei agit.

Boiemi parumper deliberantes, ipsum Henricum vnanimi assensu, magnaque voce principem Boiemiæ pronunciant. Multis contra Henricus verbis pugnat, ne quid noui in se constituant aduersus exempla & instituta maiorum, apud quos discretas semper principis ac pontificis dignitates fuisse, sed ne nunc quidem causam se vllam offerre, cur coniungi debeant, præter Spitigneum tot aliis principibus ætate maturis superstitibus, ex quibus facilis vnius fieri possit delectus. Vrgent illi Henricum compressius, docentq; ita demum concordiam in Boiemia conflari posse, si illam, ipse nullis aperte factionibus imbutus, regendam susciperet. Ea conditione dare se illis manus, respondit, si Cæsar voto illorum subscripserit.

Henricus & Episcopus Pragæ. & interrex VII.

Pecunia expedita Cæsari ante confirmationem numeranda.

Atq; inde ad Cæsarem profectus, vt more solenni principis personam indueret, non aliter [illegible] vexilla de manu Cæsaris porrecta, nisi vt summam pecuniæ, quam se repræsentaturum Venceslaus Cæsari spoponderat, ipse ære suo expungeret: Hinc noua difficultas exorta, vndenam promissum Cæsari æs dilueretur? Nec enim Henricus soluendo erat, [illegible] creditores reperiebantur, qui eidem mutuum æs dare vellent: quia de perseuerantia [illegible] hus in principatu ambigebatur: & populus crebris principum mutationibus, per continuos exactores valde fuit attenuatus. Quicquid tamen ex priuata arcula, & a fidelioribus amicis contractum æris ad manus venerat, illud in præsens ad Cæsarē [illegible], cum syngrapha obligatoria de reliquo debito dissoluendo. Posthæc nihil habuit antiquius, quam vt nobilitatem in antiquam redigeret concordiam, vtq; ipsam Boiemiam [illegible]

Latrocinia coërcet.

nis & latrociniis, à quibus sibi factio Premyslai non temperabat, liberaret, dispositis per loca oportuna stationibus, quæ ad omnem latronum excursionem occurrerent, audaciamq; illorum punirent. Nam ipse Premyslaus, relicta Vladislao fratri [illegible] Morauia possessione, cum certa equitum manu in Lusaciam ad Adalbertū, rebellem tunc animum aduersus Cæsarem gerentem, Saxoniamq; imperio illius subiectam, vexandam sua sponte concessit, vt & laborum eius, & prædarum esset particeps, atque [illegible] opera, vt iniuriam suam vlcisceretur, qua se à Cæsare Venceslao paulo ante esse [illegible] conquerebatur.

Adalbertus Marchio Lusatiæ Cæsari rebellis, et auxiliat Premislaus.

Cæsar Italicis negociis distentus, ablegat nobiles homines ad Henricum, qui ipsum debiti nomine appellarent, aut si mallet expeditionem in Lusaciam ad retundendam Alberti & Premislai ferociam susciperet, gratiam ei non debiti tantum faceret, sed insuper arces & oppida dono daret, quæcumq; de bonis Alberti [illegible]

Henricus interrex Vilhelmum Comitem iussu Cæsaris, [illegible] Cæsar Adalbertus.

Henricus vbi cognoscit, mille facilius milites, quam mille aureos [illegible] re posse, modo vt ex populationibus militi viuere liceat, delectum habet, eiq; Vilhelmum Comitem præponit, dato eidem mandato, vt licentiam militis cohiberet, si [illegible] corruptus, vltra quam conueniret progredi vellet. Vilhelmus vique [illegible] cum Alberto & Premyslao conseruit, in officio militem habuit: illis superatis, fugatisque, & Premyslao tantum non capto, victor exercitus neminem amplius metuens, [illegible] ex libidine cuncta agere; sacraque pariter atque profana diripere, cum ex [illegible] autem ex pecunia militare se diceret. Serò pœnitentiam agente Henrico, qui [illegible]

dilo-

Digitized by Google

dissolutam expeditionem in Lusaciam, sine stipendio expedierit. Instruebat tunc Emericus Hungarorum rex, Belę filius ingentiq; apparatu nuptias, cum Constantia Aragoniæ regis filia Strigonii adornabat: Ad quas Henricum quoque Boiemiæ principē inuitauerat. quod quia percommode cecidit, ita videlicet vt Henricus cupiebat, iam pridem appetens auidusque fœderis cum rege Pannoniæ ineundi, tam tempestiua occasione ad id conficiendum sibi oblata, non mediocriter lętabatur: venitq; Strigonium ad diem nuptiis dictum Quibus peractis, ictoque cum rege pacis fœdere, dum Pragam remeat, in itinere accipit, insidias sibi in Morauia esse paratas, quas vt deuitaret, longiore diuerticulo vsus est, in Austriam vsque deflectens a via, omnesque frustrans insidias. Pragam reuersum, proceres & frequens nobilitas, quæ ipsum Henricum in via sequebatur, vna omnes voce flagitant, ne multam finat Morauorum perfidiam. Tum Henricus, *longe a me, inquit, tam impia mens facessat, vt propter delictum paucorum, in omnes desæuire velim: quando & illi pauci suo tempore, cuius Deus optimus est arbiter, debitas sceleribus pœnas luituri sint.* Nimis religiosa hæc cunctatio, nimisque nobilitati odiosa visa, dicenti, *Principem decere, vt in puniendis propulsandisq; iniuriis segnis non appareat, alioqui malitiam dilata animaduersione longius processuram.* Aut igitur delectui esse ei adnuendum, aut spectandum dum ipsi suo sumptu, vel inuito principe, copias contrahant in Morauiam deducendas. Ita velis nolis expeditioni Morauicæ adnuit, edicto prius proposito, capitis pœna sancito, si quis Præfecto copiarum non paruerit, aut loca sacra quouis modo violauerit. Præfectus Morauiam ingressus, nullum in conspectu hostem armatum videt. Mox edoctus ab exploratoribus, ad primum Boiemorum aduentum perculsos, insidiarum conscios, arcibus etiam atque vicis suis desertis, ex Morauia ad Premyslaum confugisse, arces illorum cum ipsis hominibus in deditionem recipit, ac solam pecorum armentorumque prædam militibus dilargitur. Sedatis rebus turbulentioribus Henricus, à quibus natura abhorrebat, ad Pontificiam deinceps functionem se vertit: atque ad eam in primis intentus, munere suo in corrigenda Ecclesiastica disciplina fungitur. Adeo tunc ab intemperantibus & lasciuis sacerdotibus labefactatam, vt lapsus eius erigi, ac rursus in statum suum constitui, nisi per summam authoritatem, & præsentem censuram non facile potuerit: late enim vitia, & per multos sacerdotes diffundebantur, & idcirco multam seueramque medicinam postulabant. Neque enim temulentia, neque libido, sicut neque alius inueteratus morbus, alio quam acri asperoque, ac minime blando medicamento curatur. Igitur Henricus, positis per diuersa loca tribunalibus, in quibus dati iudices præsidebāt, per eos sacerdotibus temetū, ganeumque sectantibus, famem sitimq; in carcere procurabat. Ibidē incontinentium æstuantem libidinis impetū eodem pharmaco domabat: cęteros vero, pro improbitate quemque sua, ab officio ministerioque suo remouebat, donec ad bonam frugem reuerterentur. Per quæ tamen remedia consequi non potuit, vt malum tam longo tempore, spacioq; propagatum statim tolleretur, sed vt minueretur, infirmaretur q;. Forte per idem tempus à Celestino pontifice Romano legatus è collegio Cardinalium, Petrus à lata via cognominatus, in Boiemiam & Poloniam missus erat, vt decumas ab iis, qui in sacris constituti sunt exigeret, in bellum Asiaticum conuertendas. Magna enim spes omnib. Christianis iniecta fuerat recuperandę Hierosolymæ, Saladino mortuo. Et quanquam Henricus ita tum langueret, vt prodire obuiam legato ipse non potuerit: eos tamen procedere iussit, qui alios honore & dignitate præcederent. ab illis Pragam honorificentissime deductus, ac liberalissime cum toto comitatu ab Henrico habitus, vt intellexit sacerdotes plerosq; in Boiemia, vitā satis propudiosam viuere, diem consecrandorum sacerdotum promulgat. Ad quem cum plures iam pridem iniciati, quam iniciandi Pragam ad S. Vitum conuenirent, accurata oratione de Cœlibatu habita, in hanc tandem summam dicta redegit, vt consecrandi cōtinentiam iurarent. Hic turba sacerdotum cancellos circumstans, septa transilit, ac pro se quisq; candidatos sacerdotii per diuos perquē diuas obtestatur, *ne se liberos solutosq; alligari, castrarique patiantur. Affatim superesse Monachorum, quibus solemne sit mundo & cupiditatibus eius renunciare per iusiurandum: illis contentum debere esse Legatum. Nec insuper mundo destinatis ministris, iugum velle imponere, quod patres eorum portare nequiuerunt.* Hac petulantia verborum legatus vehementius accensus, imperat seuerius Archidiacono, vt sacerdotum tumultum coherceat, & quos oportet, vt iurare cœlibatum cogat. At illi Archidiaconum multis conuitiis, mox pugnis inuadunt, cum de repente satellites armati ab Henrico ad sedandam rixam submissi aduolant. Ibi audaculorum aram, alii columnam, quæ cor-

Filia Ferdinandi regis Castellæ.

Henricus Strigoniensib. nuptiis interfuit, in Morauia insidias sibi [illegible]

[illegible] ad vindictam.

Premyslaum ad [illegible]

Censura Henrici [illegible]

Petrus Cardinalis à Via lata legatus Celestini III. P. M. Pontifex decimas sacerdotum in bellum sacrum.

Oratio Cardinalis ad sacerdotes de Cœlibatu.

Cœlibatui refragantur sacerdotes.

Archidiaconum [illegible] mulctant.

pus Dominicum sustinebat circumplexi, religionem contra vim obtendebant. Sed e[illegible] Legatus inde abstrahi, per vimque abduci mandat, inquiens, *Nihil auxilii ex religione habere illos, qui violenter illam temerassent.* Ac mox seuerissimam in illos dixit sententiam, partim vt in carcere inedia necarentur, partim exilio punirentur. Qua tam acri anim[aduersione] perterrefacti cæteri, ad sanitatem sobrietatemque, & temperantiam paulatim sponte sua redibant. Idem Legatus benignum hoc responsum ab Henrico tum de decumis, tum insuper de militia Asiatica retulit, fore vt ipso Henrico duce, si ex infirma valetudine conualuerit, Boiemi nequaquam vltimi, tam piam expeditionem sint suscepturi. Decere enim bonum pastorem, vt pro ouibus Christianis, animam quoq; suam libenter ponere velit. Iussitque delectum haberi, ac cætera ad longinquam profectionem necessaria sensim parari. Cæterum fama morbi eius crebrescente, & vsque ad aures Premislai perueniente, qui vt intētus ad omnem occasionem erat, ita subitū in Morauia vna cum fratre suo Vladislao agmen coegit, quod Pragam duceret. Vocat ad se Henricus proceres, animumq; illis suum de principatu deponendo aperit, datq; eligendi principis potestatem quemcunq; voluerint, sibi, inquiens, vires ad obeundum pontificatum vix sufficere, nedum vt principis præterea onus ferre possit, in tanto præsertim rerum motu, atq; continenti fere illius honoris ambitu. Qui aderāt, simul omnes rogant, ne animū despondeat ad inanem inimicorū strepitum, quem mox ipsi suis viribus sint discussuri absq; omni eius cura, daret modo se ad meliores cogitationes, quibus non de mutando rerum statu, sed de recuperanda pristina valetudine secum cogitaret: sumptisq; propere armis, Vladislao & Premislao occurrunt. Non existimabant futurum, vt tot agmina, tamq; robusta, in tam breui spatio coire possent. Cui tamen rei ambo fratres magnam causam præbuerunt, dum populationibus per viam qua ibant factis, concitant indignatione in se omnes læsos, illæsosq;. At contra Henricus ex munificentia, in maxima tunc annonæ caritate, per frumentū à se coemptum indigentibus gratis exhibita, adeo factus est popularis, vt populatim ad eum defendendum vniuersi confluerent. Itaq; fuga maior, quam prælium ab aduersa parte visebatur. In qua tamen Vladislaus captus & retractus, ad arcem Creuoclatam à custodibus deportatus est. Henricus rursum proceribus accersitis, consilium medicorum illis indicat, suadentium loci cœliq; mutationem fieri debere, & ab omnibus rebus, quæ animum sollicitant abstineri, alioqui nihil sibi profutura medicamenta. Se itaq; velle Egram oppidum in vltimis Boiemiæ finibus situm, refouendarū virium gratia petere. Interim administrationem regni curæ illorum delegare. Quartodecimo die, postquam Egram peruenit, ibidem ab humanis exemptus est. In vtroq; magistratu tam æquus & moderatus, vt in dubio reliqueris, princeps an pontifex melior vixerit. Corpus Doxanam illatū, quo in cœnobio matrem etiam suam sepeliuerat. De successore in comitiis ab ordinibus variatum, primoribus ad Premyslaum, vti cæteris ætate priorem, inclinantibus: alia nobilitate cum ipsis ciuibus, Spitigneo adolescenti, ob memoriam Conradi suffragantibus. Sed ab hoc suffragio isti à primoribus dicentibus, quod ad parietem nimis adhuc propter ætatem caducum applicare se studerent, victi protinus destiterunt, atq; de Premyslao cum illis in certamen venerunt, interrogantes, an expediret summæ rei præponere eum, cui Cæsar esset infensus? & quem ipsi recenti prælio vehementer offenderunt, fratre intercepto, & ipso Boiemia turpiter expulso? ita vt facile coniectare liceat, ne nunc quidē aliud eum meditari, quam quo pacto se vlciscatur. Hæc tandem sententia obtinuit, vt Premyslai fratrem Vladislaum, de custodia ereptum, principem constituerēt, haud dubie huius tanti beneficii, quam iniuriæ sua culpa contractæ, magis memorem futurum. Imo ea ipsa re, Premyslaum quoq; multū de iracundia remissurum, postquam viderit fratrem dominari. Eunt igitur confestim ad arcem in qua custodiebatur, ibiq; principem illum salutant, & insigni comitum pompa Pragam deducunt, prorsus ignarum, vbinam gentium Premyslaus ætatem degeret: sed nec quisquam præsto erat, qui eum de statu illius docere posset plane misero. Ad has enim rei familiaris angustias, ad eamq; pecuniæ inopiam redactus fuit, vt ob quærendū victum quotidianum Ratisbonæ, vbi templū ædificabatur, seruili habitu operam suam architecto locare, totumq; diem totam vel saltē in subducendis in altum lapidibus, versare coactus fuerit, vno tantum ex suis clientulo fideli, laboris sudorisq; socio, quo cum dies continuos decem, cum se in opere illo defatigasset, relaxandi animi causa extra mœnia ad pontem Danubio imminentē progreditur, garriens cum clientulo, quicquid in buccam venerat, cum ecce tibi nuncius adest [illegible] de mor-

Anno 1198.

de morte [d] Henrici Cæsaris, Messanæ in Sicilia mortui, notum omnibus faciens. Quo Premyslaus exhilaratus, *Adhuc*, inquit, *numen aliquod, fortuna melius nos respicit, quin redimus, & lati hunc diem in ænopolio consumimus*. Imo ait clientulus si lautius obsonare vis obsonium, en cape duos aureolos, quos in vsum futurum hactenus repositos habui ad obsonandum. Eos simulatque ille accipit, subridens in Danubium proiicit. *Domi*, inquiens, *non hic lautiorem quærendam cœnam; ad quam maturius cœnandam, fac vt postero die accinctus sis ad iter maturandum Boemiam versus.* Cuius fines attingens, gratiora adhuc noua audit, fratrem videlicet suum Vladislaum natu minorem, principatum in Boiemia gerere. Sed cum simul ei veniret in mentem, quam incommunicabilis esset regni societas, visum est, vt fratris sententiam de longiore tutioreque loco tentaret, si sibi tanquam seniori de throno cedere, aut se in regni consortium accipere vellet, datque hac de re ad fratrem literas, controuersiam tunc de pontifice cooptando, cum collegio Pragensi habentem. Suam enim Vladislaus in hoc autoritatem valere voluit, vt pro arbitrio suo, quem cuperet, pontificem cooptaret, quemadmodum re ipsa fecerat, Henrico Danielem suum ipsius a sacris vt vocant Sacellanum, substituendo. Sed in eius nomine sacerdotes Pragenses nullo pacto acquiescere, nec eum ad vllam administrationē prius admittere voluerunt, quam leges ipsis, iuraque & suffragia libera restituerētur, quibus ex antiqua consuetudine hunc ipsum Danielem sibi Episcopum legerunt, haud dubie Vladislao gratificati. Quibus literis, cum essent redditæ, scriptum inerat: *ex malorum thesauro, hoc malum illi defuisse, vt latomias Ratisbonæ lapidarias colere fuerit coactus: sed omnem sibi mæroremabstersisse lætitiam, quam ex fratris principatu concepisset, cuius fructum ad se quoque speraret pertinere.* Has literas Danieli & quibusdam aliis recitans, rogabat illorū sententiam. Cui Daniel, *Caro*, inquit, *& frater tuus est Premyslaus, proinque videri ac vere fraternum, vt in ista angustia animæ eius, tua ope illum subleues.* Rescribit mox Vladislaus fratri, vt ad certum locum, quem nominabat, ad colloquium veniat, velle se tranquillo animo absque multis arbitris cum eo, de rebus communibus fraterne conferre. Sed non latuerunt hæc cæteros nouarum rerum studiosos, qui vt rursus aliquid nouarent, Spitigneo adolescenti persuadent, vt Premislaum in via intercipiat: quo intercepto, ingens obstaculum, quod nunc ad emergendum ei obstaret, sublatum iri. Imprudens iuuenis, parvula manu, atque ea inermi contracta, cum stultis consultoribus incidit in foueam quam fecit. Hunc principes captum oculis in vincula cōiiciunt, ne aspicare deinceps ad principalem honorem posset. Ipsi inter se commendabili Vladislai pietate, qua vltro maiori fratri de loco suo, quem tantum quinque menses occupauerat, cessit, ita rem composuerunt, vt Premyslaus Boiemis, Vladislaus Morauis imperitaret.

Premislaum de fratre audita morte in Boiemiam festinat. [marginal note partly illegible]

Ius nominandi Episcopi collegio non principi competit. Daniel XVIII. Episcopus Pragensis.

Reuocat Vladislaus fratrē Premyslaum.

Spitigneus deprehensus, conatus Premyslaum captus oculis priuatur.

Cedit fratri senior Vladislaus.

a *Saladinus à Caliphis recens subiugata Ægypto, Hierosolymitanum regnum euertit anno 1187. octuagesimo septimo postquam à Godefrido in libertatem fuit vindicata anno.*

b *Tancredus Rogerij spurius præter pontificiam auctoritatem occuparat regnum Siculum. Hoc pontifex Henrico donauit. Vt ius occupandi haberet, Constantiam monialem voto soluto illi iungit. Mortuo Tancredo eiusque filio Rogerio, Henricus vtramque Siciliam occupat, & ex quinquagenaria coniuge filium suscipit Fridericum II. anno 1193.*

c *Constantia hac postea vidua nupsit Friderico secundo Imperatori (quod vetus scriptor Hungarus) non Henrico Barbarossæ filio secundum Bonfinium. Ex hac Henricus senior Dux Sueuiæ, Rex Romanorum.*

d *Veneno quod propter adulteria coniunx illi propinasse dicitur. Vel inter venandum gelidam è fonte biberat, hinc mors sequuta.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER QVINTVSDECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI QVINTI.

Duo Cæsares, quod antea nunquam auditum. Philippus dux Sueuiæ & Otho dux Saxoniæ. Premislaus anceps cui fauere debeat. Saxones prædas agunt in Lusatia. Conquerenti Premi-

tio iniquitati responsum. Philippo roganti suffragatur renunciato Othone Premislaus, tum etiam totam populatur Saxoniam. Premislaus Moguntia à Philippo Cæsare rex Bohemiæ coronatur. Perpetua serie sibi postea reges successerunt. Philippus primo prælio inferior, post duobus superat Othonem. Bauarus Episcopus apud Philippum conquestus de effreni Bohemorum in prædando licentia. Alienatur à Philippo Premislaus. Corruptus à Lantgrauio Thuringiæ factioni Othonis adhæret: repudiat Misnensem coniugem in despectum Philippi, ducit Constantiam Vngaram. Quia esset Ottischar, Ottogari nomen à Bohemis inditum. longe lateque Philippi vastat ditionem. Subornat Philippus Theobaldum contra Premislaum ex consilio Marchionis Misniæ. Ferro & igne grassatur Premislaus in auctores. Congressus Cæsaris Philippi cum Premislao Egræ. Simultates depositæ. Venceslao Premislai filio datur sponsa Kunigundis Cæsaris filia prius Palatino pacta. Theobaldus in gratiam collocatus. Othonem Colonia Philippus obsidet. Ille ferox ex vrbe prodit, deseritur: in Saxoniam profugit. Vrbem Philippus occupat. A Palatino ob spretas nuptias Bambergæ interficitur. Otho Cæsar malo animo aduersus Premislaum. Magdeburgensis Episcopi prudens consilium. Principes reliqui transigunt inter Cæsarem & regem. Tercentum cataphractos Cæsari coronam Romæ suscipienti addit. Domi filium Venceslaum coronat. Theobaldo Henrici Barbati filiam coniugem tradit. Armat eum vt socero contra Polonos opem ferat. Lis absque prælio diremptа. Tartari primum innotuerunt. Otho Cæsar à Pontifice excommunicatus, illique imperium abrogatum. Surrogatur Fridericus Henrici filius 20. annorum. Otho vindicatum iniurias sese accingit. A Ludouico Galliarum rege profligatur in Flandria. obiit præ mœrore. Fridericus munificus in regem Bohemiæ. Summa priuilegiorum amplissimorum. Rex parum religiosus: sacerdotibus vectigal indictum: monachi prædæ expositi. Abbas Strahoniensis oratiuncula regem demulcet. Episcopus ex Austria regem anathemate petit. hinc Romam abit. Monasteria sunt penes regum Bohemiæ. Monachi sunt dispensatores. Decretum impetrat pro religiosis. Reuocatur Romа Andreas Episcopus cum legato Honorii pontificis. Placatur rex. Fridericus Cæsar excommunicatur. Vladislaus Marchio Morauiæ regis frater moritur Velegradi, vbi nouum templum condiderat. Laudes huius Marchionis & Roberti Britanni Episcopi Olomuzensis. Vladislaus filius patri in Marchionatu succedit. De Pragensi Episcopatu lis. Iohannes Scholasticus palmam obtinet. Cæsar conuentus agit Argentinæ. Rex Bretislaum agnatum cum ampla potestate comitatur. Agitur de successore. Henricus filius eligitur stipulatione in Palæstinam expeditione. Contra pontificē Cæsar. Guelphorum & Gibellinorum nomen primum innotuit. Leopoldus Austrius Cæsaris militas in Italia, domui Fridericum filium præficit. Austrii latrones populantur Morauiam. Vladislaus cum Venceslao filio regis par pari referunt. Leopoldus in Apulia moritur. Cæsar ab Innocentio pontifice Maximo ad Parmam cæditur. hinc ad Cremonenses fugit. Diluuium in Phrisia. Cometes. Mesco Poloniæ princeps muribus arrosus. Terræmotus in Bohemia. Prodigia hæc regi veternum excutiunt. Filiæ regiæ iam nuptæ patrem inuisunt. Agnes repudiato Cæsaris coniugio fit vestalis. Fridericus Austrius Batoniam obsidet. Boceccus à Kunstat vel terret vel admonet hostes. Fuga Austriorum. Oppugnatur Rezium. Fridericus prouocat ad duellum. Venceslaus accipit conditionem: tum ille fingit morbum. Austria vastata. Premislaus I. Ottocarorum moritur.

NON perinde in Germania tunc res, atq; in Boiemia tranquillæ erant, principibus seditione laborantibus; & quod ante id tempus contigit nunquam, duos Cæsares sibi legentibus, Philippum Sueuiæ principem, Archiepiscopus Moguntinus, Othonem Saxonem Archiepiscopus Coloniensis inaugurauit, vtrumq; factione potenti fultum. Quippe vltra Germaniæ principes, Philippum, rex Galliæ: Othonem, rex Britanniæ adiuuabat. Premyslaus modum tum adhuc agebat animo fluctuans, in vtram partē sese daret, cum ei ex Lusacia affertur, Saxones excursione illo facta, pagos aliquot diripuisse, pecoraq; inde in Saxoniam abegisse. Extrudit confestim suos Premyslaus, qui Othoni, Saxones de præda abacta deferrēt. Atq; ille subridens, deludensq;: *Nimis*, inquit, *intempestiuam sibi videri hanc querelam, quasi Premyslaus morum militarium sit ignarus, qui aliter viuere nisi rapto vix sciant: & postquam in Saxonia rebus necessariis in præsens destituantur, quid noui, si illas apud vicinos rerum abundantiores quærunt?* Inter hæc legati à Philippo in Boiemiam veniunt, spes amplissimas Premyslao ostentantes, si Philippizare in animum induxerit. Sine vlla deliberatione, ita se facturum respondit, & illis adhuc præsentibus, Otthoni bonam vicinitatē renunciat, subiungens: *Suum quoq; militem scire ex rapinis & spoliis viuere.* Delectoque robore trium millium in Boiemia equitum, quibus duo ductores dati cum mandato, vt hunc numerū in Lusatia adaugerent, si aucto opus esse cognoscerent, ac talem cum illo in Saxonia operam nauarent, qualis mercede digna foret. A finibus illi statim vastare Saxoniā incipiunt

Philippus Barbarossæ filius Imperator designatur An. 1199. Contra eū Otho Dux Saxoniæ Henrici Leonis F. Henrici Superbi N.

Saxones populantur Lusatiam.

Otho Premyslao conquerenti superbe respondet.

Philippo Cæsari Premislaus se adiungit.

Irritatus Premislaus bello persequitur Saxones.

Saxoniam vastat Premislaus.

cipiunt

cipiunt, tantumque incolis terrorem igni & ferro immittere, vt multitudo gregatim ad Othonem confugeret: sed neque ipse hostibus, quorum vires plane ignotas habuit, se obiicere audebat, sed mœnibus inclusus munitissimis, expectabat dum tempestas adeo procellosa transiret, quod ante factum non fuit, quam se miles Boiemus variis spoliis satiaret, ac sua sponte inde decederet. Hæc quam grata Philippo acciderint, ex beneficio Moguntiæ Premislao collato facile quis existimare potest. Venerat post rem bene gestam Premislaus Moguntiam, in qua conuentum principum Philippus habuit. Ibi priusquam de bello instaurando deliberari, aut quicquam tractari cœptum esset, Premyslaum de omnium qui aderant, sententia, regem Boiemiæ creat, imposita ei sua manu corona regia. Exin tandem interregnum in Boiemia finitum, regibus sibi deinceps continua serie succedentibus. Postquam vsu didicerant, ad dignitatem atque existimationem tuendam plus referre inter ipsos reges, quam inter principes censeri præsertim apud Boiemos in tam corrupta procerum indulgentia ac licentia, per quam ipsos principes non solum nimis sibi familiares, verum etiam obnoxios faciebant. Primus Philippo congressus cum Otthone ad Aquisgranum fuit, non valde secundus. Nam Ottho locum illum obtinuit, in quo etiam coronatus est. Indeque circa Rhenum, quasi iam omnium victor, circumuolitabat, donec Philippus reparatis viribus, regeque Premislao sibi adiuncto, licentiam eius reprimeret, vno prælio ad Mosellam inito, cuius traiectum Otho impedire conatus est, altero iuxta * Aquileiam, in quo similiter ac priore Otho male acceptus est, ita vt lentius posthac æmulum prælio lacesseret. Sed non defuerunt protinus, qui semina discordiæ inter Philippum & Premyslaum disseminarent, ac inter primos Arnolphus quidam Episcopus cognomento Tarsonus, grauiter Premislaũ accusans de damnis Bauariæ illatis, dum ab expeditione, tum Germanica, tum Italica reuertitur, quæ tam grauia fuisse fingebat, vt Bauari quouis gentium multo libentius abire mallent, quam expectare tertiam Boiemorũ per Bauariam expeditionem, quæ haud dubie illos ad extremam vastitatem redigeret. His Philippus ad indignationem commotus, breues admodum ac præcisas ad Premyslaum scribit literas: *Non egere se amplius*, inquiens, *eiusmodi Premyslai auxilio, quod vltimum suis subditis exitium afferat.* Subito hæc indignatio per rumigerulos in aulam Othonis dissipatur. Nec Otho segnis ad explorandum quo in se animo Premislaus esset, & si qua ratione pertrahi in suam causam possit. Missus ad regem Hermannus Turingiæ princeps, veteri familiaritate illi iunctus, cum muneribus & ingentibus promissis. Quibus adeo rex se expugnari passus est, vt cum Theoderico etiam Misniæ Marchione, qui Philippi adhærebat factioni, affinitatem dirimeret, facto cum sorore eius diuortio sub sterilitatis prætextu, illaque in Misniam remissa, vt nouis in Boiemia nuptiis locũ euacuaret, quas paulo post rex, cum ᵃ Constantia, Belæ regis Pannoniæ filia contraxit, Romani Pontificis assensu, quem per Otthonem, Innocentio tunc adhuc acceptũ obtinuit, in tantumq; gratiam se apud eundem Ottonem posuit, vt cum Saxones Premyslaum laudantes, identidem sua voce repeterent, *Otthischgar*, hoc est, Otthoni totus deditus, quod Boiemi non intelligentes, putabant nouum Premyslao à Germanis indi vocabulum, vocarique Ottogarum, nec aliter posthac quam Otthogarum cognominabant. Ergo vt se Otthonianum esse ostenderet, quantumuis leuiter adhuc à Philippo exagitatus fuerit, nimis impotenter tum igne, cæde, vastitate, imperio Philippi subiectos opprimebat: exterum nusquam ad manus & prælium ventum, quod tamen futurũ tolerabilius videbatur, quam tam lata regionatim, violentaq; populatio. Actum demum Philippus suorum incommoda, non vt prius ab Arnolpho cõficta, sed reipsa oculis repræsentata, cum summo dolore sensit, seq; probe vlcisci parabat, si Arnolphus vindictam morte nõ præuenisset. Nec interim tamen quidquam eorum omisit, quibus Premyslao vicissim incõmodare potuit, æmulo quoq; ei obtruso. Erat id temporis Magdeburgi studiorũ gratia Theobaldus, stirpis Boiemiæ principum iuuenis: hunc Theodoricus Marchio, perblandis & benignis verbis aggressus, ad ingentes spes inuitabat, dictisque assentientem ad Philippum Cæsarem secum adduxit, quem is mox per vexilla, more vsitato, principem Boiemiæ declarat, prætendens indignum esse regno Premyslaum, qui Theoderici sororem indignissime repudiauerat: amboque iuuenem contra eum ornant, atque instruunt armis, virisque. Sed adeo iam Premyslaus in regno inueterauerat, suosque in potestate habuit, vt sibi à tyrunculo illo copiisque illius nihil plane timeret. Quin rursus potius aduersus ipsos belli authores ferrum & arma sua conuertit, non solum in ædificia profana, sed etiam in sacra loca, rapinis & omnium spoliorum gene-

Premyslaus rex III. & homin à Philippo Cæsare Moguntia coronatur.

A Premyslao omnes ordine sibi succedunt Reges Boemiæ Anno 1199.

Ottho IIII.

A Richardo rege Angliæ Coloniensis impulsus Otton Aquisgrani coronat.

** Argentinam vel Coloniam siquidem Strobig, victor fuit Philippus.*

Arnolphus Episcopus regem Boemiæ falsò criminatur apud Cæsarem Philippum.

Patulas calumniis Cæsar habet aures.

Factioni Otthonis Premyslaus adhæret.

Hermannus Lantgrauius Thuringia.

Premyslaus repudiata Misnia filia, Hungaram ducit.

Innocentius III.

Origo nominis Otthogarus, *alii Odoacrum dicunt.*

Ott ichgar.

Vastat Philippi Cæs. ditionem Rex.

Theobaldus à Misnia Marchione Premislao æmulus obtruditur.

Quonam hic sit referẽdus Theodoricus nulla coniectura assequi licet.

In auctores cuditur faba.

re deſæuiens, ipſo Othone quoq; indignante, quod neque ditioni ipſius ſubiectos Boiemi intactos reliquerint. Non elanguit cura Philippo, quanquam recenti ſuorum calamitate plurimum offenſo, quin ſollicitus tamen cogitaret de reconciliando ſibi quouis modo Premyſlao, maxime poſtquã animaduertit, ea quæ alium terruiſſent, hunc magis incitare ad audaciam. Quare omiſſo terrore, rurſus fauore potius permulcendũ eum ratus, hactenus ſe ſubmiſit, vt in oppidum Egram, in extremis Boiemiæ finibus ſitum, venturum ſe vltro ad Premiſlaum offerret: adeo Cæſares quoque interdum erga eos, quorum egregia opera indigent, ambitionis ſuæ obliuiſcuntur. Ibi non ſolum simultas, quæcunque inter eos interceſſerat depoſita, ſed noua præterea affinitas contracta fuit. Nam Philippus filiolam ſuam, cui Kunigundis nomen, filiolo Premyſlai Venceſlao, quem ex Conſtantia tulit, interpoſitis ſolemnibus pactionibus deſpondit, eámque paulo poſt cum ſponſo nutriendam Pragam miſit, non ſine offenſa principis Rheni Palatini, cuius filio ante pacta fuit. Theobaldus item in gratiam Premyſlai tunc repoſitus, quam per æmulationem à Theodorico inductus turbauerat. Porro Philippus, quem paulo ante aduerſariorum copiæ timidiorem reddebant, vbi tantam rebus ſuis, ex amicitia Premyſlai & auxilio factam vidit acceſſionem, ſic & animo & ſpe confidere cœpit, vt Otthonẽ laceſſere, belloque perſequi, ac poſtremo in vrbe Colonienſi obſidere auderet. Hoc vero maxime indignum videri Othoni, qui mentem altam & ferocem præ ſe ferebat, vti mœnibus velut carcere coherceretur: totus igitur ad eruptionem faciendam, manumq; cum hoſte conferendam feſtinabat. Erumpentem ciues deſerunt, mœnia armatis complent, portas occludunt, ad hancque neceſſitatem adigunt, vt non tam præliari, quam perrupto agmine, in locum tutiorem euadere opus fuerit. Euaſit vna præſul vrbis, & princeps Lymburgi. Præſul ad arcem Vaſenbergam, cuius munitioni fidebat, ſubſtitit, ſed eam mox cum illo Philippus recepit. Cæterum Othonem cum Lymburgo aſſequi non potuit, in Saxoniam ſuam nimis properantem. Quare Coloniam reuerſus, quo ſibi ciues magis obnoxios faceret, aliquantum temporis cum Premyſlao per ſummam lætitiam ibi contriuit, dein regem liberaliſſime donatum à ſe dimiſit. Non diu poſthac ſuperſtes, Palatino Rheni ob cõtumeliam, quam mutatis ſponſalibus accepiſſe ſe putabat, vitæ eius inſidianti, donec incautum manu ſua Bambergæ noctis tempore [b] occideret, cæde antehac in Germania aduerſus Cæſarem inaudita: illum tamen viciſſim, ſed non continuo Henricus Philippi intimus amicus, in Rheni inſula ſimili caſu proſtrauit impune. [c] Occiſo Philippo imperium ad Othonem recidit, de vindicta inprimis ſollicitum, quam inferre Premyſlao ſtatuerat. ad quam rem, & militem ſcribere cœpit propoſitum continuaturus, ſi non illud cognatus eius princeps, & Magdeburgenſis antiſtes interpellaſſent: *Multa alia & magna reſtare*, dicentes, *ad quæ peragenda præuertì deceret. Iacere adhuc Imperium ſeditionibus, belliſque tumultibus perturbatum: quæ quidem mala niſi ex illo ſublata fuerint, ſuſpicionum, effuſionumque, denique & bellorum cauſas nunquam defuturas: auferri autem poſſe hac vna ratione, ſi omnes imperii principes, data publica fide, ad deliberandum, ſtatuendumque de quibuſcumque controuerſis conueniant. Si quis principum abfuerit, ſuo quemque damno abfuturum.* Quum placeret conſilium, dies principibus publica fide Bambergam ad conueniendum edicitur. Ad quam Premyſlaus quoque præter Othonis expectationem venit, non pluribus quam ducentis equitibus comitatus. Ibi occurrentibus principibus ſua prudentia authoritateque, ac ſe medios inter Cæſarem & regem interponentibus, diſſenſio citra vllam controuerſiam ſedata fuit. Actumque deinceps de expeditione in Italiam facienda, coronæ Cæſareæ ſumendæ gratia, pleriſque principibus nomina in illam ſua dantibus. At rex trecentos viros, equoſque cataphractos ſe miſſurum Cæſari ſpopondit, & ad tempus præſtitit. Exin rebus ſuis domi curandis intentus, Venceſlaum filium etiamtum puerum, regem coronat, [d] Theobaldo filiam Henrici cognomento Barbati, Vratislauiæ principis in matrimonium elocandam curat, additque eidem copias, quibus ſuccinctus opem ferat ſocero, ad recipiendum Poloniæ principatum, ad quem [e] Leſco natu minor aſpirabat, Conrado Maſouiæ principe eum adiuuante, inſtiganteque, vt cum Henrico, quem manſueto, & à cædibus alieno eſſe animo ſciebat, armis contenderet. Caſtris prope Cracouiam poſitis, inuitat ad colloquium Henricus Leſconem, eique conditionem offert, vt ad arbitrium Poloniæ Procerum, rem controuerſam potius, quam in diſcrimen belli conferant. Qua accepta Leſco, ſententiam etiam Polonorum fauorabilem accepit, vt ipſe princeps, tanquam magis acer, excluſo mitiore diceretur: munificentiſſime tamen Henricus à Leſcone & Polonis habitus

eſt. Ibi

Philippus Cæſar Egram ad regem venit illum placaturus.

Kunigundis Cæſaris filia Venceslao Premyslai F. desponsata.

Theobaldus Premyslao reconciliatur.

Philippus Othonem Coloniæ obsidet.

Eruptione facta Otho cum Episcopo Coloniæ excluduntur.

Conuentus Bambergæ ab Othone indictus.

Sublata odia inter Cæsarem & regem.

Rex filium Venceslaum puerum coronat.

est. Ibi tum primum gens ista, quæ se Thataram appellat, gentium omnium, quæ extremos Scithiæ vergentis in ortu fines incolit, barbarissima truculentissimaq;, rumore emersit, postquam trans Tanaym, & Mæotim, duce Persa quodam, humili & sordido loco prognato, sed manu strenuo, Dauida vocabant, aliquot populis expulsis, occupataque Chersoneso Taurica, finem tandem sedis incertæ fecit, quanquam in hũc diem vaga duret, ac inquieta, & castra potius in campis, quam ædificia in oppidis habitans, tam indomita genti feritas, vt ne tanto quidem tempore intercedente, beluinam vitam exuere queat, tamque immanis in Christianos illius rabies, vt cani magis rabioso, quã homini Christiano se parsuram iactitet. Sed nec efferacius ista verbis iactat, quam opere exercet, id quod Poloni, Rutheni, Lithuani, miserãdum in modum subinde experiuntur. Subinde enim nationibus illis propter vicinitatem feræ illæ immanissimæ, improuiso superueniũt, quo facilius incautos opprimant. Sed mox plura de Thataris. Sub idem tempus Premyslao ex Italia noua afferuntur: Othonem post susceptam ab Innocentio pontifice imperij coronam, pro eo beneficio, malam illi referre gratiam, dum pleraque Pontificis oppida in Hetruria inuadit, atque occupat, dumque Siciliæ, Apuliæq;, & Neapoli imminet, quæ Regna Fridericus adolescens, Henrici Cæsaris filius, authoritate Pontificis tenuit. A quo sæpius Otho commonefactus, vt ab eiusmodi iniuria abstineret, ac id potius, quod officii sui esset, ageret, tam in amplificando Ecclesiæ statu, quam in conseruandis regnis Christianis in bona pace & tranquillitate. Tantum abfuit, vt resipiscere voluerit, vt magis adhuc quam prius Pontifici insultaret. At ille contumacem anathemate ferit, imperiumq; ei abrogat, & Lectoribus dat legendi alium potestatem. Qua de re cum Premyslaus quoq; à Pontifice literas accepisset, cum Moguntino Treuerẽsiq; Archiepiscopis, & Turingię principe, Fridericum annum vigesimum agentem, deligunt Imperatorem. Hic statim in Sueuiam ad natale solum, superatis, auxilio Premyslai & Leopoldi Austriæ principis alpibus, profectus, regni Germaniæ diadema à Moguntino Archiepiscopo accepit, & cum Ludouico Galliæ Rege fœderis amicitiæq; pacta iniit. Quibus omnibus Otho, velut facibus ardẽtibus inflammatus, & ipse in Saxoniam suam reuersus, ignem toti Germaniæ immittere festinabat, quo se pernitiem cunctis suis aduersariis allaturum minitabatur. Sed cum accepisset, Regem Galliæ firmo ac valido exercitu in eam Germaniæ partẽ, quæ Flandria cognominatur, aduentare, ei rei primum præuertendum ratus. Gallo magnis item viribus in via occurrit, nec vllam prælii conserendi moram facit. Diu pugnam ancipitem Saxones, pro domino suo fortiter pugnantes fecerunt, sed vicerunt tandem Galli memorabili victoria, fuso prostratoque Othone, tanta clade, vt posthac nunquam ad pristinam potentiam se erigere valuerit, pœna (vt ferunt) peccati, quam ex contemptu religionis contraxit, sic eum vbique locorum deprimente, vt Friderico, cum quo Premyslaus assiduus erat, ad omnia loca, ad quæ pugnam contra eum instaurabat, turpiter succumberet. Ex mœrore inde mortuus. At Fridericus Cæsar, quo gratum liberalemq; animũ erga Premislaum Regem ostenderet, arbitrium ei petendi offert, quicquid impetrare a se cupiat. Cupit ille, *vt finibus regni sui in Germaniam promotis, liceat sibi posteris q; suis pacate perfrui. Vt item liceat libere in toto regno, sine vlla tributi externi exactione regnare. Vt denique liceat conciliis principum à Cæsare indictis non adesse, nisi indicta fuerint, aut Bambergæ, aut Nornbergæ, aut Ratisbonæ, vrbibus Boiemiæ vicinis.* Ad hæc omnia præstanda Fridericus non modo benignũ se & facilem prębuit, sed laxato beneficẽtiæ suę sinu, fines præterea Regni amplificauit, additis illi, Meylinensi, & Mantiliensi regionibus, ac nonnullis arcibus insignibus æternum possidendis. De Episcopis vero hactenus, & in hæc ipsa verba sua literis expressa indulsit: *Ius quoque & authoritatem inuestiendi Episcopos Regni sui, integraliter sibi & hæredibus suis concedimus, ita tamen, quod illi gaudeant libertate & securitate, quam à nostris prædecessoribus habere consueuerunt, de nostræ, aut imperialis libertatis munificentia.* Sed domi quoque Premyslaus Regnum nouis ædificiis, nouisque religiosorum sodalitiis exornabat. Nam inter alia opera pręclara, duo Pragę cœnobia erexit, alterum diui Clementis, alterum diui Francisci titulo, atq; in vtrumq; sodales transtulit, quos nuperrime, siue ipse Franciscus, siue Dominicus plantauit. Cæterum hactenus pietas Premislai probata, de cætero frigere cœpit, calore religionis illam sensim deserente, dum sacra Premyslaus cultumque diuinum nunc intermittit, nunc fastidit, nunc plane omittit. Cuius certe negligẽtiæ morbus subitus, ita vti Andreas, qui Danieli in Pontificatu Pragensi successerat, opinabatur, pœnas ab illo exigere videbatur. Regem igitur ægrotum inuisens pro officio suo, ad expiandam sacrorum negligentiam illum ad-

Thatari.

Thatari Regni & finitimis de improuiso atque Polonis primum innotuerunt. Anno 1183. vel vt alii 1203.

Otho à coronatione ingratus Pontifici. Abrogatur illi imperium.

Electio ad Moguntinum formula anathematis publicauit.

Fridericus II. Cæsar deligitur. Anno 1210. Fœdus Friderici cum Philippo Rege Franciæ.

Galli victores. Capto Anglico prælium hoc infeliciter gestum. Sponte abdicatur quinquennio ante mortẽ.

Anno 1218. Amplissima priuilegia Regi Boemiæ à Friderico II. Imperatore donata.

Familias sodalium Franciscanorum & Dominicanorum in Boemiam inuexit.

Premyslaum pietatis pœnitet adolescens. Andreas XIX. Episcopus Pragensis.

hortabatur. At ille tacere cum iussit, si alia remedia dicere nesciret præsenti languori apta. habuitq; posthac eum in odio, ex quo multa in sacerdotes mala permanarunt, Rege iniurias illorum dissimulante, quas a nobilitate, aut à vulgo per conuitia, per spolia, & aliquoties per verbera accipiebant. Repertaq; in eosdem tunc fuit iniquissimæ exactionis singularis improbitas. Nam vbi ab Hebræo vnus vectigalis nomine exigebatur nummus, ibi à sacerdote decem, mox viginti nummi extorquebantur, frustra Andrea Pontifice aduersus impotentiam queritante. Atque ea causa ei fuit, cur ex Boiemia in Austriam secederet, vt videlicet ex loco tuto Regem vna cum nobilitate percutere Anathemate posset, quo facto, Romam migrauit. Tanto inde atrocius quam prius Lupi in gregem dominicum, pastore absente deseuiebant, iam cum pabulis caulas quoque illi & stabula adimentes, ac præcipue in cœnobitarum possessiones inuadẽtes, illasque diripientes. Cuius rei indignitate ante alios Abbas Strahouiensis commotus, Regem sibi compellandum huiuscemodi verbis putauit: *Quo in periculo sita sint Deo consecrata loca nostra, Rex inclyte, nos qui in illis habitamus, esse propius sentimus, tamen alij quoq; de longinquo videre possunt, ad quam miserabile exemplum, omnibus ferme præda facimus, quos modo prædæ vt haud pigrescat, qualium sine numero quotidie apparet numerus, quoniam nemo existit, qui illorum licentiam cohibeat, sed plerique etiam eos in nos exacuunt, quasi nostra hic res ageretur, qui habent contemptissimos, quia mundum, quem ipsi amant, contempsimus, cum tua potius res maxime agatur. Nam quid nos aliud, quam curatores & fiduciarij tutores sumus, vt bonorum nobis creditorum fideliter negocia geramus, cæterum imperium & potestas, atque legitima tutela tam in nos, quam in cœnobia, ad te vnum, tanquam ad Regem nostrum pertinet. Ab Regibus namque & principibus donationes istæ in pia consortia profectæ sunt, non vt profanentur ac temere distrahantur (semel enim Deo sunt dicata,) sed vt pietati perpetuo seruiant. quod quidem aliter fieri nequit, nisi Reges dona sua perpetuo tuenda susceperint. Nam vt inter alia, quæ cum decore pietateque, & vtilitate in regno constituta sunt, & in hac parte maiorum tuorum licet prudentiam agnoscere. Extruebant illi compluribus in locis cœnobia, plurimisque vicis & pagis ac colonijs illa dotabant, religionis vtique amplificandæ in primis gratia, interim tamen commodo etiam suo Regnique sui, quod retineri sine opibus & viribus non potest, consulentes. Adeo autem opes cœnobiorum inter suas numerabant, vt Cameram suam appellarent, quod inde belli tempore, velut ex penu annonam, & alium commeatum sibi sumerent. Et si apud erat perfugia, præsertim in seditionibus domesticis, non tam cœnobia, quam propugnacula, ac tuta militibus receptacula habebant: quorum nihil facere licebat in locis profanis, suos possessores habentibus, sæpius etiam principibus suis rebelles. At fidi, dictoque Regum nostrorum semper audientes, nos contubernales, qui in omnibus pijs contubernijs viuimus, perseuerauimus, deprecationes, obsecrationes, interpellationes in dies singulis, noctesque, cum gratiarum actionibus facientes pro omnibus hominibus, ac præcipue Regibus & alijs in eminentia constitutis: nec interim curare negligentes, vt saluæ tibi maneant cœnoborum tuorum bona, cum Regni tui salute. Vide igitur an conueniat, te propter (quod prouerbio dicitur) vinetum cadere: quibus amputatis, sterilem posthac domi, mutilamque, & apud exteras nationes nõ satis honestam obtineas dignitatem.* Benignis ista auribus sunt audita, factumq; mox edictum capitale, si quis deinceps auderet viris locisque religiosis insultare. Venitque simul regi in mentem Andreæ præsulis, vti eum Roma Pragam per literas reconciliationem pollicentes reuocaret. Sed iam Andreas in itinere erat cum Legato, quem Honorius Romanus Pontifex ad Regem mittebat, qui cum illo de iniurijs sacerdotum iam ageret, vt omnibus calamitatibus in posterum liberarentur, vtque Præsulem in antiquam cum Rege gratiam reduceret. Quæ sane Legatus nullo fere negocio celeriter confecit, adeo Rex se facilem ad mandata Honorij præbuit, quem sic constantem, suique iuris tenacem esse sciebat, vt nullis Friderici Cæsaris minis, aut armis, deterreri potuerit, quo minus in illum Ecclesiasticam ditionem impugnantem, gladium censuræ Pontificiæ stringeret, armaque deinde armis opponeret, postquam gladium, quem spiritalem vocant, Fridericus perinde quasi plumbeum irrideret. Sed Regem paulo post tristis nuncius mœrore affecit. Vladislaum fratrem cum quo illi prorsus fraterne semper conueniebat, supremum in Morauia diem obijsse, funeratumque esse nuncians, in nouo cœnobio, quod recens Velegradi excitauerat, & absoluerat. Nam cum locus ille Velegradensis animo Vladislai valde arrideret, propterea quod fœlix auspicium Morauis ad Christianismum dederit, extaretque in illo primum Christiano ritu à diuo Cyrillo consecratum templum, non cultu, non laxitate, non situ conspicuum, vetus dirui, & nouum haud procul inde, assensu Ruberti Olomucensis Antistitis ædificari iussit, in hanc quam hodie quoque conspicimus amplitu-

Abbas Strahouiensis lepida oratiuncula Regem permouet.

Cœnobia Regũ sunt horrea & penu.

Edictum de nõ lædendis sacerdotibus.

amplitudinem & dignitatem. Mandatumq; item suis, vt ibi conderetur, quemadmodum conditus est ingenti omnium ordinum luctu: de omnibus namq; ordinibus optime meritus esse videbatur, optime consulens vtilitati omnium, pace, iusticia, æquitate, ciuilitate. Ad hæc in operibus pietatis sic exercitus & perseuerans, vt nullum fere diem intermitteret, quin pietatem aliquam exerceret in orfanos, in viduas, & alienæ opis indigentes. Cum Roberto vero præsule, donariorum, quibus aræ altariaque ornantur, quasi certamen inerat, vter videlicet preciosiora templo diui Venceslai, quod Robertus igne collapsum instaurauerat, offerret: obtulitque crucem auream vnionibus distinctam, duodecim auri pondo grauem: quam tamen & opere, & precio, & gemmis, præire videtur scrinium reliquiarum diui Christini, quod Robertus pro Sarcophago in Choro suspendit. Natione hic Britannus erat, sed multis annis inter Boiemos versatus, in contubernio sodalium Cisterciēsium, qui in oppido Boiemiæ Nepomuco commorabantur, quibus præpositi etiam nomine præfectus fuit, antequam ad Episcopatū postularetur, ipsius quoque Vladislai testimonio, vti dignus approbatus, qui deberet ad eum locum prouehi. Ab hoc præpositura Olomucensis instituta, rebusque necessariis liberaliter instructa. Mortuus, in eodem quo Vladislaus templo est sepultus. Emiserat forte in aula Regis, cū de obitu Vladislai nuncius Pragam venisset, Andreas Pragensis Antistes, vocem haud satis prouidam, inquiens, vnicum sacerdotum præsidium patrociniumq; vna cum Vladislao intercidisse. Qua voce Rex, non secus atq; contumelia offensus, iudicansq; mala fide secum in gratiam præsulem rediisse, vicissim illum contemnere, ac bilem illi sæpius dissimulata sacerdotum iniuria excitare, donec iterum Andreas Romam persugeret, vbi tandem extremum vitæ clausit diem. Caput eius sacerdotes Pragam referri, & in sacello diui Venceslai supra arā recondi curarunt, dignū esse dicentes, vt caput libertati illorum natum, in loco obuio, ac maxime celebri reponeretur. Successorem Vladislao in Morauia Rex Vladislai filium cognominē dedit. In Boiemia autē haud parua de præsule dissensio erat, proceribus qui bona illius intercepta occupabant, pro humili quouis simplicicq; contendentibus vt in locum Andreæ cooptaretur, cæteris hebetem, inhabilemq;, & futurum velut pictum Episcopum abominantibus, cum episcopus magnarum rerum, tum diuinarum tum humanarum curā sustinere cogatur, secundumq; a rege locum in regno obtineat. Itaq; duo sunt nominati, ambo ex collegio Pragensis consortii, alteri Peregrino, alteri Budiuoio nomē. sed vtrumque Honorius Pontifex Romanus exautorauit. In Ioannem tandem cognomine Scholasticum, ex eodem collegio profectum suffragia conspirauerunt, accedente Regis quoq; calculo. Quem Honorius Pontifex approbauit, breui post vita functus, Gregorio eius nominis nono, successore, pariter diris Fridericum Cæsarem insectāte, quoniam frustrata sæpius Hierosolymitana expeditione, vires suas ad persequēdos Romanos pontifices conuertebat. Redierat illo tempore in Germaniam Fridericus, indicto totius Germaniæ concilio Argentorati: cui vt Premislaus quoq; Rex interesset, vehementer rogabat. Sed ille tum ætate, tum diuturno otio segnior factus, tam longum iter ire grauabatur. Ne tamen Cęsari non gratificaretur, Bretislaū* agnatum suum illo misit, data ei sententiæ dicendę potestate, si quid in rem communē consuli censerit. Consilium ibi erat de legendo Imperatore, de quo Fridericus ad omnes ordines retulit, nominansq; filium suum Henricum annos natum decem, ingentia pollicebatur aduersus hostes in Syria Christianis infestos, si de hoc successore certus securusque fieret. Cuius desiderii compos factus, suo rursus more vniuersos fefellit, copias non in Syriam, sed in Italiam contra Pontificem traducendo, quam tum primum in duas factiones diuisit, vt aperte ei cōstaret, vtrās quisq; partes Pōtificis an Cæsaris sequeretur. Pontificios Guelphos, Cæsareanos vero Gibellinos, execrandis factionum, ac toti Italiæ maxime funestis nominibus appellabat. Nullā enim regio, nulla ciuitas, nullum oppidum ab hac cōtagione liberum erat, sed in omnibus locis prælia studio partium, plus quam ciuilia miscebantur. Actumq; de pontificis maiestate videbatur, si non ille armis Venetorum & Florentinorum adiutus, militem præterea cruce insignem ad retundendam Friderici ferociam per tempus obiecisset. Leopoldus Austriæ princeps, Cæsaris castra cum primis armatus comitabatur, cura administrādæ Austriæ filio Friderico demandata. Huius incuria nonnulli inquieti Austriaci, prius latronum modo sparsi, post manipulatim collecti, ad populandos agros Znoymenses in Morauiā sunt ingressi. Vladislaus Marchio ad Premislaum Regem patruum suum opis ferendæ gratia Pragam confugit, qui cum viribus tunc attenuatus esset, vltionem mādat Venceslao filio, quem iam pridem

Donauit Ecclesiam Olomucensem pretiosis ornatibus.

Robertus Anglus Episcopus Olomuc.

Præpositurā Olomucensem instituit.

Andreas Episcopus denuo Regē offendit.

Vindex & assertor libertatis Ecclesiasticæ.

Competitores de Episcopatu.

Iohannes Scholasticus XX. Episcopus Pragensis.

Gregorius IX. Fridericus non suscipit sacrum bellum.

Conuentus Argentoratensis Imperii.

** Quo hic sit Bretislaus referendus, dubium.*

Filium decennem successorē impetrat.

Origo factionū Guelpha et Gebellina.

Austrii principe absente Morauiam populantur.

Leopoldus VII. dux Austriæ.

Venceslaum filium Rex oppo-

regem cum vxore Kunegunde, auspice Zyfrido Moguntino pontifice coronauerat, atq; ille ab oppido Austriæ, iuxta Danubium sito, quod Cremes vocant, exorsus finem vastandi, secundum Danubium loca omnia non prius facit, quam ad fines Morauiæ cum multiplici præda redit. Volant protinus in Italiam ad Leopoldum à Friderico literæ, grauissimam querelam de calamitate a Boiemis accepta complexæ. Sed lōge grauius Leopoldus apud Cæsarem queritur, *se, dum illum in peregrina militia sequitur, hoc domi lucrifecisse, vt sua fere omnia bona audiat à Premyslao esse peruastata, ideoq; commeatum abeundi petere, vt rebus suis præsens consulat. sensurum breui Boiemum quem lacesserit.* Non erat tempus diminuendarum, sed potius augendarum copiarum in tanto Italiæ tumultu. Itaque Cæsar amicis Leopoldum verbis consolari, sibique hanc vindictam vendicare, quam se retributurum Boiemis cum primum in Germaniam reuersus fuerit, pollicetur, interimque Austriam cum filio securam præstaturum: scriptæque confestim ad Premyslaum literæ minarum plenæ, quod Cæsare absente, Germaniam cum armato milite incursare ausus fuerit, eiusque audaciæ pœnas se exacturum interminabatur. Cæterū Leopoldus haud multos post dies in Apulia est mortuus. Cæsar autem tot ibidem & tantis negociis distinebatur, vt ab illis sine maximo suo incommodo & contemptu auelli non potuerit, præsertim Innocentio eius nominis quarto in Pontificatu surrogato. Nam hic tādem par cum pari compositus videbatur, propter parem animi magnitudinem, quam vel in tuenda Parma aduersus obsidionem Cæsaris ostendit. Sexaginta millia hominum in castris Cæsaris erant: nihilominus Pontifex, eiusmodi præsidia vrbi imposuit, legatumq; suum illis, virum tam forti constantiq; animo præposuit, vt non solum tam diu obsidionem tolerauerit, sed facta etiam ad postremum eruptione, Cæsarem nihil tale in tanta multitudine timentem fuderit, fugaueritq;, castris quoque eius rerum omnium copia refertis potitus, in quibus & corona Cæsarea ingentis pretii intercepta fuit, ipso ex tanta clade ad Cremonenses perfugiente. Hoc propemodum tempore longe maior ab hominibus calamitas in Phrisia Germaniæ inferioris prouincia accepta, quippe ad centum hominum millia, Oceanus ruptis obicibus redundans submersisse ibi fertur. Præterea cometem dein visum, & alia quædam fortuita plerisq; in locis repræsentata fuerunt, inter quæ [d] Mesconis principis in Polonia miserabilis interitus numerabatur. à muribus namque soricibusq;, nulla vi humana, sed neq; fluminibus atq; aquis ad resistendum sufficientibus, misere arrosus & absumptus est. In Boiemia autem terræ motus fuit, qui rarissime apud Boiemos apparere solet. Sed tūc Premyslao apprime salutaris apparuit, vt qui animū eius ex negligentia religionis torpentem iacentemq;, ita motu suo vegetauit, erexitque, vt multo quam prius motu maiore templa, cultumq; Dei celebrauerit. Ac mox fundamenta cœnobio eleganti, sub titulo diui Iacobi, haud procul à domo Regia posuit, instabatq; operi, vt eo celerius extrueret: plurimum inter hæc exhilaratus aduentu filiarum, quarum alteram Vdalrico Carinthiæ, alteram Henrico Vratislauiæ principi nuptui dederat: ambæq; Pragam venerāt salutandi duntaxat parētes gratia. Nam tertia illarū soror, cui Agnes nomen, cū nulla persuatione adduci potuerit, vt Friderico Cęsari coniungeretur, virginitatem perpetuam Deo consecrauit, habitauitq; Pragæ in sodalitio vestalium a diua Clara instituto. Alienum vero eam a Cæsare animum habuisse, propter summam illius intemperantiam ferūt, per quam Deus ab illo offensus, tradidit illum in cupiditates ignominiosas, ita vt more Regum ethnicorum greges aleret pellicarum, quarum ipse deuorato omni pudore, velut admissarium agebat manifestarium. Contra ipsa Agnes, inter sodales virgines, dum non aliud cogitat quam vt sit sancta corpore & spiritu, hanc sanctitatis gloriam adhuc superstes emeruit, vt signa & miracula æderet, quæ diua Clara post obitum suum nuper ædebat. Tam gratos igitur acceptosque hospites, cum multum temporis Premyslaus, & vxor Constātia penes se tanquam pignora sua retinuissent, hospitalibus tandē donis, amplisq; muneribus donatas a se dimiserunt. Non expectabat Fridericus Leopoldi filius dum Cæsar ex Italia reuerteretur, sed domi suorum delectum instituit. & præterea oratum partim ad affines, partim ad vicinos misit, qui subsidio sibi quam primum venirent: nec enim iniurias à Boiemis acceptas se diutius inultas tolerare posse dicebat. Conueniunt ad tempus in Austriam subsidia, quorum duces illustriores erant, Patriarcha Aquileiæ, Pontifex Bambergæ, Marchio Vardæ, Comes Tyroli, sparguntq; in vulgus rumorem, quasi in Italiam ad Cæsarem proficisci vellent, vt, ita improuisi Boiemis inexpectatiq; superuenirent. Sed dum auctore Friderico arcem in Morauia Vetouiam opportuno loco sitam oppugnant (finibus namq; Austriæ, Morauiæq;

Austria vastatur. Sigefridus.

Conqueritur apud Cæsarem Leopoldus.

Minatur Premislao Fridericus Cæs.

Leopoldus in Apulia moritur anno 1238.

Innocentius Papa IIII. Parmam Cæsar obsidet. Pōtifex defendit.

Anno 1240. ... in Phrisia ... Mesco princeps Polonia muribus arrosus.

Terræmotus in Boiemia ...

Filiæ Regis Premislai ... Agnes ... virginitatem Deo consecrat ...

Fridericus Leopoldi filius ...

Principes auxiliares Austriæ.

Vetouiam oppugnant.

rauiæq; & Boiemiæ adiacet, facilemque prædonibus in omnes has regiones excursum præbet) Venceslaus Premyslai filius spacium armandi Boiemos nactus, coacta breui magna vi militum conatus illorum celeritate anteuertit, ipse potius hostibus de improuiso interueniens, nemoribus qui iuxta arcem sunt, silentio noctis superatis, iugisque collium milite occupatis, ne elabendi facultas hostibus daretur. Itaq; mandauit, vt taciti sine quouis strepitu vsq; ad auroram in stationibus durarent, quoniam videre prius hostē, quam aggredi placuit. Sed hanc eius rationē Bocceco à Cunstat, qui colles obsidebat, turbauit, multa adhuc nocte, cornua, tympana, tubas personare, tumultum à militibus per stationes fieri, & clamorem quantum possent maxime cieri ad deterrendos hostes iubens. Id vero, quonam animo fecerit, dubium quidam reddunt, Bocceconem insimulantes, quasi Friderico in hoc gratificantem, vt signo ille per tumultum & strepitum mature accepto, fugam quoque maturaret, antequam insidiis circumueniretur. Id quod factum fuit, vt Fridericus cum cæteris, nondū Boiemis propter tenebras conspectis, statim dissiparetur, moleste Venceslao ferente, ademptam sibi fuisse dimicandi facultatem, qua data victorem se futurum sperabat. Nec tamen fugientem Fridericum persequi omisit, quem vt ad arcem Rhetiam assequutus est, obsidione cingendum duxit, qua aliquandiu perdurante, nunciat Venceslao Fridericus: si vir haberi velit, vt relicta obsidione singulare secum certamen cras ineat. Accipit Venceslaus cōditionem, suiq; copiam Friderico die postero facit. At ille subortam repente ęgritudinem assimulans, nullus apparuit. Inde Venceslaus ad populandam Austriam conuersus, magnas pecudum, aliarumque rerum prædas ante se agit, ac mox ad parentem reuertitur graui valetudine laborantem. Aduentu filii Premislaus parumper focillatus, aggrauata deinde rursus valetudine morbo succubuit, adstantibus Constantia vxore & Venceslao filio, cum coniuge sua Kunegunde, quibus omnibus funus & parentalia procurantibus, regia pompa Rex Premyslaus, primus Othogari vocabulo cognominatus, Pragæ ad S. Vitum conditus est iuxta aram, cui superstes adhuc reliquias Apostolorū Iacobi, Thomæ, Mathiæ intulit. Atq; idem author fuit, vt Procopius gente Boiemus, in album diuorum referretur.

Bocceco à Cunstat.

Territi Austriaci fugam capessunt.

Duellum offert Austrius, quod postea renuit.

Premislaus, primus Othogarus.

a *Constantia huius nulla fit vspiam apud Hungaros mentio, nisi dicas fuisse Arragoniam Emerici Regis viduam. Eam tamen postea Friderico II. Cæsari nupsisse tradunt Hungari.*

b *Otthoni Vitelspachio Kunigundis prius facta fuerat. Quem cum ob cædem in Bauaria patratam infamem audiuisset, indignum iudicans, homicidam humano aspersum cruore filiæ nuptiis, eam Bohemo despondit. Hanc iniuriam non nisi cæde Cæsaris expiari voluit Ottho, vsus ope Ecberti Episcopi Bambergensis.*

c *Henricus Calatinus Marescalcus Otthonem interemit 1209 Anno.*

d *Diepoldus alijs, qui Adelheidam duxit, hinc natus Boleslaus: aliis Boriuous Diepoldi Marchionis Morauiæ filius: qui Tartarico bello ad Legnitiam cum Henrico Pio occubuit.*

e *Lescus Albus Poloniæ princeps tertio declaratus (bis exactus) contra quem Marcus Palatinus Henricum Barbatum armarat. Lescus cum fratre Conrado Masouiæ principe illi se opponit. Castris ad Stacouiam positis Iuonis Episcopi opera pax inter cognatos duces componitur.*

f *Popielo cuidam circa annum 823. hoc Poloni tribuunt, alij Mieslao Conradi Ducis Masoniæ filio, qui circa hæc tempora vixit.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER SEDECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI SEXTI.

Venceslaus Ottogarus Luscus IIII. rex Bohemiæ. Filium Premislaum Marchionem Morauiæ constituit addita Oppauia & Olomuzio. Constantia auia nepotis gubernatrix. Ea supra sexum prudentissima: arces in Hungaria & Morauia erigit: hic etiam cœnobia condit. Marchiones Brandeburgenses feudo accepto regis implorant contra vicinos episcopos auxilia. Decernuntur tria millia peditum, & equites trecentum. Vincuntur Episcopi vno eorum capto. Cæsar Fridericus Bam-

berga conuentus agit. Filium Henricum perduellem in Apuliam relegat. post interficit. Magdeburgensis Episcopus Venceslaum regem ille accusat pacis publicæ perturbatorem. Priuatum in conclaui inter Cæsarem & Regem iurgium. Venceslaus Cæsari extorquet de incolumi dimissione stipulationem. Abbas Fuldensis regi insultat. A Vogirio Comite male accipitur. Ea propter dono accipit arcem Belinam. Rex Monoculus pro Otthocaro dictus, ob excussum à ramo inter venandum oculum. Cæsar offensarum immemor regem ad nuptias inuitat. Bello Austriaco cum Bauaro præficit. Occasio belli. Viennenses se regi dedunt. Nouæ ciuitatis irrita oppugnatio. Venceslai fideicommissa à Cæsare omnia bello parta. Fridericus Austrius viginti aureorum millibus redimit Viennam. Eam summam militibus congiarij loco distribuit. Liberalis rex. Historia de massa auri somnum impediente. Liberalibus liberaliter omnia affluunt, Regis apophtegma. Prodigus rex postea eget. Aeri dissoluendo noua instituit vectigalia. Nobiles instigant Premislaum Marchionem aduersus patrem. Sternitur acies Premislai. Veniam petit filius. Custodiæ traditur. Digreßio de Tatharis. Eorum Tetrarchia quatuor. Ruthenis domitis Poloniam inuadunt, Batto & Peta ducibus. Boleslaus verecundus Poloniæ princeps cum matre & vxore Velegradum in Morauiam secedit. Diuiditur Tatharorum exercitus. Batto in Hungariam, Peta in Silesiam proficiscuntur. Vratislauiam expugnant vt prius Cracouiam. Henricus dux Lignicensis se illis opponit. Magister Prußiæ, Dipoldi filius Boleslaus, Mesco dux Opolij auxiliatores. Conciditur vniuersus exercitus à Tatharis. Lignitzium resistit. Tathari Morauiam petunt. Sternbergius à rege auxilio Morauis mittitur. Tathari Olomutzium obsident. Incendijs in suburbana grassantur ædificia. Monasterium Gradicense euertunt. Duce Peta interempto caduntur Tathari. Dux Sternbergius ob rem feliciter gestam fundo donatur, & primus Morauiæ appellatur Capitaneus. Quid Tathari in Hungaria gesserint. Bela rex fugit. Colomannus frater occumbit prælians. Male Bela à Friderico duce Austriæ tractatus: hinc in Dalmatiam fugit. Venceslaus rex munit oppida metuens reuersus Tatharorum: filium recipit, dignitatique pristinæ restituit. Veleslaus nobilis Hebræam virgunculam deflorat & iugulat. A virginis patre sicarius subornatus eundem interficit Veleslaum. Absoluitur in iudicio Iudæus. Indigne fert nobilitas, Iudæum nobili homini antelatum. Coniuratur in regem, Stiborio regni prætore duce. Premislaus cautior quàm ante cunctatur. Conspiratione detecta, auctores cum duce pœnam luunt. Cum sorore Agnete Rex Xenodochium Pragæ extruit. Odit Campanarum strepitum. Reducitur in regnum Bela à Rhodiensi magistro & Comite de Frangepanibus. Diuertit ad Austrij ditiones. Hic vectigal exigit à singulis militibus. Dum negaretur, pugna oritur: Fridericus saucius paulo post moritur. Margaritha Leopoldi fratris Friderici filia hæres. Vdalricus Carinthiæ princeps Morauis adiutus Austriam sibi vendicat. Hi Bauarica accersunt auxilia. Vdalricus capitur. Morani membris mutilantur. Ignominiam vlciscitur Premislaus. Vdalricus dimissus. Præfecti duarum arcium domino fidissimi. Austrij dominum quærentes, ad regem Venceslaum confugiunt. Filium Premislaum concedit, Ducit Margaritham hæredem, & legitimus Austriæ princeps declaratur. Bela rex Hungariæ ob interfectũ Austriæ ducem ius sibi vendicat in Austriam. Bellum Ottocaro motũ communi Hungarorũ decreto. Concurritur infestis signis. Caduntur Hũgari, & iniquas pacis accepiũt conditiones. Styri subiugati. Moritur rex Venceslaus. Celatur mors, donec arces oppignoratæ redimerentur.

Venceslaus Othogarus IIII. Rex Boemiæ Luscus dictus.

PAtre funerato, Venceslaus & ipse Othogarus cognominatus, regni gubernacula excepit, cum à pueris statim Rex declaratus & coronatus fuerit, sed vis tamen regiminis penes patrem durauit, ac post obitum tandem ad filiũ iure pleno translata est. Orba eodem tempore Morauia quoq; principe suo erat, & tanquam ad prædam Friderico Austriaco homini inquieto exposita videbatur. Cui periculo vt tempestiue Venceslaus occurreret, Premislaum filium, auito etiam cognomine Othogarum, appellatum, Morauiæ titulo Marchionis præfecit, attributa ei Olomucensi & Oppauiensi regione. Hunc iuuenem, mater Venceslai Constantia spõte sua comitabatur, vt teneram nepotis ætatẽ, & adhuc ciuilium curarũ expertẽ, senili interdum consilio adiuuaret, confirmaretq;. Nam Constantia ad cæteras heroicas virtutes, quibus Reginæ decorantur, illustranturq;, prudentiam quoq; negociorum publicorum consulte tractandorũ adiecerat. regali prætetea munificentia insignis erat, dum regia magnificaq; ædificia, tã in Pannonia in fundis suis dotalibus Morauiæ vicinis, quam in ipsa Morauia extruit. In illa arcem cognomine Rubram excitãs, Ternauiamq; ibidem, antea vicum ignobilem, mœnibus alijsq; priuatis tectis in speciẽ nobilioris vrbis cingens, communiensque. In Morauia autem Hodoninam arcem, & arcem Lunpeburgã, vtramq; Austriæ, ad arcẽdos incursus Austriacos oppositam condidit,

Premyslaus filius Morauiæ Marchio designatus.

Constantia regina supra sexũ prudens arces, oppida & monasteria condit. Nunc Biberspurg.

didit, ac insuper duo vestalium virginum cœnobia, alterum Tysnouiam, alterum Oslauiam dictum, atq; vtrumq; vicis, colonis, agris insigniter dotatum. Porro in Boiemia, cum ad Venceslaum Regem Ottho & Ioannes Brandeburgēses Marchiones Pragam venissent, non eius solum rei gratia, vt in verba Regis more solemni iurarent, fidem se de bonis à regno possessis seruaturos, sed oratum prȩterea ab eodem auxilia, contra Vilibrandum Magdeburgensem, & Ludolphum Halberstatensem Pontifices, cum quibus pertinacia prælia atq; mutuis cladibus exitiosa continuabant. Rex veteris familiaritatis & contubernii memor (in eodē enim simul cum Venceslao contubernio à Premyslao educati fuerant) peditum tria millia, & trecentos equites subsidio illis misit. Accrescentibus viribus, animi quoq; Marchionū sic se erexerunt, vt aduersarios suos Pōtifices vltro ad pugnam lacesserent, qua ad fluuium, quem Bysam incolæ vocant, inita, Marchiones superiores euadunt, alterumq; Prȩsulem in pugna intercipiunt, altero vna cum Henrico Misnense Marchione per fugam elapso.

Marchiones Brandeburgi Boemis ā feudatarij. Fuit Albertus a Ballenstad dominus in Anhalt qua familia Marchia tunc praerat.

Bellum Marchionibus Brandeburgi cū Sexum Episcopis.

Ad hos, aliosq; per Germaniam motus sedandos, ac præcipue ad impium [a] Henrici filii, quem Romanorū Regem declarauerat, conatum comprimendum, [b] Fridericus Cæsar ex Italia in Germaniam celerans, conuētum Bambergæ edicit, sulusq; ipse causam suam in illo aduersus filium rebellem agit, conuictumq; testimonio & iudicio manifestæ defectionis, in Apuliam relegat, ac paulo post interficiendum curat. Ibi quoq; Vilibrandus Magdeburgensis Prȩsul, oblata sibi facultate conquerendi de Venceslao (aderat namq; Bambergæ Venceslaus) ipsum fidem publicæ pacis rupisse incusat, suamq; cladem nuper in prælio factam, eidem acceptam refert: Nec malefaciendi ei defuturam vnquam causam dicit, nisi lōgius submoueatur, ademptis ei arcibus & oppidis, quibus à Friderico Premyslaus eius pater, tum in Saxonia, tum in Misnia donatus sit. Minus vtiq; ferire nocereq; quod longiori distaret spacio, at vicini pecoris mala contagia sæpius lædere.

Accusatur tāquā pacis turbator Rex Venceslaus.

Quo audito Cæsar, statim a prandio Regem acciri in conclaue, vno tantum comite comitatum iubet. Comes Vogirius erat atque ipse etiam Cæsar vno Pontifice Bambergensi coram, acerbius illum, quasi pacis turbatorem appellat, cūctaq; ab illo repetit, quæ quondam patri illius dono dederat. Confusus ille re improuisa, paulum reticuit: mox recepto animo: *Non ego*, inquit, *vllis, aut in Saxonia, aut in Misnia tumultui causam præbui, sed omnes hasce turbas illic tui excitauerunt. Quam autem ob rem, ipsi viderint: cæterum inficias non ire, se auxilia Marchionibus ad obtinendas illorum fortunas submisisse. Ita enim vt facerem*, ait, *merita illorum, cognatioque inter nos, & vita à prima ætate in eadem aula consuetudo poscere videbantur. Nihil deniq; noui à se factum. licuisse namq; Regibus Bosemiæ semper, licereq; subsidia amicis libere ferre. hanc libertatem à maioribus se accepisse, acceptamq; retinere, ne ab illis degeneret, velle. Et ego*, inquit Cæsar, *mea mihi redhiberi volo, quod nisi propere fiat, ab inuito per vim extorquebo.*

Vogirius Comes.

Priuatum inter Regem & Imperatorem iurgium.

Pertinacius dein obsistentem obluctantemq; Venceslaum, nec minas Cæsaris magnipendentem, à se manibus retrudit. Ambo autem vino haud minus quam ira æstuabant, vt fieri solet a lauto prandio. Venceslaus igitur retrusus dextram Cæsaris manum, sua lȩua arripit, alteraq; stringit gladium, prompte iurans, se illum in corpore Cæsaris demersurum, si non sospes omnibus suis fortunis saluis dimissus fuerit. Interimq; Vogirius Prȩsulem Bambergensem, tanquam viribus valentior, vi retinet, ne cubiculo egredi, neue posset vociferari. Atq; ita Cæsar inter sacrum (quod dicitur) & saxū positus, sancte promittit, *se nihil Regi nociturum, neq; quicquam illi adempturum.*

Cæsar Regem incolumem se dimissurū pollicere, cogitur.

Redeunti in hospitium, Abbas à Fulda, magnitudine opum superbe inflatus, fit obuius, accedensq; proxime Regē humerum eius manu suspensa pulsat, insolenterq; appellat, inquiens: *Si personam Cæsaris gererem, tibiq; ita vt ille vicinus essem, aliter atq; ille audaciam tuam, ne illam aduersus Germanos Pontifices acueres, retunderem.* Adsilit illico Vogirius, palmaque porrecta os Abbatis præcidit, exclamans: *Monache, video te sub improbo præceptore meruisse. Nam si bonus ille tibi cōtigisset, vtiq; præmonstrasset, quem & qualem honorem Regibus habere deberes.* Pergit inde qui vapulauit queribundus ad Cȩsarem, at qui percussit, cum Rege suo in Boiemiā, hospite etiam insalutato.

Abbas à Fulda insultans Regi male à Vogirio accipitur.

Domi ab eodem Rege meritorum Vogirii habita ratio. Nam oppido Belina cum suis latifundiis ab illo liberaliter donatus est. Mutauitq; Rex paulo post cognomē suum, dum inter venandum parum cautus, in ramum obuiū impingit, alterumque amittit oculum, vnde Monoculus deinceps pro Othogaro nuncupatus fuit. Adeo autem Cæsar præter omnem spem Venceslai, expectationemq; patratæ nuper audaciȩ memoriam deposuit, vt celebraturus cum sorore Angliæ Regis nuptias, inter præcipuos hospites multis inuitamentis reconciliati animi velut testibus ad se Venceslaum euocauerit, nullumque comitatis, atque liberalitatis in eum genus prætermiserit, & ad

Venceslaus Monoculus.

Rex à Cæsare ad nuptias inuitatur.

Methildi alii Isabella Iohannis Regis Angli filia.

postremum curam ei vna cum principe Bauarorum inuadendæ Austriæ mandauit. In qua Fridericus captum Henricum Cæsaris affinem, in arcem quandam cõiecerat, nec inde dimittere eum volebat. Hæc mandata Cæsaris Rex eo lubentius, maturiusq; exequenda suscepit, quod idem [c] Fridericus Austriacus, quum viribus totis non auderet, furtiuis tamen excursionibus lædere Morauos, aut Boiemos non cessabat. Sed nec Bauarus in mora fuit, cum Bauaricis Sueuicisque agminibus, vastare cum iis Austriã statim à finibus orsus. Mox Boiemo coniunctus, præsidia arcib. imposita depellebant, oppidaque alia pugnando, alia per deditionem recipiebant. exercitum deinde ad vrbem Viennam admouerunt, modico præsidio munitam, quoniam Fridericus omnes vires suas secum ad ciuitatem, quam Nouam vocant, transtulerat, ei loco potissimum fisus.

Vienna Regi Venceslao sese dedit.

Ad quem cum Viennenses misissent nunciatum, quod nisi celeriter vrbi foret subuentum, actum de illa iri: iussit renunciari, *tempori vt cederent, rebusq; suis quo melius scirent modo consulerent*: Regi Venceslao se dediderunt. Itum hinc ad oppugnandam Nouam

Noua vrbs frustra obsessa.

ciuitatem, mœnibus, fossis, copiis, commeatu, atq; omni tormentorũ paratu munitissimam, instuctissimamq;. Ibi, quando nihil succedebat, sed omnis conatus frustra esset, oppugnare illam, obsidereq; destiterunt, firmataq; præsidiis Vienna, & cæteris oppidis

Fridericus Cæsari conciliatur redemit à Rege Viennam.

insignioribus, rem in Austria gestam suo ordine Cæsari exposuerũt. Atq; ille partorum omnium tutelam, fidei Regis Venceslai commisit, quoad Fridericus in gratiam nõ redierat, amissaq; nõ recuperauerat, adnumeratis prius Venceslao viginti aureum nummum millibus, quam de Vienna decederet. Quam summam ille confestim, inter suos qui aderant, pro sua cuiusq; conditione promptissime distribuit, nõ tam ambitione ductus, quam ingenita quadam ad liberaliter agẽdum naturæ suæ inclinatione. Cuius vel

Venceslaus ad prodigalitatem vsq; liberalis.

hoc specimẽ insigne fuerit: Attulerat absenti dispensator auri massam, in montibus Gilouensibus de silice auulsam. totam prorsus auream, magnitudineq; & põdere conspicuam, quippe pondo duodecim pẽdebat. Hanc cubiculi præfectus acceptam in lectulum Regis seposuit, oblitus interim præsenti Regi illam repræsentare. Ibat Rex cubitum, totamq; illam noctem peruigil transegit. Mane palam de insomnia conquerens,

Massa auri somnum Venceslao turbauit.

iubensque lectulum excutere, si quid inesset quod somnum adimeret, massam auream cubicularii in conspectum Regis afferunt, eamque in lectulo se inuenisse, & præterea nihil aliud, dicunt. *En*, inquit Rex, *veneficium adest, quo ego velut incantatus infascinatusque dormire nequiui, auferte hinc malum ab oculis meis, faciteque vt ne amplius in secreta cubiculi redeat, sed foras eliminetur, inter vos distrahendum dispertiendumque*. Eratque ei hoc verbum

Apophthegma Venceslai.

frequens in ore, *liberalibus omnia liberaliter adfluere*. Sed cum non satis modum, mensuramque liberalitatis teneret, ad profusionem videlicet magis propendens, egere paulatim cœpit, æsq; alienum primum contrahere, dein cum soluendo non esset, tributa alia super alia indicere, vectigalia augere, Iudæos compilare, nec vllum genus exactionũ prætermittere. Apud nobilitatem quoq; magnam sibi inuidiam cõflauit, quod nõnullos eorum in carcerem detruserat contradicere ausos, magis etiam, quod Proceres ne audire quidem voluerit veniam illis deprecantes. Ergo bene multi in Morauiã abeunt,

Premislaus patri se opponit.

filiumque eius Premislaum ad rebellandum patri sollicitant, iuuenilibus adhuc cõsiliis vtentem, præsertim Constantia auia, cuius reuerentia in officio continebatur pridem mortua, atque in cœnobio Tisnouiensi sepulta. Pulchrum autem iuueni videbatur regnare, quo illum, qui ex Boiemia venerant, suo aliorumque ordinum nomine vocabãt, & quasi iam regnum Boiemiæ in manibus haberent, illud ad Premislaum deferebant,

Premislaus adiutus Marchione Misniæ exercitum contra patrẽ duxit.

Regemque appellabant. Arridente iuuene ad gloriosum titulum, seque facile ad mala illorum consilia traduci sustinentem, consulentium vt contra patrem copias in Morauia compararet, sibique Henricum Misniæ Marchionem Regi infestum, in societatẽ belli adiungeret propter equestrem militiam qua ille abundabat, quod postquam factum fuit, copiæq; vtriusq; Marchionis ad municipium Boiemiæ Põtem dictum, proxime fines Misniæ positum coiissent, illo vsque pater è Praga, filio cum suis item copiis occurrit, ipse quoque externo equite instructus, quem ei [d] Vdalticus ex sorore nepos, ab Alpibus Carinthiæ adduxit. In vtroq; præterea exercitu equites Boiemi erant, sed cũ patre familiæ procerum insigniores, nempe à Sfuanbergo, à Lambergo, à Rysenbergo, ab Osseca. Atque ij vt in conspectu Regis fidem operamque suam illi approbarent, pri-

Profligatus Premislaus.

mi omnium prælium incipiunt, vi tanta, vt sustineri ab aduersa parte non potuerint, equestri acie impulsa, peditum quoque ordo & signa perturbantur: mox terga data, fugientibus simul Premislao, Henricoq; ducibus, quos persequi Venceslaus supersedit. Nec ita multo post, ductus pœnitentia eorum quæ aduersus patrem cõmiserat, Premislaus

Supplex patri [illegible] custo[illegible] traditur.

Digressio de Thataris.

Strabonis notis Thatari.

latis vltro ad patrem habitu lugubri venit, seque ante illum in terram prostrauit, misericordiam paternam inuocans: sed ne sic quidem rigorem patris flectere potuit, quin custodiêdus in arcem traderetur. Quo quidem tempore, toto rumor manabat regno, aduentare Thataros, sic enim ipsi se in hunc diem nominant. Sed Strabo vnica immutata litera Thacaros nominare videtur: ita libro vndecimo scribens: *Ex Scythis Nomadibus, maxime innotuerunt Asii, Passiani, Thacari. Hactenus enim Nomadum vitam viuunt, vagi, sine domibus & tectis, greges pecorum, armentorumq́, ac maxime equorum in campis pascentes latissime patentibus.* Equi sane statura non magni, sed corpore validi, impetu acres, leuitate veloces, quibus vt mitioribus commodioribusque vtantur, exceptis admissariis passim illos castrant, singulique binos in prælia trahunt, & alternatim ex vno in alterum, mira celeritate inter ipsum etiam cursum transsultant, acinace, more Persarum, arcuq; & sagittis armati, nisi quod Thatari illas sanie viperina, cum sanguine humano commixta plerumque tingunt irremediabili scelere. Modicum namque apud illos discrimen inter fas & nefas, vt apud nationem, feris quam hominibus similiorem. Nihil enim extra figuram hominis Thatarus, nisi fera bellua, in feritatem sanguinolentam semper ruens, quam pastus quoq; cruentus exauget: cruore enim venis equi incisis, & carne tantum non cruda vescitur. neque enim illam ad ignem vel torret, vel elixat, sed sub sellam in qua residet positam, pondereque corporis sui arefactam, statim deuorat, sine sale, sine pane, quem in vsu non habet, ideoque agriculturæ minime studet, sed pascua tantum colit, viuitque crudelis ex rapto atque bello. Vt enim cruditas, ita crudelitas ex facie protinus & vultu apparet, toruus videlicet, turgidusque Thataris & horridus vultus inest, oculi caui & truces, caput turbinatum, circumrasumque, contra mentum turpiter hirtum, intonsumque, totius denique corporis habitus deformis atque seruilis, qui facile declaret Thataros sobolem esse Scytharũ eorum, qui serui dominorum suorum in Asiatica expeditione diutius commorantium vxores duxerant, prolemq; ex illis degenerem suscitauerunt. Nam in hunc diem Turcæ, & ipsi Scythæ, pro seruis [e] Thataros habent, nec aliter quam degeneres auersantur, quanquam potentiam illorum cum suo magno malo sæpius experti. Sed nec hodie statim illis cedũt, diuisi per quatuor Tetrarchias. Maximus illorum Tetrarcha, Zeuolhensis habetur, quem ipsi gẽtiliter [*] *Vlucham*, id est, magnum imperatorem appellant. Fines eius imperii ab ortu solis mare Caspium, ab occasu Tanais, à septentrione & meridie plana partim ad Euxinum pelagus, partim ad Albanos & Ibericos montes protenduntur. Huic proximus à Polonis Præcouiensis dictus, quoniam super cætera naturæ munimenta, fossis etiam & aggeribus munitas habet regiones, Chersonesum Tauricam, & quicquid ad Meotidis vsq; paludem interiectũ est occupat: pessimus Ruthenis, Lithuanis, Polonis vicinus. Hoc multo imbecillior est Cosanus, ab arce Cosana cognominatus, quæ ad Volham fluuium ingẽtem, qui fines Moschouiæ præterfluit, situm suum obtinet. Nam propter virium imbecillitatem, ferre iugum à Moschouitis impositum cogitur. At quartus Tetrarcha plagam septentrionis frigidiorem inhabitans, quem Nohacensem vocant, tam validum se robustumque ostendit, vt præter Moschouitas, alias quoque circum nationes vltro lacessat nedum sustineat. Hæc igitur plusquam barbara turba & colluuies, anno à Natali domini Millesimo ducentesimo quadragesimo primo, ex iis locis, quæ modo enumerauimus, [f] Batho, & Peta Ducibus effusa, cum Ruthenos inuasisset, cæsisque isthic Principibus & plurima nobilitate, totam Russiam ferro atque populationibus peruastasset, eodem inde se impetu in Poloniam concitauit, tanto post funestam Polonorum stragem terrore illato, vt ad illum Boleslaus Poloniæ princeps, nõ amplius desine domesticis viribus, non arcibus & mœnibus, sed fugæ potius salutem suam crediderit. [g] Abducta itaque secum matre & vxore, Cracouiaque ciuibus vacua relicta: quisque enim illorum sibi locum, qui tutior esse videbatur, quærebat, ipse in Morauiam ad cœnobium Velegradense cõfugit. Thataris interim suam immanitatem in Polonia exercentibus, in diripiendis oppidis, in polluendis templis, in profanandis sacris, in cædendis senibus, violandisque tum matronis tum virginibus. Ex huiusmodi successu, multitudine illorũ quotidie succrescente, placuit tantas copias (nam quinquies centũ latronũ millia cõfluxisse dicuntur) ita diuidi, vt Bathus aduersus Hungaros aliquãto dimidia parte maiorem sibi numerum sumeret. Peta cum reliquis agminibus, Slesitas, Morauos, Boiemos vt aggrederetur. qui Peta, vt in Slesia quoque haud secus atque in Polonia [h] ciues pauore tam magno perterritos reperit, vt ipsam etiam Vratislauiam, inter vrbes Slesiæ præcipuam, fuga sua desertam relinquerent, pari atq; Poloniam im-

Thatarorum [illegible].

Vitrarium. Et lac concretum cũ sanguine potat equino.

Crudiuori Tatari.

Ortus Tatarorum.

[*] Quasi dicatur Volgam [illegible] [illegible] Veterib. in Caspium descedit mare

[illegible] [illegible] [illegible] Turcarum [illegible] est Solymanus.

Anno 1241.

Boleslaus Pudicus princeps Poloniæ.

Polonia peruastata, Slesiam petit Peta.

petu, crudelitateque & scelere fœdabat, donec Lygnitium attingeret, ad cuius oppidi principem Henricum, multa vis nobilitatis se congregauerat. Fortis enim dux, militiæque gnarus ipse Henricus habebatur, palamq; tunc præ se ferebat, mori se malle, quam impio impuroq; hosti quantũuis terrifico cedere. Ad hũc igitur integri adhuc reliqui Poloni, Magisterq; Prussiæ cum suis crucigerulis, & præterea frequentes pedites, inter quos auri, argentiq;, ac ferri, ærisq; robusti fossores, & ipsi crucem vestibus attextam crueis hostibus ostentantes. Quibus Lygnitio proximantibus, obuiam Henricus progreditur aduerso omine. Nam ædem diuæ Virginis prætereunti, saxum ingens subito lapsu ante pedes decidit, nulla propalam causa apparente, cur de solido integroq; muro auulsus ille vnus lapis caderet. Non deerant, qui retro eundum, illoq; die pugna abstinendum censerent, sed nihil ille hoc casu territus, iter cœptum continuat, festinatq; vt aciem per tempus ante mœnia instruat, existimans Thataros quoq; legitima acie prælium inituros. At posteaquam cognouit, more illos suo incondito cateruatim agminatimq; conglobatos, quaternis agminibns aduentare, & ipse copias suas quadrifariã distribuit, ne tam facile à tanta hostium multitudine circumueniretur. Vnus namq; illorum globus maior erat, quam Henrici totus fere exercitus. Nihilominus tẽtare omnia perpetiq; vel extrema placuit, quam religionem Christianam per metum aut fugã prodere. Prima sors pugnæ super Boleslaum [i] Dipoldi filium, iam pridem cum ipso parente ex Morauia in exilium actum cecidit. is militi collecticio cruce insigni præerat, cõminus ad dimicandum paratus. Verum Thatarus eminus in eum sagittas mittebat, tam densas, quam densam solet cœlum nubilosum grandinem mittere, cuius vi casuq; totã interdum segetem prosternit, ita stratus cum suis iacebat Boleslaus. Post hũc Magister Prussiæ, cui Pompo nomen erat, similem calamitatem, ab simili sagittarum tempestate expertus est, nisi quod maior equorum, quam hominum, qui belle armati venerant, facta strages fuerit. [k] Huius vtriusque mali facies cum ob oculos Henrici versaretur, iubet carros laxari explicariq;, ita vt duo reliqua agmina, quorum alterũ ex Polonis coactum, Mesco dux Opoliensis, alterum ex Slesitis, ipse Henricus ducebat, recipere, lateraq; omnium tegere possent, à fronte scuta & pluteos opponit. Et quoniam Thatari per spacium aeris carris tela in altum quoq; iaculabantur, vt lapsu illa suo, vel inclusos ferirent, milites galeatos stare, atq; omnes in hoc maxime intentos esse mandat, vt alteram hostium iaculationem facta subita eruptione præueniant, cogantq; illum manus non arcu sed gladio conserere. Quod vbi accidit, pecora cum viris pugnare diceres, adeo postquam ad manus ventum est, pecorum ritu mactabantur. Inter hæc signifer Thatarorum simulachrum in effigiem humanam deformatum, hastili præfixum gestans, vibrare illud, magnoq; motu & vlulatu contorquere, concutereq; incipit, donec ex ore illius atro, fumum piceum eliceret, ita obscurum, vt mutuum adimeret prospectum, tantisper dum illi retrocederent, rursusq; arcu & telis se armarent. Ortus hinc in castris Henrici clamor, *occurrite, occurrite*, quem Mesco Opoliensis aliter accipiens, quasi clamaretur, *currite, currite*, ad cursum & fugam cum bona parte equitum se dedit. Henricũ solum ex ducibus superstitem relinquens, qui ad mortem vsq; suam constanter & fortiter dimicauit, ad internitionẽ cum suis deletus, caput eius hostes acynace à collo recisum, hastato cuidam per ludibrium circumferendum tradiderunt. Lygnitio tamen nõ sunt potiti, vbi Anna Henrici vxor cum liberis, eademq; Venceslai regis soror inerat. Properantes videlicet ad Morauiam populandam, quam Slesia aliquãto lautiorem esse audierunt. In summa dominorum illo tempore Moraui orbitate positi erant, nemine post vinctum Premislaum Marchione in Morauia existente, sed nec aliquo præside cum imperio & potestate in illa præsidente: ipso autem Rege Venceslao nõ solum absente, sed ancipiti præterea sententia cum Boiemis vacillante, prodeundum ne tantæ multitudini obuiam, an mœnia Pragæ munienda potius, defendendaq; essent. Euictus tandem periculis Morauorum, querentium ex quo tempore nati sint in maiore vitæ, rerumq; omnium se discrimine non fuisse, præfectum illis cum aliquot Boiemorũ cohortibus, vnum ex procerum familia, quæ à Stellis cognominatur, Olomutium, quo se turba illa turmatim effundebat, subsidio misit, eiq; iniunxit, ne acie cum hostibus confligeret, sed mœnia ciuesque & alios defensores, munitionibus vt tutaretur, idque eo promptius illum præstare posse, quod Thatari ad expugnandas vrbes nõ essent idonei. Aduentabant iam illi longè ac late fuso agmine, & quacunq; ibant, pecora, homines q; trucidabant, capitaq; hominum vtriusque sexus, iubis equorum suspensa ad terrorem obsessis incutiendum ostentabant. Verum enim obsessi, insitata ignotaque imma-

Henricus Lygnicensis se opponit Thataris.

Goldbergenses metalli fossores.

[illegible]

Boleslai primũ agmen deletũ.

Pompo secũdus in ordine Magister Prussiæ.

Magica arte ostentum prelatũ Punico tergore Henrici exercitum replevit.

Mesco fuga per errorem auctor.

Prælium commissum. Anno 1241.

9 Aprilis ad Vuolstadium iuxta Lygnitium.

Morauiam petunt Thatari.

Sternbergius Morauiæ à Rege auxilio mittitur.

Olomutium obsidetur.

nitate

nitate vehementer irritati, præfectum rogare, vt portas aperiri iubeat, nequaquam se vltra spectaculum tam cruentum spectare posse clamabant. Hunc ardorem animorum præfectus vix edicto restinxit, capitale supplicium minitans, si quisquam se de statione sua commoueret. Vagi interim hostes mœnia circumequitant, & quemcumque ex muro prospectantem aspiciunt, eundem certo sagittarum ictu feriunt nunquam à scopo aberrantes. Nam aliquoties experiundi gratia simulachrum in modum humanum figuratum, pro murorum pinnis expositum erat, illudq; protinus tot sagittis, quot Erinus spinis horrebat, sæpius etiam totam vrbem telis obumbrabāt. Sed quum hac te nihil se proficere sentiunt, vertuntur ad ignem, quem primum ædificiis suburbanis incolis vacuis subiiciunt, dein ad cœnobium Gradycense, iuxta mœnia situm transferunt, bonamque ibi præsidii partem comburunt, residuam interficiunt. Postquam neque telis, neque igne, neq; cœnobio capto, Peta obsessos in apertum extrahere potuit, valde illos perinde quasi imbelles ac degeneres contemnere cœpit, multumque de cura diligentiaque & vigiliis remisit. Quod animaduertens præfectus, acceitis centurionibus, decurionibusque militum: *En*, inquit, *iam nunc tempus adest ad erumpendum, non vt quidem intempestiuum sed plane maturum: quando quidem omnia apud hostes dissoluta esse cernitis, alios per agros palantes, grassantesque discurrere, alios equos pascentes longius hinc distare, ibidemque à duce suo seorsim pernoctare sed & ipse Dux tardioris obsidionis tædio fastidire, torpereque, & ita stertere videtur, vt egeat ad se excitandum stimulo. Quare si placet occasioni oblatæ insistere, cras ante lucem exurgamus omnes, in illumq; adhuc dormientem, ex necopinato impetum impressionemque faciamus.* Dicta præfecti non solum centurionibus decurionibusq; verum etiam militibus omnibus comprobantibus, crepusculo adhuc matutino Thataros per tentoriola ex villis pecudum confecta, sopore stratos adoriuntur; cæduntq; pariter iacentes & obuios velut pecora: quippe Thataro pediti, nulla pene vis; quicquid valet, eas ille vires ab equo mutuatur. Exorto subito clamore, tumultuq; Peta è somno excitus, arripit equum, adestq; suis rector & hortator, vt confestim equos conscendāt, reddantq; insidiatoribus acceptam cladem, sed nullo imperio multitudo consternata perculsaque regi potuit, præsertim obscura adhuc luce. Nec ideo tamē Peta vel animo deficiebat, vel ab officio ducis cessabat, donec in manus præfecti, casu magis quam data opera incidisset, à quo hasta trāsfossus, de equo mortuus cecidit, ignaro Sterenbergio, (hoc cognomen præfecti erat) quemnam è Thataris occidisset. Dubia enim lux etiam tum erat, cum suis ille signum receptui daret. Mox clara dies aperuit, ducem Thatarorum iacere interfectum, Thataris cadauer eius ingenti vlulatu planctuq; circunstantibus, osculaq; illi plena lachrymis affigētibus. Allatum dehinc fuit sagulum pupureum, quo amictum, secum post solutam statim obsidionem, in Pannoniam ad Bathum ducem ipsorum maiorem extulerunt. Sterenbergio interim vota a se nuncupata peragente, victoriamque partam, Deo acceptam referente, eum Venceslaus Rex premii loco, territorio donauit, quod in hunc diem [l] Sterenbergium appellatur, ab arce, quam ipse sibi hoc vocabulo ibidem ædificauit, primusq; in Morauia magistratū gessit, quem nūc Capitaneum vocant. Hic nos haud sinunt Hungari inter grauissimas clades a Thataris illatas numerandi, de se taceri, quādo illi quoque ex Morauia profugi, ad ruinam Hungarorum accedere non dubitarunt. [m] Bela Rex id temporis in Pannonia regnabat, non admodum charus subditis regno, propterea quod difficiliorem illis, superbioremq; ad se aditum, quam Cumanis, quibus tunc infensissimi erant Hungari, præbebat. Ergo cū iam agri ferro & igne à Thataris vastarentur, prædæque agerentur, ac crebra per partes & aduersa prælia intercederent, aliquamdiu per contumaciam mala perferre, quam in medium consulere malebant, odiose vociferantes, veniant Cumani, proque Regis sui salute, nunc cum opus est, fortiter dimicent. Hæc ab Hugolino Colocensi Archiepiscopo audita, stomachum ei ira commouerunt, vt se continere non potuerit, quin populares suos libera voce perduellionis argueret, tanquam illi omnes de numero perduellionum censendi essent, qui regiam maiestatem offenderent, quiue communem regni salutem auxilio ei detracto proderent, acerrime itaque contendebat, vt Rex omnes Hungarorum copias ad oppidum Pesthum in ripa Danubii è regione Budæ positum cōtraheret. Quo vt frater quoq; Regis Colomannus venit, hostemque non longo iam interuallo abesse cognouit, nempe ad Vaciam oppidum, author Belæ fuit, vt castra in locum tutiorē transferret. Translata mox sunt Agriam versus vltra flumē, quod Saium vocant, altum ripis, alueo limosum, nec nisi pontibus peruium, quos Hungari validissimis præsidiis firmauerant. Bathus Vacia excisa, vestigiis abeuntium insistit vsq;

Arte sagittandi pollēt Thatari.

Gradycense monasterium crematur.

Hortatur Dux milites ad opprimēdos Thataros.

Inopinantes obruunt Thataros.

Præfectus Thatarorum interfectus.

In Hungariam reliquiæ Thatarorum [illegible]

Hungari multa atrocissima a Thataris passi.

Colomannus erat Rex Haliciæ in Russia filius regis Andreæ.

[illegible]

Dimicat celebriter Vatam flumine abela(?) piam memoratur.

ad flumen, conspectisque Regiis copiis, suas ex altera parte ripæ opponit, tam longe lateq; diffusas, vt impossibile fuerit illas oculis perlustrare. Iccirco facilius etiam euenit, vt Hungaros in eos tantum, qui videri poterant, intentos falleret. Centum millia Thartarorum flumen reperto vado, longius à castris semoto, prius traiecisse, Hungarosque à tergo assiluisse dicuntur, quam cuiquam illorum in mentem de eiusmodi assultu improuiso veniret. Oppugnabat eodem tempore Bathus præsidia ad pontes disposita, nubetanta telorum immissa, quantam sustinere non poterant, qui in stationibus erant. Im pulso præsidio, & pontibus transitis, à fronte quoque hostis ingruebat. Sed vtrobique

Dimicant cum Hūgaris Thartari.

maiore corporis virium quo, & animi robore Hungari repugnabant, quamdiu pugna intra manus stetit, pedemque inter se conferebant. Nam & auertebant sæpius Thartaros, & auersos insequebantur, hastis illos confodientes, aut gladiis obtruncantes. Redibat Bathus ad arcum, atq; vndique per latera quoque densis agminibus circumfusus obruere telis Hūgaros conabatur: at illi missa spicula, peltis suis quibus prę ter hastas armantur, excipiebant, ac tanto acrius in hostes velut cæci ruebant, quanto minor salutis

Stratagema Bathi.

spes oculis obiiciebatur. Sensit peritus bellorum Bathus, ex desperatione hāc tam obstinatam ferociam Hungaris durare, quoniam conclusi mortem se euadere desperarēt, ideoque pugnando, quam se dedendo mori malle, laxari ordines, tela cohiberi, dariq; erumpendi illis facultatē iubet. Eam quicumq; nacti erant, omissa pugna, fugæ se man-

Cæsi Hungari.

darunt. inter quos Rex Bela pedes elapsus est, cæteri cæsi ad vnum omnes. Cæsorū clarissimi, Colomannus Regis frater, Mathias Strigoniensis Archiepiscopus, Hugolinus Colocensis similiter Archiepiscopus, dein Gregorius Iauriensis, Reynhaldus Vltrasyluanus, post Nitriensis, Sibiniensisq; Episcopi, & cum iis plurimi, summa nobilitate dignitateq; viri desiderati sunt. Rege interim peregrino habitu, circum fines Poloniæ &

Bela Regis ...

Fridericus Austriæ inhumanitas barbarica.

Morauiæ oberrante, donec ad vxorem suam, quam in Austriam se posuerat perueniret. Ibi latentem, mox proditum, Fridericus Austriæ princeps adeo non est miseratus, vt ad nouam insuper miseriam, nempe ad egestatem illum redigeret, expressis ab illo pecuniis, aureisq; & argenteis vasis, quę Regina secum extulerat, quasi à se Rex olim tantun-

Bela Rex in Dalmatiam euadit.

dem extorsisset, quando pro damnis in Hungaria illatis facere ei satis coactus fuerit. Ab hoc naufragio Bela ad Illyriam se contulit, mari Adriatico quam Danubio fortunā reliquam credere malens. Sed ne in rebus odiosis, nimiumq; calamitosis diutius immoremur, ad Venceslaum remigremus, vt discessu hostium ex Morauia exhilaratum, ita adhuc sollicitū, curaq; & metu suspensum, ne illi de reditu cogitarent. Itaq; tum in Morauia, tum in Boiemia munire tam arces quam ciuitates mœnibus præsidiisque, & frumentariis subsidiis non prætermisit: seq; tandem facilem præbuit, vt filium suum Pre-

Premislaus Regis filius libertate donatus restituitur illi Marchionatu. Nicolaus XXI. Episcopus Pragensis.

myslaum custodia liberum, in paternam gratiā reciperet, Nicolao Pragensi, & Roberto Olomucensi Episcopis deprecatoribus. Qui hoc præterea obtinuerunt, vt Morauiā ei conditione qua prius, possidendam, restitueret. Admissum tunc Pragæ à nobili iuuene facinus, cum à libidine, tum à cæde violentum, nomen iuueni Veleslao, amore puellæ Hebrææ ad insanum modum capto, ita vt præ illo nec mente constare, nec vllo tempore quietus esse posset, nisi illo solo, quando in oculis vultuq; puellæ acquiescebat, eiusq; rei sæpius adipiscendæ occasionem sedulo quęrebat, modo æs mutuum à parente illius accipiendo, alias pignus oppignorando, redimendoq;, vt tanto frequētius saltem aspectu puellæ perfrui liceret, quando colloquium à parente interceptū erat. Forte ac-

Veleslaus nobilis Boëmus Virginem Hebræam vi stupratā iugulat.

cidit vt ille ipse parēs ęgrotus in lectulo cubaret, venit clam ad domum illius Veleslaus, latensq; in insidiis egressam puellam è cubiculo parentis adoritur, nolentemq; per vim seducit & incestat, dein amisso quoq; pudore, eiulare, seq; lamentabiliter affligtare non cessantem, ne voce eius proderetur, eandem strangulat, proditus tamen continuo à vicino, qui intrantem & exeuntem viderat. Porro Hebræus occasu filiæ accepto, multo ex illo acerbius quam ex morbo suo dolebat. Cæterum dolorem tantum, post recuperatam etiam sanitatem valde dissimulabat, quasi prorsus nihil sciret, suane sponte an alienā iniuria filia occidisset: metuebat videlicet, si Veleslau in aula gratiosum incestus homicidiiq; reum faceret, ne à iudicibus aulicis nouam insuper aliam contumeliam si-

Veleslaus quoque insidiis Iudæi interfectus. Tumultus inter Pragenses et Iudæos.

bi accerseret. Ad insidias igitur insidiis retaliandas animum studiumq; conuertit, insidiatorem nactus Veleslai domesticum, grandi ęre corrūptum, vt herum suum interficeret. Sed istius quoq; cędis author ipse Hebręus diu celari non potuit, illoq; patefacto, magnę statim turbę inter nobilitatem & Pragenses concitatę sunt, vtrisque tumultuantibus, ad armaq; conclamantibus, alteris vt vim omnibus Iudęis propter vnum inferant, alteris vt tantum impetum arceant, causamq; integram Regi cognoscendam referrēt.

Illi post-

Isti postquam non solum in certamine, verum etiam in causa præualuerunt, indignata nobilitas, odium in ipsum Regem diuertit, quasi proniorem ad plebis & Iudæorum fauorem, nouasque rursus res, nouamq; coniurationē molitur, duce Stiborio, cui cognomen à prudentia fuit, *Caput canum*, penesq; eundem magistratus, qui summum in regno Ius reddebat. Et quoniam haud dudum Rex edicto pœnam capitalem in iudices, à quibus fraus iustitiæ fieret, sanxerat, non minus alienum ob hanc legem à Rege animum habebat, quam cæteri nobiles, quorum frequens erat numerus, ob cæsum minimeque vindicatum Veleslaum. Is nunc singulos appellare, nunc plures cohortari vt cœpto insisterent, seque à ludibrio lusci, superbique & crudelis Regis assererent, Rege alio substituto, ad augendam, aliterque honorandam, non autem ad pessundandam nobilitatem apposito, qualem existere Premyslaum Othogarum putaret, nuper à patre pessime tractatum, nec in præsentia valde liberaliter tractari. Hunc igitur quam primum adeundum esse, vt per tempus sententia animi eius exploretur. Eunt confestim ad illum coniuratorum maxime insignes, consiliaque omnia cum illo communicant, & viam aliam quam pridem ad regnum inuadendum docent. Ad hæc Premyslaus, malo accepto sapientior factus, cum se obsequentem potius, quam contumacem, & rebellem erga parentem ostendere, sed neque hospites tamē, dicto ingrato abruptoque statim lædere cuperet, ita respondit; *Non esse illis festinato agendum, sed impensius considerandum, & postea rem tam arduam exequendam.* Inter hanc moram, incertum vndenam conspiratio ista Regi prodita fuerit, capitur Stiborius, factaque quæstione, interrogatur de consciis. Viginti quatuor viros stemmate claros ædidit, vnaque cum illis iussam pœnam subiit. Qualem videlicet Rex cuique illorum in piscibus sibi allatis repræsentauit, alios pisium capite truncans, alios veru transfigēs, nonnullos membratim discerpens, postremo hanc vocem adiiciens, Quemadmodum obsonarunt, ita cœnare illos oportere. Venerat autem Nicolaus quoque Pragensis antistes propter mutuam cum Stiborio, & assiduam familiaritatem, in suspicionem, quasi cum illo consilia miscuisset, coactusque est fidem suam Regi obstringere, ne de domo in qua erat, nisi Rege concedente egrederetur. Fit magnus ad domum illam plebis concursus, de Rege lamentantis, quod non contentus fuerit in tot viros nobiles desæuire, nisi insuper Pontifici regni nullius criminis conuicto, sed tantum suspecto, vim afferret. Aderantque sacerdotes præterea sacris omnibus in Regno interdici postulantes, quam diu Pontifex dimissus non esset: eamque tandem inuidiam & indignitatem Rex haud ferens, abire Pontificem quo vellet, permittit. Ipse nonam diuo Francisco, eiusque assectatoribus ædem Pragæ ædificat: mox cum sorore sua Agnete flaminica, peculium suum in subsidium offerente hospitali cœnobio iuxta pontē Pragensem sito, fundamenta iacit, illiq; dein vterque virum præficit, ei religioni deuotum, quæ pro insigni crucem cum stella gestat. Cæterum in tintinabulis, quas vulgo campanas vocant, adeo auersas Rex aures habuit, vt statim ad tinnitum crepitumque illarum, ambas aures ambabus manibus obstrueret. Quare necesse fuit, Rege Pragæ commorante, à pulsu illarum quæ maiores essent, temperare. Audit deinde Thataros post vexatam, populatamque & omni clade peruastatam Hungariam, sua sponte, aut fame potius in tam inculta vastitudine vrgente, ad natale solum remeare, Belamque rursus regnum suum repetere, auxilio fultum Magistri Rhodi, & Comitum, quos à Frangepanibus cognominant: Apud illos namque Magister naues suas milite iuxta oppidum Segniā exonerauerat, vt terrestri inde cum Rege itinere pergerent. Præmiserat vero Rex in regnum nonnullos qui antecederent, aduentumque suum deliquiis Hungarorum prænunciarent, vt sine pauore interim & periculo suam præsentiam expectarent. Ad hunc rumorem Fridericus Austriæ princeps excitus, tumultuarium militem colligit, obuiamque Belæ quem odisse cœpit, postquam rebus eum suis spoliauit, ire contendit, aliquid iterum ab illo extorquere cupiens. Forte ita accidit, vt Bela nondum toto hostium metu posito, ad fines prouinciæ Friderici deflecteret. Petit igitur ab illo vectigal Fridericus in singula militum capita, & nisi datum fuerit nullam ei transeundi copiam ait fore. Nouitate rei, indignitateque, omnibus qui cum Bela erāt commotis, expediunt statim arma, impetumq; in Austriacos faciunt, atq; celeriter pugnam conficiunt, saucio Friderico, ac mox è vulnere mortuo vnica superstite fratris sui, tunc vidua filia, cui nomē Margaretha, ad quā successio in Austriam pertinebat. Sed illam q Vdalricus Carinthiæ Princeps, ex sorore Wenceslai Regis procreatus occupare conabatur, acceptis per deditionē aliquot arcibus & oppidulis, parabatq; maiora aggredi, suppetias sibi Morauis ferentibus, si non et-

Conspiratio in Regem principe coniuratorum Stiborio Regis procere suppressa.

Coniurati regnum Premyslao deferunt.

Differendum censet Premyslaus.

Detecta coniuratio capite Stiborii.

Sumptum de coniuratis supplicium.

Episcopus Regi suspectus.

Tumultuante plebe & sacerdotibus ex interdicto absoluitur Episcopus.

Xenodochium Pragēse extructum.

Campanarum hostis Rex.

Bela in Hungaria regnum redeuns.

Fridericus à Bela ob transitus vectigal perit.

Fridericus Vltimus sua gentis Austria ab Hungaris vincitur, deletus bellerosus.

Vdalricus dux Carinthia Austriam occupare conatur ipse.

Ignominiosè Morauos puniūt praesides arcium ab Austriacis.

Constantia & integritas praefectorum duorum.

Dominū quaerunt Austrii.

Othogarus dux Austriae.

Bellum Othogaro ab Hungaris ob Austriā paratur. Caesi Hungari. Bela Rex iniquas conditiones pacis accepit.

Regis Venceslai mors clam habita donec pignori deposita à creditoribus redimerentur.

iam Austriaci de subsidio Bauarorum sibi prouidissent. Lentius negocium suum, imo verius negligentius Vdalrico agente, insidiis cum pars aduersa circumuenit, capitq; viuum, & cū illo complures Morauos, quos Bauari partim nare, partim auribus, aliquos etiam manu mutilant, atque omnes incolumes dimittunt. Sed hoc tam fœdum sęuumque dehonestamentum, Bauari paulo post magna suorum cæde, multoq; regionis detrimento expiauerunt, quo illos Premyslaus Othogarus, mandato Venceslai patris affecit, Bauariam cum valido Boiemorum, Morauorumq; exercitu ingrediundo, illamque circumquaque ad vsq; Danubium euastando, ac multos viros fortes ibidem interficiendo. At Austriaci non prius arces per Vdalricum interceptas recuperare potuerunt, quam liberum à custodia ipsum Vdalricum facerent. Quam autem fortes, quamque constantes viros arcibus præposuerit, indicant duo præfecti, ambo Moraui, quorum vterq; cum sub arce sibi credita ab insidiatoribus inter venandum comprehensus esset, horumq; alteri cōditio proposita fuerit, vt vel arcem integer traderet, vel oculum dextrum amitteret, oculum sibi erui, quam de arce cedere prælegit, sicut alter in altis niuibus discalciatus tantisper stare, dum pes ei vterq; frigore obriguerit. Ambobus honor cum ab Vdalrico, tū à Venceslao Rege habitus, gratiaq; cum amplo præmio vtrique relata. Verùm enim Austriaci post receptas etiam arces quas amiserant, de se anxij sollicitiq; erant, cuiusnam in tantis Germanorum dissensionibus, quas ab obitu Friderici Cæsaris, in ipso interregno suscitauerant, patrocinium respicerent. Nam in Margaretha parum auxilij inesse videbatur, multo minus in aliis vicinis principibus, vix ad sua satis tuenda sufficientibus, imminere autem Austriæ à fronte Hungaros, à latere Morauos ac Boiemos, gentes validas & inquietas, ipsis autem quiete opus sub muliebri dominatu degentibus. Inter multam dein longamque deliberationem, placitum, vt ad fidem & tutelam Venceslai Regis confugerent, qui ætatem curasque regni sui excusans, filium Othogarum illis obtrudit, communique consensu, atq; ita in primis [a] Margaretha assentiente, matrimonium inter illos conciliat, celebratisq; nuptiis, legitimum Austrię Principem Othogarum appellat. Quod vbi Bela de alienata Austria, quam pro suo iure belli ducebat, interempto in illa Friderico, qui vltimus Austriæ hæres erat, factum comperit, aduocato suorum consilio in campum Pesthensem, & adhibitis Cumanis, paulo tunc moribus à Thataris distantibus, rem integram ad omnes refert. Quibus tumultuose ritu Scythico frementibus, ac ferocissime cēsentibus, iniuriam acceptā protinus bello esse persequendam, initio à Morauia sumpto, in qua multa furoris, multa crudelitatis & sęuitiæ fœda exempla ædiderunt, priusquam succurrere laborantibus, aut Venceslaus, aut Othogarus posset. Anteuertit autem filius patrem in succurrendo, satis tunc milite etiam Boiemo instructus, quem aduersus Styriam, iugum detrectantem comparauerat. At Hungaris animus quidem vt olim ferox, durauerat, sed vires per Thataros plurimum attritas habebant, nihilominus Belam Regem suum perpulere, vt fortunam prælio experiri vellet. quo inito, cum ingenti strage sternuntur, ipseque Bela in eum metum est compulsus, vt vltro ad conditiones pacis amissa etiam finium aliqua parte descenderet. Inde porro ad Styrios subdomandos Othogarus iter tendit, paucisque eorum castigatis, cæteros ad officium sibi debitum præstandum coegit: in animo habens patentem inuisere. At ille breui post in successu villæ, tertio lapide à Praga secedente, dum venationi intempestiuus incumbit, valetudinem sibi contrahit, qua prægrauatus Pragam repetit, atque intra paucos dies, religionis pietati, salutiq; suæ vacans animam expirauit. Mors per amicos, officia etiam mortuo tanquam viuo exhibentes, eatenus suppressa, quatenus licuit omnes eos euocare, literis quidem à se compositis, sed signo Regis obsignatis, qui ære vili mutuo dato, dites Regis arces pignoris loco possidebant: ij quasi mandato Regis ad rationem reuocati, pecuniam mutuam, certis nominibus deductis, accipere, & arces inuicem restituere compulsi sunt. Ac tum demum mors diuulgata, funusque Regium quo decuit honore celebratum. Corpus ad ædem diui Francisci, quam Rex suo sumptu extruxerat, delatum. Traxeratq; & ipse Venceslaus ex patre suo, Othogari cognomen, quod tamen in frequenti vsu ei non erat, donec Premyslaus filius Othogarorum strenuissimus, magnificentissimusq; proprium id sibi perpetuumq; dicauit.

a *Huius Henrici vxor fuit Margaretha Austria, post Ottocari coniunx, Leopoldi gloriosi filia.*

b *Fridericus Cæsar Henricum filium Cæsarem designatum perpetuo carcere multat. Cosentiæ mortuus in Calabria Anno 1235.*

Frede-

Fridericus Austriæ Marchio ob enormia flagitia ad caussam dicendam citatus, Cæsari petulantissime respondens venire abnuit. Hinc bellum indictum, & Regia (vt nonnullis placet) dignitate cum esset ornatus Anno 1225. ab eodem Friderico II. Cæs. dicitur exauctoratus Anno 1236.

Vdalricus Vdalrici filius matre N. filia Premyslai Regis, vltimus Dux Carinthiæ.

Hordas illi vocant, ceu fora vel conuentus, quibus præficiunt principes. Chamum suo idiomate summum vocitant Imperatorem.

Battus Hocotij filius Changij Magni Chami Nepos. Eius dux Petta.

Alij ad Belam Regem Hungariæ cuius filiam Kingen siue Kunigundem habuit coniugem, fugisse cum illis minus tutus esset, in Pienina arce latuisse dicunt.

Arcis obsidione ab fulmine cælitus emisso repulsi. Henricus pius Barbati & Sanctæ Hedingis filius.

Theobaldus duxerat Barbati filiam Henrici sororem, hinc Boleslaus Henrici amitinus.

Quinq; alij tam Tataris quam Christianis tribuunt exercitus.
1. *Boleslao cum fossoribus & auxiliarijs.*
2. *Pomponi.*
3. *Mesconi Duci Opoliensi & Ratiboriensi.*
4. *Polonis duce Sulislaro Voldomiri Craconiensis Palatini fratris.*
5. *Henrico Principi.*

Sternbergius primus Moraniæ Capitaneus, qui est supremus à Marchione magistratus, eius quasi vicarius.

Cutenum Comanorum Regem cum toto populo Tataros fugientem & religionem Christianam professum in Hungariam receperat Bela, & ciuitate donarat, vt Hungarus & Cumanus nullo discrimine haberetur. Indigne ferebant Hungarorum nonnulli, & odiorum faces accendebant.

Tarquinius in Ardeatibus decussis capitibus papauerum, supplicij edidit simulacrum.

Rhodum Crucigeri occuparunt 1308. anno primum. quis igitur hic Magister, nisi dicas Magistrum equitum Hierosolymitanorum, cum ordo sit institutus sub Balduino de Burgo Rege Hierosolymitano, circa annum Christi 1120. sub diui Iohannis equitum nomine.

Anno 1246. prælium ad Neapolim Austriæ commissum est 15. Iunij.

Vdalrico Duci Carinthiæ desponsa filia Premislai primi Ottocari. hinc natus Vdalricus.

Hanc alij sororem Friderici statuunt. fuit nupta Henrico sexto, quem Fridericus II. pater Cæsar in Apuliam relegatum carceri inclusit, quæ gemellos Fridericum & Henricum pepererat. & quia Gertrudis Margaretha soror Hermanni Marchionis Badensis vidua ius suum Belæ aut eius filio Stephano resignarat. Huius filius fuit Fridericus dux Austriæ qui vna cum Conradino Neapoli à Carolo Andegauense capite plexus est.

Premislai filium fuisse Ottogarum affirmat Bonfinius, fratrem Venceslai, quem sine liberis dicit abiisse, eum Ottocarum quintum Bohemiæ Regem dictum. Quod etiam Peucerus libro 5. Chronicorum asserit, sicut etiam Munsterus.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER SEPTEMDECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI SEPTIMI.

Ottocarus V. Rex Bohemiæ. Armatus ad regnum capescendum ingreditur. Borissium ab Ossek patrem contra se irritantem capit, complices fugiunt. Admonitus Rex eos persequi cessat. Domi magistratus constituit: iudicia corrigit. Equitatui copiam vt pater equestria instituit certamina. Pacta pecunia Vdalrichus Carinthus prole destitutus ditiones suas Ottocaro concedit. Bellum Prutenicum Ottocarus suscipit. Crucem induit. Hostes aperto Marte non agunt. Profligantur duo ducti antesignani. Baptizantur: eorum alteri Regium, alteri Marchionis nomen impositum. Regius mons ab Ottocaro, Brumsperg ab Episcopo Olomuzensi extructa oppida. Ampliauit Bohemicum imperium à Baltico ad Adriaticum mare. Bellum aduersus Belam regem Bohemiæ & Stephanum filium Styriam incursantes. Vires in Morauiam conuersa. Ottocarus inducias petit: interea res arbitris commissa, Stephanus errore ductoru regia in castra defertur, cum Episcopum petiisset. Tumultuarium initio, post iustum prælium. Memoranda Belæ strages inter Pohorlizium & Lauazingens præda & triumphus. Forotulienses cum vicinis patrocinium Ottogari flagitant. Aureum

M 2

Digitized by Google

abacum loco argentei mutat. E manubiis Hungaricis Hradistia oppidum & cœnobium condit lo- cupletissimum. Brunonis Episcopi Olomuzensis patria, genus: Quomodo ad Episcopatum perue- nerit. Eius laudes & beneficia in amplificando episcopatu. Lis Ottocaro cum coniuge de sterilitate. E pellice coniugis permissu prolem vtriusq; sexus suscipit. Nicolaus spurius Oppauiensi ducatu do- natur. Coniunx in cœnobium detrusa. E Kunigunde coniuge secunda Venceslaum suscipit. Stepha- nus Bela patre mortuo bellum Ottocaro mouet. Posonium Ottocaro se dedit. Arx expugnatur, thesauri regij direpti. Nauibus instructus Ottocarus Stephanum ad Iarinum inuadit. Ponte succi- so merguntur Bohemi. Stephanus solutis castris Budam, hic Pragam redit victoriam vterq; præ se ferens. Imperium Romanum per legatos Pragæ Ottocaro defertur. Quatuor imperij competitores, domestici duo, totidem exteri. Deliberatio. Episcopus cum patre Burgrauio suadent. Camerarius aduersatur. Repudiat oblatam dignitatem. Liberalis Ottocarus. Flagellariorum secta deleta. Pon- dera & mensuræ restituta. Latronibus viæ purgatæ. Rodolphus de Habsburg Imperator pronun- ciatus. Ad conuentum Norinbergensem recusat venire Ottocarus. Repetitur ab eo Austria à Cæsare, ita etiam Styria cum Carinthia. Iuramentum exigitur. Contemnit Ottocarus Cæsarem, paulo ante aulæ suæ præfectum. Delectus militum. Bellum exardescit. Congressus fraudulentus in insula Danubij Kamberg. Paciscuntur nuptias. E quinque vexillis duo recipit Ottocarus. Præstat iusiurandum. Tentorium dolosum. Germanis deridendus, Bohemis execrandus exhibetur Ottoca- rus. Domi male accipitur à coniuge: multat consiliarios: filiam Cæsaris filio desponsam sacrat. Bellum redintegratum. Milota Morauiæ capitaneus à Cæsare corrumpitur. Drosendorffio rex potitur. Cæsar ad Lauam. Dimicatur. Milota loco cedit suo, & viam fugæ aperit. Styrij fratres regem interficiunt. Dies Ruffi nefastus. Rudolphus Cæsar sacra & profana tam in Morauia quam Bohemia populatur. Venceslai octennis filij tutoriam administrationem à Cæsare impetrat Otho Marchio Brandeburgensis maritus sororis Ottogari. Milota & Poloni mercedem proditionis accipiunt.

Othogarus V. Rex Boiemia.

ADuentus Othogari in Boiemiam ad ineundum regnum vt in speciem erat splendidus, propter frequentiam comitatus qui eum ex Austria, Styria, Morauia comitabantur, ita plerisq; metuēdus, quia armatus venerat. Auctus metus capto Boreslio ab Ossecca, quem idcirco capi & in carcerem seruilem detrudi iussit, quod vocem ille suam patri Venceslao ad perniciem filii præbere esset solitus. Itaq; alii eiusdem criminis affines, ne similem casum subirent, matura sibi fuga consuluerunt. Cæterum à fidelioribus Rex submonitus, vt clementia potius sibi fauorē ordinum, quam nimia seueritate, præsertim inter initia regni conciliaret, inimicos vltra persequi ita omisit, vt ne vocem quidē eius inimicam possent exaudire. Tantisper autē in Boiemia tunc commoratus est, dum ea in regno cōstitueret, quæ ante discessum constituenda erant, maxime in magistratibus surrogādis, qui vel negocia regia curarent, vel iura ordinibus dicerent, pauperes cum diuitibus pari iure continentes: non deserta interim equestris disciplinæ meditatione, quam in hoc instituit, vt domi haberet equitum copiam, ne illam foris quæreret; nonnihil etiam offensus inertia iuuētutis nobilioris, quam viderat vino, somnoq; & lustris magis, quam equis & armis intētam. Vt hanc igitur socordiam illi ignauiamq; excuterēt, ad exercitium equestre iuuēnes nobiles laude præmiisq; & honorib. inuitabat, præpositis veteranis, qui per ludicra pugnę equestris ad serium certamen ineundum Tyrones consuefacerent. Atq; ista re breui consecutus est, vt externo haud multum indigeret equite; nam pedite abundabat. Ordinatis itaq; rebus in Boiemia suis, ad Austriam redibat, auidus prolatandæ potentiæ vsq; ad mare Adriaticum: eiusq; rei gratia Vdalricum proxima sibi necessitudine innexum statim adiit, vt cum eo de Carinthia ad se transferenda ageret. Senex namq; Vdalricus liberisq; viduus erat, ac fratre tantum Philippo superstite viuebat: qui cum Præsul Salcemburgensis esset, sua se contentum sorte esse dicebat. Vnde facilior cum Vdalrico actio se offerebat, sua sponte à curis rerum ad ocium & quietem propenso: ad hunc modum inter eos transactum est, vt Othogarus certam pecuniæ summam adnumeraret: qua recepta, vicissim Vdalricus de Carinthia, Histriaq;, & de portu Naonis ei concederet. Hac virium accessione factus audacior Othogarus, bellum Prutenicum à se exequendū, perficiendumq; recipit. Pruteni namq; Christiana religione violata, a Magistroq; in Prussia à Friderico Cæsare constituto ad resistendum impare, vim intolerandam omnibus Christianis domi, forisq;, vel in Mazouia, vel ad Pomeraniam accolentibus, spoliis cædeque & strage inferebant, ita vt in illos Romanus Pontifex vexillum

Armatus venit. Asper in pater nos consiliarios. Monasteribus cedit.

Forum iudiciorum emendat.

Equestria exercitia instituit.

Ottocarus pacta pecunia Vdalrici prole carentis regiones amplat.

Bellum Prutenicum Anno 1255.

vexillum crucis sustolli iusserit. Induit crucem Othogarus cum Boiemis & Austriacis. Similiter Brumo nuper Episcopus Olomucensis creatus, cum Morauis. Accessit mox in itinere haud procul à Vratislauia Otho Brandeburgensis Marchio, ex sorore Othogari prognatus: quibus copiis in vnum coniunctis, procedebat Rex quadrato agmine, sperans futurum, Prutenos obuiam in aciem prodituros. Quod vbi non est factum, edicit Rex ne quisquam militum Christianis, eorumq; possessionibus noceret: cæterum in perfidos hostes iure belli vt agerent, datiq; à Magistro ductores, qui recta milites ad agros hostium perducerent. In illis nullum maleficium prætermissum, donec per agmina duo Prutenorum Duces diuisi, se à longe ostenderũt, repenteq; accurrentes, castra Regis tumultu nonnihil turbauerunt: vnde animo accepto, die postero haud segniter aciem instruunt, pugnamq; cum Rege conserere audent, si pugna dici debet, in qua post primum impetum sustentatum (qui acerrimus erat) hostes adeo statim animis cõciderint, vt certamine abiecto, alii quo quisque potuit, ipsi vero duces in vicinum oppidum mœnibus munitum perfugerint. In hac fuga multi viui capti, atq; omnes vita à Rege donati, quicumq; tingi, aut reuerti ad Christianismum non dubitauerunt, cæteri perfidam retinentes pertinaciam, ad internitionem cæsi. Itumq; hinc ad expugnandos duces oppido inclusos, in quo nullum oppidani commeatum, præparatum habebant, quo obsidionem paulo diuturniorem possent tolerare. Accedentes igitur duces, consulere eos rebus suis alia ratione hortabantur, quando in oppido cibo potuq; exinanito, nullam spem salutis propositam videant. Requirunt illi oppidanorum consilium: qui respondẽt, se iam dudum deliberasse, vt religionem Christianam libentius amplectantur, quam cum liberis & fortunis intereant. Ergo & nos, inquiunt, pariter illi manus damus, posteaquam aperte cognoscimus frustra nos cum Deo pugnare. Delecti confestim qui Regem adirent, dicerentq; si incolumitatem obsessis concederet, se in sequenti luce deditionem, imperataq; facturos. Quibus ille respondet, se Regem Christianum esse, fidem illis fidelem præstaturum. Mane Duces primũ à Brumone Episcopo, aqua & chrismate tinguntur, quorum alterum Rex de more à lauacro suscipit, alterum Ottho Brandemburgensis, atq; vterque nomen suum suscepto imponit, Rex suum Othogarum, Ottho item suum Othonem vocans, amboſq; Rex veste ex serico candida auroq; intertexta induit, & vt amicos consalutat. Post hos cætera multitudo certatim ad fontem sacrum properabat, non ex eo loco tãtum, sed ex tota insuper Prussia, quam Rex vsq; ad mare victor peragrauit, vrbemq; in littore maris præclaram condidit, quam ex titulo suo Regio, *Montem regalem* appellauit, vt tanto Prutenos in officio retineret facilius. Condidit ibidem Rege annuente, Brumo quoq; Episcopus nouam ciuitatem, eandemq; similiter ex suo nomine Brumonis montem vocauit, non ad suum quidem, sed ad Episcopi vsum, quem Prutenis pro pastore constituebat, atq; illi mox inde eum ad Varniensem sedem transtulerunt. Sed de Brumone, deque magnificentiæ eius studio, in locis suis plura. Cæterum Rex Prussia subacta, gloriari palam solebat, se terminos Regni Boiemiæ à mari Adriatico, vsque ad mare Germanicum promouisse, quod aliis ante se Regibus, ne per somnium quidem contigerit. Domum reuerso, Hungaticum illum subito bellum excepit, ipso Bela fœdera rumpente, ac Styriam non solum incursante, sed arcem præterea in illa cum oppido primario, cui Petouia vocabulum, oppugnante: hoc proposito, vt cunctam Styriam regno suo adiiceret.

Cæsi Prussi Prussi baptismũ susceperunt.

Duces duo Prussi baptizantur.

Mons Regius ab Othogaro conditus.

Mons Brumonis ab Episcopo. Brumo Episcopus Olomucensis Khunigsberg Brumsberg.

Imperium Bohemicum ab Oceano ad Adriaticum Othocarus prolatauit.

Bellum Otthogaro in Hungaria ob Styriam An. 1260.

b Cuius voti minime compos, ab Othogaro videlicet inde expulsus & fugatus, ad vastandum rursus Morauiam, & vero etiam Austriam conuertit animum, coactis nouis viribus ex gentibus vicinis, quas nunc appellant Valachos, Ruthenos, Rascianos, Bosnenses, Bulgaros, & alios Christianis inimicos. Atque has omnes copias bifariam diuisas, (nec enim vnus tantam multitudinem regere poterat) partim sibi, partim Stephano filio suo regendas commisit. Mox vtrasque ad fluuium Taysam ab Austriacis dictum, qua Morauiam ab Austria Hungariam versus dirimit, adduxit. Eodem Othogarus vires suas omnes contulit, castris suis ex aduersa ripa positis haud procul ab hostibus, Qui vbi maius in conspectu bellum vidit, quam quantum de illo rumori crediderat, Caduceatorem ad Belam misit, qui Regi diceret: *Non sanctè illum aduersus fœdera agere, quibus Deo teste pax inter ipsos Reges hac conditione fuit conciliata, vt si quid in illa ab vtrauis parte turbatum esset, id vt iudicio æquabili discerneretur: se tu præsentiarũ quoque pacis quam belli cupidiorem esse, optareque vt inducijs aliquot dierum datis arbitrio amicorum potius, quàm ferro discordia finem accipiat.* Bela quanquam ex timore ista dici putaret, attamen quia Hungari nondum omnes conuenerant, induceias dierum decem Othogaro con-

Stephanum filium Graziæ Styriæ metropoli Bela præfecerat.

Pacis cupidus Otthocharus.

Cunctator Bela.

cedit, intra quos agi de cōtrouersia liceret, vltro citroq; libere commeantibus arbitris, sed qui ab Hungaris veniebant, fiducia virium solam frustrationem quærebant. Retro aliquantum Bela cum suis à flumine cesserat: Othogarus vero vsq; ad oppidum Austriæ Lauam concesserat, vt ibi aduentum Othonis Brandemburgensis expectaret.

Auxiliares Othogari copiæ.

Brumo autem cum Morauis, qui ab eius vexillo non discedebant, statiua ad vicum Morauiæ, quem incolæ Pohorelice vocant, modico à Laua interuallo dissitum habuit. Ibidem ex Slesia Henricus Vratislauiensium, & Vladislaus Opoliēsium duces.

Henricus III. Henrici pij filius.

Stephanus errore ductoris impingit.

Inter hæc Stephanus Belæ filius, vado in Thaysa flumine reperto, atque per suos exploratores comperto Brumonem cum debiliore copiarum parte seorsum à Rege castra tenere, deductori mandat, vt se recta Pohorelitium ad Brumonem perducat. Nox erat ex pluuioso cœlo tantis tenebris obscura, vt ductor etiamsi locorum satis gnarus, à via tamen aberraret, Stephanumq; non ad Brumonis, sed ad Regis castra adduceret. Inter excubitores illius noctis fuerunt Otho & Conradus Comites ab Hardeco, nobilitate illustres, ij sonore audito, quem strepitu pedum multi equi concitabant, adequitant propius explorandæ rei gratia, inciduntque in Hungarorum antecursores, amboque cum illis fortiter dimicantes occiduntur.

Comites Hardeggi.

Qui clientulorum superfuerunt, castra tumultu implent, hostes adesse vociferantes. Hoc clamore excitus Othogarus, arma celeriter expediri, armatosque milites pro stationibus suis tantisper stare iubet, dum qui hostes, quantusque illorum numerus esset certius cognosceretur. Nam & Stephanus ad tam sibi propinqua aduersariorum castra substiterat, non ausus per tenebras vltra progredi, cum nondum videret castrorum situm. Aurora deinde aperuit Othōgaro hostem, Stephano errorem perductoris. Cum igitur subterfugiendi tempus nullum, sed vtrisque pugnandi necessitas instaret, concurrunt hinc & hinc animo flagrantissimo, sed non pertinaci.

Prælium conseritur.

Fugit Stephanus.

Quippe Stephanus, vbi sibi haud successit, vt primo impetu ordines Boiemorum conturbaret, quod se multitudine abundante effecturum sperabat, diffisus turbæ ad fugam se dare incipit. Quem protinus Othogarus cum Othone Brandeburgo à tergo insequitur, deprehensos per viam concidens, atque ita reliquos primo ad Thaysam, dein ad Moram fluuium vrgens vt præ festinatione ac trepidatione, vadorum immemores, turmatim cum equis ab vtroque flumine ex pluuia adaucto haurirentur.

13. Iulij prælium commissum.

Hungari mactantur.

Ibidem Regem Brumo cum Morauis & Slesitis assecutus est, ausumque per corpora submersorum, velut per pontem in alteram ripam contra Belam transire, audacem se ei comitem præbuit. Quis crederet Belam cum tot gentium tantis copiis, subito metu adeo obtorpuisse, vt neque mens neque manus suum satisfacerent officium, sed totam potius spem salutis in pedibus equorum fugacibus repositam habuerit? Sedecim tum millia hostium interfecta esse narrantur, paulo videlicet minor numerus, quam vniuersus Othogari exercitus fuit. Huic tam insperatæ, tamque insigni victoriæ pro argumento miraculum adiicitur, tunc cum acerrime præliaretur, visam Aquilam niue candidiorem, quæ supra vexillum diuo Venceslao consecratum, in cuius nomine lætum pæana Boiemi cecinerunt, (quale ad hoc tempus ante pugnam canere assolent) placide volitabat, sensimque per incrementa alas extendebat, donec rotum Boiemorum exercitum amplecteretur, quasi illum protegens, ne ei ab hostibus male Christianis noceri posset.

Miraculum in conflictu.

Ipse tamen Rex sine vlla ostentorum commemoratione in epistola, quam ad Vrbanum Romanum pontificem de hac victoria dedit, simplicitus vereque Deo optimo maximoque acceptam illam retulit, suamque gloriam & potentiam ita dilatauit, vt ex Italia Veronenses, Feltrenses, Taruisini, ac totum pene forum Iulium vltro ad Othogarum oratores miserint, oratum vt ab eo in clientelam reciperentur.

Itali patrocinium Othogari expetunt.

Nam Cæsar nullus adhuc legitimus in Germania declaratus fuerat, nec alius in illa Othogaro potentia, opibusque, ac regio prorsus apparatu par inueniebatur, maxime post triumphum de Bela partum, postque castra eius direpta, in quibus tantum auri ex præda nactus est, vt aureum deinceps pro argenteo abacum sibi ad mensam instruxerit, aureosque calices ad aras, & aurea Thuribula facienda curauerit, tantum præterea manubiarum, vt præter donatiuum militibus affluenter dilargitum, tam larga adhuc ex illis superesset pecunia, vt inde nobile atque opulentum in Boiemia cœnobium, quod Regiam coronam vocari voluit, conderet. Ac mox in Morauia aduersus Hungaros munitissimum oppidum, quod ab ipsa munitione lingua nostra Hradisstien appellamus à fundamentis erexit.

Præda opima è manubiis hostium parta. Cœnobium & oppidum e spoliis hostium condita.

Et antequam illinc discessit, Brumonem, eiusq; successores, oppido Hulin dicto, cum aliquot pagis annexis liberalitate Regia donauit. Natus in Saxonia Brumo erat, in domo Comitum qui à Schombergo cognominan-

Brunonis Episcopi Olomu-

minantur, tunc insuper comitatum illustrem, quem Holsacium vocãt obtinebat. Huic cum stola sacerdotalis magis quam chlamys militaris cordi esset, animum ad sacra appulit, factusque est sacerdos Magdeburgæ in æde Cathedrali, cui nomine Præpositi præsidebat. Hic cum eo forte tempore Romam venisset, quo Decanus Olomucensis cum nonnullis sacerdotibus exiliom spontaneum subeuntibus, iam annum septimum in foro Romano, aduersus Venceslaum regem Othogari parentem contenderãt, propterea quod alium Episcopum, quam quem ipsi delegerãt eis obtrusit, celeriter se cum illis Brumo insinuat in familiaritatem, linguæ Vandalicæ commertio, causaq; illorum cognita, comperendinationes in illa tam morosas incusat, suppletque de suo pecuniæ defectum, quem litigatores sustinebant, atque breui, & sententiam pro Olomucensibus, & pro se Pontificatum Olomucensem obtinet, prompte de loco suo cedente, pro quo tam diu Romæ certatum fuit. Posteaquam igitur Brumo, Hulino, & quibusdam aliis fundis à Rege auctior factus est, haberetq; proxime pagum quẽdam quem Cremsirium appellabat, commodiore loco situm, nempe iuxta Moram fluuium vicino saltu amœnum, Regem pro facultate sua imitari volens, & ipse nouum cum arce oppidum, quod in Hungariam prospectaret, demolito sordido pago ædificandum suscepit, illudque veteri vocabulo Cremsirium vocauit. huicque templum cum collegio sacerdotum honorabili adiecit, stipendio illis de pagis constituto, quos ipse coemerat, vt in promptu haberet ministeria, si quando Cremsirii quoque sibi, non solum Olomucii placuisset sacra obire. Nam Cremsirii fere assiduus residebat, finesque interim ditionis suæ potissimum Hungariam versus prolatabat, empto cum arce Hugualda toto Comitatu Hugualdensi: in quo protinus oppidum de nomine suo Brumspergum: sicut deinde prope Kelczium, arcem de cognomine quoque suo Schombergam nominatam erexit, vt nunc alia transeam, tum in Morauia, tum in Slesia (quippe io illa etiam Obsoblauiam arce & mœnibus cinxit) opera, in quibus excitandis magnificentiam suam talem ostendit, qualem tunc alius superare non potuerit, nisi solus Rex, qui iure suo gloriari solebat, plura se ædificia noua relicturum, quam vt ad ea instauranda, sarciendaque & tegenda, vnius hæredis cura sufficiat, quanquam adhuc legitimum tunc hæredem nullum habuerit, vxorem sterilitatis sæpius insimulans, semper illa tamen valde reclamante, donec ei Rex hanc conditionem offerret, dicens: *Da mihi è gynecæo tuo puellam aliquam in cubiculum meum, si illa ex me prægnans intra annum non fuerit, reus sim ego impotentiæ & sterilitatis: sin illa hoc temporis spacio conceperit, infantemque ediderit, inter infœlices, infœcundasque arbores te numerato.* Probata conditione, puellaque ex Austriaco genere Regi oblata nascitur ei decumo mense filiolus, cui Nicolao nomen Rex indidit, dein altero filia, tertio item & quarto geminæ filiæ, quas postea adultas proceribus suis despondit, vnam Vattembergo, alteram Straconicensi, tertiam Crauaro, dote cuilibet attributa, quæ notham maculam deleret. Nam (vt ille dixit) *vbi dos adest, nullum vitium vitio vertitur.* Ergo & filium Nicolaum nothum regione Opauiensi à Morauia auulsa, dotauit, appellauitque Ducem Opauiensem. Cæterum statim post datum fœcunditatis specimen, diuortium cum Margaretha vxore fecit, ad flaminicas illa in cœnobium, vnde prius abducta fuerat, relegata, quartoque demum anno, Kunigunde legitima rursus vxore superducta, ex qua Venceslaum regni hæredem procreauit. Obierat iam Bela Rex successore Stephano filio: is tanquam cum patre fœdus denuo nuper initum, simul esset sepultum, bellum aduersus Otthogarum per incursiones in Morauiam factas renouat. Qua de iniuria, deque rupto fœdere, quum per Caduceatorem egisset cum Stephano Othogarus, ac rogasset, vt prohiberet populationes à suis in Morauia fieri, responsum ab illo elatius, inflammatiusque retulit, dicente: Nondum se conductum ab Othogaro esse, vt curam tuendæ Morauiæ recipiendam putaret, sibi rem suam curæ fore, vicissim suam curaret Boiemus. Hæc Rege ad ordines referente, omnium in vnum sententiæ congruebant, vt primo quoq; tempore insolentiæ Hungarorum resisteretur. Othogarus comparatis breui copiis, rumoreq; disperso de sua in Morauiam profectione, quasi inde Stephano occursurus quocumq; in loco eum inueniret, subito agmina in Austriam conuertit, in qua classem præterea in Danubio paratam habuit, vt terra & aqua Posonium in ripa Danubii positum, improuisus oppugnaret. Nã audiebat in arce oppidi bonã Gazæ Regiæ partem à Bela adhuc repositã fuisse. Celeri itaq; itinere Posonium cõcedens adeo coniuncta ponit mœnibus castra, vt alloqui oppidanos cohortariq; liceret, ne se per contumaciã repugnandi periculo subiicerẽt, quod imminere solet captis per vim vrbibus. Illi cum se, & a præsidio, & à cõmeatu,

censis, atque .. num. & quaratione est Episcopatum adeptus.

Cremsirium extruit arce Episcopalem.

Hugualdam emit.

Splendide magnificus Brumo.

Anna effeta & sterilis Regina.

Iurgium de impotentia inter maritos.

Ottogarus ex pellice Austriaca Vtriusque sexus gignit liberos.

Oppaua.

Nicolaus Nothus. Margaretha repudiata Kunigundam ducit. hinc Venceslaus.

Stephanus Rex Hungariæ Belæ F. Otthocaro bellum indicit. Anno 1276 flatim.

Classe Posonium obsidet.

Posoniū se Othogaro dedit. Arx Posoniensis expugnata.

propterea quod præter opinionem obsidio acciderat, destitutos viderent, oblatam sibi ab Othogaro salutis spem amplexi, deditionem ei faciunt. Arx diutius defensa, quia situ alto firmior, & rebus defensioni necessariis instructior erat. Sed de illa quoq; propugnatores vi depulsi sunt, aurumq; & argentum, quod ibi inerat, direptum est. Stephano ad Iaurinum morante, cum non adesset nauium copia, quibus posset vltra Danubium, qua parte Posonium iacet, copias suas transferre. At Othogarus classe abundãte, exercitum suum statim transmisit, illumq; in hostem transmouet, ardens cupiditate cũ illo pugnandi. Iussit tamen præfectum aulæ, quem Mareschalcum vocãt (is erat Rodolphus ab Habspurgo Comes) antecedere, qui per viam occursum hostium exploraret, cũ repente ille redit, ac prope adesse hostes renunciat. Viderat quidem turmas frequentes accedere, sed in illis tamen ipse Stephanus non erat, vt mox cognitum est. Cæterũ tanquam adfuisset, Rex aciem ad pugnam ordinauit: cõtra hostes sine ordine in medium procurrebant, vt si qui ab exercitu excurrerẽt, cum illis dimicarent, id quod semel iterumque permissu Regis factum est, pari fere vtriusque partis detrimento. Cohibuit deinde Rex extraordinariam pugnam, & ne quis amplius à signis discederet, vetuit. Id cũ metu factum hostes putarent, extremam infesti aciem adsiliunt, sed tantum abfuit vt illam de gradu commouerent, vt clade suorum non modica accepta, ipsi fuga in castra sui Regis dilaberentur. Inter Iaurinum oppidum & Rabum fluuium, [d] Stephanus castra posita habuit, atq; is fluuius propter altas ripas, & imperuium alueum transitu difficilis erat. Non dubitauit tamen Othogarus, quin Stephanus, vti belli author, transito per pontẽ fluuio, sibi vltro ex parte altera occurreret, in qua ipse aciẽ suam cõstituerat, ibiq; accessum hostium aucupabatur: verum illi ad confligendum acie non valde animati, quoniam equite grauis armaturæ deficiebantur, ad dolum versi castra aliquantum retro à fluuio referunt, pontemq; clam interscindunt, vt oneri succumberet, si illum Boiemi superare tentarent. Quod quidẽ illi fecerunt, sed continuo pons ad transitum eorum qui ante aciem procurrere solent, ponderi cessit, partemq; antecursorum mersit, reliquam partem vltra pontem progressam, Hungari totam deleuerunt, sociis nuper cæsis litantes. Expectabat incolumi acie Othogarus, dum vel pontem nouum ibi constituerent, vel aliam ad pugnam rationem aliquam inirent: vbi comperit Stephanum castris sublatis, quasi victorem Budam accelerare, paucis diebus in Hungaria per populationes consumptis, Viennam se contulit, atque inde Pragam cum laude repedauit. Istic eum legatio ex Germania honorificentissima excepit. Conradus Coloniæ Agryppinæ Archiepiscopus, atq; idem Elector imperii eius legationis princeps fuit, per quam ad Othogarum summum honoris fastigium, nempe Romanum Imperium deferebat. Duo namq; de viginti annis interregnum in Germania tunc durauerat, contendentibus interim de Imperio tam domesticis, quam alienis, tum armis, tum largitione. Domestici erant [e] Henricus Thuringus, & Vilhelmus Batauus, qui in prælio apud Frisios cecidit. Duo item externi Alphonsus Castellæ Rex, & Richardus Regis Angliæ frater, à quo longissime ratio voluntasq; Electorum abhorrebat. Percepta igitur legatione, Othogarus cum suis deliberat, plerisq; eorum subuerentibus, ne si ad regnum Boiemiæ tã late longeq; tunc propagatum, imperium præterea Romanum accederet, intolerãda Othogari arrogãtia fieret, ac tum deinceps à continuis ac longinquis bellis nulla intercapedo. Primus in senatu Ioannes Pragensis præsul sententiam rogatus, dixit breuibus, *vt Rex vltro oblatam dignitatem vtroq; brachio complecteretur: à natura enim optimo cuiq; tantoq; magis Regibus tributum esse, vt honoris & gloriæ sint appetẽtes.* Eadem sibi videri, parens Præsulis, qui summam præfecturam arcis obtinebat, respondit. Hunc in dicendo secutus Andreas Ricianus, à magistratu cameræ Regiæ, vulgo Camerarius cognominatus, infit: *Sibi aliam ac plane contrariam in animo sedere sententiam, quæ suadeat repudiandum esse potius, quam amplectendum munus quod offerretur, tanquam nec regno vtile, nec Regi valde decorum. Quæ enim Regni vtilitas in absentia Regis? non alia videlicet, quam est in exercitu cum abest Imperator, vbi statim vel cessant, vel torpent cuncta officia. Nemini antẽ ignotum, quam sæpissime negocia imperialia, etiam ad longe semotas prouincias, Imperatores euocent, diutissimeq; detineant euocatos. Quid deinde titulus impræsentiarum inanis ad eam fœlicitatem, qua Othogarus potentissimis adæquatur Regibus, plus et decoris astruere potest? Imo apud se persuasum habere, Germanos principes ambitionis auidissimos, non ideo legatos in Boiemiam misisse vt Regem honore cumularent, sed vt in tantis circumundiq; tumultibus, onere illum potius quam se opprimerent. Sibi igitur honestius decentiusq; videri, vt Rex fortuna sua amplissima contentus, domi ita viuat, vt vel Cæsari esse possit terrori, quam vt Germanis principibus fiat obnoxius. Illum enim*

Rodolphus Comes Habspurgi Mareschalcus Ottogari.

Tumultuaria seu potius velitaria certamina.

Ottogarus ad imperii habenas capessendas inuitatus potentissime recusat.

Deliberatio in Senatu de Imperio suscipiẽdo vel renunciendo.

Ioannes xxij. Episcopus Pragensis Georgii Drasitii F. Ricians Camerarius Vatnon.

enim demũ Regem fœliciter vitam traducere suam, qui libertatẽ existimaret fœlicitatẽ, rursus fœlicitatẽ esse libertatẽ. Hac assentatione callida sic Othogarus inflatus & captus est, vt se potẽtia Cęsarem anteire putaret. Itaq; totam imperii conditionem ad se delatã improuide renunciat. Cæterum neque ipsos legatos sine preciosissimis muneribus, neque eorum comites sine purpura aut serico, neque extremum quemque sine vestibus ex cariore vellere confectis, vacuum à se dimisit. Alioqui iu vestiendis hominibus omnium liberalissimus, bis in singulos annos cunctam suam aulam vestiebat. Inter sacerdotes deiude quoscumque obuios, quotannis pannum lautiorem, qualem ei vectigalia ex Danubio suppeditabant, assidue distribuebat. Postremo per tempus cuiusque Quadragesimæ, quingentos simul mendicos nouis induuiis induebat: ac præterea cibo suo eosdem aluit: sic interim superstitionem perosus, vt illam supplicio puniendam duxerit. Irrepserunt tunc ex Saxonia complures in Boiemiam cum peregrina religione, Lupercali haud multum dissimili: nam vt nudi Luperci currebant, ita isti vmbilicotenus nudati ambulabant, lora manibus gestantes, quibus terga sua, non autem vti Luperci vultus, sanguine fœdabant, per hæc februari se, purgariq;, perinde atq; baptismo sanguinis docentes. Magnos ad illos sicariorum, adulterorumq;, & aliorum perditorum vtriusq; sexus hominum fiebat concursus, sed habitum omnes, non autem mores apud eos mutabant, imo pleraq; prioribus deteriora peccabant, donec Othogarus, alios igne combureret, alios aqua submergeret, plures regno exturbaret. Ab hac item parte eidem regno bene consulens, quod pondera in illo & mensuras, partim varias & inter se diuersas, partim fraude doloq; nonnullorum vitiatas, ad vnum æquabilemq; modum reuocauerit, quodq; securitati viatorum prospexerit, sublatis de regno viarum insessoribus. Porro Germani principes, simul atq; cognouerunt, Imperium Romanum ab Othogaro despici contemniq;, non vltra distulerunt, quin vicissim in contemptum eius Cęsarẽ sibi deligerent, Rudolphum Habesburgi Comitem, qui paulo ante præfectus aulæ Othogari fuit, hac potissimum ratione inducti, quod Rudolphus satis multo tempore sub Othogaro tanquam militiæ peritissimo duce meruerit, aliquotiesq; ordinibus regẽdis à Rege præpositus erat, ac belle semper operam suam Regi approbauit. Illum autẽ imperare debere Germani dicebant, qui armis aduersario posset resistere, quam potẽtiam Rudolphus in fortuna sua non admodum ampla, quo facilius assequeretur, totum se principibus permisit, qui eum statim in Germania more solemni coronauerunt. Post hæc continuo indictus ab eo conuentus, vt omnes imperio subiecti Norbergam ad exhibendum nouo Cæsari officiũ debitum & obsequium conueniãt. Rursus Othogarus venire contempsit. At Rudolphus de principum sententia, primum Austriam ab eo, tanquam Imperii prouinciam, quam mulier abalienare, aut dotis, aut alio quouis titulo non potuerit, repetit. Dein Carinthiam etiam, atq; Stiriam, quas æque Vdalrico sine Cæsaris assensu vendere minime licuit, quum vtraque ad Imperii, vt vocant feudum pertineat. Hoc insuper adposuit, vt in verba sua more maiorum iuraret. Vehementissime ad singula excanduit Othogarus: *ipsa re*, inquiens, *verum experior, de quo aliquando subdubitaui: insolentius nihil esse humili cum surgit in altum. Hic Rudolphus, heri videbatur assecla noster, hodie Germanorum Cæsar, vt subito per summam insolentiam veteri domino suo insultat. Sed propediem sentiet, vter magis valeat, dominus an seruus.* Iratus deniq; respondet: *Nihil se Rudolpho debere, nihil etiam velle ei reddere.* Ita vtrinque exacerbati ab vtraque parte copias ingentes comparant. Cæsare cum suis destinatum habeute Hercyniam syluam occupare, ac se inde per Teplenses agros iu Boiemiam interiorem insinuare, sed præuertit Rex, omnia in syluas & montes itinera omni modo impedire, ne qua facultas fieret introeũdi. Ergo Cæsar exercitum in Austriam vltra Danubium traducit, ibique Belsum oppidum, mox ipsum Lincium, & alia præterea loca sua sponte in partes Cæsaris transeuntia recipit. Indeq; secundum flumen lente progreditur, aucupans Regis consilia, si qua de traiiciendo exercitu iniret, quem vt abhorrere à traiectu videt, nec ipse transire flumen festinat. Ita medius inter duos exercitus Danubius, plusquam sesquimensem fluebat, quo temporis spacio, pabuli frumentiq; inopia vtraq; castra arcte premi cœpta sunt, non siue metu futuræ seditionis:

Nescit enim plebs ieiuna timere.

Sed vtrinque tandem pacis authores reperti qui dicerent, *tempus maxime idoneum de pace agendi adesse, dum adhuc vires vterq; suas ostentat, nondum autem in periculum illas adducere audet, ac pari ambo difficultate annonæ vrgeantur, quæ vtrumque cogat, vel ad conserendam statim manum, quod fieri nisi traiecto Danubio nequeat, vel ad castra turpiter soluenda. Nonne*

Othogarus oblatum repudiat Romanum imperium.

Munificus Othogarus.

Flagellariorum abolet sectam Othogarus.

Pondera & mensuras emendat.

Purgat latronibus itinera.

Rudolphus Imperator. Anno 1273.

Tenuis fortunæ Rudolphus tres electores affinitate tradit is filiabus vxoris sibi coniungit.

Othogarus præ[illegible] Cæsarẽ contemnit a quo repetundarum accusatur.

Bellum Rudolphi Cæsaris aduersus Othogarum.

Cæsar in Austriam.

Fames.

Concordiæ rationes ineuntur.

conducibilius fore, vt citra sanguinis profusionem Cæsar cum Rege pace & concordia conuenirent.

Congressus Imperatoris cum Rege Kambergæ.

Insula modica in Danubio erat, quam Kambergam appellabant, in hac, vt cum iis modo, qui à consiliis essent vterque veniret, cæteraq; interim multitudo, vt ripas Danubii quietis stationibus occuparet, placitum & decretum fuit. Vbi illo ventum est, Rudolphus simulato erga Othogarum obsequio, prior ei cum salute & complexu occurrit, patremq; & patronum ex veteri fortuna cōsalutat, agitq; gratias quod pacatum, quam hostilem indueret animum, & fœdere potius, quam ferro periculosissimum vtrinque bellum extinguere maluerit. [f] Dein Principes adhibet, quibus velut testibus mutuam

Affinitate contracta liberi desponsantur.

ante omnia cum Othogaro affinitatem contrahit, desponsa filio eius Venceslao octauum annum agenti, vicissimq; petendo, vt Rudolpho filio Othogarus filiam suam daret in matrimonium. Quibus rebus per speciem summæ amicitiæ confectis, hilarique & læto conuiuio, sine vlla Othogari suspicione confirmatis: tum demum Rudolphus, quod cum animo suo, eumq; ipsis Principibus statutum atq; deliberatū habuit, in primis videlicet vt arrogantiam Othogari infringeret, dein vt Austriam illi adimeret, speciosissimis illum blandissimisq; inuitat verbis, vt si palam pudeat, saltem secreto intra

Ad præstādum Cæsari solitum & debitum obsequium Othocarus inuitatur.

tentorium paucis coram arbitris, debito per fidem Cæsari præstandam fungeretur officio: aliter namq; stabilem inter ipsos perpetuamq; amicitiam coire nō posse, nisi exhibito fideli prius obsequio. Abominātem rursus Othogarum dignitatem suam, Rudolpho submittere persuadent proceres, non minus Cæsarem ob veterem familiaritatem quam Regem suum respiciētes, vt se fidei Cæsaris committat. Quod cum ille facit, atq; vt mos habet, quinq; vexilla Cæsari de manu sua offert, restituit duo ille dūtaxat, ac sibi

Morauia cum Boiemia Othogaro concessa, reliqua prouincia adempta.

tria, Austriæ videlicet, Carinthiæq; & Stiriæ nomine retinet, quasi tutelæ interim titulo possideret, dum matrimoniū recēs conciliatū ad effectum perduceretur, tū deinde illas quoq; regiones, Venceslao Othogari filio pro dote accessuras: addita ad hanc vafriciē illa insuper cōtumelia, per tentoriū machinosum ita concinnatū, vt laxatis funi-

Callido Augustale tentorium extructum ante subsellia sui vniuersi prouolutum ad Imperatoris genua exhibet spectādum Othocarum.

bus cōfestim in partes rueret. Dū igitur genu adhuc nixus ante Tribunal Cæsaris procumberet, repente tentorium dissolutū est, atq; vtriq; exercitui Othogarum spectandum præbuit, Germanis ignominiæ applaudentibus, contra Boiemis dira detestatione illam prosequētibus, mirumq; in modum admirātibus, quid nam Regi acciderit, quod tam submisse abiecteq; se Rudolpho prostrauerit. Sed quid Rex faceret insidiosis rhetibus irretitus, quæ iam excutere nō poterat, nisi vt ad præsens scenæ sibi per dolū præparatæ inseruiret? ex qua mox plenus tacita indignatione discessit. Sed quanto atrocius Regina mulier impotens domum reuerso insultauit, multa ei probra aggerens, quibus se domumq; suam cum toto regno turpiter dedecorasset: millies enim mori, quam ita ludificandum se hosti præbere decentius fuisse dicebat: tanto acrius Rex in apertam vltionem erupit, à suis auspicans, quorum consilio imperium à se reiecit, deinde in ver-

Consultoribus honores adimit. Filiam sacrat. recrudescit bellum.

ba Cæsaris iurauit. Ergo Riczano magistratum insignem, quem gerebat, Vilhelmo arcem Podiebradam, Vartembergo Glacensem adimit, quibusdā etiam aula interdicit, ac filiam suam, quā filio Rudolphi despondit, Deo cum aliis decem puellis cōsecrat, vt mutuam dirumpat affinitatem. Post, nouum rursus contra Rudolphū ex Boiemis Morauisq; & Polonis scribit exercitū, vt ab eo fraude, sicut dicebat, erepta, armis repetat. Rudolphus tametsi vniuersam Germanorum potentiam contra Othogarum concitatam circum se haberet, nihilominus tamen operam præterea dabat, vt sibi regios non-

Cæsar Milotam Morauiæ Capitaneum corrumpit.

nullos, recenti iniuria læsos, præmiis, pollicitisq; adiungeret. [g] Forte Rex tum oblitus fuerat offensionis, qua præfectum Morauiæ, quem Capitaneū vocant, Milotam nomine, quondam offenderat, cum Morauicas copias in eius fidem sublestam futilemq; cōmitteret. At Rudolphus memoria meminerat, ideoq; nō omisit illam Milotæ, cum quo din aliquando domestice vixerat, refricare, eumq; temporis commonefacere, quod ei facultatē & veteris aduersus Regē offensæ vlciscēdæ, & nouæ gratiæ apud se exaugendæ tribueret. Prope Znoymam Rex castra iam contraxerat, maiores ibi tum ex Boiemia, tum ex Polonia vires expectans, interimque arcem cum castello in Austria, quod

Drosendorfium expugnat Othocarus.

Drosendorfum appellant, oppugnans, quod etiam expugnauit. [h] De Cæsare nihil adhuc certū habens vbinam se cōtineret, cum ecce tibi ille superato Danubio cū tota mole sua ad oppidum Lauam inexpectatus adest. Nullo pacto Rex cōtemptum Rudolphi

Acies instructa. Prœliū ad Lauam cōmissum.

ex animo suo poterat deponere, quasi cōtra eum satis semper instructus paratusq; esset, quare nihil cunctatus, obuiam ei cum iis, qui ad manum aderant, procedit, accedensq; propius, aciem ipsemet dispōnit, in læuo cornu Milotam adiūctis ei Polonis, locat, monitum, quando equitatu grauioris leuiorisq; armaturæ abundaret, vt operam nauaret

strenuam,

strenuam, nescius aliam eum operam Cæsari prius vendidisse, nimirum perfidiosissimam, vt ne pugnaret, sed fugæ principium vt faceret. Ipse Rex in dextro, vt solitus erat, cornu stans, ad Boiemos, versus, *Non recuso*, inquit, *quo minus vobis liceat, vt me æmulemini, siue audaciæ siue timoris exemplum dedero*, iubetque se illos sequi. Ruebant Boiemi cum Rege suo in Rudolphi aciem: nam in eum potissimum totus erat conuersus impetus, cum eques citato equo Regi nunciat, Milotam de acie sua cedere. *Quid mihi*, inquit, *tam optandum quam scelere proditorum meorum cadam potius, quam per ignauiam aut trepidationem fugiam, cadere autem Rex honestius, nisi in prima acie non potest, hunc itaque locum tuebar, quoad facultas tuendi supererit.* Instabat Rudolphus iam grauior, quam vt sustineri potuerit: Eum duo fratres ex Styria necis Regiæ auidi, quoniam tertium illorum fratrē Rex de medio per supplicium sustulerat, assidue sequebantur. ij propius Rege viso, cognitoque maxima ambo vi in vnum cooriuntur, multoque labore fessum, hastis ad terram affigunt, & postquam mortuum vident, grandi voce exclamant, prostratum iacere Otthogarum. Ferunt Rudolphum ab hac voce aures suas auertisse, nec fratres illos postea in conspectum suum admisisse, adeo grauiter cæsum, non autem captum esse tulit. Dies qua tam inclytus & generosus Rex cecidit, diuo Ruffo celebris fuit. Ex hinc inter infandas infaustasque a Boiemis habita. quæ opinio posthac confirmata est cæde Ioannis Regis Boiemiæ, eadem die in prælio Britannico interfecti. Corpus Othogari primum Znoymam delatum, aliquamdiu ibi honorifice quieuit, post transferri Pragam illud placuit, & in cœnobio diui Francisci ab illo ædificato, maiore pompa sepeliri. Cæterum victor Rudolphus, non contentus successu pugnæ, cædeque Boiemorum qui in illa ceciderant, alios quoque fuga incomposita dispersos, vsque in Boiemiā persequebatur, it inere vbique locorum qua incedebat, pagis vicisq; & colonis infesto, ac præsertim cœnobiis ditioribus exitioso. Nam cœnobium Regiæ coronæ ab Othogaro extructum, amplissimisque donariis exornatum, non solum ad murorum ędificiorumque, sed ad hominum quoque Deo consecratorum exitium pessumdatum. Direptum mox cœnobium Osecum, ab eodem Othogaro exaltatum, & igne tandem à Germanis exustum. similem calamitatem Zderasium, Teplense, Doxanum, Ostrouiense expertum. Nisi quod ex Ostrouiensi cœnobio sodales per tempus aufugerunt, rebus cæteris secum ablatis omnibus, extra illas quæ in horreis, & penu recondi solent, quarum copiam Germani nacti sesquimenseum ibi substiterunt. Indeque ad Pragenses vsque agros populandos excurrebant: postremo tamen eam, quam aliis gratiam loco retulerunt, ignem illi subiiciendo. Vnum modo cœnobium, Vilimense cognominatum, in quo centum & octoginta contubernales sacerdotes erant, in tot ac tantis malis fortiter restitit dum legem illam magis sequitur, quę vim vi repellendam iubet, quam eam quę pugnare sacerdotes vetat. Bis igitur acri violentoq; assultu mœnibus cœnobii Germanos assultantes, tanta bis etiam vi strageque illos à se depulerunt, vt cētum & quinquaginta illorum desiderarentur, nec tertio quisquam muros aggredi ausus fuit. Venit tandem in Boiemiam Otho Marchio Brandeburgensis, vna cum vxore sua, quæ soror Othogari erat, tutelam Venceslai suscepturus, si ei per Rudolphum concessa foret. Nā (vt diximus) Venceslaus Othogari filius, pusio etiam tum erat, nōdum annum excedēs octauum. Eius curam, pater expeditionem faciens, Gregorio Drasitio, & Ioanni filio eius, qui præsulem Pragensem agebat, mandauit. Sed Ioannes ex nimio angore animi, quo eum calamitosa patria ab externis misere peruastata affecerat, vitam tunc finierat suam. Magis igitur idoneus Rudolpho visus est Otho, tanquam Marchio, vt tutorem pupilli Regii ageret, quam Gregorius priuatam gerens personam Ita solus Marchio tutelæ, simulque regno gubernando, quoad puer adolesceret, prępositus. Tum etiam per eundem Rudolphum ipsi Milotæ summus in Morauia Magistratus, additis bene multis possessionibus, ad arbitrium voluntatemq; ipsius prorogatus. Donatus & Polonus oppido Glatio, cum tota eius ditione. Sed quanto maiora præmia proditionis erant, tanto maior infamia eminebat & apparebat.

Milota fuga principium facit.

Regis insidias [illegible]

Othogarus interemptus. Hungari à Rege suo victi [illegible].

Anno 1278 ad. die Augusti.

Reliquias belli persequitur imperator.

Monasteria spoliat.

Vilimense monasterium Germanos repellit.

Otho Longus Marchio Venceslai pupilli tutelam suscipit per assensum imperatoris.

Præmium proditionis Glacii urget Cremanorum.

* *Conradus frater Ludouici Lantgrauij Hessiæ mariti D. Elizabethæ in ordine magister Prussiæ.*

* *Alpra Comanorum Dux auxilio fuit Belæ, licet assuisse etiam Polonica Boleslai verecundi dicantur auxilia.*

* *Hungari adeo bello Tartarico effœtam fuisse dicunt Hungariam, vt vix tot tota Hungaria, etiam qui tum vixerant, superstites relictos testentur. Fidem facit & inopia equorum, vt bigas homines equorum loco ducerent.*

d Stephanus belli fortuna non eadem ac patri fuit, quippe, qui Australes & Bohemos insigni usque adeo victoria profligauit, ut paterni iacturam nominis in hac re magna ex parte resorserit. Tanta clade Othogarum ad flumen Raperam superauit, ut parem pro patre vicem hosti retulisse prædicetur.

e Æmuli Romani Imperij Henricus Landgrauius Thuringiæ & Hessiæ, Vilhelmus comes Hollandiæ, Richardus Cornubiæ comes Iohannis Angliæ Regis filius, Henrici Regis frater, Alphonsus Hispanus Rex Castellæ.

f Rudolphus Cæsar	Othogarus Rex Boiemiæ
Rudolphus filius	Agnes filia
Iuttha filia	Venceslaus Rex Boiemiæ.

g A morte Miesconis contra Tartaros qui militarat, Ottocarus vi Oppauiam occuparat, & Nicolao spurio tradiderat. Repetebat Boleslaus pudicus Poloniæ princeps & ex decreto conuentus Oppauiensis, auxilia subministrauit Othocaro contra Cæsarem.

h Cæsari Ladislaus Chunum Regem Hungariæ opem tulisse tam Hungari quam Poloni & Germani affirmant. hi 15000 Hungarorum affuisse tradunt.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER OCTODECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI OCTAVI.

Venceslaus Ottogari filius VI Bohemiæ rex, & Poloniæ rex declaratus. Marchio Brandeburgensis tutor. Perfidum Othonis consilium Bohemis exitiosum, nisi obstitisset Cæsar. Magistratibus constitutis Otho discedit. Bohemis arcis ingressu interdictum. Reuersus Episcopum Brandeburgensem adducit æque aut minus religiosum. Vicarium relinquit. Sacellum hic regium spoliat, prædam cum Marchione partitus. Thobias Episcopus Pragensis minitatur Pontificis indignationem. irritat crabrones. Multantur sacerdotes & subditi Tobiæ. Regina fallit custodes Germanos. Ad Nicolaum mariti spurium Oppauiam fugit. Marchio reuersus curam administrandi regni episcopo Thobiæ & Theobaldo pratori regni concedit. Venceslaum in Marchiam suam abducit. Bene illic rem administrãs. Regina Zauißio Rosensi adultero nubit, prius grauida ex eodem. Venceslaus quindecim annorum reducitur, solutis sexaginta milibus aureorum pro sumptu. Lætus Praga excipitur. Multis veniam delicti impertitur: illa & marito gratiam impetrat. Primus hic in aula dignitatis gradum adipiscitur. Insolens perinde ut Marchio, Rosensis, coniuge omnes querimonias apud filium diluente. Mortua regina auctoritas Zauißii imminuta. Nuptiæ Pragæ celebratæ cum Iudith Rodolphi Cæsaris filia. Sumptus insani facti, conuiuiis splendidißimis adhibitis. Premislaus (potius Venceslaus) natus. Egram Cæsar venit. Dos ampla & priuilegia summa. Rex Bohemiæ elector & pocillator perpetuus. Zauißius eques Iohannita ducit Ladislai regis Hungariæ sororem, facer sacram. Coniuratio in regem à Rosensi factione. Pietas Venceslai. Zauißius capitur. Restituit arces reginæ dotales. capite priuatur. Rex Hungariæ conscius à Cumanis trucidatur. Henricus quoque Vratislauiensis socius coniurationis veneno sublatus. Hæres Venceslaus ex pacto. Opoliẽsis princeps se Venceslao subijcit in perpetuum. Ab amita Griphina Leschi nigri vidua hæres Poloniæ instituitur. Thobias episcopus præcedit. Cracouiam ingreditur. Sandomiria obstat. Premislai maioris Poloniæ principis præsidia fulta. Siradum quoque Vladislaus Loktecus munit. Venceslaus Othone Marchione auxiliatore ambo occupant præsidia. Cæsar moritur. Albertus filius dotem reginæ Austriam inuadit. Reditum Venceslaus maturat. imperij decus sibi oblatum Adolpho Nassouio confert. Hic filio Roperto Venceslai filiam coniugem impetrat, Regina partu filiæ Iudith humanis rebus perfungitur, & filiola extincta. Poloni de rege deliberant, usi Alexio iureconsulto bilingui. Premislaus coronatur rex Poloniæ. Octauo mense in Pomerania à Marchionibus Brandeburgensibus interficitur. Vladislaus ambit regiam dignitatem. Ob mores peruersos repulsam fert. Venceslaus rex Poloniæ inauguratus, ducta Premislai filia hærede. Gnesnæ coronatus. Posnaniæ nuptiæ peractæ, Vladislaus bonis exuitur in Hungariam profugus. Gubernatores à Venceslao in Polonia constituti. Redit Venceslaus in Bohemiam. Monetam meliorem cudit. Cotius legisperitus iudicia Bohemorum perscribere & ordinare vult. Impedit nobilitas. & gymnasium condere ab ijsdem prohibetur. Fulgura metuit Venceslaus. Adolphus Cæsar ob auaritiã exosus. Ab Alberto Austrio præliãs interficitur, &

Digitized by Google

tur, & Cæsar hic declaratur. Pontifex Andream Venetum reiicit, & Carolum Robertum Hungaris obtrudit. Archiepiscopus Coloc[i]ensis dissentit à Pontifice res nouas in Hungariam moliente. Venceslaus ad regnum Hungariæ capessendum inuitatur. Abnuit: verum filium Venceslaum Hungaris concedit. Pontifex excommunicat Caroli aduersarios: cum nihil proficit, indignationem in Venceslaum seniorem transfert. Incitat Albertum Cæsarem aduersus Venceslaum. Cæsar nouo exemplo decimas poscit ex argentariis Cuthnensibus. (Rex pauper calumniator) Negatur. Conscribitur vtrinque exercitus. Albertus adiutus Pontifice factionem Caroli fouet in Hungaria filio Rodolpho duce. Hic Moraniam vastat. Cæsaris præcursores montibus Cuthnensibus expilandis inhiant. Aquis venenatis pereunt. Cæsar exercitum reducit infecta re. Venceslaum filium ex Hungaria pater reducit. Dissolute vixit filius in Hungaria. Corona redimitus in conspectum patris prodit. Corona quoque cum filio in Boiemiam abducitur. Petermannus Budæ præfectus. Otho dux Bauariæ in regem Hungariæ electus aduersus Carolum. Recipit coronam & ius regni gratuito à Venceslao. Iudæorum enorme facinus Christianis contumeliosum, sed seuere punitum. Cachecticus Venceslaus. Moritur Pragæ habita exhortatoria ad filium quam pientissima.

PRAGÆ Venceslaus cum matre Kunegunde ab Othogaro relictus, ibidem à Gregorio alumno, iuxta præscriptum paternum fouebatur, donec ex consensu omnium ordinum, cura fouendi illius ad Marchionem Brandeburgum transferretur. Qui, vt iam inde ab initio fauorem sibi Boiemorum conciliaret, locutus illis dicitur fuisse placita, sed assimulata verius, quam sincera. Valde enim hoc placuit, quod magnæ sibi curæ fore polliceretur, vt omnia in regno pacaret, in meliusque cuncta reformaret, quæ per Germanos essent interturbata, multo istud magis gratius fuit, quod subiunxit: *Aequum esse, Boiemos cogitare vtrum sibi potius esse vtilius, iusśne vt legibus, & moribus seruiant, an vt imperio Germano obtemperent, cuius egregiam scilicet moderationem intra paucas ebdomades experti essent: si vtroque versum pro adiutore vterentur, siue primum retinere, seu alterum subire malint.* Illis perire malle, quam Germanis subiici exclamantibus, *En me*, inquit, *Ducem promptum contra Rodolphum habetis: scribite modo protinus militem, & bellum communis libertatis Boiemorum causa renouate.* Capti hoc versuto Marchionis sermone Boiemi, illum quasi cœlo demissum patronum laudibus in astra ferebant. Sed breui apertæ sunt, quæ latebant insidiæ prorsus immanes. Quid enim immanius, quam gentis totius exitium quærere, nullius rei alterius causa, nisi vt tu in illius locum, cum gente tua succedas? Id quod Marchio affectabat, magnamq; inde gloriam se, cum à Cæsare, tum ab vniuersa Germania adepturum sperabat, si Boiemos in vnum locum contractos, Germanis interficiendos obiiceret. At Cæsar tam impiam, tamque inhumanam & truculentam vasti animi affectionem, grauissimis scriptis reprehendit: ipsumque Marchionem tutelaris fidei submonuit, in quam pupillum receperit cum toto regno tuendum. In illo si qui reperti fuerint, quorum audaciam ipse coercere haud posset, sibi puniendos relinqueret, pacis autem & quieris amantes ne læderet. Se namque pupillo, quem in locum filii, desponsa ei filia sua adoptauerit, hoc merito debere, vt incolume regnum illi restituat: satisque idem Cæsar negocii habuit, vt Marchionē Boiemis tam insigniter offensis reconciliaret. Qui sane id temporis in Boiemia diutius non est moratus, quam dum officia describeret, illaq; fere Germanis tantum distribueret, inter præcipua illis iniungens, ne quem Boiemum in arcem Pragensem per speciem salutandi aut reginam, aut filium eius, intromitterent, atq; illi quod iniunctum erat, adeo insolenter exequebantur, vt ne Thobiæ quidem Pragensi Antistiti, Primitium sacrum in æde diui Viti facere cupienti, portas arcis voluerint aperire, sed coactus est rem diuinam in cœnobio Strahouiensi peragere, ingenti cōtra Germanos murmure populi, qui Pontificem, religionis officiique causa in cœnobium prosequebatur. Quod vbi Marchio accipit, manu Saxonum valida comitatus, Pragam redit, secum Præsulem Brandeburgensem adducens, moribus suis multum cōgruentem, nisi quod audacius Præsul quam Marchio, religionem propter nimiam sibi cum illa familiaritatem contemnebat. Hunc igitur cum Marchio discedens pro se vicarium tutorem pupillo, quem in arcem remotiorem vna cum matre seposuerat, præfecisset, eiq; Pragæ firmum suorum præsidium reliquisset, vocat ad se pius Pontifex, Marchione iam absente, cætum sacerdotum in arce Pragensi degentium, cupitq; ab illis se deduci ad sacellum, quod audiat regio splendore ex auro & gemmis ab Othogaro esse exornatum, velle se illam magnificentiam Regis

Venceslaus VI. Bohemiæ non Poloniæ Rex impubes adhuc.

Astutus Marchio.

Dolosum & vafrum consilium in perniciem Boemorum excogitatum.

Cæsar offensus Marchionis peruersa animo.

Marchio constituit magistratus in Boemia.

Tobias XXIII. Episcopus Pragensis.

Insolentia Germanorum.

Marchio adducit Episcopum Brandeburgensem in Boemiam.

d *Stephanus belli fortuna non eadem ac patri fuit, quippe, qui Australes & Bohemos insigni usque adeo victoria profligauit, ut paterni iacturam nominis in hac re magna ex parte retorserit. Tanta clade Othogarum ad flumen Raperam superauit, ut parem pro patre vicem hosti retulisse prædicetur.*

e *Aemuli Romani Imperij Henricus Landgrauius Thuringiæ & Hessiæ, Vilhelmus comes Hollandiæ, Richardus Cornubiæ comes Iohannis Angliæ Regis filius, Henrici Regis frater, Alphonsus Hispanus Rex Castellæ.*

f	*Rudolphus Cæsar*	*Othogarus Rex Boiemiæ*
	Rudolphus filius	*Agnes filia*
	Iuttha filia	*Venceslaus Rex Boiemiæ.*

g *A morte Miesconis contra Tartaros qui militarat, Ottocarus vi Oppaniam occuparat, & Nicolao spurio tradiderat. Repetebat Boleslaus pudicus Poloniæ princeps & ex decreto conuentus Oppaniensis, auxilia subministrauit Othocaro contra Cæsarem.*

h *Cæsari Ladislaus Chunum Regem Hungariæ opem tulisse tam Hungari quam Poloni & Germani affirmant. hi 15000 Hungarorum affuisse tradunt.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER OCTODECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI OCTAVI.

Venceslaus Ottogari filius VI Bohemiæ rex, & Poloniæ rex declaratus. Marchio Brandeburgensis tutor. Perfidum Othonis consilium Bohemis exitiosum, nisi obstitisset Cæsar. Magistratibus constitutis Otho discedit. Bohemis arcis ingressu interdictum. Reuersus Episcopum Brandeburgensem adducit æque aut minus religiosum. Vicarium relinquit. Sacellum hic regium spoliat, prædam cum Marchione partitus. Thobias Episcopus Pragensis minitatur Pontificis indignationem. irritas crabrones. Multantur sacerdotes & subditi Tobiæ. Regina fallit custodes Germanos. Ad Nicolaum mariti spurium Oppaniam fugit. Marchio reuersus curam administrandi regni episcopo Thobiæ & Theobaldo prætori regni concedit. Venceslaum in Marchiam suam abducit. Bene illi rem administrās. Regina Zauissio Rosensi adultero nubit, prius grauida ex eodem. Venceslaus quindecim annorum reducitur, solutis sexaginta milibus aureorum pro sumptu. Lætus Pragæ excipitur. Multis veniam delicti impertitur: illa & marito gratiam impetrat. Primus hic in aulā dignitatis gradum adspiscitur. Insolens perinde ut Marchio, Rosensis, coniuge omnes querimonias apud filium diluente. Mortua regina auctoritas Zauissii imminuta. Nuptiæ Pragæ celebratæ cum Iudith Rodolphi Cæsaris filia. Sumptus insani facti, conuiuiis splendidissimis adhibitis. Premislaus (potius Venceslaus) natus. Egram Cæsar venit. Dos ampla & priuilegia summa. Rex Bohemiæ elector & pocillator perpetuus. Zauissius eques Iohannita ducit Ladislai regis Hungariæ sororem, facer sacram. Coniuratio in regem à Rosensi factione. Pietas Venceslai. Zauissius capitur. Restituit arces reginæ dotales. capite priuatur. Rex Hungariæ conscius à Cumanis trucidatur. Henricus quoque Vratislauiensis socius coniurationis veneno sublatus. Hæres Venceslaus ex pacto. Opoliēsis princeps se Venceslao subijcit in perpetuum. Ab amita Griphina Leschi nigri vidua hæres Poloniæ instituitur. Thobias episcopus præcedit. Cracouiam ingreditur. Sandomiria obstat. Premislai maioris Poloniæ principis præsidia fulta. Stradum quoque Vladislaus Loktecus munit. Venceslaus Othone Marchione auxiliatore ambo occupant præsidia. Cæsar moritur. Albertus filius dotem reginæ Austriam inuadit. Reditum Venceslaus maturat. imperij decus sibi oblatum Adolpho Nassonio confert. Hic filio Roperto Venceslai filiam coniugem impetrat, Regina partu filiæ Iudith humanis rebus perfungitur, & filiola extincta. Poloni de rege deliberant, usi Alexio iureconsulto bilingui. Premislaus coronatur rex Poloniæ. Octauo mense in Pomerania à Marchionibus Brandeburgensibus interficitur. Vladislaus ambit regiam dignitatem. Ob mores peruersos repulsam fert. Venceslaus rex Poloniæ inauguratus, ducta Premislai filia hærede. Gnesnæ coronatus. Posnaniæ nuptiæ peractæ. Vladislaus bonis exuitur in Hungariam profugus. Gubernatores à Venceslao in Polonia constituti. Redit Venceslaus in Bohemiam. Monetam meliorem cudit. Cozius legisperitus iudicia Bohemorum perscribere & ordinare vult. Impedit nobilitas. & gymnasium condere ab ijsdem prohibetur. Fulgura metuit Venceslaus. Adolphus Cæsar ob auaritiā exosus. Ab Alberto Austrio prælians interficitur, &

tur, & Cæsar hic declaratur. Pontifex Andream Venetum reiicit, & Carolum Robertum Hungaris obtrudit. Archiepiscopus Colocienſis diſſentit à Pontifice res nouas in Hungariam moliente. Venceslaus ad regnum Hungariæ capeſſendum innitatur. Abnuit: verum filium Venceslaum Hungaris concedit. Pontifex excommunicat Caroli aduerſarios: cum nihil proficit, indignationem in Venceslaum ſeniorem transfert. Incitat Albertum Cæſarem aduerſus Venceslaum. Cæſar nouo exemplo decimas poſcit ex argentariis Cuthnenſibus. (Rex pauper calumniator) Negatur. Conſcribitur vtrinque exercitus. Albertus adiutus Pontifice factionem Caroli fouet in Hungaria filio Rodolpho duce. Hic Morauiam vaſtat. Cæſaris præcurſores montibus Cuthnenſibus expilandis inhiant. Aquis venenatis pereunt. Cæſar exercitum reducit infecta re. Venceslaum filium ex Hungaria pater reducit. Diſſolute vixit filius in Hungaria. Corona redimitus in conſpectum patris prodit. Corona quoque cum filio in Boiemiam abducitur. Petermannus Budæ præfectus. Otho dux Bauariæ in regem Hungariæ electus aduerſus Carolum. Recipit coronam & ius regni gratuito à Venceslao. Iudæorum enorme facinus Chriſtianis contumelioſum, ſed ſeuere punitum. Cachecticus Venceslaus. Moritur Pragæ habita exhortatoria ad filium quampientiſsima.

PRAGÆ Venceslaus cum matre Kunegunde ab Othogaro relictus, ibidem à Gregorio alumno, iuxta præſcriptum paternum fouebatur, donec ex conſenſu omnium ordinum, cura fouendi illius ad Marchionem Brandeburgum transferretur. Qui, vt iam inde ab initio fauorem ſibi Boiemorum conciliaret, locutus illis dicitur fuiſſe placita, ſed aſſimulata verius, quam ſincera. Valde enim hoc placuit, quod magnæ ſibi curæ fore polliceretur, vt omnia in regno pacaret, in meliuſque cuncta reformaret, quæ per Germanos eſſent interturbata, multo iſtud magis gratius fuit, quod ſubiunxit: *Æquum eſſe, Boiemos cogitare vtrum ſibi putent eſſe vtilius, ſuiſne vt legibus, & moribus ſeruiant, an vt imperio Germano obtemperent, cuius egregiam ſcilicet moderationem intra paucas ebdomades experti eſſent: ſe vtroque verſum pro adiutore vterentur, ſiue primum retinere, ſeu alterum ſubire malint.* Illis perire malle, quam Germanis ſubiici exclamantibus, *En me*, inquit, *Ducem promptum contra Rodolphum habetis: ſcribite modo protinus militem, & bellum communis libertatis Boiemorum cauſa renouate.* Capti hoc verſuto Marchionis ſermone Boiemi, illum quaſi cœlo demiſſum patronum laudibus in aſtra ferebant. Sed breui apertæ ſunt, quæ latebant inſidiæ prorſus immanes. Quid enim immanius, quam gentis totius exitium quærere, nullius rei alterius cauſa, niſi vt tu in illius locum, cum gente tua ſuccedas? Id quod Marchio affectabat, magnamq; inde gloriam ſe, cum à Cæſare, tum ab vniuerſa Germania adepturum ſperabat, ſi Boiemos in vnum locum contractos, Germanis interficiendos obiiceret. At Cæſar tam impiam, tamque inhumanam & truculentam vaſti animi affectionem, grauiſſimis ſcriptis reprehendit: ipſumque Marchionem tutelaris fidei ſubmonuit, in quam pupillum receperit cum toto regno tuendum. In illo ſi qui reperti fuerint, quorum audaciam ipſe coercere haud poſſet, ſibi puniendos relinqueret, pacis autem & quietis amantes ne læderet. Se namque pupillo, quem in locum filii, deſponſa ei filia ſua adoptauerit, hoc merito debere, vt incolume regnum illi reſtituat: ſatiſque idem Cæſar negocii habuit, vt Marchionē Boiemis tam inſigniter offenſis reconciliaret. Qui ſane id temporis in Boiemia diutius non eſt moratus, quam dum officia deſcriberet, illaq; fere Germanis tantum diſtribueret, inter præcipua illis iniungens, ne quem Boiemum in arcem Pragenſem per ſpeciem ſalutandi aut reginam, aut filium eius, intromitterent, atq; illi quod iniunctum erat, adeo inſolenter exequebantur, vt ne Thobiæ quidem Pragenſi Antiſtiti, Primitium ſacrum in æde diui Viti facere cupienti, portas arcis voluerint aperire, ſed coactus eſt rem diuinam in cœnobio Strahouienſi peragere, ingenti cōtra Germanos murmure populi, qui Pontificem, religionis officiique cauſa in cœnobium proſequebatur. Quod vbi Marchio accipit, manu Saxonum valida comitatus, Pragam redit, ſecum Præſulem Brandeburgenſem adducens, moribus ſuis multum cōgruentem, niſi quod audacius Præſul quam Marchio, religionem propter nimiam ſibi cum illa familiaritatem contemnebat. Hunc igitur cum Marchio diſcedens pro ſe vicarium tutorem pupillo, quem in arcem remotiorem vna cum matre ſepoſuerat, præfeciſſet, eiq; Pragæ firmum ſuorum præſidium reliquiſſet, vocat ad ſe pius Pontifex, Marchione iam abſente, cætum ſacerdotum in arce Pragenſi degentium, cupitq; ab illis ſe deduci ad ſacellum, quod audiat regio ſplendore ex auro & gemmis ab Othogaro eſſe exornatum, velle ſe illam magnificentiam Regis

Venceslaus VI. Bohemiæ sextus Poloniæ Rex impubes adhuc.

Aſtutus Marchio.

Doloſum & vafrum conſilium in perniciem Boiemorum inſtitutum.

Cæſar offenſus Marchionis peruerſo animo.

Marchio constituit magiſtratus in Boiemia.

Tobias XXIII. Epiſcopus Pragenſis. Inſolentes Germani.

Marchio adducit Epiſcopum Brandeburgenſem in Boemiam.

Google

Episcopi sacri legatum ex deripiendis thesauris Sacelli regii Pragensis.

inspicere. Insecruimnt illi sine vlla suspicione cupiditatis illius, hospitemque Præsulem ad Sacrarium deducunt, atque inde ad ostendendum promunt quicquid preciosissimum istic inerat, vestes grauioribus vnionibus distinctas, aulæaq; auro textili intexta, hinc sigilla, effigiesque numinũ, inde cursus calices, candelabra, phialas, peluès, & cætera vtensilia sacris vsibus destinata, ex auro solido omnia ita elaborata, vt ars cum materia certare videretur. Hæc postquam ille satis spectasset, satisq; magnificentiam regiam laudasset, subito suspirium ex penitissimo pectore ducens, quo ad aurum ex pietate aspirabat: *Dicite boni fratres*, inquit, *quid in sacro facit aurum, si illo ad vsum necessarium non liceat vti? Nonne vestra leges vestriq; decantant canones, Aurum Ecclesia habet vt egentibus erogget? Quid rege vestro egentius? quid regno spoliatius? in tantum videlicet, vt in illo, ne Marchio quidem pro sua dignitate sustentari queat. Vt igitur tantis sumptibus, quantos ille pro tuendo regno quot[illegible] e insumit, copia suppetant, ex ista rerum copia præsente, aurum illi mutuandum erit.* Perculsos hoc sermone, conturbatosq; vt vidit deductores, exire actutum illos foras iubet, domumque reuerti. Ipse cum clientibus suis remanens, quæcumq; cariora ex possitis erant, illa abstulit, ac prædam cum Marchione partitus est. Ferebat ea grauissime Thobias, nec tamen quid aliud faceret, ipse pene exul habebat, quam vt sacrilegum per literas moneret, videret quid ageret, daturus breui male gestorum rationem Pontifici Romano, eidemque meritas sacrilegii pœnas. Tum ille etiam istiusmodi minis irritatus, multo magis insanire, nec solum fana sacrariaq; expilare, sed ipsos etiã sacerdotes cum plenis horreis, cellisq; vinariis, & exulis pecorũ interuertere, atq; in primis colonos ad ditionẽ Thobiæ pertinentes vexare, grauioribusq; oneribus illos, quam ferre possent, premere, Marchione ad iniuriarũ querimonias surdo, mutoque. Porro regina lautioris, solutiorisq; vitæ adsueta, cum arcem, in qua cum liberis erat, æque ac carcerem exhorreret, orat præfectum, vt sibi copiam & potestatem faciat adeundi vicinum oppidum, in quo posset vota, quæ vouisset diuo Georgio, qui in oppido colebatur, exoluere, ac mox in arcem reuerti. Præfectus fidem reginæ experiri volens, Si, inquit, sola absque liberis secedas, abire & redire licet, reditq; ad tempus. Idem fecit iterum, ac tanto facilius tertio obtinuit, vt Melnicum, quod erat suum oppidum, animi causa peteret, ibique tres dies consumeret in ocio fide integra. Componit deinde literas nomine Agnetis filiæ, quæ Pragæ in contubernio virginum, Deo virginitatem offerentium, nutriebatur: in quibus scriptum erat, Agnetem ex morbo laborare, ingentique desiderio matris videndæ teneri. Id quoque ei concedendum Præfectus putauit. At illa deflexit de via Pragensi, Oppauiam versus, ad Nicolaum Othogari, quemadmodum diximus, filium nothum, vt illic arbitrio viueret suo, nemini obnoxia. Ea tamen res aduentũ Marchionis in Boiemiam maturauit, anxii ne quid mulier satis audax rerum nouarum ibi moliretur: siquidem vox eius ferebatur, iactantis, se per breui tempore perfecturam, vt filius quoque suus de manibus & custodia Germanorum erueretur. Huic rei autem uertere volens, accuratissime apud ordines agit Marchio, vt sibi per illos liceat Venceslaum in Marchiam suam (hoc namque vocabulo vsus est) secum abducere, melioribus illic quemadmodum speraret disciplinis, se coram, quam hic se absente instituendum. Vehementer vndique reclamabatur, negantibus omnibus vllo modo fieri posse, vt rex eorum de regno abduceretur. Cæterum si dignitati iuuenis regis, suæq; Marchio recte consultum velit, liberum custodia Venceslaum, arci Pragensi, vnde clam auectus est, restituat, eique addat præceptores, quam hactenus modestiores, qui æque ei & regno commoda, non autem iniqua, auaraq;, & sacrilega, ac nemini amplius toleranda præcipiant. Nam quis ferre queat præcepta, fame & peste, quibus modo cum aliis malis perfuncti essent, pestilentiora? quando vtraq; harum calamitas, multa integra multis reliquerit: at iussa istiusmodi præfectorũ & exactiones eo se extendere, vt ne cuiquam Boiemo quicquam in locis, vel sacris vel profanis remaneat. Marchio vt animaduertit voto se suo de Venceslao frustratũ iri, si præsulem Brandeburgensem inexpiabili apud Boiemos inuidia flagrantẽ, de administratione regni non amoueret; è re sua regnique securitate magis esse duxit, cõcedere Boiemis, vt penes illos regimẽ esset regni, quam quod regem in potestate sua haberent. itaq; de suffragio illorũ Thobia Pragensi Episcopo, & Theobaldo regni Iudice, summæ in Boiemia rei administrandæ præfectis, ipse confestim inde Brandeburgam secũ Venceslaũ auehens, remeauit, dicto prius illum quo cum Boiemis repræsentare atq; restituere velit. Forte in ipsius discessu, [illegible] vegetior. colobtariorq; Pragam cinxerat. nõ caruit id spectaculis[illegible] [illegible] Boiemis per hoc signum portendi, quoniam ad [illegible]

Grauis sacerdotibus Brandeburgensis Episcopus.

Meditatur regina fugam.

Oppauiam regina fugit.

Marchio Venceslaum in Marchiam abducit.

Querela in præfectos Germanos.

[illegible] præsule Brandeburgio [illegible] administrat.

Episcopus Pragensis cum Theobaldo gubernator Boiemia administrat.

celeriter euanescere soleat. Et certe duo illi rectores à Marchione relicti, qua inter se cócordia erant, & ad omnes æquitate atque, vbi opus erat, seueritate quoq;, breui temporis spacio diligentia sua tantum profecerunt, vt omnem fere in Boiemia nubem obscuriorem discuterent, restituta Boiemis lætiore facie, quam maxime induerunt, postquam grassatoribus cuiusuis nationis latrocinandi finis impositus fuerat. Sed interim domum regiam turpis macula aspersit, quam regina, nimis familiariter cum Zauissio Rosensi, Znoymæ viuens, contraxerat; dum ibi soluit pudorem; iacetq; puerpera in lectulo, & postea cum adultero matrimonium init, vt hoc nomine prætexat culpã, quam multo magis detexit. Eo denique in metu ambo erant, vt in Boiemiam ad possessiones suas redire non auderent. Venit tandem Venceslai sistendi tempus, sed eum Marchio sistere noluit, nisi sexagies mille aureûm Boiemi repræsentatẽt, tanti enim cõstare sumptum, quem Venceslai nomine insumpsisset, dicebat. Noua difficultas orta, vndenam summa illa pecuniæ corradi posset, vacuo ærario existente, nec vno tributo ad exoluendum sufficiente, moram autem non solum periculi, sed etiam tædii plenam videri, si diutius rege cogerentur carere. Conuenit ad extremũ inter omnes, vt quodcumq; pecuniæ contrahere quisq; valeret, quamprimum contraheret, ac pro reliquo debito, vt arces nonnullæ regiæ Marchioni oppignorarentur. Quam conditionem ille non abnuens, Venceslaum Boiemis reddidit, annum ætatis quindecimum agentem, Pragam subeunti tantus ex omnibus vicis & plateis ab vniuerso populo excitatus est plausus, vt nunquam maior, faustisq; ominibus & acclamationibus plausibilior excitari potuerit. Inter cætera ab omnibus acclamatum est, *Aduenisti tandem desiderabilis, quem tam diu expectabamus, Othogri o inclyta proles.* Nihil videlicet tunc nomine Othogari clarius erat, nihil ad conciliandum omnium ordinũ fauorem efficacius, quanquam mox ipse per se, indole & virtute sua fauorabilis euasit, primamq; laudem ex pietate retulit, quam matri ad primum eius conspectum exhibuit, gratiam delicti faciendo. Cæterum, Zauissium aspicere dedignatus est, vetuitq; in aula eum apparere, donec eadem mater, veniam illi quoq; impetraret, celeriterq; illum in tantum dignitatis locum proueheret, vt penes vnum omnis potestas aulica esset. In qua ille, haud secus impotenter, atque Marchio olim egit, cuncta æque sibimet vindicans, ex arbitrioq; & libidine sua, quos voluit magistratibus præficiens, alios per contumeliam ab officiis submouens, rapinasq; & prædam vndecumque contractam, in sinum suum vxorisq; conuertens, cuius maxime patrocinio è manibus delatorũ accusatorumq; elabebatur: nec enim filius, matris honorem diuinitus præscriptum, vllo pacto exuere, suumque erga illam obsequium extinguere voluit, vsque dum opportune illa naturæ debitum solueret, moriensq; plurimum de potentia Zauissii secum auferret, adeo vt ab eo gesta, præiudicataq; rex non pauca resciderit. Nec vltra prorogatum, quo minus nuptiæ pridem cum filia Cæsaris pactæ celebrarentur. Pragam enim sponsa cui nomen Iudith, aduecta fuit, Prageque nuptiarum solemnia regio luxu & apparatu peracta. Aderant nuptiis duo filii Cæsaris, Rudolphus, & Albertus: duo item Marchiones Brandeburgenses, Otho & Hermannus: dein Fridericus Misniæ princeps, tum Henricus, Casimirus, Bolco Slesiæ duces: & multi præterea insignes Præsules, Moguntinus, Meydeburgus, Constantinus, atq; ei vicinus Basiliensis, deinde Misnensis, & Cracouiensis, tanta deniq; nobilitatis frequentia, vt satis constet, Venceslaum, quottidiano epulo non minus centum millia hominum excepisse, fueruntq; non beatæ modo, verumetiam fœcundæ nuptiæ vt ex quarum prouentu, intra annum primum natus est parentibus Venceslaus filiolus. Quæ quidem res ea Cæsarem affecit lætitia, vt propius accederet Boiemiam, & tam filiam quam generum ad se in ciuitatem Egram seuocaret, vt cum illis festa, Charistia veteribus dicta, per munera & conuiuia familiariter agitaret. Data in dotem illa ipsa Egra Venceslao, & insuper arces complures in Misnia & Lusatia, quarum Cæsar per mortem principis Misniæ liberis orbi, dominus factus erat. Hic postremo honor eidem habitus, vt ibidem regalia certis in locis à Cæsaribus in reges Boiemiæ proficiscentia, Cæsar solemniter in Venceslaũ transferret, iuberetq; in acta publice referri, quod rex Boiemiæ electoribus imperii, sine vlla ambiguitate perpetuo adnumerari debeat, pocillatoris nomine, quod quidem ius in hunc diem reges Boiemiæ incolume obtinent. Sed rursus Zauissii indomitum animũ, noua cupiditas, audaciaq; & amentia incessit, vt sororem Ladislai regis Hungarorum, ante plures annos rite Deo captam, deuotamq; procaretur, puella haud inuita; videbat enim pates sibi cum illo futuras nuptias. Nam & Zauissius ei religioni dedicatus fuit, quę pro insigni crucem gestabat, eidemq; in Boiemia tanquam magister

Regina ex adulterio grauida adultero nubit.

Regina Venceslaum restituitur. Anno ætatis 15.

Faustus Venceslai Pragam aduentus.

Matri condonat culpam. eo intercedente & maritum recipit.

Impotens Zauissii dominatio.

Mors reginæ authoritati Rosensis multum derogat.

Nuptiæ Venceslai cum Iuditha Cæsaris filia.

Conuiuium plurium.

Sumptus insanus.

Cæsar adest baptismo.

Priuilegium amplissimum ab Imperatore Regibus Boiemiæ concessum.

Straconicensis præfuit, quare par iugum libenter subiit, factaque nupsit sacerrimo, ipsa religione id quoque temporis adeo frigente, vt calidas thermas posset refrigerare. Nuptiæ in Morauia factæ, & erat ibi tota factio Zauissiana prioris licentiæ auida, vt per potentiam Zauissii libere, absque metu regis valeret insultare cui liberet, metum autem illum sublatum non iri, nisi rege quacumque ratione solio euerso. Porro multas rationes iniri posse aduersus regem, iuuenili adhuc animo, & ad insidias cauendas incauto vtentem, dicebant, modo quisquã existat, qui aliquid audeat. Ita cõrta regem occulte a factione illa coniuratur: sed re ipsa expertus est rex, quod qui se cõmittit adiutorio altissimi illius tutelã suscipit Deus, ne incidat in laqueũ venantiũ. Tali autẽ sedulitate quotidie rex protectioni Dei se commendabat, vt nullum plane diem transire passus fuerit, quo non diuina sacrificia cum Dei sacerdote celebrauerit, talique animi intentione, vt nullius interpellatione preces suas interruperit, ac tanta instantia, vt sæpius cum domũ orationis primus ingressus esset, vltimus post sacra omnia peracta egrederetur. Duos vero ante matrimonium cõtinuos annos, cilitium, quod castigandi corporis gratia induerat, non exuit. At ieiunium qua cœpit abstinentia etiam maritus perpetuo seruauit. Per tempus denique ieiunii laqueus coniurationis contritus est, & rex liberatus fuit, coniecto in carcerem Zauissio, ex quo alius non erat exitus, quam vt restitueret arces reginæ dotales, quas fere omnes possidebat, firmisque præsidiis munitas habebat, obstrictis iureiurando præfectis, ne cui de locis sibi creditis, nisi domino suo præsenti concederent. Itaque necesse erat, vt per singulas arces circumduceretur, quas etsi inuitus, sine mora tamen reddebat. Postremo ad arcem quam Boiemi Hlubokam appellant, veniens, æstuare, callideque tergiuersari, Czencone affine suo sibi supparasitante, cœpit: accersitus mox carnifex, caput vtrique a ceruice abscindit. Paulo post Ladislaus Hungarorum rex coniurationis conscius, à Cumanis gente sua miserabiliter interemptus est. Henricus autem Vratislauiensis princeps, & ipse insidiarum particeps, veneno sublatus, eiusque principatus, per transactionem ab Othogaro factam, ad Venceslaum deuolutus est. Ad hunc enim modum Othogarus cum Henrico sterili transegerat, *vt si prior is decederet, ipse ei in bonis succederet: Sin alter caderet, vt Othogarus Glacense præterea territorium Henrico, quoad superstes esset, fruendum adderet; deinde Venceslaus, vt in solidum hæres omnium bonorum fieret.* At Henricus male in Venceslaum animatus, vt Vratislania eum fraudaret, se suaque sub imperium Rudolphi Cæsaris subiecit, apud quem tamen plus causa Venceslai, quam fraus Henrici valuit. Imo principatus insuper Oppoliensis regi accessit, principe Oppoliæ sua sponte in verba regis Boiemiæ iurante, cum antea reges Poloniæ respiceret. Tum vero Polonia non à regibus, sed principibus inter se discordibus, non tam regebatur, quam distrahebatur. Nam Lesco niger cognominatus, Griffinæ vxori suæ moriens testamento Cracouiam, & Sandomiriam cum amplis ditionibus legauit. Eaque Griffina ius suum Venceslao nepoti suo ex sorore delegauit, quippe Kunegundis mater Venceslai, & ipsa Griffina sorores germanæ, ambæq; filiæ regis Bulgariæ erãt. Ne igitur ad alienas manus legata peruenirent, mature Griffina nepotem, ad cernendam bonorum in Polonia hæreditatem, inuitabat. Paruit votis amitæ Venceslaus, magis honoris illius, quam vtilitatis suæ gratia: ipse enim quantum ab omni ambitione, tantum à cupiditate alieni remotus erat, sed ne cognata queri posset, se auxilio amicorum destitutam esse, Thobiam Pragensem Antistitem ire in Poloniam cum armata iuuentute iussit, mandauitque vt se ibi tantisper pro hærede gereret, dum ipse eo veniret. Thobias Cracouiæ appropinquans, in qua Griffina inerat, obuios ciues cum clauibus habuit, in fidem Venceslai potestatemque vltro se tradentes. [a] At Sandomiriam Premislaus maioris Poloniæ princeps, valido ire præsidio occupauit, quam vt Thobias auderet illam aggredi. Arcem tamen iuxta Vistulam flumen sitam, Obleco dictam, & præterea Vislam oppidum vi expugnauit, atque inde ad regem scripsit, iustiore opus esse exercitu, vt Sandomiria de manibus hostium extorqueatur. Scribit igitur nouum militem Venceslaus, agitque cum [b] Othone Marchione, vt secum militiam ineat regis stipendio, & ab eo impetrat. Ad arcẽ Oppoliã ambo in vna castra cõuenere, iunctisq; copiis Cracouiam inde petiuere, vt Thobiam quoq; sibi adiungerent, à quo edocti, Premislaum addito sibi belli socio Vladislao Lescouis fratre, Siradiam munire, recta contra hostes ire contendunt. At alii mœnibus diffisi, suo more in agris per turmas obequitant, non vt acie pugnent, sed vt pabulatores intercipiant, vel ipsa pabula corrumpant, quorum copia non magna aderat. Inuadunt interim Boiemi oppidum, primoq; impetu illud præter arcem capiunt. Arcem

Rosenses conspirant in regem.

Pietas Venceslai erga Deum.

Zauissius restitutis dotalibus reginæ, capite mulctatur cum Czencone affine.

Ladislaus Chunus rex Hungariæ à Cumanis interficitur anno 1290.

Henricus V I. Probus Vratislauiensis princeps.

Pactum inter Henricum & Othogarum de successione.

Casimirus Opolia princeps Regibus Boiemiæ se & liberos subdidit.

Interregnum in Polonia.

Lesco Niger Poloniæ Princeps Griffinæ coniugi legat Sandomiriensem & Cracouiensem ducatum. Illa eum suum sororis mariro Venceslao regi Boiemiæ tradit, anno 1291. alii Morauiam alii Moscouiam, alii Prussiam.

Thobias Episcopus Vratislauiensis in Poloniam bellum gerit.

Vladislaus Lescone Nigro frater Lokietek quasi cubitalis à statura cognomen ductum.

porro ad expugnandum difficilem palus circumfusa reddiderat, quam tamen pertinax militum virtus peruiam tandem fecit. Non expectauit Sandomiria obsidionem, sed obuias victoribus Boiemis manus dedit. Lætis hoc successu cæteris simul cum Marchione, rex luctuosas à regina de morte Cæsaris accipit literas, ab eadem queribundas de Aberto fratre ipsius, qui statim ab obitu patris Rudolphi, in dotem sororis, quam à patre in Austria habuit profectitiam inuolauerit. Præsidio igitur Siradiæ imposito, cæterisque locis viribus firmatis, rursus Thobiæ, quemadmodum antea, curam seruandæ retinendæque Poloniæ delegat, ipse festinabundus domum properat: & callide in causa vxoris per arbitrum, ab ipso Alberto datum circumuenitur. Prænsabat eodem tempore Albertus magno studio imperium, sed in suffragiis Electorum principum adhuc tacitis longe præualebat Venceslaus, ad quem deinde aperte à maiore Electorum parte, vt olim ad patrem Othogarum, honor ille vltro deferebatur. Cæterum non eodem filius quo pater, fastu & contemptu, sed per summam animi moderationem, qua se intra fines curasque regni sui continebat, honorem sibi delatum accipere grauabatur. Præteritoque Alberto & familiaritate & necessitudine deuincto, vt dolum eius vlcisceretur, Adolphum Nassæ Comitem, nec opibus nec dignitate illi parem, ac fama tantum norum, Imperatorem nominauit, cæteris quoque principibus eam nominationē comprobantibus. Nec immerito itaque Adolphus Venceslaum affinitate sibi mox conciliare studuit, e petita & impetrata eius filia, quæ Ruperto filio suo in matrimonium collocaretur. Proxima partui regina erat, onereque ventris præter solitum aggrauabatur, neque cur id fieret, causa ante apparebat, quam ex nixu ipsa de medio tolleretur superstite infante, cui matris nomen Iudith impositum. Sed nec illa diu in vita incolumis durauit, Venceslao ad vtriusque mortem ingemiscente. At Thobias & nunciis & literis instabat, vt Venceslaus consilia Polonorum de rege creando anteueniret. Eam enim rem impediri posse docēs festinatione aduentus sui, antequam cresceret inualida consultatio paucorum in Polonia præsulum, qui Premislaum regem coronandum censerent, instigatore Alexio iureconsulto, qui ex procuratore factus præuaricator, causam ipsius regis parti aduersæ prodat, & id nunc satagat, vt declarato ex authoritate Bonifacii Romani pontificis rege Premislao, Venceslaum Cracouia & Sandomiria interuertat. Rex, dum vel dictis paruam habet fidem, vel Alexium Romani fori rabulam despicit, mox audit Premislaum a Gnesnensi & Posnauensi præsulibus regem Poloniæ esse coronatum. Cæterum neque Cracouiam, neque Sandomiriam persuaderi potuisse, vt in verba noui regis iurare vellent: atque in hac fide vsque ad necem Premislai perdurarunt. a Occisus autem est Premislaus octauo postquam regnauit mense, ab Othone & Ioanne Marchionibus Brandeburgensibus, dum eis cum tumultuaria manu ad Pomeraniam occurrit, quam illi hostiliter depredabantur. Illo tumulato, Vladislaus, cuius supra mentio facta est, in locum demortui aspirabat, sed non peruenit propter feros intemperantesque mores, quibus vitam suam nunc grassando & spoliando, nunc per stupra & adulteria corpus volutando fœde contaminabat. Subiit tandem animos Polonorum dictum Domini dicentis: *Omne regnum in se diuisum desolabitur*, quo metu subacti, in commune consulere incipiunt. Et quia Venceslaus nobiliorem regni portionem auulserat, vt ea corpori suo redintegraretur, in eum potissimum votis suspirant omnes, vt regnet in Polonia, hac tamen conditione, si filiam Premislai regis, vnicam regni hæredem, cui * Elizabeth nomen, vxorem duxerit. Quod vbi se facturum annuit, Gnesnæ à Iacobo loci Archiepiscopo rex Poloniæ inauguratus, vnctusque & coronatus est. Ac inde continuo Posnaniam deflectens, lautissimas cum regina puella nuptias lege matrimonii cōsummauit. Reliqua deliberatio supererat de Vladislao ex Polonia depellendo: nihil enim insanum hominem sani pectoris, si quid in Polonia suum possideret, omnibus videbatur. Quare de communi sententia decretum, vt patrimonio omni exueretur, nempe Cuyauia & Lancitia oppidis, ac nonnullis arcibus, in quibus à patre hæres relictus fuit. Ductus simul ad vtrumque oppidum Boiemorum exercitus sine vllo certamine oppida recepit, dedentibus se absque mora oppidanis, vna tantum arx exusta, quæ defensionem parabat, cæteræ similiter, atque oppida, deditionem fecerunt, vago tunc Vladislao, ac pluribus locis, & iis diuersis latrocinante. Sed ad omnia ei loca Venceslaus turmas equitum opposuit, nec destitit à persequendo, quoad in Polonia erat, is quem persequi eques poterat: in Hungariam fugientem consectari prohibuit. Tranquillatis in Polonia rebus omnibus, de reditu in Boiemiam rex cogitare cœpit, secumque diligenter considerare, quemadmodum pax in regno Polo-

Siradiū Bohemis expugnatum

Morte Cæsaris & filio Alberti machinationibus reuocatur Venceslaus.

Venceslaus delatum impe rium Adolpho Nassouiæ Comiti tribuit. Anno 1293.

Mors Reginæ Iudithæ in partu.

Thobias sollicitat auxilia in Poloniam.

Premislaus rex Poloniæ inauguratus anno 1295. 26. Iunii cum 215. annis rege caruissent.

Bonifacius Papa VIII qui etiam Iubilaeum instituit.

a 5. die Aprilis interfectus Premislaus.

Vladislaus dissolute viuit.

** Rixam Poloni vocant.*

Venceslaus rex Poloniæ factus & salutatus, anno 1300.

Bonis omnibus exutus Loketicus. Omodam Palatinum cum hospite excepit.

niæ constituta, se absente incolumis permaneret, an vnus videlicet regno præfectus hoc præstare posset, vt in officio omnes Polonos contineret, an pluribus illa cura tutius crederetur: vtraque postremo via placuit, vt & vnj, & pluribus tegendam Poloniam committeret. Ad vnum plures, vt respicerent, & vnus ille, ne quid quam ardui sine plurium consilio ageret. Totius igitur regni Poloniæ caput, quem ipsi Capitaneum vocăt, vnus Henricus a Lyppa gerebat, vir procerum Boiemiæ, tum pacis tum belli consiliis eximius. Huic dignitate proximus Vdalricus a Boskouicze, Cracouiam & Sandomiriă gubernabat. Dein Protasius Vissemburgius, Cuyauiam, & Pomeraniam Fridericus è Slesia, rege eum noua regina in Boiemiam remigrante, & animum ad n. uam monetam cudendam intendente, magis argenteam quam hactenus in Boiemia excusa fuit, maiorem tunc argenti copiam suppeditantibus montibus Cuthnensibus. Ad quos è Florentia Hetrusca monetarii acciti, nummos argenteos primi in Boiemia, hac forma & imagine qua nunc sunt, quos grossos Boiemos vocamus, excuserunt, sed tantum iam præsentibus de argento detrahitur, vt dimidio viliores quam prius habeamus. Ex eadem Italia Gotius quidam Vrbeuetanus in Boiemiam venit, legum peritissimus: hic miratus Boiemos iudicia nullis scriptis tractare legibus, sed ex opinione quemq; sua dicere sententias, sæpe inconsultas inconstantesque propter iuris & legum ignorantiam, regem submonuit, vt morem iudiciorum corruptum reformandum susciperet, simulque operam suam illi pollicitus est ad describendas leges, quibus ciuiles atque criminales actiones iuste, ac sine vlla varietate diiudicari possent. Hæc rege ad proceres nobilitatis referente, maior numerus meliorem vicit, ne quid de vetere consuetudine in iudiciis immutaretur. Id porro inconcinnius agrestiusque ab illis factum, quod odio literarum, quibus ingenui adolescentes ad virtutě & humanitatem finguntur, impedimento fuerint, quo minus rex, quemadmodum destinauerat, gymnasium literarium Pragæ excitaret, attamen vt piæ mentis in causam piam opus extaret, magnificum cœnobium, quod Zderas appellant, ædificauit. Fulgura & tonitrua adeo expauescebat, vt assidue reliquias sanctorŭ circumferret, et si copia templi vicini aderat, in illud se penetrabat, admotusq; altaribus, Deum auxiliatorem deprecabatur. At in Germania ortus aduersus Cæsarem Adolphum contemptus, quem sibi ex sordibus auaritiæ contraxisse putabatur, quasi improbam monetam cuderet, & clam argentum de fanis auferret, quodque euidentissimum erat, Angliæ regem Eduardum, contra Philippum Galliæ regem dimicantě, centum millibus aureûm nummûm interuerterat. Nam cum eam auri summam stipendii nomine ab Anglo accepisset, ad se illam transtulit, qua mox emit de quodam Comite bona illius. Accessit ad cumulum, quod eodem tempore Bonifacium Romanum pontificem, vlcus, quod dicunt, *Noli me tangere*, offenderit. Is igitur non diu expectato, Albertum Austriæ principem, suffragantibus nonnullis Germaniæ principibus, Imperatorem declarauit, qui Adolphum apud Vangionas prælio superauit, & occidit. Idem Bonifacius pontifex Vngaris etiam tunc regem, Carolum Robertum dedit, ad quem magis regnum Hungariæ, quam ad e Andream cognomento Venetum pertinere dicebat: quippe Carolus, Ladislai regis Hungariæ sororem, suam Auiam nuncupabat. Sed plerisque procerum, & præ cæteris Archiepiscopo Colocensi vehementer hic ritus nouus ratum habendi, quicquid Romanus pontifex etiam in ipso rege[?] declarando constitueret, displicebat. Et quoniam sede Strigoniensi id temporis vacante, summa penes eum authoritas indicendorum comitiorum fuerat, omnibus ordinibus diem comitialem ad ferenda ex more suffragia indicit, circiter decem continuos dies. Scinditur incertum studia in contraria vulgus. Vbi tandem audit hoc agi in comitiis, ne quis regnet in Hungaria nisi ex Prosapia regum propagatus, qui tamen eiusmodi sit, qui onus tantum ferre, & ipsum regnum consilio & viribus tueri posset, nominari sibi talem virum cupiunt. nominat Colocensis Venceslaŭ regem Boiemiæ & Poloniæ. Erat enim Venceslaus Annæ Belæ quarti filiæ, Venceslai, de quo diximus, amitæ nepos. quo nomine audito exclamat populus Hungaricus: *Esto rex quoque noster Venceslaus, vt est Boemorum & Polonorum.* Ac continuo deliguntur legati procerum culmina, qui gratulandi causa eant in Boiemiam, ibique Venceslaum ab omnibus ordinibus salutent Regem Hungariæ. Legati quum beneficium per se amplissimum, magnifica insuper oratione extollerent, rati Venceslaum alacrem cum gaudio illud accepturŭ, audiunt eum vultu demisso, gratias accurate & benigne agentem, quod se dignum duxerint, quem regem Hungariæ appellarent, sed sibi nullo amplius regno

Regnum Poloniæ per præfectos administrat Venceslaus.

Nummi argento fermando vacat. Primos grossos Boiemicos cusit.

Gotium iureconsultum prohibet reformare forum, & iudicia describere Boiemi.

Gymnasium literarium erigi prohibent.

Fulgura perhorrescit rex. Adolphus Nassonius Cæsar [...] anglis operatur. Auaritia insimulatus.

Bonifacius Papa Albertum Austrium Imperatorem declarat, anno 1298. 10. Iulii.

Anno 1299.

Venceslaus Hungaria Regnum afferentus filium regě illo concedit duo decennem. Anno 1300.

regno opus esse, cum duobus istis quæ possideat plus satis oneretur. Nec vlla persuasione de hac sententia dimoueri potuit, tam mirabili moderatione præter cæteros reges vsus est in affectibus suis. Ad extremum tamen exorare se, quanquam & tunc cunctanter passus est, vt filium sibi cognominem Venceslaum daret Hungaris regem. Cunctationis causa fuit quod vnicum illum habuit, & tum primum è pueris excedentē, quem ipsemet pater in Morauiam ad arcem Hodoninam, limitibus Hungariæ cohærentem deduxit, indeque deducendum Hungaris & Boiemis ad oppidum, quod Albam regalem vocant, exhibuit, vt ibi more solemni & vngeretur, & corona regia coronaretur.

Ladislaum Hungari vocarunt.

Decimum tertium agebat ætatis annum.

Quod postquam factum est, tanta indignatio animum Bonifacii Romani pontificis, qui à Carolo stabat, subiit, vt sacrificiis in Hungaria interdiceret omnibus, qui Carolum destituissent, & ad Venceslaum se applicuissent. Ea quæ re cum parum proficeret, iram in seniorem Venceslaum iunioris patrem distringit, cōcitans aduersus illum Cæsarem Albertum, qui tametsi cum Venceslao in gratiam redierat, incredibili tamen inuidia flagrabat, videns tam claram eius fœlicitatem, qua tot & tam florentibus regnis breui partis, Cæsarem potentia anteibat. Occasione tantum opus erat ad dirimendam rursus amicitiam, quam facile Albertus reperit, qui nihil cupiebat nisi Venceslaum lædere. Petit igitur ab eo nullo iure, nulloque Cæsarum exemplo decumas argenti, quod in Boiemia ex montibus, puteisque argenteis, ac præcipue Cuthnensibus erueretur, inquiens, *eodem iure, atque eadem conditione obligatam esse imperio Boiemiam, qua cæteræ principum in Germania prouinciæ, quæ à Cæsare iurisdictionem suam accipiunt, vt merito Cæsar vicissim ab illis decumas metalli exigat*. Ad hanc plane inexpectatam petitionem, antea quam Venceslaus responderet, inter suos subridens: *Num* (ait) *vanum hoc prorsus in aulis iactatum dicterium? Rex pauper idem calumniator. Vndenam tam euidens calumnia? nisi ex pera Alberti vacua?* posthæc responderi iubet, *se non obstare, quo minus Albertus vectigalibus Cæsaribus debitis, iure suo vtatur, fruaturque, modo ab alienis sibi temperet, quorum in possessione perpetua semper fuerint, non solum reges, sed etiam ante illos principes Boiemiæ, qui sic à Germanis Cæsaribus in amicitiam & fidem recepti sunt, vt præter honorem quem maiestati Cæsareæ deberent, cætera immunes & liberi essent. Hanc adeo libertatem maiores suos, seque in hodiernum diem vsurpasse, eandem velle inuiolatam posteris quoque suis tradere.* Obdurat in proposito animi Albertus, vt argentariis Venceslaum euertat, fortunamque sibi aduersus eum talem pollicetur, qualem aduersus patrem eius Othogarum Rudolphus pater suus habuit. Scribitque continuo ipse in Sueuia, & filius ipsius Rudolphus in Austria exercitum, filio præterea ex Hungaria à factione Romani Pontificis, quæ rebus Caroli fauebat, dati auxiliares Hungari, Bulgarique & Cumani, cum quibus ille ita peruagatus est Morauiam, vt cæde illam compleret immani. Quid enim immanius, quam capita mulierum infantumque hastis per ludibrium affixa cum iubilo gestari? Prior aliquanto Albertus è Lyncio breui per montes itinere in Boiemiam penetrauerat, positisque iuxta Buduitium castris, expectare filium statuerat, dum & ille in Boiemiam veniret, vt cunctis copiis Venceslaum aggrederentur. Interim Germani, qui prædandi in Boiemia gratia suo sumptu Cæsaris castra sequebantur, cognito, non ita longe distare montes illos Cuthnenses, retineri non potuerunt, quin illo prædatum celeri gradu præirent. Satis quidem virium, operæ, quæ in metallis fodiendis operabantur, ad prodromos illos manu arcendos habebant, sed plerisque eorum vt in turba hominum promiscua & seruili, veneno magis in hostes grassari quam virtute placuit. Corrupto igitur scoria & aliis purgamentis, atque spurciciis metallicis, virus letale continentibus, Pacho fluuio, qui interfluebat, quicumque inde aquas hauriebant, siue homines siue equi, misere magna strage sine vllo gladio prosternebantur. Conueniunt tandem vtrinque cum suis ducibus copiæ. Nam & Venceslaum Hermannus Braudenburgensis Marchio, qui mille quinquies Cataphractos equites adducebat, & cæteræ ex Polonia equitum turmæ aliquantisper remoratæ sunt. Prior nihilominus Cæsare suos ipse in aciem eduxit, illoque intra munitiones latitante, circiter meridiem exercitum in castra reduxit, miratusque quamobrem, qui ad bellum prouocasset, data pugnandi potestate prælio non decertaret, causa huiusce rei nox insequens prodidit, qua Albertus subductis inde copiis, saluas illas domum in alium vsum convertendas reducere, quam dubio Marte de alienis montibus pugnare maluit. Non instabat castra deserenti Venceslaus, nec Albertus posthac quietum lacessebat. Cæterum maior cura Venceslaum de filio sollicitum habuit, quomodo illum de Regno Hungariæ domesticis factionibus & seditionibus pleno abduceret, in quo præter

Pontifex Vrget Caroli confirmationem.

Pontifex Albertum Cæsarem cōtra Venceslaum irritat.

Alberti inglorius Venceslai inuidit.

Cæsar decimas à Boiemicis petit metallis.

Non pro voto respondetur.

Immunitates regum Boiemiæ.

Bellum Alberto Cæsare contra Venceslaū.

Antecursores Germani Cuthnas inuadunt.

Venenum aquis immersum tam homines quam equos prosundat.

Reinfecta vtrinque signis collatis retrocedit Cæsar.

Hungari domestici non satis morigeri.

nomen regis inane, vim regnandi nullam obtineret: partim ob teneram adhuc ætatem, multo magis ob quorundam procerum præposteram ambitionem, quorum videlicet quilibet plus regnare quã rex cupiebat. Incusserat dein metũ, vita filii dissolutior, quam inertiocio, vinoque, & prodigis epulis fere quotidie transigebat, ne hac assuetudine postea desistere nollet: quum inter hæc nuncium à filio accipit nunciantem, quanto in discrimine sit ipsius res, Carolo æmulo denuo regno imminente, nisi per tempestiuum in Hungariam aduentum parens subueniat. Non moratur filii votum pater, coactoque rursus forti exercitu, magnis itineribus ad oppidum Pesthum, Danubio à Buda diremptum superuenit positisq; castris eodem loci, vnde hostes metu aufugerant, mittit Budam ad filium, ei iniungens, ne Danubium traiiciat, neve in conspectum parentis appareat, nisi coronatus corona illa quam Hungari sanctam vocarent. Nam si pro sancta habetur, impie agere omnes eos qui per impia arma illam violarent. Assentientibus qui aderant proceribus, iussa obit filius, allataque corona, illam capiti accommodat suo, & ita demum ad osculum & complexum parentis venit. Venceslaus parumper coronam contemplatus, seponi illam iubet, quasi diligentius paulo post consideraturus, nec deinde illã Hungaris restituit, prætendens futura pericula, si illa vel amitteretur, vel per vim ab æmulo interciperetur, quæ tantum momenti secum traheret, vt ibi regnũ Hungariæ esse putaretur, vbi corona sancta deposita iaceret. Ita non illam solum, verum & filium secum in Boiemiam asportauit, Petermanno Budæ relicto, qui præfecturam, velut antea tum arcis, tum vrbis gereret. Sed breuis regni quies remoto rege mansit, nam præfectus ad sedandos grauiores tumultus inualidus, & propterea ciuibus per auaritiam, sicut proceribus per contemptum inuisus. Ergo in vnum consulunt, vt nouum sibi regem Budam inducant, quem Carolo eiusque factioni opponant, placuitque Otho Bauariæ princeps, tam dignitate, quam opibus regni Hungariæ capax. Nec is regnare abnuit, si Venceslaum pro derelicto regnum illud habiturum intellexerit. Ad explorandam igitur voluntatem eius, missi affines & cognati Othonis cum grandi pecunia, qua, si res prospere caderet, coronam statim à Venceslao redimerent, illamque secum in Bauariam afferret. O Venceslaũ inter munificentissimos, atq; liberalissimos qui vnquam fuerunt reges numerandum, qui tam nobile, tamque opulentum regnum, nullo in precio fructuque suo, sed in mero plane beneficio reponere voluit, largitus promptissime Othoni gratuitam coronam cum omni iure, quod filius acquisitum in regnũ Hungariæ habuit. Hac denique corona Otho, à Benedicto Vespremensi, & Antonio Chanadiensi Episcopis, in loco solito coronatus est. Digressis Praga Othonianis legatis, Iudæi, sacra die Parasceues facinus in hominem Christianum atrocissimum designarunt, nempe in locum abditum pertractum in cruce nudum suspenderunt, circumstantesque, alius in illum expuere, alius pugnis os verberare, alius virgis cædere, alii denique cuncta in illo repræsentare, quæ quondam Christus à gente illa immanissima atque impiissima est passus. Hanc Iudæorum carnificinam, cui ad crudelitatem odiumque in Christianos nihil adiici potest, populus Pragensis non expectato etiam rege, qui in puniendis delictis hoc verbo vti solitus est, *quum iratus fueris, misericordiæ recordaberis*, quanta crudelitate valuit, nouis item suppliciis excogitatis vltus est, monumentumque nouo Martyri, ex Iudaicis spoliis posuit. Ideirco autem in successibus arcium, sæpius quam in vrbe Praga Venceslaus tunc commorabatur, quia malo corporis habitu tentari, paulatimque tabescere incipiebat, cui vitio vt occurreret, de consilio medicorum loca frequenter mutabat, ocio in illis indulgens, & ab omnibus negociis rebusque abstinens, quæ animum sollicitare possunt: ad quæque ad omnia loca filius, sed inuitissimus, vt qui dies noctesq; aliud non somniaret, quam vrbis delicias, lususq; & conuiuia. quo demũ instante, vt in Poloniam ad regnandum mitteretur, sed extussi & pituita quæ molesta accesserat, finem vitæ appropinquate præsentiens, ad deliberandum se de regno Dei, quod intra nos est dum adhuc viuimus, dedit. Accersitis igitur vti diuus Iacobus admonet, presbyteris Ecclesiæ, vt orarent super se, vngentes oleo in nomine Domini, & ita obsecratio fieri vt saluum ipsum peccatis remissis redderet. Vocat dein filium quoque, paucisque eum coram Ioanne Pragensi, & Theodorico Olomucensi Præsulibus, in hunc modum appellat: *Vnum ego tantum fili mi, ait, regnum à patre meo accepi, atque illud ipsum lacerum: nunc duo tibi regna satis florentia relinquo, & si Deum timueris, bonorumque consilio parueris, in eo dein flore tibi & statu haud dubie permansura; alioquin breui ruitura, si malorum, stultorumque persuasionibus, qui nisi noxia suadere nesciunt, auscultaueris, aut si tibi placens, tua tantum prudentia innitaris, cum*

Crapula assuescit filius regens in Hungaria.

Anno 1303. Ereptæ [illegible] Hungarorum [illegible] cum exercitu [illegible] in Boemiam Venceslaus.

Venceslaus filium in Boemiam reducit.

Otho dux Bauariæ rex Hungariæ nominatur.

Venceslaus & coronam & ius Hungaricum à filio in Othonem precario transfert.

Iudæorum [illegible] in Christianum, pars carnificina eorum [illegible]

Cache [illegible] Venceslaus [illegible]

Sunt qui phthisi contabefactum dicunt.

Morituri regis ad filium parænesis.

Voluptatibus [illegible] Venceslaus deditus.

neme

nemo mortalium horis omnibus sapiat: porro stultitiæ comes est infælicitas & calamitas, à quibus, mi fili, vt eruaris, cole & sectare disciplinam prudentium, qui te docere queant iustitiam, & iudicium, & æquitatem. Nam iis artibus, plus quam vllis armis, non solum parta regna seruantur, sed noua insuper acquiruntur. Commendo tibi, fili mi, vxorem meam, nouercam tuam, imo matrem potius: cui vltra dotem, viginti præterea millia aureum nummum dari volo: fac in hoc quoque vltimam voluntatem meam vt adimpleas: valeque illi dicto, & omnibus circumstantibus, rursus ad deprecandum Deum cum presbyteris se cōuertit, orans vsque ad extremam vitæ horam. Ac mortuus, quemadmodum iussit, in aula regia, quod cœnobium ipse ædificauit, conditus est. Funus eius omnibus ordinibus atque ætatibus ingenti luctu prosequentibus.

Coniugem filio commendat.

Venceslaus rex mortuus tabe Anno 1305. 24. Iunio ætatis 33.

a *Premislaus Posnaniæ, siue maioris Poloniæ princeps ex testamēto Henrici Vratislauiensis principis qui Lesconi successerat, hos duos principatus contra Griffinam obtinuerat.*

b *Ottho longus Marchio prius gubernator regni Bohemiæ.*

Ex Vrsina familia opera Alexij Iuris Canonici Doctoris magnati nupsisse Iudithaam auctor est Pius Pontifex.

d *Mescingus Pomeranorum Dux regionem testamento legarat Premyslao, quod vicinos Marchiones male habebat.*

e *Andreas Hierosolymitanus rex Hungariæ, Damiatæ reuersus è filia Marchionis Estensis suscepit filium Stephanū, qui è Tomaßina* Maurocena *Veneta Andream hunc Venetum regem Hungariæ genuit. Carolus Robertus natus Carolo Martello, hic Carolo Claudo cui soror Ladislai Cumi Maria coniunx fuerat.*

f *Pontificius non datur in reges Hungariæ constituendos.*

g *Hungari numinis loco habent sacram regum suorum coronam.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER NOVEMDECIMVS.

SVMMA LIBRI DECIMI NONI.

Venceslaus Iunior VII. Bohemiæ rex. Vix sedecim annorum cum regnare incepit. Lugubrem habitum cito deponit. increpatur à Dobißio gubernatore. in arces ab vrbe secedit. æqualibus colludit & compotat. Regnum Hungariæ oblatum. consentit. Captus Otho Bauarus rex Hungariæ a præfecto Transsyluaniæ abdicat se regno. Carolus rerum potitur in Hungaria. Oppignoratas arces vi extorquet Venceslaus. Bona Marchioni in Misnia vendit. Ducit Violam Ducis Teschini filiam. Annam sororem locat Henrico Carinthiæ duci. Vrgetur ad occupandum hæreditarium Poloniæ regnum. Vradislaus Loktecus ab exilio Hungarico reuersus, arces in Polonia occupat. Conscribitur exercitus contra Polonos. Venceslaus à sicario Olomuzis interficitur. Conradus Thuringus in scalis discerptus. Mala Venceslai educatio. Regum apud Persas institutio.

Interregnum.

Comitia cruenta. Bechinus à Crußina interfectus. Henricus Carinthus ratione coniugis occupat regnum. Pellitur à Cæsare. Substituitur Rudolphus dictus Mitis Cæsaris Alberti filius. Ducit Elizabetham Polonam viduam Venceslai senioris. Auaritia deditus Rudolphus mercaturam exercet Cuthnæ. Excusat factum. Contumaces Barones ad officium cogit. Zuiconiam obsidet Henricus Rosensis, Hoditium ipse Rudolphus. Moritur in castris Rudolphus alui profluuio. Repetunt ius Anna & Elizabeth. Vincit factio aduersa. Fridericus dictus Pulcher frater Rudolphi Cæsaris Alberti filius. Cæsar filium deducit in Bohemiam. Cuthnæ exercitus cæsus: deducitur in hyberna. Regina senior in Cæsaris clientelam sese tradit. Cæsar à nepote Iohanne interficitur. Henricus Carinthus interrex absque æmulo. Præsidia Germanica ex oppidis reginæ eiicit. Henricus comes Lucenburgensis Cæsar creatus. Pontifex Adamitas Lugduni delet. Henricus non rex, sed administrator conuasat omnia & in Carinthiam ablegat. Pragenses cum Cuthnensibus fauent Henrico præ cæteris lucri gratia. Henricus odium sibi accersit. Tribunal erigit, citatis proceribus & condemnatis insontibus. Vitam promercantur, ductis Pragensium ciuium filiabus in vxores. Diffidentia inter Henricum & proceres. Patrio præsidio se munit Henricus. Elizabetham coniugis sororem Baroni à Quercu desponsare vult. Recusat virgo. Carceri Vuissegradi

Digitized by Google

includitur. Nymburgum euadit. Ciuibus eius oppidi minatur Henricus nisi puellam dediderint. Rosembergius & Vuartembergius præsidio oppidum muniunt. Cohors prætoria Henrici Carinthii ob insolentiam Pragæ mulctata. Petit Henricus opem à Marchione Misniæ. Mittitur Hoffensteinius, qui in aditu arcis sternitur & capitur. Marchio sinistro pugnæ exitu territus domum reuertitur. Cuthnenses deficiunt ab Henrico, alium postulantes regem. Nymburgi conuentus. Legatio ad Cæsarem Henricum pro rege decreta. Damnatur iudicio principum Henricus, quòd triennio feudum regni Bohemiæ à Cæsare non petiuerit. Fratrem Vualramum offert Cæsar. Bohemi filium flagitant. Scrupulosus Cæsar. Moguntinus Cæsari persuadet dandum filium. Spiram puella adducitur. Iohannes accersitus, amore puellæ exardescit. Coloniensis Archiepiscopus coniungit. Nuptiæ celebratæ. feudum etiam traditum. Splendido comitatu Iohannes in Bohemiam proficiscitur. Henricus Pragam & Cuthnam munit. Oppugnatur Cuthna, post Praga. Irritata Misnensium præsidiariorum prædatoribus sese dedit. Henricus & Marchio discedendi potestate impetrata domos quisque suas repetunt. Ioanni liberum relinquitur regnum.

Ætas Venceslai gubernationi nondum matura.

Moderator Bechina.

Luctum vestibus mutatis deponit prius quam auditi rex.

ANNVM Venceslaus sedecimum agebat cum patri in regno Boiemiæ succederet, quæ sane ætas ad regendum adhuc quam ad regnandum aptior, nisi quod adolescentes, vbi se reges esse sentiunt, regere quam regi malunt. Rector vitæ eius à parente Dobessius à Bechina inter præcipuos additus fuit: qui vt vidit regem insignia mœroris ante tempus exuisse (nam Optimates etiamtum atrati incedebant) improbare cœpit tam intempestiuam vestis mutationem, rursusq; eum ad luctuosum habitum inuitabat. Ad hæc nihil iuuenis seni respondit, ne palam censuram illius contempsisse videretur, sed protinus ab oculis eius, atque à tota vrbe se procul remouens, ad arcem quandam seclusiorem cum nouis illis induuiis proficiscitur: ibique lætos cum æqualibus, & à seuerioribus arbitris liberos dies per conuiuia & compotationes, quibus in Hungaria insueuerat, consumebat. Non defuerant sibi compotores, sed captato temulentiæ tempore, alius aliud quod placebat à rege parum sobrio impetrabat: quidam etiam agros & pagos. Aucta mox lætitia ex aduentu hospitum ab Hungaria, qui in eandem arcem ex insperato superuenerant salutatum Venceslaum, eique de regno Hungariæ gratulatum, quod ad eum per captiuitatem Othonis reuersum esse volebant. (a Captus autem Ottho erat à præfecto Transyluano, & in arcem illius conclusus, vt inde ne exiret, nisi restituta corona Hungariæ, quam in potestate sua haberet.) Sed ea lætitia Venceslao cum poculis euanuit, Carolo interim regnū Hungariæ occupante. Ibat rex venatum, & illo itinere arcem suam, sed ab alio possessam, prætèribat. Applicat se vnus & alter ex comitibus, atque vterque cum dolore in aures insusurrat, querens quod tam nobili arce rex careat, & alius illam priuatus obtineat, pro qua nullam, aut vilissimam dederit pecuniam. Rex dicta eorum tunc dissimulans, reuersus domum, ollas complures afferri, & in ordinem disponi locarique iubet, ac in conspectu illorum amborum comitum, vnamquamque nomine illius ciens, qui arcem oppigneratam sibi haberet, singulas bacillo confringebat, insultans: *Redde regi quod regium est, alioqui tergiuersanti caput ad hunc modum comminuetur.* Hæc quidem rex clam esse cupiebat, sed quod duo sciunt, sciunt tres, mox quatuor, dein omnes sciunt, & prout quemque res afficit, in bonam aut malam accipiunt partem. Nihilominus rex ludicrum hoc in serium vertit, occupatoribus duabus arcibus ademptis, alteri Gradecam cum oppido lauto ad Albim sito, alteri quam Zuicouiam appellant: sed inuicem Hermanno Marchioni Brandemburgensi, totam in Misnia regionem, quam nuper magno ære parens redemit, abalienauit. Consultatum hinc de vxore iuueni danda, ex ea domo, quę regiæ maiestati responderet. At ille forma captus filiæ ducis sui Tesniensis, sine longa deliberatione & pompa nuptias cum Viola, id puellæ vocabulū erat, peragit. Sororem deinde suam Annam nomine, Henrico principi Carinthiæ in matrimonium elocat, instantibus proceribus, ne puella nubilis plus æquo in cœlibatu permaneret. Cæterum nullus erat, qui hanc eius nimis segnem negligentiam, vel in primis non incusaret, quòd adire Polonos crebrius monitus, & apud illos regnum legibus illorum inire neglexerit, cum id commode, absque vlla difficultate & periculo facere posset, nullis tum motibus illic existentibus, quos paulo post Vladislaus, quem ex Polonia pulsum, supra commemorauimus excitauit, dum à longo exsilio in fidem Polonorum, tanquam popularium suorum confugit, & Boiemos vt externos, ac Polonis velut alienis infensos insimulat, per quę tantus breui in illum fauor emicuit, vt oppida aliquot in quibus præsidia

Rex ebriosus distribuit omnia petentib.

Inuentum consilium.

Repetit regias arces non soluta pecunia.

Misnia portionem vendit.

Violam Ducis Teschinensis filiam vxorem ducit.

Annam sororē desponđet Henrico Carinthio.

Ad Poloniæ regnum ineundum vix impellitur.

Vladislaus Lokietus Redux in Poloniam.

fidei Boiemorum non erant, sua sponte portas illi aperirent, ac magnus præterea armatorum numerus quotidie accurreret. Henricus à Lyppa, qui Poloniæ præfuit, crebris in Boiemiam missis nunciis subsidia depostulabat, vbi nulla apparuerunt, concessit ipse ad regem coramque exposuit, quo in periculo sita esset res Polonica, cui tamen obuiam adhuc iri facile posse, cum Sandomiriam, Cuyauiam, & ipsam regiam sedem Cracouiam obtineat, modo per tempus succurratur. Omni autem ope & nixu esse succurrendum, conandumque, ne regnum paternum turpissime amittatur. Tacitus ista ex Henrico audiuit. at postquam cæteri quoque proceres, & inter illos malæ fidei possessores, expeditionem in Poloniam statim faciendam suaderent, libere exclamauit: *Restituite, inquit, nobis equum, si cupitis vt in Poloniam equo vehamur. Nunc enim præter sellam, atque eam male sartam, maleq; tectam, quid aliud nobis reliquistis, ita vt ne aulam quidem ex digesto alere, nedum militem scribere queamus.* Antequam latius indignatio serperet, excepit Henricus, seq; pro omnibus sponsorē facit, daturum quemq; pro virili sua esse operam, ne miles regni deficiat. Scripta confestim ex Boiemis duodecim, ex Morauis autem quattuor millia hominum. Tum rex accersito Henrico ex Carinthia, cui nuper sororem desponsauerat, eiq; cura regni administrandi, dum ipse abesset, commissa, pergit in Morauiam, vt in vnum contrahat omnes copias, diuertitq; Olomutium in domum suburbanam, quæ Decani vocabatur, ad captandam auram frigidiorem: erat enim tempestas æstatis calidissima. Ibi exutis vsq; ad tunicam lineam vestibus omnibus, dum ante cubiculum solus per conclaue ambulat, repēte nescio quis in eum irruit, nudumque & inermem adolescentē tribus lethalibus vulneribus cōfodit. Cum gladio cruentus, Conradus quidam natione Duringus in scalis comprehensus est, sed is ab aulicis prius discerptus est quam vt vel agnoscere parricidium, vel ædere autores, consciosque cædis posset. Sic periit Venceslaus rex, qui duobus tantummodo annis ab obitu patris regnauit, vltima soboles, quatenus ad virilem stirpem attinet, Principum regumq; Boiemiæ, qui genus originemq; suam, ad Premislaum Boiemiæ primum principem referunt. Id quod futurum, tanquam vates idem Premislaus sub hac verborum ambage denunciauerat, fore inquiens, vt tum genus regum Boiemię deficeret, cum nepos aui sui cædem vlcisceretur, quod breui post accidit, vt Ioannes, qui ex filia Othogari, à Rudolpho in prælio occisi, nepos erat, vicissim Albertū Rudolphi filiū interficiens, auum vltus fuerit, vt suo mox loco dicetur. Cæterū mors Venceslai, quia nimis immatura, quia liberis orba, quia magno cum scelere violenta, iis etiam miserabilis fuit, qui diffluente eius adolescētia offendebantur. Non enim sic naturæ illam, vt malæ educationi, imputabant, rectius videlicet sine liuore de iuuene iudicantes; cui quidē multa signa generosæ indolis inerant, ad meliorem frugē haud dubie euasura, si robustior ætas accessisset, & pro molli illa & delicata priore educatione, seuerior disciplina animū subiisset, quanquam negari haud potest, quin ad rem plurimū referat, à teneris consuescere bonis moribus. Quare optimo iure laudandi Persæ, qui à prima statim ætate, quæ disciplinamenti capax est, regū suorum vitā optime instituunt, adhibitis quatuor viris optimis. Quorū primus est prudētissimus, qui Dei cultū docet, ac regia placita. Alter iustissimus, identidem eū monefaciens, vt in omni vita rex veritatem & æquitatē custodiat. Tertius temperantissimus, vetans ne voluptatibus seruiat, sed liber viuat vti regē decet, omni in deprecatum cupiditatū ardore restincto. Quartus deniq; fortissimus, fortia facta nemini cedentia, nulli metui aut labori, dolorique succumbentia, semper inuicta, (nam hoc proprium fortitudinis) cōmemorat. Digna sane imitatione, hæc Persarū prorsus regia educatio. Porro Boiemi hærede regni amisso, Pragam in domum episcopi, ad ius comitiorum coeunt, summaq; contentione de rege eligendo certāt, aliis peregrinum regem penitus aspernantibus, aliis inter Rudolphum Cæsaris Alberti filium, & Henricum ex Carinthia, qui præsens aderat, variantibus. Tam diuersas voluntates vt magis adhuc irritaret Thobias Bechinus, regni Boiemiæ (vt vocant) Camerarius. *Quando, inquit, nos alium regem, quam Boiemū creare libet, regiaq; progenie, in Boiemia plane deficiat, reuertamur ad pagum Stadiunum, vnde Premyslaus ex rustica, primus in Boiemia factus est princeps, atq; inde denuo quoq; regem nobis asciscamus.* Hæc vt contumeliosius dicta, statim refutata sunt, iussusque ferio promere de rege futuro sententiam. Is cum prius Rudolphum nominasset, nominauit fratrē eius Fridericum. Quo audito Crussina Lychtembergus, *Quousq; tandem,* inquit, *nobis ingeres tuos Germanos* (quippe à Germanis oriundus erat Thobias) *regū nostrorū parricidas,* nec plura locutus, stringit gladiū, & Thobiā transfodit. Postero die ambæ sorores, Anna videlicet Henrici vxor, & Elizabeth nondū cuiquā desponsa, conuentum ...

Gubernator Poloniæ Regem sollicitat.
Expostulat proceres Venceslaus Rex.
Promittunt Boiemi auxilia in Poloniam.
Venceslaus Rex Olomutii interfectus ... per transfugam ... Alberto Cæsare Rex decimum sextum annum explens 1307.
Extincta Regia Boiemiæ stirps antiqua.
Explicatio ænigmatis quod de perpetua successione principum Boiemiæ vaticinatus erat Premyslaus.
Deploratur immatura Venceslai mors.
Persarum mos ... liberos educandi laudatissimus.
Prudens, Iustitia, Temperantia, Fortitudo.
Comitia de eligendo Rege.
Rudolphus ... Thobias à Crussina ... interfectus.

Henricus Carinthius regnum administrat 6. mense nomine. Albertus Cæsar cum Rudolpho filio Boiemiæ regnum occupat.

ingrediuntur, orantque sui haberi rationem, ne velut alienæ à regno prætereantur. Ita ad Henricum propter Annam regimen tunc defertur. Quod ille tamen diu retinere haud potuit, Cæsare acriter instante, ne filius suus, qui priores partes in suffragiis tulerat, posteriores in regno acquirendo ferret. Itaque duobus exercitibus celeriter comparatis, vno ab se altero à filio: ipse Lunam oppidum à plaga occidentali, filius ab orientali Iglauiam occupat, & vterque opinione celerius Pragæ appropinquat, Henrico aduentum eorum non expectante, nec solito itinere, sed per Bauariam domum cum vxore reuertente. Pragam ingresso Rudolpho, vt multorum obsequia nobilium, regem nouum salutantium præsto erant, ita non pauci primores data opera ab officio illo aberant, inter quos Ioannes Pragensis præsul, qui totus Henrici erat, oculorum valetudinem excusabat, Vilhelmus autem à Valdeco, & Bauarus Straconicensis, atque alii qui arces regias tenebant, nullam absentiæ causam afferebant, dolorem eius rei tunc Rudolpho premente, ne acerbitate aliqua regni initia inquinaret. Imo ad conciliandos Boiemorum animos muliebri quoque gratia vsus est, ducta in vxorē Elizabeth, quam Vencesiaus senior viduam reliquerat, apud omnes ordines, propter modestiam vitæ multum gratiosam. Accedebat præterea nonnulla commendatio ex oppidis, quæ dotis nomine in Boiemia, & munita, & satis fructuosa possidebat. Nam ad rem attentum vsque ad reprehensionem fuisse Rudolphum narrant, datum vitio, quod negotiationem in montibus Cuthnensibus, vbi tunc operarum maxima frequentia aderat, exerceret, vinum, sal, ordeum, triticum, vnde non panes modo, sed multo magis potus, quem vulgo Cereuisiam vocant, coqueretur, illo ex Austria de horreis suis conuehendo, pretiaque rebus promercalibus ex arbitrio suo constituendo, atque in eo genere mercaturæ monopolium sibi vindicando. Hanc vero calumniam, ista ratione ille refellebat: *Se non auiditate animi, sed necessitate compulsum, huc descendisse, vt hoc, quo instituerat modo, summam ærarii inopiam sublevaret, vt sit vnde viuat, & vnde debita per vtrumque Venceslaum contracta diluat. Quam adeo rationem longe sibi tolerabiliorem videri, quam si nouis & crebris tributis pauperes homines oneraret*: dictaque factis comprobat, statuens, vt duo millia aureûm in illis ipsis montibus, ebdomatim æri alieno dissoluendo attribuerentur. Sed id minime ferendum ratus, tam obstinato animo nonnullos detrectare imperium suum, vt in conuentum omnium etiam procerum vocati, nollent apparere. Quorum præfractior, cum Bauarus existeret, quia plura aliis bona regia obtinebat, inter quæ arcem primum eius regiam, quam Zuicouam appellant, oppugnari placuit, eaque oppugnatio Henrico Rosensi commendata fuit. Ipse deinde Rudolphus oppidum Horasditium, in quo Bauarus inerat, obsidet, ac magna repente vi obsessum adoritur, sed cum multis vulneribus & militum pernicie. Itaque tutius visum, machinis oppidum, & operibus aggredi. Quæ opera dum fiunt paranturque, Rudolphus in statiuis ex nimio esu fructuum æstiuorum, fluore ventris corripitur. Aduolat mox Henricus Rosensis, ingressusque regium tabernaculum, quiete regi & curatione opus esse dicit, id vero commodius ei contingere non posse, nisi quam primum Pragam redeat. Se interim operam daturum, vt tam arcis, quam oppidi obsidio continuetur, donec vtrumque captum fuerit. b Sed non potuit persuaderi, vt ab obsidione discederet, maluitque in tabernaculo ex dissenteria mori, cum vnum duntaxat annum in Boiemia regnaret. Mortuo statim annulus detractus, illiusque signo literæ obsignatæ sunt, quibus data à rege fide, Bauarus ad colloquiū inuitabatur. Qui nullā fraudem suspectans, in tabernaculum regis venit, aulæis ita obtentum, vt præter lectuli in quo rex iacebat, modicam portionem nihil aliud videri poterit. Ibi Henricus interpretem se regis tanquam adhuc viuentis assimulans, petit à Bauaro arcem Zuicouam, quā reddita, cætera pro voto Bauari conuentura pollicetur. Accipit conditionem Bauarus, & per eam artificio Henrici arce fraudatur, cæterum oppidum integrum retinet. Corpus Rudolphi vxor in arce Pragensi sepeliuit, reluctante aliquandiu Præsule, propterea quod Rudolphus caput diuæ Margarethæ à templo diui Viti ablatum, illo inuito in Austriam transtulerit. Ingenti rursus certamine comitia inibantur, Ioanne Præsule ius Annæ, quæ Henrico nupta fuit, legibus propugnante, cum diceret, fratribus non extantibus, primam sororibus in successione regni causam esse, non quidem vt ipsæ regnent, attamen marito regnum acquirere possunt, si eum habuerint, quem aut pater, aut regnum illis dederit. Sententiam præsulis complures alii proceres secuti. At Pragenses cum consciis, Friderico, qui filius item Cæsaris, fraterque Rudolphi erat, enixe studebant, quod vicinior Boiemiæ, potentiaque validior existeret. In hac dissensione

Rudolphus interitu paucis primatum accepit.

Rudolphus ducit Venceslai Senioris Regis viduam coniugem.

Studiosus quæstibus Rudolphus addictus suam tamen auaritiam specioso prætextu velat.

Dubia contracta dissoluit.

Bauarum Straconicensem oppugnat cum contumacia Rudolphus.

Rudolphus in castris moritur. An. 1307. vnum tantum explenit annum.

Extorquentur arces Bauaro. Ioan. XXIIII. Episcopus Pragensis.

Comitia pro ... Præsul ... ius Annæ ... Fridericus ... cuius pater præses fuit.

sione Cæsar, vt cognouit, rursus filio suo ad regnum consequendum opus esse bello, cogit repente copias, introgressusque Boiemiam, inter montes Cuthnenses & oppidum Coloniam castra ponit, sperās vtroq; loco se facile potiri posse, ac imprimis montibus, quo in loco municipium, nec mœnibus, nec muris cinctum erat. At enim incolæ vndique ex finitimis nationibus mixti, qui Argentarias frequentauerant, se suaque fossa & vallo, loricisq; egregie munierant, præsidiumque validissimū in cœnobio iuxta sito, ab Henrico à Lyppa, & Ioanne Vartembergo impositum habebant. Illi vero ambo cum turmis equitum loca cuncta infesta faciebant, ad quæ Germani pabulatum ire solebant Quibus rebus illi irritati, signum inuadendi Cuthnenses proponi exigūt, quo proposito, magno illos conatu inuadunt: cōtra illi, tum munitionibus, tum viribus strenue se defendunt, & ad extremum, interfectis paulo minus tercentis militibus, retro in castra cedere cogūt. Haud multo disparem fortunam in oppugnanda Colonia experti, audaciam inde insultandi remiserunt, hyemsq; iam appetebat, obsidioni tolerandę valde incommoda. Cæsari de hybernis cogitanti præter spem euenit, vt eum nurus Elizabeth adiret, seque ipsam, tanquam viduam post mortem filii Cæsaris relictam, & oppida dotalia in tutelam soceri traderet. Lætus ille admodū tam sibi tempestiue oblata occasione, maiorem copiarū partem in Boiemia relinquit, illamque in hyberna oppidatim deducit, vsurus opera eius ad vernum tempus futurum. *Sed homo* (dici solet) *cogitat, cæterum ipse Deus plerumque aliter cogitata disponit*, vt tum Alberto accidit, qui in ipso reditus sui procinctu, de medio in itinere sublatus est, à quo minime omnium expectabat. c Erat ei ex fratre nepos Ioannes nomine, frater autem Alberti, Rudolphus vocabatur, cui olim filia Othogari Agnes desponsa fuit, cum inter eundem Othogarū & Cæsarem Rudolphū pax & affinitas, de qua dictū est, cōciliaretur. Ita idem Ioannes ipsi quoque Othogaro nepos ex filia fuit. Is adeo Ioannes patre suo Rudolpho mortuo, patruum suum Albertum cum assiduo affectaretur, deprecans, vt vel in quamcumque patrimonii sui sortem admitteretur, ne tam misere egeret, frustra semper, ac postremo cum ludo habitus, hoc facinus patrare ausus est, vt suis manibus patruum, eundemq; Cæsarem transfoderet, quem tamen eius facti, adeo mox pœnituit, vt se non mundo solum, verum etiam libertate abdicaret, viuens in heremo ad patris heremitæ præscriptum. Cæso Alberto, Henricus armatis suæ gentis stipatus (ad quatuor millia eum comitabantur) Pragam cum vxore reuersus, interceptum sibi per Albertum regnum denuo recuperauit, ac iam sine æmulo regnare cœpit: quoniam Fridericus à morte patris, multo magis imperium, quam regnum Boiemiæ ambiebat. Sed hybernabant adhuc in oppidis reginæ nuper ab Alberto in Boiemia relicti milites, aut potius latrones insignes, diebus noctibusque per inuia & peruia grassantes. Huic rei tam infami & noxiæ, quam primum abolendæ, nihil aliud Henricus præuertendum existimauit, ac suos statim armatos comites extrusit, qui vna cum globis Boiemorum latrones illos insectarentur, comprehensosq; condignis afficerent pœnis, quod illi quidem strenue executi sunt. Eodem tempore Henricus Lucemburgæ Comes, Friderico Austriæ principi in comitiis antelatus, Imperator à Germanis principibus eligitur. Ita d Clemente Rom. pontifice electionē ratam habente, vt primo quoq; tempore Cæsar delectus in Italiam transcenderet, Gallo videlicet Pontifici, sua Gallia, plus quam Italia tunc inquieta arridebat, voluitque illam per Cæsarem potius, quam per se pacari. Nec ipsē tamen segne ocium Lugduni tum habitans, transegit, intentus cum toto Cardinalium cætu, delendis reliquiis spurcissimæ Hæresis, cuius originem ad Dulcinum, & Margaretam, lenones Nouarienses referunt. Ex eorum doctrina coibant multa nocte in abditum promiscue viri mulieresq; cum sacrificulis suis, diuinas quidē laudes ritu Christiano cantantibus, sed mox lucernis extinctis, fœdis illas factis fœdantibus, dum ad hoc verbū à sacrificulo promulgatum: e *Crescite & multiplicamini*, in omnem mares fœminæq; libidinē prolaberentur. Intra Alpes potissimum hæc tam horrenda, tamq; pestilens, & perniciosa secta inualuerat, flagitiosorumq; aures ita occluserat, vt nullam sani pastoris vocē salutarem admitterent. Ergo medicamentum illis de sententia Clementis postquam anathemati eius illuderent & insultarent, tale adhibitum, quale adhiberi solet eis, quorum salus desperanda est, vt alii inedia, alii frigore, alii armis opprimerentur, authores ipsi membratim dilacerarentur, ac pleriq; igne, cum ipsis ossibus comburerentur, quorum etiam cineres dispersi, ne quid vsquam reliquiarum superesset. Sed ne hac quidē industria cinerem illum immundum Clemens abolere potuit, quin duo dein tempore prunas in Boiemia redaccenderent in sinu illorum, qui se Fratricellos cognomināt. Porro

Aduerso successu pugnant Cæsariani.

Rudolphi vidua Alberto Cæsari sese dedit.

Anno 1308. Calendis Maii.

Henricus interrex.

Milites Præsidiarios Alberti regno eiicit.

Henricus Comes Lucemburgensis Imperator appellatus. An. 1308. Cal. Decembr. alii 15. Nouemb.

Dulcinus Hæresiarcha.

Reliquiæ Adamitarum in Boiemia.

Hēricus interrex nō satis confirmatus in regno prædas diuersas agit.

Henricus, velut adhuc de regno aliquādiu retinēdo dubius, cautus agere, multos procerū vtriusq; ordinis suspectos habere, pecuniā ex argētariis permagnā cōficere, illamque in Carinthiā suam transmittere, cum grandi detrimento regni, & iniuria eorū, quorū debita ex illis officinis à rege dissoluēda erant. Regē autē Henricū vocamus, nō quia redimitus regia corona fuerit, quo ne quidē aspirauit, sed quia regnū Boiemiæ administrauit ex vsu tuo, ciuili ordine in hoc ei supparasitāte, & in primis ciuibus Pragensib. & Cuthnensib. Illas namq; ambas ciuitates præter alias amicas habuit, Pragā, quod ad spolia argēti mussitaret, quoties proceres inter se de hoc cōmurmurarent: Cuthnā propter spoliorū societatē, quam Ruthardus Cuthnēsis, Hērico cum sua factione addictus exercuit, breui tēpore ad maiores, quam ad priuatas opes euectus. Ex qua fortuna & societate ferox factus, ausus est in cœnobiū Sedlicense, Cuthnis proximū, quo nobiliores cōplures aduersæ partis cōuenerant, impetū cum suis facere, aliquot eorū captiuos secum Cuthnas abstrahere. Accessit nobilitati dolor ingens, cum Ruthardū violētiæ reum ab Henrico videret absolutū. Hinc odiū Henrici intendi, pax inter ordines turbari, totum denisq; regnū suspicionib. & seditionibus, ad mutuas vsq; rapinas descēdentibus exagitari. Quorū motuū sedandorū, conuentū Henricus omnibus ordinibus Pragā edicit, ibiq; nouam crudelitatis scænā aduersus Proceres, rationib. suis contrariis instruit. Cœnaculū grādo seorsim a Palatio, quo multitudo coibat sibi exornat, adponitq; Tribunal, tanquā ex illo ius nonnullis priuatis dicturus, soloq; in consiliū adhibet fraudis cōscios Iudices: deinde nomina procerū sibi inuisa citat, nec cuiquā eorū dicendi potestatē facit, sed causa indicta ad suū, suorumq; præiudiciū, hunc de cōtumacia, illū de contumelia, aliū de maiestate læsa dānat, iubetq; singulos in proximū cubiculū discedere, in quo apparitores præsto erant vincula, picē, laqueos ad terrorē ostentātes: sumptū tamē præsens quoq; suppliciū de quibusdā in loco seclusiore, ne mors eorū subito facinus vulgaret. At quos incolumes præstitit, eos sub custodia Pragensiū in carcere attinēdos inmisit. Nomina illorū clariora, sed vsitatis patriæ vocabulis dicenda, hæc sunt: Henricus à Lyppa, regni Camerarius: Petrus Cancellarius: Ioannes magistratu Straconicēsi præditus, tum alii proceres, Ianus Vartēbergus, Reymundus Lychtenburgus, Vlricus Rycianus, quib. non ante claustra quibus occlusi erāt laxantur, quam se nuptiis plebeis (tanta Pragenses ambitio occupauerat) redimerēt. Ergo Henrici filia, Iudici Pragēsi pacta est. Vicissim Lychtēburgus, Iacobi a Turri, ciuis Pragensis filiā ducere in matrimoniū coactus est. Ac tum deinde post eiusmodi affinitatē contractā, cæteri quoq; carcere emissi, vnā omnes dabāt operā, ne se amplius Hērico principi crederēt, ne ve vllā existimationis suæ partē ei cōmitterent, quod quidē mutuū fiebat. Nā neq; princeps illis, neq; posthac Pragēsibus fidebat, sed nouis præsidiis ex Carinthia cōparatis, se aulamq; suā cōtra insidias belle munierat, de hoc interim vehemēter sollicitus, quonā pacto occurreret, ne Elizabeth vxoris suę soror, quam Boiemi velut adhuc innuptā, legitimā regni hęredē cierēt, cuiquā externorū principū in matrimoniū collocaretur: æmulū videlicet regni, se olim fortiorē metuebat. Sollicito in mentē tandē venit, vt illa marito cōiungeret, qui regnū petere erubesceret. Mox cōmunicato cum vxore cōsilio, Hinco à Quercu, iuuenis nobilitate & opibus clarus, sponsus puellæ deligitur: reliquū erat, vt animus & voluntas puellę ipsius exploraretur. In arce Pragensi apud diuū Georgiū, in cōtubernio virginū vestaliū Elizabeth cōtubernalis erat, virgo sane inter virgines cōmodissimo in loco. Hanc Hēricus ducta secū vxore, adire nō est grauatus, & diu alios familiares, puellaresq; serit sermones, matrimonii quoq; facit mentionē, nominatq; maritū quē ei dare vellet, nempe Hinconē. Tum virgo generosa, memor generis regii, *vtinā*, inquit, *prius cum honore vitam præsentē amittā, quam vt impares nuptias subeā.* Vrget Henricus obstinatā pressius, blāditiis, promissis, deinde terrore etiā carceris, nisi rigidū flectat animū. In carcerē alterius arcis quam Vicegradensem vocāt ire, quam ab instituto dimoueri maluit. In ea arce frater virginis, sed nothus, præpositū agebat. Huius cura & opera virgo custodes frustrata, inde Nymburgam aucta est. Vicus tenuis antehac Nymburga erat, dein beneficio & liberalitate Venceslai regis, ipsius Elizabeth parētis, mœnib. & turribus aucta, ius ciuitatis obtinuit. Quare etiā virgo maiore fiducia, Nymburgensib. perinde atq; suis ciuibus salutē cōmendabat suā. Quo Henricus cōperto, magnū ciuibus malū minatur, ni confestim ad se virginē reuehant. Metu ex hac denunciatione Nymburgensib. perculsis, Henricus Lyppēsis, cum Iano Vartēbergo rēpestiuo interuētu subueniunt, aduersus omnia illos tū præsentia, tū futura incōmoda, quæcunq; eis à tyrāno accidere possēt, ingenti proposita spe cōfirmantes, ac mox præsidiū ciuitati relinquētes suis impēsis alendū. Multa interim scelera Pragę per libidinē & sæuitiā eius cohortis, quā nuper ex Ca-

Cuthna & Praga venatorum & prædæ scena.

Conuentus Pragam ab Henrico indictus.

Indicta causa multos proceres damnat Henricus.

Nuptiis plebeiorum statum mercantur Barones.

Omnia perfidia plena.

Carinthios Pra[illegible] adducit.

Henricus sororem coniugis impari connubio nuptum [illegible], quæ [illegible] Elizabeth, ea propter carceri traditur.

Effugit carcerem.

Nymburgenses fidelissimi Elizabethæ.

Confirmantur à proceribus Nymburgenses.

Insolentia Praetorianorum Henrici.

rinthia princeps sibi asciuit, fiebant, licentiam militum, non tribuno, non principe reprimente, donec concursu plebis Pragensis in illos facto, bene multi eorum ceciderũt, & reliquos à maleficiis occasu suo absterruerunt. Tum deinde princeps, præsentibus deteriora metuens, non procrastinat ad Marchionem Misnensem, necessarium suum mittere, vt conductis stipe equitibus, Pragam cum illis mature veniat.

A Marchione Misnensi auxiliares copias petit Henricus.

Armat continuo ille quingentos equites, additoque illis Henrico à Hansenstεyno præfecto, eum præire in arcem Pragensem iubet, ipse protinus subsecuturus. Quem vbi arci appropinquare Ianus Vartembergius ab exploratoribus cognouit, obuiam ei occultus prodire festinauit, vt hospitem ante arcem ita exciperet, ne in illam peruenire posset. Affuitque votis fortuna, quæ præfectum ei in loco arci coniuncto, quem Hradczianam vocant, obtulit. In illoque ita comminus est pugnatum, vt alius alii auxilio esse nequiret, sed pro se quisque, id quod quisque potuit, ædebat, spectare Henrico principe, nec tamen auso laborantibus suis succurrere, metu insidiarum, & amittendæ arcis.

Misnenses copiæ deletæ capto præfecto.

Captus in prælio præfectus, & Nymburgam abductus est, ac præterea pauci viui intercepti. Hac victoria procerum, miro Henricus dolore incensus fuit, auctaque doloris flamma, postquam cognouit, Marchionem cæde suorum perterritum, retro in Misniam cum reliquis copiis reuertisse, nimirũ vehementissime indignabatur, non modo se oleum, quod dicitur, & operam perdidisse, sed quod pene ab omnibus ordinibus desertus esse videretur.

Cuthnenses deficiunt à Rege.

Nam paulatim Cuthnenses quoque ab illo deficiebant, & vna cum aliis, permutationem præsentis status nimirum turbulenti, qui iam tertium duraret annum, cõcotdi gemitu poscebant: deinde in conuentu Nymburgensi, palam etiam apertis vocibus, alium magis idoneum regem flagitabant.

Conuentu Nymburgensi eligitur Rex Ioannes Henrici Cæsaris filius.

Ioanne denique præsule Pragensi non dissentiente, quando intellexit vota omnium & suffragia huc inclinari, vt Ioannes Lucemburgensis, Henrici Cæsaris filius, ad regnum Boiemiæ rex postularetur, hac conditione, si Elizabethã regni hæredẽ in matrimonium acciperet.

Decernuntur splendidi legati ad Cæsarem Francofordiam. Summa postulatorum Boiemorũ.

Oratores ad hanc rem cum Cæsare agendam delecti, Henricus Sedlicensis, Conradus Braslauiensis, Ioannes Plassensis Abbates, tum ex proceribus Ianus Vartembergus, Vilhelmus à leporibus, Bohuslaus à mirica, quibus adiuncti erant Pragenses & Cuthnenses legati. Ii Francofordiam veniẽtes, cum ad Cæsarem essent deducti, & Conradus Abbas totum primo regni statum, dein postulata Boiemorum accurate exposuisset, postremo supplex orasset, vt Cæsar Boiemos, qui se, fortunasque suas omnes potestati illius permisissent, defensione sua & cura dignos, vna cum virgine regni hærede duceret, ita vt liberari à dominatu Henrici importuno possent. Post hæc dicta legati ex conclaui secedere iussi, expectabant ad postulata responsum. Interfuerant tunc consilio Cæsaris Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopi, cum nonnullis aliis Episcopis, & præterea Rudolphus Rheni Palatinus, & Bertoldus Bauariæ princeps: multi enim proceres nobilitatis, vna omnes eademque sententia Henricum Carinthium damnantes, tanquam iuris Cæsarei transgressorem, quod absque authoritate Cæsaris regnum Boiemiæ imperio obnoxium occupasset, iamque non vnum annum, sed plus triennium labi passus fuerit, ex quo possessionem regni à Cæsare, more aliorum Germaniæ principum non poposcerit.

Decernunt electores alii principes contra Henricum interregnum.

Ob quam noxam Cæsari vacare regnum Boiemiæ eique futuro successori, qui puellam regni hæredem duxerit vxorem.

Cæsar fratrem Valramũ Boemis loco filii offert.

Erat Cæsari frater, Valramum nominabant, hunc Cæsar puellæ sponsum destinabat, quæ destinatio legatis Boiemorum non adeo grata erat, quoniam gratior fratre, ante oculos eorum filius Cæsaris obuersabatur. Cæterum nihil minus Cæsar volebat, quam vnicum filium, eumque adhuc adolescentem, ignotis nuptiis innectere, multisque insuper periculis, quæ tum ab æmulo Henrico, tum ab ipso regno seditionibus discordi imminerent, temere obiicere.

Ioannes [illegible] Elizabetha.

Accedebat ad has difficultates, quod sponsa duobus annis grandior ætate fuit quam sponsus, qui annum nondum sedecim implebat. Aduersus hanc Cæsaris voluntatem, cæteris pugnare non ausis, Petrus Moguntinus Archiepiscopus os suum aperiens: *Quum liceat*, inquit, *Cæsar pro suo quemq; sensu, ac rationem in consiliis loqui, nullam ego adhuc causam audio, quamobrem conditionem à Boiemis oblatam respuere debeas. Regnum filio tuo offerunt (si recte existimare vis) dignitate, fama, re tantum, quantum nullum est in Germania, adeo vt nuper Albertus Cæsar, totis imperii viribus prœlio, cum hoc ipso Henrico æmulo contenderit, vt illud filio suo Rudolpho assereret, summaque dignum gloria duceret, quod eundem filium in Boiemia regnantem videret: quo mortuo, alteram rursus expeditionem pro Friderico altero filio instaurauit, eamque quid interruperit, nouimus omnes qui eadem tempora Alberti luximus. Sed ne quidem ignoramus quantum in hodiernum diem, idem Fridericus Alberti Cæsaris filius satagat, dummodo regnum*

Oratio Moguntini pro Boiemis filium fratri Cæsaris præferentibus.

illud inclytum consequatur. Sed ne id fiat obsistunt Boiemi, qui hanc regnandi gloriam filio tuo reseruant, tanto magis abs te extollendo, quanto sibi vnicus ille superest, in quem iure ipso natura debeas omnes honores, dignitatesque congerere. Quid autem amalus in Boiemia possit, strages eorum qui ex Misnia venerunt ab Iano Vartembergo, qui hic adest, in conspectu Henrici facta satis declarat. Nobilitatis vero licet has nuptias ignotas appellare, vbi tanta claritudine natalium sponsa resplendeat, vt patrem regem, ipsam matrem Cæsaris Rodolphi filiam inter parentes suos numeret. Nam anni nunquam nisi in nuptiis repudiosis numerantur. Si virtute præter regnum, & forma pudoreque sponsa dotata est, semper iuuenis durabit, semperque tibi bene morata placebit. Quare magis hoc referre video, vt puella coram sistatur, quæ (quod dicitur) vsque ab vnguiculis, à te Cæsar, filioque tuo perspici queat.

Persuades Cæsare Moguntinus.

Mutat Cæsar mentem voluntatemque suam, ac transit in sententiam Moguntini, Spiramque Boiemis locum constituit, ad quem puellam adducant. Nullum puella mundum muliebrem, nullumque viaticum habebat, quo instructa, ornataque in tam longam viam se dare, atque ex dignitate sua ante conspectum Cæsaris apparere posset. dum super hac re in consultationem à tota factione, quæsitaque ab omnibus ratio, qua præsens inopia sublparetur, ventumque ad conferenda symbola est: Præsul Pragensis equum candidum tolutim gradientem; & duos argenteos cyathos bene inauratos dono puellæ misit; Henricus à Lyppa rarum monile: Vartembergus torquem aureum: alii deinceps vestes purpureas, alii holosericas, & omnes pro viatico pecunias de suo conferunt, aut mutuo à mercatoribus accipiunt. Mox legati quam possunt tacite & occulte iter cum reginula arripiunt, Spiramque nullo per viam obstante perueniunt. Cæsar conspecta puella, hilarem vultum præferens, illam mediam humanissime complectitur, ac continuo ad Augustam deducit, Augustæ vxoris calculo nurum retenturus, aut remissurus. Ambo deni parentes pariter Ioannem filium accersunt, eumque rogant, an ei sponsa placeret; quo annuente, illam ei statim, auspice Ioanne Coloniensi Archiepiscopo despondent. Nuptiæ ibidem Spiræ; simulque solemnia principatus, quæ fieri per vexillorum traditionem solent à Cæsare celebrata: inde Germaniæ Præsulibus, hinc principibus ac proceribus thronum illius circumstantibus. Ex quibus comites itineris in Boiemiam filio additi, Petrus Moguntinus, Philippus Eychstensis Antistites, tum Rheni Palatinus, & Rudolphus Bauariæ Princeps, dein Ludouicus ab Oetingo, & Bertoldus à Hennebergo Comites. Abbas præterea Fuldensis, & Præfectus Norembergæ.

Magna comitiua Boiemiam Ioannes petit.

At Henricus regni incubator, præter Fridericum Misniæ Marchionem, & quos ex Carinthia contraxit milites, nullum aliud externum præsidium habuit, sed adhibita diligentia ad perquirendum, Pragæ & Cuthnis, qui essent suarum partium, itemque aduersariorum, istis expulsis, illos denuo iurare in sua verba iussit, fidem erga se seruaturos, atque vtramque ciuitatem, quo melius potuit modo communiuit. Ioannis copiæ omnes Egram conuenere, in eoque oppido ab vtrisque deliberatum, vtrum conducibilius videretur, Pragam ne gentis caput, an Cuthnas Henrici Gazam, primum oppugnare. cum visum esset præstare, vt ante omnia Henricus argenteo thesauro spoliaretur, pergunt infesto agmine Cuthnas versus re. Cuthnenses viribus fidentes propter operarum frequentiam, ante munitiones progressi, aciem ostentant, sed male pugnant. ad primum namque concursum, multitudo ad operandum, quam ad præliandum aptior, ab exercito milite fracta est, & in fugam versa.

Cuthna oppugnatur.

Inde appellati, vt salute & fortunis integris deditionem facerent, facturos se responderunt, cum primum à Ioanne Praga recepta fuerit. Conuersa igitur agmina ad Pragam obsidendam, quam Henricus cum Friderico, diuisis inter se præsidiis tuendam susceperat, & modo ille, modo iste eruptionem in castra Ioannis per occasionem faciebat, interdiu, quoties aduersarii in opere essent, noctu vero, quoties in stationibus male vigilassent. Cæterum in aciem, quanquam non semel inuitati, descendere noluerint. Obsidione diutius perseuerante, partim fames ex inopia pabuli, partim frigus ex autumno præcipiti, Germanos præsertim qui tenuiter vestiti erant, vexare cœperunt, ita vt molestissime ferrent obsidionis moram, peterentque celerem vrbis oppugnationem, aut inde discessum. Sed Ioannes à ducibus agminum edoctus, quanta militum strage victoriam necesse esset constare, ab oppugnando abhorrebat, cum inter hanc molestiam casus apud obsessos talis se obtulit. Lixa quidam Friderici Marchionis, grandem forte argenti massam in latrina reperit, qua re in vulgus edita, certatim à Misnensibus ad scrutanda sordida eiusmodi loca per domos locupletum concurritur. Nihil fo-

Fortuito inuentus...

...tus clau-

res clausæ, nihil familia ad arcendum impetum opposita adiuuabant: cuncta vis latronum perrumpebat, & per omes ædificiorum latebras vagata, veterem, vt ille dixit, cum toti ærugine follem inde auferebat. Hæc adeo tam acerba, tamq; indigna direptio, caussam spoliatis ciuibus præbuit, vt ciuitatem Ioanni proderent. Signum irrumpendi per portam, quæ in longam vrbis ducit plateam, hoc datum, vt ad tertium pulsum tintinnabuli maioris, quando ad ædem diuæ Virginis, in Læta curia illud pulsaretur, Ioannes cum armatis præsto esset, inuenturus portā illam diluculo statim patefactam: id quod ita factum fuit, primusque per illam Henricus à Lyppa ingressus, agmina antecedebat, pacatum Ioannis introitum fide interposita sua ciuibus pollicens, qui positis armis pacē amplexi fuerint. Multi ad hanc vocem extemplo arma proiecere: nonnulli illa pro Ioanne contra Henricum continuerunt, si is de arce sancti Viti, in quam cum Marchione confugerat, noluisset cedere. Interimq; ad expellendum præsidium Henrici, quod ad pontem Pragensem, in domo quam Hospitalem vocant disposuerat, auxilium Henrico Lyppensi præstiterunt. Sed cum perditi illi qui in præsidio erant desperata salute domum hospitalem & ipsum templum se incensuros, nisi dimitterentur incolumes, minitarentur, dimitti illos, quia nec bene, nec male cuiquam facere posse videbantur, placuit. Amissa Praga Henricus de commeatu libere abeundi, vna cum Marchione ad Ioannem mittit, pollicetur q;, si datus ille sibi fuerit, se arce decedere, omniaque inde præsidia secum abducere, ac in suam Carinthiam pacate redire velle. Quo dato, Henricoque abeunnte, Ioannes sine vllo amplius æmulo toto Boiemiæ regno potitus est.

Ioannes Praga potitur.

Deiecti præsidiarii ex Hospitale.

Data Henrico discedendi potestas.

	Rudolphus Imperator	
Albertus Imperator	*Rudolphus dux Sueuia*	*Agnes Ottocari V. regis Bohemia filia.*
Rudolphus Interrex Bohemiæ.	*Fridericus pulcher*	*Ioannes parricida Alberti, eo quod ceu prodigo paterni ducatus Sueuiæ possessionem ademerat.*

a *Peragrabat totum regnum vt se regem conspicuum ostentaret. A Ladislao Transsyluaniæ Vayuoda captus, in regno abdicare coactus est, etiam corona restituta.*

b *Germani non abfuisse veneni indicia affirmant vel fraude in cubili esse obtruncatum asserunt.*

c *Cæsar interfectus à nepote Ioanne ex fratre Rudolpho inter Risam Arulamque amnes non procul à Kunisfeldia Monasterio. Quem Henricus Septimus Cæsar Pisas relegauit in Eremitanorum cœnobium tanquam ad perpetuos carceres habitu monastico assumpto.*

d *Clemens V. Burdegalensis Gallus, Vasco, sedem Auinionem in Galliam transtulit.*

e *Alamitas pontifex delet concilio Viennæ Allobrogum coacto Anno 1311.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI.

Ioannes Henrici septimi Cæsaris filius VIII. Bohemiæ rex. Inauguratur Pragæ cum regina à Moguntino. Ad concordiam exhortatur Moguntinus, & nomine regio veniam largitur omnibus aduersariis. Monet sui quoque regem officii. Latronibus vias tutas reddit. Moraniam purgat prædatoribus, arcibus quibusdam funditus euersis. Securitas restituta agricolis. Iohannes vicarius Cæsaris per Germaniam. Matthæus Comes Trincimensis in Hungaria Moraniam vastat. Reprimitur à Iohanne, & ad pacem petendam cogitur. A Boleslao duce Vratislauiense Oppaniam emit. Nascitur regi filius Venceslaus, post Carolus dictus. Plurimum cum Germanis consultat: illis magistratus confert succensentibus Boiemis. Respondet ingeniose. Iohannes indicit conuentum Norinbergæ vice patris. Auxilia decernuntur in Italia contra Robertum regem Neapolitanum. Ipse expeditionem suscipit: in itinere patrem sublatum veneno in eucharistia propinato accipit. Pergit cum Balduino Treuirensium Archiepiscopo Mediolanum. à Matthæo Vicecomite beni-

gne accipitur. Hic dissuadet vltionem necis Cæsarianæ, Duo Imperatores: Fridericus Austriæ dux, & Ludouicus Bauariæ dux. Magnum imperii hinc detrimentum. Bohemi apud Iohannem repetunt pristinas de præfectis Germanis querimonias. Substituuntur Bohemi paruo regis lucro. Ioannes indignabundus secedit Lucemburgum. Absente rege opes corradit & cumulat Lyppæus. Reginæ ditiones illi quoque creduntur. Episcopus ad Pontificem Auenionem profectus, diuerti ad regem. detegit Henrici perfidiam. Reuertitur rex in Boemiam. Capitur Henricus. Fugiunt complices. Dimissionem Henrici manus additis vrgent. Rosensi concedit Violam Venceslai coniugem, vt sibi se coniungat. Reginæ senioris oppida capiuntur. Vartembergius perit. Setdislaus à Stellis veniam supplex poscit. Vere nouo in Lansteinum arma conuersa. intercedit spirans minas Petrus Rosensis. minus gratum accipit responsum. Abalienatus etiam Rosensis, quopropter vterque se Friderico Austrio dedunt, rege valedicto. Rex auxilia Germanica accersit. Moguntinus partibus euocatis arbitrum agit, & feliciter componit dissidia. Rex Lucemburgum proficiscitur. Ludouicus ad Neuaum sternit Fridericum Austrium. idem Iohanni partem Marchionatus Brandeburgi (absque liberis mortuus erat Vuoldemarus) pollicetur, si se in prælijs non deserat. Fridericus Muldorfi capitur. Henricum fratrem Iohannes capit. Magno ære redemptum dimittit. Ludouicus sexaginta Bohemos nobiles ob rem strenue gestam ornat. Solam Budissinam regi concedit gratis, pignori prius apud Marchionem depositam. Filio suo Marchiam assignat. Rex Gorlizium præterea in L. sotia sibi occupat. Æmulatio domi inter reginas. Calidam suffundit Henricus. Iohannes magistratibus constitutis filium Venceslaum in Gallias educandū abducit. Carolus hic vocatur. Regina Iohannem tertium filium enixa. Premislaus medius vita excesserat. Regina nullis regni negotiis se immiscet. Concitat Bohemiam Iohannes permutatione Bohemiæ cum Palatinotu. Ludouicus Cæsar apud Bohemos irritum facit hunc contractum, & reconciliat suis Iohannem. Reginam seniorem in Morauiam ablegat permutatis ditionibus. Claustrum regina in Suburbanis Brunnæ illic condit. Rex noctu amoribus indulgens vagatur, & parum abfuit, quin occideretur. Conuiuiis & compotationibus vacat, & ludis equestribus. Dulcianos fratres quatuor decim exurit. Bellum Lithuanicū suscipit. Vernerus Magister Prussiæ inuitat. Massouiam, Pomeraniam, omniaque parta bello Magistro donat. Oculum rex in Lithuania amittit. Vladislaus Loktecus à Pontifice regni diadema obtinet, soluto denario Diui Petri. Inter Cæsares & Pontifices ferales dissensiones. Coniugia contracta à rege Iohanne. Maria soror Carolo regi Galliæ. Philippi Valesii soror Blanca Carolo desponsata Bohemo. Margaretham Henrico Bauaro, Iuditham filias Marchioni Misniæ tradit. Iohanni filio iuniori procatur hæredem principis Carinthiæ filiam cum spe successionis. Redit Lucemburgum. Male excipitur à Metensi & Leodiense Episcopis, & in Bauaria mulctatur. Regina è Bauaria reuersa & ipso rege splendidius excipitur, quod regem mole habet. Iudith filiam regina Dresdam ducit ad sponsum Marchionem Fridericum Misniæ. Delatores accusant reginam quasi tributa impedientem. Reginæ arces oppignorat rex. Præpositum Vuissegradensem capit. Carinthiam filii hæreditatem mortuo Henrico occupat. Vocatur in Italiam à Brixianis aduersus Ludouicum Cæsarem a Pontifice excommunicatum. Suscipit eorum patrocinium promisso stipendio. Præpositus carcerem effugit. Episcopo & Misniæ Marchione deprecatoribus reconciliatur, & Episcopatu Olomuzensi donatur.

Ioannes Lucemburgensis VIII Rex Boemiæ.

NE quid eius, quod ad consummandū regium in Boiemia decus Ioanni deesset, Petrus Moguntinus, qui iuueni per viam ceu tutor & rector à Cæsare attributus fuerat, ante discessum ex Boiemia suum, diem omnibus ordinibus edicit, ad quem Pragam ad coronādum, tum regem, tum reginam conueniant. Dies purificationi diuæ Virginis consecratus fuit, quo die ipse Archiepiscopus suffragantib. sibi Ioanne Pragensi, & Petro Lomnicio Olomucēsi Præsulibus, manibus suis caput vtriusq; regio diademate redimiuit, habuitq; orationem aut potius deprecationem, loco & tempori accommodatissimam, qua tam singulos, quam vniuersos magnopere orabat, ne simultatibus inter se & factionibus distraherentur, neve diuersa a rege suo ipsi seorsum sibi consilia haberent, sed cum oporteat aliquam inter regem & illi subiectos, regni administrandi esse societatem, vt ad communē regni vtilitatē prouehendam, communi studio voluntateq; & consilio cum rege conspirarent, non ignorantes quam tutissima sit mutua defensio, quæ tamen nisi mutuo de regno & inter ipsos consensu non constaret. Quare si quid adhuc dissensionū offensionumq;, vel priuatim vel publice contractarū superesset, omnem illarū dolorem ex memoria vt deponerent, & in pristinam concordiam redirent, vehementer deprecari. Hoc vero nomine regis, aduersæ quoq; factionis ordinibus significare, quod ipse rex illis omnium iniuriarū per tumultum sibi præsentem illatarū, plenam gratiam faciat. Ter magna voce exclamant,

Coronantur Rex & Regina a Moguntino.

Exhortatio ad concordiam.

viuat

voluit rex Ioannes. Idem dein Petrus regem etiam seorsum hortatus est, vt quemadmodum & paternæ magnitudini & dignitati suæ in regali iam fastigio collocatæ, conueniret, ita regnum, curarū licet & molestiarū pleoum, forti ac magno animo capesseret, idque in primis caueret, ne vllum subditis signum ostēderet, tanquam impar esse propter ætatem, suscepto oneri videretur, sed si qua tempestas grauior ingruerit, ad parentē velut ad sacram ancoram confugeret. Post hæc discessit, relicta parte equitum quos rex sibi delegit, vt secum manerent quoad à latrociniis quoq; regnum purgatū sibi, pacatumque redderet: nam tanta vis latronum ea tempestate Henrici contemptu inoleuerat, vt nūmero equitū peditumq;, non itinera solum ad excipiendos quoscunq; viatores complerent, sed loca præterea tenebant validis præsidiis firmata, ex quibus aperta vi agros, etiam & vicos incursabant. Contra illos haud puduit, iuuenē regem suo auspicio expeditionē sumere vnam domi, qua vestigiis prædonū insistens, omnia illorū latibula perlustrauit, indeq; per milites extractos, igne, cæde, laqueo puniuit, dirutis simul vsque ad solum latebris. Alteram in Morauiam crebrioribus adhuc maleficiis, magisq; arduis impeditam, quia ne hi quidem in illa ab iniuriis & deprædationibus abstinebant, qui altas occupabant arces. Ex quibus arx Iani à Boskouice, quam Vngersperg cognominabant, expugnata, ac statim demolita, dein ad similem modum arx Drahotusa: Tum arx Deblina, ad quam nullus machinis, sed tantum cuniculis patebat aditus, cum Friderico possessore intercepta, æqualem ruinam sustinuit. Ipsi vero possessori quia serius deditionem fecerat, caput gladio ademptū. Tali pœna, tamq; præsenti, cæteri in Boiemia & Morauia perterriti, male facere passim desinebant. Qua sane re non hominū tantum saluti & securitati, sed agrorum insuper, vinearumq; culturæ prospectū. Vtraque enim inculta vastaque iacebant, dedignantibus colonis aliis arare, serere, vineas colere, vnde caritas annonæ in regno frequens, & in populo fames, vinique penuria oriebantur, quæ mala omnia rex sustulit, latrociniis interceptis. Per hæc disciplinæ quoque militari probe consulens, dum eiusmodi armorum exercitio, legitimum olim cum hostibus præludit bellum. Atque hæc adeo parenti Cæsari grata acciderunt, vt profecturus in Italiam coronæ imperialis sumendæ gratia, vicariū imperii in Germanos filium substituerit. Hac namque lege Henrici electio à Clemente Pontifice fuit confirmata, *vt intra biennium Romam peteret de more coronandus.* Cum igitur tempus illud iam in foribus adesset, transgressus Taurinos montes, multa apud Insubres, & mox in tota Lombardia, rei bellicæ præclara facinora, aduersus Guelpham factionem, quæ nimio plus inualuerat, ædidit. Veniensque Romam, à tribus Cardinalibus ex Gallia à Clemente missis, coronatus est, Ioanne interim pacate Imperium in Germania administrante, & Boiemia. At in Morauia Comes Trencinensis Matthæus, quietas res esse non sinebat, priuatis opibus Morauos diuexans. Magna siquidem auctoritate apud Hungaros, propter summum post regem magistratum Matthæus erat, sed tanta idem audacia & stulta arrogantia præditus, vt rege etiam suo Carolo spreto, auderet clientes suos ad populandum Morauiam dimittere, vicinitate maxime fretus, quæ hanc ei ad maleficia cōmoditatē præbebat, vt subitus quando vellet Morauis superueniret, atq; illata iniuria subitus item Trencinium rediret. Huius ferociam vt compesceret Ioannes rex, tumultuaria raptim manu collecta, Brodam in Morauiam iter festinauit, eoque in oppido copiis auctis, Trencinio appropinquabat, cum ei in via Matthæus turmis Hungarorum plurimis stipatus occurrit, clamoreq; ingenti sublato, cornua regis circumfundit premitq; adeo acriter, vt cornua titubare cœperint. Sed affuit mox Henricus à Lyppa cum præsidio suo, confirmata rursus acie, timorem acceptum hosti reddit, illumq; ad fugam conuertit, fugientem insecutus vsque ad Vagum fluuium, quem transire rex vetuit, nē omnium Hungarorum animos ad bellum concitaret. Interfecti in hoc prælio ex Hungaris centū quinquaginta, pauloq; minus capti, nimirū centum & triginta, cum ex Boiemis vltra viginti numero nō fuerint desiderati. Post male rem gestā Matthæus tandē resipiscere cœpit, seq; ad compositionē controuersiarum obtulit, quæ cum tam subito componi nequirent, induciæ in annum factæ. Regem adhuc in Morauia subsistentem, Boleslaus Vratislauiæ Dux, qui Oppauiā præterea in Slesia obtinebat, adiit, inuitans illum de eadē Oppauia ad pactionē, dena millia aureûm nummū Boleslao adnumerata, vt de iure suo cederet. Inter læta quoq; acceptum, quod regina filium regi, quem nominari Venceslaum voluit, (postea Carolus est vocatus) enixa fuerit. Sensim inde rex in Boiemia suo arbitrio regnare, non omnia ad consilium procerū referre; cum Germanis consultare, illosq; pariter atque Boiemos magistratibus præfecturisque arcium, & aliis

Monet regem officii Magnanimum.

Prima regis expeditio aduersus grassatores publicos.

Arces in Morauia prædatorum solo æquatæ.

Iohannes Vicarius patris in imperio.

Cæsaris Henrici in Italiam profectio.

Turriani pulsi Vicecomites Mediolani præfecti.

Henricus Romæ coronatur anno 1311. alias 1312. Calend. Augusti.

Matthæus Comes Trencinensis Morauiam populatur.

Boleslaus Ligniti & Bregæ Princeps.

Oppauia recuperatur.

Carolus Regi natus filius.

Doluit suspitiones.

in regno honoribus ornare, Inuitis Boiemis ac multum repugnantibus. Sed prævalebat rex, cum diceret, à patre sibi ex Germania esse submissos viros illos, quos in aula viderent omnes nobilitate insignes, quorum dignitatis nisi haberet rationem, vereri se ne parentem offenderet, præsertim cum agat vicarium Imperii, in quo munere obeundo, sua referre, ne quam à se temere nationem alienet. Ac tunc ostendit illis literas a Cæsare ad se missas, quibus mandatum inerat, vt principum Germaniæ conuentum Norembergam indiceret, in quo de auxilio Cæsari in Italiam aduersus [b] Robertum Neapolitanũ regem ferendo deliberaretur. Robertus enim Cæsaris potentiam formidans, missis duobus equitum millibus subsidio Florentinis, totam contra illum Hetruriam cõmouerat, seq; ducem ibi Guelphæ factionis constituerat. Qui Norembergam in vnũ conuenerant, vna omnium sententia fuit, vt delectus militum per Germaniam haberetur, qualem rex domi quoque habuit, & vna cum patruo suo Treuerensi Archiepiscopo, Cæsari suppetias laturus, per Taurinos saltus transibat.

Iohannes Rex bello Italico se accingit.

Bonconuentu oppido Hetruriæ [illegible] Augustus 1313. Pisis sepultus. Mediolanenses cum Vicecomite [illegible] mortem [illegible].

Quibus nondum superatis, tristissimus vtriq; nuncius obuius fit, Regi patrem, Archiepiscopo fratrem veneno per Monachum ad altare in calice propinato, extinctum esse annuncians: huiusq; particidii autores Florẽtinos accusabat. Aderãt proxime Bauariæ princeps, & Marchio Brandenburgus cum suis copiis, auditoq; casu luctuoso, domum vterq; reuertebatur. At rex cum patruo iter Mediolanum vsq; prosequuti, a Matthęo Vicecomite, quem Henricus Cæsar Mediolano præfecerat, vti hospites exoptatissimi, opportunissimiq; liberalissime excepti sunt: nam præbitus omnibus etiam militibus commeatus gratuitus, quorũ mox opera Mediolani opes belle confirmatæ sunt. Vacillabant namq; Crema, Brixia, Cremona, & quædam alia vicina oppida metu Guelphorum, alte cristas post occasum Cæsaris erigentium, sed conspecto Cæsaris filio, tanquam pater denuo reuixisset, ab omni timore se recreabant, & cum Mediolanensibus pari mente consentiebãt. Confert deinde rex & patruus cum Matthæo, de vlciscenda Cæsaris morte aduersus Florentinos consilia, eamq; causam, cur in Italiam venerint, solam esse ostendunt. A quo difficultate, & quasi desperatione, vt Florentini ab alio quam à futuro Cæsare in potestatẽ redigerentur, cognita, per aliam viam reuersi sunt in patriam suam.

Duo Cæsares Fridericus Austriacus & Ludouicus Bauarus Anno 1314.

In qua Cæsarem iam dictum à tribus suffragatoribus, Coloniensi, Palatino, Saxone, ipsum Fridericum, Austriæ principem inuenerũt. Ergo ipsi etiam ambo cum Moguntino & Brandenburgo Marchione, ad Ludouicum Bauariæ principem Cæsaris nomen deferũt. Qua ex re, cruenta inter duos Cæsares prælia, & alterius tandem perniciosius consecutus est exitus. Porro Boiemi regem domi nacti, interceptam nuper de summouenda à regno nobilitate externa actionẽ, Henrico à Lyppa actore resumunt, cum rege agentes, vt ne peregrinam ex Germania nationẽ in Boiemiam inducere perseueret: mores enim hominũ vt plantas ad regionis habitũ respondere, & vbi eiusdẽ generis plantatæ fuerint, ibi multo melius inter illas quam inter generibus diuersas conuenire, adeo vi quadam naturæ simile gaudere simili, contra moribus dissimiles sic inter se dissidere, vt ne via quidem eadem ambulare velint.

Boiemi postulant externos abigi omnino Germanos.

Non ea vero causa dici ista à Boiemis, quasi tam agresti odio in Germanos laborarent, vt nullũ illis in Boiemia reliquum manendi locum esse cupiant: imo quoties illis libet, libere veniant, sed vt hospites, atque item vt hospites abeant, non autem se cum vernaculis & domesticis in magistratibus & præfecturis arcium, aliisq; publicis in regno honoribus commisceant, cum nullum in regno domicilium habeant, sed sicut æstiuæ aues statim autumno post collectam messem: sic isti post corrasas vndique ex Boiemia opes recessum circumspiciunt, quia commodo tantum suo seruiunt.

Auaritia professorum Germanorum.

At quibus patria est Boiemia, illos necessario ex ingenita in patriam caritate sic affectos esse oportere, vt non solum illam non deserant aut despolient, sed vitam quoque pro illa suam, quando opus fuerit, libenter profundant. Ad quos igitur periculum proprie pertinet, nonne æquissime etiam ad illos magistratus pertinebunt, qui aliquam vel dignitatem, vel vtilitatem afferunt? Quamobrem vna omnes voce rogare, vt ne vetustissimũ morem in magistratibus & præfecturis mandandis, nouis legibus mutare in animum induceret.

Indigenis non aduenis magistratus conferendos.

Molesta regis auribus hæc oratio fuit, vt quam ex inuidia & odio in Germanos profectam intelligebat, recordans tamen, quam ægre statum per seditiones & coniurationes turbulentum composuerit, ne quid noui rursus per nouum tumultum nouaretur, nobilissimos quos ex Germanis in aula habuit, Vdalricum videlicet, Bertoldumque & Dyttenonem Comites, inuitus inuitos à se dimisit. Duæ summæ præfecturæ, altera in Boiemia ad Henricũ Lyppam, altera in Morauia ad Ianum Vartembergum translatæ. Initia vtriusque perpulchra, ac regi satis probata, cum functione vtramque

Summæ dignitatis duæ tam in Boiemia quã Morauia Boiemis traditæ.

que

quę in eo officio sibi delegato, sine vlla auaritionis suspicione videret defungi. Cæterum dictum exploratissimo, magistratum indicare virum, suo vtiq; tempore, cum videlicet robur iam acceperit, vt quod libeat, idem liceat, quemadmodum in vtriusq; magistratu apparuit. Nam tanta breui in Boiemia vectigalium regiorū præsertim in montibus Cuthnensibus ex venis metallicis facta est diminutio, vt vbi ante Germanus præfectus in singulas ebdomades argenti minimum quingentas libras regi appendisset, ibi Henricus Boiemus nec tertiam illarum partem fisco inferebat. Suo item modo Vartembergus Morauos quæstui habuit, pupillo paruo ære, magnis paternis hæreditatibus euertens, causas diuendens, raroq; aliter nisi munere corruptus iudicans. Quarum rerum indignatione commotus rex, secedendum sibi ad Lucemburgam, natale solum suum per speciem inuisendi, curandiq; patrimonii existimauit. Illo absente multo audacius audaciusq; Henricus in bona regia inuolabat, prædamque illorum in domū suam conuertebat, in cassum Præsule Ioanne obmurmurante, quem rex in consilium reginæ, pariter auaritiam Henrici execranti, addiderat. Quin imo ipse Henricus, quo maiore fulciretur authoritate, adeo viduam reginam seniorem Venceslai quondam vxorem sibi concibauit, vt omnia illius oppida dotalia suo arbitrio administraret. Mox etiam Præsuli tabulam quempiam opposuit, qui illum ad curiam Pontificiam in ius præsentem vocaret, vt ita regina consultore quoq; careret. Sed præsul Auinionem petens, vbi Pontifex sedem sibi collocauerat, ex itinere ad regem deflexit, venturaque ei pericula exposuit, si paulo diutius reditum suum in Boiemiam differret. Vix tandem ille à patria auulsus, non Pragam, sed Cubitum, in quod oppidum regina, metu Henrici diuerterat, se confert. Ibiq; à bene multis proceribus aditur, hortantibus vt Pragam statim conuentum edicat, ad quem Henricus tanquam summus magistratus, cum venisset, industria Vilhelmi a Leporibus captus est, & in vincula, duodecim custodibus appositis, coniectus. Fit continuo inde affinium Henrici fuga, qui postquam Br dam, quarto a Praga lapide remotam, conuenerunt, literas minarum plenas ad regē dederunt, nisi ex templo Henricus carcere emissus foret, nominatimq; sua quisque manu se subscripsit, ex affinibus Berco, & Henricus vterq; a Quercu & complures alii ex eodem stemmate, titulo duntaxat diuersi: dein ex cognatis, Sedislaus à Stellis, Vilhelmus Lantsteinus, Benedictus Vartembergus. At rex minarum insolens, delectū haberi iubet, ac interim Petrum Rosensem nuptiis Violæ viduæ iunioris, quam Venceslao regi Olomuncii occiso nuptā diximus, addita honesta dote sibi obligat, rupto priore vinculo, quo Henrico captiuo innexus erat per sponsalia cum filia ipsius contracta. Rosensi itaq; milite rex insuper auctus, improuisam in agros alterius reginæ, quæ Henrico fauebat, excursionē facit, eosq; late depopulatur, ac tria oppida dotalia, Iaromiriū, Policiam, Mutham ad deditionē sibi faciendam perpulit. Hradecium, quo in oppido ipsa morabatur, oppugnare supersedit, sed in loco vicino quem Castellū appellant, præsidium imponit, cuius metu regina in officio contineretur. Huic auxilio Ianus Vartembergus ex Morauia protinus superuenit, audaciq; nimis impetu præsidium adortus, ab vno ex illorum numero telo emisso ictus, cecidit mortuus, non alio Henrici dolore, quam si alteram manum amisisset. Ibat porro rex cum suo agmine aduersus Sedislaū Sterembergensem, bene animatum antequam dominū suum armatum videret, quo conspecto, mutatum subito in metum, ne omnia quæ in præsens possideret, paulo post vna cum ipsa forte vita perderet, si contra torrentem diutius niteretur, adeoq; inde fractum, vt consilia atq; audacia cum ipsis armis abiecerit togatusq; cum omnibus affinibus & cognatis suis, quos penes se habebat, ante regem apparuerit, illumq; genu nixus, de sua suorumq; salute & fortunis supplex obsecrauit, & salua omnia impetrauit. Hinc statim rex in Morauiam iter cōuertit, ad sedandos ibi motus, Iani morte suscitatos, quibus facile compositis, Pragam remeauit, distributo per hiberna milite. Vere nouo datur negocium vni ex præfectis militiæ, Venceslao Hortessouio cognomine, vt militem ex hybernis in castra reducat, illaq; aduersus Vilhelmum Lantsteynum dissimulato itinere moueat. Ille circumducto, qua visum erat agmine, repente in bona Vilhelmi incursat, agros effuse vastat, colonos & pecora abigit, prædamq; omnem inter milites distribuit. Vilhelmus subito impetu, suorumque incommodo consternatus, à Petro Rosensi cognato suo consilium & opem implorat: vadit ille Pragam, & de reconciliando regi Vilhelmo instatiore illo more agit, quo agere solent, qui magnifici appellari gaudent, vt exigere atque potius veniam, quam impetrare videantur. Cui rex ita respondisse fertur, *Rosa, Rosa,* inquit, *multas tu etiam spinas retines, sed caue tibi, ne dum alios pungere paras, ipse ab illis pun-*

gare, nihil enim indignum vt tu autumas, Vilhelmus tuus sustinet, qui regi suo factus est rebellis, Eum tamen pœnis etiam maioribus dignum, hac lege tibi condonamus, si tu arces, quas regias occupas, nobis restituis. Deliberare vt intra triduum liceat, mora impetrata, per internuncium respondet: *Si qua possideat, illa obtinere ac tueri; interimque nec Vilhelmum subsidio destitutum velle deserere.* Misitque sine cunctatione auxiliares ei copias, ac se in Austriam, aliorum quoque nomine, ad Fridericum Austriæ principem contulit, quos omnes vna secum ei in clientelam rege spreto tradidit. Ita rex compulsus & ipse patrocinia quibus tutior esset, apud suos in Germania quærebat. Veneruntque Pragam Petrus Moguntinus, & Balduinus Treuerensis Archiepiscopi cum sexcentis equis cataphractis, & aliquot numero præterea cohortes Germanorum lancearias post se trahentes. Cunctis expectatione suspensis, quorsum rex cum pontificibus copias verterent: Ibi Pontifices munere Pontificio facinus dignissimum faciunt, dum verba Domini sui repetunt: *Pacem do vobis, pacem meam relinquo vobis*, atque ex illis verbis tam ipsi regi, quam omnibus ordinibus significant, se Pragam, non vt bellatores, sed vt pacis arbitros introiisse. ac mox partibus fide publica data denunciant, vt libere ad dicendam quisque causam suam Pragam conueniant. Quod vbi factum est, pars regi aduersa palam arbitris indicat, se nihil plane agere velle, antequam Henricus vinculis exoluatur, quibus vinctus est causa indicta, & nec dum aperte conuictus. Contra rex pertinacissime tendebat, ne maiestatis reus, manifesto per factionem facinoris consciam, de manibus sibi eriperetur. Tali tandem arbitrio post multorum dierum contentionem, hic tam difficilis nodus expeditus est, vt Henricus à carcere liber fieret, cum arces sex, & totidem viros nobiles arcium præfectos regi daret obsides, cætera mutua facilitate composita. Reuertentibus vnde venerant pontificibus, nullo pacto rex potuit à regina retineri, quin ipse quoque vna profectus ad Lucemburgam, quæ eum velut Cæcias nubes ad se trahebat, secederet. Euenitque vt regina diuinabat fore, vt recens constituta, breui dilaberentur fultore absente. Nec enim inter ipsos ordines, nec cum rege eis bene conueniebat, quod animi tantum & voluptatis causa abesset. Ergo talia rursus in regno fiebant, qualia fieri solent vbi dominus non adest domi. Inter hæc Ludouico Cæsari cum æmulo suo Friderico, complura ac varia prælia intercedebant, dum victus nouam semper instaurat pugnam, quarum maxima fuit, quæ in Sueuia ad flumen Necearum est commissa, in qua duodecim nobilitate insignes Comites, & centum ac quadraginta equestris ordinis milites sunt capti. Interfecti autem equi mille & quingenti, victoria ad Ludouicum inclinante, cæterum æquis manibus prælium diremptum. Ergo denuo vires vtrinq; quantas nunquam antea redintegrant, hac mente, vt finē tandem bellis faciant alterius occasu. Magnam Ludouicus futuræ etiam victoriæ spem in Ioanne reponebat, si eum in commilitium pertraxisset, qua de re cogitāti tempestiue se offert mors Valdemari Brandenburgensis Marchionis, qui sine liberis decesserat, vacuamque per hæc Cæsari successionem bonorum reliquerat. Horum bonam partem Ludouicus se attributurum Ioanni promittit, si opera eius adiutus, Cæsaream dignitatem retinuerit, Ioannes ad belligerandum promptus, conditionem accipit, rediensque ex Lucemburga in Boiemiam, delectum aduersus Germanos decernit, habetq; tanto omnium consensu, vt magnus Procerum numerus, tum ex Boiemia, tum ex Morauia suo sumptu castra regis sequutus fuerit, vsque ad locum pugnæ iuxta oppidum Mildorfium destinatum. Eo, videlicet fortuna duos Cæsares de Imperio aliquoties inter se contendentes, ad extremū contraxerat, vt ludum in illis suum à meridie vsq; ad vesperū ostenderet: tamdiu namque incerto Marte pugnantes, sursum deorsumq; vtrumq; iactauit, donec Fridericum capiendum, occidendumque Ludouico traderet. Cœpit in eodem prælio Ioannes quoque rex, Friderici fratrem germanum Henricum nomine, secumque eum in Boiemiam abduxit custodia attinendum, quem postea deprecatore Carolo rege Hungarorum, æstimatum triginta millibus aureûm, ac Znoyma sibi reddita, quam dotis pignore principes Austriæ possidebant, in eandem Austriam incolumem remisit. Porro Ludouicus eius diei victoria tam insigni lætus, postero die amplius sexaginta nobilium proceres, Boiemos Morauosque ad se nominatim euocat, Balthei sque & aliis militaribus donis virtutis ergo singulos exornat. Erga regem vero periculi iam securus, magnifici promissi immemor, Budicinam duntaxat, quam Marchio dudum oppignoratam tenebat, sine precio ei restituit. Cæterum totam Brandenburgensem ditionem ad filium suum Ludouicum transtulit. Atqui rex sola Budissina non contentus, Gorlitium præterea & alia oppida in Lusatia, quæ superior appellatur, nuper

Tota [illegible] Friderico Duci Austriæ se dedit.

Archiepiscopi Germaniæ arbitros agunt inter Regem & pro[illegible].

Transactum.

Redit Rex Lucemburgum, am. Dissensiones Boiemorum inter se. Bellum intestinum de Imperio inter Austriacos & Bauaros. Anno 1316. Conflictus æmulorum Cæsarum ad Eslingam.

Ioannes Rex Ludouico fauet.

Anno 1322, die Michaelis inter Altdorff & Othingen. Bohemos ob rē strenuè gestam Ludouicus Cæsar muneribus ornat.

Pactam Brandeburgensem Marchiam Cæsar Ioanni denegat.

Ludouicum filium Marchionatu Brandeburgensi donat Cæsar.

[illegible]

a regno

à regno abalienata, suo milite recuperauit, molestè quidem Cæsare ferente, sed molestiam illam tamen deuorante, tanquam fraudis in regem commissæ sibi conscio. In Boiemia rursus simultates non viriles modo, verum etiam muliebres ex æmulatione ac mutuo liuore pullulare cœperunt, maligne reginis inter se æmulantibus, dum vidua regina loco cedere dedignatur: & vxor regis non sustinet, vt partes sibi æquas æmula vindicet. Hæc mariti fiducia, & regni hæreditate nitebatur: illam Henricus à Lyppa vt pupillam oculi custodiendam tuendamque receperat. Occupat Henricus apud aures regis patulas & credulas, insidias in reginam Elizabeth intendere, eam insimulans nouarum rerum esse cupidam, ac iam pridem hoc agere, vt filium Carolum, quantumuis in tenera adhuc sit ætate, nutriendum det suæ factionis proceribus, vt domi regem semper habeant, postquam ipse Ioannes Lucembergam regno præferat. In secessu Cubitensi regina cum filiis Venceslao, aliàs Carolo, & præterea nuper nato Premislao, qui paulo post infans obiit, fuerat, cum rex non ita vti solebat, placido vultu, sermoneque coram ibi se repræsentaret, seorsum a regina, & cœnaret, & seccubaret, multū illa mirante, & quod acerbissimum omnium erat, causam eiusmodi immutationis explorare à nemine queunte, qui tunc cum rege aderant. Discedens rex, maiorem natu filium Venceslaum Pragam secum auexit, & constituto ibi Petro Rosensi, regni Camerario, ac Henrico à Lyppa subcamerario, (insuescendum enim iam vocabulis est, præsertim magistratus denotantibus, qui in regno sunt ambitiosi) inde porto Lucemburgam, & deinde in Galliam ad regem [e] Carolum ex sorore nepotem, pertexit, cui filium Venceslaum annum septimum auspicantem, alendum in aula regia commendauit, vt à pueris statim Gallicis moribus innutriretur. Carolus approbata indole, cognati pueri confirmare illum à præsule ritu solemni, ac nomen suum ferre iussit, ergaque illum eodem modo affectus fuit, quo pater erga filium affici solet, nec alio deinceps nomine, quam Caroli nominatus est. Regina è Cubito, Melnicum dotale oppidum prægnans concessit, ibidemque tertium filiolum, nomine Ioannem enixa est. Ac, nisi in summa necessitate, curam aliquam regni non attigit, quanquam cottidie fere accederent, qui de negligentia, auaritia, violentia magistratus, quos rex instituit, accusarent, cum magna regis inuidia, quod dum ipsi domi, opibus per lites & calumnias atteruntur, interea ille apud Lucemburgos intempestiuis conuiuiis & choræis operam daret. Sed longe omnium maximum odium sibi ab omnibus ordinibus conflauit, inchoata cum Ludouico permutatione, qua regnum, pro Bauariæ principatu, quem [f] Palatini Rheni possidere solent, commutare voluit, vt eo vicinior Lucemburgæ habitaret. At Boiemi in deteriorem partem interpretati sunt, quasi illos rex vendere Germanis ac prodere cuperet. Ergo omnes in vnum conspirant, vt pereant potius, quam non perdant illos qui ad exitium patriæ eorum immineant. Atque hæc turba maior visa, quam vt pacari, vel ipso rege præsente potuerit: & nisi pacata esset, spes de retinendo ei regno decollabat. Præ hac cura rex omissis suis omnibus deliciis, vestigandum sibi Cæsarem desumpsit. Euenitque ex sententia, vt ille in Bauaria prope fines Boiemiæ inueniretur, tamque facilem se ad preces regis præberet, vt montes transcendere, & in oppidum proximum quod Luticium Boiemi vocant, se conferre non grauaretur. Illic in maxima Boiemorum frequentia, regem illorum de tam graui suspicione, qualem de illo haberent, testimonio suo expurgat, pactionemque illis, quam cum rege inire cœperat, scriptam ostendit, in qua diserte aperteque appositum erat, ita illam ratam & firmam fore, si communi Boiemorum assensu confirmata fuerit. Id postquam non est factum, nec vt fiat, Boiemi contendere videantur, se quoque quod pactum erat irritum habere dicebat. Et ante omnium oculos paginam ostensam discerpit; atque hoc modo Boiemos cum rege in pristinam beneuolentiam reducit. Qui vt Pragam venit, de reginis quoque hanc suscepit cogitationem, quemadmodū lites inter illas dirimeret, nullusque modus aptior occurrebat, quam vt illas longinquioribus locorum interuallis disiungeret. Igitur reginæ viduæ, cui Elizabeth item nomen erat, obtrudit, tam pecuniam præsentem, quam bonorum præterea in Morauia, circum Brunnam nonnullorum possessionem, si illa vicissim Hradecio & aliis in Boiemia oppidis ad dotē pertinentibus decederet. Non respuit conditionē vidua, iamdudum anxia & fessa curis atque calumniis, quas inuidia illorum oppidorum magna ex parte sustinuit, inspicere tamen antea voluit, quosnam rex ei agros & colonos in Morauia assignare destinaret. Qui postquam haud displicebant, impetrauit præterea locum in suburbano Brunnensi ad ædificandum templum & domicilium, intra quod virgines sectæ Cisterciensis, vna secum concluderentur. Ho-

Muliebres de principatu Reginarum contentiones.

Henricus reginam accusat regi.

Rex offensus in Reginam animo.

Iohanne magistratibus regni constitutis in Galliam cum filio contendit.

Venceslaum Caroli nomen adeptum in Gallia.

Tertium filiū Ioannem peperit Regina.

Querela in Boemia contra præfectorum tyrannidem.

Turbarum Boemia & sinistro rumore.

Hanc prouinciam Boemiæ permutare Ioannes voluit ob patrias soli vicinitatem.

Cæsare intercessore pacata turba.

Dissensiones inter reginas tollendas, longius interuallo à se inuicem seiungit.

Venceslaus sororū viduæ reginæ arces dotales bonis in Morauia permutat.

Claustrum reginæ in suburbanis Brunnensibus.

diequè claustrum reginæ, ac bene dotatum appellatur. Non eodem pacto rex de se sollicitus, quemadmodum in suspecta adhuc vrbe fauorem sibi ciuium, nobiliumque retinere, vita nimirum moribusque & grauitate, sed ad leuitates amatorias, & ad mores externos traductus, intemperantius interdum cum periculo salutis viuebat. Quippe parum semel abfuit, quin nocte quadam amorem cum vno clientulo sectatus, à custode vigilium occideretur. Saluti fuit vox, qua agnitus incolumis mansit. Celebre autem ei fuerat, maiorem noctis partem in comessationibus exigere, alternoque iuuenum, puellarumque accubitu discumbere, alterna etiam poculorum inuitatione, ad alterius sitim perpotare, & ante potum, alternatim quoque nouas verborum facetias adhibere. Inerat & peregrinus habitus in nutriendis comis, in calciandis pedibus rostratis calceis, in vestiendo corpore palliolis, vix dimidias nates tegentibus. Crebra dein ludorum quos mutuo concursu equites hastati ludere solent, spectacula, in quę magni sumptus rapinis aliquoties comparati insumebantur: quoniam crebro magnos hospites rex ad illa spectanda inuitabat, ipse quoque spectari cupiens, donec cum equo & hasta in terram prolapsus, luxatum longo tempore humerum gestaret. Sed hoc interim laude dignum, quod nocturnis peruigilationibus, ritu Dulcianorum fraterculorum, de quibus supra commemorauimus, Pragæ occulte fieri incipientibus, in ipso statim introitu obstiterit, exustisque quatuordecim viris mulieribusque, hac dulcedine corruptelaque deprauatis, reliquis cum metum iniecerit, vt Bacchanalia facere desinerent, contenti posthac religione incorrupta à patribus accepta. Cuiusmodi religionis propugnandæ causa, expeditionē in Prussiam promptissime suscepit, rogatus à Vernero Prussiæ Magistro, ne Prutenos, iam olim ab Othogaro clientelæ nomine regibus Boiemiæ addictos, auxilio destitutos relinqueret contra Lithuanos gentem impiam, & Prutenis magis quam aliis vicinis infestam, posteaquam cum principe Poloniæ affinitatem inierit. Rex igitur Prussiam ingressus, oppidum & arcem Dobrinam præsidiis Polonorum munitam, vi & machinis expugnat, ac totam circum regionem cum Vladislauiensi ditione in potestatem redigit, atq; vtraque donat Magistrū Prussiæ. A quo deinde in Mazouiam deductus, & illam facile subigit, Vanceonæ Mazouiæ Duce se dedente, quem statim etiam cum Magistro Prussiæ fœdere coniungit, ducitq; secum in Lithuaniam, terram vastam, palustrem, nemorosam, in qua populus terræ suæ similis, nimirum siluestris & crudus, ac ferus potius quā ferox, quando cum feris latere in syluis melius quam pugnare cominus acie nouit: ex insidiis tantū feroculus, vita & victu miser: auium namque panem misere vorat, bibitq; aquam in summa vini triticiq; penuria & pecuniæ inopia: nullum enim in Lithuania metallum, & icirco cum nullum quoq; precium operæ esset, quamobrem diutius ibi moraretur rex, gente tam ignaua & infœlici (vt tum erat) despecta, exercitum in Prussiam ad lætiora pascua reducebat, iussis per viam incendi pagis & vicis (quos etiam rarissimos Lithuani habent) dolore videlicet accensus, quod alterum illum oculum ex graui & nebuloso aere ibi amiserit. In hoc præterea Vernero gratificatus, quod Pomeraniam Polonis ademptam, perinde ac si empta à se esset, diplomate suo regio ei confirmauit, querenteq; Vladislao Lokreco, principe Poloniæ de iniuria sibi illata, sic respondit: *Se Poloniæ regem esse, Illum autem duntaxat principem, plus vero dignitatem regiam quam principalem in iure suo vindicando pollere.* Perstrictus hac voce Vladislaus sapere cœpit, vt de reuocanda in Poloniam regia corona protinus ageret, non apud Cæsarem, sed in curia Romani pontificis. Adeo enim Ludouico Bauaro imperante, res præpostero ordine ibant, vt Cæsar pseudopontifices, pontifex autem quos vellet, reges crearet. Hoc tamen pacto intercedente, pontifex & Regium decus Polono restituit, vt vicissim ille vectigal intermissum quotannis pontifici penderet: *Denarium sancti Petri*, in hunc diem Poloni appellant. Domum reuersus, ad nuptias glutinandas, affinitatesque propagandas animum adiecit, orsus à Carolo Rege Galliæ, cui sororem suam nomine Mariam, quam Pragæ regina educabat, connubio iunxit, cum idem Carolus paulò ante sororem Philippi Comitis Valesiæ, qui in regno Galliæ ipsi postea regi Carolo successit, filio Ioannis item Carolo despondisset. nomen puellæ Blanca erat. Dein Henrico Bauariæ principi, Margaretham filiam in matrimonium elocauit. Et cum Friderico Misniæ Marchione alterius filiæ nuptias, Iudith vocabulo, quia nondum erat nubilis, paciscitur. Filio autem Ioanni, ætate Carolo teneriori, filiam Carinthiæ principis, cum spe successionis in Carinthiam procatus est. Nam pater senex & valetudinarius erat, nec nisi vnica filia patri hæres supererat. Istis negociis peractis, rex indicto per regnum acerbissimo tributo, rursus ad secess-

Gula & luxui deditus Ioannes.

Equestres Ludi.

Dulcianos fratres exurit.

Bellum Ioannis contra Lithuanos in Prussia. Anno 1329.

Vernerus Orsela 15. Magister.

Dobrina & Vladislauia expugnata.

Venceslaus Dux Masouiæ se Ioanni tanquam legitimo Poloniæ regi subiecit.

Lithuaniæ descriptio.

Oculum in Lithuania Ioannes amisit.

Pomeraniam Crucigeris Ioannes tradit.

Vladislaus Lokrecus nomen & dignitatem regiam à Pontifice impetrat pacto tributo Petrino.

Carolus simplex.

Philippus VI.

Matrimonia contracta inter filios & filias Ioannis.

Ioannes copulatur Carinthiæ heres.

secessum suum Lucemburgensem se transfert. Cæterum non eadem illum qua alias quiete & amœnitate transigit, interpellantibus ocium eius Metense & Leodiense præsulibus, iniuriam à Lucemburgis per incursiones hostiles acceptam vltum euntibus. Audax in rebus trepidis Rex fuit, audacemq; fortuna adiuuabat: qua fisus, domesticas tantum vires aduersariis suis opponit, & in omnibus tumultuariis præliis superior euadit. Nam neutra pars ad confligendum iusta acie descendere in campum properabat.

Episcopi Ioanni negocium facessunt.

Induciis demum conciliatis, pausa dimicandi facta, intra quas Præsules quatuor contra Ioannem conspirant, insidiisque per viam Bauariq; positis, illum improuidum adoriuntur, atq; ita male accipiunt, vt sedecim tantummodo equitibus comitatus in Boiemiam redierit, non admodum gratus Boiemis hospes, quoniam rursus illos graui tributo prægrauabat, vt iacturam rerum factam sarciret.

Male accipitur Rex [illegible] Boiemiam repetit.

Cæterum Regina, quæ eodem tempore ex Bauaria ab Henrico Genero, & filia sua Pragam reuertebatur, non à ciuium modo, sed à nobilitatis quoq; splendidioris frequētia, officiosissime est ante vrbis mœnia excepta, atq; eodem officio in palatium deducta, Rege indignante, quod vxori maiorem quam sibi honorem Boiemi haberent. Denuo itaque nouandarum rerum suspicio, quæ consenuisse videbatur, recrudescere cœptabat.

Regina a filia Bauarica reuersa splendidius ipso rege excipitur.

Inter quæ ad Regem & Reginam a Friderico Misniæ principe, honorificentissima legatio allegata fuit, quæ filiam illorum Iudith principis sponsam in Misniam adduceret, nihil obstante, quod nondum propter ætatem viro sit habilis, at satis eandem habilem esse ad educandum more Misnio, quod vt fieret, magnopere principem expetere. Impetrauit Regina, vt filiā ad oppidum Misniæ quod Dresdnam vocant, finibus Boiemiæ proximum, deduceret, mansitq; ibidem aliquamdiu, Friderico Reginam matrem apud se retinente.

Regina Iudith filiam nondum viro aptam [illegible] deducit.

Qua absente, delatores suspiciosas Regis aures tunc sibi vacuas adepti, per Reginam & Ioannem Vicegradi præpositum, Reginæ fratrem nothum, ac regni Cancellarium stare calumniatur, quo minus tributum Regi ad tempus tribuatur, atque iam plane dari à multis detrectetur. Rex ad credendum facillimus, nonnulla Reginæ bona dotalia, pro quanta potest pecuniæ summa creditoribus pignori opponit, illamq; summam loco tributi ad fiscum suum applicat: Ioannem vero in custodia habitum, magistratu regni, & Præpositura Vicegradensi spoliat, ac ne ex vinculis quidem causam eum dicere permittit, ad Carinthiam pergere festinans, vt possessionem eius Ioanni filio suo acquireret.

Calumniatores grassantur in aula. Defertur Regina & frater spurius.

Pignori deponuntur arces Reginæ. Cancellarius capitur.

Decesserat enim Henricus, cuius filia Ioani cum ipsa Carinthia desponsa erat. Ibi adhuc subsistentem legati Brixiani ex Gallia Cisalpina adeunt, commemorantes deditionem quā Henrico Cæsari, Ioannis Regis patri nuper fecerint, in qua non solum in fidem Cæsaris, sed in clientelam quoq; domus Lucemburgensis se tradiderint. Cuius hæres cum sit Rex, ad illum tanquam ad patronum se bona fiducia confugere, optimeq; sperare, se patrocinio illius destitutum non iri. Præsertim aduersus Bauarum, omnibus diris à Ioanne Pontifice deuotum: obtuleruntq; literas ab eodem Pontifice ad Regem datas, in quibus scriptum erat, *Ludouicum in dissensione principum à quibusdam electum, nunquā fuisse legitimum Cæsarem, cum nunquam fuerit electio eius per sedem Apostolicam confirmata: multo minus hodie pro tali habendum, quem illa ipsa sedes, ambitus & inobedientiæ ita damnauerit, vt ab eius iurisdictione Ioannem Regem, & cæteros item Reges atque principes, populosq; Christianos liberos fecerit.*

Brixiani Guelpha factione patrocinium Regis Ioannis expetunt.

Ioannes a Papa implacabili flagrat odio aduersus Ludouicum Cæsarem [illegible].

Ad extremum denique hoc adiecerunt, quod omnium libentissime Rex bellicosus audiuit, de stipendio militi in singulos menses expendendo, Brixiæ & aliis municipiis societate belli fœderatis curæ fore. Ergo promptissime etiam legatis respōdit: *Nihil plane esse dubitandum, quin Brixiam armatus in tempore veniat, omniaq; faciat, quæ bonum patronum facere fidis clientibus oportet.* Indeq; continuo in Boiemiam ad delectum habendum remeat, in quem alacriter milites Boiemi nomina dabant, simulatq; intellexerunt, non ex fisco Regis vacuo, sed ab Italis bene nummatis mercedem militiæ expectandam esse.

Brixiani pacto stipendio præsidium [illegible] Boiemorum.

Paucis ante diebus quam Rex Pragam venisset, Præpositus Vicegradensis manus custodum euasit, & in Misniam ad Fridericum Marchionem supplex concessit, non aliud supplicans, quam vt ope eius à Rege impetraret causæ cognitionē, de qua falso insimularetur.

Cancellarius regno carcere profugus intercessione Marchionis Misniæ causæ postulat cognitionem.

Forte eodem tempore quo Fridericus cōmendaticias mitteret litteras, Ioannes Præsul Pragensis post longas in curia Senatus Romani Pontificis comperendinationes, Pragam ingenti totius ordinis sacerdotalis plausu redibat, quia victor euaserat. Sed & ipse Rex successui eius atq; reditui gratulabatur, hancq; gratæ erga eum mentis significationem dedit, quod cum idem quod Fridericus peteret, vt Præpositus audiretur, & præterea innocentiam illius ex moribus virtuteq; & prudentia approbaret, noluit amplius causam cognoscere, sed quemadmodum prius illum inaudi-

Episcopus Pragensis testimonio de innocentia absoluit Cancellarium.

tum damnauerat, ita rursus inauditum absoluit, illiq; suum magistratum, suamq; Præposituram restituit, & maiora se olim daturum pollicitus est, quod quidem & præstitit. Postea quam Conradus Olomucensis Episcopus primum, deinde Hynco à Quercu, vteq; fama integra & celebri præsidens, naturæ tandem concessissent, id sedulo post mortem illorum apud Romanum Pontificem, & in collegio sacerdotum Olomucensium, agens, ne quis, præter Ioannem alius Hynconi succederet.

Donatur Olomuczensi Episcopatum.

a *His Matthæus Petrifilius etiam contra Regem suum Carolum multa molitus arcibus regiis occupatis. Tam acriter dimicatum vt à Tatharica vastatione nihil Hungaris calamitosius accidisse dicant, licet victoria cruenta Carolus sit potitus.*

b *Robertus Caroli II. Regis Neapolis filius, Martelli frater, Dux Calabriæ postea Rex à morte fratris Gibellino nomini infestissimus, caput factionis Guelphæ, totam Italiam armis & cruore repleuerat. Hos compescere voluit Henricus.*

c *Voldemarus vltimus ex Alberti Vrsi & comitum Ascaniæ familia, licet quibusdam suæ gentis successoribus prouinciam legarat, tamen quia non intercesserat auctoritas Cæsarea tanquam feudum, Ludouicus filio cognomini concessit.*

d *Captus triennium in carcere detentus Fridericus, post liber obijt anno 1330. 13. Ianuarij. Henricus quoq; dictus Comis Alberti F. captus & liberatus.*

e *Carolus habuit coniugem Mariam filiam Henrici VII. Cæsaris sororem Ioannis.*

f *Electorem Rudolphum Rheni Palatinum fratrem, quod calculo suo se præterito Fridericum Ducem Austriæ Imperatorem nominarat, tota ditione expulit, & in Anglia exulem mori compulit.*

g *Poloni coronatum asserunt Vladislaum longe ante: nimirum anno 1320.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS PRIMVS.

SVMMA LIBRI VICESIMI PRIMI.

Bellum in Italia: Brixiani, Bergomates auxilio Iohannis oppugnant. Captum à Iohanne Bergomum. Roccam arcem illic condit. Cremenses pari modo se dedunt. Beltrandus Pontificius legatus vrbes expugnandas & possidendas Iohanni defert. Mutina cum Regio se dedit & Parma. Lucenses eijciunt Florentinos admissis Bohemis. Papiæ regi se subijcit. Encomia Iohannis in Italia. Ludouicus Cæsar Iohannem in conuentu imperij accusat. Treuerensis patruus impedit, quo minus declaretur rebellis. Cæsar vicinos Marchionem Misniæ & Ducem Austriæ contra Iohannem instigat. Marchio Misniæ filiam regi remittit, ducta Cæsaris filia. Otho Carinthiam postulat. Carolus è Gallijs reuocatus, magna Gallica nobilitate comitatus, summa rerum Italicarum præficitur. Dux Allobrogum affinis Carolo ceu inspector morum additus. Reuersus Iohannes demulcet Cæsarem. Misnium Gorlitzo & Lusatia expellit. Filium illi pactam Iohannes regi Galliæ despondet. Otho Austrius quinquaginta millibus hominum Iohannem inuadit. Negligentia Othonis supina dilabitur exercitus. Iohannes ad populationes conuersus, damna dat Austriacis. Antipapa à Cæsare creatus à Bonifacio Pisano mittitur Papæ Auenionem. Culpa in Iohannem reijcitur. Carolo venenum Papiæ propinatum, Vicecomite auctore. Congrediuntur in pugna Etrusci & Vicecomes cum Carolo. Clades immensa, victor Carolus. Iohannes petit in Italiam. Otho Austrius amissa recuperat intra septimum mensem. Carolus cum patre in Bohemiam reuersus. Marchio fit Morauiæ præstito iureiurando vt vassallus. Rex petit Luxemburgum: deinde Auenionem Pontificem Cæsari placaturus. Actum agit. Vtrique infensus Cæsar Ludouicus. Moritur Regina Elizabeth septem liberis relictis. Falsam monetam cudit Iohannes. Redit in Lithuanicum bellum irrito euentu ob aeris humiditatem. Vastat Poloniam. Cracouiam obsidet. Pax 40000. aureorum à Polono redempta. Omnes propemodum Silesiæ duces in verba Iohannis iurant. Vladislaus Polonus ad Carolum Hungarum fugit ob auxilia. Carolus interea Bohemiam bene administrat. Carolus rex Hungariæ arbiter inter Bohemum & Polonum affines. Carolus Hungariæ rex Iohannis prius sororem habuerat coniugem, modo Vladislai Poloni. Transactum inter reges. Regia munera Bohemo ab Hungaro data. Soluit Bohemo pecuniam Polonus, & cedit Silesia tota. Iohannes non vsurpet titulum regis Poloniæ, nec posthac tributum exigat vllum.

Cæsare

Cæsaris instinctu Carinthia mulier Ioannem maritum impotentiæ insimulat. Nubit Cæsaris filio Ludouico, & dotem reposcit. Filius Cæsaris contra Iohannem in Carinthia. transigitur. Ioannes Carinthia & coniuge cadit, comitatu Tirolensi contentus. E concubina hic Ioannes filium generat. Carolus militatum in Italiam proficiscitur. Ducit Rex Beatricem Borboniam. Vectigal nouum in Bohemia instituit. Archiuum Bohemici regni instituit. Carthusianorum coloniam deducit Pragam. Venceslaus è Beatrice natus: huic Lucemburgensis tradita prouincia, qui à coniuge dux Brabantiæ factus. Carolus Marchio Morauiæ Imperator designatus contra Ludouicum Bauarum. Bonnæ coronatur. Imperitia medici Hebræi & altero oculorum priuatur Ioannes Rex, priore in Lithuania amisso. Dissimulat cæcitatem. Auxilia fert Regi Gallorum contra Anglos, Carolo quoque filio visus comite. Ceduntur Galli ab Anglis. Iohannes in acie prælians occumbit. Cadauer Lucemburgæ sepultum. Dies Russi Bohemis nefastus. Comparatio Iohannis cum Ottogaro ob similem eodem die vitæ exitum.

REx igitur decem millibus armatorum in Boiemia, & tribus millibus in Carinthia contractis, alpibusq; sine vllo suorum discrimine superatis, Brixianos metu suspensos, ita aduentu suo in Bergomates illorum hostes animauit, vt bellum illis vltro inferre, vrbemq; illorum ductu regio obsidere auderent, cum antea ne mœnibus quidẽ egredi, ad arcendas Bergomatium populationes satis animi haberent: Tantum inualuerat factio Gibellina, quam Vicecomites Mediolanenses cum Bergomatibus in gratiam Cæsaris, contra Brixianos Guelphorũ fautores excitauerant. Male Bergomum rebus ad tolerandam obsidionem necessariis instructum erat, quia nihil minus quam obsidium expectabat, præcipue ab his, qui ante Regis Boiemiæ aduentum, longe inferiores factione apparebant. Affuit tamen auxiliatrix factio, sed vno tantum prælio extra portas cum Rege infœliciter commisso adeo succubuit, vt iterum ad ferendum obsessis auxiliũ non rediret. Bergomates à sociis deserti, consilium se dedendi capiunt, hac conditione, si Rex deditos suæ ditionis faciat, non autem vt illos Brixianis subiiciat. Quibus ille respondit: *Non in hoc se ad Italiam venisse, vt seruitutem ciuitatibus Italiæ à se in fidem suam receptis imponat, sed vt illas à factionibus & seditionibus liberet, sublatis inde Gibellinorum & Guelphorum barbaris atq; exitialibus vocabulis.* Tum illi à Rege impetrato, vt præsidium Gibellinorum incolume à mœnibus dimittere liceat, portas Regi aperiũt, seq; illi cum bonis omnibus dedunt, atq; ille extemplo nouam ibi arcem condit, quam hactenus Bergomates Rocham appellant. Inde exercitus à Brixianis Cremam deductus (nam & illa infestam se Brixiæ exhibebat) iccirco agri oppidi illius infestissime à Boiemis populati, multæq; ciuium villæ magnifice extructæ, solo adæquatæ. Qua deformitate & calamitate permoti Cremenses, similiter atq; Bergomates deditionem Regi faciunt. Quod vbi Beltrandus, Romani Pontificis copiarum Dux, qui eo tempore Bononiæ erat, cognouit, Regem tanto successu factionem Gibellinam à Cæsare totis viribus stantem prosternere, illamq; sub ius ac potestatem suam subiungere, non differt, Regi nomine Pontificis ingentia præmia, & interim vrbium quas expugnaret possessionem polliceri: Easq; vrbes nominat, Mutinam, Rhegium, Parmam, simulq; suam operam cum Pontificis copiis ad illas expugnãdas offert, dummodo Rex per tempus oppugnatum illas veniat. Venit & ad Mutinam, cum suis castris Beltrandi castra coniunxit, superatisq; munitionibus, quas Mutinenses obiecerant, vtraq; castra muros iuxta posuit, scalasq; apparatas habuit. Hostis tã propinquus, diuerse animos obsessorum trahebat, pro diuersitate videlicet factionum, quarum Gibellina hortabatur ne animo deficerent, contra Guelpha suadebat, ne dubiam belli aleam subirent, cum certum haberent Regię clementiæ atq; liberalitatis documentum.

Regis Ioannis apparatus in Italiam.

Anno 1332.

Brixiani Bergomates obsidione cingunt.

Bergomates cũ Mediolanensib. Cæsaris partes sequuti.

Bergomum se dedit.

Quo consilio Italiam Ioannes adierit.

Arx Bergomi à Ioanne, extructa.

Cremẽses Bergomatũ sequuti vestigia.

Beltrãdus Bauarus.

Ioannes Pontificiis copiis se coniungit.

Atq; hæc sententia obtinuit, vt se cum vrbe sua Regis fidei permitterẽt. Promotus hinc ad Rhegienses exercitus, qui simulatq; signa Regis Boiemiæ conspexerunt, eiectis Gibellinis, Regem intra mœnia receperunt. Petenti Parmam, turma equitum ad nouissimum agmen se ostendit, carpere aliquid de illo satagens: sed nec primum impetũ Regiorum equitum sustinere ausa fuit, in fugam statim conuersa. Pertinacius ad mœnia eruptio Parmensium ingruebat, prælium cum Boiemis iniens, cæterum maiore audacia quam vi, ac tãta suorum cladẽ, vt necessariam deditionem facere coacti fuerint. Gibellini omnes Parma expulsi. Inter hæc Regi nunciatur, Lucam Æthruriæ vrbem, cupere imperio Regis parere, sed quo minus voto satisfaciant, obstare illis Florentinos, qui præsidio firmo vrbem in potestate sua teneant. Rex cognita Lucensium voluntate, co-

Mutina se dedit & Rhegiũ.

Parma quoq;.

pias vrbi admouet, machinasq; & tormenta, ac saxa muralia, ad incutiendum Florentinis terrorem ostentat. Ita autem diuisas inter se stationes obsessi habebant, vt Lucenses partem vrbis quæ munitissima videbatur obtinerent, Florentini vero eam, quæ infirmior apparebat. quam dum acriter defendunt cuncti in hostes ibi magno tumultu oppugnantes intenti, Lucenses ex altera parte scalis positis, murum ascendendi Boiemis potestatem faciunt, & à tergo vna cum illis Florentinos aggrediuntur, cædemq; illorũ insignem ædunt, antequam Rex mœnia ingressus, arma proiicientibus parcere iuberet. Accessit hinc sua sponte Papia ad imperium Regis. Dum ista in Italia à Rege, magno illius præconio geruntur, (Nam alii authorem libertatis, alii depulsorem ciuilium seditionum, omnes non Tyrannum, sed verum patronum prædicabant, Cæsar Bauarus, vltra solitum sibi m ɔrem excandescens, Regem vt perduellem appetebat, questus apud Germaniæ principes, quod ille sibi imperium in Italiã vsurparet, voluitq; vt hostis palã d..lararetur. Cuius querelam Balduinus Treuerensis Archiepiscopus Regis patruus magna tunc inter principes authoritate, quod Spirensem præterea Episcopum ageret, & vicem Moguntini Archiepiscopi implebat, sic interpellauit: *Nihil in hoc peccâsse patruelem suum, quod Brixianis rogatus per memoriam Henrici Cæsaris patris sui, qui illam ciuitatem compluribus beneficiis deuinctam habuit, tuendam suscepert contra Bergomates & Cremenses, quæ municipia, neque Papam neque Cæsarem dominum agnoscerẽt, sed ob id quoque gratia potius quam inuidia dignum videri, quod nonnullas in Lombardia ciuitates, quæ legitimis dominis destitutis Tyrannos sibi asciuerant, à Tyrannide in libertatem vindicauerit.* Ergo Cæsar cum id obtinere quod cupiebat non posset, alia via Regem adoritur, inimicos illi principes, regno illius vicinos comparans, ª Fridericum Misniæ, & ᵇ Othonem Austriæ. Apud illum tantum promouit, vt filiam ille Regi in Boiemiam remitteret, quam sibi adhuc immaturam responderat, in locum eius filia Cæsaris ducta vxore. Sed & Othonem paulo post huc perduxit, vt Regi negocium de Carinthia faceret, quasi Henricus illam non potuerit in Ioannem filium Regis sine assensu Cæsaris per sponsalia transferre. Quæ vbi Regi in Italiam sunt nunciata, ex lætitia in tristiciam mutatus, mittit continuo in Galliam pro filio Carolo, vt ei exercitum tradat, vrbibusque quas receperat, præficiat. Nec Carolus diu in itinere moratus, Papiam ad patrem venit, multa nobilitate Gallica comitatus. Iam enim Philippus, cuius * filia Carolo desponsa fuit, in Gallia regnabat. Hinc plerique Galli nobiliores, tum studio demerendi Regem suum, tum etiam officio in Carolum tanquam Regis generum, illum in Italiam prosequebãtur. Cura iuuenis ante discessum patris, Allubrogum Principi ceu cognato, & in militia exercito demãdata. Sedecimum tum annum Carolus agebat. Reuersus in Boiemiam Rex, dissimulata indignatione, tranquillas ad Cæsarem dat literas, quibus existimationem dignitatemq; suam Cæsari commendat, simulq; ei demonstrat, quem in statum Lombardiam restituerit, non ambitione ductus, vt maiestatem Cæsaris apud Italos conturbaret, quemadmodum nonnulli peruerse loquuntur, sed vt rationes eius ibidem confirmaret: cuius rei testem esse Vicecomitem Mediolanensem cui ipse Cæsar præter alios in Italia fidem habere soleat. Responsoq; non expectato, quantum militum in summa fisci inanitate cogere potest, aduersus Fridericũ Misnensem causa vlciscendæ ignominiæ cogit, improuisoq; ad oppidum Gorlitium in Lusatia situm, quo tũc Fridericus potiebatur, adest, primoq; illud aduentu capit, non ausa multitudine incondita & inermi diu repugnare: capit mox & arcem firmiter munitam corrupto præfecto arcis: deniq; vno tumultuario prælio cum Friderico fœliciter facto, quicquid per oppignorationem alienatum in Lusatia superiore fuit, id totum recuperauit, filiamque Iudith sibi redditam, alteri genero multis parasangis dignitate & opibus Friderici illum superantem depactus est, nẽpe Ioanni Regis Philippi filio, qui postea in regno Galliæ patri successit. Porro Othonem nihil tunc moratur, quo minus hostẽ Regis ex professo ageret, nisi quod auxilia ex Hungaria & Polonia, quæ sibi Cæsar comparauerat, nondũ præsto erãt, vbi dein Austriæ appropinquare illa audiuit, ad populãdos fines tam Boiemię quã Morauiæ suos immisit. Duplicatus belli terror, tum Boiemos tum Morauos, non solum milites scribere sed dare etiam tributum, quod nuper vt intolerandum ferre detrectabant, cogit, vt tanto iustior exercitus conflari posset. Quo vtrinq; conflato & in vna castra contracto, occupat Rex locũ in Austria ad oppidum Laua positum citra Danubiũ. At Otho vltra Danubiũ copias suas, per omnes cœnobii Neumburgẽsis agros propter illarũ multitudinem extenderat. Quippe soli Hungari cum Polonis quinquaginta millia hominũ implesse dicebantur. Eoq; maiori cunctis fuit miraculo, Othonem tã incredibili turba circundatum, transire Danubium tantisper distulisse, dũ primum Poloni, deinde

Luca Florentinorum odio Boiemis se subiicit.

Papia Regem Boiemũ agnoscit.

Præconia Regis Ioannis.

Reuchlinus Ludouicus Cæsar Ioannem Regẽ declarat.

Treuirensis defensionem Ioãnis suscipit.

Cæsar Misnensem & Austriũ contra eum instigat aduersus Ioannem.

Ioannes relictis Italiæ filio Carolo creditis domũ reuertitur.

** sup. a fordi dicta, folio 194. Philippus Valesius Rex Galliæ.*

Excusat se apud Cæsarem Rex.

Rex Ioãnes vlciscitur contumeliam a Misnensibus illatam capto Gorlitio.

Ioanni II Regis Galliarum filiã desponsat.

Otho dux Austriæ ingentem exercitum ex Hungaris & Polonis conflat.

deinde Hungari retro vnde venerant metu, an tædio abirent, Othone interim defuncto, Rex neminem habens cum quo acie congrederetur, facit impetum in bona Othonis, cis Danubium sita, & amplius quadraginta loca vi capit. Quæ illorum muniriora erant, illis Benedictum à Vartemberg, & duos Henrici à Lippa pridem mortui filios, Henricum & Ioannem præfecit, cætera militi in prædam dedit. Hæc vero non minus Cæsari quam Othoni grauia acciderunt, grauius tamen Cæsar accepit, quod hoc ipso tempore Bonifacius Pisanus Comes, rem gratam Ioanni Pontifici facturus, [a] Pseudopapam, quem Cæsar suo arbitrio constituerat, ac locum habitandi ei Pisis assignauerat, captum Annionem perduxerit in carcere tædio vitæ necandum. Nam eam quoque rem Ioanni Regi Cæsar acceptam ferebat, inquiens: *Nunquam facinus tantum Pisanum Comitem ausurum fuisse, si non Ioannis exercitu, quem in Italia reliquerat, auxilio fretus foret.* Bene autem ac feliciter Carolus patris in Italia vicarius res gerebat, pace & bello: in vtroque tempore prouidus & strenuus aduersus insidiatores & bellatores. Insidiæ ei dum adhuc Papiæ se contineret concinnatæ erant, vt clandestino veneno de vita tolleretur. Veneficus mutum se esse fingebat, & per hoc quasi naturæ vitium, facile se in aulam, dein per operas suas, quas quotidie promptissimas cocis præstabat, in coquinam se insinuauit. Paschæ dies, & festo & epulis celebris erat, cum ille cibis maturius venenum infunderet, quam Carolus à solemni sacro rediens ad prandiũ discumberet. Aulici fame impatientes ad sumendum ientaculum à sacris se abducunt, & omnes qui seorsum ientarunt, mortui à Carolo reperti sunt, inter quos præcipui Ioannes à Quercu, quem pater aulæ Caroli magistrum attribuerat, & Ioannes ab alta Ecclesia, cibi, sicut Simon etiam à Cevela poculi administer. Non potuit hac re Carolus non commoueri, contigit, quod nullum talem in hospitio suo obuersari oculis videat, in quem tam nefarii & abominabilis criminis suspicio caderet. Migrat inde protinus in aliam domum, aliudque prandium sibi adornari iubet. Inter prandendum ille quoque veneficus in sese insinuerat. Carolus viso adolescente in peregrinum modum detonso, quis nam sit interrogat. Mutum esse aulici respondent, & satis diu in aula officiosissime diuersatum. *Capiatur,* inquit, *confestim, quisquis ille est, ac quæstioni & tormentis subijciatur, dabit* ... *tum habeamus vere an ficte sit elinguis.* Tortus fari cœpit, authoremque tanti sceleris Vicecomitem Mediolanensem esse prodidit. [d] Vicecomes ab insidiis falsus, ad vim apertam animum vertit, Insubriam & quicquid in Lombardia reliquum Cæsar habebat vexat, vna cum Marchione Ferrariæ, dein Tuscos non minus quam Florentinos ob animum Lucam furentes, in arma concitans, eisque locum ad arcem S. Fœlicis, non longe à Mutina distantem ostendens, ad quem armati omnes conuenirent. Parmæ tunc Carolus cum suis copiis à patre sibi relictis erat, ibique maiora indies paterna subsidia expectabat, sed partim locorum distantia, magis adhuc in maximis oneribus quibus Bohemi premebantur, summa æris difficultas impedimento patri fuerunt, quo minus cum subsidio promisso maturare potuerit: instantibus hostibus, ac iam per internuncios id agentibus, vt Mutinenses ad deditionem, aut seditionem perducerent. Consultat per tempus cum suis de summa rerum Carolus. Erant qui censebant, omnino expectanda esse paterna auxilia ne si quid grauius in prælio intempestiuo accidisset, grauem culpam sustinerent omnes. Porro alii dicebant, præstare per virtutem in prælio belli fortunam qualemcumque experiri, quam Mutinam ope desertam hostibus prodere. Atque horum sententiam Carolus approbauit: Videbat enim cottidie copias suas augeri voluntariis Italorum agminibus, vlcro, velut ad referendum gratiam adfluentibus, quod ita libere Italos haberet, vt in omnibus ciuitatibus quibus præfuit, suo illos iure, suisque legibus viuere sineret. Ne igitur tam erga se gratos per ignauiam, imbelliamque destituisse videretur, præsertim auctus Germano equite, quem sibi propatruus Treuerensis Archiepiscopus submiserat, tollere signa, & contra hostes ilia ferre signiferos iubet. Subsequitur ipse antesignanos iusta acie, sed hostibus longe numero impari. Dato vtrinque pugnæ signo, concurrũt equites pari vtrinq; impetu & audacia, satisque diu certamen inter se contractum exæquant, quod quidem ita acre inciderat, vt sub Carolo alter iam equus confossus iaceret. In tertio tandem Germanis equitibus adnitentibus, turmas Italorum dispulit & protriuit, capto Æstense Marchione. Quod vbi Tuscæ phalanges conspexere laxatis ordinibus effusa inde fuga effugerunt. Cæteri pedites densatis Boemorum scutis, thedisque & carris circumdati, amplius sexies mille capti sunt, & præterea mille equites. [e] Hæc tam celebris Caroli apud Lombardos victoria, die festo diuæ Catharinæ celebrata fuit, cum iam pater eius in itinere

Rex ex itinere facto de Sudanis pergit.

Otho per Regis absentiam amissa recuperat.

Redit Rex cum Carolo filio ex Boemiam. Multarum linguas in Carolo peritus Boemis vero gratissimus.

Marchio Morauiæ creatus Carolus.

Rex inter Cæsarem Pontificem cõciliare studet sed nihil agit.

Regina Vita decedit.

Liberi Regis.

Monetã adulterinam cudit Rex.

Spoliat templorum thesauros.

Bellũ Lithuanicum secundũ.

Polonos pacem mercantur à Boemis.

Silesiæ principes Polonorum principum soboles.

esset quod post victoriam quoq; continuauit, vt & filio successum gratularetur, & militibus pro exhibita strenua opera dignam referret gratiam. deniq; vt præsens ex dignitate & conditione cuiusq; preciũ captiuis statueret, quos dimittendos censuisset. Quæ dum ille Parmam veniens agit, interim Otho In Austria, nullo fere negocio sua recuperat omnia. Tanta fuit socordia & negligẽtia præfectorum, quos vt diximus, Rex bonis in Austria partis præfecerat, vt cuncti simul ab Othonianis interciperentur, nec aliter in libertatem rursus asseri potuerunt, nisi arcibus nobilioribus Othoni restitutis, post mensem septimum quam capti erant. Tandiu videlicet, Rex in pacandis constituẽdisq; rebus Italicis, animum Parmæ occupauerat, datisq; per alias quoq; ciuitates magistratibus, qui omnes in verba sua iurabant, vna tandem cum filio Carolo Pragam redierat. Nec enim satis tutum videbatur, salutem adolescentis optimæ indolis, tot & tantis Italorum factionibus mutuisq; inter ipsos seditionibus diutius ibi committere. Nullus autem ordo in Boiemia erat, quem non mirifico gaudio Caroli in patriã reditus afficeret, propter eximias eius animi corporisq; dotes, decora in corpore formæ dignitas, commoda proceritas, virilis firmitas membrorũ: Ingenium liberale, come, & totum ad demerẽdos homines expositum, sine vllo interprete, siue Latine, siue Italice, siue Gallice, siue Germanice, siue Boiemice sermocinandũ esset. Iccirco etiã nullũ cuiusq; ei officiũ defuit, & reuerentia pene maior, quã parenti superfuit: quibus ille irritatus, ex Boiemia eum in Morauiã cum vxore Blancha amandauit, & non prius Marchionis ibi personã gerere permisit, quam fidei sacramentũ præstaret, quale præstare consueuit, qui vulgo nunc Vasallus appellatur. Ac mox cura ista liberatus, æreq; ex Iudæis & Christianis suis artibus extorto, peregre rursus ad suos Lucemburgenses, ad quos perpetuo sua illũ trahebat voluptas, profectus est. Inde porro Auinionem in Gallias Ludouici Cæsaris gratia, post tot minas & iniurias illatas roganiis, vt inter se & Romanum Pontificem Rex pacificatorem ageret. Sed adeo indurauerat Pontifex aduersus Cæsarem, quem veteratorem nuncupabat, vt nulla prorsus ratione à rigore sententiæ latæ flecti potuerit. Ergo vtrumq; Cæsar odio & bello vndecunq; commoto persequebatur, quasi Pontifex cum Rege in perniciem suam ex composito collusisset. Dum Rex abest, Elizabeth Regina magno Boiemorum luctu extincta fuit, quippe haud secus illam Boiemi atq; matrẽ obseruabant: quoniam omnibus ad se confugientibus matris affectionem exhibebat, seq; ad moderandam mariti vehementiam sæpissime interponebat. Tres filios & quatuor filias enixa est: E filiis Premyslaus infans mortuus, Carolus & Ioãnes superstites superfuerunt. Viduus igitur Rex Pragam reuertitur, post exhaustum omne viaticum peregrinationibus, conuiuiis, ludis spectaculis, quæ sine modo vbiq; locorum ædebat. Sed postquam domi quoq; ærariũ vacuum repperit, ad improbam monetam cudendam animum adiecit. Monetarium apponẽs, qui ex veteribus bonis nummis, nouos malos recuderet, pusillo illis argento superinducto, cætera plane æreos. Argentum porro ad nummulari officinã, dum è templis passim auferret mutuari se dicebat, nec vnquam mutuum reddebat, velamentumque huius sacrilegii hoc illi erat, quod diceret sacro eiusmodi argento aduersus profanos Lithuanos se abuti. Nam rursus tunc Magister Prussiæ contra illos, atque item contra Polonos opem Regis imploratum venerat. Sed nullum operæ in Lithuania precium factum, quoniam hyems rigidior inciderat, quã vt posset ad sustinendum equitem palustria isthic loca gelu astringere, ne cum equo hauriretur eques: castellum tamen idoneo loco ædificari, præsidioque illud muniri ad coercendas Lithuanorum incursiones placuit. [f] In Pomeraniam deinde exercitus ducebatur, vt ea loca, quæ à Vladislao Loketeco Poloniæ Rege ibi intercepta erant, rursus reciperet, denuoq; illa Magistro Prussiæ restitueret. Quo facto ad populandam Poloniam, Rex se cum Boiemis Prutenisque conuertit, vlturus incommoda, quæ nuper in Slesia euastatis circũ Oppauiam agris à Polonis accepit. Vicissim igitur agros circũ Posnaniã omni clade peruastat, sine vlla suorum noxa, quia nemo illi occurrere ausus fuit, ne tũ quidem, cum ipsam Cracouiã Regni caput obsideret, ea pertinacia, vt iuraret, nõ antea se ab illa recessurum, quã portam eius manu sua cõtingeret, durauitq; in obsidione in tanta frumenti inopia, vt panis buccellatim inter milites heluones distribueretur, quoad tandẽ Rex Polonus inducias hac conditione impetrauit, vt intra certum diem quadragies mille aureum nummum repræsentaret. Inde in Slesiam iuit, dissidio principum inquietã. Pars enim minor illorum Regem Poloniæ respiciebat, quoniã indidẽ ex Polonia omnes fere Slesiæ principes originem ducebant, & quemadmodum ipsi Poloni ita Slesia quoq; ab ipsis Polonia tunc cognominabatur. Dissentiebant

autem

Digitized by Google

amen inter se, quod nonnulli eorum ob imbecillitatem potentiæ Regis Poloniæ ab illo, velut a caduco pariete ad Regem Boiemiæ, tanquam ad murum firmiorem inclinandum censerent, iamq; ex illis Opuliensis, Tešinensis, Lignicensis, Brigensis, per voluntariam deditionem eidē Regi mancipio addicti erant. Noluit itaq; Rex de Slesia exercitū deducere, nisi etiam reliquos principes vi, aut metu in suam redegeret potestatē. Hi autem reliqui principes fuerant, qui in verba Regis Boiemiæ in vrbe Vratislauiensi iurarunt, Henricus Glogouiæ Dux, Ioannes Stinauiæ, Vladislaus Coslouiæ, Ioannes Osuitensis, Conradus Olesnicensis, postremo Dux Zaganensis & Minsterbergēsis. Ex hac tot principum subita abalienatione, tantus metus tantaq; desperatio Regi Poloniæ iniecta est, vt rebus suis diffidens, ad Carolum Regem Hungarorum confugerit petitum cōtra Boiemos auxilium, si quid illi ante tempus interturbassent. Interea Carolus filius Regis, bene ab omnibus hominum ordinibus in Boiemia audiebat, quod absente parēte, talem se in administrando regno gesserit, vt non solum à nemine accusari; sed nunquam satis ab omnibus laudari potuerit, adeo numeros omnes recte administrandi implebat, omnium commodis seruiens, ab omnibus acerbissimam illam exactionem submouens, nullum ipse æs alienum contrahens, factiones & discordias ordinum vbique sedans, Regnum deniq; totum à latrociniis purgās, atq; in primis cum Ioanne Episcopo Pragensi prouidens, vt religio in eodem regno incorrupta seruaretur. Cuius quidē rei Episcopus exactissimū se præbuit custodem, sicut Episcopatus præterea sui magnificentissimum amplificatorē. Nam duas illi arces, quarum alteri Hetsteyna, alteri Vulturia vocabulum, de bonis patrimonii sui redemptas, attribuit. In arce vero Raudnicia prater alia noua opera, templum diuę Virginis cum collegio sacerdotum & iuxta Prochotrophium excitauit, atq; ita vtrumq; prædiis & agris instruxit, vt tam sacerdotibus, quā egenis necessaria ad victum abunde suppeditarent. Porro Carolus vsque ad fines Boiemiæ patri obuiam prodiit, lætoque tunc illius vultu exceptus est, quem tamen mox ille immutauit, simul atq; cognouit multo meliore fama esse filium quam patrem apud Boiemos. Rursus igitur à se, vt suspectum de regno affectando remouendum, & quod vix in naturam patris cadit, filium periculis vitæ obiiciendū putauit. Hæc cogitanti, superuenerunt ex Pannonia oratores à g Carolo Rege missi, quorum Pontifex Agriensis princeps fuerat, orantes, vt causa dirimendarum simultatum, quæ inter ipsum & Loctecum Poloniæ Regem intercederent, venire in Pannoniam non grauaretur, vtrique videlicet Regi ipse Carolus affinis erat. Nam Ioannis prius sororem in matrimonio habuit, qua intra annum ex partu mortua, filiā dein Loctecí superduxit. Vnde pari vtrumque affinem beneuolentia complecti videbatur, eoque promptius Ioannes vna cum filio Carolo, quo inuitabatur, profectus est, reperitque ibidem Loctecum cum filio suo Casimiro arbitrio Caroli se submittentem. Atque ille auro & argento, arbitris ad persuadendum appositissimis, ita rem transegir, statuens, vt Loctecus summam pecuniæ Ioanni debitam in solidum statim adnumeraret, atque de tota Slesia eidem cum omnibus ducibus concederet. Ioannes vicissim ne amplius titulum Regis Poloniæ vsurparet, neue vllo posthac tributo Locteeum cum posteritate sua oneraret. Huiusque libertatis redimendæ gratia Carolus de fisco suo, quingentas auri puri libras appendit, quibus gutturnio cum pelue accessit pondo ducenarum librarum, & insuper quinquaginta crateres belle inaurati, gemmaque preciosa ex qua bibitur, gemmatum item alueolum, in quo simulachrum pugnæ latrunculis ludimus, adiectæ liberalissime fuere. Sed neque filius Ioannis Carolus indonatus abiit. dona erant quæ secum abstulit, equi nobiliores auratis frenis, faleris, sellis instrati, ipse aureo Balteo, cum aurea item pharetra præcinctus, ornamenta strenui militis in Morauiam referebat: neq; enim illū parens in Boiemiam adire passus est. Sed breui post in expeditionem cum Bauaricam ablegauit, Ludouico Cæsare rursus de Carinthia apud Bauaros suos turbas ciente, dum ex alia in aliam impietatem indecenter ruit. h Supra memorauimus, legitimum matrimonium inter Ioannem filium Regis Boiemiæ, & filiam Henrici Carinthiæ principis contractum fuisse, ipsam Carinthiam dotis nomine matrimonio accessisse. Hanc vt interuerteret Cæsar, induxit maritam mulierem, vt virum de impotentia virium insimularet, ab illoque diuerteret, offerens ei post diuortium factum filii sui Ludouici nuptias. Nihil impudentius muliere petulante, accusat quoquomodo potest insontem maritum, illumq; mox deserit, & dotem repetit Cęsaris viribus, quibus ille Ludouicum filium præfecit, quemadmodum Rex suis copiis Carolum. Qui non longe à Ratisbona hostem inueniens, loco munitissimo castra posuit, quæ curris præterea; fos-

Slesii principes quinque Ioanni Regi Boiemiæ se dedūt. Anno 1337 festo Palmarum Vratislauiæ fidelitatis sacramentum præstiterunt.

Car. [illegible] administrationem apud Boiemos laudem adipiscitur.

Episcopus Pragensis auget Ecclesiam suam reditibus.

Suspectum patri de ambitu filium Carolum.

Pax inter Boiemia et Polonia facta arbitrio Hungariæ Regis.

[illegible] Regis Pannoniæ.

Author diuortii Cæsar [illegible].

Carolus bello [illegible] Cæsarem [illegible].

sis ad-

suiq; & lorica præmuniit, vt eo facilius multitudini resisteret, ne inuitus alieno tempore pugnam iniret, quanquam ad dimicandum ita paratus, vt cum hostes in pabulatores tantum facere impetum soliti essent, ipse prior aciem pro castris instructam, illis vno, altero, tertio die ostendit quiete semper stantibus, certaminis ne periculo commotis, quia cum loco etiam impedito sibi pugnandum videbant, an quia consilium Austriæ Principis illis placebat, consulentis, vt cum integro adhuc exercitu ipsum caput potius, nempe Regem Ioannem de improuiso peterent. Nec enim nisi capite contrito malorum finem fore. Traiecto igitur Danubio, ne Carolus abeuntes insequi posset, partim aqua partim terra Lincium se conferunt, vt inde per montes se in Boiemiam insinuent. Sed nunquã non Ioannes ad arma cum suis accinctus erat. Itaq; nondum montes trãsgressos, in turpem fugam hostes compulit: qui in plano rursus coacti in Carinthiã tendebant, in qua iam Carolus aderat, Ioanni fratri suo suppetias laturus. Hic demum ad manus ventum atroci & ambiguo prælio, ex quo tamen pax inter Cæsarem & Regem consecuta est, hac lege, vt filius Cæsaris sibi Carinthiam haberet, quando vxorem quoque alienam habuit: & Ioannes Regis filius in solatium ademptæ sibi coniugis, vt eam regionem quæ Tyrolis nuncupatur, obtineret. Idem mox Ioannes procreato ex concubina filiolo, calumniam vxoris de impotentia apertissime confutauit. Cæterum Carolus in Italiam solitis tunc seditionibus tumultuantem, se contulit, stipendioque illic potius, vt Dux tamen meruit, quam vt domi sine armis priuatus viuens paterno conspectui ingratus appareret, nouis præsertim nuptiis patre irretito, quas sumptuosissimas cum Beatrice filia principis Borbonæ in Gallia concelebrauit. Rursusque ad extorquendas pecunias deflexus, nouum in Boiemiam vectigal inuexit, nullo rerum promercalium genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret. Vocauitque Germano vocabulo, nam Boiemum non inueniebat, Vngelt, quod vacuum pecunia faceret marsupium. Sed hoc eius factum Boiemi in hunc diem laudibus prosequuntur, quod Tabulatia in regno instituerit, in quibus tabulæ, hoc est, acta publica, instrumentaque & literæ emptionum, venditionumque continentur, vt secura suorum bonorum cuilibet libera, & perpetua esset possessio, cum per summi magistratus tabulis custodes adhibentur. Tactus aliquando tandem etiam religione, miratusque vitam Carthusiensium asperam, per quam corpora castigarent, in potestatemque redigerent suam, ne in sensum reprobum caderent, Carthusianos nunquã antea in Boiemia visos, Pragam ædificato illis templo, & bene dotato adduxit. Quo tempore Beatrix vxor filium ei peperit, cui ipse nomen Venceslai indidit, atq; ei statim Lucemburgam pro portione hæreditatis attribuit. Qui deinde vxore de Brabantia ducta, factus est Brabantiæ princeps. At Carolo sors vltra vota etiam fortunata se obtulit. Laborabat Cæsar Ludouicus pedum vlceribus, quæ cancer sensim rodebat, carnes iuratum pauxillatim deuorans, nec vllis medicamentis cedens, quemadmodum nec ipse de impietate sua cedebat, licet a tertio iam Romano Pontifice ad pietatem recipiendam paterne inuitatus. Ergo Clemens huius nominis sextus Pontifex, cum animaduerteret Cæsarem longa quiete sibi aliisque inutili opus habere, nec vlli amplius multum nocere posse, non expectata illius morte, Carolum Ioannis filium, misso de latere in Germaniam legato, Cæsarem ab Electoribus principibus designari impetrat. Conuenerant Francfordiam Electores, excepto Marchione Brandemburgo, nempe filio Cæsaris, & Antistite Moguntino, quem Romanus Pontifex, quia eidem Cæsari adhærebat, exaugurauit, cæteri omnes vna cum Rege Boiemiæ Ioanne, cui tunc oculus, quem solum reliquum habebat, vehementer doluit, atq; ii vna voce Carolum diu renitentem, Regem Romanorum consalutarunt: & quando non satis tuto adiri locus posset, quem Aquisgranum vocant, Bonnam Coloniam Agrippinæ vicinam Electores deflexerunt, ibiq; Carolum solemni more coronarunt. Is cum patre in Boiemiam reuersus, non aliter illi, quam olim priuatus omnia officia exhibuit, ad nutumque illius semper ei præsto fuit. Dabat tunc operam medicis pater, ac maxime Hebræo cuidã, ex Arabia se aduentasse, & ante alios medicinæ scientiam in oculis curandis se tenere iactanti. Atque ille cura sua ex cæcutiente Regem plane cæcum efficit: nihil autem minus Rex, quam cæcus esse videri voluit. Ad cæcitatem itaq; dissimulandam, ludicra hastatorum, quibus inprimis delectabatur, sæpius etiam quam integris oculis solebat, spectare sibi permisit, & nunc istum, nunc alium, quem in spectaculo superiorem euasisse ex nomenclatore audiuit, nominatim magna voce laudabat. Philippus Galliarum Rex ignarus casus Ioannis, post aduersam pugnam in portu Flandriæ, a classe Eduuardi Angliæ Regis acceptam, (plus enim quam triginta Gallorum

lorum millia occisa esse referuntur) misit in Boiemiam ad eundē Ioannem, & pręterea ad Carolū tanquam generū suum, auxilia contra Britannos petitū. Aderat Ioāni parata excusatio, deinde amicorum omnium accesserat adhortatio, ne se in vllā, ne dum in tam longinquam daret peregrinationem, posse vicē eius Carolum implere, & tam pro patre, quam pro se Philippo socero suo satisfacere. Excanduit vehementer ad hęc Ioānes: *Et vos* (inquiens) *me adeo cæcum facitis, vt viam in Gallias à me sæpissime tritam inuenire nesciam, Mihi, mihi inquam ipsi, vel toto orbe dissuadente, illo eundum & pro amicis meo mihi Rege mea manu dimicandum est.* Edicitq; è vestigio ad diem certum militibus profectionem. In qua Carolus patrē auctis ex Germania viribus comitatus est. Eduardus Anglię Rex, cognito Boiemorum & Germanorum aduentu, ab obsidione Lutecię Parisiorum discedit, lenteq; ac paulatim exercitum per Galliam populabundus ducit, prælium cum aduersariis non commissurus, nisi per occasionem sibi tempestiue oblatam. Circummissis itaq; exploratoribus, vbi comperit Gallum multitudine equitum, quam se robustiorem esse, locum in conualle quadam nemoribus circumfusa, eoq; ad pugnam equitū ineptum occupat, aciemq; in illo dirigit, oppositis in fronte sedecim millibus ex delectis sagittariis. Galli valle illa conspecta, à descensu eius periculoso abhorrebant, locaq; superiora tenebant. At Ioannes Rex, qui vt nihil vidit, ita vaniora omnia minusq; esse perniciosa, quam dicerentur existimans, suos multis verbis ad descendendū in hostes, ritu inquiens ferarum per metum, velut fouea conclusos confirmauit, seque in primo ordine constitui exorauit. Non longe à patre Carolus aberat, & cum illo Adolphus Lotharingiæ princeps, ac Ludouicus Comes Flandriæ, vnaq; cum Rege aditum in hostes, deiecto illorum de itineribus obsessis præsidio, patefecerūt. Telis deinde vndiq; circumuolantibus, ac plerisq; ante manum consertam eminus cadentibus, cæteri regressum, quam vlteriorem progressum respiciebant. Admonitus & Rex vt retrocederet; respondit: *Terga ne hosti Boiemiæ Rex ostendet? Dij tam ingloriam à me auertite famam, aut ego hodie victor euadam, aut letho insignis regie cadam,* id quod postremū ei obtigit. Ceciderunt autē cum eo ex Proceribus, Henricus Petri Rosensis filius, & Ianus Lichtēbergus, ac præterea ex equestri ordine strenuissimus quisq;. Egrę vero Carolus, Lotharingo & Flandro circum se occisis, & ipse iam saucius euasit. Huic Rex Angliæ, corpus patris ad sepeliendum vbicunq; placeret tradidit. Placuit Lucemburga, illoq; & illatus, & Regia pompa conditus est, Boiemis diem diui Ruffi, quo die pugna fuit, vt tristi nomine infamem execrantibus, qui alterum videlicet iam Regem bellicosissimum illis abstulerit, prius Othogarum, nunc Ioannem. Quanquam non defuerant, qui illa nescio cui fatali legi attribuerent, quæ vt vitæ simili vtrumque alligauerit, ita per mortem quoq; similem illos coniunxerit. Pariter enim vterq; laudis ex bellica virtute appetens erat, pariq; audacia in periculis confidens, pariter item mortem pro gloria contemnēs, nec nisi in vltimo bellorum actu vterq; à fortuna destitutus.

Rex Galliæ auxilia poscit Bohemica aduersus Anglos.

Ioannes Parentem nequicquam renitentibus suis ipse profectionē in Galliam instituit.

Carolus comes expeditionis paternæ in Galliā. Eduardus III. Rex Angliæ cautius.

Ioannes Rex temerarius.

Ludouicus vltimus comes Flandriæ. Pugna ad Cressiacum, fles nobilitatis Gallicæ parens Anno 1346. 26. Augusti.

Ioannes Lucemburgi sepultus.

Comparatio Regum Ottocari & Ioannis eodem mortis genere.

a Fridericus designatus Cæsar contra Carolum.

b Otho venustus Alberti Cæsaris filius dux Carinthiæ & Austriæ.

c Petrum Coruarium Reatinum Franciscanum Pontificem Romæ crearat Ludouicus Cæsar, nomine Nicolai quarti tradito. Eum Corbanensem alij nominant. Hic Ioanni Papæ 22. Aueniionem deductus à Pisanis, triennio post culpa deprecata honesto obijt carcere. Hic Ludouicum Romæ coronauit Anno 1328. die Pentecostes.

d Vicecomitibus se coniunxerat & Robertus Rex cum Scaligeris, Carrarijs, Passerinis, & Estensi Marchione cum Populo Florentino.

e Referunt historici infœliciter tunc præliatum, Boemos tota pene Italia reiectos solum Parmā, Mutinam & Regium tenuisse.

f A strage Crucigerorum auertisse quidem Bohemos & Silesios in maiorem Poloniam irrumpentes Regem Vladislaum, ait scriptor Polonus: at quæ noster narrat Cachinno omnia excipit.

g Carolum Regem Hungariæ arbitrum fuisse consentiunt omnes, sed Bonfinius & Crommerus Casimirum affuisse dicunt, quia Loktecus obierat, anno 1333. Hæc gesta sunt anno 1335. in arce Vuissegrado Hungariæ.

h Extincta stirpe ducum Carinthiæ, Ioannes Henricus filius Regis Ioannis, Margaretham hæredem duxerat Henrici filiam, quæ pertæsa mariti de frigiditate eum accusans, eo repudiato Ludouico Marchioni Cæsaris filio nubit, è quo Menhardum suscepit: at vtroq; mortuo tertium nupsit Rudolpho Alberti II. filio, & ita ducatum cum Comitatu Tirolis Austriæ tradidit, Anno 1360. Constituit gymnasium Viennæ à patre Alberto inchoatum, & à fratre Alberto absolutum.

i *Venceslaus duxit filiam Ioannis tertij ducis Brabantiæ, qui cum Ludouico Comite Flandriæ asfine de Ducatu certant, vitam quoq; amisit. Vilhelmus Ludouici Cæsaris filius factus Hollandiæ Comes, circa annum 1343. Huic sine prole ex testamento successit Albertus frater, cuius filiæ duæ Hollandiæ, Phrisiæ, Zelandiæ, Hannoniæ hæredes nupserunt Ioanni duci Burgūdiæ, & Venceslao Ioannis filio duci Lucemburgi & Brabantiæ. Nati erant tam Vilhelmus quam Albertus dux Straubingensis ex Margaretha Vilhelmi III. Comitis Hollandiæ filia, licet hanc Ioannam dicant Venceslao Regi Caroli filiæ nupsisse. Erratum in Venceslai nomine.*

k *Henricus à Virnberg Episcopus Moguntinus Carolo non suffragatus licet illi Pontifex Gerlacū Nassouiæ Comitem substitueret.*

l *Exclusus fuit Aquisgrano licet cum Electoribus adueniret Carolus.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS SECVNDVS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI SECVNDI.

Carolus IX. Rex Bohemiæ, idem & Imperator ex Bohemis primus. Pietas Caroli erga Deum, propinquos & religiosos ordines. Iohannem fratrem pulsum comitatu Tiroli Morauiæ Marchionem constituit. Templa extruit, prouentus adijcit. Archiepiscopalem sedem Pragæ instituit. Ab eo coronatur Pragæ cum Blanca coniuge. Redimit arces. Dignos & fideles reditibus percipiēdis præficit. Historia Theodori Monachi boni œconomi. Ad Magdeburgensem à Mindensi euectus Archiepiscopatum. Carolus vlciscitur eiectionem fratris è Carinthia. Ludouico in Marchia exurgit æmulus Valdemarus, qui finxit nomen Valdemari vita functi. Megalburgenses comites in Ducalem prouecti dignitatem, vt fauerent Valdemaro personato. Ludouicus confugit ad Danos. Hi male accepti à Megalburgensibus. Valdemarus suppositititius strenue rem gerit. Extrema tentantur à Ludouico contra Valdemarum. Huic auxilia mittit Carolus. Non pugnatur. Ludouicus fratri Romulo resignat Marchiam, ipse Bauaria contentus. Carolus Imperator perlustrat Germaniam. Annam Palatini coniugem ducit vxorem. Conuentus imperij Herbipoli, vbi decreta in Italiam pro inauguratione profectio. Ludouicus conatur Cæsarem arcere transitu. Palatinus litem dirimit. Clinodia Imperij Carolo restituit Ludouicus: ipse vero inuestitur Marchia Brandeburgica, comesque est Cæsari inaugurando in Italiam. Mediolani adsunt legati Lombardiæ, Accipit coronam ferream. Pisis obuiam veniunt Etrusci. Romæ accipitur splendide. Arrogantia Senatorum vrbis Romæ & Scribæ, qui Augustum se vocitabat. Hunc captum Pontifici mittit Auenionem. Coronatur cum Augusta. Oblatam à ciuibus vrbem tenuit: Pontifici vt sint obedientes edicit. Leges constituit opera Bartholi de Saxoferrato. Inuitatur, domum petiturus, è Gambacurtis Pisas. Coniuratio in necem Caroli perfidiosa. Conspiratio sedata conscijs partim interfectis, partim ære mulctatis. E multatitia pecunia militibus congiaria proceribus munera concessa. S. Viti reliquias à Papiensibus impetrat. Terræmotus in Alpibus. Damna sarcit Carolus. Splendidam & pomposam ab Italica reuersione Carolus habet aulam tam exteris quam domesticis principibus frequentatam. Lithomysliensem Episcopatum condidit. Nouam Pragam ædificat. Principes augusta palatia extruunt. Vissegradum nouo cingit muro. Monachos aduehit. noua sacerdotum collegia instituit. Turris ad pontem Pragæ illius sumptu ædificata. Regnum in duodecim diuidit regiones additis præfectis. In desertores fidei Catholicæ seuera decreta. Anna Suidnicensis tertia coniunx. Salisburgum in Bauaria dos prioris coniugis. Dux Saxoniæ ad Hierosolymitanum bellum hortatur Carolum. Responsum heroicum. Græcorum Cæsar prius eliminandus. Sanctio Carolina in Imperio decreta. Pœna grassatoribus constituta. Domi sesquiennis Venceslaus coronatur. Locupletat Carolus iam de hærede certus Boiemiam. Carlesteinum ædificat duobus custodibus adiectis è procerum & nobilium ordine. Arces in confiniis emit. Marchiam Brandenburgensem emit ab Otthone, & à regno incorporat. Leges condit & describi iubet. Ipsemet ius dicit. Historia de sacerdote. Pœnæ talionis exemplum. Vocatur in Germaniam. Legatis thesauros ostentat. Bellum in Italia prorogatum ob quartas nuptias. Carolus Cracouiæ nuptiis celebratis ducit Elizabetham Stetinensis Ducis filiam. Ex hac Sigismundus prodijt. Caroli gesta in Italia secunda vice. Corpus diui Sigismundi aduectum. Moritur Ioannes Marchio Morauiæ Caroli frater. Marchionatus æqua portione filiis diuisa. Laus Archiepiscopi

Ernesti

Ernesti mortui. Successor Olomuzensis Episcopus postea Cardinalis. Cruciati contra Lithuanos. Cruciferi Argentinam obsident. Mature aduolat Carolus. Iurgium inter ciues Argentinenses, & Cæsarianos milites. Iohanna comitis Hollandiæ filia Venceslao nubit. Pretio corrupti, Electores Venceslaum Romanorum Regem pronunciant. Cæsar reditus Imperij assignat Electoribus loco stipulatæ pecuniæ. Sigismundus quinquennis Marchio fit Brandeburgensis. Mater illi procurat Mariam Ludouici Regis Hungariæ filiam heredem. Conueniunt Reginæ Tymaniæ & paciscuntur nuptias. Sigismundus in Hungaria educatur, vt moribus assuescat & linguam discat. Iohanni filiorum minimo Lusatia assignatur. Lex de Reginis viduis si imparibus nupserint. Murus per montem Petri ductus Pragæ. Conatur Danubium Vultauiæ coniungere. Exhortatoria ad filium ante mortem.

OMNES facile ante se in Boiemia Reges ᵃ Carolus præcessit, non solum dignitate, quam nouam in regnum cum Cæsareis insignibus primus ipse inuexit, sed etiam gratia & fauore apud cunctas viciniores nationes, propter eximias suas ac vere Regias virtutes. Atq; vt à pietate incipiamus, qua à prima statim pueritia ita imbutus est, vt perpetuo illam dein vitæ tēpore custodierit tanto studio, vt primus Cæsarum nonnulla Euangelia, etiam scripto interpretatus sit. *Pius erga Deū.* Regni vero ingressus, non aliunde regnādi auspicium, quam ab operibus pietatis cœpit. Ioannem enim fratrem suum à Ludouico Marchione Brandemburgensi, per summam vim & iniuriam ex Tiroli regione pulsum, Morauiæ confestim vt Marchionem præfecit: veteri Pragensi templo, cui & decor & amplitudo deesse videbatur, noua fundamenta circumposuit, decimamq; argenti partem ex mōtibus Cuthnensibus prouenientem, pro ædificio futuro assignauit. Intereaq; viginti quatuor ministros templo assiduos, quos ideo Mansionarios vocabat, constituit, illisq; largos sumptus destinauit, vt die noctuq; Deo hymnos & laudes psallerent, cum paulo ante opibus adhuc priuatis, sacellum elegantissimum, in eadem arce Pragēsi permissu patris, sub titulo Omniū sanctorum ædificauerit, lecto in id descriptoq; cœtu sacerdotū honestissimo. *Aedes sacras ædificat.* Et ad cumulandam Ecclesiasticam Pragæ dignitatem, Episcopum Pragensem nomine Arnestum in contumeliam metropolitis Mogūtini, qui Carolo aduersas partes fouerat, Archiepiscopum à Clemēte Romano Pontifice creari, ac scholas insuper publicas instar Parisiensium erigi procurauit. Mox deinde ab Archiepiscopo suo, vna cū vxore Blanca coronari, corona quam ex auro & vnionibus fieri iussit preciosissimam, in maxima hospitum clarissimorum celebritate voluit, atq; omnes hospites magnifico epularū apparatu, & insigniores præterea muneribus prosequutus est. Sic enim ad liberalitatē propensus erat, vt sæpius etiam vltro ad accipiendū prouocaret eos, quos munificentia sua dignos putauit, cum interim subditos nullo tributo, nisi iure sibi debito oneraret, illudque receptum non in sumptus superuacaneos & inutiles, sed ad redimendas arces à parente proceribus obligatas conuerteret, vt inde fecit, cum aurum coronarium in ipsa coronatione accepit, totum id ad creditores, qui arces possidebant, transferens, vt ex suis potius, quā ex alienis fructibus & censibus viueret. *Liberalis.* Hinc in re familiari constituenda valde prouidus, ne quem arcibus, vectigalibus, aurariis, argentariisque, agris denique suis procurandis præficeret, nisi eum qui diligenter, perspecte, vtiliter fungi sciret officio suo, ne quid per vllam socordiam aut imprudētiam eorum omitteret, quæ ad tuendam rem familiarem, eandemq; amplificandam deseruirent. Horum solertissimus habitus est Theodoricus professione Monachus, qui Monasterium Cisterciense, in quo œconomus fuit, plurimis debitis multo tempore impeditum atq; exinanitum, sic sua dispensatione expeditum, refertumque reddiderit, vt nunquam antea vberius fuerit. Hunc Carolus ad se accersitum, adeo tenui arci præfecit, vt qui prius illi præfuerunt, ex annuis illius prouentibus nec seipsos, nec familiam alere potuerint, sed necesse erat ex vicinis arcibus commeatum suppeditare. At Theodoricus breui ostendit, in sterili quoq; arce, nihil æque copiæ, largitatiq; frugum & pabulorum conferre, ac ipsum præfectum, si laborem sedulitatemq; & curam propriam, non autem alienā fidelitet adhibuerit. Ac vide hominis solertiā: dedita opera Carolus ad arcē illam cum satis frequēti comitatu improuisus venerat, præmisso indagatore qui penum Theodorici exploraret, in quo summa inerat penuria. ei Rex adueniēs iniungit, vt pro domestica copia subitū appararet tentaculū, gallinas ille & anaticulas, ex chorte obuias, pro mensa Regia obsonat. *Lepida historia.* Cæterū vt ventres præterea tam multos eadē celeritate impleat, hoc subito excogi-

tat, vt gregem Suum, proxime arcem se pascentem inuadat, nihil à singulis suibus præter aures & caudas, tanquam membra coco ad celeriter coquendum habilia detruncans, illaq; varie condiri, ac large hospitibus omnibus apponi iubens. Admirante Rege vnde tantum petitæ offæ, & inexpectatæ? ostendit illi Theodericus truncas sues, absq; vllo totius gregis detrimento offas illas instruxisse. Atq; ille vultu læto subridens, *Serue*, inquit, *bone, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam*. Fecitq; eum statim ærarii quæstorem, tanto rerum suarum quæstu, vt ex eo redundaret, non solum ad liberandas arces æri alieno obnoxias, sed ad nouas etiam comparandas & condendas. eiusq; erga se meriti suo tempore Carolus memor, Theodericũ primo Mindensem, deinde Magdeburgensem creat Pontificem. Subit tandem memoria quoque vlciscendæ iniuriæ, quam Ioãni fratri ex Tyroli contra fœdera pulso, Ludouicus Marchio Brandenburgensis intulit. Sed hæc vltio regionem ipsam potius, & incolas, qui congredi audebant, (na Marchio aberat) persecuta est, ferro, igne, cæde, vt cæsis in illa nuper Boiemis sanguine vicissim Germanorum parentaretur. Cæterum aduersus ipsum Marchionem, qui rebellis esse, Germaniamq; turbare contra Carolum non cessabat, alia ratio est inita. Nec enim iam dignum illum esse Carolus iudicauit, cum quo ipse contẽderet, sed æmulum illi excitauit, qui se [b] Valdemarum Marchionem, cuius nomẽ apud Brandemburgenses valde gratiosum erat, diceret, rumoremq; de morte sua sparsum, non solum peregrinatione sua longinqua, sed ætate, formaq; & statura insuper refelleret. Nam iis omnibus haud dissimilis in Valdemarum fuit: deniq; à Brandemburgensibus, non alius quã legitimus Valdemarus creditus, tantoq; vulgi fauore qua ibat exceptus, vt ei complura castella & municipia sua sponte aperirent. Accessit mox frequens nobilitas, postquam Albertus & Ioannes Comites Megapolienses Praga domum reuersi sunt, cum ampliore quam exierant dignitate: ambos enim Carolus ad principalem honorem extulit, vnam hanc beneficii gratiam tacite exigens, vt Valdemaro in asserenda, quam vocant Marchia adiutores se præberent, quod quidem Albertus sedulo præstabat, tamq; grauis Ludouico Marchioni ingruebat, vt extremum ille à Rege Daniæ affine suo auxilium cogeretur implorare. Danus, traiecto classe mari, Vandaliam Alberti, iuxta mare sitã, late peruastare incipit, sed occurrit illi per tempus Albertus, magnaq; cum strage alios Danorum cędendo, alios mergendo, ad classem illum redire, & inde fugere compellit. Nec Valdemarus in Marchia feriatur, vel in recipiendis, vel in præsidiis firmãdis, quas recepit arcibus & oppidis occupatus, plane bellissime Marchionem eum, qui fingebatur, se simulans. Id vero Ludouico grauissimum ad tolerandum erat, quod ipsorum etiã principum, ille (vt ipse dicebat) nebulo, mentes, oculosq; adeo hebetaret, vt nec iudicium, nec veritas apud eos valeret. Cuius igitur discrimini se offerre, quam tale ludibrium diutius ferre, destinauit: atq; omnes copias, quas ex Bauaria, Carinthia, Styria, & aliis mediterraneis locis, tum etiam ex maritimis ciuitatibus cogere potuit, ad oppidũ Francfortum contraxit. Quibus ne Valdemarus succumberet, aperte tãdem Carolus, nihil sibi ad celeritatem opis ferendæ reliquum fecit. Habuitq; in castris suis Archiepiscopum Magdeburgensem, Rudolphum Saxoniæ, & Albertum Megapolẽsem principes, ac Comitem Anholtum. Castra vtraq; vno minus milliari à se distabãt, prompto ad congrediendum Ludouico, si Duces militiæ eius ad dissuadendam pugnam obuiã non processissent, quasi miseratione permoti, futuræ tot vtrinq; nobilium, in tanto vtriusq; exercitus apparatu, cædis, eiusq;, quod omnium indignissimũ est, ob vnius Latrunculi impudentem audaciam subeundæ, quem alia paulo post ventura pœna illo digna maneret. Sed hæc duces, Carolo gratificantes, à quo erant corrupti, dicebant, qui iure suæ ipsius conscientiæ metuebat, ne ipse reus apud Deum eius sanguinis efficeretur, quicumque in prælio, si ad manus vẽtum esset, funderetur. Tanquam huiusce prælii autor Ludouicus de tanta spe, quantam animo concepit, præter opinionem deiectus, sententiam retinendi per se Marchionatus mutat, illumq; ad fratrem suum Romulum, ita nominatum, quia Romæ natus erat, transfert, ipse in Bauariam reuersus. At Carolus superiorem, inferioremq; Germaniam peragrans, ab omnibus Imperialibus ciuitatibus, magno cum honore & lætitia propter singularem eius humanitatem, comitatemq;, & summam in rebus statuendis, discernendisq; integritatem, atque æquitatem excipiebatur, debitumq; sibi ab illis sacramentum, quemadmodum paulo ante ab ipsis quoq; principibus accipiebat. Deflectẽs inde ad Palatinum Rheni principem, viduitatis ibi oblitus, cũ Anna eius filia matrimoniũ contrahit, atq; ibidem apud socerum nuptias concelebrat, promulgato ad cæteros principes omnes edicto, vt Herbipolim ad

Theodericus monachum ærario præficitur, postea ad Episcopalem dignitatem euectus.

Bellum contra Ludouicũ Marchionem Brandeburgensem.

Valdemarus suppositicius Marchio.

Anno 1349.

Comites Mekelburgenses in principum ordinem ascriti.

Daniæ Rex Ludouicum Marchioné iuuat contra Mekelburgensem.

Ludouicus extrema contra Valdemarum tentat.

Fascinum obduxit oculis Valdemarus.

Opem fert Carolus Valdemaro.

Detrectat pugnam Carolus ne reus agatur sanguinis effusi ob defensioné personati Marchionis.

Ludouicus Marchio bellorum pertæsus fratri Ludouico Romano quod Romæ esset matre coronata in lucem editus resignat Marchiam.

Germaniã peragrat postulato iuramento.

Carolus ducit Annam vel Agnetem Rudolpho iuniore Palatini filiã.

sim ad diem certum conuenirent. In conuentu de expeditione in Italiam facienda, coronæ Cæsareæ induendæ gratia, actum & conclusum est, vt post mensem sextum primo vere illa inicetur. Hic rursus inquietus Ludouicus, vt impediat Carolo transitum per suas prouincias in Italiam, subsessores viarum comparat, quasi illi manu insidiosa Carolo repugnare possent, quem ipse robustissimo exercitu lacessere supersedit. Hanc igitur eius nimis pertinacem aduersus potentiorem se rebellionem, Palatinus tandem authoritate sua, tanquam ætate maior gentilis (ex eadem enim gente & familia Palatini cum principibus Bauariæ sunt) hoc consilio sedauit. Consueuerāt Cæsares insignia Cæsarum cum sanctis quibusdam reliquiis apud successores deponere, quæ tunc omnia Ludouicus post obitum patris in sua potestate habuit. Gladius magni Caroli erat, Lancea Christi, dextra portio S. Crucis, cum vno clauo & mappa, qua vltima mensa Domini strata fuit, non magni videlicet cuncta precii apud talium rerum contemptores: at apud Christianissimum Carolum in tanto precio posita, quanto nulla res profana vel preciosissima. Proin consilium Palatini fuit, vt Ludouicus nactus reliquiarum tantum æstimatorem, illas pro redimenda pace, quietaq; Marchionatus Brandenburgensis possessione permutaret: quod vbi ille fecit, Carolus sine vlla cunctatione illum vestibus Marchionis, & ornamentis solemniter inuestiit, comitemq; in Italiam eum ipso Palatino socero suo habuit. Cum Mediolanum venisset, ferreamq; ibi ex more coronam induisset, præsto ei fuerant omnes Lombardiæ principes, & ciuitatum magis insignium ciues, ingenti alacritate in verba eius iurantes, vt quem plerīq; ab ipsa adolescentia nouerant, egregie Lombardiam paterno adhuc auspicio administrantem tam virum quam adolescentem, Cæsarem quam priuatum, sua iam quam olim aliena authoritate melius administraturum sperabant, mansitq; complures Mediolani dies à Vicecomitibus laute cum suis habitus. Inde Pisas se contulit, adfluētibus vndiq; ex Ætruria legatis, qui se imperata facturos obedienter dicerent, extra Florentinos, qui nescio quam immunitatem & libertatem prætendebant. Horum agros milites prætereuntes, intactos non relinquebant: cum aliis in locis vsq; ad ipsam Vrbem, ab omni maleficio sibi temperarent. Vrbem Carolo ingredienti, populus Romanus vniuersus lætissimus occurrit, eo obsequio, quod præstari nonnisi legitimis dominis solet. Nam ita iam Romæ summus Pontifex propter diuturnam sui absentiam fastiditus iacebat, vt eo contempto, plebs sibi Romana deligeret, qui Regia potestate ciues regerent. Ausus deniq; publicus illorum scriba Tyrannum apud illos agere cum hoc titulo insolentissimo: *Nicolaus seuerus & clemens, libertatis, pacis, iustitiæq; Tribunus, ac sacræ Romanæ republicæ liberator illustris*. Quanquam hunc illustrem liberatorem Carolus deinde captum in Gallias ad Pontificem deduci iusserit. Tum vero à duobus Cardinalibus Romam ad coronandum missis, vna cum vxore Anna coronatus, & Augustus appellatus est. Instāt Romani, vt Augustus vrbem Augustam, tanquam hereditatem suam iure inuadat, aut Romanos in antiquum statum restituat. Deliberaturū se ille respōdet, Vrbeq; per venandi simulationem egressus, in castra tetendit, seuerissimum inde mandatum dans, vt finem tandem Romani mutandis innouandisq; dominis imponant, memores sacramēti apud Romanum Pontificem semel depositi: illud si violatum iuerint, aut si Legato etiā Pontificis rebelles fuerint, perfidiam se illorum armis persecuturum minitatur. Similes minæ Præfectis renunciatæ, quos Cæsar Bauarus per Æmiliam & Picenum regionibus Pontificis præfecit, si ciuitates Pontifici suas vltro non reddidissent. Paruerunt cæteri præter Ordelaphos, qui de Cesena & Foroliuio à milite deturbati sunt. Constitutis ad præsens in Italia rebus Carolus, vel armis vel iure, non sine Bartolo Saxiferrato, iuris illa ætate peritissimo, quem in aula sua liberaliter habuit. Acie iam à se dimissis auxiliaribus copiis omnibus, discessum inde cum Boiemis & Morauis parans, magnis precibus à Francisco, cui Gambacurta cognomen, ex familia Pisanorum validissima, rogatur, vt Pisas ad diuerticulum sibi notum, & nuper haud ingratum diuertat. Nihil mali suspicans, Pisas remeat, & in domo Prætoria publico hospitio accipitur, cum summa eorum qui cum Francisco conspirauerant perfidia, qua mox ad opprimendum hospitem Cæsarem vsi sunt. primo ignem multa nocte Prætorio subdiderunt, cuius magnitudine prope fuit, vt Cæsar cum Anna coniuge ambureretur, opportune Regiæ custodiæ assueti, ambos pene seminudos subductos, in alium securiorem locum deduxerunt. Nocturna fraude non succedente, postera statim luce palam cum armatis in forum descendunt, & ad popularem tumultum concitandum exclamant, Cæsarem non vt hospitem, sed vt manifestum incēdiarium vrbem subiisse, vt illam combustam Flo-

Profectio ad coronationem instituta.

Opera Palatini Ludouicus Marchio Cæsari reconciliatur. Clenodia Imperii Carolo tradita.

Marchionatus inuestitur Brandeburgensis.

Mediolani coronam accepit ferream. Anno 1354. Lanzanus.

Carolus Romā venit. Prostrata Romæ Pontificia authoritas Vrsinis & Columnensibus factionibus. Nicolaus Augustum se dicit & instauratorem Romani imperii.

Romanos in Pontificem cohortis in fide.

Bartolus de Saxoferrato iurisconsultus extimatus.

Inuitatus Pisas à Francisco Gambacurta.

Insidiæ Pisis Cæsari structæ.

tentinis hoſtibus tradat, ſi ipſi tempus tradendi illum non acceperint. Diſcluſis pontis

Armis oppugnant Piſani Cæſarē. Pontem Boemi occupant.

fluminis hoſpiciis Boiemi & Moraui, qui cum Cęſare venerant, tenebantur, eaque res longe maximam dimicationem attulit, dum Piſani tranſitum pontis Boiemis prohibere, & illi viciſſim illum vi ſuperare conantur, vt domino & Regi ſuo, obſidione in hoſpitio Ioannis Epiſcopi Olomuecenſis (quo Arneſtus quoque Archiepiſcopus confugerat) laboranti, ſuccurrant. Pro Piſanis multitudo erat, ſed incompoſita, & inordinata. At Boiemis quantum de numero detrahebatur, tantum animi virtus, nobilitaſque & vſus militiæ ſupplebat (maior enim illorum pars ex proceribus & equeſtri ordine

Piſani cæſi. Franciſcus captus.

conſtabat) equeſtri deniq; procella victoria parta eſt, Piſanorum multo ſanguine ex vtraque pontis parte cadentium antequam Franciſcus caperetur, & eo capto, cæteri per tecta & templa diſſiparentur, vetante Cæſare diſſipatos inſequi, ſed confeſtim Franciſco torqueri iuſſo, vt conſcios æderet, atque authores tanti ſceleris proderet. Authores Florentinos nominauit, ac ſatis multos conſcios. Sed de ſex tantum Gambacurtis

Florentinus inſidiarum architecti.

Præmia proceribus data.

ſupplicium ſumptum, reliquis vita condonata, non gratuito, ſed pro auro præſenti, ex quo militibus donatiuum diſtribuit, cum antea Czenconem Lyppenſem, Henricum Gradecēſem, Benedictum Colouratū proceres Boiemos, mox item Morauos, Zdenconem & Benedictum Lomnicios, Smilonem Dubrauitium, Vilhelmum Gemnicium baltheo militari cinxiſſet, torquibuſque aureis illos adornaſſet. Sacrarum reliquiarum

Reliquias S. Viti a Ticinenſibus impetrat.

inter iſta non immemor, ſed cum audiſſet, corpus diui Viti à Regibus quondam Lombardiæ ſepultum Papiæ iacere, Oratores ſuos ad Senatum Papienſem mittere haud procraſtinauit, qui vehementer illum, etiam atque etiam orarent, vt honoris ſui gratia corpus illud ſibi donaret. Hoc ſibi gratius nihil fieri poſſe, quam vt integrum corpus eius diui aſſequatur, quem Boiemi pro numine tutelari colant. Facile Papiēſes voto Cæ-

Terræmotus circa Alpes.

ſaris ſubſcripſerunt. Cui per Alpes tranſeunti, maior etiam quam rumor erat, ædificiorum ſtrages ex terræ motu facta, oculis occurrebat, ruinis, ruderibuſque paſſim obuiam iacentibus, quæ ſacra, profanaque loca miſere cum ipſis etiam hominibus proſtrata ſuggerebant. Aderant & ſuperſtites multi, caſum ſuum magno cum gemitu deplorantes. Horum alios conſolando, alios opem illis pollicendo, alios ſubſidium ſtatim

Magnificentiã ſumit Carolus ex Italia reuerſus.

eis ferendo Carolus confirmabat. Venienſque Pragam, nouum velut genus vitæ inſtituit, ſplendidius videlicet quam antea, tum à ſumptu, tum à cultu, & ab omni apparatu, non qui ambitionis, ſed maieſtatis potius terminos prolataret, quæ cum à magnitudine nomen deducat, magnum honorem, magnamq; reuerentiam requirit, vt conſpicua, & monſtrabilis habeatur, quod ſane abſque ornatu, cultuque tam rerum quam

Aula ſplendida tam præſulibus quam principib. referta.

hominum magnifico contingere haud poteſt. Ergo eius hoc præcipuum ornamentum fuit, vt in aula ſua ornatiſſimos principes haberet aſſiduos. Ex domeſticis Archiepiſcopum cum Olomucenſi, & quem nuper creauerat Lytomyslienſi Pontificibus, quibus mox Brandemburgenſem & Miſnenſem Præſulem adiecit, vt Archiepiſcopum Pra-

Saxoniæ Dux domum extruit Pragæ.

genſem reſpicerent. Ipſe vero Saxoniæ Dux occupata iuxta pontem Pragenſem, de conſenſu Caroli, area, domum ſibi à fundamentis excitauit, præter cætera, viuariis vitreis, vſque ad ſupremam contignationem ſubductis, vt piſces in illis natantes, com-

Dux Burgundiæ idem facit.

modius à prætereuntibus conſpici poſſent, adornatam. Fridericus item Burgundiæ princeps domum ſibi inſignem Pragæ ædificauit, cui ſacellum diui Martini coniunxit. Nonnulli autem Ducum ædificatas domos mercabantur, vt in ſuo potius, quam in alieno Pragam ſæpiſſime venientes, habitarent cum eo Cæſare, qui cum illis ſeria, iocoſque, qui venationes & conuiuia, non minore familiaritate quam liberalitate & comitate exercebat: omnes enim iucunde & honorifice appellabat, largitor bonorum in illos & honorum. Ad hæc quantum ipſe magnificus in excitandis operibus magnis ſumptibus, vel ſola Praga abunde poteſt declarare, cuius magnitudine non contentus, al-

Carolus nouã Pragam condit.

teram tantam Pragam de integro condidit, diuiſis areis, poſitiſque domorum de ſuo inſulis, vt ad illas plateæ, vicique & forum dirigerentur, vocauitque nouam ciuitatem, nouis illam templis, nouiſque ſacerdotiis, & omnibus rebus vitæ neceſſariis inſtruens.

Monachorum contubernia adducit

Hieronymiani.

Diuus Hieronymus veneratus eſt Carolus.

Collegium Carolinum.

Nam & quos vocant Canonicos regulares, & Carmelitas, & Ambroſianos, & Auguſtinianos, per ſingula contubernia diſtributos in illam inuexit. Legit item ſeorſim contubernales, qui ſe Sclauos cognominabant, authorem religionis ſuæ diuum Hieronymum cientes, quem hoc nomine Carolus peculiariter veneratus eſt, quod in Illyria natus fuerit, vnde Boiemi originem trahunt. Mox ſub nomine Caroli collegium præterea ſacerdotum conſtituit, & alterum ad dinum Apollinatem, ex doctoribus ſacerdotibus, qui alios quoque ſacras literas docere poſſent. Ab vtroque non longe abeſt

arx Vi-

arx Vicegradensis quã ille denuo muro, propugnaculis, crebris turribus cinxit. Quanquam vna illa turris quam ponti Pragensi superposuit, facile alias vincat omnes, decore elegantia, artificio. In hoc vero maxime etiam salutarem subditis dixeris, quod in tanto prædonum, latronumque metu vbique scatentium, hanc salutis omnium inierit rationem, vt Regnum in duodecim [d] regiones diuiserit, singulisque idoneos viros præfecerit inter alias iurisdictiones permissa illis potestate inquirendi, & puniendi quoslibet latrones. Ipse adeo illis infestus, vt sæpius de via ad receptacula illorum deflecteret, nec nisi loco expugnato, ad solumque diruto; ipsis vero raptoribus, tum nobilibus tum ignobilibus in sublime per arbores suspensis, inde abierit. Sanxit præterea graues in eos pœnas, qui à regula Catholicæ fidei, viaque deuiarent, commotus reditu Dulcianorum hæreticorum, & flagratorum, qui flagris dorsa cædunt, intus vitiis intercutaneis bulliunt. Ne igitur vtrique sanctum gregem sua contagione polluerent, partem eorum igne combussit: cæteros de sententia Arnesti Archiepiscopi perpetuo exilio relegauit. Eiusdem Archiepiscopi auspicio, ad tertia matrimonii vota transiit, assumpta in vxorem Anna, [e] Ducis Suidnicensis filia, quæ ei Suidnicium in Lusacia, cum toto territorio pro dote attulit. Bene autem & prior Anna venerat dotata, complures in Bauaria arces, oppidaque, & inter illa Salispachum marito relinquens, cum vna filiola, quam postea Carolus principi Austriæ elocauit. Opportunitas plerisque principibus adesse visa est faciendæ expeditionis in Asiam, ad recuperanda loca Sarracenorum manu Christianis adempta, propterea quod hostium tũc vim maximam pestis exhauserat. Aliorum igitur instinctu Princeps Saxoniæ, qui Carolum familiarius coluit, in hunc modum eum blande compellat. *Ab hinc*, inquiens, *annis amplius centum nullus Cæsar extitit, cui tanta facultas recipiendæ Hierosolymæ oblata fuerit, quanta tibi Cæsar adest. Singulis enim priorum aliquid defuisse, alia quidem aliis, cæterum omnibus pecuniæ, quæ sunt nerui belli. At te non solum stipendiario ære abundare videmus, sed validissimarum præterea gentium præsidiis instructissimum esse: quippe cognatione Galliæ Regem, affinitate Pannoniæ attingere, cum Polonis amicitia & fœdere cohærere, Boiemis autem Germanisque & Italis cum potestate & imperio præesse: ita vt nemo dubitare debeat; si ad hanc tantam facultatem se volunt as proficiscendi in Asiam adiunxeris tua quin illam prosperi successus prosequuturi sint.* Ad hæc Carolus ait: *Quoniam id accidit, quod mihi iam pridem maxime optatum fuit, vt vobiscum de expeditione transmarina conferrem, quæ vtique susceptu, quàm confectu multo facilior est, vt satis ex aliorum Cæsarum euentibus, qui ante me hanc fortunam tentarunt, liquet, quibus videlicet hoc euenit, vt post multa etiam secunda prælia facta, postquè multas receptas vrbes, quæ sine magnis viribus & opibus contingere non potuerunt, ad extremum tamen alij eorum à militibus per seditiones tumultuantibus deserti sunt, alij vix cum decima exercitus parte domum reuertebantur: Fridericus vero Cæsar ibidem periérit. Omnes denique bona in oriente parta; cito amiserint, hostibus statim à discessu Cæsarum illa recuperantibus; cum miserando Christianorum exitio; quos in præsidiis relictos, vis & furor hostilis immanissime interficiebat. Sed nec hodie alium futurum exitum se videre, etiamsi Hierosolyma recepta fuerit, quam vt illa manibus protinus elabatur, si de proximo non aderit, qui illam cum imperio tueatur. Nam qui modo imperat Græculus, ex eadem qua plerique maiores sui perfidia aduersus Latinos conflatus est, vt eos mendaciis & fallaciis insidiosissime fallat, idemque hanc iam fraudem commisit* ([f] Ioanni Palæologo nomen fuit) *vt locum in Europa Turcis, ad inhabitandum primus tradiderit. Quis igitur prudens mihi suadeat, vt me, ouesque meas lupo credam? Sed fortasse ex re magis fuerit, vt prius deliberemus, quo modo lupum istum Aquila fuget & abigat, vt sola imperium Græcum & Latinum obtineat. Nihil enim opus esse, vt duo, sed vt Cæsar imperet vnus.* Ita præsens ista deliberatio in aliud tempus dilata fuit. Et Carolus cum iis qui aderant principibus, in Germaniam profectus est ad componendam confirmendamque pacem, quam principum ambitio, publicanorumque auaritia turbauerat. Eo vsque namque ambitio illorum, etiam principum qui se Electores vocant, exarserat, vt primum sibi quisque locum, præcipuamque authoritatem in eligendo, assidendoque vindicaret, nedum vt alius alium in honore deferendo præueniret, vnde simultates inter illos, & aliquoties cædes ex domestico illo dissidio suscitabantur. Approbante igitur senatu principum frequentissimo, decretum Carolus promulgauit, quo gradus, potestasque principum & aliorum ordinum ita discreuit, vt nullus de iure suo, tanquam imminuto queri potuerit, sed contra potius, vt teuiores, cum potentioribus se quodammodo æquari gauisi fuerint. Sic item veteta Cæsarum de eligendo Rege Romanorum placita renouauit, vt in hodiernum diem Carolina sanctio, de mandandis suffragiis, sola apud principes vireat, vigeatque. Sedata

Vicegradũ reparatum. Turris ad pontem Pragẽsem.

Flagellatorũ delet sectam.

Catharina Rudolpho IIII. Duci Austriæ Vxor.

Rudolphus Dux Saxoniæ ad Bellum vltramarinũ Carolum exhortatur.

Olim quod Vulpes ægroto cãta, respondit quod me vestigia terrent omnia aduersum spectãtia nulla retrorsum.

Anno 1364.

Græci Cæsares prius domandi vt aquila mõarcha flatuatur.

Conuentus dicitur celebratus in Vrbe Metẽsi. Lex Carolina siue Aurea Bulla instituta. Norimberga promulgata, Anno 1356. 10. Id. Ianuarii.

deinde ab eodem contentio fuit, quę inter ciues mercatores, & publicanos in hostilem

Auaritia exactorum telonii coercita.

modum vſq; ad arma creuerat, erepta ſane publicanis nimia in angendis, per Rhenum & Danubium vectigalibus cupiditate, ac mercatoribus reſtituta priſtina illorum nauli ſoluendi conſuetudine. Præter hæc ciues nobilitatem quoq; de hac re accuſabāt, quod per ſpeciem militaris militiæ, latrociniis ſæpius operaretur, bellum pro egeſtate vel li-

Nobili cuſu licentia frenum iniectum.

bidine quiſq; ſua ciuibus indicendo, illoſq; in captiuitatem abducendo, aut fidem illorum hac lege aſtringendo, vt ſe certo loco cum ingenti pecunia ſiſterent, quaſi prædones & fures, iuſtum cuiquam bellum denunciare & indicere poſſent. Factum contra omnes tales, qui iuris cognitione neglecta, ad ſocietatem maleficii conſpiraſſent, tanquā contra graſſatores capitale edictum, in quo diſerte adſcriptum: *Nemini fidem datam in bello, niſi iuſto & legitimo hoſti, conſeruandam eſſe.* Hæc atq; alia omnibus ordinibus non ingrata, cum per Germaniam, quam totam illo anno Carolus obiit, ſolerter conſtituiſſet, atq; cunctos ad tranquillitatem & concordiam Germanos redigiſſet, domum patriam

Reuerſus in ſeſquiannum Venceslaum filium coronat.

cum laude & gratia repedauit: viſoq; Venceslao filiolo, quem ei anno priore vxor Anna peperit, cogitare in animo cœpit, vt illum mature Regni conſortem faceret. Huiuſq; conſilii Arneſtum Archiepiſcopum, cui ſummam rerum omnium fidem habebat, participem facit. Probat ille rem, ſed de tempore nonnihil addubitat, an in ipſa infantia, antequam ſe Regem eſſe ſentiat, vti Rex coronari debeat? Annuentibus deinde cęteris primoribus, nihilque referre dicentibus, vtrum infans, an adultus filius ſit, quem pater

Seſquiennis Venceslaus coronatur.

ſuperſtes in conſortium regni vocet, Arneſtus Venceslaum non plus quam ſeſquiannum agentem vngit & coronat, Ioanne Olomucenſi Præſule aſſiſtēte, nec diu poſt ſu-

Puſtimirium monialium cœnobiū ab Epiſcopo Olomucenſi extructū. Ioannes Vlaſſinius Epiſcopus Olomucen.

perſtite, quam in Morauia cœnobium, Puſtimirium vocant, virginibus fuſco flammeo velatis, ſuo ſumptu abſoluiſſet, in quo mortuus condi, humariq; voluit. In huius locum Ioannes è familia Vlaſſinia, ſuffragio maxime Caroli ſuffectus eſt. Nam idem Carolus ſacello illum in arce Pragenſi, omnium ſanctorum dicto, nuper præpoſuerat, tanquam ſibi in primis probatum. Cæterum aſſequutus quod exoptabat, vt Venceslaum filium (nam Sigiſmundum necdum habebat) Regem videret, cum primum per ætatem licuit,

Educationi Venceslai animum adiicit.

teneram illius pueritiam virtutis præceptis formandam, præſtantiſſimis præceptoribus tradidit. Ipſe quoque aliquanto magis acrem quam prius curam ad ornādum, ſtabiliendumque Regni ſtatum adhibuit, poſtquam certus erat, quod regnum cui vellet

Auget Regnū Boemiæ.

relicturus eſſet. Non enim ſolum de ædificiis in illo continuandis, ſed etiam de finibus prolatandis, legibuſque inſuper ac magiſtratibus, iudiciiſque legitimis inſtituendis, ſollicitus erat. Et inter prima, vt precioſiſſimus regni theſaurus, nempe ipſa corona, & ſanctæ reliquiæ, in loco maxime firmo, munitoque ſeruarentur, cuſtodiæ illorum cauſa

Carolſteynum aſſeruanda coronæ ædificat.

arcem de nomine ſuo Karolſteynam appellatam, tertio à Praga lapide intra montes ædificauit: addiditque illi duos cuſtodes, vnum ex proceribus, alterum ex equeſtri ordine, grauiſſimo ſacramento adſtrictos, ne receptam cuſtodiam negligenter haberent. In propagandis porro finibus, hac vſus eſt ſedulitate iuxta ac æquitate, vt in nullius bona & fortunas ſui commodi cauſa, impetum per vim faceret, ſed ſi qua arx aut municipium, ſiue in Luſatia, ſiue in Miſnia, aut in Bauaria fuerant venalia, quæ cum regno Boiemiæ cohęrerent, illa ſtatim vt à venditore iuſto precio redimeret, operam nauauit. Nam & Brandenburgenſem poſtremo Marchiam ab g Othone Marchione grandi pecunia emit, propriamque Regibus Boiemiæ authoritate Cæſarea dicauit, interdicta eius alienatione, atque omnium finium regni diminutione, iuriſiurādi religione & infamiæ metu. Hoc quoque cum pulchre calleret, iuſticia regnante firmari opes regni, continerique, ad ius patriæ deſcribendum, legeſque neceſſarias condendas ſe tranſtulit, ne Iudices arbitria capitis ſui, quemadmodum vſu hactenus venerat, pro iure haberent: quippe arbitria ſæpiſſime variantur, ius autem ſcriptum vna ſemper eademque voce loquitur, iuſte diſtribuens cuique quod ſuum eſt. Adhibitis igitur iis, quorum de iuſticia magna erat opinio, conſtitutiones non ſatis probatas retractauit, & alias ſubſti-

Scripto comprehendit iura Boëmica.

tuit, quæ ſummam æquitatem continerent, redactis ad duo genera publicis iudiciis, equeſtris ac procerum ordinis, iudicibuſque de illo genere delectis, ac præcipue magiſtratibus, qui domi foriſque præter ſplendorem, ius bonumque cum pietate & religione colerent. Aſſuitque ſubinde iuri dicendo, ipſeque illud dixit, non minore æquitate

Pœna talionis ſententia lata & confirmata à Carolo.

quam ſeueritate. Pro tribunali ſedente, ſacerdos quiſpiam vtroq; oculo à viro quodam nobili patrono ſuo priuatus, propterea quod illum erroris in religione arguiſſet, iniuriam querebatur ſuam. Non ibat inficias Zahora, id nobili huic cognomen erat, ſed per animi impetum, quem tunc in poteſtate non habuiſſet, facinus admiſſum excuſabat,

offere

offerebatque pecuniam pro satisfactione, arbitrio iudicum æstimandam. Interpellauit dic nicm Carolus, atque hanc tulit sententiam: *Non posse in hoc casu satisfactionem sibi absque talione constare, quando caco in integrum restitui oculi nequeant, sed oportere Zaboram pariter atque sacerdotem perdere oculos suos, neque enim aliter ius esset aquabile.* Inter hæc principes Germani dolentes vicem patriæ, quam velut viduam factam esse videbant, cum Cæsarem non haberet in conspectu, complexuque suo Carolum adeunt, vt iam saltem inuisat Germaniam, & illam præsentia consoletur sua, postquam Boiemis Regem dederit filium suum. Consentaneũ enim videri, vt Rex in Regno, Cæsar autem in Imperio resideat. Paucis illos Carolus absoluit, inquiens, *Vt nunc silentio transeam, natale mihi solum esse Boiemiam: nam Praga natus sum, qua quantum mihi auri & argenti suppeditet, venite & videte.* Et eductos in Gazophylacium, massas auri atque argenti nondum signati illis ostendit, & rogat, potestne mihi fiscus in Germania imperialis tantam, quantam regius in Boiemia, copiam metalli exhibere? Quibus mussantibus: *Nonne igitur,* inquit, *& mihi & vobis magis expedit, me hic paternis cum commodo etiam vestro bonis perfrui, quam ibi mutuam exercere deplumationem? Nec enim aliter fieri posse, quam vt Aquila, quam ad vos aduolantem belle nostis deplumare, illa vicissim, vt vestras euellat alas, qua agre interdum nonnullis renascuntur. Quin potius hoc in præsentia agimus, vt concordia vtrinque, & in Boiemia, & in Germania nostras fulciamus opes, quo facilius malum vndecunque veniens arcere mutua ope valeamus.* Facitque mox illos certiores de tumultu Italico, quem Vicecomites Mediolanenses cõtra se, & contra Vrbanũ Romanũ Pontificem cõcitassent, quorum elatos spiritus compescere in animo habere aiebat: ideoque præsentes statim poscere incipit, vt ad tempus sibi præsto sint. Illi enimuero se ostendunt, quod Cæsar iussĕrit esse facturos: sed eam profectionem aliquanto serius prosequutus est, propter nouas denuo cum quarta iam [h] vxore contractas nuptias. Vxori nomen Elizabeth, quæ Ludouici Regis Hungariæ consobrina, & Casymiri Poloniæ Regis neptis fuit: aderatque Rex vterque nuptiis, ex quibus Sigismundus filius ei prognatus est, postquam ex Italia rediit: in qua Legatus Romani Pontificis, maiore ex parte Vicecomites iam domuerat. Ipse prætereatamen ad officium suum redactos, ingenti pecunia eosdem mulctauit, Pisanis Lucam, Florentinis Miniate oppidum ademit, sibi illa vendicans, & ex hoc itinere. * Aganum diuertens, vbi præter reliquias diui Mauritii, corpus insuper Sigismundi Burgundiæ Regis multis inclytum miraculis iacere cognouit. Ibi instat oppidanos pro illo poscere, tanquam populari suo, propter linguæ Vandalicæ commercium, nec destitit incœpto, quam illud impetrat, secumq; Pragã cum maxima omniũ veneratione apportat. Decessit tunc apud Morauos Ioãnes Caroli frater Marchio Morauiæ, cum mirifica laude bene administrati officii, adeo vt post mortem quoque eius Morauí omnes gratissima illud memoriã celebrarent, sibique optarent talem futurum administratorem. At Carolus accersitis Iodoco & Procopio, ambobus fratris sui filiis, plenissimam illis pietatem, qualem videlicet pater, non tantum patruus solet, exhibuit, ex æqua parte Morauiam æquabiliter inter illos diuidens. Paulo post item obiit Arnestus Archiepiscopus, similiter officio suo optime functus, dum sedulo docet, aut sacerdotibus præscribit, quemadmodum illos oporteat in domo Dei versari cum timore & disciplina: quibus neglectis, doctores simul atque discipulos eum ipsa religione penitus ruere. Leges quas super hac re scripsit, in hunc diem Institutã Arnesti nominantur, Multaque insuper alia eius pia opera memorantur. Nam Valetudinarium languentibus in oppidis suis, vnum Brodæ, alterum Pribrami, tertium Libaui constituit, ampliterque dotauit: & adhuc amplius quatuor cœnobia, inductis in illa contubernalibus, qui se Canonicos regulares nuncupant, alios eorum Sackam, alios Rokizanam, alios Iaromirium, alios Glatium, apud quos sepulturam sibi delegit. Ad eiusdem sedem Carolus Ioannem Episcopum Olomucensem transtulit, quem deinde Vrbanus Pontifex in Senatum Purpuratorum allegit: deditque vicissim Olomucensibus Episcopum Ioannem item nomine, quem ciebat Cancellarium suum, ac tum idem præsulem agebat Lythomysliensem. Adolescebat sensim Venceslaus ad ætatem paulo fortiorem læto parente, summamque dante operam, vt filium non solum ad vitæ suæ rationes, sed etiam ad Imperii successionem traduceret. Itaque tempestiue illum grauioribus rebus, consiliisque & aliis regni curis admouebat, vt bene consulta audire, laboresque ferre consuesceret. At illo ex seriis negociis, non aliud quam tædium referente, ac mox ad leuia & nugatoria cum æqualibus delabente, maritali illum capistro illigandum ex re duxit. Forte id temporis conglobata promiscua

Præsentia Caroli requirunt Germani.

Opulentior Rex Boiemia ipso Imperatore. Consultius iudicat in Boiemia viuere.

Vicecomites Pontifici se opponunt.

Vrbanus V. P. M. Lemouix Monachus.

Sigismundus natus, Anno 1368

Secundus Caroli in Italiam ingressus pro Pontifice Vrbano.

** Nunc sanctum Mauritium in Valesiis nõ procul Seduno Sacras reliquias in Bohemiam vehit.*

Mors Ioannis fratris Marchionis Morauia eius Epitaphium ad Diui Thoma Brunæ. Eius filiis à Carolo diuiditur Morauia.

Mors Ernesti Archiepiscopi. Leges sacerdotibus cõstituit. Beneficus in pauperes & religiosos.

Ioannes primo Olomucensis, II. Archiepiscopus Pragæ, post Cardinalis.

Regnum consociat filium Carolus.

[illegible]

Ordine Theutonico aduersus Lithuanos. Germania populatur. Anno 1365. Incola Anglos vocabant ad 40000. fuisse meminerant. Carolus illis se opponit.

armatorum multorum multitudo, vt k Vincirco Prussiæ Magistro, contra perfidos Lithuanos iam diu mutuis cladibus certanti, opem ferret, crucem induerat, ingentique agmine per Alsatiam transibat, vbi seditione orta, ac mox in exitium Alsatiorum versa, quam datura erat hostibus, eam hospitibus calamitatem attulit, vberrimos illorū agros late deuastando. Sed nihil horum adeo Carolum terruit, quam quod Argentinam egregie munitam vrbem obsidere ausi fuerint. Quanta itaq; celeritate potest, ad liberandam illam pergere, vna cum filio Venceslao festinat. Quorum aduentu colluuies illa cognito, relinquit obsidionem, atque rursus ad populandos agros se conuertit. Carolo prope mœnia in castris commorante, ad quæ ciues frequentes ventitabant, quorum [illegible] nus ferocior, militem quendam Cæsaris de via sibi decedere dedignantem, in lutum

Ioannes à Lichtenberg Episcopus Argentorat.

prouoluit, tantus subito ad hoc facinus in castris tumultus extitit, vt nisi Pontifex Argentinus opportune tutic deprecator affuisset, pereundum ciuibus omnibus qui in castris aderant, fuerat, reus tamen audacię supplicium pro omnibus sustinere coactus est. Inde castra Colmariam versus mota, quo in loco adesse hostem exploratores missi renunciarunt. Sed rursus turba maleficij sibi conscia, vindicem Carolum nō expectauit,

Dilabitur exercitus. Venceslaus ducit Ioannam filiam Alberti Bauariæ Ducis comitis Holandiæ.

dum propius accederet sed instante metu, sic dissipata & disiecta est, vt nunquā recolligi potuerit. Quo successu Carolus delectatus immorandum sibi paulo diutius, sed dimisso exercitu, apud Germanos existimauit, Rhenanas vrbes, & inferioris Germaniæ regiones ociose peragrans, quoad in Holandiam peruenit, hospitio à Comite eiusdem prouinciæ per multam gratulationem & lætitiam susceptus. Ibi tandem neg[illegible] Venceslao gratum peragendum reperit, peregitq; vt filia Comitis, Ioannam nominabant,

Successorem Venceslaum declarare petit.

quæ Venceslao cordi erat, matrimonio eidem coniungeretur. Hoc negocio confecto, differre vltra tempus prensandi, suffragiaq; pro Venceslao colligendi non potuit, sumpto initio ab his suffragatoribus, apud quos gratia & authoritate plurimū valebat [illegible] & ad alios, labori non parcens excurrebat, vt omnium voluntates exploratas haberet.

Pecunia impetrat. Venceslaus coronatur Rex Romanorum. Anno 1376. [illegible] Carolus Vectigalibus publicis Aeneadoris Electoribus satisfacit.

quibus satis perspectis, nulla videlicet ratione alia se illas, nisi grandi pecunia adnumerata, expugnare posse, in singulos Electores Principes cētum millia aureum [illegible] se daturū spopondit. atq; ita impetrauit, vt Venceslaus a Friderico Archiep. scopo [illegible] loniensi, Aquisgrani loco solito in Regem Romanorum coronaretur. Cæte[illegible] tantam summam dissoluere ad diem non valeret, cum maximo Imperij detrim[illegible] publica vectigalia Imperatoribus ad subsidia relicta, ipsis principibus nō tam [illegible] rauit, quam perpetuo abalienauit, propter nihili filium, vt res postea declarauit, [illegible] quod suus cuique charus est. Quintum annum Sigismundus alter Caroli filius [illegible] gebat, cum illi parens Marchiam Brandenburgensem attribueret, nec fraternas olim [illegible]

Sigismundo Marchia Brandeburgensis assignata. Sigismundo mater Elizabetha procatur. Mariam Ludouici Regis Hungariæ filiam hæredem. Sigismundus in Hungaria educatur. Ioannes filius Marchia Lusatia donatur. Lex de viduis Reginis.

pes respicere, sed suis potius absq; molestia gaudere posset. Vxore quidem Elizabeth, quæ mater Sigismundi erat, factum haud improbante, interim tamē med[illegible] ante, [illegible] quoq; suus in fastigio sublimiore collocaretur. quod sane vno hoc modo fieri p[illegible] debatur si filia Ludouici Regis Hungariæ, cui Maria vocabulum, filio suo Sigi[illegible] desponderetur: nullo enim hærede virilis sexus extante, successionem Regni [illegible] riæ ad sponsam deuolutum iri. Magnis igitur precibus l matrem Ludouici [illegible] suam, & ipsam Elizabeth vocatam, in oppidum Ternauiam prope Morauiam situm [illegible] colloquium familiare inuitat, valdeq; familiariter à cognata accipitur. deniq; [illegible] rissimo tractatu, per vtrāq; sponsalia cupita transiguntur, ratā transactionē, tum Car[illegible] tum Ludouico habētibus. Missus nō multo post in Hungariā Sigismundus, vt a te[illegible] statim sermonem Hungaricum, vsumq; militiæ perdisceret. Acne Ioannes natu [illegible] mus filius præteritus a parente videretur, Gorlitium illi atque alias in superiore L[illegible] vrbes ad possidendum, fruendumq; assignauit. Sanxit postremo legem, de viduis Reginis, offensus nuptiis, quas decoris quondam & maiestatis oblitæ, impares sub[illegible] ant, [illegible] posthac vidua Regina alij cuiuis, aut Regi, aut Principi nupta fuerit, præter dotem [illegible]

Susana ædificia Praga extructa.

exilio insuper mulctaretur. Cæterum in ordinanda excolendaq; Praga, nullum [illegible] nem facere potuit, adeo vt in illa quædam opera magnificentiæ magis commendan[illegible] quam vsus gratia excitauerit. Nam quam vtilitatem affert murus ille sterilis qui [illegible] diem iugum Petrini montis longissimo spacio premit? Quanquam dicant ali[illegible]

Memorandum inceptum de Danubio cum Vultauia vel Moldauia coniungendo.

tionibus, ferisque animalibus includendis locum illum a Carolo destinatum fuisse. At hoc omnium vtilissimum opus toti regno futurum erat, si absolutum fuisset, quod [illegible] nibus Bauariæ, qua parte Vultauia fluuius qui Pragam interfluit, oritur [illegible] tit, missis libratoribus, qui locum idoneum per libellam inuenerunt, in quo D[illegible] cum Vultauia commissus, omnes ex Italia & Germania aduectas merces Pragam tra[illegible]

mittere possent. Apparent etiamnum tanti conatus vestigia, sed irrito effectu, vicinis nouum opus prohibentibus, ne in iacturam illorum Danubius auerteretur. Ætate dein simul cum valetudine aggrauante, vocat ad se Venceslaum, paulo socordius maiusdiusque viuentem, eumque Ioanne Archiepiscopo coram pluribus compellat, quorum verborum hæc summa erat, *Vt susceptam personam sane magnam & difficilem magnanimiter gereret, in hac vero magnum atque imperio dignum elucere animum, si nullis facile difficultatibus succumbat, sed vltro etiam occurrat negocijs. Ex quibus tamen quæ difficillima videri poterant, illa Dei benignitate, operaque sua esse sublata, pacem in Italia, pacem in Germania, pacem circum vndique apud vicinos Reges & Principes vigere, affinitatibus aut fœdere conciliatos: domi vero tanta rerum omnium copia regnum instructum esse, quanta ab origine non fuerit instructius, vt iam vel leui cura atque industria adhibita, omnia ista in statu suo æquabili contineri queant: contra pessum itura per negligentiam & ignauiam, vtpote vitia ad perdenda imperia inuenta, quod vel notissimo Sardanapali exemplo satis liquet, cuius, & talium similium vita domino abominatio est, velut impiorum. Tu vero,* inquit, *fili mi, tanquam veræ pietatis alumnus, diligenter cauebis, ne incidas in ociosas & improbas voluptates, ne ve te dederis ad assiduas commessationes & perpotationes. Luxuriosa enim res, vt Salomon ait, vinum est, & tumultuosa ebrietas, ac nemini magis quam principibus turpis & dedecorosa, vt quæ faciat impotes sui Principes, & propinet omnibus deridendos, vsque ad contemptum: cuius ea vis est, vt dominis in subditos authoritatem adimat: qua adempta, perit simul obediendi parendique obsequium, præsertim si crudelitas accesserit, quæ fere vinolentiam consequitur. Omni igitur ratione immoderatus vini vsus, non secus atque altera imperij labes tibi erit vitandus. Nam de cætero quod vitam tuam, quam hactenus egisti, merito accensem non habeo, cum audiam laudari ab omnibus humanitatem, comitatem, adeundique & audiendi facilitatem tuam, atque alia fastigio minime contraria, pro quibus videlicet ego me sponsorem pro te Electoribus dedi, te in rebus gerendis talem futurum Cæsarem, qualem maxime optarent. Natu igitur magna me solicitudine liberaueris, si ab hac sponsione fidem meam exolueris, mutata in paucis sic vita tua, vt ne minimam quidem rem quisquam possit vllam reprehendere.* Promittentem dicto paterno audientem futurum à se dimisit, atque intra breues dies vltimum vitæ cum summa gloria actæ, finem clausit, Pragæ in templo diu Viti conditus.

Admonet filium Venceslaum præsente Archiepiscopo.

In principibus omnia vitia magis conspicua.

Carolus mortuus, Anno 1378 27. Martij.

a *Carolus IX. Rex Boiemiæ, idem & Romanorum Imperator omnibus anteferendus.*

b *Valdemarus suppositititius Marchio finxerat se religionis causa profectū redisse. Ita plurimos fefellit indigenas mentitus nomen Valdemari. Magno non modo plebis verumetiam procerum applausu exceptus. Adiutus à Carolo Ducibus Saxoniæ & Anhaltinis. Eum tamen Voldemarus Rex Daniæ omni priuatum ditione nouennio post exilio multauit.*

c *Petrus Bertrandus Gallus & Aegidius de Albernotijs Legati Innocentij VI. Anno 1355. die Paschæ.*

d *Duodecim regionum singulis annuatim præsunt Capitanei, Baro vnus, alter ex ordine equestri, qui lites minores cognoscunt inter subditos diuersorum dominiorum. 2. Si qui emergant latrones licet ijs conuocare vicinam sibiq; subiectam nobilitatē ad grassatores comprehendēdos. 3. Bello fortuito incumbente quilibet ad suum se recipit præfectum. Sola Hradecensis Regio quia dos Reginæ Burgrauia habet ob eam amplitudinem.*

e *Boleslai Suidnicensis filiam Annam ducit vxorem, alij dicunt fuisse filiam Henrici Iurcensis fratris Buleonis.*

f *Ioannes hic Andronici filius in contumeliam Cantacuzeni soceri fœdus cum Amurathe Turca primus iniit, se & regnum promisso tributo, filio Theodoro dato obside in Turcarum fidem tradidit. Hoc initium est seruitutis, qua subiecti fuere postea Bizantini Imperatores Regibus Turcis.*

g *Otho successerat Ludonico Bauaro fratri frater. In coniugem filiam Annam Carolus dederat; cum Sobole caruisset ademit illi Marchiam, Anno 1373.*

h *Carolus ducit Elizabetham filiam Boguslai Ducis Stettinensis neptem Casymiri. Nuptiæ splēdidissimæ Craconiæ celebratæ præsentibus Rege Hungariæ Ludouico, Daniæ Sigismundo, Cypri Petro cum multis principibus, Anno 1363. in Bachanalibus.*

i *Iohannes quondam Marchio princeps Illustrissimus*
Qui Caroli quarti Cæsaris maximi frater fuit Germanus,
Quorum genitor Ioannes cæcus princeps Serenissimus,
Bohemiæ & Poloniæ regnorum Rex fortissimus,

Auus autem eorum Henricus septimus
Qui Imperator erat Christianissimus
Huius sancti templi fundator primus.
Iam pace fruens cum superis: hic comperiatur sepultus.
Iodocus quondam Romanorum Rex inuictus
Semper Morauia, Brandeburgiq; Marchio princeps Catholicus
Primogenitus fundatoris primi huius templi,
Et consobrinus Sigismundi quondam Imperatoris Maximi
Huius sancti templi liberalis restaurator
Et multorum in eo beneficiorum largissimus institutor.
Cuius anima cum Christo perpetua fungitur pace,
Quamuis ipse hic sepultus quiescit corpore.

k *Vinrichus à Knippenrod XVIIII. Magister Prussia, sub quo Kestuttus Dux Lithuan[iæ] captus.*

l *Bonfinius dicit, coniugem Caroli coniugem Ludouici petisse. Hungara Elizabeth, Loktici fil[ia]. At Caroli Elizabetha quoque ex altera filia Loktici prognata.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMUS TERTIUS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI TERTII.

Venceslaus X Rex Boiemia & Imperator Rom. Prodigiosa omnia tam in baptismo quam coronatione Venceslai religionis pessundata præsagia. Oscitantia regis dat licentiam grassatoribus & prædonibus libere impuneque vagandi. Tres latronum arces destruit. Hungari populantur Morauiam: sed profligantur à Iodoco Marchione. Germani poscunt Venceslaum res imperij compositum eat. Inepte respondet Clemo Bauarus insurgit contra Venceslaum. Pellitur trans montes, damnaque accepta resarciuntur Bauaria vicissim vastata à Sulcone Chotesso mensæ præposita. Bauarus is in Italia moritur. Vicecomes dux Mediolani à Venceslao creatur acceptis centum millibus aureorum. Bombardarum sub Venceslao inuentum. Obscœnis amoribus Rex indulget. Vxori conquerenti impudice respondet. Aquis mergit Reginæ confessarem, quod secreta noluit reuelare. Moritur ipsa quoque præ mœrore Regina. Balnea extruit dolosa ad necandos aduersarios. Carnifex Regis compater & comes assiduus. Arcem rex Cunratice dictam extruit. Captus Rex inaudito prius exemplo & carceri includitur fœdo. Balneum admissus seruili habitu à balneatrice remigio liberatur. Hanussius dux Ratiboriensis sæuitia Regia minister Carlsteino præficitur. Tres præceres necat. Sigismundus Rex Hungariæ Marchiam Brandeburgensem patruelibus pignori deponit. Secundo Rex capitur consentientibus Sigismundo & Iodoco. Praga clam Grumlouiam, hinc Viennam deducitur ad Albertum principem Austriæ, post etiam Imperatorem. Iohannes frater & Procopius vindices Regis. Non reperitur in Boemia. Euadit carcere Viennensi ope piscatoris. Vissegradum occupat. Plectit Pragenses. Piscatorem equestri ornat dignitate ob restitutam libertatem. Sophiam Palatini filiam ducit uxorem. Zyto Venceslaus Magus artificiosus. Eius præstigia. Luit pœnam, à Diabolo sublatus. Bonifacius Papa Iubilæum instituit. Pragæ quoque celebrari permittit ritu Romano Pontifex Iohannes Hussus. Lis inter studiosos Germanos & Boiemos de suffragijs & votis. Superiores Boiemi, 24000 intra octiduum studiosorum Germanorum discedunt. Hussus contra indulgentias. Sacerdotum luxum & ambitionem reprehendit. Sulca Monachus astutus & facetus. Viclephi Alithia suggerit fomitem Husso. Summa eius libri. Comburuntur 200 exemplaria ab Archiepiscopo Sbinkone. Secedit Hussus in pagum. Hieronymus collega Hussi in schola acer disputator. Sectio. Senatus pro Doctoribus Germanis: plebs pro Hieronymo tanquam populari suo. Archiepiscopus in Hungariam petitum à Sigismundo auxilia sedandorum motuum proficiscitur. Posanij vita functus. Albicus homo sordidus illi succedit. Reuertitur Hussus. Cruciata diuulgata à pontifice contra Ladislaum Regem Neapolitanum. Conuellit eas indulgentias Hussus magno populi applausu. Tres antesignani capti postridie capite plexi. Honorifice tanquam martyres à suis sepeliuntur. Venceslaus conflagrationem Vissegradi superstite cella vinaria nihili facit. Robertus Palatinus Venceslao remoto in Imperio surrogatur. Sigismundus

ille mor-

illo mortuo Cæsar nominatur. Votum sibimet ipse dedit. Potiorem Europa portionem peragrat inuitatum ad concilium Constantiense. Hussius sub publica fide Constantiam venit, tum etiam Hieronymus. Petrus scribit ad Iacobellum de vsu calicis in Eucharistia. Prægrauatur Hussius. Calixtini contra concilij decreta etiam infantes sacræ cœnæ participes faciunt. Albicus emptum à Rege Archiepiscopatum, vendit Vuestphalo subcamerario. Infensus initio, Calixtinis post multum de feruore remisit. Nicolaus à Hussinez palam templa petit Calixtinis. à Rege malum responsum. Secedunt in montem Thabor. 40000. hominum illic cœnam administrant. De nouo Rege adducendo deliberatum. Coranda obstat indignante Nicolao, et à Rege structæ insidiæ. Oppatouitiam Monasterium spoliat Monachis trucidatis. Spreta senatus Pragensis auctoritas. Zisco Pragam venit. Occasio quæ emersit. Senatus Pragensis trucidatur. Perculsus rex enormi facinore ex ira in apoplexiam incidit & moritur.

VENCESLAVS Norbergę natus, & aqua lustrali tinctus est. accìditque vt eandem aquam, adhuc infans lotio suo respergeret, sicut alui fimo ipsam aram in qua nondum bimulus coronabatur, coinquinauit, vtrumq; peritiores inter prodigia retulere, portendi per hæc dicentes, futuram, quæ sub hoc Rege euenit, sacrorum fontiũ, altariumq; contaminationem & violationem. [a] Hic igitur Venceslaus Carolo parente solemnibus exequiis funerato, postquam Regimen in Boiemus suscepit, initio statim adeo dissolute illud auspicatus est, vt nullă neque legum neq; iudiciorum curam habuerit. Ex quo velut iustitio, & impunitate facinorum inde consequente, latrocinia & rapinæ, mala nuper intercepta, rursus per vias publicas cooriri cœpta, ingentem rerum iacturam, præsertim mercatoribus, Pragã tanquam ad celeberrimum emporium confluentibus, afferebant. Non enim pedites modo, sed etiam equites itinera obsidebãt, maleficiis nobilitate quoq; obnoxia. Aduersus hãc tandem nobilitatem, velut è sopore à suis excitatus, manum militarem colligit, caputq; illi duræ ceruicis præponit, quod flecti non poterat, nisi latronibus expugnatis, & locis illorum euersis. Tres tunc arces è saxo structæ ad fundamentum sunt dirutæ, quas Boiemi, Zleby, Zbierob, Robozecz, vocant. [b] Nec Moraui hoc ipso fere tempore sibi contra Hungaros populatores defuerunt, magna vi, per absentiam Regis sui Ludouici Morauiæ fines transgressos: qua parte Bróda & Hradisstie oppida iacent, ibiq; totam illam regionem igne & spoliis vastantes. Propere Iodocus & Procopius Marchiones, ad vindicandam iniuriam arma arripiunt, & cæteros alibi pari festinatione à proceribus armatos admouẽt, vt itinera omnia occupent, quibus hostis intercludi queat. Cõueniunt alii Cremsirium, vbi copiæ Ioannis Pontificis erant, alii se ad vicum Malenouicium occulti conferunt, ipsi Marchiones Korycanam oppidulũ insident, ac mox pariter omnes hostium copias circumeunt. Illi desperata fuga acerrime Morauos incurrunt, sed à condensatis illorum aciebus sine vlla ordinum perturbatione excipiuntur, orto vtrinq; cruento prælio, Hungarorum amplius quatuor millia occiduntur, ac paulo minus capiuntur. Captiuos omnes Iodocus nobilitati strenue dimicanti distribuit, cæsorum autem spolia militi, cæterum interceptas res quibus erant ablatę, Morauis restituit. Sane plaga hæc odiosa fuit, sed quoniam culpa Hungarorum contracta fuerat, Ludouicus illam dissimulanter præterire siuit. Obiit tunc Ioãnes Archiepiscopus Pragensis, authoritate apud Venceslaum plurimum pollens. Vni enim huic tantum bene monenti libenter auscultabat, modumq; aliquem cupiditatibus suis illo interueniente statuebat, cæteris omnibus contẽptui habitis: proin nimis immature illi de medio sublatus est, cũ antea de loco quem obtinebat, fortunis ampliando lautissime meritus fuerit. Huic Sbinco à Leporibus è familia procerum successit. Expectabãt Germani principes dum Venceslaus officio suo pronocatus, Germaniam inuiseret, atq; in illa, vt par erat, imperialia munera obiret. Quo nimis diu cessante, edendoque ac bibendo ocium in Boiemia conterente, qui missi ab aliis principibus Pragã venerunt, salutem ei & gratulationem de incolumitate afferunt, & salutem ab illo rebus suis expetunt per aduentum illius in Germaniam. Inconsultis ille omnibus qui coram aderant, de cerebro suo inconsideratissime respondet: *Se quæ peragenda sibi in Germania fuerant, pridem omnia negocia confecisse, Regno Romanorum legitime ibi inito, nec in præsens videre superesse quicquam, quod è re sua istic agat. Si quis princeps est, qui opera sua indigeat, cur ille ad Regem suum potius non veniat, quam Rex ad illum?* Contempti ad hunc modũ principes, quoad poterãt contemptum reddebant, atq; ex iis vnus cui Clemo cognomen, Princeps Bauariæ, vsque

Venceslaus X. Rex Boiemiæ. & idẽ Romanorum Imperator Anno 1361. 17. Martii. Obiit 28. Septembris.

Ignauus Venceslaus latronibus fenestram prædãdi aperit.

Receptus latronum euersi.

Iodocus Marchio profligat Hungaros.

Rectore destitutus Venceslaus.

Sbinco III. Archiepiscopus Pragæ.

Euocatur in Germaniam. Stolide homine responsum.

Rupertus Princeps Bauariæ Boiemiam infestat.

ad æmulationem imperii aspirare ausus est, res Venceslai, cum in Boiemia, tum in Italia turbare cœptans. Sed illum Venceslaus propter egestatem adeo despexit, vt non alias illi opes ac vires quam Cameræ (vt vocant) suæ, in qua monasteria item censentur, obiiceret, negocio dato Sulconi Chotessouiensi præposito, vt militem armaret, & cum illo ad fines Boiemiæ Bauariam versus ire festinaret, vt inde hostem primum expelleret. Septem millia peditū sub signis habuit.

Sulcho Bauarum vice versa populatur.

Mox Sbinco Archiepiscopus libera sua voluntate tria equitum millia ei adiunxit, cum quibus copiis Sulco fugientem Bauarū vltra montes persecutus est, longeq; maiora acceptis detrimēta in Bauaria retulit, ac cum multis spoliis domum ouans reuertebatur.

Bauarus operā Florentinis locat.

Conuersus in Italiam Bauarus, à Florētinis mercede conductus, cum Vicecomitem Mediolanensem (Ioanni Galeatio nomen erat) ab officio in Venceslaum tanquā Regem Romanorū auertere conaretur, ibi quoq; voto suo frustratus, incepto desistere coactus est, nec multo post mortē obiit. At Galeatius misso ad Venceslaum oratore, Petro Philargi Mediolanēsi Archiepiscopo, & cum illo centum millia aureum nummum, pro veteri titulo Vicecomitis nouum impetrauit, vt deinceps Mediolanensis Dux appellaretur.

Vicecomitem Ducem Mediolanensem cum heredib. in imperii detrimentum creat accepta magna vi pecuniæ.

Hoc quoque tempore, nouum in Germania machinarum genus inuentum, quas Bombardas cognominant.

Bombarda.

Cura externa de animo posita, quo securiorem se esse viderat, eo desidia & inertia maior, atq; libido intemperantior ipsum inuasit, sic vt ne à fœdis quidem lustris, nedum a thoris alienis abstineret, imo sæpius in lupanari quam in adulterio deprehensus, adeo pr. stitutis amoribus delectatum ferunt.

Publicis scortis oblectatus Rex.

Regina monen- [illegible]

Ab hac turpitudine Ioanna vxor maritum dehortari conata, offensionem tātam subiit, vt audiret minantem, se quoque in lupanar ab illo trāsferendam esse, si hac dehortatione non supersederet. Ac paulo post ira adhuc flagrante, accersit Ioannem sacerdotem, audire Reginam solitum, quoties delicta fidelibus auribus committeret.

Mergit Reginæ confessorem secreta detegere recusantem.

Quæ quidem delicta Rex ab eo, dum authoritate, minis, carcere frustra explorat, victus iracundia, Ioannem de Ponte Pragensi deiici, ac submergi iubet. Quam vero sanctus & innocens sacerdos ille fuerit, ipse fluuius ostendit, ita de repente arefactus, vt corpus nudaret submersi, in statuque illo triduum permanens, donec submersus ad sanctum Vitum sepeliretur, vbi in hunc diem, quicumq; sepulchro temere insultauerit, immunis ab infamia non euadit. Mortua deinde Regina quoq; ex mœsticia & dolore fuit, quem ex iniquissima Regis suspicione, cum maximo animi cruciatu tolerauit. At Rex alia occultiora naufragia aduersus suos aduersarios excogitauit, extructo sub arce Vieegtadensi in ripa Vultauiæ balneo (nam sępissime balneis vtebatur) machinoso, in quo tabulæ pauimenti certa sui parte ita leuiter coagmentatæ fuerunt, vt vel vno pede proculcatæ facile laxarentur.

Balneum fraudulentum.

Quos igitur ex iis qui ad lauacra īnuitari erant, perdere volebat, per hanc rimam ruinamq; præcipites in flumen dabat. Adeo natura ferus & sanguinarius, vt assiduum penes se Carnificem haberet, quem vulgari vocabulo compatrem familiariter appellabat, quia filium eius de fonte sacro leuauit: & tam proximum sibi adhibuit, vt aliquoties vno eodemq; equo secum vehi illum passus fuerit, desilientemq; rapi ad pœnas, quos iusserat, spectauerit.

Crudelis Rex Comitē adiungit sibi carnificem.

Nulli interim ordini satis fidens, & nūc Boiemos Germanis, nunc rursus Germanos Boiemis anteferens, Pragæ prēsertim, in qua paucos in senatu Boiemos reliquit. Ac postremo nec arci Vicegradēsi salutē suam valde credere voluit, perturbatus tumultu à plebe cōtra Iudæos excitato, quem Rex cum omnibus suis nullo modo sedare potuit.

Nihil Regi vspiam tutum.

Cunratice arcē extruit præsidiariam.

Seorsum igitur à Praga spacio vnius miliaris, nouam sibi arcem vocabulo Cunratice bene firmam ædificauit, ad quā in quouis plebis vrbanæ motu, tanquam ad asylum excurrere posset, sed non minus sibi cauent, qui timent, quam is qui timeri vult, & sæpe multi præualent aduersus vnum, quemadmodum in Venceslao tunc vsu venit, qui quantumuis sibi cautus esse videbatur, tamen à suis captus est, qui in illum, tam ex plebe quam nobilitate conspirauerant, cæde recenti irritati, qua pridie duo ciues Pragenses, & duos ex Procerum ordine, Giroflium, & Hroskam, occidi gladio iusserat.

Rex capitur inaudito exēplo.

Captum igitur, quod nulli vnquam Regum ante contigit, in carcerem publicum, in quem supplicio afficiendi passim coniiciebantur, detruserunt, & menses ibi quatuor in fœtore & squallore miseris modis habuerunt. Exoratus deinde multis Regis sui precibus senatus Pragensis, vt loco illo tantisper ei egredi, dum illuuiem & sordes balnei lauacro elueret, liceret: deducendum eum in seruili habitu quatuor publicis custodibus ad balneum iuxta Vultauiam in veteri Praga positum, commiserunt, ita vt duo ex illis simul lauarent, & duo vestes obseruarent quas exuerat.

Balneum impetrat.

Boemorū Balneorum mos.

Morem hunc Boiemi in Balneis retinent, vt viri, iuxta ac fœminæ in illis omnia ministeria obeant, aquam suppeditent, capita lauent, corpora defricent.

Harum vna adlubescente, vt sermone saltem eius perfrui posset, diutius calore balnei torrebatur, secedensque refrigerandi causa extra hypocaustum, conspicatur lemnunculum piscatorium cum remo in ripa vacuum, & mulierem interrogat, an remigare tantum sciret, quantum remigio ad traiiciendum in alteram ripam opus esset: Qua annuente, abdit se in lembum, ac repente ab oculis custodum elabitur, venitque per deuia nudus cum nuda ad nouam illam suam arcem, præfecto arcis multū admirante domini sui fortunam. Iubet ille vestes promi, cœnamque parari, ac statim centum aureos nummos sibi afferri, quos Susannæ (sic enim mulier vocabatur) nauli nomine in manus tradit, illamq; non ad mensam solum, verum etiam ad lectum sibi adiungit. Inde haud multo secus post carcerem efferatus, atq; efferari solent indomitæ feræ caueis inclusæ, non tractari, non demulceri, non alloquio, nisi vnius Susannæ molliri facilis, donec in arcem, quam Boiemi Ziebrak dicunt, longius à Praga distantem, eoq; metu Pragensiū magis liberam, côcederet. Ibi epulare conuiuium instauratum, & scena crudelitatis renou ata, dum rursus per compatrem suum carnificinā exercet in eos, quos suspectos vel inuisos habuit. Nec minore atrocitate Hanussius Ratiboriensis dux grassatus est, quem ex Slesia reuocatum, ideo arci Carlosteynæ præposuit, quia mire appositus erat ad sæuitiam Regis in fidiosam. Huius opera Straconicensis, Opocensis, Martinicēsis ex procerum ordine, ad arcem per reconciliationem simulatam inuitati, crudeliter ibidem necati sunt. Iam tum Sigismundus Venceslai frater Regno Hungariæ potitus erat, Carolo Neapolitano, quem nonnulli Hungari induxerant, inde expulso, eum tanta præter operam impensa, vt cum sumere pecuniam fœnore à nullo posset, Marchionatum Brandeburgēsem Iodoco & Procopio patruelibus suis dare in pignus coactus fuerit. Is quidem Sigismundus cum priore captiuitate in fortunas fratris spe & mente oculos defixos haberet, placuit coniuratis, vt ex voluntate eius statuerent de iniiciēda iterum manu in Venceslaum. Quo non improbante facinus, & præterea Iodoco Marchione Morauiæ eadem clam sentiente, (nam Procopius absens Brandenburgæ erat) coniurati suo ibi tempore, dum Venceslaus iuxta Beraunam, in prædio regio cum paucis deliciatur, in eum inuadunt, captumq; in arcem Pragensem pertrahūt in turri, sub diligentioribus quàm prius custodibus asseruandum. Sed ne huic quidem custodiæ fidei satis habitū propter loci celebritatem. Inde igitur Crumlouiam ad Henricū Rosensem abductus fuit: atq; ille Viennam extra regnum tacite transportandum curauit, vbi Albertus Austriæ princeps habitabat, quem deinceps Sigismundus elocata ei filia generū habuit. Ab isto in latebras turris cuiusdam ᶜ Viennensis, ita abstrusus est, vt inueniri nisi à conscijs nō potuerit. Nā Ioannes frater Venceslai, & Procopius patruelis, cum ad vindicandum Regē in libertatem, copias ille in Lusacia, hic in Marchia Brandeburgensi comparassent, atq; ambo Pragam venissent, captiuo ibi non reperto, insistebāt vestigiis Crumlouiam tendentes. Sed eis Henricus Rosensis cum valida armatorum manu occurrere nō longe à Buduicio parabat. Quod vbi compertum simulq; certū habuerunt, Regē apud Boiemos in custodia nō attineri, progressu omisso, retro cesserunt. Ita Venceslaus ab omnibus desertus esse videbatur, suo vero iudicio etiā inter desperatos numeratus. Erat senex quispiā piscator, qui pietate ductus frequenter miseros carcere inclusos cū ientaculo pisciculorum a se captorū reuisebat. Hunc Venceslaus propius fenestram admotum grādibus promissis onerat, si opera eius carcerem frustratus fuerit. Respondet ille, *se nisi excussum non intromitti, ne vna cum cibo instrumēta secum ferret, quorū præsidio captiui queāt elabi. Mihi quidē Zona duntaxat serica opus est hac longitudine, & hac crassitudine*, atq; vtrumq; piscatori indicat, *eam tu facile vel excussus celare poteris, si illa ad nudum corpus præcinctus fueris*. Recipit ad se negociū piscator, & paulo post Zonam affert: tum Venceslaus paratā illum nauiculā habere iubet, qua Danubiū traiiciat. Illoq; traiecto, *multis*, inquit, *peccatis meis ego in hanc alterā, mi senex, ærumnā incidi, sed iterum per oblatā mihi diuinitus nauicularij operam, salutē me recuperasse video. Dignus ergo & tu alter nauta, qui dignū à me opera precium accipias, sed in loco suo, ad quem vt me deducas opus facto est, ac ne diutius qui sim hæreas, Rex ego Boemiæ sum, cæterum per viam tuum me socium esse assimulabo, & tu me aliter nomines aut honestes, caueto*. In via porro hæc fuerat expiscatus: Sigismundum rebus Hungaricis impeditum, nondum in Boiemiam ad capessendum regnum venisse, Pragæ autem alteram arcem à nobilitate, alteram quæ Vicegradensis dicitur, à Pragensibus teneri, eiq; Lanium quendā præpositum esse. In hanc Venceslaus mendici propemodum habitu, cum piscatore suo se insinuat, occlusaq; manu sua porta, ac persona detecta, exclamat: *Quis Regius est, ad auxilium Regi suo ferendū accurrat*. Plures quā

Frustratis custodib. ope ancillæ balneatricis, lintre amnem traiicit & e. adit decimaseptima captiuitatis hebdomada. Gratia habita balneatrici.

Metu Pragensium longius ab vrbe secedit.

Dux Ratiboriensis minister crudelitatis Regis.

Carolus paruus Andreæ Regis Neapolis filius à Forgacio interfectus. An. 1385.

Sigismundus Rex Hungariæ patruelib. Marchiam pignori deponit.

Secundò capitur Venceslaus fratre & patruelium altero consentientibus. Viennā è turri Pragensi deductus.

Ioannes frater Venceslai & Procopius patruelis liberationem moliuntur.

Eundē è carcere Viennensi ope piscatoris eripit.

Piscatori se aperit Venceslaus.

Vicegradū habitu mendici ingreditur.

viginti præsto fuerunt, iniectaq; præfecto cathena, vinctum illum Regi tradiderunt. Iubet ille annulum detrahi de digito, illoq; signari literas, quas ad magistratum Pragẽsem nomine præfecti composuerat, vt aliqui eorum in arce consiliandi gratia propere apparerent, quorum ille neminem restituit incolumem. Piscatori vero hanc gratiam retulit, vt illum in ordinem equestrem adscriberet, eum censu equestri, quo se vxoremq; suam & liberos Vienna Pragam translatos, honeste aleret. Ad leuandam autem inuidiam, confirmandasq; in posterum & tuendas opes suas, affinitatem cum principe Bauariæ, quem Palatinum vocant, iniit, ducta in vxorem filia eius, quam Sophiam nominabant. Nouus porro socer, vbi generum ludicris spectaculis, & magicis præstigiis delectari cognouit, plenum ludionum & præstigiatorũ plaustrum secum Pragam aduexit. Ibi dum præstantissimus artificum ludibria artis ad permulcendos oculos explicat, adest inter spectatores Zito Venceslai magus, ore vsque ad aures dehiscente, accedensq; propius, artificem illum Palatini cum omni apparatu subito deuorat, solos duntaxat calceos, quia luto obliti videbantur expuens, secessumq; inde petens, ventrem insolita esca grauem, in solium aqua plenum exonerat, præstigiatoremq; adhuc madidum spectatoribus restituit passim deridendum, adeo vt cæteri quoq; eius socii a ludis desisterent. Ipse vero artem suam ostentans, nunc sua, nunc aliena facie, statutaq; modo item in purpura & serico, ac confestim in lana & panno sordido Regi se offerebat, ambulantemq; in solido ipse in eodem solido tanquam in aqua adnauigabat, & aliquoties Regem equis rhedariis vectum, idem gallis gallinaceis ad epirhedium suum illigatis subsequebatur. Conuiuas præterea Regis varie ludebat, interdum manus eorum, ne illas ad patinas porrigere valerẽt, in pedes boum, interdum in vngulas equorum transformãs, & aliquoties fronti illorũ cornua ceruorũ latissima adiiciens, quoties videlicet è fenestris ad subitum spectaculum prospicerẽt, ne rursus caput & ora ad mensam referre possent, antequam ipse vino dapibusq; illorum se ingurgitasset. Atque vt ostenderet, se pecuniam quoq; pro vsu suo facile conflare posse, triginta sues bene saginatas, ex manipulis graminum procreat, illasq; pastum, proxime sues pistoris parci, sed locupletis extrudit, proponitq; venales, quo pistor vult preci[illegible]: hoc tantum emptorem admonens, ne gregem nouum ad flumen lotum propellat. Qua ille monitione neglecta, cernit in flumine manipulos fluitare, suibus submersis, ita vt neq; straminibus, neq; suibus potiri potuerit. Nihilominus precium datum recuperare parat, diuq; venditore quæsito, atq; in taberna vinaria tandem reperto, in qua porrectis pedibus in scamno recubabat stomachabundus alterum pedem excitandi causa inuadit, eumq; à corpore protinus cum coxendice auellit, clare Zitone quiritante, & obtorto collo pistorem ad iudicem trahente. Quid faceret pistor, in manifesto deprehensus, vt sibi videbatur, facinore, nisi vt damnum damno adderet, atq; de hac insuper iniuria cum Zitone decideret. Vsurpant ad hoc vsq; tempus Boiemi, vt malam emptionẽ exprobraturi, vice prouerbii dicant: *Lucrum facies, quantum Michael in suibus*. pistori namq; illi Michael nomen erat. Cæterum Zito impostor ad extremum a Cacodæmone superstes, cum corpore & anima de medio hominũ sublatus fuit: iniecitq; Venceslao curam de religiosis deinceps ac magis seriis rebus cogitandi. Annus forte tunc Millesimus quadringentesimus à natali die Domini numerabatur, ludis quondam secularibus destinatus, quando vno seculo, hoc est centum annis semel Romani illos pro salute suorum ædebant. Romanis deinde Pontificibus meliore auspicio, in Iubileum commutatus est, vt in eo omnium peccatorum esset remissio: Hoc deniq; nomine à Bonifacio Pontifice Romæ iniciatus fuit. Cuius vt Pragæ quoque Venceslaus esset particeps, à Bonifacio impetrauit, vt ad Romanum modum donum illum consecratum haberet, celebrauitq; magna religione, ac mira hominum multitudine, quæ non Iubilei solum, verum etiam reliquiarum venerandarum gratia Pragam confluxerat. Hactenusq; recepta semel ab sede Apostolica, à Boiemis Christiana religio cum omnibus ceremoniis inuiolata, incussaq; in Boiemia perdurauit. Sensim inde vacillare & labascere simul atq; Ioannes Hus, qui d vocabulo anserem sonat, strepere inter olores, eorumq; suauem cantum strepitu suo, propter inualescẽtem factionem superare cœpit. Popularem enim causam inter populares suos agendam suscepit aduersus Germanos, & aduersus sacerdotes, quibus vtrisq; Boiemi non valde propicii erant, & ipse quanquam sacerdos, capitalis nuper inimicus vtrisque factus, dum impatientissime fert, in honore cuiusdam sacerdotii prælatum sibi fuisse Germanicæ nationis candidatum, suffragio Germanorum, & fauore primorum sacerdotum. Sic videlicet Carolus ab institutione Pragensis Gymnasii constituerat, *vt in fe-*

rendo

Piscator equestri ornatus dignitate.

Sophiam Ioannis Stephani Frideric filiam, principis Bauariæ filiam ducit vxorem.

Zito Venceslai Magus.

Sues pistori vẽdit.

Prouerbium. Lucrum facies quantum Michael in suibus.

Ludi seculares Romani in Iubileum à Bonifacio VIII. Papa commutati 1400 Iubileum à Bonifacio IX. Papa & Pragæ celebraretur impetratum.

Ioannes Hussus contra indulgentias.

Debacchatur in Germanos & sacerdotes.

[illegible] de pluralitate.

rendis suffragiis Germani tres voces, Boiemi quartam haberent, quoniam paucissimi Boiemorum tunc operam literis nauabant: postremo tamen diploma te sic conclusit, vt mos Parisiensis Gymnasii Pragæ item seruaretur. Exclamat Hus, morem hunc in Gallia retineri, vt externi suffragio simplici, domestici autem triplici perfungantur. Ad regem prouocant Germani, atque vtraque interim pars iudicem muneribus corrumpere non cessat, adeo vt rex sibi dicere permiserit, *unde mihi hic tam beatus anser natus, qui tot subinde aurea argenteaque oua mihi excludit?* Lata denique sententia secundum Anserem cum tanta Germanorum indignatione, vt plus quam viginti quatuor millia scholasticorum intra octo dies Praga excesserint, detestantibus artificum collegiis Anserem, cuius opera fieret, vt labor illorum recideret ad tenue precium, cum non adessent emptores. Hac re tam insigni delignata, vertit hinc rostrum inquietum Hus, ad vellicandas Iubilei condonationes, quas Indulgentias vocant, taxandosque sacerdotes de auaritia, luxu, ambitione, sine vllo discrimine fontes insontesque, vt omnibus vbique inuidiam conflaret, ac præcipue in aula regia, ad quam cum Sulco præpositus Chotessouiæ, stipatus equitum peditumque caterua incedebat, rege ad mensam discumbente, qui adstabant, vt regis animum incenderent, *Videsne*, inquiunt, *Rex*, *quanto superbius, quam etiam tu, Monachus iste progrediatur? Quin tu pompam illo indignam detrahis, & ad te, quem decet, illam reuocas.* Sulconem ingressum rex interrogat, *cuiusnam hoc tam frequens esset satellitium?* vt si suum responderet, mulctaretur. Non defuit ratio illi respondendi: *Quemadmodum*, inquit, *tuus ego sum o Rex*, *sic isti omnes tui sunt*, *id quod nuper in bello Bauarico satis declararunt*, *sed & hodie mecum in hoc apparent*, *vt ornamento tibi sint*, *& si opus fuerit contra quoscumque auxilio.* Stabat in mensa regis patera aurea vino plena, ad eam rex manu porrecta, *præbibo*, inquit, *tibi Sulco*, *hanc pateram*, *vt tu reliquum exhaurias*, *insuperque eandem pateram tibi habeas*, *pignus erga te beneuolentiæ meæ.* Quo viso, auditoque, inuidia Hussitæ rumpebantur. At magister eorum Hus quotidie insolentior fieri, maxime vbi nactus est libellum Vicleffi hæretici, in Anglia damnati, cuius titulus est Alythia, per antiphrasim videlicet, quia verum minime dicat, sicut Lucum nos, & Parcas nominamus, quod neque ille luceat, neque istæ parcant, sed potius ad interitum omnium festinent, ita libellus ille ruinam & interitum omnium in Ecclesia rituum, atque cerimoniarum continet, à capite prosternendo orsus, dum summo pontifici authoritatem suam adimit, illumque in ordinem aliorum sacerdotum redigit. Imo inter ipsos quoque sacerdotes omnem turbat ordinem, omnibusque bonis illos spoliat, eleemosyna tantum contentos esse volens: monachos vero haud secus atque dæmonis figmenta vitandos: nihil enim esse vota, nihil pudicitiæ, continentiæque vincula, nihil disciplinam tolerantiæ & innocentiæ, nisi mera hominum commenta. Confessiones autem auriculares, satisfactionesque, tum extremas languentium inunctiones, & pro defunctis postulationes, ad solum quæstum sacrificulorum pertinere, quemadmodum ad ambitionem sacrarum vestium ornatum. Et cætera quæ commemorare piget, inter quæ & illud, quod liberam cuique verbi diuini annunciationem concedit, cum in Ecclesia alios quidem Deus posuit Euangelistas, alios Prophetas, alios doctores, ne omnes omnia essent. Hunc igitur (vt diximus) libellum Hus assecutus, multa aliter, quam catholica docet Ecclesia in aures vulgi ad res nouas arrectas detonabat, fusq; deque faciens obnunciationes quæ per magistratus sacerdotum fiebant, donec ipse Sbinco Archiepiscopus, vir magni animi Pragam descendit, vulgatoque regio edicto, omnes citari iussit, qui descriptum Vicleffi librum penes se haberent. Amplius ducenti fuerant allati, atque in tanta æstimatione habiti, vt maior illorum numerus fibulis argenteis, inauratisque infibularentur, cæterum ad vnum omnes igne consumpti. Ipsi Hus concionibus interdictum. Atque ille Praga discedens, in pago Husinecz vnde oriundus erat, veteri domino suo permittente, sermones quos cœperat in magno cœtu hominum sermocinabatur, glorians *se eiusmodi colaphum Romanæ Ecclesiæ impacturum, vt liuorem eius, ne post centum quidem annos aboleat.* Interum Pragæ Hieronymus & ipse liberalium artium Magister, atque ipsius Hus collega & consectaneus, communem sectam contra Germanos doctores, qui ibi remanserant, crebris disputationibus propugnare, multis bilem concire, alios argumentis & oratione tenere: nam & acutus, & disertus habebatur, eandemq; in scholis, quam Hus in templis palmam ab auditoribus obtinebat. Fieri autem non potuit, quin multa in propatulum emanarent, quæ inter parietes differebantur, quibus vulgo cognitis pro captu quisque suo, aut has, aut

Suffragia Germanorum in Academia.

Index auro corruptus.

Scholastici Germani Praga discedunt.

Anno 1408.

Columna Praga est Lypsia, ut illa Lutetia.

Sulco præpositus magno comitatu stipatus aulam frequentat.

Applaudit monacho rex.

Alythia liber Vicleffi Hussum confirmat.

Summa doctrinæ Vicleffianæ.

De pontifice, de sacerdotibus & monachis.

Confessio auricularis.

Prædicatio verbi cuiuis concessa.

Sbinco Volumina Vicleffi palam exurit.

Hussius pulsus in pago concionatur.

Hieronymus collega Iohannis Hus.

Hieronymus facundus & doctus.

R

Scinditur Hus dea in contraria Vulgus.

illas partes fouebant: tanta postremo contentione, vt partium studio plebs vrbana diuisa, mutuis inter se pugnis, plagisque interdum & saxis concurreret. Senatoribus vrbis à doctoribus Germanis, plebe autem à Hieronymo, vt corporis sui membro (Pragæ enim natus erat) stante. Quæ omnia Venceslaus cum sine cura haberet, Subinco Archiepiscopus, vt malis impendentibus obuiam tempestiue iret, in Hungariam ad Sigismundum regem se recipiebat, vt ab eo consilium & auxilium, periclitanti in patria religioni imploraret. Venitque Posonium ad fines Hungariæ, vbi finem vitæ quoque suæ fecit, veneno (vt ferunt) potionatus: corpus eius Pragam referendum, & in conditorio familiæ condendum affines & cognati curarunt. Præclarissimo Antistiti Venceslao fauente, sordidissimus est suffectus, Magistrum Albicum cognominabant, arte Medicum ac prorsus digniorem, qui pharmacopolis, quam Pontificibus adnumeraretur, vt qui ita ingenio auido, & ad rem attento fuit, vt minutissimarum quoque rerum diligentiam, curamque non omitteret, ipse clauem à penu & à cella vinaria sibi retinere, vinique promam anum abstemiam præficere, & domi quasi cauponam & macellum instituere, dum vina meratiora, eduliaque ex piscibus, auibus, feris lautiora ære commutat, seque ad mensam aridam & sordidam cum familia pauca & abiecta reuocat. Quis enim paulo honestior ei libenter famularetur, qui ab alendis equis, tanquam sumptuosis, propterea quod noctu etiam vorarent, ita auersus erat, vt palam prædicaret, se multo patientius serræ stridorem ferre posse quam audire equos per noctem dentibus hordeum confringentes. Ob quæ in tantum venit contemptum, vt non minus suis, quam aduersariis esset despectui. Quin neque illis amissa authoritate & æstimatione prodesse, neque istis sine vllis viribus nocere posset. Audacter igitur Hus Pragam ad nidum reuolat, vt in illo ala maiores, quam in nido natali extendat. & aderat rursus noua occasio crescendi, quam per nouas indulgentias Ioannes Romanus Pontifex ad Boiemiam missas offerebat, pollicens plenam delictorum condonationem iis, à quibus latum auxilium aduersus ᵈ Ladislaum regem Neapolitanum, Romanæ Ecclesiæ rebellem fuisset. Id vero Hus ambabus iam buccis (vt Satyricus dixit) sclopo tumidis intendebat rumpere, totasque iam plane indulgentias cum potestate Pontificia abrogare, factione plebeia fretus, quam sic addictam sibi habuit, vt tres vno die condicionis extremæ homines, in tribus templis, cum quisque eorum in suo templo recitari, pro concione decretum Pontificis audisset, clamore magno recitanti obstrepere ausus fuerit, palam vociferans, *Romanum Pontificem esse Antichristum, qui crucem aduersus regem Christianum decreuerit.* Omnes hi tres comprehensi, & in carcerem continuo detrusi sunt iubente senatu, qui maiore ex parte è viris Germanis constabat, quibus Venceslaus, tanquam in religione constantioribus, plus quam Boiemis fidebat. Adest repente ipse Hus, & cum eo turba, minimum secum caudam trahens duûm millium hominum, aditum in curiam postulantium. Renunciat senatus, non esse locum in curia tantæ multitudinis capacem, sed si quid agere apud senatum Hus velit, actionem ei non denegari, modo quo decet numero comitatus veniat. Postquam venit, non aliud postulauit, quam vt ne quid grauius in iuuenes captos consulerent. omnem enim illorum culpam in eleuandis indulgentiis in se transferre, qui illos talia loqui docuerit, nec abnuere pœnam pro illis subire, si pœna dignus est, qui vera dicit. Respondet senatus: *Irent cum bona pace in viam quisque suam sibiq; persuadeant, nihil temere senatum in captos acturum.* Initaque deliberatione, & ante oculos edicto proposito, quod pridem sub pœna capitis in audaces & præfractos promulgarunt, qui gloria præcellentes non verentur conuitiis incessere, postridie mane carcere cum præsidio armato eductos gladio percuti iusserunt. Corporibus adhuc iacentibus, accurrit mulier quæpiam, & singulos inuoluit sindone munda, eamq; continuo libitinarii cum choro scholasticorũ insecuti, extulerunt illos ad templũ Bethlehẽ, vbi Hus concionatorem agebat, præeinentes: *Isti sunt sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt.* Ac illo quidẽ die Hus cõcione abstinuit, sed postea non cessauit mortem illorũ deplorare, inuidia maiore quam vt illam sedare possent senatores. Nam quæ tunc regis cura fuerit, inde licet æstimare: Venerat Praga ad illũ nuncius, nuncians arcem Viegradensem incendio fere totam esse consumptã: *etiamne*, inquit, *cella vinaria exusta est?* vt incolumẽ audiit: *Ardeat*, inquit, *vel denuo arx, totaq; pereat, dummodo salvã nobis cellam sistat cum vino nostro Rhenano.* Tantundẽ spei sacerdotib. iniuriam passim ab Hussitis sustinẽtibus, in Albico erat, homine per inde offici sui negligẽtissimo, ac lucri tantũ auidissimo, cuius amittendi metu, ab omnibus arduis negociis valde abstinebat, na. ura alias meticulosissimus, quanquam adhuc metuenda haud

Sbinco à Sigismundo contra Hussi turbas auxilia petiturus moritur.

Ad sordes auaras Archiepiscopus Albicus Vnecum extremam amaritia ha rattu Pro pontifice dicetur.

Nihilo fit Episcopus.

Redit Pragam Hussus.

Ioannes 23. Papa.

Papa dicitur Antichristus quod crucem cõtra Christianos prædicet.

Comprehensi vociferatores.

Plebs captiuos polanare vult.

Capite dederunt pœnas.

Martyres habiti.

Brutum animal Rex.

Rex & Episcopus dignum patella operculũ.

haud instabant, nondum à quoquam facta mentione de communione sub vtraque specie, quæ deinde controuersia, sursum ac deorsum cuncta apud Boiemos miscuit. Dum in hoc statu res in Boiemia essent, Germani iam pridē Roberto Bauaro amisso, quem Venceslao superstiti surrogauerant, rursus ad alium eidem surrogandum animos adiiciunt. Moguntino comitia Electoribus indicente, ad quæ cum Sigismundus rex Hungariæ, tanquam Marchio Brandeburgensis, qui vnus Electorum habetur, venisset, dignitatisque regiæ gratia, primus sententiam esset rogatus de Cæsare nominando, se ipse nominauit, *Me, inquiens, ego noui, alios non itidem, an æque mecum imperio orbis digni sint, præsertim in tanto rerum motu, quo Italia quoq; Schismate ibi durante plurimum laborat.* Mirati hanc tam liberam & apertam Sigismundi vocem cæteri Electores, communiq; assensu illam approbantes, ipsum Sigismundum Venceslai fratrem, Cæsarem consalutant. Qui vt ostenderet, non tam se honoris ambitiosum, quam laboris pro republica Christiana subeundi cupidum esse, vt illam videlicet in pristinū statum erroribus & schismate sublatis reduceret, laboriosissimam peregrinationem obiit, qua magnam partem Europæ peragrauit. Dum Italos, Gallos, Hispanos, Britannos, & alias nationes ad conciliū Constantiæ in Germania celebrandum contrahit. ad quod accersitus Hus, tametsi Romam antea citatus ire noluerit, fide tamen publica à concilio accepta, ipse primum, deinde Hieronymus eius consectaneus Constantiam venit. Quibus absentibus, nihilominus discipuli eorū, disciplinam quam receperāt, arcte tenebant, accurateq; illam apud Pragenses defendebant, quotidie noui aliquid de suo adiicientes. Tandem Petrus quidam Misnensis, quasi magnum quiddam, & abstrusum, ac non lippis notum & tonsoribus inuenisset, gestiens ad Iacobellum popularem suum, qui Pragæ ad sanctum Michaelem Euangelium annunciabat, accessit, eiq; verba Ioannis Euangelistæ ex Cap. 6. descripta perlegit, quæ sic se habent: *Nisi ederitis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Vides ne, inquiens, quanto in errore versetur nunc Ecclesia, quæ alterā Eucharistiæ partem, sine qua vita non est, plebi adimat.* Cum nugator ille potius tota errauctrit via, qui verba illa Domini de sacramento altaris, quod in vltima demum cœna institutum fuit, interpretatus sit, veritate aliter se habente. De se namque ipso Dominus apud Ioannem loquitur, deq; verbo suo, quod caro factum est, datq; vitam omnibus in se credentibus. Sed in tanta errorū caligine, quæ late diffundebatur, facile erat, vt stellæ erraticæ iter suis ostenderent deuium. Nam si rectam inuenissent viam, nunquam illis Hus à carcere rescripsisset, *Illos tandē reperisse poculū, quod sibi mortem acceleraret:* iam enim de capite in concilio decernebat, & inter alia, quæ ei obiiciebantur, quo celerius damnaretur, hic etiam articulus de calice eum prægrauabat, quasi illo autore propinatus. Sed & ille Theologus Germanus vaticinari visus, qui Iacobello huius potius primo exprobrauit: *Non tu, inquiens, calicem salutis, sed cyathum furoris, & poculum ruinæ Boemis suppeditasti, vt illo hausto furiant, vomant, insaniant, & mutuis ad extremum prælus inter se dimicent,* quod paulo post ita contigit. Vetante enim concilio Boiemis vsum calicis, deinetiam execrante eos, qui aduersus vetita ire auderent, tantum abfuit vt incœpto abstinerent, vt pro irritamento potius concilii decreta habuerint, non solum ad institutū suum continuandū, sed etiam ad illud vndecunq; augendum. Itaq; cum initio tantū qui matura essent ætate, calicem delibarent, post hanc execrationē, sine vllo discrimine, pueri puellæq; rationis nondum capaces deducebantur: postremo infantes adhuc lactantes, ad degustandum à nutricibus portabantur in omnia templa Calixtinorū, sic videlicet se nouæ sectæ sacrificuli cognominabāt. Albicus præsul cernēs sacerdotes suos templis expelli, & Calixtinos substitui, verensq; nisi per tempus Pontificatū venderet, quem de rege emerat, ne iacturam precii cum amissione ipsius Pontificatus faceret, Conrado illū Bestuallo, quem rex subcamerariū, vt vocant, constituerat, vendidit. Quippe solebat rex à Boiemis postquā offensus est, externos quoq; & humili genere prognatos, ad nōnulla officia sublimare. Sed nec pontificem ab initio ipsum Conradū improbares, adeo contra præuaricatores & defectores incaluerat, mox tamen eo vsq; intepuit, vt bona insuper Pontificatus fere omnia, eodem quo Albicus metu, ac vitio auaritiæ victus, profanis vili precio oppignorauerit. Contra hunc, qui (vt dixi initio) vehementer Calixtinorū conatibus obsistebat, illi ipsi Calixtini, Nicolaum ab Husynecz actorem subornant, vt apud regem ageret, quo illis liceret plura loca sacra occupare, in quibus commode pro multitudine populi calix distribui posset. Respondet rex ei, *quantumuis tenuiter filum torqueas, nequaquam mihi tamen adeo hebetes oculi sunt, vt vel tenuissime deducta fila haud cernam, non vnde tu, quemadmodum fortasse speras, telam texas, sed laqueum collo in-*

Sigismundus Rex Vngariæ sibimet calculum in electione dat.

Sigismundus Imperator salutatus.

Anno 1411.

Itinera pro cogendo concilio à Sigismundo suscepta.

Concilium Constantiense.

Lis à Petro Misnense per Iacobellum de Vtraque sacramenti specie mota.

Professio calicis Husso mortem accelerat.

Omen de poculo sacro.

Albicus Episcopatum Conrado Vesphalo subcamerario vendit.

Cōradus Vuestphalus V. Archiepiscop. Pragæ ex Episcopo Olomucense.

Ampliora petunt Calixtini templa.

Minax responsum Nicolao datum.

duas, si rere, vti cœpisti, perseueraueris. Nicolaus, qui nosset regem non frustra minari, repente seè conspectu illius subducit. & ad suos reuertens, malum, quod non minus sibi, quam illis immineret, si obuiam illi communi consilio itum non fuerit, expromit. Iussus sententiam suam dicere, sibi secessione opus esse videri, quæ locum multitudini, tum amplum, tum satis tutum ad peragenda ipsorum, & participanda mysteria præbeat, qualem se offert mons Tabor, quintum a Praga lapidem distans, in quo nunc municipium eodem vocabulo situm est.

Ad montem Tabor vrbe excedunt Calixtini.

Ferunt ex viris, mulieribusque & pueris turba miscellanea, ad quadraginta millia hominum illo confluxisse, mensasque trecentas circum appositas fuisse, vino & calicibus instructas. factamq; ibidem mentionem Regis noui creandi, à ceremoniis ipsorum minimè dissentientis, sed illam mox præuaricator, Coranda cognomine, eiusmodi verbis discussit.

Coranda impedit noui regis electionem.

Regem, inquit, *habemus, & non habemus: vocabulo quidem Rex est, qui modo regnat, potestate autem tantidem valet, quanti pictum in pariete simulachrum. Idque vtrumque rationibus nostris maxime conducit, si modo confirmare sectam nostram, atque corroborare cupimus. Primum enim ex titulo regis Romanorum magnum robur nobis accedit aduersus factionem Romanam, quæ nihil contra Boemos attentare audet, quoad videt regem stare à religione ipsius. Nobis autem quantulum obesse potest rex, qui viuens mortuus est? At si nobis ex priuatis rex aliquis existat, & interim aliquid vel domi, vel foris ingruat, talis, neque rebus suis, neque nostris, propter virium imbecillitatem consulere poterit.*

Vafrum consilium.

Non erat grata Nicolao ista oratio, sed quid vnus aduersus omnes, qui verba Corandæ cõprobabant? Et ante alios rex, tametsi dicta in se contumeliosa inerant, Corandam tamen laudauit, quemadmodum scilicet Dominus ille in Euangelio dispensatorem iniquitatis, quod prudenter fecisset. Nicolao vero etiam diligenter quæsito, potiri nequiuit, ipsa nobilitate sensim iam consilia sua cum præuaricatoribus & plebe infecta commiscente, ne alii alios auxilio destituerent.

Nobiles se Hussitis socios faciunt.

Atque hac item ratione elapsus est alter nobilis latro, à rege ad supplicium destinatus propter summam eius perfidiam, crudelitatemque & sacrilegium. Ingressus monasterium quod Oppatouitium appellant, hospitioque cum tribus comitibus a Petro Abbate benigne exceptus, tres mox alios induxit, ac deinde viginti simul prædones, dato illis negocio, vt obuios quosque monachos trucidarent: adhibita insuper seni Abbati crudelissima tormenta, vt thesauros Monasterii proderet. at ille nullum omnino verbum per cruciatum emisit, quare exasperatus immanis hospes, in omnia loca occlusa inuadit, armaria refringit, cistas recludit, & quicquid in illis aureæ, argenteæque monetæ inerat, id totum diripit. Mox donario per quam opulento impias manus admouet, signaque inde & calices, & cruces, atque alia huiusmodi vtensilia ex auro & gemmis preciosa, plaustris imponit, secumque auecta domum asportat suam. Tricies sestercium æstimata fuerunt bona illa ablata. ipsi quoque Abbati vitam abstulerunt.

Monachi interempti, direpta opes monasterii Oppatouicensis.

Aderat omnino regi illa voluntas, vt tot scelera & facinora protinus vindicaret, sed in seditionibus, & magnis factionibus, ne ipsi quidem reges quæ voluunt præstare semper possunt.

Rex imbellis.

In tantũ autem Hussitarum factio Pragæ contra Senatum inualuerat, vt quod dici solet, vbi res præpostere geritur, plaustrum ibi bouem traheret, adeo videlicet imbecilla erat Senatus authoritas, & valentissima populi audacia: cuius audax Apostata signifer fuit, signum calicis per vicos & plateas præferẽs, turbamq; antegrediens, & interim obseruans calicis contemptores aut irrisores.

Prostrata Regis & Senatus authoritas.

Venerat id temporis Pragam Zisco, malum patriæ fatale, sed hactenus bene reconditum, ne male facere posset. Natus in Boiemia loco quidem equestri, sed re & censu tenui, quales non facile emergunt, nisi omnes difficultates audacter superauerint, iuxta illud dictum: *Aude aliquid, si vis esse aliquid.*

Zisconis genus & origo Nomen vnde.

Is Zisco quod monoculus sonat, cum in noua ciuitate apud hospitem diuertisset, anxium & sollicitum causam præsentis curæ eius interrogat. Illo respondẽte, *Iussi*, inquit, *sumus, arma quæ habemus, omnia in arcem ad regem deferre: si iussa facimus, præsidio domestico in seditione intestina nos nudamus, sin imperium detrectamus, veremur ne armatos regios in nos concitemus.* Ad hæc Zisco, *bonum habe animum hospes, adest mihi consilium ad liberandum vos cura ista, si vnusquisque vestrum arma induerit sua, seque regi coram in armis repræsentauerit, non audebit ille postulare vt arma exuatis, sed gratus præterea erit, vt armati inde quam primum discedatis.*

Quibus artibus euexerit res suas Zisco.

Atque ita res cecidit, eademque Zisconem Pragensibus mirifice commendauit, ad omnem occasionem bene de illis merendi intentum.

Consilium Zisconis bene successit.

Incedebat Apostata, de quo statim dictum est, cum pompa sacrorum per forum iuxta domum prætoriam, in cuius vestibulo accensus prætoris sedebat, calici non assurgens, neque caput denudans: quod vbi animaduertit Zisco, comprehendi accensum iubet, fugam ille in domum

cœpiat,

cœprat, sed in vestibulo adhuc corripitur. Adest confestim Nicolaus Prætor, rogatque, quid sibi velit hic impetus? hæc vis? an se, an præsentem Senatũ non habeant? ad quem sine tumultu querimonias deferant? At illi prætorem per contumeliam Germanum appellant, calicisque osorem, & vna cum accenso multis ibidem vulneribus cõfodiunt. Irrumpunt deinde in curiam, & cæteris quoque Senatoribus manus iniiciunt, deorsum illos de fenestris præcipitantes, gladiisque & pilis, atque telis excipientes. Pulso inde regni etiam Camerario, qui cum trecentis equitibus ad comprimendum motum accurrerat. Prandebat tunc rex, cum ei tam atrocis rei nuncius de improuiso superuenit, ad quem ille consternatus, à mensa surgebat. Ibi adstans Prægustator, *triduo*, inquit, *ante hoc ego futurum esse sciebam*. Arripit per capillos Prægustatorem rex, illumq; ante pedes suos prosternit, pugione occisurus, tanquam tanti facinoris cõscium. Qui circumsteterant, ægre pugionem extorserunt, admonẽtes, ne cæde administri rex maiestatem suam coinquinaret. Qui statim Apoplexia inter manus adhuc illorum tangitur, & non post multos dies moritur. Corpori ne Hussitæ illuderent, Sophia regina clam illud noctu, sine vllo exequiarum honore in aula regia, quemadmodum superstes exoptabat, sepeliendum curauit. Nam reliquis Monasteriis cultu & splendore aula regia anteibat.

Iudex Vrbanus a Ziscone confossus.

Cura direpta Senat rib. iugulatis.

Rex Venceslaus excandescens apoplexia obit anno 1418. Ætatis 57.

a *Addunt Germani ædem parochialem ad S. Sebaldum cum aqua pro baptismate calefieret conflagrasse: Mater puerperio extincta.*

b *Excursionis huius nulla apud Hungaros mentio nisi viuo adhuc Carolo. Id ex auctoritate regis Ludouici bellum indicentis quarum inimicitiarum etiam Poloni meminerunt ante ductam Elizabetham Cracouiæ, vbi pax confecta.*

c *Splendida Viennæ domus quam regiam & iam Pragensem nominant, quod illic fuerit detentus Venceslaus. Nunc Salina eo loci, & præfectus Salis inhabitat.*

d *Ladislaus hic erat contra Sigismundum in regnum Hungariæ accitus, sed Iadera Dalmatiæ reuersus suum regnum pacauit. pro incredibili prudentia & magnanimitate formidolosus esse cepit Pontifici Romano. vicesimo regni anno Romanos contra Bonifacium Pont. incitauit. Gregorius Papa, dum abesset Romam occupauit ideo, regni titulo priuatus, bellis Pontifices exercuit.*

e *Rupertus Rheni Palatinus Cæsar designatus Anno 1400. Florentinis mercede suam condixit operam contra Galeacium Mediolanensem. conatu irrito obiit* 1410.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS QVARTVS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI QVARTI.

Interregnum.

Ob religionem bellum indictum. Aeneæ Syluii de augustis Boiemiæ templis testimonium. Hussus cum Hieronymo Constantiæ exusti. Cohortatio concilii ad Boiemos. Contumeliose respondent. Grassantur in monasteria & ædes sacras. Regina è Vissegrado in Venceslai arcem fugit. Minor Praga mordicus veterem propugnat religionem. Muniunt sese. Consultatio de arcibus solo æquandis, nomine regio explodendo se, & populari statu surrogando. Vissegradum dedit. Minor Praga oppugnatur. Domum Saxonum ad Pontem occupant, & Archiepiscopalem. Regina euadit. Arx Venceslai repulit Pragenses. Induciæ quadrimestres. Minorem Pragam occupant. Fossores Cuthnenses scrobibus multos Thaboritarum præcipites dant. Sigismundus Boiemis diem dicit Brunnæ. Aduenit etiam regina. Pragenses soli Brunnam cum Pompa ingressi. Priuatis ædibus sacra suo more celebrant. Petitio Pragensium & ad eas Sigismundi responsum. Vratislauiam transit Sigismundus, illic de ciue Hussita sumptum supplicium. Cruciata promulgata contra Boiemos. Denunciatio vltimi diei. Asyla Taboritarum quinque vrbes. Zisco Pelsinæ monasteria populatur. Monachis infestus eo quod sorori vitium obtulissent. Pelsinæ obsidentur Taboritæ. Incolumes deditione facta dimittuntur. Pactum Sigismundi cum Sophia regina de stipendiis militum. Mikesinus Zisconem pellit, Nullus dux Taboritarum. Vanceco sacrificulus Taboritarum Austium capit. Arcem Hradistiam demolitur. Sesemam Pominum crudeliter necat. Quatuor foris capitaneos eligunt: domi Pragenses quoq; totidem. Apostata monachus auctor pellendorum calicis osorum.

Apocalypsin interpretatur: Sigismundum suggillat. Pelluntur urbe Romanenses. Vartembergius arcis præfectus nomen illis dat. Vissegradenses Pragensibus infecti. Vartembergius arcem regis ministris tradit. Perfidia accusatur à Taboritis. Cœnobia in agris succenduntur. Arx Rabi. Ziscō equitatu vtitur. Sigismundus cum exercitu Cuthnam. Vocat Pragenses. Ii mandata contemnunt. Aduersum Thaboritarum auxilia. Orebitas ad Lipnicam Sigismundus delet. Ad Pragam castra posita. Thaboritæ in vrbem admissi. Insolentia mulierum Thaboritarum Pragæ perpetrata. Horum Michalco stragem adit. Damnum pensant succensis duobus monasteriis præcipuis. Supplementis aucti. Taboritæ Sigismundum censent adoriendum. Hic Boleslauiam secedit. Ambiunt functiones magistratus in vrbe Pragensi Taboritæ. Extorquent vi. Noui præfecti instituti. Vetus religio explosa. Vtramque arcem oppugnant. Arx commeatu accepto deditionem recusat. Vrbes quædam receptæ astu. Chodones mulctat Suambergius. A Thaboritis male acceptus Rosensis. Hradecium reginæ à Thaboritis occupatam frustra recipere tentat Sigismundus. 150000. hominum aduersus Pragenses. Sigismundus arcem Pragensem ingreditur. Tripartito exercitu oppugnat Pragenses. Cædit Zisco Germanos ad furcas Pragenses. Pertæsi belli Germani spe omni abiecta. Induciæ diutissimæ pactæ. Quatuor religionis capita, quæ Compactata dicunt rata haberi volunt Bohemi. Eorundem refutatio & responsum prorogatum. Coronatio Sigismundi celebrata Pragæ. Militi stipendia è sacris conflatis soluta: hinc iocus in Sigismundum. Conuentus habitus Cuthnæ.

Sacrum Interregnum.

INTERREGNUM sequitur, quod impia facta, à religione læsa impie profecta, & plus quam ciuilia bella continet, qualia videlicet Gigantea fuisse feruntur, in quibus non cum hominibus modo, verũ etiam cum diis, eorumq; sedibus pugnabatur. Vix enim in hunc diem monasterium paulo nobilius integrum in Boiemia inuenias, cum tot & tanta, tamq; magnifice exstructa & adornata habuerit, vt eum quouis regno, de splendore & multitudine illorum certare potuerit. Sed ne testimonium nostrum velut domesticũ, cuipiam leuius esse videatur, dabimus externum graue, & fide dignum, nempe Æneæ Siluii, qui postea Rom. Pontifex fuit. Eius verba hæc sunt: *Nullum ego regnum ætate nostra, tota Europa, tam frequentibus, tam augustis, tam ornatis templis dotatum fuisse, quam Boiemicum reor. Templa in cœlum erecta, longitudine atq; amplitudine mirabili fornicibus tegebantur lapideis, altaria in sublimi posita, auro & argento, quo sanctorũ reliquiæ tegebantur onusta, sacerdotum vestes margaritis tecta, ornatus omnis diues, preciosissima supellex, fenestræ altæ, atque amplissimæ conspicuo vitro & admirabili opere, lucem præbebant.* Neq; hæc tantum in oppidis atque vrbibus, sed in villis quoq; admirari licebat. Nunc igitur ruinam illorum, nihilo mirabilem minus, at magis profecto miserandã, stilo celeri percurremus, nec enim in re calamitosa diutius immorari iuuat.

Pii Pontificis de Augustis Boemiæ templis testimoniũ.

Hussus & Hieronymus cremati. An. 1415. 6. Iulii.

Ab obitu statim Venceslai cum iam Hus & Hieronymus exusti essent, et concilium Constantiense literas hortatorias ad Boiemos scripserat, vt schismate impio tandẽ posito ad vnam verã catholicam redirent Ecclesiam. Quibus acceptis non Boiemi soli, sed cum illis Morani quoq; Pragam cõueniunt, ac de cõmuni consilio totius factionis ad quam multi iam Procerum nomina dederant, concilio respondent cõtumeliose quasi iniusto iudicio viros insontes, dum monachis accusatorib. & testibus gratificatur, cõdemnasset, in magnum Boiemorum contemptum, cuius tam propere oblivisci nequeant. Facta monachorum inter Hussitas mentione, ruit turba incondita & temulenta in monasteria Prædicatorum & Cartusiensium, quos vtrosque velut præcipuos ipsius Hus delatores suspectos habuit, bona monasterii rapit, monachos tundit, ædificia sternit, postremo vtrisque ignem subiicit. Ac mox vertit impetum in templa, ritum Romanum in omnibus ceremoniis retinentia, in quibus nudat altaria, confringit organa, delet imagines, pellit foras pastores, & in locum illorum fures & latrones substituit. Transtulerat se regina Sophia de arce Vicegradensi in arcem diui Venceslai à tumultibus plebeiis aliquanto sedatiorem, quia minoris Pragæ oppidani huic arci subiecti, haud dum consilia sua, cum veteri & noua Praga consociauerant, sed antiquam mordicus tenebant religionem. Vt igitur cum ipsa regina illi quoq; magis in tuto ab hostili insultu essent, suasore Vdalrico Rosense, præsidia locis idoneis imponuntur, vt ad templum diui Thomæ, ad domum Archiepiscopi ad domumq; Saxonum, cum forte Pragenses à Calixtinis inuitati, rursus ad montem secederent, quo maxima hominum multitudo conuenerat, qui deinde omnes Thaboritæ cognominati sunt, ii quasi Pragensium vicem dolerent, quod libere domi calicem attrectare non auderent, obsessi à duabus arcibus regiis capiti il-

Inuitantur Boiemi à concilio ad resipiscentiã. respondent contumeliose.

Direpta monasteria & succensa.

Templa Romana expilantur.

Regina se subducit.

Muniuntur minoris Pragæ loca.

Coniuratio Thaboritarum cum Pragensibus.

piti illorum impendentibus, ad demoliendas illas, simulque tollendum in Boiemia regium nomen, & pro illo statum popularem constituendum, vt tandem vere liberi sint, operam suam pollicentur. Talibus verbis persuasi, redeunt cum Thaboritis Pragam, ductoreq; Nicolao Husentio arcem Vicegradum maiore vi adoriuntur, quam vt præsidium regium ei posset resistere, qua per deditionem recepta, ad minorem Pragam oppugnandam, Ziscoque præterea sibi adiuncto conuertuntur.

Vicegrado occupato, Pragã minorem inuadunt.

Domus Saxonũ, quæ pontem tuebatur, aditumq; prohibebat, impetum illorum prima excepit, diuq; illum sustinuit ope Bombardarum, quod genus machinarum, vt nouum, ita terribile, ac omnium maxime exitiabile apparuit. Eius metu oppugnatione in noctem dilata, per quam tela certo ictu dirigi non poterant, Thaboritæ propius domum accedentes, pugnam cominus gladiis conserunt, euaduntq; sed non absque suorum sanguine superiores. Eadem fortuna ad templum, & ad domum Archiepiscopi fuit, cædibus omnia fœdans, donec vtrumque præsidium dissiparetur, & quæ cuique patebat ad arcem via confugeret.

Domo Saxonum occupatur, cum fortunam Praga minor sequitur.

Regina casu suorum territa, arcique diffisa, inde se cum Vdalrico ad loca securiora subducit. Instant Thaboritæ contendere, dieq; noctuq; pugnare, vt arce potiantur, sed feliciore defensorum cõtentione, ab illa retro in minorem Pragam repelluntur, quam deinde vtriq; maximis incommodis affligunt, dum pro possessione eius acerbissime certant, Sigismundo occulte subsidia arci submittente.

Resistit arx Pragæ.

Internecu tandem procerum nonnullorum, tantæ cladi domesticæ grauiter indolentium, factæ sunt ad quatuor menses inter præfectos arcis & Pragenses induciæ in hanc legem, vt ne præfecti communionẽ vtriusque speciei interturbent, atq; è diuerso Pragenses ne sacerdotes, veterem ritum obseruantes, suis sedibus, neve monachos & sanctimoniales monasteriis expellant, & in primis vt Vicegradum restituant.

Quadrimestres induciæ quo pacto.

Quo facto Pragæ rixandi, mutuisq; cædibus sæuiendi pausa aliquantisper fuit, sed foris Thaboritæ nullam intercapedinem nocendi faciebant, nec vlla ipsi inuicem quiete perfruebãtur. Montanis præcipue, quorum maximus numerus in montibus Cuthnis metalla mercede fodiebant, illis venatorum more insultantibus, dum omnibus viis eos indagant, captant, captosq; in altos puteos coniiciunt, breui tempore amplius mille sexcentos.

Cuthnenses Thaboritæ mulctant.

Antequam igitur induciæ præteruolarent, dat Sigismundus Cæsar è Constantia ad omnes in Boiemia ordines literas, vt in Morauia Brunnæ in conspectu suo appareant: nondum enim maturum videbatur, vt in Boiemiam ad capescendum regnum iret. Conueniunt tam multi, vt vix vllo alio tempore Brunna tot hospitibus completa fuerit. Aderat & Sophia regina.

Conueniunt Brunnæ Cæsar adeunt.

Pragenses seorsum ab aliis vrbem ingressi sunt, vt parum tempestiuam ambitionem, domino suo præsente tubis, fistulis, tympanis præcedentibus ostenderent: sequebantur sacerdotes præuaricatione insignes, ad quorum aduentum sacris in omnibus templis à legato Romani Pontificis interdicitur, nihilominus illi in diuersoriis suis orgia concelebrant, calicem aliter quam conuenit propinant, donec mitterentur qui dicerent, non iccirco euocatos esse, vt ex domibus profanis noua templa constituant, sacraque in illis sua peragant, quæ nisi facere intermiserint, audituros statim tale aliquid, quale vetus sonat hoc prouerbium: *Foras Canes, non amplius Antistheria.*

Pragenses sacra sua Brunnæ priuatis ædibus peragũt.

Tertio die ad Sigismundum Pragenses admissi, fausta omnia vt domino suo precantur, sibique gratiam eius & fauorem multis verbis conciliare student, vocatoq; ad regni possessionem accipiendam vt Pragam veniat. Dein queribundi mortem ipsius Hus deplorant, querentes indignissimo supplicio de medio eum ipso Hieronymo sublatum esse. Postremo communionem vtriusque speciei super cætera sacramenta extollunt.

Pragensium ad Cæsarem oratio.

Sigismundus, qui in ore habere solebat, *Nescit regnare, qui nescit dissimulare*, læta facie renidens: *Supersedete istis*, inquit, *charissimi Boiemi, nihil ad rem in præsens pertinentibus, quæ non hic Brunnæ, sed potius Constantiæ dicenda erant, vbi Concilium adfuit, quod vobis respondere ad querelas istas poterat: cæterum quod ad regni successionem attinet, satis ad tempus veniam, illamque iure meo capiam. Interim inbeo, vt columnas, vt cathenas, & alia platearum vincula atque impedimenta de vicis omnibus auferatis, vtque ab iniuriis monachos & monasteriis inferendis abstineatis.*

Respondet Cæsar.

Quæ vbi se facturos receperunt, commutatis quibusdam in Boiemia magistratibus, & pro Hussitis rursus in locum repositis, qui Romanam colebant religionem, flexit hinc iter in Slesiam, Vratislauienses inuisurus. Erat ibi ciuis quispiam Pragensis, rerum suarum satagens; quarum causa Vratislauiam venerat: is apud legatum Romani Pontificis, tanquam Hussita, & concilii Constantiensis calumniator delatus pertrahitur ad causæ dictionẽ. Fatetur ille, discipulũ se esse ipsius Hus, disciplinamq; eius vehementer approbare, nec vllo mortis supplicio adduci posse, vt Hussita esse desinat, traditur carnifici-

Sigismundus Vratislauiam proficiscitur.

Supplicium de Hussita sumptum.

Cruciata in Boiemos.

Metu extremi diei dementantur Thaboritæ.

bus, & cum maiore Sigismundi, quam legati inuidia, equis per ciuitatem tractus ad rogum comburendus deducitur. Inde continuo deliberari cœptum, quomodo Sigismundus militiam, quam vulgo vocant Cruciatam, aduersus tam pertinaces Boiemos excitaret, conflaretq;. Noua interim insania Thaboritas inuasit, præuaricatoribus stupidos illorum animos falsa doctrina infatuantibus, quasi iam vltimus immineret dies, impiis ad interitum, piis autem, quales ipsi se esse fingebant, ad salutem. Saluari autem non posse, ne pios quidem, nisi in quinq; ciuitatibus, nominabantq; ciuitates, Pelsinam, Launam, Slanam, Glatouiam, Zatium. Primam Solem, alteram Lunã, tertiam Stellam, quartam Auroram, quintam Segor cognominabant: cæteras vero omnes cum vicis, pagis, arcibus, hiatu terræ pessum ituras denunciabant. Ad quam denunciationem mirificus ex Boiemia, Morauiaq;, virorum & mulierum cum liberis concursus in illas ciuitates fuit, aliis vltro bona sua donantibus, aliis vili precio distrahentibus, certasque res pro vanissima spe permutantibus, vt quæ plerosq; eo perduxit, vt ad extremum propter

Zisco Coranda comite Pelsinã decipit.

famem & sitim, rerumq; omnium inopiam viribus ac vita deficerent. Ipse Zisco, antecursore Coranda vaferrimo præuaricatore, Pelsinam se per familiarem sermonem insinuauit, mox eodẽ intromisit Brenconem a Sswihow, & Ianum Valcunum, Thaboritarum ductores. hi paucis exceptis, qui studium sectæ eorum præ se ferebant, cæteros ciues sibi hostes destinant, pecunias illis imperant: renuentes dare hostiliter diripiunt, Instinctore deinde Coranda, contra initum cum regina fœdus, monachos extrudunt,

Zisco monachomastix.

monasteriaque ciuitatis omnibus rebus despoliant. Infestissimus namque Zisco monachis erat, propterea quod sorori suæ flammeo velatæ nescio quis cucullatus, vitium obtulisse dicebatur. Sed prætextum hoc potius ad velandam auaritiam, propter quam se ad rapinas & spolia dederat, fuit. Nec enim adeo stultus erat, vt non intelligeret, ob vnius scelerati culpam, nequaquam insontes quoque esse plectendos. Cogitantibus ciuibus de pellendis vrbe sacrilegis, Bohuslaus Suambergensis cum copiis a regina com-

Pactum Cæsaris cum regina pro defensione regni.

paratis superuenit. Ad hunc videlicet modum Sigismundo, cum Sophia Brunnæ conuenerat, vt quas ipsa haberet opes, per Venceslaum maritum coaceruatas, illas pro tutela regni in militem erogaret, atque interim ex vectigalibus publicis iacturam sarciret. Obsessi Thaboritæ, quanquam adessent capita eorum ferocissima, intra paucos tamen

Recuperata Pelsina.

dies transigunt, vt liceat illis sine maleficio abire. Dum abeunt in alias copias, prope Sudomirium incidunt, quas Mikessius monetæ in montibus Cuthnis præfectus, & Petrus à stellis magister tunc Straconicensis duxere, prælio parati: sed nec aduersarii certamen detrectauere, occupato ad piscinam loco, ne ab equite circumfunderentur,

Fusi profligatique Thaboritæ.

sed aduersa fronte, vt concurrerent, vtrisque pugnæ intentis, & obstinatissime cum ambarum partium clade prælia[n]tibus, Brenco cum Mikessio congressus interficitur, & multi iuxta cadunt, pars fatigati cedunt. Zisco animaduertens resisti non posse, admotis equo calcaribus dat se in fugam, insequentes pernicitate equi frustratur. Elapsi & Thaboritarum nonnulli, plures tamen quam sexaginta capti sunt, quos Mikessius ad montes Cuthnenses (vbi calamitatis eorum hospitium fuerat) pertraxit. Et quoniam

Acephalon agmen Thaboritarum.

nullum adhuc certum ducem Thaboritæ habebant, quisque pro audacia sua dux erat, & inter illos maxime apostatæ, & præuaricatores, qui cætus hominum sermone seditioso facile congregabant, iidem etiã sæpissime turbas quo libuit, ducebant. Huius farinæ erat Vanceco Thaboritarũ sacrificulus nugacissimus, audacissimusq;, qui contracta in syluã per dies Saturnales multitudine, prima die quadragesimæ, dum adhuc op-

Vanceco dux Thaboritarum Austium capit.

pidani crapulam hesternam non edormiuissent, oppidum Sesemi muro cinctũ, quod Austii vocant, assultu intercepit, oppidanis sero se dedentibus, & nonnullis se de muro proiicientibus, ne religionem mutarent. Vrgent victores successum, accrescente præsertim cotidie manu armata, & ipsam quoque arcem Sesemi, Hradistie dictam, inuadunt atque expugnant, captique situ loci ad muniendum appositi (nam muri adhuc veteris ibi oppidi extabant) nouum eodem loci oppidum condunt translatis istuc ex Austii, quod incendi placuit, habitatoribus, non sine magno fidelium acco-

Crudeli modo Sesemus necatus.

larum incommodo, vt paulo post reipsa declaratum fuit. Ipse autem Sesemus à feris illis & immanibus rusticis interceptus, humique prostratus, flagellis rusticanis in modum manipuli flagellabatur, ad singulos ictus vociferantibus, *Non vltra insultabis Hussitis*, mox deinde manibus truncatus, ac demum flammis exustus est. Venit tandẽ illis in mentem de Ducibus, cum turbam vndiq; affluentem circumspicerent, vt certos aliquot sibi deligerent, quorum ductu bella gererent: nam vnum ducem omnes abnuebant, ne in superbiam elatus, impotentius, quam cõueniret, fratres suos regeret, fratres

videli-

videlicet se cognominabant, quasi fraternū nomen locum in latrocinio haberet. Quatuor igitur duces, ipsi capitaneos appellabant, sibi crearunt, Ziſconem, N. colaum Hus, Zbinconem à Bochouo & Chualum à Rzepice. Totidem capita Pragenses sibi constituerant, duo in veteri, & duo in noua ciuitate, vtrinque præterea quadraginta ciues adiecti, vt eorum consilio res à capitibus administrarentur, da a vltro citroque fide per iusiurandū, illos fideliter se in officiis gesturos, & Pragenses obedienter illis parituros.

Quatuor duces creati apud Thaboritas totidē apud Pragenses.

Cæterum vnus apostata magis, quam omnes isti, plebis animos quo voluit inuertebat, non quod sapientiæ illi aliquid supereſſet, sed plus satis ei eloquentiæ & licentię, quibus vulgus delectatur, inerat, atque inde miram sibi faciebat audentiam, cum in noua ciuitate ad ædem diuæ Virginis sermocinaretur, Apocalypsin tunc interpretans, ex eaq; ad Sigismundum Cæsarem retorquens, quicquid ibi de rufo Dracone narratur, indignatus ob edictum in Boiemiam ex Slesia transmissum, quo Hussitæ & Thaboritæ prægrauabantur.

Monachus apostata tribunus plebis.

Vt igitur hi potius, qui instituta Romana sectabantur, Pragæ opprimerentur, autor fit depellendi inde omnes calicis illorum osores. Pulsi partim ad arcem Vicegradum, partim ad arcem Diui Venceslai, cui Czenco Vartembergus, regni summus præfectus præfuit, cum omnibus suis fortunis cōfugiunt.

Pelluntur calicis hostes.

Furii monachus apostata, furibundamq; turbam ad oppugnandas arces incitat. Czenco arci suæ metuens, aut metum simulans, cum vrgeretur ad calicis communionem, & ad societatem cum Pragensibus ineundam, conditionem amplexus, statim expulit de arce omnes, qui ex Romana factione ad se perfugerant, rebus illorum interceptis.

Arcis præfectus connivet.

At Vicegradenses non solum terrore Pragensium non terreri, sed omnes quoque illorum impetus audacter sustinere, factaque aliquoties in subeuntes, domosque eorum eruptione, tam in corpore, quam in bonis, pessime illos mulctare, donec ab obsidione penitus submouerentur.

Resistit Vicegradum.

Hic tum Czenconem subiit pœnitentia facti sui aduersus officium suum commissi, quod præfectus existens, regiam arcem occupauerit, qualem dolorē cum ferre longius non posset, ad Sigismundū quendam intimū suum allegat, qui errori veniam precetur, & vbi exorauerit, polliceatur Czenconem, cui rex, & quando iusserit, ei arcem restituturum. Missi continuo Vilhelmus Lepus, & Arnestus Flasca, qui arcem regio nomine reciperent, qua recepta, Pragenses Czenconem infidelitatis crimine insimulant, vexillumq; eius, quod in domo prætoria honoris causa suspenderant, inde ad locum inhonestum detrahunt & dilacerant.

Arcem Cæsarianæ restituit Vartembergus.

Hæc dum Pragæ fiunt, maiora iis foris Thaboritæ designabant, præcipue in Bechinensi & Pelsinensi regionibus, ferro & igne templa, castella, arces, monasteria deuastātes, inter quæ Nepomucēse, Cladronense, Milewcense, Hradistiense combusta sunt, cum plerisq; monachis, ac multi præterea mortales occisi.

Ruina cœnobiorum & arcium.

Arx deinde firmissima Rabi vocabulo expugnata, in quam multas opes vicini congesserant, sperantes tuto se illas loco credere, quæ omnia à Thaboritis direpta, & fœde distracta sunt. Septem insuper monachi, qui depositos ibi monasteriorū thesauros custodiebant, igne consumpti fuerunt, subditę postremo arci quoq; faces. Ad arcem Woʒyce quam præsidium regium obtinebat, præter alia spolia multi etiam equi, multaq; arma intercepta sunt, occisis in oppido equitibus, incautius ibi in die Parasceues agitantibus Equos statim Ziſco suis distribuit, & ab hoc tempore armato equite in acie vsus est, iussitq; arcem illam dirui, ne rursus receptaculum esset regiorum.

Ziſco equitatū instituit.

Sigismundus Cæsar malum in Boiemia non minui, sed indies augeri cernens, ipsemet adire Boiemos constituit, vulgatissimum illud dictum vsurpans, *Præsentia hominis, præsentia leonis*: si quis tamen præsentiam leone dignam adueniens exhibuerit, cuiusmodi personam Sigismundus gestare, vtinā tam fœliciter, quam animose ante alios nouerat.

Cæsar in Boiemiam.

Coacto igitur exercitu, & auxiliis post se magnis in subsidium relictis, si illo exercitu rem suam conficere non posset, vt Pragæ rex coronaretur, peruenit ad montes Cuthnenses, castrisq; ibi positis, euocat Pragenses, coramq; grauiter cum illis expostulat, quod in vicis & plateis vtriusq; ciuitatis, columnas cum ipsis cathenis reposuerint, quas nisi statim amolirentur, machinasq; & arma ex noua ciuitate in arcem Vicegradum, ex veteri autem in alteram arcem conueherent, pro rebellibus se illos habiturū. Rogant, vt liceat ciuibus aliis ista renunciari. Quo illi audito, cathenas & alia obstācula duplicant, noua munimēta extruunt, arma plura excudūt, fossam ab arce Vicegradensi cum mulieribus & pueris fodiunt, ne tot detrimēta, quod paulo ante per excursiones ab aduersariis sustineant. Mittuntq; præterea ad Thaboritas auxiliū petitū, vt si illo opus fuerit, per tempus succurrāt: simulque promittunt operam se daturos, vt in iis quoq; dogmatibus, de quibus modo dissentiunt, inter illos conueniat, nihil dubitantes, quin tanto violentius contra vim

Rebelles & contumaces Pragenses.

Cæſaris ſtare, iamq; recepta dogmata defendere valebunt, quanto concordia vtrinque & conſpiratio maior interceſſerit.

Thaborita Pragenſib. auxilia promittunt.

Vniuerſi Thaboritæ, vno (vt dicitur) ore, auxilium Pragenſibus decreuerunt. Cum adhuc Sigiſmundus in caſtris ſuis ſe contineret, factus à Cuthnenſibus certior, ingentem promiſcuorum hominum multitudinẽ ad montem non longe ab arce Lypnicia iacentem, conueniſſe, vt orgia ſua cum ſacrificulis ſuis celebrarent, cumq; montem ab illis Oreb, & ipſos Orebitas cognominari, quorum bona pars ex eo numero eſſet, qui paulo ante carbones mineris conflandis ad officinas ſuppeditare ſoliti fuerunt: nunc ſub prætextu nouæ religionis rapto viuere, quam labori operam dare malle, per quæ officinæ desererentur, & perfidorum cætus inualeſceret.

Hungari Orebitas diſſipant.

Extrudit continuo Sigiſmundus aliquot equeſtres Hungarorum turmas, quæ turbam fanaticam diſturbarent, & quos poſſent, comprehenderent, aut occiderent. Sed eques in montibus & ſyluis parum nocere pediti potuit. Itaq; cum paucis aliis ſacrificulo, qui pro more illorum ſolito, corpus Chriſti in ſtipite affixum turbis præferebat, ex arcu interfecto, cæteri notis ſibi diuerticulis elapſi ſunt. Atq; hinc Sigiſmundus auctis copiis, Pragam propius caſtra admouit.

Pragam Cæſar obſidet.

Alio item itinere Thaboritæ ingenti audacia Pragenſibus opem ferre celerabant, nihil territi, quod illis ad oppidum Beneſſum, Petrus a Stellis cum cohortibus & turmis multis occurreret, ſed inſtructi ad dimicandum vltro aciem aduerſariis oſtentabant, illoſq; ad pugnam laceſſebant. quibus decertare non audentibus, monaſterium oppidi cum aliis ædificiis compluribus incendunt, rectaq; Pragam,

Ingreſſi Pragã Thaboritæ.

corpore Chriſti prælato, ire pergunt, effuſis obuiam cum lætitia Pragenſibus, ad ſimilem modum cum corpore Chriſti in ordinem compoſitis. Poſt datam acceptamque ſalutem, Thaboritarum primores per domos vino frumentoque & alio commeatu refertiſſimas, ex quibus videlicet ante aduentum illorum ſubito deturbati fuerũt omnes, qui religionem incorruptam profitebantur, in hoſpitia deducti ſunt, præbitæ cæteris quoque copiæ, qui extra portam, quam Poricenſem appellant, per tentoria ſparſi erant.

Effrenis Thaboritarum vtriuſque ſexus licentia.

Sed & mulieribus Thaboritarum caſtra perpetuo aſſectantibus, xenia frequenter ad monaſterium diui Ambroſii, ad quod expulſis monachis diuerterant, mittebantur. Vtrique deinde hoſpitalium beneficiorum immemores, moleſti Pragenſibus eſſe incipiebant, viri barbas ciuium violenter abſcindentes, nexus capillorum cum ipſis capillis virginibus amputantes, matronis pepla de capitibus palam detrahentes: illorum vero fœminæ impetum in monaſterium diuæ Catharinæ, in quo virgines Deo conſecratæ inerant, facientes, illudque ſuis manibus demolientes, antequam præfecti eorum tantam licentiam coercerent. Sigiſmundus traiecto Vultauia flumine, ad locum, quem incolæ Bruſcam vocant, arci S. Venceslai vicinum, caſtra metatus, Saxonum aduentum, qui in itinere erant, expectare ibi deſtinans. Ei exploratores renunciant, poſt diſceſſum ſuum in alteram fluminis partem, Thaboritas extra portam degentes, ſtudium, diligentiamque in vigiliis obeundis adeo remiſiſſe, vt multi illorum cum præfectis ſuis

Michalco ſtragem Thaboritarum edit.

in vrbe pernoctent, dat negocium Michalconi per vadum fluminis ei notum, incompoſitos diſtractoſque aſſiliendi. Noctu is incedens, quadrato agmine ante lucem ſemiſomnes inuadit, occurrentes interficit, carros euertit, pluresque illorum ſecum abducit, metu inſidiarum non auſis inſequi Thaboritis. At die illuceſcente, detrimentum

Penſatur ſuccenſione monaſteriorum.

acceptum protinus compenſant, duobus monaſteriis inſignibus Strahouienſi & Breunouienſi exuſtis, & inde abductis Pragam vndecim monachis, vt haberent quos riderent, & impie vexarent. Inter hæc alii quoque Thaboritæ, qui Zatium, Launam, Slanam diuerterant, metuentes ne extra illas ciuitates hiatu terræ abſorberentur, congregant ſe in vnum locum, quem eis præuaricatores per ſpeciem ſacrificii cõſtituerant. Ad quem armati ſicut ſolebant, poſtquam conueniſſent, aduocata concione, concionator docet tempus poſtulare, vt fratribus pro lege Dei & communi ipſorum religione, Pragæ cum periculo decertantibus, ſubueniant, duces copiarũ deligant, diem profectioni

Confluunt Pragam cæteri Thaboritarũ ſocii.

pronuncient. Quæ cum omnia ſtatim faciunt, & quinque ductores ſibi eligunt, quorũ vnus præuaricator Petrus nomine erat. Huius ductu, tanquam religioſioris ſcilicet monaſterium Porta Apoſtolorum vocatum, in via expugnant, & cum egregia bibliotheca illud exurunt, cætera ſpolia inter ſe partientes. Vbi Pragam ventum eſt, placuit ac-

Retrocedit Boleslauiam Cæſar.

ceſſione tantarum virium ipſum Cæſarem adoriri: quo ille cognito, caſtra inde Boleslauiam mouit, copias vndique maiores contrahens. Poſtridie Thaboritæ ad Pragenſes referunt, ſatis clareſcere, multos adhuc in vrbe reſtare, qui Sigiſmundo faueant, eique conſilia vrbana prodant, non recte ad hæc vigilantibus quos haberent præfectis, nec ita vt oportet per ſingulas domos explorantibus, aduerſatiine an religioni illorum

conſen-

Google

consentientes illas inhabitent? Proin conuenire, vt noui præfecti, nõ solum ex Pragensibus, sed ex Thaboritis quoque vrbi præficiantur, qui omnia de consilio communi agant.

Noui Pragæ præfecti constituti.

Res insolens videbatur, vt aduenæ & hospites tantum, quantum incolæ & ciues in vrbe pollerent, factum tamen est, vt causam obtinerent, qui viribus præualebant. Nouis præfectis constitutis, quicquid veteris religionis Catholicæ Pragæ superfuit, id explosum & eiectum est, inductis præuaricatoribus, quos Thaboritæ approbabãt.

Religio Romana explosa.

Sed vtrisque arces molestissimæ erant, quæ se regiis opportunissimas præbebant, & ad Pragenses de superiore loco inuadendos, & ad Thaboritas, si quid mouissent, compescendos. Aduersus tales regiorum impetus interpellandos, Thaboritæ mulieribus iniungunt, vt è regione Vicegradi, fossam à monasterio Slouano vsque ad ædem S. Catharinæ ducant. Ipsi custodias armatas in Slouano, in Karlowo, & ad S. Apollinarem disponunt. Arcem verò alteram maiorem cum Pragensibus trinis castris obsident, ne obsessis subsidio veniri, neùe commeatus supportari posset.

Arcem superiorem obsident.

Thaboritæ & Pragenses in Pohorcelicio, Zacenses & Launenses in Strahouia collocati, & ex iis mixti, tumulum Bruscam occupare iussi. Summa rerum, quæ ad defensionem pertinent, facultas inclusis aderat, præter annonam, qua durante, non solùm arcem, sed ne Hradczanam quidem vicum arci adnexum, vlla vi expugnare poterant, fame dein ita premente, vt nudis herbis, aut equina carne, absque panibus illam leuare cogerentur. Propè erat vt arcem hostibus dederent, nisi miseris succurrerent ii, qui in Vicegrado erant, farina clam suppeditata, donec Sigismundus cum suis copiis adueniens, leuique inito prælio, abunde commeatum subministraret, seque Slanam inde conferret, quam Vilhelmus à Leporibus occupato cum aliquot globis colle proximo, dum affingit pacata inter Cæsarem & Pragenses esse omnia, recepit, nihilque præterea nisi metum vicinis Launensibus iniicere cogitans, assecutus est assultu suo, vt Launæ quoque ciuitatis potiretur, plebe ei portas aperiente, inuitis decurionibus.

Annona præsidiariis suppeditata.

Cæsari restituta vrbes.

Strenuam eodem tempore operam Boguslaus Schuambergius in regione Pelsinensi nauauit aduersus Cbodones (rustici ita limitanei vocantur) occisis ex eorum numero amplius trecentis: & presbytero illorum cum equo & armis comprehenso, quem Pelsinam deductum pyra extructa cremari iussit, personantibus ad ignem tympanis.

Schuambergius Cbodones sternit.

At Vlrico Rosensi, qui nuper ad calicem desciuerat ac postea ad panem viuum redierat, aduersum prælium, contra Thaboritas montem Hradissitie incolentes, cecidit, vt in quo pulsus fugatusque & impedimentis exutus fuit, à Nicolao Hus, qui cum quadringentis equitibus Pragæ elapsus, subsidio ad tempus Thaboritis superuenit.

Vlricus Rosensis à Thaboritis cæsus.

Ab hac clade pellit ex bonis suis Rosensis omnes qui aliam quam Romanam religionem profiterentur. Captum etiam ab aduersariis tunc fuit, sed multorum oppidanorum, calicem appetentium voluntate, oppidum reginæ Hradecium, quod Sigismundus in suam tutelam susceperat. Hinc maior ex amissione illius dolor, & recuperandi desiderium. Nihil igitur cuntatus Sigismundus, delectis ex Boiemis & Morauis decem millibus hominum, iubet illos oppidum aggredi. Id, cum illi summo conatu facerent, oppidum tamen recipere non poterant, reuocati ad oppugnandam Pragam, caput regni.

Hradecium oppugnare Thaboritarum venit.

Iam enim vndique ex omnibus Christianis regnis, in quibus a Romano pontifice, crux cõtra perfidos Boiemos proposita erat, copiæ conuenerant, quarum numerus ad centum & quinquaginta millia armatorũ impleſſe dicitur, qui campos omnes Bruscæ subiectos, vsque ad viuarium includendis ceruis destinatum, tentoriis suis compleuerunt.

Martinus V. P. M.

Ingens exercitus cõtra Thaboritas.

Ipse vero Sigismundus arcem tandem Sancti Venceslai, cum Alberto Austriæ Principe genero suo, cumque Bauariæ & Saxoniæ principibus, ac Patriarcha Aquileiensi, ingressus est, choro cum sacerdotum (nam Archiepiscopus aberat) cum gaudio excipiente. Post deliberationem inde mox cum principibus factam, partitur vltra citraq; flumen Vultauiam per loca oppugnationi apposita, copias, ac leuibus pugnis præludit prælium.

Deliberatio de bello gerendo.

Inter quæ ei suggeritur, si collem, sub quo veteris Pragæ furca constituta est, firmo præsidio occupauerit, posse, velut ex tertia arce prohiberi, ne vllus Pragam commeatus inferri queat. Id vero consilium protinus Zisconi fuit proditum atq; ille festinans cum expedito agmine iugum collis capit, propugnacula erigit, fossam circumfodit, sepibus illam sep.t, ac se præsidem ibi defensoremq; constituit. Dato à Sigismundo ad inuadendam Pragam signo, ex tribus locis fit irruptio. Ex arce maiore in minorem Pragam, ad expugnandam domũ Saxonũ, quam validissimo præsidio munierant Pragenses. Ex arce item Vicegradensi in nouam ciuitatem, & in veterẽ ex campo hospitali. Misnenses cum Saxonibus collẽ Zisconis adoriri iussi, magno illum & forti impetu in conspectu Sigismundi adorti sunt,

Tribus locis Pragenses adoritur Cæsar.

per fossas & sepes, vsque ad propugnacula transilientes, vbi duas quoque mulieres, pilis armatas obuias habuerunt, quæ mori, quam loco cedere maluerunt. Ibidem Zisco ingens periculum adiit, pene ab equitibus oppressus, si non rustici ipsius cum flagellis præferratis illos submouissent. Quo discrimine cognito sacrificulus quidam arripit corpus Christi, insigne Thaboritarum belli, classicum campanula canit, ac mox turbam post se multam trahens, ad collem perducit. Illa visa Germani diutius retineri in oppugnando, quanquam Sigismundus subsidia laborantibus semper submitteret, non potuerũt, quin retrocederet cum magno malo suo, alii ex colle metu præcipitati, plures in fuga interfecti, insultantibus Thaboritis perinde quasi Antichristi militibus. Ac se continuo ad labores referentibus, vt si prælium redintegraretur, fossas altiores, latiores que & plures quam prius munitiones haberent. At Germani male accepti, nihil nisi discessum meditabantur: nullo enim in loco valde prospere eis successit. Nam in quo vel superiores esse videbantur, id carius eis constitit, vel vnius viri nobilis cæde, quam victoria aduersus multos rusticos valebat. Quibus rebus omnibus Sigismundus commotus, & anxius, cum velut in salebra hæreret, accipit eandem belli execrationem apud plerosque ex aduersa parte versari, qui suam, suorumque calamitatem miserarentur, & cuperent sagum toga mutare. Tentat, si aliter finiri bellum, nequeat, vt induciæ saltem ad longius tempus fiant. At illi inducias quoque alia conditione facere abiurant, quam vt prius quatuor religionis capita rata habeat & confirmet.

Memorabili prælio Zisco Germanos fundit ad furcas Pragenses.

Despondent animos Germani.

Induciæ firmantur approbatis quatuor capitibus.

Primum erat, vt verbum Dei per regnum Boiemiæ libere absque cuiusquam interpellatione à sacerdotibus annuncietur.

Secundum, vt item libere sacramentum Eucharistiæ sub vtraq; specie, panis videlicet ac vini, omnibus Christi fidelibus peccato mortali haud obnoxiis, ministretur.

Tertium, vt à Clero, bonorum externorum possessio, & in iis iurisdictio auferatur, & ordo illorum, vt ad vitam Euangelicam & Apostolicam redigatur.

Quartum, vt omnia peccata mortalia, ac præcipue publica, & alia legi Dei contraria vitia, in quouis statu, rite & cum ratione, per eos, ad quos pertinet, corrigantur & prohibeantur.

Refutatio quatuor articulorũ Cæsaris ad approbandũ propositorum. Author Cæsarem theologum facit, sed intum pestilem.

Perlectis Sigismundus capitibus, *Latet*, inquit, *anguis in herba, plenus veneno insanabili. An ignoramus, alios præterquam sacerdotes in regno extare concionatores, vt Sutores, Caupones, Stabularios, quare non libertas hic, sed summa concionandi licentia quæritur. Deinde vtramque Eucharistiæ speciem requirunt, quasi nos corpus sine sanguine accipiamus, cum Dominus panem viuum, quem sumimus, se nominet. Viuere autem corpus absque sanguine nequit, sed manet cadauer, quod nec sibi, nec aliis prodest. Ac videte aliam insuper in verbis fraudem, qua infantibus illi lenocinantur, quibus calicem propinant, dicentes, non esse eos peccato mortali obnoxios, ideoque communione Eucharistiæ dignos, cum Apostolus diserte scribat, probet autem seipsum homo, & infantes hoc facere nequeant. Nam in hoc, vt bona à clero tollantur, sacrilegi suis rebus, non autem religioni consulunt; metuentes, ac merito, ne rapta & ablata ex camera nostra, atq; aliis templis cogantur restituere, itaq; malunt etiam illa quæ Deo consecrata sunt, in vsum suum vertere. tam scilicet pij sunt. Nam illud postremo de corrigendis peccatis nugacissimum. Qui enim fieri potest, vt auctores delictorum, iidem fiant errorum censores? cum omnibus notum sit, quanta inter vitiosos concordia existat. Proinde, ne nos fallant animi perfidorum sub vulpe latentes, si placet differamus in præsentia responsum ad capita oblata, illisq; interim renunciemus, nos cum maturo consilio deliberare, ac suo tempore ad omnia illis respondere velle: Nunc autem rebus omnibus coronationem nostram anteuertere*: Placet placet, exclamant Germani domuitionem parantes, festinantesque vt interim tempus cæteris controuersiis prolatandis promoueatur, ac statim dies præstituatur, diademati induendo. Ita vltro induciæ oblatæ, & Sigismundus rex in Boiemia Pragæ coronatus, & inunctus est, magnamque vim à coronatione protinus auri argentique de templis omnibus abstulit, vt stipendium conductis militibus exolueret, se obligans ad restituendum ablatum, cum primum lætior fortuna arrisisset. Nihilosecius Thaboritæ regem insectari, ac dicere, *Vtri tandem maiores hæretici, illine qui pictas & ligneas, an qui aureas & argenteas imagines è templis exigerent? & ad conflandam monetam igne adurerent?* Rex paululum in arce Pragensi moratus, dum præsidia cum commeatu vtriq; arci adauget, inde ad montes Cuthnenses, procerum & equestrium ordine comitantibus retendit, atque ibidem in conuentu celebri pacis fœdus publicum, ad quod se per sui absentiam componant, cum Boiemis ferit. Cętera suo loco dicenda reseruabuntur, nunc Sigismundum totum à pueritia repræsentabimus, quomodo videlicet ad alia quoque regna peruenerit.

Prorogata ratificatio.

Corona Sigismundus Pragæ redimitus. Anno 1420.

Scomma in Cæsarem sacra mobilia stipendium numerantem.

Fœdus publicum.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS QVINTVS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI QVINTI.

Sigismundus XI. rex Boiemiæ idem Imperator & rex Hungariæ. Totus hic liber per digressionem vitam, educationem, & gesta Sigismundi continet. Sigismundus primum Marchia Brandeburgense à patre donatus. Eundem Ludouicus rex Hungariæ generum adsciuit desponsata Maria filia cum regni successione. Ablegatur in Poloniam, cum iurassent in illius verba. Plexis contumacibus Semouitum Masouiæ ducem rebellem inuadit. Rebus necdum confectis Ludouico mortuo ad regnum Hungariæ capessendum abit. Carolus rex Neapolis Andreæ filius iam Hungariam occupauerat. Hic matrem cum filia reginas capit. Coronatur Albæ inuitis aspectantibus reginis. A Blasio Forgacio Carolus iussu Palatini & reginæ senioris interficitur. Reuocatur è Boiemia Sigismundus. Exercitum conscribit. Caroli necem vlciscitur Croatiæ Banus, cædis auctoribus peremptis, regina vndis submersa. Mariam abducit in Croatiam. Sigismundus cum Iodoco patruele exercitum ducit in Hungariam. Lætum omen puerorum obuiam venientium. Origo familiæ Orzagiorum in Hungaria. Banus Mariam liberam dimittit. Coronatur rex Hungariæ Sigismundus. Vltum Bani iniurias in Croatiam mouet castra. Fugit is in Bosnam. Illic captus carnifici traditur pœna proditoribus consueta puniendus. Ius Polonicum Vilhelmo duci Austriæ sponso Heduigis filiæ quoque Ludouici, sponte resignat. Ea tandem Iagelloni Lithuaniæ Duci in Vladislaum Christianum mutato per baptismum nubit. Triginta duos nobiles perduelles Budæ securi percutit. Stephanus Moldauiæ Vaynoda debellatus. Alexandrum Dacorum Vaynodam rebellem vincit. Hungaris eo bello primum innotuere Turci. Nicod expugnatum & munitum. Regina Maria moritur. Vladislaus Polonus affectat regnum Hungariæ superstite coniuge sua sorore Maria. Reprimitur eius conatus ab Archiepiscopo Strigoniense. Turci Mœsiam populantur duce Baiazetho Amuratis filio. Superbum responsum legatis Sigismundi à Turcis datum. Clades Sigismundi ad Nicopolim Gallorum superbia accepta. Conuentus Hungarorum in Hatuam. Rex Sigismundus capitur arcique Sokles includitur. Ladislaus Caroli cæsi filius ad regnum vocatur. Baiazethus Turcus à Tamerlane Scytha captus, & pro ludibrio circumductus. Ladislaus audita Sigismundi liberatione, Iadra Venetis vendita domum redit Neapolim. Sigismundus è carcere Morauiam petit. Literas Budam ad status Pannoniæ mandat. Armatus in Hungariam proficiscitur. Parcit rebellibus, donec Vaynodam Transyluanum in casses deducit. Eundem iugulari facit. Venetos ære mulctat. Hermanni Ciliæ comitis filiam vxorem ducit. Imperator Francfordiæ declaratur. Benemeritus de ecclesia Sigismundus indicto concilio Constantiensi, cui triennium ipsemet affuit: Basiliensi vero præfuit. Monet Germanos vt liberos linguæ Latinæ assuefaciant. Honorem doctis habuit. Historia Georgii Fiscellini legum Doctoris. Liberalitatis exemplum. Legati Concilii Egræ conueniunt Boiemos. Procopius cum legatis disputat: acta concilio transmittuntur. Venetos Foroiulio & Taruisio exuit. Florentini frustra impediunt Arni transitum Pontificem adeuntem. Senis sex menses consumit. Romæ ab Eugenio papa coronatur. Gonzagam Marchionem Mantuæ creat. Reuersus contra Mahometem Turcam exercitum ducit. Pippus Florentinus Dux strenuus & acer. Postulatus à Germanis omnia illic reddit pacata. Ericum regem Romæ Slesuicensibus Comitibus conciliat. Auxilia petit contra Boiemos. Nihil iisdem proficit. Zisco non Imperatori, sed latroni comparatur.

SIGISMVNDO adhuc impuberi Carolus pater, Marchiam Brandemburgensem, quam ab Othone, postremo illius Marchione emerat, dono dedit, mira indole animi, ingeniique eius captus. Eandem secutus Ludouicus Pannoniæ rex generum sibi, regnique successorem asciuit, desponsa ei filia nondum nubili, cui Mariæ nomen, sed nec sponsus etiam tum quartodecimum annum attigit, quem tamen socer penes se retinuit, vt sermone & consuetudine Hungarorum imbueretur, paulo post ad regnum Poloniæ, quod non cum magna voluptate rexit, eum transtulit, euocatis in Pannoniam ad vetus Solium (arci hoc, cum oppido vocabulum) Pontificibus & proceribus Polonis, ibiq; compulsis [a] vt in nomen Sigismun-

Sigismundus XI. Rex Boiemiæ idem & Rom. imperator.

Vita Sigismundi, Sede lib. 22.

In Hungaria educatur. Ludouici filiam ducit.

Sita in montanis metallicis.

di tanquam regis sui iurarent. Eunte Sigismundo in Poloniam, non satis pacatam, mandat Ludouicus, vt rebelles in illa coerceat, & contumaces ad officium reducat, quod mandatum ille strenue exequitur, plerasque arces & oppida breui temporis spacio expugnans, ac mox copias ex Polonia in Masouiam traducens, in qua ducem agebat Semouitus, ipsi etiam Ludouico semper contumacissimus: nunquam enim ad obsequiū etiam accersitus venire voluit, & idem tamen adeo inaudax, vt Sigismundo occurrere nullo in loco auderet, sed spectatorem se tantum exhibuit dum vastarentur agri, gregesque equarum, boumque abigerentur, vici & castella diriperentur. Perseuerabat etiamtum in populanda Masouia Sigismundus, cum repente aduolat nuncius de morte

Obiit 13. Septemb. 1382.

Ludouici, qui Ternauiæ obierat, & ab obitu eius regnum Hungariæ in filiam eius Mariam reciderat, quæ Sigismundo, vt statim diximus, desponsa fuit. Non videbatur tanti esse regnum Poloniæ, vt illius gratia perderet Hungariam. Itaque non expectato, dum in Polonia rebus pacatis rex coronaretur, festinat ad Hungaros, sed nimis lente. Iam e-

Vitio Episcopi Zagrabia Carolus paruus ab aduersa factione æmulus regni Pannonici declaratur.

nim Carolus Andreæ filius, à nonnullis Hungaris, ac præcipue a Zagrabiensi Episcopo è regno Siciliæ euocatus, classe Segniam appulerat, & inde Zagrabiam profectus Budam transiit, quasi futurus sorori, non consiliarius modo, sed etiam auxiliarius amicus, sed reipsa alius apparuit. Nam in arcem Budensem admissus, illam occupauit, & vtramque reginam, matrem videlicet ac filiam, præ metu ex arce fugientes, à fuga retraxit, Albamque regalem secum ire coegit, vt solennibus sacris interessent, quibus ibi consecrandus erat in regē Hungariæ, quo peracto rursus Budam cum nouo rege sunt reductæ. Senior regina, vt vidit se cum filia esse fraude deceptā, ad fraudē retaliandam con-

Nicolaus Gara Palatinus Hungariæ Forgassio & suo sicario Caroliū interimit, anno 1383.

uertit animum, communicatoque consilio cum Nicolao Palatino, & Blasio Forgassio, per speciem secreti colloquii, Carolum insidiis circumueniunt, ac vita spoliant. Misso statim qui acciret Sigismundum, vt ad capescendum regnum quantum posset, acceleraret, sed non sine validis viribus. Dum igitur ipse in Marchia sua militem scribit, & in Boiemia apud Venceslaum fratrem, tum in Morauia quoque apud Iodocum & Procopium patrueles auxilia contrahit, Ianus Croatiæ Banus (præfecturæ id vocabulum honoratissimæ) in omnes vindicandæ cædis Caroli occasiones intentus reginas animi gratia Buda ad vicinum vicum, Diaco cognominatum, egressas, in via cum suis turmis

Regis manibus Palatini & reginæ neci litatum.

assilit, & primo Forgassium hasta equo deturbat, ac ense caput eidem adimit, dein Palatinum equo desilientem lethaliter telo vulnerat, similiterque ei caput iuxta reginarum carpentum amputat. Postremo ipsum carpentum, cum ipsis reginis in terram prouoluit, rogantemque Elisabeth matrem per Ludouici regis mariti sui beneficia, quę

Regina senior Elizabetha amni mergitur.

in Banum contulit, ex humili domo ad summam illum præfecturam subuehens, ne quid in exitium suum, filiæque suæ molitetur, extractam de carpento in proximo flumine demersit, Mariam autem in Croatiam, arce claudendam, custodiendamq; auexit. Hæc audita, Sigismundum acerrimo dolore affecerunt, cuius aculeo extimulatus, toto animi impetu ad prosequendum in Hungariam iter ferebatur, Iodoco patruele eum comitante. Cum fines Hungariæ attigissent, occurrit illis globus puerorum ritu gentili sagatus, cum signifero adultiore. Interrogat Hungarice Sigismundus: *Quænam*

Orzagh regnū significat, ac si totum regnum auxilia hostibus profligandis esse collaturum.

hæc militia? & cuius sunt isti milites? respondit signifer. *En tibi præsens adest Orsak, qui tecum o rex militet contra hostes tuos. Accipio*, inquit, *omen, & ita spero fore, vt à me stet Orsak*, quod apud Hungaros sonat, concilium vniuersi populi, quemadmodum paulo mox accidit, Budam ingresso, vt ei omnes ibi ordines præsto essent, rogarentque, vt illorum obsequio ad omnes suos conatus vteretur. Huic signifero, vbi ætas illi validior accessit, hanc retulit gratiam, vt illum in loco ignobili, & in egestate natum ad equestrem gradum, & mox ad tantas diuitias prouexerit, quibus cum proceribus Hunga-

** Extincta vltimo Barone Christophoro tota ea stirps An 1567.*

riæ certauit, Orsak illi cognomine indito, quo in hanc diem familia illa gloriatur.* At Banus aduentu Sigismundi territus, à regina iusiurandum exigit, de non vlciscenda à se illata iniuria, quo dato, dimittit Budā incolumem. Nactus sponsam Sigismundus, nō vltra distulit, quin è vestigio & nuptias celebraret, & coronam regiam, quam Hungari sanctam vocant, assumeret: nam vtrumque prius dilatū fuit socrus ambitione, quæ

Sigismundus Rex Hungariæ salutatus. Anno 1386.

ipsa filiæ nomine regnare, quasi nondum connubio maturæ, quam alium pati regem, vel ipsum etiam generum suum maluit. Coronam Albæ, loco solito, de manu Archiepiscopi Strigoniensis accepit, nuptias Budæ apparauit, apparatu pro liberalitate sua lautissimo. Præter epulum enim, donatiuum militi, & congiarium populo addidit, ac militem inde statim, ad repetendam de parricida & proditore debitam pœnam in Croatiam duxit, obseditque Banum in arce munitissima, adhibitis tormentis Bombarda-

bardarum, quas antehac Banus non erat expertus. Sed vbi vidit tantam muri ruinam tam repente ex ferreis glebis factam, desperata arcis defensione, per noctem transfugit in stationem Transsyluani Palatini, eiusq; ope Sauam flumen traiecit, ac se in vicinum Bosnæ regnum subduxit. Nec tamen obsidium Sigismundus prius omisit, quam arcem caperet ac diriperet, nec prius perfugam instititit persequi, quam Croatiam ad officium redire compulit. Quibus rebus confectis, ad Bosnam ditioni suæ subiectam, indagatores præmittit, qui indagent vbinam Banus delitescat. Inuentus est in arce, quam Dobor appellant, in qua pariter obsessus, pariterque dum premeretur, fugam meditatus & conatus, sed non pari euentu: quippe in regios incidit, & ab illis ad regem pertrahebatur, dedignantem socrus suæ reginæ interfectorem aspicere, sed iubentem illum tradi carnifici ad supplicium mortis sæuissimum, cuiusmodi est in proditores constitutum.

Banum Croatia Reginæ socrus parricidā Sigismundus persequitur.

Supplicium Bani Croatiæ.

Hinc à compluribus exhortabatur, vt regnum Poloniæ repeteret, vnaq; cum regno Hungariæ illud sibi coniungeret, quando Polonos sacramento sibi obligatos pridem habeat. At Sigismundus non auarus homo, cum sciret alteram Ludouici regis filiam iuniorem, cui Heduigis nomen, quam Auia apud Polonos educauerat, pactam esse [b] Vilhelmo, Leopoldi Austriæ principis filio, cui domui bene fauebat Sigismundus, vt ex qua generum sibi posthac delegit, ius omne quod sibi ad regnum Poloniæ fuit, id ad Vilhelmum traduxit, gessitque se is aliquandiu pro rege dum puella adolescebat. Verum adultam Poloni, Iagello Lithuaniæ principi in matrimonium collocauerunt, addito in dotem regno, si exuta impietate, Christianismum per baptismum induere, Lithuaniamque ad Poloniam adiungere vellet. Iagellus quantumuis crudo adhuc videretur esse ingenio, ad splendorem tamen regii fastigii adeo incaluit, vt conditionem statim reciperet, matrimonium iniret, Lithuaniam daret Poloniæ regibus, baptismo tingeretur. Vnde nomen ei Vladislao inditum. Porro Sigismundus summo studio annitebatur, ad reuocandos tam domesticos, quam externos ad obsequium, qui sub muliebri regno iugum excusserant. Nam domi in oppido Budensi, duos & triginta primores nobiles gladio percuti iussit. Mox in Moldauiam (portio Daciæ est) aduersus Stephanum Veyuodam, sic aulæ principalis dominum, Getico vocabulo appellant, arma corripuit. Altissimi montes ab Hungaria Moldauiam circumuallant, iis confisus Stephanus, omnes viarum aditus milite, sagittis, aut saxis instructo præclusit, si quicquam imperatori ad omnia fortiter audenda promptissimo, virtutiq; militum ei respondentium, clausum esse potest. Superatis igitur montibus paruo admodum nonnullorum detrimento intercedente, cætera in expedito erant, Moldauis ad fugam, non ad præliū animatis: ipso denique Stephano ad clementiam regis confugiente, pollicenteq; se facturum quicquid imperauerit. Imperat ei maius, quam ante tributum, sacramentumq; ab illo fidelitatis accipit. Et victor Budam talis reuertitur, qui se scire diceret, *parcere subiectis, & debellare superbos.*

Ius Polonicum Vilhelmo Austrio concedit Sigismundus.

Heduigis spretis nuptiis Austrii, Iagelloni Lithuano nubit.

Iagello baptizatus Lithuaniam Poloniæ adiicit.

Expeditio Sigismundi in Valachiam.

Stephanus Vayuoda in gratiam repositus.

Dacicum deinde bellum subsequutum est, mole grauius, quanto Dacia multitudine Valachorum Moldauiam prægrauat. Alexander illic Vayuoda erat, & ipse fidei ac obedientiæ immemor, sustulit contra regem animos, pro domino illum agnoscere nolens. Itaque vastare fines regni, & exultare in excursionibus, quibus agros regios persultabat. Tam insolentem iniuriam Sigismundus vindicandam ratus, ducit trans Alpes exercitum, cum machinis & tormentis, non pugnæ solum, verumetiam obsidioni comparatis, atque vtrunq; ei agendum obtigit, parato Veyuoda, & pugnare, & obsideri, nimirum freto Turcarū aliquot turmis, quas in subsidium ex Thracia euocauerat, quam tunc recens Turcæ adepti sunt duce Amurate. Prælio inito vicit Sigismundus, Hungariq; tum primum virtutis suæ famam contra Turcas illustrarunt. Obsidio illos ad oppidum [c] Nicod, diutius remorata est, ac nisi bombardę affuissent, frustrata obsessores fuisset. Receptum oppidum præsidio validissimo teneri, & melius adhuc, quam prius muniri placuit, ne illo Veyuoda potius rursus insolesceret. Lætitiam huius victoriæ mors reginæ Mariæ turbauit, nec minus Vladislaus, nouus Poloniæ rex, qui vxoris suæ nomine, velut superstitis, regni Hungariæ hæreditatem adire magnis viribus conabatur. Sed ab introitu in Hungariam Ioannes Archiepiscopus Strigoniensis, cui tutela regni absente rege commissa erat, illum arcuit, donec Sigismundus cum copiis suis rediret, & Polonus ab incepto desineret. Paulatim inde Turcæ Mœsiam superiorem inferioremque, quas Bulgariam & Seruiam appellant, atque alia insuper regni membra lacerare cœperunt, duce Bazahite qui Amurathi successit, finium imperii sui promouen-

Transalpinum bellum contra Alexandrum.

Turci Valachos iuuant.

Nicopolis minoris ad ripam Istri expugnatio.

Iohannes Kanisa Polonorum ingressum prohibet.

Baiazethes Amurathis filius.

dorum cupidissimo, ad quem cum legati à Sigismundo venissent, iniuriam querentes, quod a nemine Hungarorum lacessitus in aliena inuadit, Bulgaros infestans regno Hungariæ subiectos. Sed quod ius apud Barbaros? Iubet in parietibus suspendi diuersi generis arma, tela, sagittas, acynaces, clypeos, sarissas, atque ad conspectum illorum legatis admissis: *Dum*, inquit, *ista, quæ cernitis, nobis supersunt, superest ius quoque non ad Bulgariam modo, sed ad Croatiam, Dalmatiam, & ipsam Hungariam.* Hæc igitur domum abeuntes, renunciate Regi vestro. At illi horrendum præterea belli apparatum, & tantam multitudinem pugnantium, quantam nunquam alias oculis suis vidissent, renuntiant. Commotus his Sigismundus, auget copias ex Gallia, Anglia, Lucemburga, tum præmiis, tum precibus ad hæc multi voluntarii arma sumpserunt, inter quos fuit à Ioannes princeps Burgundiæ, qui tactus amore religionis, vna cum suis Burgundis, omnia contra impios hostes, pro Christianis experiri paratus venerat. Ad Nicopolim Sigismundo Bazahites occurrit. Ibi dum Galli gloriosum ducunt, prælium ante alios inire, non expectatis cæteris agminibus, aciem Turcarum ingenti impetu adoriuntur, coguntque parum retrocedere. At Turcæ ad arcus conuersi, equos Gallorum telis transfodiunt, desiliunt illi ab equis, vt pedites cum pedestribus copiis certamen experiantur. Equi Gallorum cum sellis vacuis in castra recurrentes, errorem Vngaris obiiciunt, Gallorum quasi equites omnes à Turcis essent occisi: voluit e Sigismundus celeri equo aduolans, hunc errorem suis demere & ad pugnam illos ex fuga retrahere, sed postquam nihil profecit, equo delabens mutat vestem, seque in cymbam qua commeatus Danubio aduectus erat, seruili habitu condit, & illa nauigatione captiuitatem euadit, in quam princeps Burgundiæ incidit, multo postea auro redemptus, cum paucis Gallis nobilioribus, qui superstites reperti sunt. Raro autem vnum solum malum ingruit, sed mala pleraque malis succedunt, qualiter tunc Sigismundo vsu venit, in quo cum nulla male gestæ rei culpa resideret, sed in ipsis potius Hungaris, non prælium, sed fugam persequentibus, illi tamen nihil fortunæ, sed totum casum infœlicem Regi assignabant, tantaque in eum flagrabant insania, propter cæsos nuper Budæ proceres, vt ardere omnia bello intestino, quam illum regnare mallent. Indicto igitur sibi conuentu in campo, quem Hatwan nominant, ritu fero & barbaro, ad concilium armati conueniunt, iactantes se de summa regni acturos, quo pacto illud à nouis hostibus tueantur, opusque esse ad hanc actionem præsentia quoque Regis. Cum ille venisset, capita conspirationis assidentem propius circumstant, ex iis alii pugnam ei aduersam exprobrant, alii cognatos & affines gladio carnificis interemptos ab eodem repetunt, quidam in barbam inuolant, pilosque ei vellunt, & ad extremum captiuum Regem suum capiunt, traduntque carcerandum in arce cui Soclos vocabulum, f duobus fratribus, ob necem paternam Regi infestissimis. Atque interim Ladislaum, Caroli, pridem in Hungaria cæsi, filium ad regnum inuitant, diu tergiuersantem, quod ei sæpius interitus patris acerbissimus ob oculos versaretur.

Superbum oratoribus dant Turcæ responsum.

Bellum ad Nicopolim infeliciter gestum. Anno 1395. 28. Septemb.

Armatis comitiis Sigismundus carceri addicitur.

Ladislaus Rex Neapolis inuitatur ad regnũ contra Sigismundum.

Sed nequeo mihi temperare, quo minus Bazahitis quoque casum hic strictim percurram, qui tanto successu apud Turcas regnabat, vt breui tempore omnem Thraciam, Thessaliam, Macedoniam, Phocidemque & Bœotiam regno suo adiiceret, ac iam ad imperium Constantinopolitanum, obsessa vrbe tenderet, cum ei impotens & volubilis fortuna, hostem alium quem minime expectabat, imo quem maxime despiciebat, repente obiicit. Tamerlanes ei nomen erat, paulo ante gregarius, & ignobilis miles, tunc ducem agens Thartarorum, gentis etiam apud Turcas contemptissimæ, sed numerus profecto non erat contemnendus, quippe duodecies centum millia hominum in exercitu habuisse dicitur, ac multa iam secunda prælia contra multos fecisse, non ætati, non sexui parcens, terror enim gẽtium, & haberi, & vocari gaudebat, sed nullam tamen pugnam eius, cum prælio Turcarum comparauerit, vt in quo, ad ducenta millia illorũ cæsa esse feruntur. Captus Bazahites, in potestatem victoris viuus peruenit, ab eodemq; aurea cathena cathenatus, & pro scabello habitus, quoties sellam conscenderet, nec secus atque canis sub mensa de reliquiis cœnæ nutritus, ac ne quid ad contumeliam superbissimo quondam deesset, cauea inclusum, quocunque iter faceret, circumduci iussit. Tandem Ladislaus, vbi cognouit, continuo tenore, nomen suum in Hungaria celebrari, insigniaque sua in vexillis oppidatim circumferri, ex Neapoli remis velisque ad Dalmatiam aduolat, in eaque oppidum Iaderam obsidione eximit, ac mox rumore accepto, Sigismundum frustratis vinculis elapsum esse vendita Iadera Venetis, Neapolim reuolat, nec falsus rumor de Sigismundo fuerat. Vt enim semel alio quendi vi-

Bazaethes Turca a Tamerlane Schytha vincitur, cui antea fulmen belli dicebatur. Græcis λαίλαψ. Anno 1397.

Ladislaus Iadera vendita repetit Neapolim.

Inficias eunt annales Hungari.

di viduam, quæ mater illorum fratrum, quorum meminimus erat, potestatem adeptus est, à se illam prius non dimisit, quam aureis dictis, ingentibusque promissis blande extorqueret, vt mater cum filiis ad se liberandum, furtiuisque itineribus in Morauiam deducendum conspirarent.

Sigismundus ope viduæ effugit in Morauiam.

Ex Morauia datis continuo Budam ad præfectos literis, illos hortatur, eandem, quam hactenus, vt in posterum etiam darent operam, ne Buda in alienas manus veniat, spondetque cum illis, tum imprimis Ioanni Strigoniensi Archiepiscopo, se breui adfore cum Iodoco & Procopio Morauiæ Marchionibus. Strigoniensis de aduentu regis certior factus, multos ad officium reuocat, magnasque copias circum Ternauiam contrahit, quibus rex comitatus, securior Budam ingrederetur.

Redit Sigismundus in Vngariam.

Ingens dein apud coniuratos metus, ne pœnas defectionis luerent: contra Sigismundo tam se clementem omnibus exhibente, vt vltro ad experiendam lenitatem suam, defectores inuitaret, qui paruerunt venia donati.

Parcit rebellibus.

Contumacium plurimi, bonis mulctati, in nullius tamen corpus sæuitum, hamum videlicet istum cruentum Rex adhuc suspensum tenebat, vt illo vastũ piscem cuncta in regno vastantẽ facilius caperet. g Is erat Transsyluanus præfectus, non paucioribus agminibus, quam ipse rex stipatus, ideoque satis à vi aperta tutus. Ad hunc inescandum & intra parietes excluso satellitio attrahendum, ars fuit adhibita, qua succedente, caput illi amputatum est, & ad tumultum sedandum, corpus in plateam proiectum, ne frustra satellites pro mortuo contenderent. Nullus posthac Hungarorum tam audax fuit, qui coniurare in regem auderet.

Mulctauit & Venetos loca quædam in Dalmatia contrectantes, cladẽ & ære, quo deinde Marchiam Brandeburgensem redemit, ac mox nuptias cum Barbara Hermanni Ciliæ Comitis filia, cultu, ornatu, sumptu, munerumque magnificentia splendidissimas celebrauit: inde porro ad altiorem gradum conscendit Cæsar ab Electoribus Francfordiæ declaratus.

Sigismundus Venetis mulctatis secunda fit coniunx

Sigismundus Cæsar Rom. electus, anno 1410.

In qua dignitate multa & præclara gessit, Cæsare dignissima, sed hoc omnium præclarissimũ, quod ecclesiam Catholicam amplius triginta annos schismate scissam, diuisamq; ita vt vno eodemq; tempore tres Pseudopontifices extarent, Ioannes, Gregorius, h Benedictus, per concilium sua opera & industria contractum ad vnitatem tandem redegerit, vno legitime electo, Othone Columnio, cui dein Martino nomen.

Martinus V.

Tantumque ei studium in vindicanda, augendaque pietate fuit, vt concilio Constantiensi assiduus, totum fere triennium adfuerit. Præfuit mox & Basiliensi, quo maior ei authoritas & libertas, libere loquendi, agendique accederet. Venerat illo Boiemus quidam, palam queri ausus quod à damnatione ipsius Hus, simul extincta esset libertas dicendi de religione, quæ de illa quisque sentiret. Huius querelam Sigismundus tali responso confutare satis habuit: *Heus tu, an parum adhuc tibi liber esse videris? qui ista non palam modo, verumetiam impune iactes in contumeliam concilii?*

Acutum Sigismundi responsum.

Et cum ipse peritus esset multarum linguarum, & inter illas sermonis quoque Latini, quo tunc in concilio causæ omnes agebantur, vt nullos magis, quam Germaniæ principes, illius rudes esse animaduertit (fere enim ad singula verba Latina interprete indigebant) adhortari illos cœpit, vt saltem liberos suos, bonis literis præceptoribus erudiendos traderent, ne inter idiotas, & illiteratos, non satis nobilitati decora vocabula numerarentur.

Hortatur Germanos principes ad Latinæ linguæ studiũ.

Quantum vero honoris doctis habuerit, vel vno hoc exemplo clare liquet: Habuit in aula sua iureconsultum Georgium, cognomine Fiscellinum, quem paulo ante ad ordinem equestrem prouexerat, eundemque militem (vt vocant) auratum fecerat.

Georgius Fiscellinus.

Is cæteris, vt in consilio fit, in partes deliberandi gratia, per ordinem quisque suum discedentibus, & ipse discessurus, anceps hærebat, ad doctoresne iurisconsultos, an ad equestrem ordinem discederet, ad equites postremo velut honorificentiores se contulit.

Historia Sigismundi morales.

Quod intuens Sigismundus: *Næ tu*, inquit, *Georgi nimis ridiculus es, qui militiam literis anteponis, cum scias ex idiotis, me, vel sexcentos vno die equites creare posse: at ex eodem genere, ne vnum quidem doctorem.* Adnectam liberalitatis quoque exemplum. Quadraginta millia aureũm nummũm ex Pannonia in hanc ipsam Basileam, die quadam allata ei fuerant, ac tum reddita, cum iret cubitum. Excitatus non semel à somno, secumque cogitans, cuinam potissimum vsui aurum illud destinaret, male ad se viros aliquot ingenio & doctrina præstantes vocat, quorum studio & opera concilii res non feriabantur, iubensque sinum quemque suum pandere, vim auri illius maiorem apud illos abscondit.

Liberalis in viros doctos.

Idem author fuit legationis mittendæ ex hoc concilio in Boiemiam ad pertentandos adhuc Boiemorum animos, si qua ratione adduci possent, vt ad sanitatem reuerterentur. Legati cum Egram ciuitatem in finibus Boiemiæ sitam peruenissent, simulque accepissent, Pragam factionibus & dissensioni-

Legatio Basiliensis concilii ad Boemos decreta.

bus solitis agitari, non solum ex sua ipsorum securitate, sed etiam ex concilii dignitate, tari fore, vt vocatis ad se Pragensibus, ibidem Egræ, tanquam loco pacato tutoque & quasi medio, ideoq; vtriusque partis colloquio maxime apposito, religionis negocium iuxta concilii præscriptum tractarent. Venerunt Pragenses, & vna cum illis Procopius Thaboritarum insignis apostata & ductor, audiuerunque concilii postulata, quæ omnia ad concordiam continendam, & schismata, ac dissensiones cohercendas tendebant.

Disputatio Egræ instituta nullo fructu.

Prouocant statim aduersarii ad disputationem de scripturis, quasi de illis inter ipsos conueniret, cum palam voce alia, Thaboritæ, alia Calixtini loquerentur. Ille impudentissime, iuxta ac imperitissime meris scripturarum commentis, expositionumq; earum mendaciis veritati obstrepebat. Calixtini etsi modestius agerent, tamen ea agnoscere, per quæ reuincebantur, noluerunt, sacras literas ad defensionem sui instituti violenter trahentes, vtrique denique in cæca & obstinata pertinacia permanentes.

Acta colloquii synodo offeruntur.

Hoc tamen legatorum humanitas & comitas obtinuit, vt dogmata vtrique sua concilio descripta mitterent, & interim pacis inter se fœdera seruarent. Finita Basiliensi Synodo, quam pontifex Eugenius Martino succedens, ægre ratam habuit, quoniam ipse illi non interfuit, etiamsi accitus fuerit,

Expeditio Sigismundi in Italiam, anno 1431

S.gismundus Romam profectionem cum duodecim equitum, & octo peditum millibus parat, vt coronam Imperii à legitimo tandem pontifice accipiat. Ingressus Italiam, Venetis, qui cum Philipp. duce Mediolanensium,

Philippus Maria Vicecomes dux Mediolani.

cui ipse fauebat, bellum gerebant, subito impetu forum Iulium adimit, & Teruisum expugnat: nec vltra moratus, iter destinatum pacato inde agmine continuat, Senas properans à Florentinis oppugnatas. At Florentini aduentu Cæsaris perculsi, transitum

Veneti, Pontifex, Florentini contra Cæsarem & Mediolanenses.

Arni, ne illum traiicere queat, impedire parant. Eugenio quoque Pontifice qui Venetus erat, persuaso, vt subsidiarias illis copias cum Nicolao Tolentinate, copiarum duce, submitteret. Hic attentior ad rapinas & ad excursiones in agros Senensium faciendas, traiiciendi flumen, Senasq; perueniendi, facultatem Cæsari dedit. Reuocat subito pontifex Nicolaum, [illegible] luta q; militia, pacem diuulgat, & Cæsarem verbis benignissimis Ro-

Sigismundus Romæ ab Eugenio imperator salutatus die Pentecostes.

mam inuitat, qui tamen Senis ad sextum [illegible] mensem substitit, id potissimum agens, vt bellum componeret: quo non succedente [illegible] per inducias transegit, venitq; Romam populo Romano expectatissimus. Sed & Pontifex nullum officiosius apparuit, vt qui Cæsarem è Vaticano, vbi coronam acceperat, vsq; ad pontem Hadriani comitatus fuerit. Roma digressus, Ariminum, Ferrariamq; & Mantuam deflexit, præterito Mediolano, quoniam Philippus eunti Romam cum auxilio, quemadmodum spoponderat, nullibi per viam occurrit.

Gonzagæ fiunt Marchiones Mantuæ anno 1433.

Mantuæ autem Ioannem Franciscum Gonzagam, qui Domini tantum titulo vrbi dominabatur, ad Marchionalem dignitatem euexit. Domumq; reuersus, nouas rursus copias aduersus Mahometem Bazalitis filium comparauit, qui Bosnam per suos crudelissime infestabat. Ipse sibi regiam Adrianopoli constituit, ad occurrendum opportunam, si quid grauius, vel a Constantinopolitano Cæsare, vel à rege Hungariæ ingrueret: quippe locum fere medium inter vtrorumq; fines obtinentem. Bosnensibus igitur Sigismundo opem laturo, Satrapæ a Mahomete cum agminibus Turcarum missi obuiam se offerunt, partim fugam simulantes, & mox promptius resistentes partim cominus statim congredientes: atque in vtroq; casu instantibus Hungaris impares, id quod vno & altero prælio patuit. Nam angustiæ loci, totis confligi viribus non patiebantur, & Sigismundus non solum pugnæ ineundæ, sed locis quoque compluribus rursus in potestatem recipiendis, occupatus erat. Quæ mox omnia firmissimis præsidiis confirmauit comeatibus vndique aduectis, & ante discessum suum Turcis inde exturbatis.

Philippus Florentinus auspiciis Sigismundi, ingentis Turcas cladibus afficit. Fuit e familia Strozziorũ.

Sed deerat præfectus ad quem rege absente, cæteri omnes respicerent, qui prouinciam ab incursione Barbarorum tueri debebant, cum ecce tibi Pippus adest, è Florentia aduolans, vetus copiarum Sigismundi dux contra Turcas, ac ipsis quoque Hungaris probatus ob industriam, qua plus quam viribus excelluit, illiusque studio plerunque victor abiit. Atque hæc sane felix industria, in præsenti quoque præfectura eum prosequuta est, vt sæpius in Bosna vinceret, quam ipse hosti cederet. Et cum hoc ipso tempore à Germanis præterea desideraretur præsentia Cæsaris, vt eius authoritate & conspectu, lites, controuersiæque & bellorum terrore inter principes & vrbes, quæ se liberas appellarent, nec alii, quam Cæsari esse subiectas dicerent,

Germaniam pacatam reddidit.

tollerentur. Ne has quidem fraudare desiderio eorum voluit. Adueniens igitur omnes conuentus, quos per Germaniam indixit, celeriter obiuit, publicas principum controuersias cognouit, illasque summa æquitate diiudicauit, vrbes præsertim maritimas, armis tumultuantes sedauit, ipsum denique regem Danorum k Ericum, diu cum principi-

cipibus Slefwicenfibus contendentem, in pace continuit, fui interim non immemor, vrfe, caufamque fuam illis contra Boiemos rebelles accuratiffime commendaret. Nec dum enim rex Boiemiæ creatus erat, hæreticis ei contumeliofius infultantibus, omnique virium conatu prohibentibus, ne aliter hæreditatem regni adire poffet, nifi hæreſi prius illorum confirmata. Ad tantam Boiemorum infolentiam reprimendam, Germani operam fuam & impenfas perbenigne funt polliciti, ac reipfa abunde præftiterunt, fed quod dicitur, & oleum & operam perdiderunt, quemadmodum fupra commemorauimus. Nihil enim ex illorum præftanti auxilio, Sigifmundus aliud confecutus eft, quam vt Pragæ rex coronaretur. Cæterum bella, prioribus etiam immaniora funt ei relicta, quippe non aliunde ad immanitatem procliuior, quam ab hærefi prolapfus, vt quæ non folum cum hominibus, fed cum ipfo quoque Deo, inftar Gigantum, quibus nihil immanius pugnare folet. Minime itaque mirū, fi nec homines, nec Deum reuereretur, fed vt ferpens bellua, quam etiam Hannibal Italiam vaftaturus vidiffe fertur, quicquid obuium eft, facrum, profanumque impie proterat. Quanquam ad Hannibalem ex bellica laude Zifco afpirare nequeat, veruntamen ad Viriathum qui Hifpaniam, ad Athenionem qui Siciliam, ad Spartacum qui Campaniam, infignibus latrociniis euaftabant, proxime accedit. Sed iam tempus eft, vt ad interruptam de bellis Thaboritarum contra Sigifmundum narrationem, dum peculiari libello vitam eiufdem Sigifmundi defcribimus, reuertamur, peculiariter etiam reliqua eius gefta fubnectentes.

Anno 1414.

Sigifmundus auxilio Germanicis Boiemico diademate coronatur.

Perniciofa ob religionem bella.

Zifco latronibus, non peritis Imperatorib. exæquandus.

a *Iurarunt Poloni in verba Sigifmundi 14. annos nati Zolii, anno 1382. fub finem Iulii. Profectus in Poloniam Cofminum, Nabyffice, Cofminecium expugnauit. Zemonitum Iohannis fratrem Mafouiæ ducem imperium detrectantem eft aggreffus. Sed mors Ludouici conatibus obftitit.*

b *Vilhelmus Leopoldi filius, qui ad Sempachum ab Heluetiis eft interfectus, anno 1387. 9. Iulii.*

c *Ambæ Nicopoles interiecto Iftro maior & minor Traiani & Hadriani victoriis celebres contra Dacos.*

d *Philippi Audacis filius nepos Caroli fexti regis Gallorum, auctor focietatis Aurei velleris.*

e *Rex caftris exutus Conftantinopolim fugit, hinc Rhodum, poftea per Dalmatiam delatus domum. Et Froffardus vetus Gallicæ fcriptor hiftoriæ, fuis popularibus cladis acceptæ culpam tribuit.*

f *Nicolai & Iohanni filiis Ladislai Gazæ Palatini à Bano Croatiæ interfecti.*

g *Stephanus Vaynoda Tranffyluanus Ladislai F. ob crimina læfæ Maieftatis obtruncatus in Sclauonico conuentu.*

h *Pfeudopontifices.*
Petrus de Luna dicebatur Benedictus XIII.
Angelus Carratias Venetus Gregorius XII.
Balthaffar Coffa Iohannes XXIII.

i *Bellum Bofnenfe Hernotæ Spalethii Ducis defectione ortum, auxiliante Mahomete Turca, qui poftea Ikachum Bofnæ præfecit à Nicolao Macedonio monomachia obtruncatum.*

k *Pomeraniæ dux Ericus rex Daniæ factus contra ciuitates & Henricum Holfatiæ Ducem bellum geffit. Sigifmundo arbitro vicit rex, cum Slefuicenfem Ducatum Daniæ adiicere cen feudum fuum vellet. Hic poftea Hierofolymam religionis ergo profectus eft.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS SEXTVS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI SEXTI.

Contentiones inter Pragenfes & Thaboritas de ritibus Ecclefiafticis. Thaboritæ gradus & honores in fcholis tribui folitos antiquari petunt. Pragenfes omnes ritus Romanos obferuant folo calice adiuncto. Difthichon in calicem Boiemorum. Thaboritæ minitantur difceffum ex vrbe. Apoftata fummum in curia locum occupat. Nouum fenatum priore abrogato inftituit.

bus solitis agitari, non solum ex sua ipsorum securitate, sed etiam ex concilii dignitate, rati fore, vt vocatis ad se Pragensibus, ibidem Egræ, tanquam loco pacato tutoque & quasi medio, ideoq; vtriusque partis colloquio maxime apposito, religionis negocium iuxta concilii præscriptum tractarent. Venerunt Pragenses, & vna cum illis Procopius Thaboritarum insignis apostata & ductor, audiueruntque concilii postulata, quæ omnia ad concordiam continendam, & schismata, ac dissensiones coercendas tendebant. Prouocant statim aduersarii ad disputationem de scripturis, quasi de illis inter ipsos conueniret, cum palam voce alia, Thaboritæ, alia Calixtini loquerentur. Ille impudentissime, iuxta ac imperitissime meris scripturarum commentis, expositionumq; earum mendaciis veritati obstrepebat. Calixtini etsi modestius agerent, tamen ea agnoscere, per quæ reuincebantur, noluerunt, sacras literas ad defensionem sui instituti violenter trahentes, vtrique denique in cæca & obstinata pertinacia permanentes. Hoc tamen legatorum humanitas & comitas obtinuit, vt dogmata vtrique sua concilio descripta mitterent, & interim pacis inter se fœdera seruarent. Finita Basiliensi Synodo, quam pontifex Eugenius Martino succedens, ægre ratam habuit, quoniam ipse illi non interfuit, etiamsi accitus fuerit, Sigismundus Romam profectionem cum duodecim equitum, & octo peditum milibus parat, vt coronam Imperii à legitimo tandem pontifice accipiat. Introgressus Italiam, Venetis, qui cum Philippo duce Mediolanensium, cui ipse fauebat, bellum gerebant, subito impetu forum Iulium adimit, & Teruisium expugnat: nec vltra moratus, iter destinatum pacato inde agmine continuat, Senas properans à Florentinis oppugnatas. At Florentini aduentu Cæsaris perculsi, transitum Arni, ne illum traiicere queat, impedire parant. Eugenio quoque Pontifice qui Venetus erat, persuaso, vt subsidiarias illis copias cum Nicolao Tolentinate, copiarum duce, submitteret. Hic attentior ad rapinas & ad excursiones in agros Senensium faciendas, traiiciendi flumen, Senasq; perueniendi, facultatem Cæsari dedit. Reuocat subito pontifex Nicolaum, solutaq; militia, pacem diuulgat, & Cæsarem verbis benignissimis Romam inuitat, qui tamen Senis ad sextum [illegible] mensem substitit, id potissimum agens, vt bellum componeret: quo non succedente [illegible] per inducias transegit, venitq; Romam populo Romano expectatissimus. Sed & Pontifex nullum officiosus apparuit, vt qui Cæsarem è Vaticano, vbi coronam acceperat, vsq; ad pontem Hadriani comitatus fuerit. Roma digressus, Ariminum, Ferrariamq; & Mantuam deflexit, prætermisso Mediolano, quoniam Philippus eunti Romam cum auxilio, quemadmodum spoponderat, nullibi per viam occurrit. Mantuæ autem Ioannem Franciscum Gonzagam, qui Domini tantum titulo vrbi dominabatur, ad Marchionalem dignitatem euexit. Domumq; reuersus, nouas rursus copias aduersus Mahometem Bazahitis filium comparauit, qui Bosnam per suos crudelissime infestabat. Ipse sibi regiam Adrianopoli constituit, ad occurrendum opportunam, si quid grauius, vel a Constantinopolitano Cæsare, vel à rege Hungariæ ingrueret, quippe locum fere medium inter vtrorumq; fines obtinente. Bosnensibus igitur Sigismundo opem laturo, Satrapæ a Mahomete cum agminibus Turcarum missi obuiam se offerunt, partim fugam simulantes, & mox promptius resistentes partim cominus statim congredientes: atque in vtroq; casu instantibus Hungaris impares, id quod vno & altero prælio patuit. Nam angustiæ loci, totis confligi viribus non patiebantur, & Sigismundus non solum pugnæ ineundæ, sed locis quoque compluribus rursus in potestatem recipiendis, occupatus erat. Quæ mox omnia firmissimis præsidiis confirmauit commeatibus vndique aduectis, & ante discessum suum Turcis inde exturbatis. Sed deerat præfectus ad quem rege absente, cæteri omnes respicerent, qui prouinciam ab incursione Barbarorum tueri debebant, cum ecce tibi Pippus adest, è Florentia aduolans, vetus copiarum Sigismundi dux contra Turcas, ac ipsis quoque Hungaris probatus ob industriam, qua plus quam viribus excellebat, illiusque studio plerunque victor abiit. Atque hæc sane felix industria, in præsenti quoque præfectura eum prosequuta est, vt sæpius in Bosna vinceret, quam ipse hosti cederet. Et cum hoc ipso tempore à Germanis præterea desideraretur præsentia Cæsaris, vt eius authoritate & conspectu, lites, controuersiæque & bellorum terrore inter principes & vrbes, quæ se liberas appellarent, nec alii, quam Cæsari esse subiectas dicerent, tollerentur. Ne has quidem fraudare desiderio eorum voluit. Adueniens igitur omnes conuentus, quos per Germaniam indixit, celeriter obiuit, publicas principum controuersias cognouit, illasque summa æquitate diiudicauit, vrbes præsertim maritimas, armis tumultuantes sedauit, ipsum denique regem Danorum Ericum, diu cum principi-

Disputatio Egræ instituta nullo fructu.

Acta colloquii synodo offeruntur.

Expeditio Sigismundi in Italiam, anno 1431

Philippus Maria Vicecomes dux Mediolani.

Veneti, Pontifex, Florentini contra Cæsarem & Mediolanenses.

Sigismundus Romæ ab Eugenio imperator salutatus die Pentecostes.

Gonzagæ fiunt Marchiones Mantuæ anno 1433.

Philippus Florentinus anglice vocatus Pippus Sigismundi vegetatur Turcas cladibus afficit. Fuit è familia Strozziorum.

Germaniam pacatam reddidit.

Anno 1414.

cipibus Slesvicensibus contendentem, in pace continuit, sui interim non immemor, vt se, causamque suam illis contra Boiemos rebelles accuratissime commendaret. Nec dum enim rex Boiemiæ creatus erat, hæreticis ei contumeliosius insultantibus, omnique virium conatu prohibentibus, ne aliter hæreditatem regni adire posset, nisi hæresi prius illorum confirmata. Ad tantam Boiemorum insolentiam reprimendam, Germani operam suam & impensas perbenigne sunt polliciti, ac reipsa abunde præstiterunt, sed quod dicitur, & oleum & operam perdiderunt, quemadmodum supra commemorauimus. Nihil enim ex illorum præstanti auxilio, Sigismundus aliud consecutus est, quam vt Pragæ rex coronaretur. Cæterum bella, prioribus etiam immaniora sunt ei relicta, quippe non aliunde ad immanitatem procliuior, quam ab hæresi prolapsus, vt quæ non solum cum hominibus, sed cum ipso quoque Deo, instar Gigantum, quibus nihil immanius pugnare solet. Minime itaque mirũ, si nec homines, nec Deum reuereretur, sed vt serpens bellua, quam etiam Hannibal Italiam vastaturus vidisse fertur, quicquid obuium est, sacrum, profanumque impie proterat. Quanquam ad Hannibalem ex bellica laude Zisco aspirare nequeat, veruntamen ad Viriathum qui Hispaniam, ad Athenionem qui Siciliam, ad Spartacum qui Campaniam, insignibus latrociniis euastabant, proxime accedit. Sed iam tempus est, vt ad interruptam de bellis Thaboritarum contra Sigismundum narrationem, dum peculiari libello vitam eiusdem Sigismundi describimus, reuertamur, peculiariter etiam reliqua eius gesta subnectentes.

Sigismundo auxilio Germanorum Boiemico diademate cingitur.

Perniciosa ob religionem bella.

Zisco latronibus, non peritis Imperatorib. exæquandus.

a *Iurarunt Poloni in verba Sigismundi 14. annos nati Zolii, anno 1382. sub finem Iulii. Profectus in Poloniam Cosminum, Nabyssice, Cosminecium expugnauit. Zemonitum Iohannis fratrem Masouiæ ducem imperium detrectantem est aggressus. Sed mors Ludouici conatibus obstitit.*

b *Vilhelmus Leopoldi filius, qui ad Sempachum ab Heluetiis est interfectus, anno 1387. 9. Iulii.*

c *Ambæ Nicopoles interiecto Istro maior & minor Traiani & Hadriani victoriis celebres contra Dacos.*

d *Philippi Audacis filius nepos Caroli sexti regis Gallorum, auctor societatis Aurei velleris.*

e *Rex castris exutus Constantinopolim fugit, hinc Rhodum, postea per Dalmatiam delatus domum. Et Frossardus vetus Gallicæ scriptor historiæ, suis popularibus cladis acceptæ culpam tribuit.*

f *Nicolai & Iohanni filiis Ladislai Gazæ Palatini à Bano Croatiæ interfecti.*

g *Stephanus Vaynoda Transsyluanus Ladislai F. ob crimina lesæ Maiestatis obtruncatus in Sclauonico conuentu.*

h *Pseudopontifices.*

Petrus de Luna dicebatur Benedictus XIII.

Angelus Carratias Venetus Gregorius XII.

Balthassar Cossa Iohannes XXIII.

i *Bellum Bosnense Hernotæ Spalethii Ducis defectione ortum, auxiliante Mahomete Turca, qui postea Ikachum Bosnæ præfecit à Nicolao Macedonio monomachia obtruncatum.*

k *Pomeraniæ dux Ericus rex Daniæ factus contra ciuitates & Henricum Holsatiæ Ducem bellum gessit. Sigismundo arbitro victus rex, cum Slesuicensem Ducatum Daniæ adiicere ceu feudum suum vellet. Hic postea Hierosolymam religionis ergo profectus est.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS SEXTVS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI SEXTI.

Contentiones inter Pragenses & Thaboritas de ritibus Ecclesiasticis. Thaboritæ gradus & honores in scholis tribui solitos antiquari petunt. Pragenses omnes ritus Romanos obseruant solo calice adiuncto. Distichon in calicem Boiemorum. Thaboritæ minitantur discessum ex vrbe. Apostata summum in curia locum occupat. Nouum senatum priore abrogato instituit.

Dat potestatem diripiendi Monasteria. Aulam regiam expugnat sacris vestibus ludibrio habitis. Ebrii vissegradum inuadunt. Plurimi ex eis cæduntur. Thaboritæ Pragam deserunt. Castra metantur. Duce Ziscone Riczianum expugnant. Vndecim sacerdotes flammis absumpti. Vlrici Rosensis ditiones expilantur. caupo sacræ scripturæ contortor. Concionis eius summa. Rex alia ex parte in suam plebem grassatur. Vissegradum obsident Thaboritæ. Arci præest Ioannes Bizkouitius. Alimonia obsessi destituuntur. Cæsar impeditur quo minus opem ferat. Henricus à Crauor præfectus Moraniæ cæditur à rusticis flagellatoribus. Rex secedit Cuthnas dissimulans mœrorem ex sinistro prælio. Vissegradum capiunt Thaboritæ. Regem æmulum accersunt. Polonus Vladislaus recusat. Vitoldus Dux Lithuaniæ accipit. Sigismundum Korybutum patruelem vicarium præmittit. Tandem domum reuertitur neminem ex potioribus procerum suffragatorem cernens. Noua his sacerdotum vtriusque sectæ de ritibus & habitibus sacris consentio. Egrediuntur vrbe Thaboritæ. Coniugis horam prædatrices & locos muliebribus peruestigant. Fulsteinius nouæ arcis præfectus oppugnatur à Pragensibus. Dedit se. Arx flammis absumpta. Rex prouocatus non audet congredi: fugit in Morauiam. Zisco Pelsinam vexat. Induciæ. Consulitur rex Brunnæ moratus. Zisco ad Rabum altero quoque priuatur oculo. Flasca Thaboritas cædit, Hromanda præfecto & tribus presbyteris combustis. Noui Thaboritæ ad Strasnizium in Morauia emergunt. Velegradum spoliant: abbatiam succedunt. Episcopus Olomuzensis auxiliaribus Hungaris a Sigismundo missis omnes pessundat. Adamisæ dicti fuere. Et hos Zisco comprehensos exurit. Zisco cum Pragensibus Chumolouiam obsidet. Crudelitas ea vrbe patrata. Zacium, Slauam, Veronam, Brodam, occidunt, nemini parcunt. Cæteri metu perculsi sese dedunt. Archiepiscopus Vuestphalus nomen dat Thaboritis. Ad Iaromirium cæduntur: post deditos fide violata, pessime tractant. Cubnenses exorant Pragenses, vt sibi parcatur. Arcem Pragenses obsident. Induciæ, quibus exactis arce potiuntur: templa euersunt. Caroli monumento intacto. Cæduntur à Marchione Misnense Pragenses. Czasluuia conuentus de eligendo alio rege. Vitholdus accersi placuit. Morani dubii. Zisco nullum vult regem. Legati ad Vitoldum missi. Oppaniæ à Duce capti, Norbergam Cæsari mittuntur. Crux promulgata aduersus Bohemos. Pragenses irati Carlsteinium obsident. Iocus præfecti de hirco. Eluditur Pragensium conatus. Viginti millia Silesii irrumpunt in Bohemiam. Damnis datis non viso hoste domum repetunt. Crassina versatur in periculo, quod non persequitur Silesios. Principes, Electores ipsimet in Boiemos arma expediunt. Retrocedunt & illi re infecta. Sigismundus suis copiis domare vult Taboritas. Albertus dux Austriæ gener ascitus. Friderico Marchioni Cæsar dono dat totam ditionem Brandeburgensem, è Comite Ducem creat. Cuthnæ Cæsar castra locat. Adest Zisco. Rex magnam accipit cladem. Fugit Zisco. Brodam vsque vestigiis fugientium insistit. In Cuthnenses sæuitum. Iglauiam non tentat Zisco. Euantium Miglizium in Morauia capit. Cremsirium resistit cum Episcopo. Redit in Bohemiam. Paciscitur cum Ziscone Sigismundus, pollicitus Vicarii dignitatem in regno. Peste obit Zisco. Testamentum eius de pelle tympano obducenda.

E Boiemia repetit Hungariã Sigismundus.

POST assumptam Pragæ coronam Sigismundus, inde Cuthnas discedens, fœdus ibi cum suis de regno, Christianaque religione tuenda percussit, mandauitque, vt consilia belli communiter tractarent, dum ipse in Hungariam ad reparandas vires concedit. Interibi Pragæ nulla impiis pax, assiduo inter se, etiamsi alia deessent, de ritibus scholasticis aut ecclesiasticis contendentibus. Nam Thaboritæ nihil horum ferre poterant, vt se quisquam, qui populum doceret, *Artium Magistrum*, aut *Ciuilis Canonicique iuris doctorem* appellaret, quod eiusmodi vocabula, doctrinam à lege diuina prorsus alienam præ se ferrent. Dein vt quis sanctorum patrum scripta, tanquam authentica citaret, aut vllum aliud, quam veteris & noui testamenti verbum in ore haberet, nec alias vestes Missam celebraturus, quam suas, non verticem rasum, non manus chrismate vnctas, non calices argenteos aureosque, sed obuios quosque siue luteos, siue ligneos ad quem videlicet modum Apostoli vsurparunt, qui eodem habitu Missam, quo cœnam cotidianam inibant, eandemque sine vllis cerimoniis, quemadmodum & baptismum sine sale & oleo conficiebant, nullas imagines, nulla organa musica, nullas aquæ aspersiones, nullas auriculares confessiones, nullum eucharistiæ, aut mortuorum hominum cultum nouerant. Ad hanc regulam Pragensium quoque sacerdotes esse dirigendos clamabant. Contra illi ritum ecclesiæ veterem strenue defendebant, ac pro solo calice obtinendo solliciti erant, passimque illum in parietibus, in vexillis, in templis pingebant, vt haud inscite quidam adscripserit:

Contentiones in scholis & ecclesia Pragensi.

Thaboritarum dogmata.

Pragensium dogmata.

Tot

Tot pingit calices Boemorum terra per vrbes,
Vt credas Bacchi numina sola coli.

Scomma in pictos Boemorum calices.

Ergo dum se Thaboritæ à Pragensi senatu contemni vident, discessum inde minantur. Adest continuo apostata ille, qui ad diuam Virginem in arena, concionibus suis populum tenebat, & magna caterua stipatus, intrat in domum prætoriam, occupansque honoratissimum subsellium, iam hoc insolentiæ plenum fuit, istud vero facinus etiam audacissimum, quod sigilla sibi, quod claues reddi, perinde ac princeps senatus esset, iusserit, nouumque senatum pro arbitrio Thaboritarū, tam in vetere quam in noua vrbe instituerit. Qui quidem senatus, vt sibi ex suis, externisque amicos conciliaret, Pragensibus monasterium Zderasiense, Thaboritis autem monasterium diui Clementis diripiendum, demoliendumque permittit. Ad diui Clementis viginti sex demolitores ruina muri oppressi sunt. Qua clade nihil exterriti, Coranda ductore, sub signis & vexillis ad aulam regiam, omnium in Boiemia splendidissimum monasterium, hostiliter expugnandum vadunt, facileque expugnant, quia nemo illic erat, qui propugnaret. Nam monachi, qui sui cædem futuram senserant, si aduentum hostium expectassent, loco illo, rerum omnium copiosissimo relicto, fuga saluti suæ consuluerunt, putantes copia illa contentos hostes, in ipsum monasterium elegantissimum non sæuituros. At illi fortunis omnibus, aut interceptis, aut corruptis, postremo ignem ædificiis aliquot in locis subdiderunt, bustumque ex Basilica fecerunt. Ac tandemum ex vino in cellis hausto temulenti, vestibusque sacris per ludibrium induti, quasi strenue re gesta, cantantes iubilantesque Pragam reuertebantur.

Concionator Thaborita nouum Senatum instituit.

Splendidissima monasteria flammis absumpta.

Duranteque adhuc furore, arcem Vicegradum noctu aggrediuntur. Sobrii illam, & ad omnes impetus vigilantes obtinebant, ii vt vesaniam madidorum incenderent magis, metum simulant, nullum in stationibus, nullum pro muris excubitorem ostendunt, sed patiuntur illos vsque ad portam arcis subire, quam vbi excindere parant, alii saxa ex muro prouoluunt, alii porta aperta impressionem faciunt, temulentosque velut pecora trucidant aut fugant. Cæsorum octoginta notabiliores, ab amicis intra vrbem funerati sunt.

Thaboritæ ad Vicegradū vino sepulti trucidantur.

Post hæc Thaboritæ vasa colligunt, & agminatim Praga abeunt, querentes de Pragensibus sacerdotibus, quod impedimento essent, quo minus in vnam coirent superstitionem, egressique vrbem, Ziscone summum agminis ducem constituunt, vnanimiter male cum illo cogitantes, fœdusque paciscentes aduersus sacerdotes & populum Dei, qui ecclesiam Catholicam vti matrem agnoscebant, volentes illam ita disperdere in regno Boiemiæ, vt ne nomen quidem Catholicorum amplius memoraretur, sed Thaboritæ, vbique locorum vt caput suum cum Synagogis suis extollerent.

Thaboritæ duce Zisca cum exercitu discurrunt.

Hoc igitur animo progredientes, castellum Riczianum, in quo multi inerant Catholici viri mulieresque, obuium habuerunt, datoque ad expugnandum signo, breui illud capiunt, in ipsos captos pro libidine sua defæuientes. Inter illos vndecim sacerdotes erant, cuncta se facturos promittentes, quæ Zisco iuberet, calicem se propinaturos, ritum Thaboritarum suscepturos, militiam cum illo obituros: at ille vinctos in vaporarium deduci, & omnes comburi mandat.

Riczianum expugnatur.

Nactus deinde in arce Pribenicia Hermannum monachum, qui se Episcopum suffraganeum cognominabat, quanquam Thaboritarum nonnullos consecrauerit, quia tamen metu adactus id fecisse videbatur, pertractum ad piscinam submersit. In oppido autem Vodnana, quotquot sacerdotes reperit, viuos in fornacem calcariam proiecit.

Suffraganeum Zisca aquis suffocat.

Vertit hinc iter ad peruastanda Vlrici Rosensis bona, quod ille, præter alios Thaboritis aduersaretur. Huius rei pœnas coloni cædibus, eorumque pagi & vici incendiis luerunt.

Ditiones Vlrici Rosensis vastat.

Receptum præterea ibi oppidum Prachatice violenter, in quo CXXXV. oppidani in platea occurrentes, flagellis Thaboritarum ferratis contusi, obtritique sunt, gloriantium, aream Domini se purgare. Confugerant ad sacrarium cum sacerdotibus LXXXV. viri inermes, manus in cœlum tendentes, voceque flebili supplicantes, vt eis tempus viuendi, pœnitendique prorogaretur, simulque pollicentes, eadem se dogmata cum Ziscone professuros. Respondit ille, *tempus vltionis, non autem misericordiæ instare*, admotisque malleolis & sarmentis, incendium suscitat, quo deflagrarunt ad vnum omnes.

Prachatice direptum.

Sacerdotes cremati.

Paulo ante vero concionatores Thaboritæ, conciones prorsus sanguinarias de vltione habebant, auctore quodam Venceslao caupone, qui plura cæteris, de lege noua, veterique memoriter narrare, & ad id, quod Thaboritis placebat, detorquere solebat. Is iam in hoc ipsorum præsenti seculo consummationem instare asseuerabat, in qua Christus occulte sicut fur

Venceslaus caupo concionator, auditores ad vindictam extimulat.

venturus esset, ad regnum suum, hic in terris reparandum instaurandumque, pro quo oramus cottidie, *Adueniat regnum tuum, & in hoc aduentu*, inquit, *non erit tempus gratiæ sed vltionis & retributionis, & igne & gladio, aduersus legis Christi aduersarios, quos necesse est tertre, septem illis plagis nouissimis in Apocalypsi commemoratis.* Thaboritas autem esse angelos ad illas exequendas à Deo missos. *Maledictus itaque ille, qui manus suas in sanguine peccatoris non lauerit, illasque cæde impiorum non sanctificauerit, siue ille sacerdos, siue vnus è plebe fuerit.* Sic rursus ad desolandas euertendasque villas, pagos, vicos, ciuitates, suos animabat, Scriptum esse inquiens, quod hoc ipso vindictæ tempore, qui in Iudæa sunt, fugere debent ad montes, ad quos tandem? nisi ad eos, in quibus fideles Thaboritæ habitant, securi à plagis quæ manent illos, qui vicos, castellaq; & vrbes, extra quinq; duntaxat, non deseruerint, destruxerint, combusserint, quando in illas amplius nec Dominus, nec Deus, aut quisquam alius ingredietur, idque breui futurum esse dicebat, rursus scriptura attestante, & adhuc pusillum, & nõ erit peccator, quæres locũ eius & non inuenies, mansueti autem, quales se dici volebant, cum omnibus feris essent ferociores, hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Quid itaq; mirum, si sub tam impiis ac plane belluinis rectoribus, templorum, oppidorumq; incendia, agrorum deuastationes, hominum cædes, carissimatum rerum direptiones, & alias miserrimas calamitates, misera Boiemia sustinuerit? His malis velut quidam ærumnarum cumulus accessit, quod à rege quoque suo vastabatur, postquam male sani, diæta curari nolebant, ad Chirurgiam illo descendente. Obetrabat autem rex tunc è Pannonia cum Hungaris rediens, circum Czaslauiam, Coloniam, Nymburgam, Liromeritium, & alias ciuitates, fidem ei seruantes, ac interim vires maiores vndecunque potuit colligebat aduersus Pragenses, qui Zatcensibus, Launensibus, Slanensibus sibi adiunctis, arcem Vicegradum ab omni parte obsederant, vt obsessos à commeatu excluderent, sed deerat illis, cuius authoritate imperioque rem gererent Itaque celeriter ad Hinconem Crussinam, & Victorinum à Kunstat, nuncios mittunt, simulque Thaboritas rogant, vt subsidio veniant, quibus venire aspernantibus, Crussina & Kunstat cum Orebitis affuere, omniumque consensu præfectura belli ad vtrumque delata est. Qua illi suscepta, locum castris propius arcem in valle vinearum, vnde ad diuum Pancratium ascẽditur, delegerunt fossaque illum & vallo circum muniet unt. Nam & arx magnam munitionem continebat, non opere solum, verumetiam virtute defensorum, quibus Ianus Bozkouitius ex Morauia præfuit. Itaq; ex arce, in opere distentas eruptiones, crebraq; sed minuta intercedebant prælia, ex quibus modo hi, nonnunquam illi superiores discedebant. Adhibitæ dein ad murum arcis concutiendum, vna & altera balistæ, quibus maiora saxa iaciuntur, sed totidem ex arce bombardæ appositæ, vna cum balistis disturbatis, tortorem quoque occiderunt. Eodem tempore, ab altera arce telum ex maiore bombarda in veterem Pragam iactum, vno ictu quinque homines interfecit, inter quos mulier prægnans erat, cuius fœtus ventre euolutus, tantisper fuit superstes, dum tingeretur. Obsidione diu perseuerante, scribunt obsessi ad regem, qui tunc Beronæ erat, tertio à Praga lapide, inopia commeatus se laborare, qui nisi intra mensem suppeditatus fuerit, actum de se iri. Rescribit per eundem tabellarium rex, non commeatum modo, sed obsidionis insuper solutionem illis adfore, si ad tertiam hebdomadem fortunam præsentem fortiter tolerauerint, ac mox in Morauiam suos extrudit, qui præsidi Morauiæ dicant, vt impetio regis nobilitatem & plebem armet, atque sine vlla dilatione obsessis succurrat. Ipse Lythomiritium festinat, vt naues inde Beronam curribus auehat, quibus vti posset ad commeatum in arcem transportandum. Sed adeo omnia loca per terram & aquam stationibus obsessa, aut cathenis impedita erant, vt omnis conatus frustra caderet. Præterierat iam sesquimensis, ipsique obsessi consumpto omni frumento, equina tantum carne, non cuiuis salutari, vitam sustentabant, Illa quoque deficiente, inducias cum Pragensibus ineunt, hac lege, *vt si ad festum diem omnium Sanctorum ad horam quindecimam rex ipsis auxilium non attulerit, se illis arcem bona fide tradituros.* Quo rex cognito, ad arcem nouam, vno milliari à Vicegrado distantem pridie eius diei, quæ præstituta deditioni erat, cũ suis copiis venit, sed placuit in crastinũ differri profectionem, vt illis quoque significare per literas posset, qui in altera arce præsidia habebant, quid facto opus esset. Scriptũ inerat, *vt distinenda manus hostium causa, bene mane impetum in domum Saxonum facerent, illamque expugnarent, aut incenderent. Nam se quoque tempestiue venturum, Pragensesque aggressurum esse.* Has literas in itinere cum Pragenses forte intercepissent, consiliumque regis cognouissent, nouam, veteremque & minorem

Peruersa scriptura deprauatio.

Sigismundus vltionis interest.

Vicegradum Pragenses obsident ducibus Crussina & Kunstadio.

Ianus Bozcouitius Vicegradi præfectus.

Laborant [illegible] obsessi [illegible] commeatus.

Auxilia cogit Sigismundus.

Paciscuntur Vicegradenses cum Pragensibus.

Litera Sigismundi intercepta.
Consilia prodita.

minorem Pragam cum manu delecta occupant, totamque noctem in armis excubant, aduentum regis expectantes. Qui tametsi serius, quam oportuit, vix duabus horis apparuerit, obsessi tamen ab eruptione contra Pragenses sibi temperabant, ne fidem illis datam violarent. Appropinquante rege, munitionibus extra portam magnis operibus excitatis, densisque flagellantium stationibus instructis, Henricus a Crauar Morauiæ præfectus regem adit, à pugna illius diei eum dehortaturus, quando nulla ex arce Vicegradensi subsidia adesse videret, inquiens: *Noui ego rex, flagelliferos istos rusticos, ac nimis metuo, ne multum vapulemus, si intempestiuam cum illis pugnam statuerimus.* Commotus hoc dicto rex: *Et ego*, inquit, *noui, vos Morauos esse meticulosos, non ideo tamen deterrebor, quo minus rusticos illos cum fortibus viris hodie aggrediar.*

Morauiæ præfectus timiditatis insimulatur.

Tum Henricus & præterea duodecim insignes Morauiæ proceres, equis desilientes. *Hic dies*, inquiunt, *testis erit cuiusque fortitudinis & metus, prout quisque strenue pugnauerit, aut turpiter fugerit*: vaduntque in primam aciem ad congrediendum cum hostibus, in qua vitam prius omnes amittunt fortissime dimicantes quam loco demigrant, cæteris vndique fugientibus extra quadringentos, qui vna desiderati sunt, & insepulti relicti, prohibentibus hæreticis sepeliri orthodoxos.

Cæsus Sigismundi exercitus.

Mox arcem ingressi, prophanarunt in illa templa, vastauerunt altaria, polluerunt palatia, denique desertam reliquerunt in pomorum custodiam.

Arx vastata.

Rege cum Hungaris ad nouam arcem confugiente, & inde ad montes Cuthnenses se conferente, vbi ad dissimulandum ex clade accepta dolorem, capiti sertum viride imposuit, lætaque facie, conuiuium cum honoratioribus iniit, dein equites misit, qui ad prædas agendas, ex bonis Victorini Kunstat, & fratris eius, qui societatem belli cum Pragensibus & Thaboritis confirmarunt, excurrerent.

Dissimulat cladem Sigismundus.

Ac ne similiinopia annonæ, quali prius sui, in altera Pragensi arce conflictarentur, copiosissimo illos commeatu instruxit. At Pragenses cum Thaboritis, in mutandis, nouandisque rebus inquieti, de rege nouo deliberant, quem Sigismundo æmulum opponant, maior factio in Polonum inclinabat, equestribus copiis potentem, & Sigismundo non valde amicum: contra Nicolaus Hus cum quibusdam Thaboritis pugnabat, ne extra Boiemiam rex quæreretur, ignarus consuetudinum regni, ac præcipue ipsorum religionis, cuius conseruandæ gratia alio rege opus sit.

Vladislaus rex Poloniæ Sigismundo in Bohemico regno opponitur.

Anno 1421.

Vicit frequentior numerus missique legati sunt ad regem Poloniæ, qui regnum præterea Boiemiæ ad illum deferrent. Quibus ille breuibus respondet: *Se regno, quod in præsens habebat, contentum esse, vt in amque vni illi satisfacere queat. Cæterum regno Boiemiæ, quod sciat ab ecclesia propter hæresin condemnatum esse, nihil se egere.*

Oblatum regnũ repudiat.

Vaduntilli ad Vitoldum Lithuaniæ ducem, non ita religioso stomacho præditum, vt regnum propter crudam nonnullorum religionem concoquere non posset, oblatum illud sibi prompte suscepit ac protinus cum ipsis legatis Sigismundum Korybuthum affinem suum ire in Boiemiam ad accipiendum regni possessionem iubet, additis ei delectis equitum turmis.

Vitoldus dux Lithuaniæ misso Korebutho suscipit.

Eum Pragenses & Thaboritarum complures læti excipiunt, gaudentes de equestrium copiarum accessione. Cæterum [a] Korybuthus, cum nullos præterea ordines insigniores adesse videret, qui comitiis indictis Vitoldum regem Boiemiæ declararent, non diu Pragæ moratus est, sed retro, vnde venit, abiit. Rursus altercantibus de ceremoniis Thaboritis, cum viderent Pragensium sacrificulos ritu veteri sacris vestibus ornatos sacra facere, corpus Christi manibus attollere, illudque cernuos venerari, qua in re impedienda, multo adhuc magis Thaboritæ mulieres quam viri molestæ erant, tum procacius illudentes, tum impudentius incursantes, vt sacrificuli deposito alieno, ad suum redirent vestitum, & ita demum calicem propinarent. Id cum impatientius ferrent Pragenses, discedunt vrbe Thaboritæ, ad populandos aduersariorum pagos & vicos, cum mulieribus, sicut prædarum, ita latrocinii participibus.

Lis de ritibus sacris inter Pragenses & Thaboritas.

Nam quod ad spoliandum suum sexum attinuerat, has sibi plerunque partes sine viris assumebant, scrutantes in nudo etiam corpore, locos muliebres, ne quid in illis auri aut argenti abstruderetur. Sed abeuntibus etiam Thaboritis, Pragenses non omiserunt arcem Vicegrado vicinam, propter crebras excursiones in eos, qui Pragam cõmeabant, aut inde migrabant, cum exercitu & machinis oppugnare. Fulsteinus arci, cum bene firmo præsidio præfuit, atque illam egregie longo tempore rutatus est, expectans regium subsidium aduersus tantam Pragensium vim, cui se longe imparem cognoscebat. Quo nimis diu tardante, oblatam sibi à Pragensibus conditionem recepit, vt si arcem illis per deditionem traderet, incolumis cum omnibus militibus, rebusque insuper suis saluis, ad sua rediret.

Fulsteinus nouam arcem tradit Pragensib.

Præmittere ille currus reculis oneratos incipit, cum repente turba Pragensium incon-

dita, in illas velut in prædam suam inuolat, clauditur continuo arx, nulla prorsus dein excusatione admissa, cum Fulsteinus diceret, *perfidis nihil esse credendum.* Hoc dicto irritati, subeunt muros, scalas admouent, conscensum magno conatu parant, sed tanta vi & clade repelluntur, vt amplius ducenti ex illis caderent, occiderenturq;. Mox ad cuniculum fodiendum versi, tanquam aditum illis in arcem subterraneo itinere securiorẽ præbiturum: sed ibi quoq; Fulsteino ad omnia vigilante, clades eos excepit, octodecim fossoribus oppressis, ac cuniculo penitus obruto. Denuo igitur de arce dedenda agunt, iurantes, fidem, quam dederũt, se inuiolatam seruaturos, ita videlicet, vt omnibus cum ipso præfecto equitibus liceat, cum equis & armis, ac similiter pedites armatos libere, quo quisque voluerit, discedere. Pragenses arcem ingressi, solito tunc sibi more in sacra prophanaque impetum faciunt, & postremo ignem arci subiiciunt. Interea temporis

Zisco monasteriis inuertendis incumbit.

Zisco, monasteriorum vastator & euersor, in Pelsinensi regione versabatur, ibiq; Chotiessouiam, & Cladronam, Plassoniam, tria bene peculiata monasteria, pulsis inde regiis præsidiis expugnauit, & quartum in oppido Rokyezana euertit, omissaque oppugnatione oppidi, quod Misam vocant, arcem Bohusii Swambergi, cui Crastikow vocabulum, inuadit, ac vi recipit, cum sex continuas horas circa oppugnationem vnius turris consumpsisset. Hinc Tachouiam profectus, suburbio oppidi potitur, illoq; mox ab oppidanis incenso, magnam equorum plaustrorumque iacturam facit. Et quoniam imploratus rex, qui tum in Boiemia erat, in auxilium ciuibus aduentabat, non est ausus aduentum eius expectare, sed relicta obsidione, Pragam auxilia petitum misit, quibus regem de campo cedere, & ad mœnia velut illius latebras fugere cogeret. Rex tum Cladronam oppugnabat, auidus recuperandi illius monasterii de manibus Thaboritarum, cum certior fit, Ziscонem equestribus & pedestribus copiis instructum appropinquare, vt acie cum rege congrediatur, satis intempestiuo regi tempore, quare etiam nocte insequenti rex castra sua incendit, & ad Morauiam versus iter facere cœpit.

Rex fugit ab exercitu Zisconis.

Pelsinam Zisco oppugnat.

Tum Zisco ad capiendam Pelsinam se cum omnibus viribus contulit, potiri se magnitudine copiarum ciuitate, circum vndique obsessa, posse sperans, auxitque spem captum suburbium cum molis frumentariis. Sed præter ciues, magnus nobilitatis numerus aderat, qui Pelsinam, tanquam in tutissimum salutis receptum confugerant, ibique vitam suam tutari destinauerant. Quod quidem strenue executi sunt, eo redactis hostibus post cæsum Pragensium præfectum, vt priores facerent induciarum mentionem, intra quas Pelsinenses, aut quatuor illis capitibus à Pragensibus & Thaboritis descriptis subscriberent, de caliceque biberent, aut nouum, & multo grauius bellum futurum expectarent. Plane se ad vtrumque, & per tempus responsuros Pelsinenses receperunt.

Pelsinenses auxilia regia implorant.

Nec morati ad regem de corpore suo Brunnam legant, qui rem gestam illi explicent, & sententiam ciuium de retinenda veteri religione exponant, implorentque ab illo transactis induciis, si Zisco redierit, subsidium. Qui quidem Zisco tunc grauiter videlicet ferens, arcem Rabii, quam nuper occupauerat, sibi ab aduersariis esse interceptam, ad eam recuperandam cum suis Thaboritis deflexit, castrisque è regione arcis collocatis, & militibus ad illam oppugnandam ordinatis, ipse ad arborem pyrum substitit, vt militum operam specularetur, qui ex arce telorum multitudine repugnabant.

Alter oculus Zisconi excussus.

Forte euenit, vt vnus illorum ex bombarda tela torquens, pyrum illam adeo concuteret, vt frustillatim dissiliret, ac fortuna ita volente, alterum Zisconi oculum quem reliquum sanum obtinebat, paruo frustulo eriperet. Videlicet cum ipsa cæca esset, alumnum quoq; cæcum habere voluit, nimirum cæcorum ducem. Per id fere tempus aduersam illi quoq; Thaboritæ fortunam senserunt, qui Chotiborium & Prelauczium oppida, firmis præsidiis & munitionibus tenebant, ac magnis incommodis Cuthnenses ac Chrudimenses vexabant, à magistro monetę, cui Flasca cognomen, expugnati, partimq; in loco cęsi, partim captiui abducti.

Male actum cum Thaboritis.

In Chotiborio amplius mille ceciderunt, pręfectusque eorum Hromada, cum tribus presbyteris sacrarum vestium illusoribus, Chrudimam pertracti, in medio foro combusti sunt. Cuthnenses vero, quos Prelautzii viuos comprehenderunt, numerus illorum fuit ducenti viginti quinque viri, hos omnes in puteis suffocauerunt.

Thaboritarum dogma in Morauiam peruasit.

Ad eam vsq; diem Morauia intacta ab hæresi & factionibus Thaboritarum fuit, in secessu tandem insulæ, quam sibi Mora fluuius non longe ab arce Strasnicia fecit, noui emersere Thaboritæ, errores veteres ab externis Piccardis mutuatos innouantes, *ne quis ante sacramentum altaris venerabundus procidat, cum ibi corpus Christi minime adsit, vt pote in cælum cum carne & anima translatum, sed panis duntaxat & vinum remanet, quale sumere quisque de plebe suis manibus potest: nec enim presbyteri manus, quam idiotæ dignior,* & alias præterea vo-

ces

ces blaſphemas illoto ore contra verum corpus Chriſti expuentes, vomenteſq; Hi magno breui numero aucti, ne ſteriliorem aliis Thaboritis religionem colere viderentur, certatim ad diripiendum atq; euaſtandum nobile & opulentum in proximo monaſterium, quod Velegradum appellant, proſiliunt, cuius ſpoliis non contenti, Abbatem præterea, opinione hominum virum ſanctum, cum ſeptem aliis ſodalibus flammis exurũt, ablatiſq; rebus, quas inuenerant, ad inſulam reuertuntur. Iohannes tunc Pontificem in Morauia agebat, Ferreus cognominatus: poſtquam enim præſidio religionis tutum ſe eſſe non videbat, ferro & armis ad retundẽdam impiorum vim, vti ſolitus erat. Is ſecum multis in Morauia & in Auſtria conſentientibus, inſulam illam aggreditur, quam non modo Thaboritæ, ſed vicina quoq; nobilitas, ſectæ nouæ fauẽs, ita propugnabat, vt expugnari non potuerit: quo rex accepto, ſex millia equitum ex Hungaria in Morauiam ſubmittit, præcipitq; vt Petri Straſnicii, Haſconis Oſtrouienſis, Boczeconis iunioris à Kunſtat, qui præcipui fautores habebantur, bona quam latiſſime populentur. Hoc demum terrore perculſus impiorum cœtus, deſerta inſula diſſipatur, maiore ex parte in Boiemiam dilapſus, vbi Piccardorum vocabulum retinuit, eorum, qui Curios ſimulãt, & bacchanalia viuunt, ſi tamen vnquam eiuſmodi bacchanalia extiterunt, vt in illis viri mulieresq; nudi perpetuo incederent, ipſi Adamitas ſe cognominabant, ab Adamo, qui in ſtatu innocentiæ cum Eua ita ambulauerit, in eodem ſtatu ſe ſtare dicentes, quoniam legem Dei non tranſgrediantur, ſicut ille tranſgreſſus, vt opus ſit veſtibus, ſed illam defendant, vt iure optimo naturæ opus implere debeant, de liberis procreandis, de quacunq; placeret muliere, ſine vllo delectu. Qui ex iis continentiores, matrimoniiq; tenaciores videri volebant, nihilominus hanc licentiam vſurparunt, vt vxor quouis in loco ſacro aut profano, item clauſo aut aperto, marito poſtulanti debitum redderet, diuortiumq; ferre cogeretur, ſi vir fœcundus, ipſa autem ſterilis aut ſenex eſſe comprobaretur. Quis non miretur, Ziſconem in maximis ſceleribus verſantem, omniaque alia enormia admiſſa tolerantem, hanc tamen plus quam Cynicam obſcœnitatem ſuſtinere non potuiſſe, adeo vt cæcus iam factus cum audiſſet, quinquaginta viros fœminaſq;, & inter has duos presbyteros de cœtu illo comprehenſos eſſe, ad pagum Klokot dictũ, in medium prodierit, comburiq; omnes iuſſerit: deinde inito cum Pragenſibus belli conſilio, placuit, ne quam bene gerendæ rei occaſionem, rege abſente omitterẽt; præſertim in ciuitatibus oppugnandis, & ad calicem redigendis, quæ præſidio regio tenerentur. Primo igitur vadunt ad expugnandam Chomutouiam, auxiliis Miſnenſium refertam, magnaque ſuorum cæde illius potiuntur, vnde in ſæuitia efferati, ad tria millia ciuium, aduenarum, presbyterorum, Iudæorum in illa interfecerunt. Sæuitum præterea à mulieribus Thaboritis in matresfamilias & puellas, quas promiſſa ſalute extra ciuitatem eductas, ſpoliis & igne in tuguriis vinearum ſuccenſo, ita vt ne prægnantibus quidem parcerent, combuſſerunt. Inde Zatzium & Slanam itum, vt reliquias aduerſariorum calicis ex vtraque ciuitate expellerent. Quo confecto, Betonam adoriuntur, in quam complures Pragenſium exules cum xxxvij ſacerdotibus & monachis, ac tribus inſuper artium liberalium magiſtris ſe incluſerant, dum præſidio & mœnib. fidunt, ſed breui expugnati, omnes ab igne conſumpti ſunt, præfectus autem vrbis, de turri, in quã perfugerat, proiectus. Firmo item Germanorum præſidio à rege impoſito, Broda occupata erat, foſſiſque & mœnibus cincta, ſed aderant Pragenſibus machinę & tormenta, Ziſconis vero militibus ea audacia, vt ſpretis vulneribus & cædibus, peruia ſibi facerent etiam, quæ erant inuia. Tranſcenſis itaque mœnibus, portiſque reſeratis, obuios quoſque in plateis aut in foro flagellatores flagellis concidunt, templum quo Germani confugerant inflammant, quorum plures quam ducentos flamma illa exhauſit. Hoc terrore conſternati Melnicenſes, Cautimenſes, Nymburgenſes, Colonienſes, Cziaslauienſes, miſſis ad Pragenſes oratoribus, pacem orabant, ſeque ad quatuor illa capita Pragenſium ſeruanda, & ad calicem propinandum atque bibendum obligarunt. Cæterum nihil lætius à Pragenſibus acceptum, quam quod Weſtphalus ille Conradus, qui ſe pro archiepiſcopo gerebat, manus ſuas illis dederit, ſeque fidei illorum commendauerit. Certiores mox facti, Iaromirium oppidum, Morauiam verſus ſitum, diligentiſſime tum à Boiemis, tum à Morauis, ſub præfecto Morauo ex familia procerum Boskouiira, muniri: eo exercitus ducunt, & mœnia ingenti ac pertinaci impetu inuadunt, quippe ab ortu ſolis vſque ad meridiem illum continuarunt, tanta ſuorum occidione, vt Pragenſium plus minus ſeptingenti, Thaboritarum autem noningenti deſiderati fuerint. Minus poſthac ſe oculi ad circumuallandum oppidum ſe dederũt,

Velegradũ Morauus Thaboritæ ſpoliant & incendunt.

Iohannes in ordine epiſcopus trigeſimus ſecundus Olmuzenſis.

Delentur Thaboritæ in Morauia.

Adamitæ.

Promiſcui concubitus Adamitarum.

Adamitas à Ziſco deteſtatur, multos eorum exurit.

Chomutouia expugnata.

Mulierũ Thaboritarum crudelitas.

Brunna exuſta.

Broda cremata.

Reliquæ Vrbes ſeſe dedunt.

Archiepiſcopus Vueſtphalus in partes tranſit Pragenſium.

T

mox ad colloquium obsessos inuitarunt, Pragensium loquente præfecto, futuram statim obsidii solutionem, si quatuor capita agnoscere voluerint. *Nihil nobis*, respondent, *cum vestris capitibus errore plenis, nos vnum ecclesiæ caput, sicut vnum regem nostrum agnoscimus. Cæterum si liceat viris mulieribusq; cum ipsis pueris incolumibus exire, & tantum cuilibet recularum secum auferre, quantum dorso gestare queat, de ciuitate se Pragensibus, non autem Thaboritis concessuros.* Obstringunt fidem ita se facturos, sed perfidi non faciunt. Nam ipsum præfectum Pragam captiuum deduci iubent, viros mulieresque etiam ipsis vestibus despoliant, ac plures virgines nudatas in flumine submergunt. Dein alias in transitu ciuitates Morauis vicinas metu aut vi accipiunt, nempe Mutham, Policzkam, Curiam, Trutnouiam, in quibus omnibus monasteria demoliuntur, monachos deprehensos exurunt, iterque porro dirigunt ad recipiendos montes Cutbnenses, eorumque oppidum opprimendum, sed tempestiue montani ab omni parte se destitutos videntes, illis occurrunt, rogantque Pragenses, ne argentarias, regni totius Gazam, pessundatum eant, vnde sibi regnoque plus quam inimicis noceant. Instant Thaboritæ ad exitium illorum, crimini dātes, nullibi locorum plures eorum fratres turpissima morte interiisse, quam in montium puteis. At illi orare Pragenses perseuerant, vt totius regni vtilitati, quam priuato aliquorum odio magis consulant, spaciumque sibi deliberandi dent ad manendum, aut secure emigrandum, prout vetus aut noua religio cuique ipsorum cordi fuerit. Iterum fidei promissa intercesserunt, iterumque perfide violata sunt, retractis violenter qui inde abibant, & plerisque auribus aut nare mutilatis. Tot rerum successibus Pragenses erecti, molestissime ferebant, vnam solam Pragæ adhuc superesse arcem, quæ supra caput illis immineret, velut iugum minitans. Ad illud igitur excutiendum, arcis oppugnationem decernunt, mox illam obituri, si non anteuertissent, de induciis transigere. Qui præpositi à Rege arci erant, ex vtroque ordine, procerum, equestriumque, ij perspicientes, arcem se contra tantam multitudinis vim tueri non posse, & periculum instare, si impetu capta esset, ne ad eum modum, ad quem Vicegradum fœdissime cum ipsis templis demoliretur, eiusmodi transactionem inierunt, *vt à festo Vrbani die, vsque ad tertiam hebdomadem vtrinque durarent induciæ, intra quas nemo arcem ex vrbe, nisi admissus ingrederetur, nec item ex arce in vrbem, & si interea temporis rex adueniat, vt nec ille recipiatur, nisi tribus millibus equitum fuerit stipatus.* Die induciarū instante nec in Boiemia rege apparente, dum externa quærit auxilia, quæ plerunq; tarde inueniuntur, Pragenses incredibili lætitia arce potiuntur, illiq; centum ex veteri, & rursus centum ex noua Praga custodes præponunt, inuiolatamque relinquunt, quod quidem vehementer displicuit Ioanni apostatæ, qui vnus plus multiloquio apud plebem quam tota Praga imperio potuit. Signo itaque solito per tintinnabulum dato, multitudinem quantam vult breui contrahit, illamque in arcem rapit, vt eam spoliet omnibus ornamētis, quibus exornata, præsertim ad ædem Diui Viti erat. Intromissa turba, portis perfractis, cum aris, cum simulachris, cum imaginibus precio & arte nobilibus atrox prælium init. Nihil enim intactum, nihil incorruptum reliquit. admoliri dein templo manus iubet, à Carolo Cæsare (vti diximus) elegātissime ædificato. Sed hic rixa inter ipsos, qui iussa capescere debebant, orta, saluti templo fuit, vt in memoriam Caroli de regno optime meriti, incolume permaneret. Apostata vbi videt cupiditati suæ non fieri satis, furorem in simulachrum aselli, cui Christus manu in cœlum sublata insidebat, effudit, frustatim illud comminuens, dum prius illi Misnam versus conuerso, scurriliter insultasset, inquiens: *Tu si es Christus, benedic Misnensibus, & adsis illis subsidio.* Sed non longe aberant Misnenses, qui pro eiusmodi benedictis Pragensibus malefacta referrent. In eam spem Pragenses venerant, se eadem facilitate fortunaque ciuitates à plaga occidentali, qua nuper ab orientali recepturos. Magnis igitur copiis coactis, & præterea Zatzensibus, Slanensibus, Launensibus sibi adiunctis, Belinam ciuitatem bene munitam, oppugnatum vadunt, quam sine labore sineque vulnere per proditionem accipiunt: cognitoque, Pontem ciuitatem vna cum arce valentissimo Misnensium præsidio esse prouisam (nam Rex Sigismundus Pontem & Austiam ciuitates Marchioni Misnensi tuendas, interimque fruendas dederat) augent vires, præsertim equestres, vt si ad pugnam veniretur, repugnare commodius possent. Ponti appropinquātes, maiorem arci terrorem quam ciuitati iniecerunt, defensoribus in arce adeo nutantibus, vt deditionem facere parati essent, si illā Pragenses æqua conditione recipere voluissent. Mox visis Marchionis antecursoribus, & non paruo puluere, quem vicini Pontēsibus, Chualus, Decinius, Nicolaus Chudobius cum suis cohortibus excitabant ad ferendum

obsessis

Marginal notes: *[illegible] se dedidit.* — *Post sese dedit.* — *Fines Morauiæ populantur.* — *Cutbnensibus parcunt Pragenses.* — *Arx Pragensis superior obsidetur.* — *Induciæ pactæ.* — *Arx Pragensibus tradita. nō cum alta a furore populi mansit.* — *Caroli templū incolume seruatum.* — *Misnēses illusi.* — *Occidentalem Boemiam incommodāt Pragenses.*

obsessis auxilium properantes, alacritatem non defendendi solum, sed pugnandi quoque induerunt. Initaq; est vtrinq; pugna, sine vlla partium dilatione, nisi quod Boiemi valde Misnenses contemnebant. Simul atque congressi sunt, tantus subito ad primum impetum pauor aciem Pragensium incessit, vt post cædem paucorum non sensim cederent, sed effuso cursu fugerent omnes: in qua fuga haud secus atque pecora trucidabantur sine vllo vindictæ solatio, poteratque deleri persequendo totus Pragensium exercitus, si Marchio insidias non timuisset. In hoc deinde omnes ordines vna mente cōsensere, vt data fide publica, vtriusque factionis fautoribus, Morauis quoque accersitis, Czislauiam conuenirent, de summa rerum consultaturi, fitq; consultatio ista in Regem contumeliosissima, quasi tam magnanimus rex, quam erat Sigismundus, vlla contumelia de statu suo deterreri potuerit. Maior tamen Boiemorum pars cum Pragensibus contra eum censuit, vt regnum ei abrogaretur, ac legati rursus ad Vitoldum mitterentur, qui eum Regem salutarent, & vt in regnum mature veniat, inuitarent, tametsi Morauí extra paucos indignum sibi videri dicerent, vt fidem Sigismundo, tanquam hæredi datam, mutare, ac se nouo sacramento Vitoldo, quem nunquam viderint, obligare deberēt. Nam Zisco nullum potius, quam aliquem regem volebat, quod diceret, nihil opus esse rege libero populo. Nihilo secius clam submissi, qui in Lithuaniam ad Vitoldum irent, atque ii in via qua Oppauiam ambulatur, à Iohanne Oppauiēsium duce intercepti, ad Sigismundum abducuntur, qui celeberrimum principum conuētum Norbergæ celebrabat, legato Romani Pontificis præsente, ac denuo vexillum crucis contra hæreticos Boiemos erigente. Quo facto irritati magis quàm perterriti Pragenses, arcem in Boiemia nobilissimam, in qua regia corona asseruatur, Carolosteynam vocant, à Carolo videlicet conditam, cum xxiij. millibus armatorum circumsident, quadrifariam copiis, ex eo numero per sex millia hominum distributis, & ad singulas stationes sagittariis atque machinis dispositis. Sagittarii vt tela & missilia in propugnatores continenter iacerent ex machinis, vt muri & munitiones quaterentur, atq; ignei globi ex eisdem emissi, vt pauimenta & tecta incenderent. Sed intolerantissima omniū graueolentia fuit, quam proiectis in arcem vasis, cadaueribus & humanis excrementis plenis, tantam obsessis nauseam concitarunt, vt præ grauitate odoris, aliis dentes nutarent, aliis plane deciderent. Et quia obsidio ad sex menses durauerat, instabat ad extremum fames, quam frumento consumpto, pecore reliquo & equis interfectis sustentabant, cum tamen animum in omnibus istis difficultatibus retinuerunt, vt mori potius, quam vllam ignominiam accipere (multi enim nobiles viri inerant) parati essent. Quacunque igitur ratione prouideri malis potuit, fortissime occurrebāt, obsidionemq; patientissime patiebantur. Deniq; ostentatione præterea inani Pragenses ludebant, quasi enim cibo etiam lautiore abundarent, præfectus arcis hircum, quem vnicus superfuerat, exutum pelle medium diuidit, cruoreq; pulchre macerat, inspersis desuper pilis damæ, ex tomento sellæ detractis, ac protinus partem illam ad ciuem Pragensem, qui præfecturam militarem gerebat, mittit, qui suo nomine diceret, se recens captam damulam libenter eum illo partiri. Is, cum aliis persuasus, habere obsessos transitum aliquem subterraneum, qui illis venandi quoque facultatem præbeat, hortantibus in primis sellulariis opificibus, qui propter molliciem animi, neq; frigus diutius, neq; laborem ferre poterant, obsidionem in die Martini soluit. Primo vere Slesitę, quorum numerus circiter viginti millia hominum erat, à Sigismundo rege ad arma contra Boiemos excitati, Glacensi itinere in Boiemiam ingressi, agros & pagos circum Nachodam, Chrudimā, Hradecium latissime populantur: nam oppida muniriora aggredi non audebant. Cæterum hoc iam sæuitiæ illorum, non autem militiæ specimen, quod obuios inermes, alios auribus truncarent, alios nare mutilarent, quosdam altero oculo eluscarent, nonnullos item manu altera mancos facerent. Vocant Crussinam magna mercede Pragēses, vt exercitum illorum contra tam importunos hostes ducat, illosque pro merito castiget. Nec Thaboritæ cunctabantur, sed neutri sunt assequuti Slesitas, metu reditum in Slesiam festinantes. In illam quoque persequi illos vtrique contendebāt, prohibentemque Crussinam nihil propius fuit, quam vt lapidarent, quasi per proditionem illius staret, quo minus totam Slesiam in potestatem suam subiicerent, cum ille pacatis aliquantisper illorum animis literas profert, Praga ad se missas, quibus iubebatur, vt pulsis ex Boiemia Slesitis, Pragam reuerti cum exercitu maturaret: non enim longe abesse Germanos, & alios externos principes ad exitium Boiemorum imminentes, nec aliud illos morari, nisi Cæsarem Sigismundum in habendo suarum gentium delectu adhuc

Magna strage affecti Pragenses ad pontem.

Czislauiam conueniunt tam Boemorū quā Morauorum de nouo rege.

Vitoldus Lithuanus solicitatur.

Legati capti.

Crucis tessera cōtra Boiemos.

Carolosteinum obsidetur a Pragensibus Duce Koributho.

Obsidionis incommoda.

Strategema obsessorum.

Re infecta Pragenses soluunt.

Slesitæ Regis iussu Boiemiā inuadunt.

Tyrannice agunt.

Crussina dux in periculo.

Tota Germania ad extinguendos Boiemos se armat.

occupatum. Sed eius quoque moræ vbi Principes pertæduisset, fiducia multitudinis, quam armatam trahebant, Egram perueniunt, Iohannes Moguntinus, Theodoricus Coloniēsis Archiepiscopi, Palatinus Rheni, Fridericus Saxo, omnes isti Electores imperii: dein Ludouicus Bauariæ princeps, Pontifex Herbipolensis cum Franconibus, Comes Flandriæ à Nassau, & præterea alii plurimi dignitate nobilitateque & opibus insignes viri, Boiemiam ingressi, tantum sui agrestibus hominibus terrorem fecerunt, vt relictis agris, aut in montes & syluas, aut in ciuitates validiores confugerent: verū illi nemini qui se Catholicum esse dixerat nocebant, cæterum Calixtinos male accipiebant. Versi deinde omnes ad oppugnandum Zateczium, quo se cum ciuibus sex delecta armatorum millia & quadringenti equites concluserant, trinis mœnia castris obsident.

Zateczium oppugnatum à Germanis.

Apud Slanenses in loco propinquo copiæ Pragensium erant, sed in conspectum hostium sine Ziscone venire noluerunt, ne se temere in ancipitem cum Germanis plurimum tunc robore præstantibus dimicationem darent, eo celerius Zisco celerabat, vt se cum Pragensibus coniungeret. Interim Germanis non valde succedebant impetus, quos ferocius, tum per pedites tum per equites mœnibus propius adequitantes faciebant, adeo vt obsessi vna eruptione sexaginta Germanos neci darent, & totidem captos in ciuitatem abducerēt, cum illi ne vnum quidem ex Boiemis cepissent, & paucos sauciassent. Præcurrebant alii super alios nuncii, Zisconem cum terribilibus suis agminib. aduentare nunciantes, ad quos tum nuncios Germani noluerunt videri, quasi metu illorum commouerentur: sed postquam simul fere omnia in castris eorum tentoria ardere cœpissent, quod quidem Zatczenses diuinitus, Germani autem fraude Boiemorum proditioneque accidisse interpretabantur, omissa obsidione, nimis intempestiuè, ne dicam timide, retrocesserunt.

Panico terrore perculsi Germani terga vertunt.

Ex qua re Sigismundus ingentem accepit dolorem, ad nihilum videlicet recidisse tantum belli apparatum. Sed quæ fuit altitudo animi eius, vt nullis vnquam periculis succumberet, gerere inceptum bellum, illudque continuare, vel cum suis tantum copiis (sexaginta millia erant) constituit. Adiutores sibi asciuit, Albertum Principem Austriæ, cui paulo ante filiam suam in matrimonium collocauerat, & Fridericum [b] Brandeburgensem Marchionem, cui totam illam Marchiam dono dederat, atque ex comite ducem eundem creauit, propterea quod in re militari præstantissimus habebatur. Cum iis igitur, vniuersum agmen suum montibus Cuthnensibus admouit, à quo loco vno tantummodo milliari Zisco cum Pragensibus abfuerat.

Cuthna à Rege oppugnata.

Cuthnenses, Rege viso, illi se permittunt relictis Pragensibus, qui mox tamen cum Ziscone montibus appropinquabant, castraque è regione castris regiis posuerūt, equestri prælio eo die leui facto. Similiter & aliis diebus peditibus quoque interiectis pugnabant, quali in pugna ducenti Pragentium à Cuthnensibus è puteis emergentibus interfecti sunt. Præstare igitur videbatur in aciem descendere, quam sic carpi per partes, diminuique. Magnæ vtrinque copiæ aderant, quæ non paruam vtrisque sollicitudinem iniecerunt, acies apte ordinandi. Sigismundo in equitum vi ac numero spes victoriæ posita erat, illorumque frequentiam vt adaugeret, bobus, quorum greges secum ex Hungaria adduxerat, post aciem collocatis, in speciem equorum vsus est.

Strategema militare.

Auxit & Zisco carrorum plaustrorumque numerum, quibus suos circundedit, ne ab equite circumfunderentur, protererenturque. Versæ inde adhortationes ad milites, post quas dato signo concurritur, vtrinque tam infestis animis, vt ad tres perpetuas horas anceps staret prælium, cum insigni vtriusque partis clade. Cum interim cæco Zisconi indicatur, non esse omnes equites, quos Sigismundus in acie ostentaret, sed boues quoque plurimos ibi adesse. Iubet ille omnes suos ab vltimis etiam subsidiis cum sagittis & flagellis euocari, plaustrisque a lateribus prouolutis, in ipsos equites emitti. Is nouus terror additus, vertit retro equites Hungaros, quibus turbatis, peditum mox acies vsque ad castra impulsa fuit. Rex abiecta spe fortunæ melioris, si vel aciem postero die instauraret, extinctis nocte ignibus inde discedit. Pergit Zisco cum Thaboritis abeuntem sequi Brodam vsque, quam Teutonicam cognominant, vbi complures Hungari sunt submersi, dum omisso præ trepidatione pontis transitu, flumen aquis tunc redundans traiicere festinant. Fœde item in Cuthnenses, ira defectionis stimulante, à Pragensibus est sæuitum.

Zisco in Morauiam.

Porro Zisconi, cum sciret Brodæ vicinam esse Morauiam, iter prosequi in illam placuit, vt apud Morauos quoque nomē sibi & opes faceret. Propinquanti Iglauiæ, plenis repente portis effusi oppidani in Thaboritas impetum faciūt, sed leui inito certamine, statim intra mœnia compelluntur, à quibus oppugnandis Zisco ad interiorem Morauiam properans abstinuit, & inde abiens, in via multos fecit

iampridem

iampridem Hussitarum affectatores obuios habuit, qui eum cum lætitia excipiebant, eique se in tutelam tradebant. Cæterum vrbes & oppida validiora sibi aduersa reperiebat. Itaque declinatis vrbibus, Euantium oppidum, dein Miglitium, vtrumque muris & fossis cinctum vi recepit, non incruenta victoria, nisi quod apud Thaboritas paulo maior hominum, quam pecorum iactura. Rursus post hæc à pagis & vicis benigne ac sibi obnoxie acceptus est, donec Cremsirium perueniret, quod pontifex Olomucensis præsidio nobilitatis vicinæ, cuius sibi fidem iure (vt vocant) feudi addictam habet, bene firmauerat, ita vt aculeus ferociæ Zisconis, dum nullo assultu oppidum capere potest, hactenus retunderetur, vt diceret: *Non tam lenem sibi in Morauia, quam in Boemia spirare auram*, inscensoque curru, temonem Boiemiam versus conuerti iussit. In qua denuo cum Pragensibus coniunctus, spoliis ferroque, & flammis ac cædibus cuncta miscebat, inter eos, qui diuersa ab vtrisque sentirent. ᶜ Quæ secum maximo cum animi dolore Sigismundus reputans, seque imparem hostibus, non vno experimento cognoscens, subire tandem (iuxta suum prouerbium) perticam, quam transilire non poterat, statuit, vt leui damno honestatis detractæ, ingentem vtilitatem patriæ rependeret. Allegat igitur occulte ad Zisconem, qui ei mentem suam declararent, sibi in animo videlicet esse, posteaquam mille cotidie imperii & regni Hungariæ curis distinetur, vt Zisconem pro se vicarium atque administrum in regno Boiemiæ præficiat, si is ad obsequium regium, cæteros ordines cum ciuitatibus hactenus contumacibus adigat. Applausit Cyclops tam lauto bolo, sed hic demum suppuduit fortunam tantum illi indulsisse, vt nimia indulgentia ad participatum regiæ potestatis aspirare sibi permiserit, idque antequam conficeretur, tactum prius Zisconem vlcere pestilenti, extinxit, sed haud intestatum. Testamentum fuit rebus gestis dignum, vt fratres, sic enim Thaboritas compellabat, post mortem suam sibi pellem detraherent, in vsum tympani, quo in acie vterentur, ad propellendos strepitu illius hostes, præcipue Germanos: quasi eadem vis illius foret, quæ fuit oris Medusæ, cuius aspectu homines in lapides vertebantur: corpus vero suum, vt insepultum relinquerent, volucribus & feris deuorandum. Sed quando nec post interitum Zisconis bellorum motus in Boiemia cessarunt, quam calamitosi illi deinceps non Boiemiæ solum, sed etiam vicinis prouinciis fuerint, non est prætermittendum, vt vel inde liqueat, nullum periculosius crudeliusque & pertinacius bellum geri, quam quod hæretici suscitarint.

Vrbes in Morauia Zisconi non fauent.

Cremsirium resistit Ziscone.

Testamentum Zisconis, Pro bellante ad fines Boiemia & Morauia mortuus.

Cadauer Czaslauiam deductũ, vbi adhuc monumentum ostenditur.

a *Koributhus redit. Imo sat magno operæprecio facto secunda vice ingressum ferunt, & vix non Regem creatum scriptores Poloni.*

b *Friderico comiti à Zollern Burggrauio Norinbergensi vendidit Marchiam Brandeburgensem Sigismundus cum dignitate electorali quadringentis millibus aureorum. Hinc propago Marchionum Brandeburgensium, qui modo rerum potiuntur. Eos Otho Columnius Papa Martinus V. gentilis in suam cooptatos familiam esse voluit.*

c *Hæc res Imperatoris redacta fuerat, vt Cæsar Augustus, quem non modo Italia, Gallia, & Germania, sed tota Europa veneratur, homini ignobili, senicaco, prophano, sacrilego, hæresiarchæ, & omnium scelerum auctori, si Boiemiæ titulo potiri velit, supplicare cogeretur. Monstrum feritatis, quod humana manus conficere nequiuit, Dei digitus è medio sustulit. Bonfinius ex Syluio.*

Gediminus dux Lithuaniæ.

Olgerdus, hic duodecim filios genuit, è quibus

Iagellus postea Vladislaus rex Poloniæ.

Korybuthus à Vitoldo in Boiemiam missus.

Keistutus habuit sex filios, quorum vnus

Vitoldus Dux, rex Boiemiæ nominatus.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMVS SEPTIMVS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI SEPTIMI.

A Zisconis morte Orphanos se Thaborita nominant. Duo Procopij duces suffecti, Tonsus & Minor. Campis non mœnibus fidunt. Lithomyslium occupant. Slauenses Pragensium confœderatos expugnant. Pragam inuadentes repelluntur. Factio diuersa: alia se Thaboritas antiquo nomine, alia Orphanos nominarunt. 12000 Germanorum cadunt ad Austium oppidum. Pelsina illis resistit. Decimestris irritaq; soluitur obsidio. Elogium Pelsinensibus à Sigismundo Cæsare tributum. Rhetium in Austria expugnat capto comite Hardegka. Bauaros Thaborita cadunt. Misniæ Marchionem profligant. Misniam, Marchiam, Lusatiam, Silesiamq; populantur. Insignes imperij vrbes se muniunt, aliæ pacem petunt. Insolescunt Thaborita rebus secundis. Ad Cautrimum & Brodam ad internecionem caduntur, à quibusdam proceribus vtroque Procopio extincto. Sigismundus ad Boiemos pacificatorias scribit literas. Legati Budam mittuntur Regem poscentes. Donati sunt legati. Euocantur Boiemi Iglauiam. Quibus conditionibus calicis vsus sit concessus à concilij Basiliensis delegatis. Omnes Boiemorum petitiones ratas habet Sigismundus. Gratus ob id populo. Coronatur Regina. Tollitur è media excommunicatio à præsule Constantiense. Aspirat Rokizanus ad Archiepiscopatum. Spe excidit: tum ad ingenium redit. Monachos sugillat. Rex reuocat sacerdotes Catholicos. Turbas mouet Rokizanus. Hradezium abit. Christannus Archiepiscopo substituitur. Bellum Turcicum Alberto duci Austriæ in Hungaria commissum. Boiemi dant nomina. Pauci reuertuntur superstites. Rex plus Romanis quam Thaboritis fauet. Rohozine rebellis cum perduellibus furca supplicium subit. Conuentus principum Imperij Ratisbonæ habitus. Pax firmata in Imperio. Itinera quoq; secura reddit. Querelam instituit de fisci imperialis pecunia. Reuersus sacras sarcit ædes. De successore consultat. Albertum nominat generum. Regina Vladislaum Polonum ambit. Hungaris optime consultum volens. Praga discedit hilaritatem vultu simulans. Barbaræ coniugi custodes addit. Ciliensis frater mature fuga sibi consulit. Albertum hæredem instituit. Znoymæ moritur, Varadini sepultus.

Tabori Zisconis Orphanos se nominarunt.

Procopius maior qui & Rasus, Procopius minor, Duces in locum Zisconis creati.

Campis oblectantur Thaboritæ.

Rapto viuere assueti.

Lythomyslium occupant & Slanum.

Calixtinos comburunt.

Diuisi Thaboritæ & Orphani.

QVANTVM Zisconem Thaboritæ dilexerint, testimonio sit, quod illo mortuo se Orphanos, velut amisso parente cognominarũt, nec vnum posthac ducem sibi præesse, tanquam neminem illi parem, voluerunt, sed honorem illum inter plures distribuerunt, quorum insigniores duo Procopii erant, alter maior & Tonsus dictus, quia quondam presbyter, in morem sacerdotum attondebatur: alter minor, ex modica statura nuncupatus. & ipse præuaricator, amboque omnium bipedum nequissimi truculentissimiq;, prorsus quasi nefas esset, truci Zisconi, alios quàm immanissimos latrones succedere. Nulla autem mœnia temere Orphani isti subibant, sed perpetuo in agris aut montibus vitam sub tentoriis feram agrestemq; degebant, vna cum vxoribus & liberis, quos secum in plaustris circumuehebant, rapto viuentes, si vltro commeatus aduectus à colonis non fuisset, tametsi raro quieti erant, præda & rapinis illos semper solicitantibus, quas sub specie tuendæ suæ religionis vndecunq; collibuit raptabant. Nec Pragensibus, bellj alias sociis, parcentes, quia in expeditionibus priores sibi partes vendicabant, & nondum omnes ceremonias ab illis damnatas deposuerant. Aggressi igitur Lythomyslium, quod Pragenses Episcopo Lythomyslensi ademerant, illud in ditionem suam recipiunt. Mox Slanam Pragensibus fœderatam expugnant, plurimis oppidanis cæsis. Decurionibus vero atque sacerdotibus etiam Calixtinis, & quicunque ex nobilitate inerant, simul vinctis, & in forum pertractis, vbi mensæ lanioniæ & officinæ stabant, igne illis subdito, ibi vinctos comburunt omnes. Pragæ inde insidiati, nocte quadam tempestuosa illam inuadunt, sed ne tum quidem in tempore, a Pragensibus vid[illegible] et bene vigilantibus turpiter à mœnibus repulsi. Hic dum alii in alios culpam ingerunt, in duas partes scinduntur, alteri nouum Orphanorum vocabulum retinent, alteri vetus Thaboritarum vsurpant, diuersique vadunt ad laniandam, lacerandamq; miseram Boiemiam. Sed rursus paulo post in-

post inter se & cum Pragensibus, qui in oppugnatione oppidi Austæ erant, de quo (vt diximus) Sigismundus Marchioni Misnensi ad tempus concesserat, in vnum coeunt, tanta multitudine, vt præfectus oppido admirabundus exclamauerit: *Quo mihi tot capita, ad circumrodendum tam exiguum os?* quippe pusillum oppidum erat. Et quanquam egregie munitum, multo tamen maiore hominum præsidio indigebat, quale statim Marchio submisit, insigni Saxonum numero & robore: quos Thaboritæ propius oppidum accedere non sunt passi, sed obuiam ad pagum Preslice procedentes, manus cum illis conferunt. Fit magna contentione prælium cruentum, duratque aliquandiu pari contentione, donec simul coorti vniuersi Orphani, Thaboritæ, Pragenses tantam Germanorum cædem faciunt, quantam hactenus nullo in prælio, plus quam duodecim millia cæsa feruntur. Captum mox oppidum, atque in illo omnes ad internecionem occisi, ipsumque concrematum habitatore totum triennium caruit. Si tunc itum in Misniam fuisset, actum de illa erat, adeo terror, fuga, desperatio, Misnenses inuaserat. Sed interpellarunt iter Pragenses, dicendo, *prius domesticos, quam externos hostes esse subigendos*, superesse Pelsinenses, qui pertinacia sua indignissime calicem detrectent, eorumque vrbis authoritate, Mysam, Clatouiam, Domaslitium in eadem pertinacia contineri, cum summo omnium ipsorum dedecore, quibus vna ciuitas tam diu repugnaret. Pelsinenses, qui assidue suspectam à Thaboritis obsidionem habebant, pecus, frumentumque vnde panis, vnde etiam potus fieret, atque alia tuendis mœnibus necessaria, large prouiderant, quodque horum maximum, pro religione mori parati erant. Itaque alacri & constanti animo, quæ difficillima obsidionis habentur tolerabāt, nimirum tres hostium indomitorum exercitus, vim ingentem tormentorum, crebras oppugnationes, aduersus quas difficultates solatio fuit, quod crebris inuicem eruptionibus, malum hostibus pro malo reddebant, hoc præsertim læti prælio, quo victores Camelum illis, quem secum velut nouum in Boiemia spectaculum circumducebant, vi ereptum in ciuitatem pertraxerant, occisis non minus trecentis in ea violentia Thaboritis. At illi exasperati, negant se prius, quam captā ciuitate, receptoque Camelo inde abituros, & cum assequi quod proposuerāt tempore idoneo nequissent, consilium capiunt, hyemando continuare obsidionem, atque statim hybernacula ædificari cœpta: decretumq; vt pars exercitus Clatouiam, quæ pronæ voluntatis esse dicebatur, ad accipiendas Pragensium ceremonias mitteretur. Qui missi erant, fœdere ciuitatem in amicitiam receperunt: mox & Domaslicium. Nam Mysa iisdem legibus Pribiconi Clenouiensi se dediderat; tanto validius vrgebant Pragenses, ne soli Pelsinenses plus sapere quam cæteræ in regno ciuitates vellent, sed darent tandem manus calici, & bona pace rebus suis saluis fruerentur. Respondent illi, haud nos, inquiunt, à vobis, sed vos à nobis recessistis, proin multo æquius fuerit, vt vos eo redeatis, vnde descire non oportuit. Vtriq; deinde in magnis annonæ versabantur angustiis. Nam obsessi, dum de pleno sine modo promunt, nihil de hyberna obsidione cogitantes, seram in fundo instituere parsimoniam. Ipsos item obsidentes, horrea in pagis vicisq; frumento exinanita, non multum adiuuabant. Quam illi inopiam non tolerantes, decimo exacto mēse cum ea ignominia à mœnibus recesserūt, vt in hunc diem Pelsinenses glorientur, se à Cæsare Sigismundo habere diploma laudis, & gratiæ plenum, in quo sit ad contemptum hostiū hoc epiphonema adiectum, *vt hoc nomen, Pelsina, in faucibus hæreticorum perpetuo amarescat.* Hinc ad externa bella intenti, ex quibus vberiorem fructum sperabant, Rhetiū in Austria totum triduum, contempto omni periculo ac labore oppugnāt, & tam arcem quā oppidum expugnant, capto in arce Comite ab Hardeco Hussitis infestissimo: illū Pragensibus viuum dant, vt de eo statuant quod videretur. Qui Pragam missum in carcere habuerunt, quoad animam exspiraret, cæteros quos ceperant, passim occidebant, incensisq; ædificiis, agros Australium late vastabant, ingentiq; præda potiebantur. Inter hæc, castra rumor peruadit, Bauaros Hercyniam syluam transgressos, tendere ad inuadendam Tachoniam, præsidio Thaboritarum custoditam. Non potuit miles ista audiens in Austria diutius retineri, sed ad ferendum suis subsidium magnis itineribus properabat. Bauari, appropinquantibus Thaboritis cum nihil citra syluas tutum sibi iudicarent, obsidione omissa, in illas rursus se penetrant, sed impeditiore quam prius via, carris præcipue deducendis, quorum longum ordinē trahebant: & quo festinantius in arcto, eo tardius proficiscebātur, alii alios modo alio impediētes. A tergo hærebāt Thaboritæ, assecutiq; in medio syluæ carros, illos extra paucos cū omnib. rebus retrahunt, & præterea septingentos Bauaros capiunt, quos nudatos flagellis & clauis verberādos

Aussium [illegible]

Germanorum 12 millia cæsa ad Aussium.

Domesticos hostes prius subigendos censent.

Pelsinenses ad obsidionem se muniunt.

Camelus Thaboritis ereptus.

Discedunt à Pelsina obsidione. [illegible]

Rhetiū in Austria expugnāt, Comite Hardeco capto. [illegible]

Bauari [illegible]

Misniam petunt Thaboritæ.

subiiciunt. Et inde pergunt in Misniam à plaga nuper accepta nondum percuratam. Itaque tantus subito tremor Misnenses apprehendit; vt castella & plerasque arces post se vacuas relinquerent, fugaque sibi salutem quærerent. Ad oppidum dein Plaunum, muros armatis completos esse Thaboritæ vident: ponuntq; iuxta castra, ac statim se ad oppugnationem expediunt, parsq; arcem, pars oppidum vno impetu assiliunt, nec oppugnare vtraq; desistunt, quam vtrumq; recipiunt, suo more post spolia & cædes, ædificia quoque inflammantes. Ab hac expugnatione proposito quo venerant vltra porro ibant, totius illius terræ populatores: ac decimo demum die explorant, Marchionem Misniæ non longe à Lipsia in oppido Grimme, aduentum Boiemorum expectare, continuantq; ad illum iter quadrato agmine, vt obuiam forsan venienti acie occurrant. At ille ante præmisso equitatu hoc potius expectabat, vt præfectus equitum turmis ostensis, à terrore subditos liberaret & hostes infestos retrocedere cogeret. Secus res accidit, ipse namque coactus est, amissis in prælio tumultuario plurimis equitibus, retro fugere, manentibus in campo Thaboritis vnum & alterum diem, si forte auctis ille viribus ad dimicandum redire vellet. Vbi nullus in conspectum venit, rursus ad populandos euastandosque cum oppidis agros, non in Misnia solum, verum etiam in Marchia, Lusatiaque & Slesia reuertebantur. In quibus omnibus prouinciis septuaginta fere castella & oppida, in portis suis ac mœnibus, signa armaque Thaboritarum viderunt. Tanto metu insignium quoque vrbium, vt Erffordia, Magdeburgum, Brunsuicum, Luneburgum, nouis aduersus illos munitionibus & propugnaculis se communirent. Norberga vero & Bamberga, dato stipendio, pacem ab illis redemerint. Quibus rebus inflati Thaboritæ, quotidie insolentius agere, nobilitatem contemnere: Pragenses parui pendere, simultates inter nouam & veterem Pragam disseminare, vbiq; religionem deprimere, denique regimen totius regni vsurpare: qui digniores erant, vt porcos pascerent quam homines regerent, vtpote omnes fere apostatæ omnibus sceleribus contaminati, aut præuaricatores male conciliati: nam alios magis præcipuos rectores non habebant. Eaque indignitas non minus quam solitudo terræ & vastitas saniores aliquando tandem ordines commouit, vt de somno surgerent, & ad abolendas eiusmodi pestes vigilarent. Aut, quod verius est, tempus vltionis iam aduenerat, vt redderet illis iniquitatem ipsorum, & in malicia eorum disperderet illos Dominus Deus noster: Redderet inquam, vicem eis iuxta opera manuum suarum, cædem pro cæde, ignem pro igne, malum denique pro malo. Vltores autem primarii è proceribus nobilitatis erant Menardus à noua domo, Ptaczko, & duo Alexiones, Sternbergius, & Wreshouius, dein Pragenses & Pelsinenses. Ij Thaboritas, inter Brodam & Caurimam planicie latissima assecuti, locum pro se ad pugnam aptum esse censebant, quoniam equitatu abundarent, ideoque & à fronte, & à lateribus & à tergo persultabant, vt hostes multitudine carrorum circumdatos, ad certamē apertum eliciant, ad quod non celerabant. Qui vltimos circuibant currus, animaduertūt illos non satis inter se cathenis cohærere, nec multo præsidio firmos esse: impetum illuc magna vi faciunt, interruptaq; carrorum serie, cædem peditum nil minus in eum locum, quam equitum assultum expectantium, insignem ædunt. Quod vbi Procopius minor conspexit, in medium certaminis discrimen, cum aliquot globis se transfert, sed eum statim nouum equitum robur excipit, ac tam vehementer premit, vt & ipse pugnans caderet, & qui superfuerant, fugam capesseret. Qui tamē rursus mox collecti, pugnā cum Procopio maiore, totius exercitus duce instaurarūt, pugnaruntq; vna cum aliis acerrime, donec Czapco, equitum illorum, sed malæ fidei præfectus pugnātes desereret, aciesq; pedestris labescere inciperet. Cæterum Procopius vt decebat strenuū ac desperatum monachum, in desperatione salutis mortē vitæ prætulit, occidiq; se passus est, ne viuus in manus inimicorū cruciandus veniret. Mox reliqui deditionē obtulerunt, quorum nō paruus numerus restabat, partim indomitorum illorum Orphanorum; partim eorum qui ex pagis coacti, ad pugnā pertracti sunt. Iubent itaq; victores pronunciari, *nondum bellum esse profligatum equitibus superstitibus, qui cum Czapcone Coloniam profugissent: ad hanc expugnandam, qui dare nomina vellent, ij in proxima horrea secederent*, hac arte discretos cum ipsis horreis milites concremant omnes, qui militiā appetebant, paganos autem rusticos in seruitutem redigūt. Atque ita exercitus ille Diis hominibusq; inuisus, atq; infestus, eisdem Diis hominibusq; plaudētibus deletus est: apparuitq; Boiemos, nisi à Boiemis, vel ipso Sigismundo teste, non facile subdomari posse. Ab hoc post victoriam confestim datæ ad Boiemos literæ, *vt sublatis de medio impijs hominibus, ad pietatem & pacem regni conciliandam se conuerterent.*

Marchio Misniæ a Thaboritis cæsus.

Lusatiam & Misniam populantur.

Vrbes imperii pecunia pacem redemunt.

Successu rerum prospero insolescunt Thaboritæ.

Coniuratio aduersus Thaboritas procerum.

Ad internecionem cum ducibus deleti Thaboritæ.

Boiemos soli Boiemi domare possunt.

Edictum promulgatum.

nem. Satis belligeratum esse cum irrecuperabili totius patriæ damno, cum tamen nulla digna causa, tam exitiali bello in enim diem prætendi queat, si quid est, quod ipse peccauerit, se correcturum esse, idem ipsi quoque faciant, Regemq; tandem suum cum bona fide agnoscant, recipiantque. Quibus perlectis, conuentum sibi Moranisque Pragam indicunt, ad quem in magna frequentia omnes ordines conueniunt, satis inter se quoq; conuenientes, vt finis aliquãdo bellorum constitueretur, sed de conditionibus dissentientes, quibusnam recipi in regnum Rex, & ad sedem suam reponi deberet. Metuebat sibi videlicet aduersa factio, ne à Rege opprimeretur, nisi per tempus rebus suis prouideret. Decretum postremo, vt Rege propius regnum accedẽte, de hoc coram ab vniuersis ordinibus ageretur. Interim Budam missi honoratissimi, qui fundamenta pacis iacta esse docerẽt, sed opus esse presente architecto, qui pacem consummaret. Rex sexaginta millia aureum nummum legatis, & præterea equos & boues plurimos largitus est, iussitq; renunciari, se breui Iglauiæ, ad limites Boiemiæ præsto futurum esse, illic, quorum interesset, vt appareant. Venitque ille ad diem, secum præsulem Constantiensem, & quosdam alios oratores, authoritate concilii Basiliensis comprobatos, adducens. Ibi cum Boiemi nullam inire pacem, nec aliter Regem agnoscere vellent, nisi illis communionem vtriusq; speciei confirmaret, Oratores de sententia patrum promulgant, hac lege illis quod exigunt concedi, vt iis demum illa vti liceat, qui pacem & vnitatem ecclesiæ amplectentes, vsu illam longo vsurparunt, qui rationis compotes fuerint, qui reliquos Catholicæ ecclesiæ ritus custodierint, eamq; secum fidem attulerint, vt credant, tam sub specie panis, quam sub specie vini, totum & integrũ Christum contineri. Petebant insuper Pragenses, ne exules Pragam restituerentur, ne ad monasteria instauranda compellerentur, ne alius illis, quam magister Rokiczanus, qui primas inter cõcionatores illorum obtinebat, Archiepiscopus præficeretur. Nihil tum Sigismundo facilius ad subscribendum omnium votis, vt omnes lucrifaceret, fuit. Secuta rerum mira in Sigismundo mutatio: quem enim paulo ante peius angue oderant, quem conuitiis atq; calumniis lacerauerant, pulsumq; in vltimas terras videre concupiscebant, hunc Pragam venientem, effusa obuiam tota vrbe, cum frequentissima nobilitate, vt legitimum regni hæredem, vt Dominum ac Regem suum faustis ominibus salutabant, magnoque certatim studio in verba eius denuo iurabant, ac læti interfuerant, cum Barbaram vxorem eius, Præsul Constantiensis corona Regia coronaret, cum idem omnes execrationes tolleret, quibus Pragenses deuoti fuerant, cumque Rokiczanus obedientiam ecclesiæ Romanæ præstaret, quasi Archiepiscopus futurus, qui parum abfuit, quin mox interturbasset omnia. Solenne sacrũ faciebat legatis coram, illoq; peracto, temperare sibi haud valuit, quin vetere suo instituto, idiotæ cuidam sacramentũ ex calice offerret frustra Polomaro legato reclamante. Sedata res fuit per alios inquientes, propter vnum pactorum conuentorumq; violatorem, communem concordiam non esse rumpendam. Ex eo tamen tempore Rokiczanus de perfidia suspectus haberi, negociumq; eius de Archiepiscopatu confirmando de die in diem prolatari, vt ad extremum fumi instar euanesceret. Sensit hoc callidus ille, punicaq; inuicem religione, datam Ecclesiæ Romanæ fidem seruabat, in paucissimis illi obsequens, cætera sibi arrogans audacius & impudentius, quam disciplina habet ecclesiastica, petulans in primis aduersus monachos, quos sensim Pragam Sigismũdus reducebat, vt sana doctrina ægros curarent, remq; diuinã solito more facerent: hos ille, *organa dæmonis, ad obtundendam veritatem, ab eodem dæmone immissa* nominabat, pellendosque protinus censebat. At eosdem Sigismundus non modo sibi tuendos, verum etiam augendos, sicut alios quoque Romanæ professionis sacerdotes, qui pauci numero superfuerant, profanatis passim templis profugi, susceperat, nec vllo pacto templa eiusmodi ingredi voluit, nisi denuo fuissent à Philiberto, hoc nomine erat Præsul Constantiensis, inaugurata, altaria cum ornatu suo restituta, fontes baptismi constituti, imagines repositæ. Quæ Rokyczanus grauissime ferens pro concione sua vulgari, *Videtisne*, inquit, *viri Boemi, quanã fide Rex nobiscum transegerit, quoue fauore nos prosequatur? tanto nimirum, vt ne templo quidem communi nobiscum quasi cum profanis vti sustineat, conuenta & pactiones in concilio Basiliensi pactas nobis exhibuit, & præterea fidem suam obstrinxit, ne nos extra præscripta à calice detorqueat, Verum ille non solum conuenta turbat, sed etiam calicem extorquere nobis parat, dum studet pellendis nostratibus sacerdotibus, & inducendis monachis religioni nostræ hostibus capitalissimis. Cæterum hoc illius studium, cum magno ipsius malo fuerit, si viri estis, quemadmodum hactenus fuistis.* Hæc statim ad Regem perlata sunt, nihil aliud respondentem, quam *vt Rokiczanus potius caueat, ne malum*

Conuentus Pragæ.

In Boiemiam Sigismundus vocatur.

Iglauiensis conuentus.

Calicis vsus qua lege Boiemis concessus.

Pragam excipitur Sigismundus.

Regina coronatur. Ann. 1436. 24. Augusti.

Rokiczano spes facta de Archiepiscopatu.

Rokiczanus Laico præbet calicem.

Episcopatus promissum euanescit.

Monachos insectatur Rokyczanus.

Repurgata tẽpla Sigismundus ingreditur.

Insectatur Sigismundum Rokiczanus.

Fugit Praga Rokiczanus.

sibi vtriq; tempus accersat. Ita clam se ille Praga subduxit, & Hradocium cõtulit, quo in oppido moratus est aliquot annis. Pulsi insuper Praga alii quoque seditiosi sacerdotes, qui Rokiczanum, vt Archiepiscopum affectabantur; & Cristannus interea presbyter Pragæ delectus est, qui res sacras, dum legitimus creatur Archiepiscopus, administraret.

Cristãnus substitutus Archiepiscopo.

Adhibitum mox consilium de amouenda sentina hominum ex tumultibus domesticis se alentium, promisso largo illis stipendio, qui in Hungariam stipẽdium contra Turcas facerent, quam tunc expeditionem Albertus, Sigismundi gener sibi sumpserat, primoque prælii impetu in fugam versus, ac statim resumpto animo rursus collectus, magno vtriusque exercitus sanguine victor euasit, ibi plures Boiemi occisi sunt, quam domum reuersi, non sine quadam Sigismundi inuidia, quam tum auxit, cum aduersæ factioni ad querelam, quasi vni parti plus, quam alteri faueret, cum vtrisq; parem conditionem pari sacramento promiserit, ita respondere sibi permisit. *Si quis habens sponsam, cum altera contrahat sponsalia, per eandem, quam prius obligationem, vtri illarum plus debebit? priori an posteriori? nonne, vt omnia iura habent, priori? Prius igitur ego Romanæ sponsæ, quam Boiemæ, fidem obligaui meam, & tamen in vtraq; ita mihi à promissis consto, vt neutra de me queri iure possit.*

Boiemi milites Turcis contra obiecti.

Romanis plus quam Boiemis fauet Sigismũdus.

Erat inter proceres Rohacius quidam cognomine, acerrimus sectæ nouæ propugnator. hic dicto isto offensus, atq; maxime fretus propugnaculo arcis, quam sibi recens in loco (vt existimabat) munitissimo excitauerat, appellauitq; mõtem Syon, quasi à nullo commoueri posset, Sigismundum Cæsarem, ac dominum suum, modis omnibus lacessere cœpit, conuitiis, rapinis, dum in greges boum, & dolia vini, quæ ex Hungaria in Boiemiam Cęsari aduehebantur, insilit, dum terrore & minis exilium minatur. Huius quidem dementiam, satis diu Cæsar contempsit ac risit, & quali erat aduersus insolentes & contumaces patientia, curare illius insaniam per affines & cognatos studuit: postquam ne hac quidẽ cura potuit curari, medicos ei apposuit, milites armatos, dato illis mandato, ne ab arce oppugnanda, nisi illa expugnata, Rohacioq; capto redirent. Arduo loco arx sita erat, altisq; fossis, & muris sublimibus munita, ac plane expugnatu difficilis, etiamsi pauci defensores affuissent. Sed aderant cũ Rohacio frequentes, & indies ei accrescebant per portulam quandam, quæ secretum aditum ad flumen subter arcem fluens dabat. Qua re breui animaduersa, missa est ad flumen statio militis, quæ iter illud intercluderet. Nec interim omissa arcis oppugnatio ab vlla parte, qua modo potuit oppugnari, vbiq; locorum forti manu resistentibus, qui arcem defendebant, ac maiora damna, quam accipiebant, oppugnatoribus dantibus. Quæ vbi Cæsar intellexit, complura suis ænea tormenta submisit, quibus munitiones arcis, muriq; deiicerentur. Illis bona ex parte prostratis, aderant obsessi, qui ruinas & rimas quibus potuerunt rebus obstruebant, trabibus, arborum truncis, cadis exsiccatis. Contra obsessores tela feruefacta comparabant, quæ in opus ligneum immissa, ignem celeriter dederunt, illumq; in totam fere arcem vento afflante distulerunt. Fit concursus vndique ad restinguendam flammã, ipseq; Rohacius, omisso, quod sumebat, prandio, inter suos præsens occursabat nec cum igne modo, sed magis etiam cum armato milite, pro vallo pugnabat. In eaq; pugna cum cupidius instat, capitur, cæteri in fugam cõiecti, sed mox cum ipsa arce recepti, Pragam ad Cæsarem deducuntur. Qui vt contemptum maiestatis suæ, contemptu nobilitatis, quam Rohacius iactabat, vlcisceretur, furcam trium tabulatorum erigi iubet, ac summo loco Rohacium suspendi, vt coruos pasceret: medio sacerdotem eius, qui de secta Thaboritarum fuit: infimo, reliquos latrones circiter septuaginta, eoq; supplicio tantum cæteris metum incussit, vt tam insolenter deinceps latrocinari nemo auderet.

Arx montis Syon à Rohacio extructa expugnatur à Sigismũdi milite.

Supplicium de Rohacio sumptum.

Venerant tunc ad illum Pragam, nonnulli ex Germania principes, qua gratulatum illi de rebus feliciter tandem in Boiemia gestis, qua etiam rogatum, vt copiam sui principibus Germanię faceret: multas enim controuersias res extare dicebant, quæ componi nisi præsente Cæsare nequeant. Grandior natu Cæsar erat, sed neq; ætatem, neq; valetudines quæ senectã comitantur, excusationi sibi esse voluit, quo minus suo munere in obeũdis, tum regnorum, tum imperii negociis studiosissime fungeretur, Itaq; ad illorum votum, Ratisbonæ, propinqua finibus Boiemiæ vrbe, conuentum omnibus ordinibus indicit. Auditq; isthic benigne singulos ordines, quæ quisq; ad se refert, transigitq; controuersias iure æquissimo, & in posterum prouidet, vt pax diuturna perduret, sublatis inter principes odiis priuatis, in malum publicum erumpentibus, & ambitionibus perniciosis, ex quibus, dũ alter cedere alteri, seq; intra pellem suã continere non sustinet, sed vnusquisq; primus haberi vult, simultates & seditiones, atq; ex iis magni sæpius motus in Germania oriebantur. Itinerum quoq; ibidem cura habita, vt à

Conuentũ imperii Ratisbonæ edicit.

Alba comitiis.

ta, vt à grassatoribus essent secura, dispositis per ditionem cuiusque principis deductoribus, qui viatores ad locum destinatum tuto deducerent. Laudauit postremo in eodẽ concilio, Romanorum veteres censores, quibus cura morum, ac disciplinæ Romanæ tradita fuit, tantaq; potestas addita, vt in Senatum legere, Senatu rursus amouere, equitibus parum dignis equos adimere, plebeios ærarios facere, aut infamia notare, principem denique à vita ipsius describere liceret, tanquam sine moribus & legibus ne principibus quidem constare sua officia possent, quibus titubantibus facile Respublicas ruere. Se quidem promptum esse ad reddendam vitæ imperiique sui rationem, censuramque subeundam, si quid in illo secus ac oportuit, gesserit, modo illi vicissim redderent iurisdictionis nimis latæ, licenterque vsurpatæ, & bonorum ab imperio abalienatorum, quæ se nescire dicebat, quali titulo illa possiderent. Sed valde se scire, nihil imperio esse spoliatius, nihil egentius, adeo, vt qui sibi ex Germanis principibus successurus esset, qui præter patrimonium nihil aliud habuerit, apud eum non imperium, sed potius seruitium sit futurum. Non tam grata omnibus, quam vera esse, quę dicebantur, inde apparuit, quod omnes quidem sermonem approbabant, sed potentiores, qui aderant vehementer intercedebant, ne quid in iacturam absentium, intempestiua deliberatione præiudicaretur, obtinueruntq;, vt in alind tempus cõcilium, ad quod Cæsarem venturum non expectabant, præsens consultatio transferretur. E Ratisbona igitur Cęsar, Pragam recta cum Philiberto Præsule, quo religionis in Boiemia restaurandæ consultore vtebatur, remeat, augetque magno cum studio rem diuinam, & ab exilio sacerdotes reuocat, eos præcipue, qui templo diui Venceslai, in quo cathedra Archiepiscopi continetur, erant consecrati. In hos annua, sex millia aureum nummum, de fisco suo (nam bona eorum omnia tunc direpta fuerant) distribui iussit. Sed & aliorum in aliis templis degentium inopiam, pro conditione cuiusque de ære suo subleuauit, frementibus præ inuidia præuaricatoribus, & id clam palamque agentibus, vt nouum Cæsari odium concitarent, si non valetudo illum præoccupasset, per quam factum fuit, vt nulli amplius negocio maiori animum accommodaret, sed medicis tantum & amicis operam dabat, de successore Alberto, cum illis disserens. At Barbara Cæsaris coniunx superstite adhuc viro, Boiemiæ & Hungariæ regnis, quæ in dote sua numerabat, non successorem modo, sed sibi etiam maritum, eumque iuuenem, petulanter ambiebat, nempe Vladislaum Poloniæ Regem, quem tanta regnorum dote persuasum iri sperabat, vt cum anu matrimonium iniret. Accendebant spem Vlricus Ciliæ Comes, Barbaræ frater, sorori assentiens, & complures Boiemiæ diuersæ factionis Proceres, qui Polonum Germano præferebant. Quod vbi Sigismundus intellexit, sensitque tum Hungaros, tum Boiemos saniores, magno cum dolore accipere, id à matre agi, idque parari, vt filiæ suæ Alberto desponsæ, spem regnorum, in quæ adoleuerat, eriperet, vocatis ad se Hungaris, consilium eis suum de discessu ex Boiemia aperit, metuere se inquiens, ne post obitum suum, quem imminere præsentiat, Boiemi eos in Boiemia nactos, tanquã sibi ob religionem infestissimos, vita & rebus omnibus despolient. Tanti autem se facere Hungaros, quorum fidem erga se exploratam habeat, vt salutem illorum sua salute posteriorem non duceret, eiusq; rei causa, & se, & illos, ab impendẽti periculo, quam maturissime velle subducere, iubetq; post tertium diem in procinctu esse. Sparso interim rumore, medicos loci mutationem ægroto suadere, si pristinam sanitatem recupẽrare cuperet: ad diem suis dictum, cum iam arcem Pragensem bono præsidio bene firmasset, à Philibertoq; Præsule obtinuisset, vt in eadem ad certum tempus remaneret, capillum canum, barbamq; promissam de industria comit, sertoq; viridi caput, quod crebro hilaris facere solebat, adornat, & ita lecticam vndiq; apertam, vt ab omnibus aspici, ipseq; omnes spectare posset, conscendit, & per mediam sicut iusserat vrbem deportatur, præter Hungaros & nonnullos ex Boiemia proceres, coniuge insuper ipsa, & Comite Ciliæ illum comitantibus vsq; Znoymam Morauiæ ciuitatẽ: in qua labore itineris, & morbo fessus tandem substitit. Ibi Barbaræ coniugi custodes additi: Vlricus autem Comes, ante ingressum elapsus, carcerem vitauit. Adsuit mox Albertus generᷓ, cum quo multa secreto locutus socer, vocauit post Morauos, Boiemos, Hungaros in conclaue suum, palam indicãs, *mortem in foribus adesse, tempusq; vrgere, vt in medium tempestiuæ consulant, quemadmodum regna inter se pacata retineãt, ipsiq; bona pace in illis perfruantur, quod quidem nulla ratione alia fieri commodius queat, quam si in vnum Regem conspirent, qui & regnare esset idoneus, & pacem tueri, consilio atque opibus posset, qualem Dei munere Albertum haberent, vtroq; regno, etiamsi gener non esset, dignissimum. Nunc vero hac necessitudine ac-*

Via securior reddita.

Censoria apud Romanos potestas laudata à Sigismundo.

Fiscus imperii egens.

Restituit cultũ sacrum in Boiemia.

Barbara Ciliẽ. sis Regina ambit Vladislai Poloni nuptias.

Artes Barbaræ eluduntur.

Laudat Hungaros.

Pragam deserit Sigismundus.

Imperatrix custodia tradita.

Albertum Datem Austria

Suum generum hæredem constituit.

cedente plane nefas esse præterire eum, qui vtriusque regni hæredem in matrimonio obtineat. Sic se ante quinquaginta annos regnum Hungariæ, ducta Maria hærede assecutum fuisse. Sic item Ioannem auum suum in regno Boiemiæ successisse iure vxoris suæ, cui, vt nunc filiæ, Elisabeth nomẽ fuerit. Sic etiam in præsens sperare, quod non ad alium, quam oportet, honorem hæreditatis sint translaturi. Annuentibus vltimæ voluntati, qui circumsteterant, illamq; referre ad suos pollicentibus, æquissimo inde animo vita excessit. Princeps liberalissimus, humanissimus, prouidentissimus, qui tamen meliore in omnia ingenio atq; animo, quàm fortuna & fœlicitate vsus sit. Corpus eius Varadinum quemadmodum superstes iniunxerat elatum, prosequente inter alios, funus, Barbára vxore captiua, ne quid eo temporis spacio per eam nouaretur.

Moritur Sigismundus Znoymæ Varadini sepultus 9. Decembris, anno 1437 ætatis 70. Regnorũ Hungariæ 51. Romanorum 27. Boiemiæ 17.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMUS OCTAVUS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI OCTAVI.

Budæ intestinæ dissensiones ciuium Germanorum & Hungarorum tempore interregni. Albertus Dux Austriæ gener Sigismundi XII. Rex Boiemiæ, qui & Hungariæ Rex & Imperator. Coronatur Rex Hungariæ Albæ. Boiemiam petit, quæ Casimirum Poloniæ regem 13. annorum elegerat. Vi arcem Pragensem ingreditur. Coronatur cum coniuge etiam inuitis Hussitis à Casimirostantibus, & equitatu Polonico instructis. Cæsar quoq; designatus. Hungari impedire conantur. Pacantur à Friderico Styriæ principe. Aquisgrani coronam accipit. Polonis minitatur. In Boiemia Ptasconem Polonicæ factionis Praga pellit. Georgius Podiebrad us aliquot turmas Alberti profligat. Moraniam imperata facere cogit. Exercitus Alberti contra Ptasconem & Polonos. Absque pugna discedunt fame coacti. Casimirus Silesiam vastat. Marchio Misnensis domum reuersus, Boiemos sibi insidijs structis occurrentes conficit. Fridericus Marchio Silesiæ præfectus pessime mulctat Polonos. Legatus Pontificius non pacem, sed inducias impetrat. Molitur Albertus bellum Turcicum pro Despota Rasciæ pugnaturus. Alui profluuio moritur. Regina Barbara libera Hradezium in Boiemiam se confert. Ladislaus Posthumus Alberto natus. Coronatur quadrimestris infans rex Hungariæ. Filium cum corona Friderico Cæsari mater tradit. Hungari Ladislaum regem Poloniæ petunt: Boiemi Albertum Bauarum. Vladislaus accipit conditionem. Corona surrepta sancti Stephani: Corona ex imagine ablata coronatur. Bauarus repudium dat Boiemis. Fridericum Cæsarem poscunt. Non vult regnum abalienare à nepote legitimo hærede. Concedit Boiemis regni administrationem. Maynardus & Ptasco gubernatores diuersæ religionis & factionis. Elizabeth regina Hungariæ contra Vladislaum insurgit auxiliatore Vlrico Ciliæ Comite. Ioannes à Brandesio Giscra miles strenuus. Præest vrbibus metallicis. Regina moritur. Et Ptasco in Boiemia. Maynardus solus rerum potitur. A Thaboritis Georgius Podiebradius illi surrogatur, qui Pragam proditione occupat. Maynardus Podiebradum captiuus adducitur. Georgius senatum constituit, regiam vsurpat auctoritatem. Zdenco Sternbergius arci præficitur nomine Maynardi, qui paulo post mortuus. Georgius repetit Ladislaum à Friderico Cæsare. Hic excusat ætatem regendo minus idoneam. Indoles liberalis Ladislai septennis in remunerando Giscra. Iohannis Hunnyadis genus. Prælia feliciter contra Amurathem gesta. Decennales induciæ pactæ cum Turcis, post ruptæ auctoritate Pontificis per Iulianum Cardinalem. Cardinalis alter classe in mari Aegeo petit Turcas. Despota violationem illicitam fœderum clamitat. Dracula bellum dissuadet. Clades Varnensis Rege & Cardinale pereuntibus. Ladislaum Hungari repetunt à Friderico. Et hic ætas impedit. Hunnyades regni gubernator eligitur. Ladislaum Fridericus inaugurandus Romæ secum abducit in Italiam. Alberto fratri curam illius committit. Togatus & inermis proficiscitur Cæsar. Veneti honorifice eum excipiunt. Abacus vitreus à Morione præcipitatus. Senis sponsam Leonoram excipit. Romæ copulatur eum coniuge. Neapoli nuptiæ celebratæ. Reuersus experitur bellum Austrium duce Vlrico Ezingero. Præsides Austriæ ab hoc mutati. Oppugnatur Nouaciuitas. Podiebradius in Boiemia promulgatur gubernator à Thaboritis. Barbara Regina moritur Saducæa prorsus. Hæres Georgius. Vi vrbes cogit ad parendum. Cæsar Ladislaum tradit Ciliæ Comiti, intercessoribus principibus quibusdam Germaniæ. Ladislaus Dux Austriæ declaratur. Iurat primus omnium Ciliensis. Georgius de rege deliberat.

liberat. Sibi cautum vult Georgius à Ladiſlao. Articuli Ladiſlao proponendi. Ladiſlaus Poſonij in Hungaria tanquam Rex dignitates diſtribuit, officia confert. Smiriʒius regem præmonens de cauendis inſidijs capitis ſubit ſupplicium. Vlricus Cilienſis Vienna pellitur, Eʒingeri artibus tam ſublimi deiectus gradu.

IVSTIS omnibus defuncto Cæſari perſolutis, placuit Hungaris luctum mature poni, & ab inferiis ad feſtum coronationis diem Albertum conuerti, priuſquam latius tumultus ſerperet, quem inter ſe Germani atq; Hungari Budam incolentes ex æmulatione conciuerant, dum alteri priores partes alteris ſibi in ciuitate vindicãt.

Lis inter Germanos & Hungaros Budæ.

Sed vt plures numero Hungari erant, ita vi maiore inſtabant, primum rapinis, mox cædibus in Germanos, qui ibi domicilia, aut domos conducta negociandi gratia habebant, quorum ſtragem ingentem menſe Decembri ediderunt. Ergo kalendis ſtatim Ianuariis, ſolennia Regis, Reginæq; ad locum ſolitum, quem Albam Regalem vocant, promulgata, & magna omnium ordinum frequentia celebrata.

Anno 1438. Albertus Rex Hungariæ proclamatus, eodẽ anno Boemiæ Rex & Imperator dictus.

Compoſitis deinde Budæ rebus, & præfectis ac magiſtratibus per regnum conſtitutis Albertus in Boiemiam accelerabat, vt electionem ibi de ſe factam, præſens comprobaret, confirmaretq;, contra omnes, qui ab illa non ſolum diſſentiebant, ſed alium iam ſibi Regem, plane puerum, delegerant. Caſimirum videlicet regis Poloniæ fratrem, nondum tredecimũ annum implẽtem, vt nõ tam Regem ſibi, quam æmulum Alberto quæſiſſe viderentur.

Boiemi ad Caſimirum Vladislai filium, & Vladislai fratrem inclinant.

Sed in Alberto tantus animi vigor erat, vt nulli inimicorum terrori ſuccumberet: itaq; in arcem Pragenſem, quam ſuam eſſe ſciebat, cum paucis turmis & cohortibus ſe contulit, magnoq; fauore factionis ſuæ procerum exceptus eſt. Nec Pragenſes alieni apparebant, quanquam diu peterent, vt quædam noua, & parum licita, priuſquam Rex coronaretur, illis diplomate roboraret, tamen nõ alia, quam ea, in quæ antehac ſocer Sigiſmundus conſenſerat, rata habuit. Horum igitur, & qui ex nobilitate aderant, procerum aſſenſu, Regium diadema vna cũ coniuge, nulla amplius interpoſita mora induit, incaſſum reclamantibus Henrico Ptaſcone, Alexio Sternbergio, Georgio Podiebradio, & aliis ſectam Thaboritarum tunc ſectantibus, qui à Caſimiro ſtabant, eiuſque nomine duo millia equitum Polonorum ſubſidio ſibi miſſa habebant.

Albertus Auſtrius XII rex Boiemiæ, idem Imperator Romanorũ ſalutatus 4. Maij, anno 1438. alii 30. Iunii.

At interim fortuna propitia, imperialem præterea coronam ipſi Alberto in cõuentu Francfordienſi per ſuffragatores principes adornabat, ſuffragiis in eum inclinatis, vt ſicut in regnis, ita in Imperio Cæſari Sigiſmundo ſuccederet. Huic fortunæ Hungari præpedimentum obiiciebant, dicendo, quod Albertus illis ſpoponderit, ſe ad imperium Romanorum non aſpiraturum, cum intelligat ſatis ſuperque negociorum ſibi ſuperfuturum, vt regna per vxorem hæreditaria ſalua integraq; retineat, quod fieri niſi per aſſiduam ſui in illis præſentiam nequeat.

Hungari decus imperii Alberto non concedunt.

Sed illud obſtaculum Fridericus Alberti patruelis, Styriæ tunc princeps, Hungariſque vicinus facile amouit, vt affini ad imperium aditus pateret. Atque ille non cunctatus Principes adire, vt de veteri conſuetudine in Germania locis ſuis Imperium iniret, Aquiſgrani miro omnium Electorum gaudio & gratulatione, Imperii corona redimitus eſt. Promiſſa eidem auxilia, contra hoſtes domeſticos, ſimulque miſſi ad Regem Poloniæ, qui regno ipſius denunciarent periculum, ſi ab alieno inuadendo non abſtinuerit. Contractis in Germania, quantum celeritas paſſa eſt, copiis, Pragam reuerſus, Ptaſconem Pragenſibus fiducia Polonorum, quorum numerus auctus erat, inſultãtem, ab illa repulit, fugereq; vſq; ad oppidum Coloniam coegit, ita mœnibus incluſum, vt inde egredi, apertoq; marte decernere nõ auderet.

Poloni cum ſua factione in Boiemia profligati.

Proxime eum locum Georgius à Cunſtat arcem Podiebradam habebat, valido equitum præſidio munitam.

Georgius Podiebradius fudit Albertum.

Is vbi obſeruauit, Alberti alam equeſtrem licentius vagari longiuſq;, impetum in illam cum ſuis facit, circumuentamq; fere totam concidit, atq; illic primum notus magis, magiſq; inter ſuos clarus haberi cœptus. Cæterũ adfuit mox Alberto copia, vnde acceptum detrimẽtum reſarciret, Friderico Saxonum Duce cum frequentibus equitum turmis ſuperueniente.

Morauia domita.

Nam Auſtriacos ſuos, adiunctis eis Hungaris, ad euaſtandam Morauiam, rebelleſque in illa, & perfidos ſubdomandos præmiſerat. Amplius quingenti in Morauia direpti & incenſi ſunt, multique perfidorum neci dati, & ad extremum omnes in Morauia cõtumaces ferre iugum, Albertumq; Regem ſuum ſalutare coacti fuerũt.

Poloni Thabor oppidum occupant.

Ipſo interea cœptam in Boiemia rem aduerſus Ptaſconem perſequẽte, qui cum ſua factione & quatuordecim Polonorum millibus, ad oppidum Thabor, loco & reliquiis Thaboritarum fiſus, ſe contulerat. Ab eo oppido non longius,

quam vt tela vitari potuerint, Albertus castra munit, in illa subito equitatus Polonorũ assilit, sed eadem velocitate grauis armaturæ equite contra se, cum sagittariis ruente, resilit, idq; quum sæpius facit maiore cum ostentatione, quam periculo, insolentiæ Albertus insolens, hostibus instructam aciem ostendit, vt se quam primum omnium illorum molestia expediat, manetq; instructus vltra meridiem, post rursus in castra se recepit, mirabundus, non quod Poloni, vagæ & fugaci militiæ dediti, sed quod Ptasco cum Thaboritis acie pugnare soliti, pugnã detrectauerint. Vbi comperit, noua illum, valentioraque ex Polonia auxilia expectare, quæ ventura cum Vladislao Rege Poloniæ Casimiri fratre dicebantur, ænea tormenta, propius stationes Polonorum cum oppido coniunctas, admouet, magnaq; clade Polonos, qui intra mœnia recipi nequibant, afficit. Vrgebat præterea fames vtrunq; exercitum, magis autem Albertum, in cuius exercitu ad triginta millia hominum erant, ita vt relictis ieiunis castris, Pragam se referre cogeretur. Dilapsi statim eadem ratione obsessi in suas quisque sedes, inter quos maxime miserabile Polonorum agmen visebatur, fame, siti, machinis enectum lacerumq; & amissis plurimis equis, pedestre magis quam equestre incedens, domumq; cũ mœstitia, & rerum omnium inopia repetens. Quod vbi Poloniæ Rex, qui iam in Slesiã, vsq; ad oppidum Oppauiam, cum nouo exercitu peruenerat, cognouit, imparem videlicet se, post suorum casum, potentiæ Alberti futurũ, abiecta spe regni, in Boiemia pro Casimiro fratre assequendi, Slesiam qua redibat, hostili modo peruastat. Porro Albertus cum partem copiarum, inter quas Fridericum quoq; Ducem Saxonum dimitteret, partem sibi retineret, Gorlitzium in Lusatia, dein Vratislauiam in Slesia tetendit, vbi ei Albertus Marchio Brandeburgensis, vir bellicosissimus præsto fuit, quem mox vindicem iniuriæ per Polonum illatæ, totiq; Slesiæ tuendæ præfectum constituit, lætusque ei narrauit victoriam Friderici ducis contra insidiatores Boiemos, reuertenti insidiantes, cũ non contemnendo agmine, cuius ductores è Proceribus erãt, Holitius iunior, Petrus Zwireticius, Absalon Swogissius. Ciues deinde Launẽses & Zatecẽses, cũ quibus Fridericũ fortiter, inter Pontem oppidũ, & Biliniã pugnasse, adiutore Iacobo Bilinensi, cuius curæ Albertus Rex mandauerat, vt Ducem vltra montes Misnenses, bene comitatus deduceret, in eaque pugna sexcẽtos insidiatores occidisse, & quingentos viuos cepisse, secumq; in Saxoniam abduxisse. Atq; hæc ideo narrauisse Albertus videbatur, vt Marchionem aduersus Polonos exacueret, sine cote satis per se asperum, ita vt Poloni aciem eius nunquam retundere valuerint, malisq; tandem fatigati, pacem vltro petierint, cuius arbiter Alphonsus Burgensis, ex Hispania Episcopus à Romano Pontifice missus fuerat, sed infecta pace inducias tantum parum longiores conciliauit: Alberto ex dignitate esse imperii non existimante, vt tam insolenter, quam est factum à Polonis, imperii maiestas, minæq; ab illa denunciatæ contemnerẽtur. Habuit itaq; in animo bellum Polonicum alio tempore gerere, nam tunc ei ab Amurathe Turca grauius impendebat, Seruiam, Rasciamque, Georgii Despoti regiones, qui sub tutela Regum Hungariæ viuebat, late populante, oppidaque in illis diripiente, ac iam Synderouiam arcem quarto lapide à Taururo, quam Albam Græcam vocant, distitam, arcem prorsus firmissimam obsidente. Reliquerat in illa Georgius parens Stephanum filium, interea dum ipse ad Hungaros proficiscitur opem imploraturus, qua filium à metu, arcem à periculo liberare posset. Non deerant Hungari, nec ipse Albertus Rex: nam vt in bellis audax, ita etiam promptus erat, sed quantumuis ad ferendum auxilium properarent, prius tamen Turca arcem cepit, Stephanumq; candente ignitoque ferro visu priuauit. Sic re infecta Budam reditum, ibique Barbara Regina Sigismundi vxore è custodia emissa, intercedẽte de oppidis regni dotalibus transactione, vt nomine illorum, duodecim millia aureum nummum quotannis acciperet, inde in Boiemiam ad oppidũ suũ Hradecium se contulit, Alberto etiã tum Budæ cõmorante, donec ex immodico peponum esu læuorem intestinorum, quem dysenteriam vocant, sibi contraheret. Suadebant Medici, vt in eodem loco conquiesceret, quoniam omnis agitatio intestina exulceraret, at ille mutationem loci, genitalisq; soli auram, plus quam curam omnium medicorum profore sibi aiebat. Iter igitur ingressus, vt Viennam peteret, haud procul à Strigonio, in pago quem Longum cognominant, vltimum reddidit spiritum, cum nondum toto biennio imperasset. Magnus plane futurus Imperator, si vita longior cõtigisset, qui tam breui temporis spacio, tam multa & præclara gesserit. Exequiæ illi ab vxore Elizabeth prægnante, Regio apparatu, in Basilica Albæ Regalis celebratæ, ibique corpus conditum Boiemi morte Alberti cognita, alii læto illam animo, alii cum mœrore

Detrectant Poloni pugnam.

Vladislaus frater Casimiro auxilia adducit.

Dilapsus media vterque exercitus.

Silesia vastata à Vladislao.

Albertus Marchio Brandenburgi Silesiæ præficitur.

Insidias Boemorum effugit Misnia Marchio.

Marchio Brandenburgensis Polonis grauis.

Amurathes Turca Rasciã inuadit.

Despota auxilia Hungarica implorat.

Immanis sæuitia Amurathis.

Transigit Cæsar cum Regina seniore.

Albertus Cæsar fluxu aluo extinctus, anno 1439. 27. Octobris.

mœrore accipiunt, solliciti de successore in tanta religionis discordia, ne ad illum videlicet, ad quem minime oporteret, regnum transiret, cum inter has curas nuncius ex Hungaria aduolat, nuncians Reginam Elizabeth marem enixam esse, & perinde regni Boiemiæ hæredem, vt iam non sit opus alium Regem quærere, cum domi illum natum habeant, puero nomen mater Ladislao indidit, ac statim intra quartum mensem, inungi, & coronari eum, ab Archiepiscopo Strigoniensi, in loco solito procurauit. Sublata clam corona Regia, ne in potestatem Hungarorum, nouis rebus studentium, rediret, eamque vna cum infante, ad Fridericum infantis patruum, quem hoc ipso tempore Germaniæ Principes Regem Romanorum declarauerant, asseruandam, custodiendamque misit. At Hungari pariter atque Boiemi per factiones distracti, illi Vladislaum Poloniæ Regem, isti Albertum Bauariæ principem, qui à pueris apud Venceslaum Regem in aula educatus fuit, ad regnum suscipiendum inuitabant, quod dicerent, temporibus non conuenire, nec regnis vtile esse expectare, dum infans Rex adolesceret, quando supra caput cottidie pericula imminerent, quæ Regem ætate virum requirāt. Ac Vladislaus quidem rapto agmine, citus in Hungariam venit, studioq; partium Budam statim receptus, id ante alia egit, vt celerrime Rex Hungariæ coronaretur. Data igitur fide publica Ladislao Bano, sub cuius tutela, arx Vicegradensis cum ipsa corona Regia fuerat, vt secure Budam veniat, à se prius non dimittit, quam de arce concederet illis, quos reportandæ in Albam Regalem coronæ submiserant. Afferunt illi arcam signis Pontificum atque procerum obsignatam, cæterum corona vacuam. Qua re vehementissime perculsi, turbatique omnes ordines, ambigunt quidnam facere debeāt, persuasum habentes, Regem Hungariæ, nisi corona illa sancta coronari non posse. Exclamat mox non nemo præsulum, visa inter reliquias corona aurea, capiti diui Stephani Regis imposita: *En adest, quam quæritis, Regis sancti, corona sancta, ad hoc quod gerimus nobis tempestiue oblata.* Cunctis læta voce succlamantibus, *recte, recte*, tollitur illa, & ad caput Vladislai transfertur, Rexque statim idem consalutatur. Albertus vero Bauariæ princeps, præter omnium opinionem, regnum sibi Boiemiæ delatum deprecatus est, *morique se malle respondit, quam eo modo, quo Boiemi vellent, regnare.* Volebant autem, vt communionem vtriusque speciei non solum approbaret, sed omnibus etiam opibus & potentia sua aduersus quoscunque aduersarios protegeret. Item, vt Magistrum Rokiczanum, veritatis præuaricatorem, patrocinio suo tutum præstaret. Dein vt bona templis & sacerdotibus erepta, ne repeteret. Ab illo per bona verba ablegati, nouam denuo Pragæ deliberationem ineunt, legatosque rursus decernunt, qui eant ad Fridericum Romanorum regem, petitum, vt tutorio Ladislai nomine, regnum Boiemiæ tuendum, regendumque susciperet. Inter legatos Ptasco erat, Ladislao ob memoriam Alberti parentis non amicus. Is nactus facultatem seorsum alloquendi Friderici, ei suadet, vt ipse regem Boiemiæ semet constituat, tanquam princeps Austriæ senior, id quod ei antiquo fœdere inter Boiemos & domum Austriacam, de successione regni icto, liceret. Ad quæ Fridericus: *Alij, inquit, viderint, quid illis aduersus sanguinem suum liceat: se nihil in filium patruelis facere posse, quo ius necessitudinis, officiumque suum expleat, nisi vt illi paterna regna pro virili conseruet ac restituat, ne dum vt aliquid adimat.* Cæteris dein legatis respondet, *Nec tutelam regni se recipere, sed curam illam Boiemis delegare, qui vt regni commoda, incommodaque notiora habeant, ita vtrisque se melius consulere posse, relaturi olim à domino suo bene aut secus administratæ tutelæ, gratiam aut odium.* Hinc duo Proceres designati, Meynardus & Ptasco, caput vterque suæ factionis, qui Consulari potestate regni negocia administrarent, gubernarentque. Inter hæc mater Ladislai Elisabeth, dum regnum Hungariæ filio retinere studet, multa hostilia à Vladislao occupatore perfert, & vicissim illi infert non dispari euentu, ac tam animo constanti, vt cum in prælio quodam acerrimo, factio aduersa opera Ioannis Hunniadis, pulso fugatoque Ladislao Bano superior euaserit, non minus tamen intentam, quam prius continuauerit militiam: haud sine Vlrico Ciliæ comite, auunculo suo, cuius consilio arces deinde, & oppida nobiliora præsidiis Boiemorum firmauit. Inter præsides Boiemos, manu & bello præstantissimus, Ioannes à Brandesio, Giscra cognomine, erat. Hic cum toti territorio Bistriciensi, in quo Aurariæ, Argentariæque in hunc diem, large aurum argentumq; suppeditant, præpositus fuisset, non solum ea salua, quæ accepit, præstitit, sed plura etiam numero municipia, quam quot tenebat aduersariis vi eripuit, Polonos crebris præliis fudit, ipsum Hunniadem castris bis exuit, tanto denique terrori Hungaris fuerat, vt authore ipso quoq; Vladislao, pacis conditiones cū Regina Elizabeth inite non abnuerit.

Posthumus Alberto filius Ladislaus nascitur à Dionysio Strigoniensi Cardinale coronatur, 22 Februarii, anno 1440.

Fridericus Roman. Imperator, anno 1440. 30. Martii.

Vngari Vladislaum Polonū, Boiemi Albertum Bauarum Regem poscunt, Vladislaus rex Poloniæ in Hūgariam contendit.

Furto Regia corona ab Elizabetha sublata.

Vladislaus S. Stephani cingitur corona.

Repudiat Bauarus regnum Boiemiæ oblatum.

Boiemi regnum Friderico Cæsari deferunt.

Saluum id Ladislao patrueli esse vult Cæsar.

Meynardus & Ptasco consules.

Bella inter Reginam & Vladislaum Regē.

Iohannes à Brandesio Giscra Reginæ partes impigrè defendit.

Iulianus Cardinalis pro arbitro sedens.

Missus legatus de latere Iulianus Cardinalis, qui rem inter partes controuersam componeret, dabatq; ille sedulam operam, aliquoties è Buda, Iaurinum vbi Regina erat, & inde rursus Budam ad Vladislaum cômeans, cum repente grauissimus intestinorum

Regina Elizabeth moritur.

morbus Reginam corripit, ac tertio die eandem extinguit. Placuit in eodem cum marito Alberto cõditorio, illam condi. Solus per idem tempus, Prascone collega per mor-

Meynardus collega mortuo rerum in Boiemia potitur.

tem sublato, Meynardus in Boiemia summæ rerum præfuit, magna cum inuidia diuersæ partis, quæ Meynardum causa religionis Romanæ, semper male oderat, eoq; minus æquo animo ferebat, vnũ illum omnes honore & authoritate anteire, Pragamq; in potestate habere, quę ipsorũ sectæ caput esset, quo diminuto, capitis omnium diminutionem consequutum iri, si non primo quoq; tempore periculo occursum fuerit. Instruũt mox Rokiczanum, & alios seditiosos Pragæ sacerdotes, idoneis ad concitandam plebẽ

Odiũ in Meynardum excitatum.

Georgius Podiebradi' Meynardo opponitur.

aduersus Meynardum consiliis, quasi ad hoc magistratum gerentem, non vt communi regni tranquillitati cõsulat, sed vt extollat suam factionem, & ipsorum deprimat. Congregantur deinde pleriq; eorum cum Thaboritis ad Cuthnas, ibiq; Georgium Podiebradium, totius Gradicensis regionis præfectum pronunciant, ac tacite inter se conspirant ad recipiendam Pragam, tacitos in illa se proditores habere dicentes, nec falso, inerant enim, & vti cum Georgio conuenerãt, appropinquanti paulo ante lucem mœnibus, casulã longius ab aliis ædificiis semotam accendunt, portamque inde statim re-

Georgius Praga potitur.

serant, per quam Georgius intra vrbem veterem receptus est cum sexcentis fere equitibus, Symbolum succinentibus, Cunstat eia Cunstat, vt sui adesse suos scirent, nihil mali metuentes: apud cæteros rei ignaros trepidatio fuit, cum paucorum cæde, qui ar-

Meynardus captiuus abducitur, post mortuus.

mis sumptis resistere cœptabant, alias nemini nocitum. In hoc tumultu Meynardus nullius culpæ reus capitur, & cum indigna captiuitate Podiebradium abducitur, vt Georgius Praga solus libere potiretur, tanta potentia, vt Senatum Pragæ sua authoritate constitueret, quod munus antea regium fuerat. Dedit mox Meynardo quoque successorem Zdenconem Sterenbergium, vt summum in arce Pragẽsi ageret prętectum,

Georgius Pragæ magistratus instituit.

ipse tamen Pragam in potestate sua habere voluit. Mors denique Meynardi, quæ paulo post subsequuta fuit, nõ caruit veneni, vndecunq; dati, suspicione. Hinc multũ crescere Georgius, multaq; sibi vendicare, imo cuncta simul in se trahere, nemine iam extante,

Ladislaus Boemus postulatus a Friderico negatur.

qui voluntati eius palam obsistere auderet, maxime posteaquam legati ad Fridericum missi, vt Ladislaum in Boiemiam adducerent, tanquam nullibi locorum melius quam in regno suo nutriendum, non impetrarunt quod petebant, Friderico se excusante, ob nimis teneram pupilli ætatem, quam etiam accersito in cõspectum puero, nondũ septimum annum agente, coram indicauit. Aderat tunc Giscra, Viennam ex Hungaria ad Fridericum euocatus, visoq; Ladislao, eum vti Regem suum reuerenter salutat, ac more dein militari, vulnera & cicatrices ostentat, quæ ipsius gratia apud Hungaros rebelles se accepisse iactabat, tandem subridẽs: *Ecqua spes*, inquit, *præmii laborum meorum apud te, mi Rex, vnquam erit? Ecquid stipendij nomine militi tuo fideli aliquando retribues?* Tacitus

Lepida præclara indolis in Ladislao historia.

ille, dispensatorem Friderici prope astantem adiens sacculũ, vnde stipem mendicis depromebat, de collo ei detrahit, inuentosq; in illo sex tantummodo nummos, eos Giscrę dono dat, inquiens, *non se plures in præsentia habere*. Hac voce atq; dono, quamuis exiguo, pariter Giscra exultans, quia parem sibi laudẽ vendicabat, & dedisse quod habes, & dare plura voluisse si haberes, acceptos æreos nummos auro inclusit, aureaq; zona è collo suspendit, vt conspicua esset omnibus intuentibus, tam prona adhuc pueri Regis, erga

Giscra fidus Ladislai satelles.

Iohannes Hunniades.

bene meritos, referendæ gratiæ voluntas, rediitq; lætus in Hungariam, ad exequenda officia sibi demandata. Hungaris interim bello Turcico occupatis, ac sæpius in illo, ductore Hunniade victoribus, quam victis. Dacus hic, nunc Valachos appellant, natione fuit haud claro genere ortus, sed factis per arma clarissimus, vt qui primum Hungaros docuerit, quomodo Turcæ acie frangi superarique debeant. Eiusdem opera factum, vt bonam partem Mysiæ, quam Rasciam vocant, ab Amurathe interceptam recuperauerint. Sed cum rursus ille excursionibus in Thraciam circum Constantinopolim peractis, Mysiæ instaret, aderat iam & Vladislaus, cum Polonis, & Hungaris hosti occursu-

Sophia Turcis erepta.

Vrbs a templo Iustiniani Cæsaris nomen accepit.

Scabadenus Bassa ductor copiarum Tur-

rus, peruenitq; in Rasciam, vsq; ad oppidum Sophiam, præsidio Turcarum obsessum, quod quidem breui expugnauit, & incendit. Vltraque sensim progrediens, Hunniade agmen cogente, videt à tergo subitum Turcarum aduentum, recta impetum in nouissimum agmen facientem, accurrit statim Hunniadi subsidio cum omni equitatu, iubẽs pedestres copias cum curribus mox subsequi. Certatur vtrinque atrocissime, Amurathe quamuis absente, sed præsens erat Orientis præfectus affinitate ei iunctus, cui Tur-

cæ non

[illegible] non minus quam imperatori suo parebant. Illo grauiter in agmine icto, atq; inde excedente, & statim moriente, non certamen, sed cædes & fuga hostium consequebatur. Sex millia illorum in acie cæsa, & nouem signa ablata esse narrantur, tantumque metum Amurathi incussisse, vt pacem vltro peteret, vltroque se offerret ad restituendas Georgio Desposo omnes quas in Rascia receperat arces, & præterea duos eius filios quos luminibus priuauit. Eaque conditione accepta, in decem annos induciæ, iureiurando vtrinque interueniente, confirmatæ sunt. Ac magno paulo post Hungarorum malo interturbatæ, Romano Põtifice fœdus cum hoste Christiani nominis sede incõsulta ictum, non approbante. Spem videlicet ille ex hac victoria multo futuram maiorem conceperat, si hosti adhuc ex recenti casu trepidanti, instaret. Igitur continuo Iulianum Cardinalem in Hungariam mittit, qui Vladislaum à iuramento absoluat, Hungarosq; ad instaurandum bellum animet, præsenti, quod secum adducebat, auxilio, ex militibus cruce signatis collecto. Præfecerat idem præterea Pontifex alterum Cardinalem Franciscum, affinem suum, classi, quam in mari habuit, ne Turca ex Asia in Europam copias traiicere posset, Vladislao ad arma resumenda inclinante. Despotus intercedere parat, inquiens: Non conuenire Christiano Regi conuenta turbare, fidẽ fallere, iuriiurandi religionem violare, quorum omnium vindex afforet Deus. Sed nihil magis profecit, quam Dracula Valachiæ dominus, dissuadens, ne cum tantulo Polonorum Hungarorumq; exercitu, aduersus ingentes Amurathis copias progrederetur: compertum enim se habere aiebat, plus quam centum millia Turcarum ex Asia, per Bosphorum Thracium, frustrato Cardinale Francisco esse transuecta, præter eum numerum, quem in Europa, nulla parte minorem obtineret. At cum Hunniades, numerũ Turcarũ, præ viribus Hungarorum valde cõtemneret, atq; diceret, apud Turcas extra paucos, cæteram inesse turbã muliebrem, ab Hũgaris autem stare virorum robur, iubet Rex agmina progredi, antecursore Hunniade cum densis equitum turmis, ingressusq; Bulgariam, ibat Nicopolim oppugnatum ac mox ad famam hostium aduentantium, apud castellum lacumq; Varna dictum, substitit, castraq; ibi carris circumdatis metatus est. Hunniades acie tripliciter instructa, dextrũ cornu Varadiẽsi, Agriensiq; Episcopis, & Franconi Bano cum cæteris Hungaris dedit: sinistrum Iuliano legato, cum omnibus externis auxiliis attribuit: in medio Regem cum Polonis collocauit. Ipse in vtroq; cornu, cum equite quem habebat concursabat, impetum hostium sustinens retundensq;, eo primum successu, vt in fugã obuios hostes verteret. Quare cõsternatus Amurathes, ac mox indignatus, quod tã pauci aduersarii, tãtæ suorũ multitudinis non solũ conspectum ferre, verumetiã cum illa pugnare auderent, acerrime ignauiam suorũ increpat, minisq; & conuitiis ad pugnam reuocat. Quo dedecore accensi, intolerandam vniuersam totam Regis aciem impressionem faciunt, occisisq; viuos, sauciis integros, fessis recentes viribus subministrant, quod ab altera parte fieri propter paucitatem non potuit. Itaq; diu [illegible] ac diu vrgentibus hostibus, initium fugæ in dextro Hungarorum cornu ceptum, in sinistro dein consecutum, quando ipse quoq; Hunniades victoria desperata cum decem millibus equitum ex acie se subduxerat, vetus illud vsurpans, *vir fugiens iterum pugnabit*, præsertim viribus totis haud destitutus. At in media acie, Regis magnanimi, ac nullo pacto cedere, suosq; deserere volentis, totæ à Turcis profligatæ sunt copiæ cũm ipso Rege. Iulianus vero legatus in fuga non solum ingloria, sed etiam misera morte periit, à latrunculis despoliatus, interfectusq;, ac nudus esca feris, volucribusque cœli relictus. Adeo autem cruenta vtrinq; hæc Varnensis victoria fuit, vt ipse etiam victor maiorem ex illa mœstitiam, quam lætitiam præ se tulerit, dicens: *Nolle hoc euentu sæpius vincere.* Hungari Rege, quem in regnum intruserant amisso, ad legitimum tãdem post varia in comitiis studia & certamina redeunt. Mittuntq; ex corpore suo primora capita ad Fridericum Cæsarem, qui ab illo Ladislaum, vna cum ipsa regni Hungariæ corona reposcãt. Fridericus collaudatis Hungaris, quod aliquãdo resipuissent, quodq; Regem, quem preteriri non oportuit, ad regnum reuocarent, de corona plane dissimulat, sed hoc tantum, quod ad Ladislaum attinet, respondet: *Puerum adhuc esse, nec alia in præsens re egere, quam fideli tutela, tutorem autem quemnam magis idoneum inueniri posse, quam agnatum atque gentilem pupilli, & præterea Cæsarem? Expectarent itaque parumper, dum ille adolesceret, atque interim bona fide regni negocia curarent.* Deligunt confestim illi Ianũ Hunniadem regni gubernatorem, nec ideo tamen desinunt Regis præsentiã requirere, non iam precibus, sed armorum terrore, quem Hunniades contractis duodecim millibus equitum, satis terribilem Friderico infesta populatione incussit, vt saltem corona potiri

[illegible] Carambus [illegible] sia præfectus.
Segedini pax solennis vera inter Vladislaum & Amurathẽ [illegible].

Præficiunt Cardinalem [illegible] [illegible] classi præfectũ Amurathem contra Germanos profectum [illegible].

Violatum fœdus cum Amurathe [illegible] [illegible] [illegible] impellente.
Exercitus Regis [illegible] [illegible].

Imperati Amurathis copia.

Hunniadis fuga.

Clades Varnensis [illegible] [illegible] [illegible] Regem [illegible] [illegible] fides [illegible] [illegible] Deus [illegible] regnum.

[illegible] Ladislaum Regem [illegible].

Hunniades Regni gubernator [illegible] 1445. [illegible].

Digitized by Google

posset, sed non aliud assecutus est, nisi Cæsaris indignationem, quam breui post, re feliciter in Seruia aduersus Turcarum præsidia gesta, in gratiam vertit, sibiq; beneuolenciâ Cæsaris reconciliauit. Vrgentibus deinde Fridericum, tum Hungaris, tum Boiemis, tum etiam Austriacis, atque omnibus vim minitantibus, nisi illis dominum suum restitueret, qui suis libere dominaretur. Hoc ad extremum consilio frustratus est omnes, quo decreuit secum puerum adducere in Italiam, quā coronæ Cæsareæ sumēdæ causa petebat. Nec secus destinauit, ac fecit, atq; ita se à molestia omniū liberauit, qui sibi extorquere Ladislaum laborabāt. Erat inter comites Friderici Albertus frater eius. Huic cura Ladislai commendata fuit toto illo itinere, quod Fridericus Italiam ingressus, nouo more inermis & pacato agmine, non autem cum exercitu, vt alii Cæsares & terrore inibat, imo togatum quoq; agmen ita per viam distribuerat, vt alii antecederent, alii subsequerentur, ne cui multitudo grauis aut formidabilis existeret. Quare etiam aduentus eius lætus omnibus & gratus fuit. Veneti cum primum magna cum reuerentia ac lauticia exceperūt, prorsus hospitalissime, officiosissimeq; inde discessuro Abacum ex vitro elegantissimo concinnatum, exornatumq; donaturi erant, illumq; inter alias ex auro, argentoq; & gemmis diuitias, quas illustrioribus hospitibus solent ostentare, seposuerāt, quo Fridericus ab iis deductus, gemmas & alia preciosiora in manus sumit, & quæ magis ex iis placēt, magis laudat. Cumq; illi Abacum suum vitreum, verbis magnificis extollere non desinunt, annuit morioni suo, vt mensam reponendis vitris appositam commoueat, qua commota, prouoluuntur vitra, & confringuntur, arridente Cæsare, ac dicente: *nunquam aurea vel argentea vasa ad tam leuem casum ita fuissent comminuta.* Quo dicto, pro vitreis, aurea à Venetis munera extorsit. Dehinc Senas profectus est, quo Leonora sponsa, Regis Portugalliæ filia, ex sorore Alphonsi Regis Neapolitanorum prognata, ei aducta ex Hispania fuit, nihil prætermittentibus Senensibus, quæ ad instauranda, denuoq; celebranda sponsalia, cum omni rerum copia, splendoreq; & magnificentia pertinere putabant. Romam inde cum sponsa ingressus, ad scalas sancti Petri, Nicolaum Romanū Pontificem obuium habuit, a quo in templum introductus, solēni more copula matrimonii cum noua nupta copulatus fuit. Ac mox vterq; eorum Imperatoria corona donatus, nuptiis Neapolim dilatis, quas Alphonsus Rex tanto apparatu, tantaq; pompa apparauit, quātam illa ætas apud nullum alium Regem viderat. Inter cætera lautissima, venationem exhibuit, fixis passim in campis tentoriis, in quibus amplius triginta millia hominum discubuere, fontibus ē vario vini genere affatim ad mensam affluentibus. Reuertentem cum bona pace ab externis regionibus Cæsarem, domi bellum Austriacum excepit, Ladislai gratia, quem Cæsar à se dimittere, fideique aliorum committere noluit. Ad duodecim millia militum Austria armauerat, Vlrico Eyncingero belli incentore, sicut idem primus etiam author fuit, vt absente Friderico præsides Austriæ mutarentur, in quorum locum non alii, atq; illi, qui in verba Ladislai iurarent, substituerentur. Ipsius deniq; opera Vlricus Ciliç Comes, qui Viennæ, vrbi in Austria primariæ præfuit, in partes Ladislai pertractus est subscripsitq; vt confestim ad Fridericum irent, qui denunciarent, vi se Ladislaum recepturos, nisi vltro illis redderetur. Cæsare sua consuetudine suspensum, incertumq; responsum dante, Nouam ciuitatem, quæ secundas post Viennam sibi partes vendicat, oppugnare adoriuntur, vocatis in societatem oppugnationis Boiemis. Ex quibus Hēricus Rosensis iunior cum ducentis tantum equitibus, & octingētis peditibus socium se illis exhibuit, cæteris domi ad ea quæ à Georgio Podiebradio fiebant intentis. Maxime posteaquam ille, quod diu concupiuerat, per factionem suam, & Pragenses, Thaboritasq; assecutus est, vt regni gubernator pronunciaretur. Accesserunt ad eundem pleraque alia oppida, & in primis ipsius Barbaræ Reginæ dotalia, quæ tunc recens Hradecii decesserat, mulier prorsus Sadducea Epicureaque. Cum Epicuro enim summum bonum in voluptate ponebat. Similiterque atque Sadducei de immortalitate animæ nihil plane credebat, sed tam superos quam inferos ridebat. Huic ad lasciuiam comprimendam cum à viris matronisque honestioribus turturauis proponeretur, quæ marito mortuo iterum nubere nesciret, abstersо omni pudore, solita est respondere: *Et quid mihi cum aue monticola & solitaria? Cur non potius columbas & passeres domi ob oculos quotidie obuersantes mihi proponitis? quarum auium oscula & amores nunquam cessant.* Hæc tamen vt Pragæ in conditorio regum sepeliretur, Georgius sacerdotes Pragenses coegit. Ac protinus vi maiore militū addita, Buduicenses, Slanenses, Launenses parere sibi vti gubernatori dedignantes facere imperata compulit. Sensim inde & nobilitas aduersa potentiæ Georgii succumbere cœ-

Fridericus in Italiam proficiscens Ladislaum secum abducit.

Veneti magnifice excipiunt Fridericum.

Abacus vitreus ex industria præcipitatus.

Leonora Eduardi Lusitaniæ Regis filia coniux Friderici.

Nicolaus Papa V. Fridericum corona & coniugem ornat, anno 1452. 19. Martii.

Nuptiæ Neapoli regio apparatu.

Repetitur Ladislaus ab Austriis.

Nouam ciuitatem Austrii oppugnant.

Georgius Podiebradius Boiemiæ gubernator.

Barbara Sigismundi vidua atheissima.

bere cœpit, in eum finem tamen, vt in hoc magistratu daret operam, ne diutius regnũ Ladislao rege careat. Durabat interim Nouę ciuitatis in Austria oppugnatio, fossa, propugnaculis, ac robustissimo præsidio se tuentis, sed de fame solicitus erat Fridericus, ne illa tandẽ expugnaret ciuitatẽ. Quo faciliorem etiã se exorabilioremq; præbuit Carolo Badensi Marchioni, & Sigismundo Salspurgensi Archiepiscopo, qui in istam partis vtriusq; pacificationem se interposuerant. Pax ita transacta, vt Cæsar Ladislaum de sua potestate dimissum tutelæ Vlrici Comitis tanquam auunculi tantisper crederet, dum in concilio Viennæ breui futuro, melius de tutela illius cum Boiemis & Hungaris deliberaretur, interimq; Ladislaum extra Viennam commorari, vt priuatum adhuc, oporteret. Nondum pacificatores Austriæ fines egressi sunt, cum Vlricus Comes præter pacta Ladislaum Viennam inducit, positaq; sede principali, in illa eum, assentientibus omnibus Austriacis, collocat, vt tanquam princeps Austriæ fidei iuramentum à sibi subiectis exigat, quorum primus ipse Comes, deposito tutoris nomine, iurauit rectorem omnium videlicet, quam vnius Ladislai tutorẽ agere maluit. Qua re Georgius cognita, non procrastinauit illam ad omnes ordines referre, quos Pragam edicto seuero frequentes coegit, aperiensq; os suum: *Adesse opportunitatem, diu frustra de adducendo in regnum Ladislao quæsitam*, dicebat. *Si igitur Ladislaus etiamnum puer placeat, aut si expediat, vnũ in regnis duobus regnare, quorum vtrumq; regis sui præsentiam ob calamitates acceptas desideret, prudenter consultandum esse, atq; per tempus statuendum, quod maxime regno conducat.* Quo dicto rogat sententias à sua factione auspicans, quæ domi regem esse legendum censebat. Ex aduersa parte dicebatur: *nihil minus conuenire omnibus ordinibus, quam non constare sibi in petitionis honesta perpetuitate: crebro à Friderico petitum fuisse, vt nobis regem nostrum restitueret. Nisi in præsens item faciamus, leuitatis crimen & inconstantiæ non euademus.* In hanc sententiam discessum. Rursus inde Georgius: *Solent*, inquit, *ij, qui ad pauca respiciunt, in eadem sæpius oberrare: id ne nobis contingat, mature prouidendum esse, ne hoc solum videlicet agamus, vt quamprimum habeamus regem. sed vt rebus quoque nostris solerte consulamus, ne de religione statuq; nostro, & libertatibus, ac maxime de calice periclitemur. Proin sibi ex re videri, vt per capita describantur, atque Ladislao offerantur ea, quæ nobis ab eo seruari, & confirmari iustum esse ducerimus.* Ne qua noua mox de capitibus illis contentio suscitaretur per quam aduentus regis impediri posset, concessum est, vt scriberent, quod iustum existimarent, ne tamen Ladislao prius scripta redderent, quam in Boiemiam veniret. Cuncta apud Ladislaũ ex arbitrio Comitis gerebantur, inter quæ hoc quoque, vt Ladislaus ad Hungaros, apud quos & natus, & iam rex coronatus erat, primum diuerteret, auspicia regni auspicaturus, quem tamen longius progredi, quam Posonium non est passus: sed ibi regiis negociis in magistratibus mutandis & cæteris propriè ad Regem pertinentibus confectis, cũraque regni Iano Hunniadi commendata, rursus Viennam illum retraxit, significans inde Georgio Podiebradio, ad quem diem Ladislaus finibus Boiemiæ appropinquare vellet, vt regnum quoque Boiemiæ ineat. Quo intellecto Ianus Smiritius, procerũ haud postremus, consiliorumq; vtriusq; factionis cõscius, dat literas ad Ladislaũ sua manu in hanc sententiam scriptas: ᵃ *Placet vt in regnũ quamprimum venias, sed non sine copijs & armis, si modo regnare in Boiemia cupis, & viuere.* Has literas Ladislaus puerili videlicet animo Comiti tradidit: illeque perlectas, ad Georgium in Boiemiam remittit. Nec is moratus illas in concilium procerum, in quo Smiritius quoque aderat, secum affert, suppressoque authoris nomine, sensum illarum cum magna indignatione recitat. Omnibus supplicium eum meritum, quisquis literas scripserit, censentibus, rogat seorsum Georgius Smiritii sententiam, illo respondente simpliciter, tanquam facti huius ignaro: *Quid aliud hac in re censeam, quam quod cæteri omnes.* Obtrudit illi literas, iubetque signum & manum agnoscere, ac statim eodem die supplicio capitali afficit: de alieno cautius quam de suo capite curiosum. Vidit ista Ramnusia illa Nemesis, quæ insolentiam fortunæ arrogantiamque punire solet, ipsumque Comitem, qui literas prodidit, repente de statu illo suo florentissimo ita deiecit, vt ei adnitenti Eyncigero, aula omnibusque aulicis honoribus, & ipsa Vienna vrbe interdiceretur; & nisi ab Alberto Marchione Brandeburgensi ad portam vsque vrbis deductus fuisset, lapidatus erat. In exilium ad paternum solum proficiscentem, quatuor tantum equites comitati sunt, cũ alias frequentiore satellitio quam ipse rex cingeretur. Tanto intentius Austriaci curabant, vt illo absente maximo hominum equorumque apparatu Ladislaum in Boiemiam deducerent.

Soluta Nouæ ciuitatis obsidio.

Austriæ redditur Ladislaus.

Georgius de reducendo Ladislao in Boemiam deliberat, & de rege eligendo.

Decretum fit de adducendo Ladislao.

Conditiones Ladislao proponendæ.

Hungaris primum ostensus Ladislaus.

Iani Smiritii literæ ad regem scriptæ per Comitem Podiebradio monstrantur.

Capitis supplicio Smiritius afficitur.

Vlricus Ciliensis Comes aula & Vienna expellitur.

Smirisshæc epistolæ exemplum ex Sylvio Bonfinius:

Venturum te quamprimum in regnum tuum probo, si modo veneris imperaturus, non pariturus: inermem impotentemque te tutari non laudo nisi hic puerum te forte mater pepererit, ut ex duobus unum Vienna apud amicos dimittas, alterum dubia Boiemorum fide caput temere credas: vale.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER VIGESIMUS NONUS.

SVMMA LIBRI VIGESIMI NONI.

Ladislaus ad regni fines à Bohemis excipitur. Annuit eorum postulatis. Aspernatur Rokizanum, alios sacerdotes veneratus. Ladislaus coronatur ab Archiepiscopo & Cardinale Strigoniensi. Ladislaus Alberti Austriæ filius XIII. Rex Boiemiæ & Hungariæ. Ambit Rokizana Episcopatum. Georgius legatos ea propter Romam mittit. Anceps à Pontifice responsum datum. Iohannes Capistranus Monachus Dalus mittitur à Pontifice in Boiemiam. Olomutij concionatur, & per interpretes dicta explicantur. Contra Rokizanum differit de utraque specie sacramenti. Venceslaum Boskouicium cum 2000 Subditorum conuertit. Huius filius Prothasius Episcopus fit Olomuzensis. Prouocatur Capistranus à Rokizana ad disputationem. Loca suspecta. Rosensis Capistranum receptum statim iussu Gregorij dimittit. Ad conuicia conuersus Rokizanus. Domi pro Archiepiscopo habetur. Celebrat diem Pragæ Georgio prodita. Contemnitur ipsum processio à rege. Is sacrificam Hussitam ab ara remotum præcipitem dari iubet. Vratislauiam rex cum Georgio petit. Sororem Casimiro Polonico desponsat. Reconciliatur regi Ciliæ comes. Triumuiratus. Eitzingerus profugus ad Cæsarem transit. Expugnatio Constantinopolis. In Hungariam se parat Turca. Hungari regis postulant præsentiam. Aemulatio inter Ciliæ comitem & Hunnyadem. Colloquium in Hungaria aperto campo pollicetur Hunnyades. Calixtus Pontifex de subsidijs interpellatur. Belgradi oppugnatio. Laus militum Boiemi. Victores paulo post tam Hunnyades quam Capistranus humanis cedunt rebus. Ladislaus & Matthias Hunnyades filij. Comes Cilia Belgradi interficitur. Dissimulat rex dolorem. Solatur viduam Hunnyadis. Consilium Hungarorum aduersus Hunniades. Citra Ladislaum & affectus capit. Ladislaus securi percussus. Matthias Viennam captiuus deducitur, reliqui fracto carceribus euadunt. Octodecim annorum rex de coniugio cogitat. Magdalena regis Gallorum filia præ cæteris electa. De loco nuptiarum disceptatio. Lis inter Ladislaum & Cæsarem de Austria, composita. Georgius regem conuenturus Viennam ingredi non vult. Mota [illegible] sionis rex progreditur, in [illegible] colloquuntur quatriduum. Pollicetur rex nuptias se Pragæ habiturum. Astrologis mala ominantur. Legati pro sponsa in Galliam. Helcekus secretarius regis quæstioni subiectus à Georgio, secreta regis pandit. Inuitantur principes plurimi ad nuptias. Bonum è Gallia de sponsa accipit responsum. Gubernator sumptus metuit. Rokizana sectæ suæ abolitionem tot præsentibus vel affuturis magnatibus veretur. Triginta sex horis à quo laborare cœpit, moritur Ladislaus. Rege sepulto regimen gubernationis Georgius suppositiis petit. Regis literis Matthiam euocat Pragam. Reuocantur è Gallijs oratores. Suanbergius consulit, Gallo, ut ambiat pro alterutro filiorum regnum Boiemiæ.

Ladislaus Alberti Cæsaris filius [illegible] Boiemia.

LADISLAO nobilitas Boiemorum cum Pragensibus ad fines Boiemiæ obuiam progressa, iuramentum ei de more offert, quo præstito, capita dein libertatum ab omnibus ordinibus missa exhibet, submisse orando, ut illa de regia clementia & liberalitate rata habere & approbare dignaretur. Benigne respondet adolescens, se, quæ pater auusq; suus Boiemis indulserint, cuncta illis integra præstare & confirmare velle, ita ut de se nemo iuste queri possit. Agunt gratias Boiemi, gratulabundiq; Regem comitantur ad sedem regiam, omni [illegible] instructissimam, ut tanto lautius hospites, qui ad solennem coronationis diem [illegible] rant, acciperentur. In ipso introitu urbis Magister Rokyczanus cum suis [illegible] conspectum prodiit, Regemq; salutauit, sed cum Rex valde frigide resalutauit. At [illegible] currente ex arce Pragensi sacerdotum cœtu cum sanctis reliquiis, ipsos sacerdotes hilari [illegible] ore af-

Ingressus Ladislai in [illegible].

Hussitæ [illegible] à rege [illegible] habiti.

ore affatus est, reliquias vero veneratus & osculatus, haud æquo animo ferente aduersa factione. Quæ factio nihilominus tamen post acceptum statim diadema, quod Ladislai capiti Dionysius Strigoniensis Cardinalis imposuit, Regem adiit, per Georgium, illum promissorum admonens, quorum non vltimum esset, de corroborando Rokyczani Archiepiscopatu. Dat ille negocium Georgio vt protinus curet, vt legatio Romã ad conficiendam rem mittatur. Qui missi erant, retulerunt, *Pontificem Romanum decreuisse legatum suum in Boemiam legare, qui præsens inspiciat, an pacta concilij Basiliensis à sacerdotibus seruentur: illo comperto, facturum officium suum, vt Boemis Archiepiscopum constituat, non qui hunc honorem ambiat, sed qui dignus officio illo existimabitur.*

Coronam accipit Ladislaus anno 1453 die Simonis & Iudæ.

Vrgent Rokyczana præsulatum.

Optimam ea tempestate famam in concionibus ad populum faciendis Iohannes Capistranus, natione Italus, professione Franciscanus Minoris ordinis obtinuit, summa homini dicendi facultas, incredibilis memoria, vitæ sanctitas rara, mirumq; studium in vitiis insectandis, & corrigendis erroribus. Hunc allegare Boiemis, qui cuncta apud illos exploraret, quique cõcionibus suis deuios in viam reduceret, Pontifici Romano summe placuit. Ante ille tamen in Morauiam diuertit, mansitque Olomucii apud sodales suos haud paruo tempore, docens populum tanta celebritate frequentem, vt illum vel capacissimum templum non caperet, sed necesse habuerit in foro sermocinari, duobus semper assistentibus interpretibus, altero Boiemo, altero Germano, qui ea, quæ Latine diceret, vernacula lingua pronunciarent. Dicebat autem contra Rokyczanum, communionem vtriusque speciei, quod ad idiotas attinet, non esse ex veritate pręcepti Euangelici: nec licere cuiquam ritum ab ecclesia cum bona ratione introductum ausu temerario mutare. Quæ audiens Venceslaus à Boscouicze, inter proceres Morauiæ magnæ authoritatis, vale Hussitis dicto, rursus veritatem Romanę sedis cum duobus subditorum millibus amplexus est. Huius postea filius nomine Prothasius omnibus ad vnum suffragiis Pontifex Olomucensis declaratus fuit. Rokyczanus irritatus, tam multa apud Morauos Capistranum posse, vt ipsos quoque proceres quo velit sermonibus suis ducat & impellat, ad disputationem eum prouocat, definitis certis quibusdam locis, sibi valde idoneis. Contra Capistranus Olomucium illum aut Brunnam inuitabat, tanquã ad ciuitates vtrique accommodatissimas. Illo tergiuersante, iter in Boiemiam tetendit, venitque Crumlouiam, Procerum Rosensium oppidum, & inde mox abit, vbi percepit literas à Georgio gubernatore ad Vlricum Rosensem esse scriptas, ne oppido reciperetur. Cæterum à regiis ciuitatibus, Pelsina, Ponte, Cadana cupidissime honorificentissimeque fuit exceptus, & pro sancto ab omnibus viris probis habitus, quoniam sancta inculpataq; & diceret & faceret. Ergo cum aliter illi Rokyczanus nocere haud posset, ad calumnias conuersus, professionem monachi ei quasi probrum obiectabat, *hypocritam seductoremque populi, & pacis interturbatorem* appellabat. Ipse interim Pragæ fretus potentia gubernatoris, authoritatem sibi Archiepiscopi inter suos omni modo vsurpabat. Pro quo beneficio, vt gratiam illi referret, honoremque inuicem illius apud Pragenses amplificaret, diem eum, quo ille Praga per proditionem potitus est, alio tamen palam festiuitatis titulo inducto, festum & celebrem indicit, mandatque omnibus sacerdotibus, vt postridie mane ad ineundam solennem processionem præsto sint omnes. Gestat ipse (dum per plateas veteris, nouæque ciuitatis proceditur) diuinam eucharistiam, veniensque ad portam, qua Georgius in vrbem clam intromissus est, hymnum victoriæ, *Te Deum laudamus*, canere incipit, deflectitque inde ad domũm regiã, prospectante Rege è fenestra, sed neque caput nudante, aut inclinante, aut vllum alium honorem solitum habente, adeo vt sui quoque illum tandem contemptus arguerent. Quibus ille: *An ego, inquit, vobis tam venerandum omnibus Christianis sacramentum contemnere videor, quem cotidie illud per rem diuinam cernitis, postratumque adorare cernitis? Sed non erat hic venerationi eiusmodi locus, ne dum Christi corpus honoro, simul approbare sacrilegum sacerdotem putarer.* Cæterum altius hæc res parti alteri adhæsit, quam vt euelli vel probabili excusatione potuerit. Nec minorem paulo post inuidiam sibi mouit, dato præsidi aulicorum mandato, vt sacrificulum factionis Rokyczanæ, qui locum sacrificandi in eo sacello, in quo Rex sacris adesse solebat, occupauerat, nec idem cedere legitimo sacellano volebat, abstractum ab aris de proxima rupe præcipitaret, quãquam ille saluti suæ fuga consuluerit: durauit tamen inuidia apud Pragenses, vt non multum dolerent de discessu illius, quem in Slesiam ad exigenda à Ducibus Slesiæ debita regibus officia parabat. Constituto igitur Pragæ in vtraque ciuitate per semet, vt moris erat, senatu præsidibusque regno duobus præpositis, Sbincone Lepore, & Henrico

Iohannes Capistranus a Nicolao V. P. M. Boemus conuertendis destinatus.

Summa doctrinæ Capistrani quam professus est Olomucii.

Venceslaus à Boscouicze ad vnitatem reductus a Capistrano.

Prothasius Episcopus Olomucensis 37.

Rokyczanus de disputatione Capistrano offerta.

Probris Capistranum insectatur Rokyczanus.

Dies in quo Praga sit festiuus.

Rex nullũ honorẽ defert sacrificulo Hussitarum.

Hussitam sacerdotẽ rex ab ara deturbari iubet.

Magistratibus Boemorum cõstitutis in Silesiam pergit Ladislaus.

Digitized by Google

Anno 1454. festo Decemb.

Casymiro regi Polonia pacta soror Ladislai.

Vlricus Ciliæ comes fortuna in melius mutata redux dignitati pristinæ restituitur.

Strazio, cnm Georgio gubernatore Vratislauiam profectus est, vbi prætereà sponsalia consummauit, desponsa Elizabeth sorore sua Casymiro Regi Poloniæ quã vt ad diem, qualiter oportuit adornatam, in Poloniam mitteret. De Slesia in Austriam se transtulit, Comite Ciliæ ad omnem occasionem vigilante, per quam reconciliari Ladislao posset. Cui fortuna sempet mutabilis adeo non est aduersata, vt nescias, contumeliosius ne eum paulo ante Vienna eiecerit, an gloriosius reduxerit. Quatuor clientuli eiectum comitabantur, reducem mille equites, phaleris, armis, auro, argento cõspicui deducebãt. Ipse Rex cum proceribus venienti obuiam extra vrbem factus, honorem vt auunculo habuit, restitutumq; in pristinum dignitatis gradum, gubernatorem Austriæ constituit. Vnde rursus inter triumuiros, Hunniadem, Podiebradium, Comitem, inita societas plus valuit, quam iuuenis Regis imperium. In hoc fortunæ ludibrio Eyncingerus tempestiuiter cum amicis elapsus, quod vix sperandum erar, id industria sua assecutus est, vt apud Cæsarem, quem grauissime offenderat, rursus se in gratiam reponeret, ne sibi, etiamsi vellet, aduersarius nocere posset. Funestissimum hoc tempus atque infaustissimum Christianis, expugnata à Mahometo Amurathis filio, Constantinopoli incidit, adeo vt in præsens quoq; animus horreat, recordatione tam luctuosi funeris, quo tot Christianorum in tanta [a] vrbe millia cædibus Turcarũ funerata, aut insepulta fuerunt. Dum enim omni sæuitiæ genere in omnes, spurcus ille & immanis hostis desæuit, nullum pietati, nullum misericordiæ, nullum precibus inermium, seq; vltro dedẽtium locum relinquens, sed passim vt quemque sors obtulerat, sine vllo militum populique discrimine sternens, pueros puellasque rapiens, & inter raptus ætate illarum abutens, sacras virgines incestans, honestas matronas ludibrio habens, seque & suos, quibus ciuitatem in prædam dedit, ad omne libidinis sanguinisque facinus impellens. Hoc interim dolo in delenda quoque nobilitate vsus, vt palam pronunciaret, *Nobilibus fieri potestatem pecunia redimendi salutẽ, libertatemq; suam.* Quo illi lenocinio illecti, ex latibulis in apertum prodibant, captique, & ad Mahometum adducti, in conspectu eius crudelissime trucidabantur. [b] Allatum postremo & caput Constantini Imperatoris, intra portas oppressi ei fuit, quo ille viso, hasta illud affigi, & ad terrorem Christianorum per omnia castra circumferri iussit. Vertit deinde ab hominibus ad numina violanda rabiẽ, aliorum enim aras diruit, aliorum ossa & reliquias canibus suibusque obiecit, aliorum imagines luto & stercore fœdauit. Templa vero illorum adeo profanauit, vt lupanaria meretricum in illis & stabula equorum constitueret. Id porro omnium acerbissimum atque impiissimum, quod cum ipsi Christo, à quo Christiani censentur, aliter illudere Turcæ nescirent, sublato è templo Sophię illius simulachro in formam crucis transformato, omnibus illud modis, quibus quondam impia gens Iudæorum, illudendum susceperunt, denuo Christum, quantum in illis fuit, patibulo affigentes, addito furcæ elogio: *Hic est Christianorum Deus.* Agnoscimus libenter, ô impii, Christum esse Deum & Dominum nostrum, simulq; confitemur, tam miserandam tantæ vrbis ruinam secundum peccata maiorum nostrorum contigisse, dum viam disciplinamque Domini non tenerẽt, nec vnitatem ecclesiæ Christi seruarent, sed vana animi elatione & ambitione inflati, illam temere scinderent, sibimet mercenarium pro legitimo pastorem constituentes, cum quo extra pascua tota via errarent.

Constantinopolis capta.

Immanis rabies Turcarum tam in res sacras quã profanas.

Apparat⁹ Mahometis in Hũgariam.

Regem suũ vocant Hungari.

Ab hoc successu Mahometes in Hungariam expeditionem plus quam biennium apparare cœpit, quo magis instructus ab omnibus rebus ad bellum pertinentibus esset, Hungaris crebro ad Ladislaum Viennam concursantibus, petitum vt Budam reuisat, rebusque suis & regni consulat, præsertim magnis impendentibus & periculosis motibus, vt omnes intelligant, salutem fortunasque & liberos ipsorum Regi suo esse charissimas. Liberaliter legatis per Comitem responsum: *Affuturum breui regem, ipsumque communiter cum illis regni negocia veteri regum consuetudine curaturum.* Nam si quis alius plurimum, plus adhuc Cilię Comes cupiebat, vt Hunniade de gubernatione deiecto, regimen ad Regem peruenirer, quem ipse Comes regebat. Facile autẽ Comiti erat, dare verba iuueni Regi, sed difficile annosa vulpis, qualis Hunniades erat, laqueo capi solet. In hanc autem suspicionem apud Regem Comes Hunniadem adduxerat, vt suspectus haberetur tanquam regni æmulus. Quippe sine Regis imperio in arces & oppida regia inuaserat, vectigalia regni vsurpauerat, homines, arma, equos in potestate sua habuit, ac solo nomine excepto, Regem potẽtia gerebat. Ne igitur Ladislaus velut pictus adumbratusq; rex Hungariam introiret, suadebat ei Comes, vt prius Hũniadem sub colore aliquo Viennam euocaret, euocatumq; caperet, atq; in carcerẽ coniiceret. Rara in aulis taciturnitas inter tot linguaces, qui linguam

Simultates inter Comitem et Huniadem.

Patula susurronibus regia aures.

guam suam felicioribus libenter venditant. Ab iis Hunniades de insidiis certior factus, cum accepisset literas euocatorias, rescripsit, se intra regnum obedienter Regi apparitururum, vltra fines progredi non esse obnoxium. Ergo rursus vt ad fines appareat vocatur. Venit duobus millibus equitum delectorum stipatus, obtulitque in campo colloquium. At Comes eum in castellum, quod præsidio munierat, pertrahere conabatur, nobilitatem & cum Rege cognationem obtendens: contra Hunniades magistratum suum ei opponens, cui Comes quoq; in Hungaria cedere loco cogeretur. Ita per rixam & mutuum metum re infecta vtrinq; discessum. Mox Hunniades de consilio amicorũ arces nonnullas Regi sua sponte restituit, atq; cum illo de securitate pepigit, antequam Budam introiit. Budę de nulla re prius crebriusq; quam de bello Turcico consultatum fuit, accurrentibus aliis post alios nunciis, terribilia de copiis Mahometis eiusq; minis nunciantib. quo modo videlicet regno Hungariæ par exitium atq; imperio Constantinopolitano interminaretur, paratamq; se iam victoriam habere iactaret. Factum senatusconsultum, vt *oratores ad Romanum Pontificem* (Calixtus Pontifex erat) *mitterentur oratum, vt curam adhortandi Christianos Principes ad ferenda contra Turcas auxilia sua authoritate susciperet, quando Hungarorum precibus clausas illi aures haberent. Spe tantum & vanis promissis Hungaros lactantes.* Nihil in Calixto defuit: nam ipse cõtinuo sedecim triremes, quibus maritima hostium vexarentur, aduersus Turcas transmisit, & Caruaiam S. Angeli Cardinalem in Hungariam ire iussit, qui vna cum Capistrano ad commouendam miserationem ad vnguem facto, quantum numerum possent militum cruce signatorum conflarent. Eorum pars vix tertia armis militaribus instructa fuit, cætera turba, vt mos in Hungaria habet, falces, & sudes portabat. Vis autem tota in exercitu regis erat, quem sibi raptim ex regnis suis cõtraxerat, cui Huniadem præfecit, sed nihil cum Turcis simile, qui omnes circum Bellegradum, à veteribus Taururum appellatum, campos & agros innumerabilibus copiis compleuerant. Non eo tamen territi, quia pauci erãt, ferre obsidionem fortissimo animo Huniades & Capistranus, qui suis cruciferis signũ crucis præferebat, decreuerunt. Nam Rex consilio eiusdem Huniadis Budæ substiterat. Idem paulo post suasu Comitis per speciem venationis Buda elapsus, Viennam ad locum tutiorem se contulit Mahomethes, quia primo impetu quemadmodum sperauerat Bellegradum non cepit, sed præter castra nauium quoque stationem, quam in Danubio habuit, vt ab obsessis peti turbarique vidit, dentibus infrendens gemitu, tantulum oppidulum sibi ad cætera quæ conceperat peragenda impedimento fore, admoueri mœnibus ænea tormenta, quorum neque plura neque maiora vnquam alias habuisse dicitur, iussit, murosque & turres sterni, diruiq;. Deinde per strata ruinis, tota suorum mole aggredi obsessos impellit. Ingens mali vis Christianos vrgebat, multitudine Turcarum nimis premente: sed mirum dictu, quod pauci nulli malo cedebãt, prę sertim cum oppugnatio per diem noctemq; continuata fuerit, sed illam Christiani tam strenuo atq; cõstanti animo cum Huniade & Capistrano ducibus suis, egregie munera ducum pro functione vterq; sua fungentibus, sustinuerũt, vt ad extremum hostes maxima strage prostratos à mœnibus repellerent. Inter autem duces reddendus est militi quoq; Boiemo debitus gloriæ titulus, qui cum vidisset Turcam cum signo vexilloque Turcico murum iam conscendisse, eoq; metu plerosq; militum perculsos, fugam in arcem parasse, complexus lucta Turcam, rogat Capisttanum inferius stantem. *Si,* inquit, *sponte mea cum cane isto me de muro præcipitauero, illo commoriturus, quid de anima mea censes futurum?* Illo respondente, *Saluam sine dubio fore*: eiecit se protinus & Turcam, morteq; hostis & sua vitam sociis incolumem reliquit, ita vt persequi quoq; Turcas fugientes, rebusque illos suis spoliare auderent, quæ ab igne manserunt integræ. Tanta namque post rem male gestam Mahometis animum desperatio inuasit, vt castris, quę facile tueri poterat, ignem subiicere indeque fugere maluerit: illum inter alios insequente signifero cum signo crucis, quod signum ille nuper contumeliosissime tractauerat, vt maiore vicissim contumelia ipse cõfunderetur. Memor enim Dominus erat opprobriorum eorum, quæ ab insipiente fiunt tota die. Sed nec amplius idem cladis ignominiæque suæ obliuisci potuit, quin ad mentionem illius barbam manu demulcens, & caput quassans, pugnam diemque fuerit detestatus, qua cum Christianis certamen ad Bellegradum inierat, & plus quam centum ænea tormenta raræ magnitudinis illis reliquerat. Certe, quæ ex iis Budam aduecta in arce vsque ad Ludouici Regis obitum iacebãt, facile certare de magnitudine cum aliis huius ætatis, ac vincere illa poterant. Modico post hanc victoriam interiecto tempore, gloriosi victores, quemadmodum in vita se

Gubernator à rege euocatus regni limites excedere non vult.

Eluduntur insidiæ Ciliensis.

Rex Ladislaus Budam venit Anno 1456. 13. Februarii.

Calixtus III. pontifex in bellum Turcicum Christianos Principes accendit.

Alba Græca vel Nandor alba à Mahomete oppugnata defensorib. Huniade & Capistrano 13. Iunii anno 1456.

Boiemi militis virtus.

Mahometes repulsus à Belgradi obsidione.

Iohannes Huniades obiit 10. Septembris.
Capistranus 26 Octobris: illum Alba Transsyluanica, hunc Vylacsepultus.

dilexerunt, ita in morte non sunt separati. Prior Huniades, procurante funus eius Capistrano obiit: mox ipse Capistranus in choro suorum sodaliũ, inter hymnos Deo decantatos, senilem emisit spiritum. Porro Huniades duos superstites filios reliquit, Ladislaum atque Matthiam, Ladislaumq; Bellegrado cum firmissimo militum præsidio præfecit. Is Regem Ladislaum cognoscendi loci pugnæq; cum Turcis initæ auidum illo veniẽtem cum purpuratis & aliis insignioribus aulicis intromisit, cæteram turbam

Ladislaus Albam Græcam tuitus fit.
Simultates paternæ in liberis conspicuæ.
Læsa fit furor sæpius patientia.
Comes Ciliæ obtruncatus.
Absoluuntur Regis sententia sicarii.

(ad quatuor millia hominum erant) tentoria extra mœnia tendere iussit, Comite indignante, quod suum militem intra oppidum contineret, regium autem foras extruderet, vnde vetus inter eos simultas paternaq; offensio recruduit, ita vt vterque ad primã occasionem ad omne facinus videretur esse paratissimus. Forte Comes dum cubiculũ egreditur, obuiam fit Ladislao Huniadi iræ impatienti, sed nec ipse illius continens: subito igitur post rixam ad gladios, Comes duos Ladislao digitos amputat, Ladislaus Comitem loricatũ frustra ferit, donec illum accurrentes Hungari crudeliter interficiunt. Nullus magis acerbus casus Regi contingere potuit, tam alta in iuuene tamen animi moderatio fuit, vt summum illum dolorem intra se penitus contineret, mœstitiam que nec in vultu ostenderet, nec proderet gemitu, deniq; non dubitauit (quoniam ita Hungaris videretur) Comitem, qui loricatus inter togatos incedere ausus fuerit, iure cæsum profiteri. Cæterum omnem exequiarum honorem auunculo habuit, iussitq; funus Ciliam efferri, vt in maiorum suorum conditorio conderetur. Nec vltra Bellegradi moratus, Budam reuertebatur, comitantibus eum Ladislao & Matthia fratribus vsq; ad arcem Hunniadam, in qua mater eorum vidua mœrore anxia delitescebat. Mira rursus animi indoles in iam tenera Regis ætate emicuit, postquam arcem ingressus, omnia ibi luctu plena, ipsãmque viduam lacrymabundam, ac veste lugubri indutam vidit, quanquam ipse satis mœstus, reuocare tamen illam a mœrore ad lætitiam incipit. *Eam*, inquiens, *mortem esse dolendam & deflendam, quæ vitam penitus auferat, non vero illam, quæ nos ad meliorem vitam transferat. Maritus*, inquit, *tuus vtiq, etiamnum viuit, & cum Christo procul dubio regnat, qui pro Christo tot se periculis obiecit, maxima interim solatia tibi reliquit, quens, Ladislaum istum & Matthiam filios, quibus quoties volueris resici poteris: antevertant igitur luctibus gaudia quibus maritus fruitur, vt simul cum illo gaudere videamur, ac protinus funebria ipse habitus deponatur:* mandatque aurum, purpuram, sericum afferri, & per totum Gynæceum distribui. Mutata veste læti omnes ad epulas & conuiuia dilabuntur. Quibus rebus vehemẽter exhilarati, suiq; velut iam valde securi Hunniades, Budam ambo regem prosequuntur. Ibi Regem, qui à consilio ex ipsis Hungaris quoque præcipui erant, circumsistunt, audaciamq; Ladislai commemorant, indignamq; Comitis atq; crudelem mortem deplorant, & si inulta diutius manserit, quonam euasura sit ostendunt, ante oculos fastum Ladislai ambitumq;, incessum, & clientium apparatum proponentes, quo potentiam Regis iam complecteretur, nomen tantum remitteret, quod auidissime concupisceret. Ad quæ Rex: *Viderent, ne quid ipse regnumq, detrimenti caperet, sibi eam facultatem non adesse, vt æmulum maiore factione subnixum in potestatem suam redigat, quando nullos ad manum armatos habeat. Bonum animum habe Rex*, inquit Palatinus regni, Ladislaus Garai cognominatus, *cuncta adsunt, postquam Gisera adest, qui ex altera Danubij ripa in oppido Pestho diuersabatur*, præpositus ei numero externorum, qui Regem in itinere comitabãtur. Hic admonitus vt occultus cum fortissimis in arcem penetraret, in vestibulo arcis Ladislaum Hunniadem comprehendit, & cum eodem Episcopum Varadiẽsem, Sebastianum Rosgonium, Ladislaum Canisium, & quosdam alios ex eadem factione proceres. De Hunniade capitale sumptum supplicium, Carnifice succlamante. *Sic pereunt illos, qui suis dominis sunt rebelles.* Cæteri in carceres coniecti, quibus ruptis breui post inde euasere omnes. At Matthias adolescens Ladislai frater, adhibitis custodibus, Viẽnam cum Rege adductus est, ibiq; sub custodia habitus. Duodeuigesimum ætatis annum Rex attingere inchoabat, matrimonio satis habilem, de quo mature conciliando sæpius alias inter se Hungari, Boiemi, Austriaci disserebant: tum vero in concilium Viennam coacti, sententiam suam regi palam aperuerunt, placere omnibus dicentes, vt Rex ducat vxorem, hoc solum scilicet ac maxime necessarium restare ad consummandam regnorum fœlicitatem, vt videãt ex Rege suo liberos procreatos, qui ius succedendi legitimum in regno habeant. Quo audito Rex, haud sane alienus a re vxoria, iubet illos hanc quoq; sententiam promere, quænam ei sponsa, & ex qua domo esset eligenda, vt eo melius secum de matrimonio deliberare posset. Vna rursus voce omnes nobilitatem, formam, opes, Magdalenæ Regis Galliarum filiæ prædicare, nec aliam dignitorem

Viduam Hunniadianã consolatur rex.
Patrocinium suscepit rex liberorum.
Fratres Hunniades regem Budam deducunt.
Consilium de Ladislao interficiendo.
Ladislai Garæ filiam ducturus erat Ladislaus.
Gisera Ladislaum capit & complices.
Capite plexus Ladislaus Hũniades ætatis anno 26.
Matthias Viẽnam in carcerẽ detrusus duodecim annos natus.
Deliberatio de regio coniugio.
Magdalena, alias Margareta.

gniorem connubio nobilissimi Regis ostentare, nihil dubitante Rege, quin illam cæteris præferret, sed maximè ambigebatur de loco nuptiis legendo. Hungari Budam, Boiemi Pragam, Austriaci Viennam appositissimam ad eam celebritatẽ peragendam esse contendebant, qua in re non satis conuenientibus, in aliud tempus dilata fuit consultatio. Interim grauissima inter Fridericum Cæsarem & Ladislaum Regem dissensio amicissimè cum ingenti Austriæ commodo & vtilitate composita fuerat. Quæ Georgius Gubernator audiens, cum octingentis expeditis equitibus in Austriam ire proposuerat, habere se arcana, inquiens, nemini nisi Regi credenda. Iussus traiicere Danubium, atque vrbem ingredi, vt coràm quæ vellet, Regi in aurem diceret, Viennam sibi suspectam esse respondit. Feruntq; inde ei ortam suspicionem fuisse, quod clanculum inaudiuerit, chirographa post interitum Ladislai Hunniadis non pauca eorum esse reperta, qui cœpta consiliaq; aduersus Regem eiusdem Ladislai approbabant, inter quæ Georgii quoque chirographum extare aiebant. Veritus itaque ne inauditus, indictaq; caussa, aut inimicorum suorum factione, quorum plerique tunc in aula Regis erant, periculum aliquod adiret, ex tuto alloqui Regem destinauerat. Id vero maxime indignum cunctis videri, exigere à rege, vt contra maiestatem suam extra mœnia ad subditum suum prodeat, nugas fortasse illius auditurus. Rex nihilominus authoritate gubernatoris, quam sibi in Boiemia apud factionem potentiorem conciliauerat, motus, seposito dignitatis respectu, seruire tempori in animum induxit, sibique tentorium non procul à Gubernatore constitui iussit. Ad tria fere millia equitum Regem prosequebantur, sed inermia, colloquiumque in diem quartum protractum est, pernoctante rege semper in vrbe. Ac cæteris quidem diebus, sermoni vtrinque habito, duo ex consilio regis testes affuerant. Quarto, exclusis omnibus arbitris, quid inter se collocuti fuerint, id scilicet ipsi nouerant. Verum quia vultu vterque turbido & indignationis manifesto ex tentorio discesserant, ex ea re statim innotuit, Gubernatorem cum Rege egisse de nuptiis in Boiemia celebrandis, & postquam non impetrauit, indignabũdum minabundumque abiisse. Pœnitentia mox rex ductus, quod illum male animatũ, qui ipsas quoque nuptias impedire posset, à se dimisisset, reuocari illum mandat, & si pertinax in proposito abeundi fuerit, polliceri aduentum suum Pragam, ibidemque nuptias celebraturum. Introeunti cum insigni pompa equestrium pedestriumque copiarum Pragam, Nicolaus quidam ex eorum numero, qui pronunciandi scientiam ex decretis astrorum profitentur, male faustum ingressum planeque stellæ crinitæ regibus horrendæ, quæ eodem anno apparuit, congruentem pronunciauit, quale vaticiniũ apud paucos curam, apud reliquos risum, velut vanitate plenum excitauit. Omnisque solicitudo omnium, ac maxime regis intenta fuit in apparatum nuptiarum, vt quam splendidissime atque ornatissime illæ quamprimum adornarentur. Ac sine mora decretum vt legati ad Carolum Galliæ regem pro adducenda in Boiemiam sponsa omni rerũ copia instructi proficiscantur. In ea legatione primas partes tenuerunt Vdalricus Patauinus Episcopus, & alter quidam ex Hungaria Episcopus, tertius Zdenco Sterenbergius, magnificentia clarus. Iis additi septingenti equites, vno colore vestiti, matronæ ac virgines gemmis vnionibusque exornatæ. Quadrigæ auratæ, atque octoginta equi candidi, & præterea alia dona, & dante & accipiente digna, sponsæ missa sunt. Iniunxerat item Rex Helcelio, quem à secretis intimum habuit, vt Zdenconi quadraginta millia auri pro viatico adnumeraret. At ille à Gubernatore, cui haud bene cum Zdencone conueniebat, persuasus, viginti tantum millia repræsentauit, quam summam Zdenco ne attingere quidem voluit, sed stomachabundus regem adiens, aut integrum viaticum aut nullum repetebat. *Ita profecto*, inquit, Rex, *iusseram, vt tibi in solidum summa redderetur; sed pereat Helcelius, si quid de illa defraudauit, tibi ne quid desit curabimus.* Interim Helcelius iratum metuens regem, in alienas incidit manus, regeque inscio tortus, occultiora quædam regis consilia Georgio prodere coactus fuit. Delecti mox & alii legati, qui hospites ad nuptias inuitarent, Cæsarem in primis cum coniuge Leonora, dein regem Poloniæ, qui vnam, & Vilhelmum principem Saxoniæ, qui alteram Ladislai regis sororem in matrimonio habuit, postea Bauariæ Rhenique principes & Marchiones Brandeburgenses vocati. Trabesque & asseres Pragam conuecti, vt ex illis theatrum & orchestra extrueretur, in quibus ludos spectarẽt, & cum tripudiis subsultarent. Allatæ etiam tunc ex Gallia literæ, significantes, quam amplissimo honore, quantaque liberalitate opulentissimus Rex legatos Boiemos tractaret. Ad hæc tantam ibi adesse principum illustrium frequentiam, quantam antea nunquam vidissent,

[...]tha, Caroli VII regis Galliæ filia sponsa regi [illegible].

Georgius gubernator [illegible] publica regem extra Viennam [illegible].

Colloquium regis cum gubernatore.

Offensum gubernatorẽ Ladislaus placat.

Ladislaus in Boiemiam. Astrologi prognosticum.

Legatio in Galliam pro sponsa.

Munera sponsæ data. Helcelius [illegible] iussu gubernatoris.

Cæsares inuitantur ad nuptias.

Boiemi in Gallia [illegible].

Digitized by Google

horumque maiorem partem in Boiemiam venturam. Hic demum animo fluctuans Gubernator ac sero perpendere, infinitas in hospites non sine graui onere regni factas impensas. At Rokyczanus aliud magis periculū vereri, ne scilicet tot Christiani principes, ad abolendas Boiemorum sectas tanto studio Pragam venire festinarent. Inter hæc subito languore tentari rex, ipseque de recuperanda salute modicam spem habere, vt ex verbis eius patuit. Nam cum Hinco à Verouia, vnus de consiliariis, regi ad fenestram stanti, nondum abstersis lacrymis interuenisset, ac mœroris causam requisiuisset, non sine gemitu respondisse dicitur, *mortem sibi certam instare*, ne quam tamen cæteris suspicionem infirmitatis daret, more solito cœnauisse, & cum purpuratis satis hilares sermones in multam noctem miscuisse. Eunti deinde in cubiculū, rappulas, cuius modi cibi auidissimus erat, oblatas fuisse, à quarum esu totam noctem cruciatu doloribusque vigilem exegisse, nihil amplius medicis proficientibus, donec post sex & triginta horas, quam ægrotare cœpit, sanctam innocentemque animam Deo Optimo traderet. Cruditate ne an veneno extinctus fuerit, illo statim tempore inter medicos variarum fuit, quibusdam illam accusantibus, cæteris manifesta veneni signa se reprehendisse contendentibus: sed quis incerta audeat pro certis affirmare? Illud palam fuit, etiam ab iis qui suspecti habebantur, mœrore tristi completam fuisse domum in qua funus iacuit, quippe in vrbe, non autem in arce obiit, in qua deinde regia pompa elatus, iuxta Carolum Cæsarem proauum suum, tanto ploratu eiulatuque conditus est, vt totum templum Diui Venceslai lamentis & planctibus personaret. Maxima pars immaturam inexpectatamque adolescentis adhuc regis mortem deplorabant. Multos regni quoque ipsius miseratio subiit, quod desertum certo hærede ad nouas rursus calamitates expositum cernebant. Aduenæ vero omnes communem reipublicæ Christianæ fortunam quasi vna cum Ladislao intercidisset, ante alia dolebant, vt qui cognitum haberent, tot & tantos principes non tam ad ornandas sua præsentia nuptias, quam ad consultandum de expeditione contra Turcas suscipiēda venturos fuisse. Hæc igitur omnia crudele mortis fatum disturbasse, tantamque spem & certissima regni Galliæ præsidia ad nihilum deduxisse, victi dolore tantum non impie querebantur. Porro gubernator funerato rege ab exequiis, eodem confestim die omnes ordines in domum regiam seuocat, & ad illos refert, magistratum suum per obitum regis, qui in diem Clementis inciderat, non esse extinctum, quoniam ita sibi à rege mandatum fuerat, vt in administrando regno vsque ad Pentecosten perduraret. Subticentibus aliis, Pragenses sine vlla dubitatione gubernationi eius se commiserunt, deinde amici & fautores, cæterorū silentium pro approbatione acceptum. Et quis armatis circumsepto aperte contradiceret? Idem Gubernator ea hora qua rex emisit spiritum, detracto ei annulo literas Viennam ad Matthiam Hunniadem scripsit, vt eum sub spe libertatis assequendæ Pragam eliceret. Quippe hac conditione alligatus erat, *ne liber fieret, nisi rex ipse manu sua ei oblata, liberum pronunciaret.* Proin facile eiusmodi illecebra iuuenis illectus, Pragam cum deductoribus venit, ad nouam custodiam illum deducentibus, ex qua (nisi magno precio se redimeret) exeundi potestas non aderat. Missi præterea in Galliam ad legatos nuncii, qui illos dominum, siue negocium confectum, siue adhuc infectum fuerit, renocarent, sponsa in Gallia relicta. Hoc nuntio prorsus inexpectato, vehementer tota regio conturbata fuit. Quippe cuncta, quorum gratia legati venerant, melius etiam quam sperauerant, cum rege Galliæ transegerunt. Omnes denique iam in procinctu erant, tanquam postridie abituri, qui sponsam in Boiemiam deducere debebant, ingens is & illustris comitatus fuerat. In hac omnium rerum confusione Zdeneo Sterenbergius sumpta audacia regem Galliæ adit, secum afferre dicens, quibus præsens ista eius animi ægritudo sanari queat, promere iussus remedia: *Da*, inquit, *alterum ex filiis regem nobis Boiemia atque Hungaria, postquam regnum vtrumque hærede careat: longe maiora per hæc quam perdidisti assequi poteris.* Demulctus istis, & plane persuasus rex, legatos super hac re in Boiemiam mittere non procrastinauit,

Metus sibi in [illegible] *Rokyczano ob adventum* [illegible]

Ladislaus Rex moritur Pragæ anno 1458. 23. Nouembris, ætatis 18.

Luctus ingens de regis morte.

Prorogari sibi Georgius potestatem gubernandi.

Matthias à Georgio Pragam vocatur.

Reuocantur oratores in Galliam profecti.

Gallicum ambit regnum Boiemia, persuasione à Sterenbergio.

a *Constantinopolis à Mohomete 2. Turcarum Imperatore expugnata anno 1453. 29. Maii, ab orbe à Constantino condita anno 1122. & mense tertio.*

b *Flauius Constantinus XV. Paleologus Manuelis iunioris filius, in quo desiit imperium Orientis.*

c *Nicolaus V. mortuus dicitur reliquisse in bellum Turcicum 120000. aureorum.*

HISTORIÆ BOIEMICÆ, LIBER TRIGESIMVS.

SVMMA LIBRI TRIGESIMI.

Candidati pro regno Boiemiæ multi & potentes. Cæsar fratri vel patrueli destinarat. Casmirus Polonus & Vilhelmus Saxo ratione coniugum sororum id sibi vendicant. Rex Galliæ magnificis promissis. Non auditi Galli neq; alii, nisi rege iam electo. Electio in prætorio Pragensi. Concio Rokizani pro Georgio. Acclamatum prius quam de electione inchoatum. Et Matthias Hunnyades rex in Hungaria eligitur. Georgius à Kunstat Podiebradius XIIII. Boiemiæ rex. Matthiæ Catharinam filiam tradit coniugem. Sollicitus interim de coronatione sede Archiepiscopali vacante, & Olomuzensi nondum confirmato. Georgius præstito Pontifici iuramento ab Episcopis Hungaris coronatur. Formula iuramenti. Morauia Georgium regem agnoscit. Iglauia Hussitam vrbe excludit. Obsidetur per quatuor menses. Cæsar intercedit. Hiuco à Vuetouia contumax regi decem obsessus mensibus effugit: arx solo æquata. Silesii & Lusatii tergiuersantur regi parum Catholico obedire. Vratislauiensem agrum rex populatur. Casmirus rex Poloniæ pontificis iussu arbitrum agit. Excipit Georgius principes Germanos feudum petentes Egræ. Hortantur principes regem vt redeat ad vnitatem ecclesiæ Romanæ. Pollicetur. Rex filiam nouennem Alberto principi Misniæ despondet. Mittitur in Misniam ne religioni huic consuefiat. Legatos Georgius decernit ad pontificem, vt rata habeat pacta concilii Basiliensis. Mittit Pontifex proprios in Boiemiam legatos. Non admittuntur à rege ob negatam confirmationem Compactatorum: vnde regis dignitas & sua secta pendebat auctoritas. Triennium Vratislauiensibus indulgetur antequam Georgio iurent. Venceslaus administrator Archiepiscopatus Pragensis. Hinc noua iurgia. Exagitat Rokizana Monachos. Fantinus de Valle Pontificius legatus ad conuentum regni. Petit directum à rege responsum in causa religionis. Fert diuersum quam expectauerat. Regi aula natum. Iodocus Episcopus Vratislauiensis pro aduersaria parte perorat. Fantinus audiri vult in senatu. Oratio Fantini satis acris, qua regem officii & iuramenti admonet: tum Rokizano sacris interdicit. Postridie male à rege acceptus in carcerem deducitur cum regni Cancellario: alii fuga sibi consulunt. Ludouicus Bauarus Fantino dimissionem impetrat: hic moritur Ratisbonæ. Pontifex telum excommunicationis inhibet ad petitionem Cæsaris. Eripit Georgius Cæsarem è ciuium Viennensium captiuitate. Donatus ea propter ære, & filii principes creati Munsterbergenses. Statua Georgio Pragæ erecta. Et in Morauia Rokizana sacerdotes instituit. Pontifex Vratislauienses in suam protectionem suscipit, absoluitque à iuramento. Georgius floccipendit. Matthiam regem Hungariæ pontifex conducit contra Georgium. Paulus II. pontifex abrogatum regni titulum Matthiæ confert astipulatore Friderico Cæsare. Catholici proceres Boiemi literas dant ad regem suum. Zdenconem Sternbergium oppugnat Georgius. Morauia ad Matthiam transit. Zdenco par pari refert. Vratislauienses cum sociis Munsterbergum inuadunt. Henricum filium rex contra eos mittit. Non expectant Silesii. Gradistha in Morauia fidem seruat Georgio. Matthias obsidet. Pellitur à veteranis Brodam vsque. Acies Georgii & Matthiæ inter Statium & Lauam. Misnenses in exercitu Georgij tumultuantur. Retrocedit Georgius. Matthias Trebitii Victorinum regis filium oppugnat. Capitur ab Hungaris Victorinus. Budam deducitur. Matthias repetita in Boiemiam expeditione interclusus ægre se expedit. Rex Georgius pontifici vult reconciliari. Obstat Rokizanus. Georgius Matthiæ duellum vel iustam pugnam offert. Vtrumque accipit Matthias. Rari proceres in conuentu Pragæ indicto, timorem regi incutiunt. Abalienati ad Matthiam defecerant. Resipiscere incipit Georgius. Impedit Rokizanus, *quem rex repellit. Spoliat rex Monasterium sanctæ crucis. De successore sollicitus.* Rex *minus gratum accipit responsum. Liberis prædam diuidit spe regni deiectus. Rokizanus primo, post etiam rex, vterque moriuntur.*

NVNQVAM maiore, quam tum ambitu comitia regis creandi in Boiemia caluerunt, adeo multi magniq; competitores erãt, qui illa calefaciebant. Cæsar in peticione sua, ius, quod nunc feudatarium vocant, à Ladislao neglectum & contemptum prætendebat. Mox Alberto aut Sigismundo Austriæ ducibus, ex antiquo fœdere inter Boiemiæ & Austriæ principes icto, regnum illud alteri eorum asserere tentabat. Casymirus Poloniæ rex, cui soror Ladislai nupta

Potentes multi candidati circa regnum Boiemiæ.

Cæsar, Albertus & Sigismundus Austriæ, Casimirus rex Poloniæ, Vilhelmus dux Saxoniæ.

erat, & Vilhelmus Saxoniæ dux, qui alteram sororem natu maiorem in matrimonio habuit, regnum ad se iure successionis pertinere dicebant. At rex Gallus non iure aut ambitiosa petitione, sed auro & opibus, quibus etiam parta regna debellantur, audacter prensabat, spondens omnia regni debita suo ære se persoluturum, omniaque à regno alienata suo Marte recuperaturum, & ad annum vsque septimum nullum plane tributum à quoquam exacturum. Si admissi & in comitiis auditi oratores Galli fuissent, opinio erat, ablaturos illos suffragiorum calculum fuisse. Sed non defuit Gubernatori prouidentia, ad cauendum, ne prius vlli oratores in Senatum vocarentur, quam rex futurus deligeretur. Locus eligendo regi in domo prætoria veteris vrbis constitutus, cohortibusq; armatis circumdatus, in eum antequam côuenirent, per speciem religionis templum Rokyczanæ ingressi, concionantem audiuere. Ne quem externum regem ac minime omnium Germanum declararent, experti totiés quam animati sint Germani in Boiemos, tantū videlicet, vt si possent, hodie potius quam cras perderent omnes, nulla nostra, inquit, culpa, nisi quia veritatem agnouimus, quam illi hæresin vocant, & nos per contumeliam hæreticos, vt ita nos traducant per ora hominum, & tantam nobis conflent apud cœtus piorum inuidiam, vt quasi impii & piaculum meriti à sedibus conciliisque eorum abigamur. Sed si nos Boiemos esse meminimus, nulla tanti ignominia erit, vt propter illam a maioribus acceptam multoque sanguine partam religionem prodamus. Et quis tandem melior eius custos fuerit quam ille, qui in ipsa religione natus educatusque, & qui ad eandem defendendam promptus paratusque sit, nempe ipse Gubernator, consiliis & armis iuxta conspicuus, & vobis iam pridem omnibus domi militiæque satis notus. Aut hunc regem nominandum esse, aut si nemo inter Boiemos tanto fastigio dignus censeatur, Hebræo more duodecim Iudices assumendos, qui populum Boiemum æquo iure gubernarent. Hinc in prætorium itum & tam foris quam intus prius acclamatum, quam decretum: *Viuat rex Georgius.* Eodem fere tempore apud Hungaros inter magnam etiam armorum vim Matthias Huniadis filius opera & contentione Michaelis Zylagii auunculi sui bene armati rex Hungariæ declaratus fuit. Hinc Georgius, facti illius inscium, mensæ suæ adhibet, ad quam præter vxorem & filiam Catharinam, forma elegantem, nemo aderat, crebroque ad hilaritatem & epulas conuiuam inuitans, *Tandem si quid ego*, inquit, *te adiuuero, & ab hac captiuitate liberauero, ita vt ad regnum Hungariæ conscendas, ecquid erit præmii?* *Magnas*, inquit, *res magna præmia sequi decet.* Interpellat Georgius: *Nullius ego pecuniæ*, inquit, *sed amicitiæ potius & concordiæ per affinitatem tecum ineundæ cupidus sum. Proinde si cordi est filia ista mea, hanc tibi desponsam mea matrisque voluntate habeas.* Datæ inuicem dextræ, sponsaliaque protinus iure legitimo confecta. Inde cura Georgium de futura sui coronatione satis anxia subiit, propterea quod Archiepiscopo sedes Pragensis vacabat, & Prothasius, qui ad Olomucensem cathedram electus erat, nondum confirmatus Episcopus à Romano Pontifice fuerat. Solenne autem Boiemia habet, idque Cæsarum diplomatibus comprobatum, vt rex Boiemiæ ab Archiepiscopo Pragensi, aut Episcopo Olomucensi, si Pragensis non adesset, inungi coronarique debeat. Auctaque cura fuit, quod nullus è Germanis Episcopis falcem in alienum agrum, ac præsertim vt dicebant, zizania Hussitarum infectum, mittere voluit. Postquam deinde patuit, Georgium præ se ferre nolle, nisi per ostium, more videlicet aliorum regum Christianorum, in aulam regiam ingredi, præstito prius iureiurando à Romano Pontifice Calixto sibi oblato, missi ex Hungaria sunt a Mathia genero duo Episcopi, Iaurinus & Vaczouiensis in Boiemiam, qui munere illo coronandi fungerentur. Affuit & Prothasius Olomucii electus, vt testimonium de iuramento perhiberet. Iuramentum Latine primum recitatum palam fuit, dein vernacula lingua Georgio per regni Cancellarium, vt vocant, perlectum, quo audito, schedam ille in manus sumit, nec dubitat, in omnia illa verba, quæ ibi concepta & scripta fuerant, ore suo iurare. *Obedientiam videlicet sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ in vnitate fidei, quam eadem Romana Catholicaque & Apostolica Ecclesia profitetur, prædicat ac retinet, custodire, & illam tueri & propugnare pro virili entixe velle, ac populum sibi subiectum ab omnibus erroribus, sectis, hæresibus, atque ab aliis articulis Romanæ atque fidei Catholicæ contrarius reuocare, & ad ritum cultumque veterem reducere, ac restituere.* Hæc ab ore eius audita, & mox per regnum inuulgata, magnam ei gratiam apud optimum quemque conciliauerunt, sperantem illorum quemlibet, bene iactis principiis bonum exitum consecuturum: quam opinionem confirmare videbatur, huma-

næ.

Magnifica pollicentur Galli oratores.

Legatis eiusmodi potestas negata.

Rokyczana vices electioni præmissa.

Consilium Rokyczanæ.

Georgius à Kunstat Podiebradius xiiij. Rex Boemus. 17. annorum fuit tum Matthias cum rex Hungariæ diceretur.

Matthiam ab Hungaris electum regē Georgius filia coniuge tradita liberum dimittit.

Georgius de sua coronatione solicitus.

Episcoporum nullus coronare audet Georgium.

Calixtus Papa coronationis consensit.

Formula iuramenti à Georgio præstiti.

Georgius coronatur 7. Maii anno 1459.

Conciliat sibi hoc iuramento subditorum animos.

nius quam prius tractans, & facilius ad magistratus admittens eos, qui Romanæ essent religionis. Eandem opinionem secuta apud Morauos pleraque nobilitas antea non satis illi propter religionem æqua, venienti in Morauiam, vt mos habet ad accipiẽdam illius possessionem, officiose occurrit, Regemq; salutauit, ac se imperio eius commisit. Ciuitates præterea Morauiæ primores, Olomucium, Brunnã, Znoyma, Noua ciuitas, Graditium, Hussitis semper inimicissimæ, portas ei aperuerunt, extra Iglauiam ciuitatem, quæ claudere ausa fuit, nolens fidem suam à fide Catholica alieno, vt dicebat, credere. Excanduit vehementer Georgius, & cum his copiis quas secum habuit obsideri Iglauiam ciuitatem statim iussit, quas cum Iglauienses pręsidio Australium muniti contemnerent, validiora ex Boemia auxilia suis submisit, durauitque obsidio ad quartum vsque mensem, Friderico Cæsare deinceps se interponente, vt illam transactione dissolueret, qua Georgius bene contentus fuit. Maiore inde impetu in eadem Morauia Hinconem a Wetouia, qui nullis minis nulloque terrore adduci potuit, vt obedientiam Christianis regibus solitam Georgio vellet exhibere, aggressus est, atque totos decem menses vano conatu propter situm arcis & strenuam illorum operam, qui in arce (Corensteynam appellabant) cum Hincone se tuebantur, postremo deditione magis quam vi expugnata & mox demolita fuit, Hincone per tempus elapso. a Sed maxime rebelles & contumaces aduersus Georgium animos Slesia atque Lusatia extulerat, Principibus Slesiæ cum ipsa Vratislauia vrbe insigni, cumque Suidnitio: dein & in Lusatia aliis quibusdam ciuitatibus, summa cum pietate fideque & constantia Romanæ Ecclesiæ adhærentibus, vicissimque constantissime Romanis Pontificibus illis patrocinantibus apud omnes Christianos principes. Ii cum pressius tum à Georgio tum à regno Boiemiæ ad officium regis debitum exhibendum vrgerentur, ita sibi respondere permiserunt: *Si Georgius se regnumque suum in statu regio asseruare, subditosque sibi dicto audientes habere cupiat, eo intendat animum, vt ipse obedientiam, quam paulo ante Pio Romano Pontifici, qui Calixto successit, per legatos obtulit, adimpleat, omnia ei absque vlla dubitatione pro voto successura apud omnes qui ad regnum pertinent. Vnde namque tot mala, quæ fiunt & quotidie instant, nisi ex inobedientia & contemptu religionis Romanæ constantur? à qua illis, salua ipsorum conscientia, saluoque honore, nullo pacto discedere liceat, ne de albo principum ciuitatumque Christianarum velut impii deleantur.* Vrgebat porro ille eo acrius, quo se contumacius Slesitæ gerebant, ac iam plerosque metu armorum imperata facere coegerat. Sed nec Romanus Pontifex curam solicitandi vicinos, ac præcipue Casymirum Regem Poloniæ remisit, ne Slesitas pro religione Christiana certantes auxilio destitutos relinqueret. Qua in re Pontifici Rex studium suum tunc probauit, dum sine armis consilio litem ad tempus componit. Quo vix transacto, armat Georgius copias, ducitque illas ad obsidendam Vratislauiam, sed non adeo, vt rebatur, expugnatu facilem. Itaque non diu ibi moratus, suburbanis ædificiis ferro & flamma, dein agris populatione cum insigni Vratislauiensium detrimento vastatis, Pragam rediit, aliam insuper viam contra aduersarios sibi muniens, coniunctione videlicet Germaniæ principum per mutuam beneuolentiam, amiciciamque & affinitatem. Aderatque mirifica occasio, frequentibus tunc principibus, Egram ad fines Boiemiæ conuenientibus, atque illis præsertim, qui arces & oppida à regno Boiemiæ iure, (quod vocant) feudatario possidebant, inter quos tres Electores imperii erant, Ludouicus Bauariæ, Fridericus Saxoniæ princeps, & Marchio Brandeburgensis, qui Pragam non satis per religionem pacatam venire grauabantur, rogabantque Georgium, vt Egram ciuitatem suam ingredi ne dedignaretur, quorum ille precibus libenter acquieuit, habuitque hospites Egræ lautissime. Rerum quas ibi gerebant summa in hoc consistebat, *vt Rex, si dignitatem suam incolumem retinere cuperet, à Romana Ecclesia ne discederet, à qua ipsi omnes cum toto imperio penderent, sed quemadmodum semel iurauit; ita deinceps obedientiam Romano Pontifici, reuerentiamque cum vniuersis suis subditis perpetuo vt exhiberet; cætera illi expedita fore, ad eaque expedienda consilia studiaque sua, & opes se polliceri.* Grato animo à Georgio accepta, pollicente vicissim se ita facturum vt suaderent. Ibi dein affinitas cum Alberto Principe Misniæ, Ducis Saxoniæ Friderici filio, per filiam Georgii nondum nubilem, contracta: nonum enim duntaxat annum agebat, sed ne à teneris statim hæresi aliqua imbueretur, translata ante tempus in Misniam fuit. Georgius memor eorum quæ sibi à Principibus Electoribus dicta erant, oratores ad Romanum Pontificem Pium delegit, obedientiam ei renouaturos, & simul petituros, vt pacta concilii Basiliensis ab eo confirmarentur. Legatione functos collaudat ore suo Pontifex, quod rex eorum portam

Morauia Georgium dominum agnoscit, excepta Iglauia oppido.

Iglauia à Georgio obsessa.

Intercedit Cæsar.

Hinco à Vetouia regi rebellat.

Responsum Georgio regi à Slesitis datum.

Pontifex regem Poloniæ instigat contra Georgium.

Vratislauia frustra obsessa. Georgius Rex populatur suburbia.

Principes imperii vtrumque oppidorum accipiunt feudorum à Georgio tanquam legitimo Rege Boiemiæ.

Hortantur Georgium principes ad resipiscentiam.

Georgii filia Alberto Saxoniæ Ducis filio pacta.

Legati ad Pontificem à Georgio missi.

Digitized by Google

Decreti concilii Basiliensis de cœna Domini explicatio.

Domini videatur inquirere, per quam iusti iurarent, & sine qua iter ad cœlum non pateret. Cæterum quod ad pacta, & ad communionem vtriusque speciei idiotis communicandam attineret, de hac concilium Basiliense verbis disertis definisse, *illam non esse de necessitate salutis, nec aliis concessam, nisi iis, qui in vsu eius & vsurpatione ætate iam matura fuissent, quique à cæteris ritibus & ceremoniis ab ecclesia Catholica institutis non discrepassent*, contra præscriptum concilii non videri æquum quicquam aliud concedi, sed conandum Boiemis esse, ne plus pars eorum sapere velit, quam totus fere orbis Christianus. Ac ne quid ad declarandam pactorum illorum sententiam desideretur, missurum se in Boiemiam oratores suos, qui mandata sua perferant, & ita vt se res habet, totum negotium exponant, denique operam, vt cum bona potius gratia, causa Vratislauiensium, quam cum mala componatur.

Legati Pontificis in Boiemiã missi nõ audit.

Missi cum pleno mandato Hieronymus Archiepiscopus Cretensis, & Franciscus Toletanus sacrarum literarum professor. Eos Georgius, ne loqui quidem passus est de pactis concilii, quæ Boiemi Compactata vocant, postquam à suis oratoribus comperit, illa a pontifice non esse comprobata. Vnde omnis existimationis dignitatisque suæ incolumitatem sperabat. Nam si pontifex illa rata habuisset, regis quoque sectam ratificasse videbatur: aliter igitur spem cecidisse cum magno videlicet animi dolore accepit: facile tamen permisit, vt se illi Vratislauiam conferrent, atque in eam pacificationem darent, quæ salua regis maiestate tolerari possit, quam industria sua & authoritate, ita ex sententia vtriusque partis confecerunt, vt induciæ præterea triennii Vratislauiensibus concessæ essent, priusquam in verba Georgii iurarent.

Tentatur conciliatio cum Vratislauiensib. Triennii induciæ inter regem & Vratislauienses constituta. Venceslao Pragensi Decano archiepiscopatus administratio a Pontifice tradita. Regi iuramentum obiicitur.

Redierat eodem tempore ex curia Romana Venceslaus ecclesiæ Pragensis Decanus, cum literis pontificiis, quibus sua sponte Pius curam administrandi Archiepiscopatus Pragensis ad eum deferebat. Hinc rursus indignatio in Pontificem adeo succensa, vt clamore & conuitio tota Praga iactaretur: inflammatore Rokiczano, cuius item mox opera concursus ad regem factus, fidem illius implorantium, ne pateretur communem sibi cum ipsis religionem proculcari ab antichristo, sic scilicet pontificem Romanum cognominabat Rokiczanus. Aderat Zdenco Sterenbergius cum nonnullis ex nobilitate catholica Proceribus nouo administro, illiusque causam summa dicendi facultate, summoque studio, & tanta contentione agebat, vt ausus fuerit regi, intercedere actioni illamque impedire paranti, iusiurandum obiicere, quo se ad defendendam religionem Romanam, illique addictos obligauerit. Rex offensionem male simulans: *Fateor*, inquit, *ita esse, vt dicis, sed fatearé & tu promissa mea tibi bene cognita, quæ alteri parti promiserim, illa me quoque scias integra & inuiolata seruare velle.*

Venceslaus à Rokiczano vincitur.

Atque ita Rokiczanus præualuit aduersus Venceslaum, vt ille Pragæ administraret omnia, iste fere nihil. Nam cum ad hunc ipsum Venceslaum questum venissent sodales Franciscani, templo, cui Rokiczanus præfuit, vicini, querentes contumeliam sibi iniuriamque ab eo in omnibus suis concionibus inferri: admonuit Rokiczanum Venceslaus, vt à contumeliis abstineret. At ille exagitatus quetela, multo deinceps quam prius, magis insolentiusque ad vexandos miseros fraterculos, cum sua administratione incubuit, vetans ne præter præscriptum suum sermocinarentur, ne ægrotos cum sacramento Eucharistiæ sub vna specie visitarent, ne mortuos à calice abhorrentes sepelirent.

Rokiczanus omnia Pragæ pro arbitrio gerit.

Itaque multi sine viatico decedebant, & ad sepeliendum extra portas ciuitatis efferebantur. Disposuit idem in omnibus domibus, qui perscrutarentur, si quem inuenirent inquilinum à secta illorum dissentientem, vt eum vrbe exturbarent. Nec iniuriam passis vllum propius quam Romæ perfugium: quippe solius Romani pontificis censuram Georgius aliquantisper reuerebatur.

Conuentus Pragæ, quo mentem suam Georgius aperit contra Fantinum de Valle legatũ Pontificium, anno 1462. mense Iulio. Compactata à concilio Basiliensi Boiemis concessa. Inuehitur Rex in Pontificem.

Sed hunc quoque metum exuit, postquam Fantinus de Valle, orator Pontificis Pragam, ad conuentum à Georgio omnibus prouinciis ad regnum respicientibus indictum venisset, vt certum apertumque ab eodem Georgio responsum referret, an sibi constare in eo quod per legatos promiserit, velit, *filialem videlicet obedientiam, & reditum ad vnitatem ecclesiæ Catholicæ.* In frequentissimo omnium ordinum conuentu asidente sibi coniuge, & liberis circumstantibus, Georgius ipse ore suo iussit dicere: *Quomodo legatos de concilio illorum ad Romanum pontificem miserit, qui honorifice ab illo dictis bonis rem prorsus iustam peterent, vt nobis Boiemis, compactata à concilio Basiliensi concessa confirmaret. Quid ille renunciari iusserit, animos, dum ipsemet legati ordine omnia exponunt, aduertite:* legatis auditis, iamdiu ira æstuans Georgius, *Quid satis*, inquit, *dici potest de impudentia istius Pontificis? quem non pudet, acta concilii, pactaque irrita velle facere, quæ Eugenius Papa non temere, sed de sententia omnium patrum, qui in conci-*

concilio aderant, rite nobis comprobauit. Nec leuitate sua contentus obiicit nobis iuramentum, quo iurauimus hæreticam prauitatem velle abiicere, & omnes hæreses de regno nostro tollere. Nunquam nobis hæretici, qui vere digni hoc nomine sunt, cordi fuere, nec hodie sunt. Sed tantum abest vt eos qui compactata, & communionem vtriusque speciei obseruant, pro hæreticis habeamus, vt libentissime nos inter illos tanquam Christianos, illæso (vt credimus) nostro iuramento, vnacum coniuge & liberis numeremus. Si igitur Papa, vt cœpit, Compactata oppugnare perrexerit, scire ex vobis cupimus, num propugnare nobiscum illa volueritis? Exclamat factio regia, *volumus.* Ab altera parte Iodocus è familia Rosensium Episcopus Vratislauiensis aliorum quoque nomine, respondit: *Quod ad regni gloriam, & communem vtilitatem attineret, omnium ipsorum in tuendo, & regno & rege promptam adesse voluntatem, sed quod alienam religionem tueri debeant, nec se teneri, nec sibi videri tutelam eiusmodi salutarem. Et quid,* ait rex, *de Compactatis?* Excipit Iodocus: *Qui illis egent, ij sibi illa defendant, nos illorum nihil indigemus, præsertim cum Pontifex illa penitus abrogat. Vtinamque ait, & tu rex sine illis, candidam simplicemque obedientiam ecclesiæ Romanæ præstares.* Nullo responso ille reddito, surgit, & postero die ad horam redire iubet omnes. Conuenientibus, mittit pro Fantino oratore Pontificis, quem seuero vultu excipit: rogat ille indignabundũ, vt sibi ea libertate securitateque mandata Pontificis perorare liceat, qua Boiemis oratoribus licuit apud Romanum pontificem, alioqui silere, quam loqui malle. *Audiemus,* inquit rex, *te, vti oratorem pontificis, & procuratorem nostrum:* cupiens explorare Fantinus, cuiusmodi esset procurator regius, interpellat ille, *cras se iudicaturum ei.* Ergo ore intrepido Fantinus, à salute & benedictione Apostolica incipit, bonis dictis tam Morauos quam Boiemos compellans, qui obedientiam debitumque honorem Ecclesiæ catholicæ retinerent. Alios deinde, ad hoc ipsum studium, ad eundemque consensum adhortans hoc argumento, quod dicat Dominus; Omne regnũ in se diuisum stare diu non posse. Enumerat postea beneficia à Pontificibus in Boiemos profecta, quorum maximum esset ipsa religio, quæ authoritate Romani pontificis per Cyrillum & Methudium Episcopos, primum fuit introducta. Mox ab ecclesia Romana confirmata, & ad summum vsque honoris fastigium ita perducta, vt ipsis quoque regibus in Boiemiam aditus pateret, qui vtique legitime non coronantur, nisi de sententia Romani pontificis. Nihil autem in præsens illum aliud à Boiemis exigere, quam vt facta verbis respondeant, quæ Boiemorum legati in curia Romana loquuti sunt, simplici atque aperto animo, regis regnique obedientiam Pio pontifici offerentes. Excusat ad extremum pontificem, cur non approbauerit Compactata, impedimenti caussas allegando, idque plurimis verbis, sed ista erant, quæ Boiemos maxime offendebant, cum diceret, concessa ex pacto concilii, nunquam illos asseruasse, sed inconcessa, ac plane hæretica mordicus adhuc retinere, in hoc videlicet, quod plerique affirment plus inesse gratiæ in sacramento duplici, quam simplici, dein quod sub specie panis tantũ corpus, & sub specie vini duntaxat sanguis contineatur, quodque post verba consecrationis panis remaneat, & vinum, non autem corpus & sanguis Christi. Quæ omnia in Constantiensi & Basiliensi conciliis, euidentissimis rationibus dicebat esse confutata. Vnum hoc ex mandatis dicendum adhuc superesse ait, Romanum pontificem, Rokiczano interdicere omnibus sacris, & aliis quibuslibet functionibus sacerdotalibus tantisper, dum resipiscat, & ad vnitatem Ecclesiæ, à qua sacerdotium habet, redeat. Ad quæ omnia benignum scilicet à rege se responsum petere. Iussus erat ad eundem locum reuerti: id vero ne faceret, fautorum prudens quisque dissuadebat. Sed tantus Fantino animi vigor, tamque imperterritus aderat, vt vitam potius, quam mandatam sibi a pontifice legationem deserere præoptaret. Venienti in conspectum regis crimini datum, quod & præuaricator, & acerrimus dissuasor, vna cum Procopio regni Cancellario Romæ fuerit, ne Compactata ratificarentur. Cancellarius in domo sua sub custodibus habitus. Fantinus in prætorium abductus, & de nocte in carcerem raptus. Eodem die Episcopo Vratislauiensi, & Zdencone Sterenbergio Praga se subducentibus, ne periculosis dignitati suæ implicarentur consiliis. Substitit autem ibidem Prothasius Olomucensis Episcopus cognatione regi iunctus, cuius fiducia, adiuncto sibi Ioanne Rosensi, enixe laborabat, vt Fantinum carcere eximeret, sed laterem vt dicitur, lauit. Amplius tres menses in carcere Pragensi fuit, atque ægre inde, Ludouico Bauariæ principe deprecatore abstractus. Mox Ratisbonæ mortuus, ex veneno (vt dicebat) rabifico. Quo minus autem Pius Pontifex, vti cœperat, censuris & execrationibus propter violatum ius gentium fulminare in Georgium perseueraret, obstitit

Hussitæ non sunt hæretici.

Iodoci Rosenbergii Episcopi Vratislauiensis oratio in consessu habita.

Fantini oratio publico conuentu ad Boiemos habita.

Pontificii & religionis & regni splendoris in Boiemos authores.

Caussa quo minus non approbet Pontifex Compactata.

Sacris Rokyzano à legato interdictum.

Fantinus liberatus Ratisbonæ moritur.

Fridericus Cæsar a Viennensibus in arce obsidetur, ciuibus instigante Alberto fratre Friderici. Sed ope Georgii liberatur Cæsar.

precibus Fridericus Cæsar, beneficio recenti Georgio deuinctus. ᵃObsidebatur Cæsar Viennæ in arce cum Leonora coniuge, & Maximiliano filio à ciuibus & fratre suo Alberto: cui Georgius subsidia ad se tuendum submiserat: post quam vero eum præualere vidit, milites suos reuocauit. Ipseque in Austriam cum octo millibus armatorum profectus est, arte tamen magis, quam viribus negocium confecit. Sequestri enim personam inter partes suscipiens; Cæsarem ad colloquium euocauit, atque ita eum cum vxore & filio de manibus obsidentium eripuit, & in tuto collocauit. Huius operæ pretium quadraginta millia auri à Cæsare abstulit, & pro auctario; Victorino, Henrico, Hineoni filiis Georgii, honos prætetea principalis habitus, delata ad eos principum dignitate.

Georgii filii principes creati, anno 1463.

Statua Regis Georgii.

Rokiczanus Prostannæ sacerdotes creat.

Pragæ item Georgio statua lapidea cum ense & calice inaurato, honoris gratia à Rokiczano & Pragensibus, in editissimo templi foro imminentis, loco posita. Sed & Rokiczano iurisdictio amplificata, vt posset in Morauia quoque sacerdotes suæ sectæ constituere, id quod Prostanni primum fecit, ac deinceps in aliis locis. Cum igitur ad morem (vt dici solet) Mandrabuli, res in Boiemia procederent, indies scilicet in peius religione Christiana labante, non amplius Pontifex Romanus expectandum ratus, dum meliora, vt Cæsar sperabat, succederent, Vratislauienses & Namyslauienses, quibus Georgius infestissimus erat, palam in suam tutelam & protectionem recepit, atque ab omni illos vinculo fidei Georgio datæ absoluit, prohibetque edicto, neu quis illis dicto aut

Pontifex absoluit Vratislauienses a fidei sacramento Regi debito.

facto noceat, neue contra illos arma cum hæreticis ferat. Qui aliter fecerit, Pontificem & Senatum Cardinalium decernere, eum contra rempublicam Christianam facturum, pœnasque olim debitas luiturum. Deridens ista Georgius: *Nos* inquit, *perfidos interim Vratislauienses pro merito illorum puniemus: post videris Pontifex quando velit, vel à quo debitas sibi pænas exigere*: & pleraque alia contemptim de Pontifice loqui, cum fideret viribus suis, & principum vicinorum fœderibus: ignarus quod Pontifex, Matthiam

Pontificem aspernatur Rex.

Matthias rex Hungariæ à Pontifice Georgio opponitur.

Paulus II pontifex M. vehementius in Georgium, eum proscribit, anno 1466.

Hungariæ regem ab ipso auerterat, disturbatis omnibus sponsionibus & veteribus obligationibus, quę per affinitatem, vel aliter intercesserant, inquiens, *non obligari Christianum Regem, vt fidem ei seruet, qui Deo & ecclesiæ fidem non seruaret.* Matthias igitur suscepto Vratislauiensium patrocinio, illos aduersus Georgium strenue tutatus est. Moritur inter hæc Pius Pontifex Anconæ, vbi classe comparata, obire ipse per se bellū Turcicum destinauerat: in locum eius Paulus Venetus suffectus. Longe acrior, acerbiorq; in Georgium apparuit interdictis, censuris, execrationibus in eum deseuiens, postremo anathemate eundem feriens abrogata ei Regia dignitate, Regisque Boiemiæ titulo ad Matthiam Regem Hungariæ, conniuente ipso quoque Cæsare, translato. Magna hinc malorum (vt dicitur) Panegyris consecuta, cum perpetuo velut tenore malum malo succederet, aliis post alios a Georgio ad Matthiam deficientibus. Conuenerant in vnum locum primores viri ex proceribus, qui Catholici, cognominantur, Ioannes Rosensis,

Proceres Boiemi Regem ad obedientiam Romanæ sedis reducere conantur.

Zdenco Sterenbergus, Ioannes & Vlricus fratres germani à Leporibus, Henricus à Plauen, Bohuslaus Suambergius, Henricus à Noua domo, Vilhelmus ab Ilburga, Dipoldus Wissenburgus, Buryanus Guttsteynus, & Dobrohostius, atque plerique alii nobilitate, & opibus insignes. Ii post longam consultationem, literas ad Georgium dederunt, adhortantes eum, vt omissis malis consultoribus, rationes tandem suas ad pietatem, quam Romana ecclesia colit, animo sincero adiungeret, quam primumque in gratiam cum Romano Pontifice rediret, si otio dignitatique suæ, si ipsorum fortunis & saluti optime consultum velit. Postquam nec adhortando, nec rogando, abstrahi eum à

Fœdus percutiunt contra Regem.

persuasionibus Rokiczani posse vidissent, cum Pelsinensibus, & Budaiecensibus, qui religionem Romanam gratiæ regis prætulerant se coniunxerunt. Zdenconem cæteris omnibus peius oderat Georgius, quoniam lingua & manu audax, & dicere verum cuiuis promptus erat. Huius aliquot simul arces sine vlla belli denunciatione oppugnan-

Rex Sterbergii arces inuadit.

das suscipit, Sterenbergiam, ad quam Victorinus Georgii filius castra habuit, Konopistiam, Raudnitiam, Destnam, Costeliciam, inuiratus occasione, quia Zdenco aberat Viennæ apud Cæsarem negocium suum procurans. Sed confestim ad hunc nuncium

Morauia ad Matthiam deficit.

ad fines Boiemiæ Iglauiam reuolauit, quæ ciuitas, sicut aliæ in Morauia ciuitates, Olomucium, Brunna, Znoyma à Georgio deciderunt, ad fidem & imperium regis Matthię se applicuit. Ibi Zdenco nactus milites Matthiæ, & mox amicorum suorum auxilia, effuse bona regis circum Chotieboriam, Czaslaniam, & montes Cuthnenses populatur, vt damnorum acceptorum vicem illi redderet. Nec cæteri ex eius factione proceres in

Sternbergius regios agros populatur.

Pelsinensi, Bechinensi, Prachensi regionibus, à vastandis regiis agris, spoliandisque & pellendis colonis cessabant. Ex qua calamitate, magna breui annonæ caritas subsecuta est.

est. Durauit nihilosecius arcium obsidio ex quibus Raudnitia vi expugnata, oppidumq; incensum: Costelicia vero arx etiam demolita. Interim nihil minus expectanti, quam quod in Slesia, à Vratislauiensibus, Nisensibus, Budissinensibus, oppugnari debuerit oppidum Minsterbergium, vnde titulũ Principis filii regis deducebãt, vt Minsterburgenses Duces appellarentur, delectu ex iis, qui ad manus erant militib. raptim habito, Henricum filium cum illis aduersus oppugnatores mittit. Sed illi aduentum Boiemorũ non expectantes, adeo discedere inde festinabant, vt aliquot machinas in castris relinquerent. Vertit hinc agmen Henricus ad oppidũ Frankensteynum, illudq; captum incendit, at oppidũ Episcopi Vratislauiensis Pascouo, totum diripuit, eaq; rapina stipendium militi dissoluit abireq; quo vellet, permisit. Ipse Oppauiam deflexit, quam non diu ante pater à vidua per quandam trãsactionem adeptus fuerat. Sed cum Matthias imminere tanta cupiditate in Morauiam videretur, vt ad expugnandam Graditiam ciuitatẽ, quæ sola ex ciuitatibus regiis fidem Georgio mutare noluit, ipse cum Hungaris suis venire non grauaretur, robustissimũ Georgius ciuibus veteranorum militum subsidium per tempus submisit, addiditq; Victorino filio quinq; millia armatorum, cum quibus in locis opportunis excubaret, ne quid improuisum accidere posset iis, qui partes regis sequerentur. Matthias ab altera oppidi parte castra sua in pratis collocauerat, ab altera, occupatis suburbanis ædificiis mandat proxime mœnia aggerem excitari, castellaq; erigi, quoniam circumuallari propter Moram fluuium oppidum non potuit, situ omnino ab omnibus insultibus egregie munitum. Consilium igitur erat, fame illud in potestatem redigere. Sed ea veteranorum virtus atq; præstantia animi fuit, vt auderent acie intra oppidum instructa, in castra regia erumpere, præliumq; tam strenuum inire, vt Matthiam, quod ei nunquam antea contigerat, in fugam verterent, nullibi in via subsistentem, priusquam Brodam oppidum penetraret. Miro gaudio Georgius ad hũc successum exultauit. At Matthias modica interposita mora, rursus exercitũ, sed iam contra Georgiũ cogit, eumq; in Austriam, vbi arx vocabulo Stosko, Morauiæ & Boiemiæ vicina eminet, adducit. In eandẽ Austriam ad oppidũ Lauam Georgius copias suas cõtrahit, quas Misnensis Princeps auxilio mille equitũ ei adauxit, Cæsare tunc Lincii per summũ ocium, summamq; dissimulationem commorante, nec se inter partes dicto aut facto interponente. Sed dum pauore mutuo propius accedere, præliumq; inter se committere differunt, seditio in castris Georgii exoritur, Boiemis ex vetere odio Misnensibus acrius insultantibus, quam vt tantam petulantiã ferre possent. Vt ergo patuit, quantum mox discrimen adeundũ foret, priusquam ferro cum iis, quibus subsidio venerant, decernerẽt, maior eorũ pars, impetrata à rege venia discedere maluit. Sequuti mox regem alii, qui & ipse pertæsus tumultuosa suorum castra, in Boiemiam redibat, Victorino filio cum satis valida manu relicto, qua Morauiam tutaretur. Quem vt Matthias ad Trebicense cœnobium in oppido Trebitio statiua sibi delegisse, accepit, eo copias cõuertit, Victorinumq; obsidione premit. Metu vrgente occupat ille cœnobium, paulum a mœnibus seiunctũ, & ad defendendũ facilius, rogatq; insuper à parente auxilium, quo celeriter comparato, adest ipse pater cum frequentibus agminibus, aliquotq; leuia prælia cum Hungaris æquo successu committit, Matthia non tantum suis fidente, vt eis aciem summamq; belli credere vellet. Incenso itaq; oppido, soluit obsidionẽ, & per Morauiam in Hungariam regreditur, quoniam hyems appropinquabat. Incidit inter hæc Victorinus, dum è Trebitio Crumlouiam vadit ad Henricum a Lippa, qui sororẽ ipsius in matrimonio habuit, in manus Hungarorũ, captusq; ab illis, Budam perductus est, & omnibus miseris modis ab Hungaris habitus. In eam siquidem turrim illũ proiecerãt, quæ in hunc diem tecto caret, vt die, noctuq; niuibus aut pluuiis complueretur, ac cæteris aeris tempestatibus vexaretur, quasi parum esset famem & sitim eum siccissimam tolerare. Repetita ipso statim vere à Matthia expeditio in Boiemiam fuerat, sed nec illa ex vtraq; parte memorabilis, nisi quod Georgius, cũ Matthiã intra montes quos ferreos cognominãt, ita cõclusum stratis per vias à carbonariis arborib. haberet, vt euadere inde sine magno periculo nõ posset, circumscribi se ab eo, vanisq; de pace pollicitationib. circumueniri passus fuerit, vt eum aggredi in locis angustis vincereq; supersederet. Sane Georgius, tot & tã cõtinuis bellis defessus, atq; omni pecunia, qua bella sustẽtantur exhaustus, adeo animũ ad pacẽ inclinabat, vt illius cõciliandæ, imprimis apud Roman. Pont. omnes vias quæreret, vltro se offerẽs ad dicendã causã, fideiq; suæ reddẽdã rationẽ (id quod alias sæpius faciebat) vbi ei Pont. locũ idoneũ, & securũ præscripserit. Qua de re Prothasius episc. Olomucens. qui regis intima familiaritate, ppter cognationẽ vtebatur, belle ei respõdit. *Quid agis, inquit rex, vtrũ de fide docere, an doceri cupis? Primũ vide*

Silesii Minsterbergium oppugnant, anno 1467. 15. Mart.

Frankensteinum Henricus regis filius exurit.

Matthias Graditiam oppugnat.

Graditia Mora cingitur.

Matthias Brodam vsque pulsus.

Inter Stoskonem & Lauam exercitus Regum in castris locati, an. 1468.

Insolentia Boemorum in Misnenses.

Castra soluta nullo facto operæ pretio.

Trebitio conclusum Victorinum Matthias oppugnat.

Victorinus captus anno 1468. 29. Iulii.

Matthias astu eluditur.

Conciliationem studet rex.

Consilium Prothasii Episcopi Olomucensis, regi datum de Pontificis promerenda beneuolentia.

præposterum, vt doctoris partes inter doctissimos ille suscipiat, qui sit literarum omnium ignarus. Alterum etiam absurdum, regem Christiano more vnctum, ætate ingrauescente primum imbui velle Christianæ religionis elementis. Tertium restat, vt dicas tui expurgandi causa te cupere vt publice audiaris. Quid hic opus verbis? satis superque ab omni infamia purgatus eris, si reipsa obedientiam promissam Romano Pontifici, Romanæque ecclesiæ præstiteris, quam nullus hactenus regum superauit, nec vnquam superabit. Quanto liberius, tanto gratius consilium erat, sed effectu vt careret, veterator ille maximus obstitit Rokiczanus.

Obstat Rokiczanus.

Porro Matthia rege in proposito nocendi, regnique Boiemiæ potiundi persistente, dolorem vltra non ferens Georgius, sed magis suis (vti dicebat) ne velut pecora trucidarentur & spoliarentur, quam saluti suæ consulens, prouocat Matthiam ad singulare certamen, hanc ei conditionem proponens, vt inter duos exercitus ad spectandum contractos, paribus armis, pariter induti, cancellisque angustioribus septi, propterea quod ipse abdomine grauis, procursare longius nequeat, ipsorum solum capite decernerent, & vter vicerit, in alterum vt victoria ex arbitrio suo vteretur. Aut si mallit acie confligere, deligatur locus idoneus, ad quem exercitus conueniat, quatridui spacio vtrinque concesso, vt liberum sit, vtrique sine alterius impedimento locum adire, & inde abire. Cæterum inprimis necesse esse, ne ex acie alteruter rex ante prælium initum diffugiat.

Prouocat Georgius Matthiam ad duellum vel ad iustam aciem.

Conditiones duelli vel prælii.

Ad quæ Matthias, *se prouocationi libenter annuere, illamque obire pro Christiana religione ex animo velle*, legatis respondit, *sed ita vt Christianum regem decet, in loco non angusto, sed ad pugnam opposito, deinde armatus militaribus armis, vt cum armato militari more congrediatur. Hæc si conditio placet, se locum vtrique commodum breui nominaturum. Nam quod nimis arroganter aciem Georgius iactat, vidit ille*, ait, *aliquoties Matthiam & exercitum ipsius, à conspectu eius haud fugientem, quemadmodum ille nondum hoste viso ex Austria turpissime fugerit.* Atque hæc irritamenta potius, quam piamenta erant.

Responsum Matthiæ.

Vrit Georgium Matthias.

Cæterum Georgium maxime terruit, cum in cõuentu Pragam à se indicto, miram nobilitatis infrequentiam vidisset. Splendidissimus enim quisque validissimusque alienus à Georgio fuit, aut Matthiam aperte fouebat, & quæ tunc nobilitas conuenerat, pleraque non tam fauore in regem, quam spe præmiorum & prædarum in officio continebatur. Denique haud aliud illi magis fidum, quam ciuitates, eandem eum illo sectam affectantes, fuerat. Sed vt in illis vis inerat, ita dignitas abfuit, cuius iacturam tum primum sentire cœpit, post quam ad animũ reuocauit, quid domi amiserit, quos foris principes à se abalienauerit, quas prouincias à regno auulserit, nempe Lucemburgiam, Slesiã, Lusatiam, & maiore ex parte Morauiam, ac solũ sibi Boiemiam (quid aliud? quam caput membris abscissis deforme) reliquerit.

Conuentus Pragæ solito minus frequens.

Sero sapere incipit Georgius.

Solantem eum qui tum forte aderat, Rokiczanum, vt bono firmoque animo esset, ac virum fortem agere perseueraret, infesto tandem sermone à se abigit, sero damnans, insolens atque impotens illius magisterium. Rursus tamen illi obsequens, Monasterium S. Crucis in vetere Praga, ad ripam Vultauiæ situm, thesauris magni precii expoliauit. Quo lucro inuitatus, cupiditatis oculos ad aliorum quoque Monasteriorum bona adiecit, partim vt illa suis donaret, partim vt ipse frueretur.

Repellit Rokiczanum.

Monasteria consultore Rokiczano diripit.

Præter autem curas alias, valde eum anxium habuit regni successor, quisnam ille futurus post mortem suam esset, vnusne è filiis, quod omnium maxime desiderabat, an externus aliquis nihil ad se pertinens. Hunc scrupulum vt sibi de animo eximeret, tum forte etiam corpore imbecillior, vocat ad se primores ex omnibus ordinibus, & illis coram: *Sentio*, inquit, *finem vitæ, quem mihi natura constituit, appropinquare. Nollem autem, quantum in me situm est libenter committere, vt post obitum meum, ipsum regnum in aliquod discrimen adduceretur, propter dubium regni successorem. Proin scire aueo, quidnam in hac causa agere, quemve regem vobis legare destinaueritis?*

Sollicitus sub vita finem de successore Georgius.

Respondentibus nullam, ipso rege superstite, successoris faciendam esse mentionem, instabat auidus, donec ab illis extorqueret, non admodum sibi gratam sententiam, qua se dicerent sentire, *apud Polonos regem esse quærendum, cum quibus & lingua conuenirent, & moribus non multum dissentirent. Adesse præterea vires Polonis, quibus regnum Boiemiæ tutari possent.* Georgius ea spe, quam velut certam de successione suorum conceperat, deiectus, in rem suam aliena conuertere, arces oppidaque regni, & aliorum bona filiis suis attribuere, omne argentum ex montibus Cuthnensibus, quos *loculum suum* cognominabat, in arcem Podiebradam conuehere, id denique agere, vt dites atq; opulentos filios relinqueret. Prius tamen Rokiczanum, omnium malorum architectum mors oppressit, quam Georgius suum diem obiret. De sepultura contentio suborta, quibusdam vetantibus, ne ad ædem diui Viti, Romanæ religioni

Non gratum accipit responsum.

Locupletandis liberis vacat Rex.

Mors Rokiczani quam & rege sequitur mors quintodecimo die hydropi defunctis, anno 1470. alii 1471. die 22. Martii.

ligioni deuotam sepeliretur: sed vicit factio valentior, vt in illa ipsa æde, iuxta regum conditoria conderetur.

a Principes & ordines Silesiæ, Legnitii 22. Martii contra Georgium fœdus fecerunt, quod Vratislauiæ 19. Aprilis renouatum est.

b Lis erat inter fratrueles Albertum & Sigismundum de portione Ladislai in Austria, quam Fridericus occupauerat. Hinc origo belli quod morte Alberti diremptum.

c Turrim mancam seu mutilam adhuc dicunt perduellium carcerem. Atqui non indigne tractatum Bonfinius asserit.

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER TRIGESIMVS PRIMVS.

SVMMA LIBRI TRIGESIMI PRIMI.

Comitia Cuthnæ præter morem, quia Praga suspecta fuit. Proceres plurimi Matthiam regem poscunt. Vincit Vladislaus Polonus suffragiorum numero. Vladislaus Casimiri regis Poloniæ filius XV. Boiemiæ rex. Matthias repulsam passus vi adoritur regnum. Coronatur Vladislaus à Polonis Episcopis. Virum se præbet Vladislaus. Non confligitur. Vladislaus feudum accipit à Cæsare. E sorore Ladislai natus Vladislaus idcirco Cæsaris cognatus. Reuersus probam cudit monetam. Cæsarem Matthias oppugnat, quod Vladislaum inuestiuerit. Extorquet à Cæsare regalia Boiemiæ: at in tuto collocatus nihil præstat. Vratislauienses Matthiæ renouant iuramentum contra Vladislaum legitimum regem. Casimirus Polonus cum Vladislao filio hostem Matthiam declarant. Vterq; exercitus ad Vratislauiam castra locat. Primo impetu velitares Hungari ad vrbem repelluntur. Vratislauiæ erat Matthias. Polonis captiuis replentur carceres Vratislauiensium. Matthias Posnaniam vsq; prædatores mittit exercitus. Reges coacti accipiunt à Matthia biennij inducias. Venefici à Matthia subornati in necem Vladislai. Seditio Pragensium mota aduersus Senatores. Inuehuntur concionatores Apostatæ in regem. Hic Bacchanalia cum Pragensibus celebrans duriter ab iisdem sacerdotibus reprehenditur. Conuentus Pragæ. Filii regis Georgij repetunt pecuniam in vsus publicos erogatam. Indictum tributum. Conspiratio aduersus regem quod Hussitis minus esset propitius. Cedit Pragensium furori Cuthnas. Sutorem Polonum capit. Eripitur à conuitiantibus. Virulentos concionatorum Carlsteino includit. Intercessione Varadiensis Episcopi dimittuntur. Congressus Matthiæ cum Vladislao Olomuzij. Splendidus Matthias. Transigitur inter reges tam de ditionibus quam de successione. Turbulenti Pragenses. Senatoribus necatis curiam cruentarunt, qui Romanis fauebant. Rex placatur intercessione filiorum Georgij. Senatum de integro à rege constitui petunt. Durius excipiuntur à rege, qui motus est precibus Podiebradij. Dantur Senatores noui. Veteres senatores elapsi reuocantur. Gandula ex eis vincta regis latera tutus. Sagitta emissa in regem. Seditione à plebe mota. Placatur vulgus benignis verbis. Fugit rex in arcem Pragensem, eam ornat ædificiis pro perpetua regum sede. Multis periculis expositus rex. Matthias auidus coniungendi Hungaris Boiemos. Secundo conueniunt reges Iglauiæ. Satisfactum de damnis vtrobique acceptis. Inops Vladislaus ob ademptam Silesiam & Morauiam. Bellum inter Cæsarem & Matthiam. Vienna potitus Matthias. Illic apoplexia moritur. Beatrix regina gubernat. Datur illi mariti eligendi potestas. Vladislaum eligit. Aduersa factio fratrem Vladislai Albertum. Corrumpit auro milites Beatrix. Proclamatur Vladislaus. Pater Alberto fauet contra Vladislaum. Pietate motus castris contra fratrem adesse noluit Vladislaus. Caeditur Albertus cum Polonis. Postea & Ioannes nothus Matthiæ præda militibus opima obtigit. Viennam Vladislaus Friderico restituit. Maximilianus in Hungariam cum exercitu profectus Albam diripit: templo intacto & milite à præda repulso. Ad Budam Maximilianus profligatus. Coronam accipit Vladislaus Pragæ. Matthiæ vexillum à sepulchro ablatum illi in manus traditur. Munera à proceribus regi nouo oblata. Beatricem spernit. Citatur Romam. Auro redimit aliam ducendi potestatem. Vladislaus ducit Annam Gandalam. Turcis ad Sabaziam ab Hungaris profligatur, ita tota Bosna recepta. Apud omnes ordines Pragæ magna confusio. Augustinus Episcopus titularis sectæ Pragensium. Mors fœda. Et Cuthnæ fornicatorum præfectorum magna copia, hinc seditiones & crebra episcoporum laniena.

Cuthnæ inaudito exemplo Regalia comitia habita.
Factio Matthiæ, & [illegible] Polonica.
Vladislaus 2. Rex Boiemiæ, Casimiri regis Poloniæ F. Rex renunciatus 27. Maij 1471 ab Episcopis Nicolao Camenecensi, Vincentio [illegible], Paulo Laudicensi coronatus [illegible] 15. ætatis anno.

SOLENNE erat, vt comitia Regis creandi Pragæ celebrarentur, sed in tam variis omnium tunc ordinum voluntatibus, ac Pragam valde suspectam habentibus, placuit comitia ad mõtes Cuthnenses transferri, data omnibus fide publica, vt quisque ad illa libere veniret ac rediret, summaque cum libertate suffragia perageret. Ioannes Rosensis, Zdenco Sterenbergius, Henricus à noua domo, contentissima suffragatione Matthiam iuuabant. Sed maior numerus Vladislaum, Casimiri Poloniæ Regis filium, etiam tum adolescentem, nullarumque partium factionibus per ætatem infectum, Regem poscebant, numeroq; præualuerunt. Septem millia equitum, & duo peditum Polonorum iuuenem comitati sunt, lateri eius ex eadem Polonia Episcopis adhærentibus, qui eum simulatque Pragam venisset, statim inungerent, & coronarent. Matthias, vt se præteritum cognouit, armis rursus in Boiemos debacchatur, vi regno potiri, quando aliter non poterat, cupiens. Sed violentiæ eius parem vim Boiemi cum Rege suo opposuerunt: qui Rex adeò animosus initio statim apparuit, vt cum adesse Matthias cum multis agminibus diceretur, & ille tria duntaxat armatorum millia circum se haberet, suadentibus cæteris tempestiuam ac securam fugam, respondens ille: *Nondum*, inquit, *video, quem fugiam, nec me terret multitudo, cum sæpius aspiciam vnum accipitrem multas fugare columbas*. Itaque sensim progressus, eum locum castris delegit, quem Matthias oppugnare non fuit ausus, sed deflectens ad loca eorum, quos sibi aduersari maxime accepit, illa hostiliter deprædatus est. Abiensq; minitabatur breui se in Boiemiam rediturum vt melius castiget rebelles. At Vladislaus ne interim omitteret reddere Cæsari, quæ Cæsaris sunt, sed ab omni parte, vt firmum stabileque regnum haberet, Viennam ad Fridericum Cæsarem profectus est, vt de manu eius, vexilla regni, prouinciarumque ad regnum pertinentium, tanquam Elector Imperii sumeret. Quæ res summa cum dignitate, parique celeritate confecta fuit, ita vt facile omnibus appareret, habitam fuisse rationem cognationis, quæ Cæsari cum Vladislao intercedebat, cuius mater è domo Austriaca, Ladislai regis soror fuerat. Vladislaus domum reuertens, Cuthnas diuertit, ibique nouam excudi monetam iussit, omnibus probatam, à pondere & valore. Cæterum quam grauissime factum Cæsaris Matthias rex tulerit, vastatione & incendiis in Austriam & Stiriam perpetratis aperte declarauit, à maleficiis non prius militem reprimens, quam extorqueret à Cæsare, vt ei quoque regalia de regno Boiemiæ, & certam quandam pecuniam se daturum promitteret, sed neutrum postea præstitit. ᵃInterim, præcipua Vladislao in Vratislauienses ira, quod se iam legitime regnante, sacramentum fidei Matthiæ renouauerant in sui contumeliam. Sic enim Casimirus quoque Vladislai parens interpretabatur, authorque fuit, vt filius ad illam vlciscendam, vna cum patre incumberet: vtrique enim communis hostis Matthias erat. In exercitu Poloniæ Regis, Poloni, Lithuani, Tarthari erant, quorum omniũ numerus ad sexaginta millia hominum explebat, statiuaque prope Olauiam tenuit, expectans Vladislai aduentum, qui circiter viginti millia Boiemorum, maiore ex parte peditum adducebat. Forte, aut data opera, pabulatores Poloni propius Vratislauiam, in qua Matthias ipse aderat, pabulatũ accesserant, qualem insolentiam Rex non tolerãs, iubet populatoribus occurri. At Poloni ne tentato quidem certamine in castra refugiunt, nimis auide Hungaris eos insequẽtibus, seq; Tartharis & Lithuanis, quos Casimirus cum aulicis quibusdam, & vexillo maiore subsidio miserat, immiscentibus: qui sicut numero, ita vi superiores, in fugam persecutores Hungaros vertunt, instantq; fugientium tergis, & cædũt, ac paucos ex iis nobiliores ᵇcapiunt, ad mille omnino desiderati feruntur. Atq; hactenus fortuna secunda Polonis adfuit. Superueniente mox Vladislao, vtraq; castra ab Olauia sunt Vratislauiam versus promota, non tamen mœnibus coniuncta, quoniam Matthias rex tormentis & machinis longe superabat. Rarus igitur dies intercessit, quo non eruptio ex vrbe in Polonos fieret, quorum castra non fossa, non vallo, nec diligentibus vigiliis munita erant, licenterque ab signis & ordinibus per agros prædæ gratia vagabantur, ideoq; nullo negotio passim intercipiebantur, tanta frequentia, vt captiuis Polonorum Vratislauienses tota ergastula; omnesque turres complerent. Ex quo ita aucta est Matthiæ audacia, vt auderet interea dum Polonus Vratislauiam oppugnat, ad maiorem Poloniam infestandam ex Glogouiensi & Opoliensi regionibus submittere militem, qui vsque ad ciuitatem Posnaniensem spoliis & incendiis fœdauit omnia. In vtroque tandem exercitu, Boiemorũ & Polonorum, commeatus inopia, fames, dysenteria, postremo lues

Matthias repulsum passus vastat Boiemiam.
Animosus Vladislaus.
Fridericus Cæsar Vladislaum Regem Boiemiæ confirmat. Hic anno 1477 factum narrat [illegible].
Cæsar Vladislaus sanguinis propinquitate coniuncti.
Matthias à Cæsare extorquet inuestituram Boiemiæ.
Bellum Vladislai regis Boiemiæ & Casimiri regis Poloniæ aduersus Matthiam ob Silesiam gestum, anno 1473.
Matthias à Polonis fugatus.
Vladislaum [illegible] 04. O. [illegible]
Poloni carceres Vratislauienses replent.
[illegible] Poloniæ vastat Matthias.

mo lues incessit, vt rex vterq; non quas volebat, sed quas Matthias offerebat conditiones accipere cogeretur. c Inducijs duorũ annorũ impetratis, Vladislaus Pragam reuersus, impias in caput suum a veneficis insidias reperit, comprehensis duobus, altero [illegible], altero Cuthnensi ciuibus, regi Matthiæ addictis, qui venenũ ex Venetijs [illegible] attulisse conuincebantur: de altero in arce Carlosteyna supplicium sumptum, alter [illegible] in arce mortuus, suppresso in eum indicio, à quo subornati ad hoc facinus erant. In [illegible] autẽ odio, inuidiaq; & infamia tunc temporis Senatus vtriusq; Pragæ apud populum [illegible], accusantem, quod nulla in iudicijs religio, nullæ leges, nulla iustitia seruaretur, sed cupiditas sola, & auaritia in illis regnaret, modo vndecunq; appareat corruptor, & iudicij emptor, cum interea nemo senatorum vel nocentissimus, reus perageretur, & plerique eorum modo egentes, repente dites facti, cum tanta, inquam, inuidia ante oculos obuersarentur, vt idẽ populus primum nouæ Pragæ, hanc sibi licentiam in Senatores suos permiserunt, vt bonam illorũ partẽ de magistratu proturbarent, partim etiam ære mulctatent, atque omnes solum protinus vertere coegerunt. Mox imitata vetus Praga, eundem per omnia cum Senatu suo ludum lusit, nisi quod præterea duos ex iis capitis pœnæ destinauit, si non rex interuentu suorum, illos a damnationis periculo subtraxisset, castigato vtriusq; vrbis populo, quod indicia sibi temere sumeret, non ad [illegible], sed ad regem pertinentia. Sed apud indomitam turbam perfidi apostatæ seditiosorum [illegible], plus quam regis autoritas valebat, quoniam nimia regi probitas, [illegible] ratione, qua apostatæ abusi, cum nihil plane haberent quod ei vitio dare possent, in concionibus gentis vocabulum, quasi probrũ ei obiectabant, Polonum per [illegible] vocitantes, ablegandumq; rursus ad Polonos vociferantes, vt cum illis Romanã colat religionem, quando Boiemũ calicem bibere abnuit. Prox me instabant dies carni priuii adipales, non tam dapibus, quam tripudijs & vsurpatis saltibus celebres, ad hos dies Vladislaus in domũ suam regiam ciues Pragenses cum ipsorũ coniugibus frequentes inuitat, & totum iisdem triduum epulas in cõspectu suo præbet, ad hilaritatẽ prouocat, simulq; choreas & tripudia obit. Nihil minus opinans, quam vt publica eiusmodi gaudia, in priuatam sui contumeliam à præuaricatoribus trahi deberent: at illi odio in regẽ inflammati, maxima voce, *Videte*, inquiunt, *fructus religionis, quam rex vester adorat, petulantiæ videlicet, luxuriæq; & libidinum plenos: ac retinete diutius talem regem, vt super vos pluat ignis, sulphur, & spiritus procellarum.* Atq; hæc tam importuna, tamq; insolens censura, magis Pragensibus quam regi acerba fuit: quippe illi expellendos statim vrbe huiusmodi nebulones, qui de virtute locuti, turpius ipsi multo viuerent, censuerant: contra rex, ne id in præsens fieret intercessit, ac satis monere illos habuit, vt deinceps oti suo adponerẽt custodiam. Non infacete tunc d Bohuslaus Hasisteynus, genere & doctrina præcellens, lusit Pragenses, postquam in arce sua illos audiuit lupanar publicũ incendisse. Hoc non est, inquit, tollere vitia Veneris, sed totam vrbem malo Veneris ardore implere, ex vno igne scintillis per singulas domos concitatis. Post hæc Vladislaus conuentum ordinibus, & inter illos filijs quoq; Georgij Pragam indixit, ad quẽ cum illi non venissent, transtulit illum in aliud tempus, quo Victorinus & Hinco affuere, debita à regno exigentes, quæ sibi patris nomine deberi iactabant, prolatis tabulis è syngraphis, quibus se pecuniam mutuam dedisse ostendebant. Et quanquã satis cõstaret, omnes filios Georgii ex ærario regio victitasse, pacis tamen & cõcordiæ causa placuit, vt dissoluendis debitis tributum certum constitueretur. In eodẽ conuentu ab iis quos ad perturbandum regnum, inopia atq; mali mores stimulabant, secretũ componendæ nouæ aduersus regem coniurationis, in domo, quam Collegii vocant, quæsitum, allatis in medium pactis & conuentis concilii Basiliensis, de communione vtriusq; speciei, quasi illa per regẽ infirmarentur, quia totum se a calice seditioso auerterat, Romanam sectatus religionem. Inter se igitur sub prætextu pactorũ tuendorum, noua in regem consilia consociant, ad vrgendum illum, vt eodem cum illis bibat poculo, aut inde in Poloniam rursus abeat. Atq; hæc intra Pragam vbi præuaricatorũ, seditiosorumq; sacerdotũ maximus numerus inerat, inprimis agunt, vehementer concionatores instigantes, perinde quasi male sani stimulis egerẽt, vt regi tantã apud plebem Pragensem conflarent inuidiã, quantam ille non facile restinguere posset. Eoq; insani illi impudentiæ processerant, vt ore illoto, regem appellarent, *Suem Polonum, haris incundis, quam aris, in quibus calix propinatur adeundis, aptiorem.* Qualem impudentiam, cum neq; senatus Pragensis, neq; ipse rex comprimere valuerint, multitudine indomita præualente, quæ probrosis concionibus applaudebat, cessit tempestati rex ad tempus, seq; ex vrbe in secessum arcis Gradecæ con-

Vladislai [illegible] insidiatum.

Conuratio plebis aduersus Senatores Pragenses, 28. Nouembris anno 1483.

Rex compescit tumult[illegible]

[illegible] Rex.

Bacchanalia Vladislaus cũ matronis Pragensibus celebrat.

Reprehenditur ab Hussitis concionatoribus quod illa [illegible].

Hasisteynus [illegible] Pragenses.

Conuentus Pragæ.

[illegible] liberis Georgij de [illegible] quod exigunt [illegible] CCC M.

Coniuratio aduersus regem ob diffidentiam religionis.

Maledictis incessunt regem. Declinat [illegible]

tulit, atque inde ad Cuthnenses profectus est, de Charybdi, quod dici solet in Scyllam. Nam apud Cuthnenses quoque velut canes, fœdo latratu aduersus maiestatem suam latrantes audiuit, ac præcipue Sutorem quendam, natione Polonum, quem rex arripi, & in domum in quam diuerterat (altani curiam vocant) pertrahi carcerandum iussit. Conuolant subito operæ quæ in officinis metallicis operabantur & virtute plus quingenti domum regiam circumsident, vociferantes se ferro in illam & igne grassaturos nisi protinus illis Sutor incolumis restituatur. Qui restitutus, sine cuiusquam iniuria ad suum quisque opus reuertitur. Rex item postero statim die Pragam redibat, certior factus, audaciores quosdam de plebe, a Senatu Pragensi exilio punitos esse, censuram autem in sacerdotes contumeliosos sibi reseruari, quando neque Archiepiscopus, neque vllus Episcopus in Boiemia censor sacerdotum extaret. Itaque eadem sentientibus nonnullis ciuibus, rex censuram Archiepiscopi induit, notans sacerdotes ob petulantiam linguæ, notari dignos, eosque à sacris ædibus remouens, vnum ab æde diui Galli, alterum ab Egidii, tertium ab æde Nicolai minoris Pragæ, omnesque vinculis in arce Carlosteyna includens, præbitis ad mensuram pane & aqua, ne saturi ferocirent. Attenuatos deinde ex fame, Ioannes Varadiensis Episcopus, natione Morauus, à rege Matthia ad Vladislaum missus, precibus suis in integrum restituit. Nihil enim Vladislao ad deponendam offensionem mollius, nihil eodem ad exhibendam clementiam & misericordiam promptius. Miserat autem ad Vladislaum Matthias, satis superque bellis Turcicis implicitus, Ioannem Episcopum, vt eum ad colloquium de pace transigendum inuitaret, eique rei certum locum, certumq; tempus constitueret. Placuit vtrinque mense Iunio in Morauia ad vrbem Olomucium coire. Non decedebat Matthias de more suo ambitioso, sed ita tarde iter faciebat, vt xv. dies Vladislaus in Nouo (quod vocant) oppido expectare coactus fuerit, antequam Olomucium ille ingrederetur. Inde quoque cum noua ambitione obuiam prodibat, nudo videlicet capite, ac vix diu tantum serto coronato, ne ipse caput suum hospiti detegeret, & deum potius honorem ab illo sibi haberi ambiret. Qua in re belle falsus est, siquidem Boiemi & ipsi satis ambitiosi, cognita Matthiæ arte, regi suo insusurrant, vt tegmen capitis sui, zona sic plane innodet, vt nodos ipse explicare nequeat. Quo facto euenit, vt præter omnem opinionem voluntatemque suam, Hungarus nudus capite, salutaret tectum capite Boiemum, deduceretque vt hospitem in hospitium, prospectante e fenestra Beatrice regina, amoremque tacitum ex conspectu noui hospitis forma conspicui haurìente. Porro Matthias non videri solum, sed haberi etiam lautus & magnificus vbique studuit, ac præsertim in excipiendis illustrioribus hospitibus, singularem præ se tulit liberalitatem, nulli sumptui parcens, siue in conquirendis epularum ciborumque apparatibus, siue in ædendis quotidie spectaculis, siue in donis mittendis, non ipsi Vladislao modo, verum etiam comitatui eius pro cuiusque dignitate: denique omnes ad infimum vsque largis alimentis sustentans. Vt dein ad seria ventum est, sic pax inter reges conuenit, *vt Vladislaus vniuersam sibi retineret Boiemiam, & in Slesia Suidnicensem, atque Iauoriensem Principatus: Matthias vero Morauiam, Slesiam cum reliqua parte Lusatia, hac conditione possideret, vt si prior ipse mortem absque liberis obiret, possessa omnia, vt sine vlla controuersia, sine vllaque pecunia ad Vladislaum regnumque Boiemia recederent. Hærede autem relicto, vt is tantisper dictas prouincias regeret, dum et ducenta millia aureorum nummum à rege Boiemia in limitibus Hungaria adnumerarentur. Quod si contingeret, vt Boiemi eundem sibi regem, quem Hungari delegerant (eligi autem ipse maxime cupiebat) rursus sine illius precio interuentu, vt auulsa à corpore regni membra, Boiemia coniungerentur.* Rebus ad hunc modum transactis, Matthias Budam, Vladislaus vero Pragam redibat. Cæterum cognito per viam, quid plebs Pragensis in Senatum suum, quid in partes religionis consecratos designauerit, Melnicum deflexit, quo in oppido, primum lachrymas regis viderunt qui illum comitati sunt, tantus videlicet dolor animum illius incessit ex tam inmani Pragensium audacia, qua curiam vtramque nouæ ac veteris Pragæ multorum Senatorum sanguine fœdauerunt, Monasteriaque instaurata, pulsis monachis, rebusque omnibus spoliatis profanarunt, non ob noxam aliquam, sed quia monachi religionem acceptam mordicus retinebant, & nonnulli Senatorum patrocinio illos suo, rege ita iubente protegebant. Qua de re anxius, ambiguoque rege, quanam via, ad experendas audacibus pœnas procederet, veniunt ad illum placandum Henricus, & Hinco filii Geor-

Sutor Polonus Cuthnæ in Regem debacchatur.

Plebs castigata.

Sacerdotes linguaces loco moti.

Benignitas Vladislai.

Conuentus regum Matthiæ & Vladislai Vrbe Olomucio, anno 1479.

Morauia ingentes apparatus Hungari instituunt.

Bis ars deluditur arte.

Beatrix Ferdinandi regis Neapolitani filia ... Matthiæ.

Conditiones sine articuli pacis Olomucensis.

Noua plebis Pragensis contra Senatum & religiosos seditio magna regis indignatione.

Demulcetur per filios regis Georgii.

Georgii, muneribus ciuium corrupti. Sed cum tam atrox facinus illorum esset, tamque euidens læsæ maiestatis crimen contineret, vt nulla prorsus excusatione potuerit excusari, qui placatum venerant regem deuotissimū religioni, ad exemplum misericordiæ Dei prouocant, dicentis: *Nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat*, idq; tandem obtinent proposita quadam satisfactione, vt scelus illorum dissimulatione potius, quam vltione sensim obliteraretur. Reuertente Pragam rege, Pragenses multorum regiminis factionibus inter se diffidentium, ac nihil in commune consulentium prægrauati, legitimum Senatū requirebant, sed cum nisi rex, alius legere non poterat, ne vel factione ciuium, vel mala electione, homines seditiosi, aut administrandis rebus parum apti, publicis negotiis præponerentur. Eunt igitur ad regem quidam eorū, priuato magis quam communi consilio, rogantq; vt magistratibus orbæ reipub. Pragensi nouos sufficiendo senatores succurreret. Indignabundus adhuc ille: *Et vbinam*, inquit, *sunt ii, quos paulo ante vobis dedimus*? Respondent: *Malum sibi quæsiuerunt, malum inuenerunt. AEquum ne fuit*, inquit, *vt vos accusatores pariter & iudices ageretis? illorum quos pro libidine vestra insimulastis, vitaq; crudelissime spoliastis.* Atque auersus ab illis in cubiculum secretius secessit. Rursus itaq; Hinconem Podiebradium sibi aduocant, eoq; aduocato impetrant, vt in vtraque Praga integer à rege Senatus restitueretur. Interim vnus & alter veterum Senatorum, qui nuper cædem fuga effugerant, clam Pragam regressi, in apertū, nisi personati, non prodibant. Eorum alter Caudula cognomine, quamuis personatus ambularet, cum nihilominus tamen a quibusdam agnosceretur, dedit se in pedes, rectaque domū regis, tanquam Asylum petiit. Ac primo rex minis armisq; supplicem contra persequutores tueri, postquam furens multitudo crescere, nec iam probra sola in regem, sed saxa etiam & tela iacere, scalasq; afferre cœpit, suadente Gescone Boscouicio, egregio bellatore, vt cōtentione impari rex omissa, daret se ad mitigandam verbis benignis turbam. Eamq; prouinciam ipse nomine regis suscipit, Pragensib. tum familiariter notus, tum eidem cum illis religioni obstrictus, quod illi vinculum magni æstimabant. Nulla tamen re alia furore percitos Gesco mitigare potuit, nisi vt per communē fidem illis promitteret, Caudulam se in ipsorum potestatē redacturum, cum primum ex latebris extractus, in illisq; repertus fuerit. Dilabentibus inde turbis non defuit vltimæ fecis homuncio, qui viso rege, dum ex fenestra abeuntes prospectat, clamare ausus fuerit, occidatur Polonicus iste porcus, calicis osor, intentoq; arcu, propius fenestram accedens, in illam, declinante iam rege, telum dirigit. In tanto discrimine constitutus rex, consilium mutandarum ædium capit, ac vix se continet, quin statim hora illa domo infausta emigret. Vesperam expectans ob tenebras ad tacite elabendū tutiorem, qua adueniente cum paucis clientulis ad ripam fluminis pedibus vadit, conscensisq; nauiculis, flumen traiicit, ac se protinus in arcem diui Venceslai transfert, tangens & adiurans aram eius, *se nunquam amplius ab arce ad aulam Pragensem delapsurum*. Conuersusq; ad ædificandam & muniendam arcem vallo ac fossis, atq; propugnaculis illam circumdedit, & ante omnia palatio eandem prorsus regio adornauit, vt quanto ornatior appareret, tanto libentius illam reges Boiemiæ inhabitarent. Nunquam tot insidiis vita cuiusuis Boiemiæ regis, quot Vladislai appetita fuit, tam veneno, quam ferro, semper tamen frustrante insidiatores euentu, vel quia occasio veneni dandi non aderat, vel quia conspiratio ante tempus detecta fuit, vt validissima tunc illa in vrbe Pragensi cōflata, quam Hrabanius ciuis Pragensis proditionis conscius patefecit. Venit item tempestiue in lucem, & altera illa occultissima nobilitatis coniuratio per Alexandrum, & quendam alterum ex ordine equestri virum, in tormentis prodita, qua rex ferro ab ipsis occidi debuit. Qui dum ad supplicium de proditoribus haberi solitū ducerentur, conspicerentq; regem in ambulacro ambulantē, *Vide*, inquiunt, *o Rex, quam caute agas, qui discipulos proditionis punis, magistros autem honoras.* Erantq; ambo Hinconis Bodiebradii clientes. Sed nec Matthias rex ea tempestate sine malo rumore ab hominibus suspiciosis transmissus est, eum insimulantibus, quasi pecunia sua coniurationes in Boiemia aleret, vt vel per illas regno Boiemiæ potiretur, crebro dicere solitus, hoc sibi ad deterrendos quoslibet in orbe hostes deesse, quod Boiemos Hungaris adiunctos sub regno suo non haberet, adeo in re militari exercita, & assiduis bellis inuicta vtraq; tunc gens fuit, Boiema videlicet atq; Hungara. Cæterum Vladislaus natura & consuetudine lenissimus vsque eo remotus ab omni mala aduersus Matthiam suspicione post talē etiam rumorē fuit, vt se iterum fidei ipsius cōmitteret, veniretq; Iglauiam, quam tunc Matthias possidebat, sine vlla publica sibi fide data, ibiq; ex animi vt libuit sententia reliquas cōtrouersias, de qui-

Petunt à Rege nouum senatū Pragenses.

Expostulatio Regis cum Pragensibus.

Senatus exoratore Hincone Podiebradio Praga instituitur.

Caudula senator ne [illegible] domum [illegible] tutam.

Effrenis vulgi Pragensis licentia.

Rex in periculo vitæ est.

Fugit ex Vrbe in arcem superiorem, quam sibi domicilium posterisque constituit.

Vita Vladislai multis insidiis exposita.

Perduellibus vita adempta.

Matthias & Podiebradius subornant sicarios.

Conuentus Regum Boiemiæ & Hungariæ habitus Iglauiæ.

bus Olomucii decidi nõ potuit, cõposuit, præsertim de bonis gladio vtrinq; interceptis, vt illa iis ab vtroq; rege gratuito restituerẽtur quorũ antea fuerũt, ne cum damno suo officiũ & fidẽ erga reges suos coluisse viderẽtur. Plurimi.n. nobiliũ dum fideliter regi suo adhærent, omnibus bonis à diuersa factione exuti fuerant, inter quæ cœnobiorũ quoq; habita ratio est, vt ab vtroq; rege illa cœnobitis, quibus erepta erant, redderentur.

Definitiones consecutæ.

Ærarie Vladislai multũ decessit ob prouinciæ Matthiæ concessas.

Sensit tamen paulatim Vladislaus magnum incommodũ, magnamq; regnandi pro maiestate regia difficultatẽ ex Morauia, Slesia, Lusatia abalienata, quippe tanta per illam alienationem de vectigalibus censibusq; & ex tributis deductio facta fuit, vt ne numerũ quidem equitatus solitũ rex suo sumptu alere posset. Quin etiam iis, quos reliquos circum se habebat, stipendiũ imminuere in animũ induxit, ne extra ordinẽ tributo aliquo ordines oneraret. Solatio in malis fuit, quod tranquillitatẽ in Boiemia ab hoste externo obtinuit, Matthia in Cæsarem Fridericum hostilia conuertente, qui iure quodam suo Hungariæ regnum sibi vindicabat, quod Matthias Ioanni filio extra matrimonium nato relinquere destinauerat.

Bellum Matthiæ contra Cæsarem Frideric.

Prælium inter Cæsareos Regiosq; in Austria prope oppidũ Cornombergam atrox & cruentũ factum, in quo victor Matthias, deducendũ sibi exercitum de Austria prius nõ existimauit, quam Viennam Austriæ caput reciperet.

Vienna capta anno 1485 Calendis Iunii.

Qua recepta, non diu superuixit, ibidẽ ex apoplexia mortuus, tarde Morauis quibusdã proceribus nuncio hoc mortis credentibus: quoniam memoria tenebant, aliquoties famam mortis eius antea sparsam fuisse, ac semper illũ magno alicuius malo resurrexisse. Postquam certo apparuit sepultũ, vnus è proceribus illis, *à centum*, inquit, *annis malus thesaurus melius tempestiuiusq; in terram conditus non est*: male enim ille mulctatus à Matthia fuerat regium funus regina Beatrice exequias procurante, Albam celeri pompa transferri placuit.

Beatrici datur potestas eligendi regis & mariti.

Inde Beatrix Budam reuersa, autoritate, qua apud Hungaros post mariti quoque obitum pollebat, obtinuit, vt interregno durante ipsa potissimũ regnaret, liberalitateq; mox & sermonis etiam Latini elegantia, tum item arte mulcendi aures hominũ hactenus se insinuauit, vt sibi à compluribus concederetur potestas deligendi maritũ, quem ad regnandũ sciret maxime appositum. Atq; illa non occulte Vladislaum Boiemiæ regem, cuius specie in conuentu Olomucensi capta fuit, maritũ sibi destinauit.

Alii Hungarorum Albertũ Vladislai fratrem, Beatrix et [...] Vladislaum [...].

Sed aderat alia factio, quæ Albertũ Poloniæ regis Vladislai fratrẽ in regno præferebat, quoniam ferocior & armis promptior esse videbatur. Huic ita in secretiore consultatione, quam nonnulli in arce Budensi habebant, acclamatũ est, vt nullius alterius nomen audire voluerint. Exarsit ita Beatrix, seuocatoq; Ioanne Varadiẽsi Episcopo, qui sua sponte causam Vladislai enixa fouebat, ire eum continuo extra arcẽ ad circum, quem Sancti Georgii vocant (in quem tunc omnes Hungarorũ ordines coiuerant) iubet, pollicerique reginæ nomine militibus donatiuum, & populo congiariũ, si Vladislaus Hungariæ rex ab illis pronunciatus fuerit.

Auro Beatrix militia corrumpit.

Ingenti omnes voce exclamant: *Viuat Vladislaus rex Hungariæ*.

Vladislaus electus 15. Iunii. coronatus 14. Septembris.

Certant fratres de regno Hungariæ.

[...] Vladislaus fratrem [...] Albertum regni [...].

Vterq; dein frater tum Vladislaus, tum Albertus, ius suũ armis persequitur, illũ non Boiemi iam soli, sed & Moraui & Slesitæ iuuabant, vt rursus cum regno Boiemiæ copularentur, istũ parens Casimirus rex Poloniæ copiis instruebat, grauissime ferens, quod maior natu filius vno diademate cõtentus esse nollet: Qui tamen quam libenter ad arma descenderit, hinc liquet, quod plures conditiones rei fraternæ componendæ vltro obtulerit, & cum neq; patrẽ neq; fratrẽ mouere posset, ipse in castris, quæ aduersus fratrem parabantur, adesse noluit. Magna præterea cura præfectis militiæ, quorũ vnus Petrus Sterenbergius, alter ex equestri ordine Venceslaus cognomine Lupulus erat, iniunxit, vt si ventũ ad manus esset, recordarẽtur, ab altera parte Albertũ fratrẽ stare, quẽ fratri violare fas non esset. Sed parũ abfuit, quin violaretur ob nimiam animi audaciam, qua post confossum sub se vnum equum, altero rursus in aciẽ inuectus est, ægreq; inde elapsus inter fugã suorũ, quos retinere non potuit, insequentes Boiemos frustratus. Occursum mox ab eodẽ Vladislao Ioãni notho Matthiæ filio ad occupandã Budam festinanti, quasi illegitimi filii legitimã in regnis habere deberẽt successionẽ. Opes addebãt animũ, quas Matthias ei cum toto patrimonio suo reliquerat, magna vi auri & argẽti adiecta, vt facile militẽ scribere, exercitumq; conflare potuerit. Susceptis illius partib. inter alios Valachos quoq;, ex qua gẽte Matthias ortus erat: atq; ii acerrimũ prælio diu sustinuerũt, tandẽ cum duce victi, aut cæduntur, aut dilabũtur castris desertis, supellectili preciosa opulentis, quę à milite, cui præda cõcessa erat, vt cupidius pugnaret, varie distracta fuit, adeoq; vili precio diuendita, vt vnus orbis argẽteus vno aureo nummo permutaretur, lanx, peluis, trulla, phiala, etiã inaurata, carissime decẽ aureis nummis redimebatur.

Dux Iohannes Matthiæ filius ab Vladislao profligatur.

Vladislaus Viennam Cæsare restituit.

Interim Fridericus Cæsar nõ satis post stragẽ nuper acceptã milite instructus, legationib. & literis ius suũ, quod ad regnũ Hungariæ habuit, repetebat, & quia Viennę

inpri-

Digitized by Google

imprimis recuperandæ auidus erat, de illa ei Vladislaus concedebat. Sed ea re minime contentus Maximilianus, quem parens consortem imperii fecerat, armat militem, auxiliaque vndique à principibus & amicis contrahit, atque validissimo agmine ad inuadendam Albam, quam Hungari Regalem cognominant, ire infestus pergit, datq; ciuitatem militi in prædam, si illam expugnasset, excepto tamẽ templo, in quo reges Hungariæ & coronantur & sepeliuntur. Illud ne quis attingeret, edicto prohibuit. Expugnata & crudeliter direpta Alba fuit, iamq; miles edicti immemor, templo etiam in Hungaria ditissimo admouere manus cœperat, cum ecce tibi Maximilianus equo cataphracto insidens aduolat, aliquot cohortes secum trahens, cum quibus magna vi turbam à templo remouet. Hoc item super omnia pietatis continentiæque eius opera prædicandum, quod templum ingressus, donis & monumẽtis, gemmeis, aureis, argenteis refertissimum, quibus reges Hungariæ locupletissimi eum locum, in quo auspicia regni, auspice Deo, auspicabantur, exornatũ illustratumque esse voluerunt, nihil extantis copiis extulerit, cum iure victoriæ omnia auferre posset, nisi vnicam crucem auream, illamque perparuam, quæ maiorum suorum principum Austriæ fuisse dicebatur, cui rei testimonium insigne gentilitium præbebat. Budam exercitum ab Alba deducenti Vladislaus copias suas longe maiores in via obiecit, quibus cum cedere de campo Maximilianus sine certamine nollet, aduersam in prælio fortunam expertus est, victoriamque de regno Vladislao concessit. [k] Qui statim rursus Alba recepta, regium in illa diadema ritu solenni suscepit. Visusque est, non solum de viuis cõpetitoribus, sed de mortuo etiam æmulo triumphasse. Deficiente namque regni vexillo, quod regi inter coronandum offerri solebat, detractũ est Matthiæ vexillum supra sepulchrum eius suspensum, illudque in manus Vladislai velut triumphantis traditum. Egressus templo vix prandium absoluerat, cum baiuli in ordinem compositi, scyphos, phialas, pateras, & alia vasa præclaro opere grandique pondere insignia, & nonnulla ex iis aureis nummis plena manibus gestarent, vt illa pro munere dominorum suorum nomine regi offerrent, quibus postquam mensæ & scamna essent ornata, innuit rex vni & alteri è proceribus Boiemis, vt propius accederent, inquiens, *Multo culina vnctior in Hungaria quam in Boiemia apparet*: capt usque nidore eius Pragam rarius frequentabat, accusante illum assiduo Beatrice, vt ingratum, vt accepti beneficii immemorem, quod nihil eorum, quæ ante regnum adeptum spoponderat, præstiterit. Sua erga illum merita in confesso esse, sed & promissa eius de contrahendo matrimonio testes multos habere. Si magni æstimet regnum, non minus æstimare illum debere fidem & sacramentum, quo sibi ad matrimonium ineundum obligatus est, vt interim secreta intra tacitam duorum conscientiam lateant, quorum Deus solus testis esset. Quæ sæpius frustra iterata deplorataq; coegerunt Beatricem, vt Vladislaũ Romam in Ius vocaret, ibiq; consuetudine Romana causa de anno in annum diu ampliata, & ad extremum multo auro redempta dicitur, vt Vladislao aliam quamcunq; vellet, ducere vxorem liceret. Duxit autem apud Vascones, filiam Herois de Gandala, cui nomen Annæ fuerat. Quies aliquantisper à Turcis post obitum Matthiæ durauerat, donec Basaythes motu terræ commotus, qui tam acer Constantinopoli extitit, vt octingentas domos ruina prosterneret, ac homines plus minus ter mille vel obrueret, vel fulmine excitato adureret, rursus arma in Hungaros resumeret, eam calamitatem, quam acceperit, Mahometbi prophetæ sui furori attriboẽs, ob id furenti, quod nimis diu vacationi militiæ aduersus Christianos vacauerit. Ab hoc submissi Turcæ, agros in Bosna ad Hungariam pertinentes vrunt vastantq;, & omnia fuga & terrore complent. Eunt dein ad expugnandã arcem Sabatiam, quam nuper Matthias recuperauerat. Qui in præsidio arcis erant, Budam confugiunt, orantes ne se in rebus tam trepidis Hungari deserant, sibi nequaquam tantum virium esse, vt resistere tantæ vi hostium queant. Consultant illi rege coram, fuitque omnium consilium, vt mature obsessis succurratur, ne arx multo labore & sanguine recepta, per ignauiam turpiter amitteretur. Delecti confestim præfecti militiæ, periti hostium bellorumq; cum Turcis, quos equitatus peditatusq; robustissimus sequebatur, præliũ meditans, quod futurum cum hostibus præsagiebat, non falso præsagio. [l] Adeo autem fortuna in certamine Hungaris adfuit, vt primum vix illorum impetum Turcæ sustinuerint, ac mox inde præcipites fugæ se mandarunt, non arcis modo oppugnationem deserentes, sed è tota Bosna retro fugientes. Sabatia arx firmiore quam prius firmata præsidio, atque in primis commeatu largo instructa fuit, ad tolerandam diutius obsidionem, si opus foret. Inter hæc in Boiemia, vt fieri solet, rege multo tempore absente,

Maximilianus Albam Regalem diripit intacto templo sacro eo die postquam coronatus esset Vladislaus.

Crucem aufert Maximilianus.

Maximilianus cessit.

Vexillum è sepulchro Matthiæ auulsum Vladislao traditur.

Munera Regi ab Hungaris tradita.

Hungarica opulentior Boemica.

Beatrix ingratitudinis regem insimulat.

Repudiata Beatrice Annã Gandalam ducit.

Baiazethes II. Turcarum imperator religionis causa bellum molitur Hungaricum.

Turci ad Sabatiam cæsi duce Paulo Kinisio, anno 1492.

factionibus, seditionibus, latrociniis, corruptis ad spem rapinarum paganis militibus omnes vias insidentibus, res vehementer turbabantur, Pragam quoque solitis motibus inquieti concionatores suis concionibus commouebant, donec eo conatum suum perducerent, vt haberent Episcopum de secta sua. Is erat præuaricator, Augustinus nomine, ex eo numero Episcoporum, qui titulares vocantur, quia titulum sine ditione præferunt, senex, auarus, & delirus, vt qui in hac voce animam exhalauerit: *Si non possum salutem assequi vt malus Christianus, saltem seruari queam vt bonus Marranus*, quasi bonus Marranus vsquam locorum inueniatur. Collegia præterea artificum in eadem Praga per factiones diuisa, cædibus inter se mutuis dimicabant, non tam imperito, quam inualido ad cohibendam audaciam, Ioanne Genczone, quem rex summum arcis Pragensis præfectum reliquerat. Sed & in argentariis Cuthnensibus res pessime administrabantur, tantum cupiditate progressis, qui montibus & operis præerant, vt furta illorum ne operæ quidem ipsæ amplius tolerare quiuerint nimirum offensæ, sibi quoque operæ precium ab illis diminui detrahique. Signo igitur sublato, ad montem oppido vicinum armati secedunt, armis iniuriam vindicare parati. At furtorum conscii ad proximas ciuitates confugiunt, Czaslauiam atque Coloniam, docentque quanto in discrimine sit thesaurus regni, qui ex montibus Cuthnensibus coaceruatur, quem seditiosi quidam ex plebe promiscua prodere, & ad nihilum redigere pergerent, nisi subueniatur, & quamprimum audacia illorum comprimatur. Ab vtraque ciuitate ad arma conclamatur, vt Cuthnensibus extemplo suppetias ferant, atque vtrinque prompto studio ad montem, quem pars aduersa occupauerat, occurritur. Obsessi superante aduersariorum multitudine, cui quantumuis innocentes essent, facile succumberent, ad iudicium prouocant, seque in illo furta, quæ fiunt, & à quibus, demonstraturos recipiunt, interim Coloniensibus, & Czaslauiensibus decem ex suo numero honoratiores dant obsides, hac conditione, vt incolumes in futuro iudicio sistantur. Verum male sibi conscii Cuthnenses, iudicio anteuertere cupientes, Budam ire præfestinant, obsidesque apud regem falso rei capitalis accusant, ita miseri illi causa indicta damnati, pœnas indebitas luerunt, extra vnum, qui carnifice prostrato maleque mulctato superstes euasit. Hæc igitur atque alia pleraque regni incommoda præsentiam regis desiderabant, quibus ille tandem euictus constituit Boiemiam inuisere.

In Boiemia ob Regis absentiam tam sacra quam profana miscentur.

Augustini Episcopi extrema vox.

Metalla Cuthnensium improbitate præfectorum minus abundant.

Vulgus consurgit aduersus quæstores rapaces.

Obsides Cuthnenses Regis mandato innocentes vita plectuntur.

a *Præterit auctor bellum contra Polonos à Matthia gestum ob euocationem Casimiri II. in Hungariam à coniuratis, vbi licet Boiemorum nulla sit mentio, tamen exacerbati sunt animi ad bellum hoc maiori ardore persequendum.*

b *Captum dicunt Vilhelmum à Pernstein, & Petrum Hauguizium Silesium.*

c *Auro corruptos asserunt fuisse Poloni consiliarios.*

d *Extant huius volumina tam soluta oratione quam metris, ingenium & eruditionem hominis testantia.*

e *Hic est Episcopus etiam Olomucensis administrator, Prostannæ ignobilibus parentibus ortus, qui principium familiæ Baronum à Kunauicz in Morauia dedit, cuius virtutes toti orbi notissimas Bonfinius passim tum Dec.4.lib.10. sub finem copiose describit. Hunc cum Iano Pannonio Episcopo Quinqueecclesiense confundit Silesiacorum annalium scriptor.*

f *Ima successoribus Matthiæ CCCCM. aureorum fuere pendenda, quicunque essent futuri reges Hungariæ iuxta pacta Vratislauiensia, quæ hic fuere confirmata.*

g *Ima ad Vratislauiam conspecto agmine Polonorum & Boiemorum fremebundus dixit, se totius orbis imperio potiturum, si tanti exercitus imperator esset.*

h *Matthias rex Hungariæ humanis rebus cessit Viennæ anno 1490. 5. Aprilis: ætatis anno 47. regni 37.*

i *Interregni tempore Dux Iohannes ab Hungaris cæsus est, cum aspiraret ad regnum.*

k *12. Septembris capta Alba à Maximiliano. Recepta vero 19. Iulij anni sequentis, id est, anni 1491. Ergo ante captam Albam coronatus fuit Vladislaus.*

Digitized by Google

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER TRIGESIMVS SECVNDVS.

SVMMA LIBRI TRIGESIMI SECVNDI.

Reditus Vladislai Pragam solennis. Primum ratio sacrorum habita: post etiam Senatus emendatus Cuthnenses plectit: grassatoribus pœnam irrogat. Tabulæ iudiciorum publicorum cum archiuis in arcem translata & forum iudiciarium emendatum. Religionis controuersia composita. Gymnasium vult instaurare, sed impedit Coranda. Olomuzium rex diuertit lite discussa sat difficili. Lex apud Polonos, sed barbara. Stanislaus Turzo Episcopatum Olomuzensem init. Eius encomium. Regi Anna filia nascitur Buda: post Ludouicus astantibus arbitris ne suspicio esset de supposititio fœtu. Luit morte regina. Regina primum regis abacum è solido auro exornauit: ipso quoque rege melius regni negocia & familiarem rem administrabat. Promissa Ludouici coronatione regi ægritudinem animi Hungari adimunt. Impunitas scelerum in Boiemia. Schilsconum comitum vrbs Cubitum oppugnatur. Henrici Guttsteinii astu duo Suambergi capiuntur. Georgius Kopitliuski contra Pragenses insurgit. Sacerdotibus Pragenses molesti. Misera rerum facies. Postulatur regis præsentia. Mittit Varadiensem & Olomuzensem Episcopos. Conuentus Pragæ. Varadiensis petit tabellas & nomina coniuratorum. Discerpit & conscindit literas fœderatorum. Post ad pacatiora transit remedia. Picardis congregationes interdicta data optione num ad Calixtinos vel Romanenses se transferre voluerint. Ludouicus coronatur Pragæ: Triennis Ludouicus vigesimus sextus rex Boiemiæ. Anna quoque per iocum à patre coronatur. Rixa oborta inter Hungaros & Bohemos, quod male cessit Hungaris. Principes Germani feudum accipiunt. Iudices plena in delinquentes puniendos armat auctoritate. Illis etiam ærarium commendatur. Prodigus Vladislaus. Cremsirii ad Stanislaum episcopum diuertit. Colloquium illic habitum. Pestis in Hungaria, cui liberos committere non vult. Iohannes Sepusius comes Trinziniensis Cremsirium venit. Vrget liberos secum adduci. Hungaria pacata Turcis aduersus Persas pugnantibus. Fœdus cum Selymo. Cruciata aduersus Turcas in Hungaria ab Archiepiscopo Strigoniensi. Hinc bellum rusticum. Memorabili strage cæsi rustici seruili bello à Comite Trinciniensi. Anhelat ad regnum Sepusius, si potiretur Annæ nuptiis. Mature anteuertendum censent. Placuit cum Maximiliano affinitatem contrahere. Congressus fratrum regum Vladislai Hungariæ & Bohemiæ, Sigismundi Poloniæ cum Maximiliano Cæsare Viennæ. Colloquii turbator Sepusius promulgata Turcarum populatione. Regibus insidias ab imperatore strui rumor fictus. Sigismundus fratrem Viennam deducit. Coniugia stipulata. Ludouicus Mariam ducat, Anna Carolo aut Ferdinando nubat. Liberum datur Maximiliano vel ipse ducat, vel nepotibus locet. Excusat Cæsar ætatem. Bis Sigismundus rex Poloniæ ab Episcopo Cremsirii exceptus. Mutum idolum Vladislaus. Negligens in administranda re domestica. Emendicabat prandium Budæ. Episcopus Quinqueecclesiensis peculatus quæstorem accusat Budæ. Vina aliunde pro regia mensa afferebantur. Eadem disciplina & in Bohemia Harpyarum inexplebilis auaritia. Rex & podagra & apoplexia lentus & tardus. Moritur Budæ, regni Bohemiæ 45, & Hungariæ 24.

VT magnificus ita fauorabilis Vladislai regis Pragam reditus fuit, magnificentia in celebri comitatu emicuit, ex viris dignitate conspicuis coacto. Tres enim præsules eũ assectabantur, Agriensis, Varadinus, Vaciensis, tum procerũ insignium & primorũ nobilium ingẽs numerus, cultu omnes ornatuq; & clientulorum & equorum splendidissime instructi. Fauorem Pragenses obsequio declararũt, ex omnibus tribus ciuitatibus obuiam cum signis & vexillis effusi, gratiam regis venantes, eumque ad arcem vsque cum pompa illa prosequentes. Rex in arce nullum prius, quam templi diui Venceslai tectum subiit, gratias Deo agens, tanquam salutis suæ prosperitatisque authori. Mox ad referendam gratiam deflexus, multam vestem sacram preciosamq;, multa tapetia variis coloribus picta, vim præterea magnam auri & argenti templo dedicauit, accitis aurificibus, qui diuorum reliquias, ac præcipue sanctorum patronorum capita thecis vilioribus inuoluta, cælato argento includerent, desuperque inaurarent. Et vt cultus quoque diuinus in templo adaugere-

Rex Pragam reuersus magno applausu exceptus.

Ornat rex templa & reliquias sanctorum.

tur, Chorales instituit, qui in conuentu coronaque canentium, hymnos Deo tum die tum nocte psallerent, atque vtroque tempore, dum per otium licuit, libenter illis interfuit, vt religionem sanctis vocibus pasceret, spem erigeret, fiduciam in Deo figeret, simulque oraret pro rerum quiete, quam tantum dilexit, vt quoties vel cubitum

Pacis studiosus Rex.

iret, vel è lecto surgeret, nulla eius vox alia audiretur, nisi, *Da pacem Domine in diebus nostris.* Hinc de arce Pragam descendit, & tam in noua quam in vetere ciuitate Senatum valde imminutum suppleuit, atque vtrobique de regendis ciuibus constituit, vt in suæ

Supplementa senatus data.

quisque ciuitatis ius ciues redigerentur. Sumpsit etiam supplicium de Cuthnensibus, qui, quod in aliis insontibus reprehendebant damnabantque, in eo ipsi manifesto deprehensi sunt. Ad coercendos autem grassatores, edictum promulgatum fuit, vt cuiuis

Lex contra prædones.

liceret in cuiusuis fundo lattoni manifestario libere manus inücere, illumque ad supplicium pertrahere. Mox in conuentu ordinum actum de tabulis publicis in arcē transferendis: hactenus enim Pragæ in domo regia asseruabantur, cum iam iudices quoque

Forum iudiciarium restitutū.

in arcem fuissent translati. Sed & in iudicibus atque ipsis iudiciis pleraque tunc in melius mutata, indies magis ac magis ad ius quam ad vim inclinantibus omnium animis post tam inquieta & violenta tempora, & postquam rex addictissimus tranquillitati esset. Cuius turbandæ cum præcipuam materiam dissensio de religione suppeditaret,

Lis de religione composita.

quod alii Romanam, alii Pragensem acriter tuerentur, sic in eodem conuentu inter vtrosque controuersiam rex composuit, vt quæ loca veteri vsurpatione cuique eorum ex hac vel illa factione hactenus obtigerunt, ea vt quisque pro suis teneret, aliena ne appeteret, aut occuparet, neve alteri alteros contumeliis conuitiisque incesserent, sed darent vtrique operam, ne pax communis quouis modo læderetur. Conatus est præterea

Academiam Pragensem amplificaturus impeditur a Coranda.

gymnasium Pragense in antiquam dignationem restituere, conductis ex Italia claris doctrina & eloquentia professoribus, nullo non propositum regium mirifice laudante, extra senem quendam, cui Coranda vocabulum cum paucis magistellis gymnasium occupantibus, qui metuentes ne bolus eis è faucibus eriperetur, clamare apud suos occipiūt: Actum est de religione vestra Pragenses, ni vigilaueritis: conatumq; per hæc regis irritum faciunt. Is in Hungariam reuertens, aliquantulum in Morauia substitit, O-

Disceptationi causæ inauditæ præsidet in vrbe Olomucensi.

lomuciumque ingressus, cognitioni nouæ ac vix auditæ præsedit. Ciuis Vratislauiensis, honesto domi loco natus, copiisque rei familiaris locuples, & existimatione inter primos habitus, negocii cuiusdam sui gratia in Poloniam profectus, diuertit in oppido quodam in domum meritoriam. Ibi Caupo quingentos hospiti aureos clam subducit, accusatusque furti, crimen metu tormentorum fatetur, reddere ablatum paratus, nec aliud quicquam hospes petebat. Cæterum iudex & decuriones oppidi instare, vt legi-

Barbara lex.

bus illorum satisfiat, quæ sanciunt, *vt accusator furti suis manibus furem in furca suspendat, aut si ad manus carnificem suum non habeat, ipse à fure suspendatur, si fur id exequi voluerit*, quod ille promptissime se facturum recepit. His verbis exanimatus metu hospes, ignominiā infamiamque supplex deprecatur, donatque gratuito iudicibus totam illam summam sibi ereptam, modo abire incolumi illi liceat. Negant illi fas esse legum custodibus contra leges quicquam agere. Quid multa? quando nihil æqui impetrat, facere quam pati quod necessitas iubebat maluit, continuoque Cracouiam ad regem Poloniæ perrexit, qui legis huius barbaræ non solum testem se exhibuit, sed literis præterea suis regiis ab omni infamia illum purgauit, quas Vladislaus quoque rex suo diplomate confirmauit, addita multa, si quis factum illud illi opprobrare auderet. At nemo rursus quisquam extabat, qui facinus illud serio excusaret, sed metu mulctæ omnes mussabant. Hanc demum Vratislauienses rationem, hominis in pristinam dignitatem restituendi, inueniūt, creant eum præfectum, quem ipsi Capitaneum vocant, qui nobilitati ad iurisdictionē Vratislauiensem pertinenti tanquam iudex præesse solet, quem honorem si ille assecutus fuisset, cætera omnia salua esse videbantur. Sed nobilitati valde turpe erubescendumque visum, subire iudicium hominis, aut ei in subselliis assidere, in cuius vita tam manifesta hæreret infamiæ macula: cōtra ciues literas regias opponebāt, quibus omnis

Sententia à rege lata.

prorsus nota detergebatur. In hac igitur difficultate rex medium quiddam censuit, vt tum præfecturam vrbis ille gereret, posteaquam à ciuibus rursus in senatum allectus fuerit: remouerant enim illum è senatu. Sed nec post hanc regis sententiam eum in locum restituerunt, ita nec senator, nec præfectus, sed vt priuatus tandem mortuus.

Stanislai Thursonis Episcopi Olomucensis laudes.

Per idem tempus Stanislaus Thurso Roma Olomucium veniens, regem suum qua decuit reuerentia salutauit, pontificatumque Olomucensem iniit, aliquandiu pontifice vacuum, eoque gratior aduentus eius omnibus fuit, auxitque ipse gratiam in tantum

orna-

Digitized by Google

ornatus cunctis dotibus pontifice dignis, in quantum ornari capit humana vita pastoris casti, sobrii, pii, atque ea simplicitate simplicis, quam cum prudentia Dominus miscuit, inquiens: Estote simplices sicut colnmbæ, & prudentes sicut serpentes. Merito itaque non solum apud domesticos fidei, sed etiam apud eos, qui extra domum Dei in speluncis versantur ob vitæ innocentiam gratiosus fuit.

Anna filia regi nata primo Elizabeth dicta anno 1500 23. Iulii.

Rex Budam reuersus, non multo post factus est pater ex regina vxore, quæ filiam ei nomine Annam primo tum partu edidit, non omnibus hac re lætis, qui videlicet regni spem, si absque liberis decessisset rex, iam dudum deuorauerant, quanquam ne tum quidem spem illam fonere desistebant, verbis se consolantes, quod filia, non autem filius, qui legitimus regni hæres haberetur, nata esset. Altero deinde partu appropinquante, & nonnullis ex illa factione suspectam reginam habentibus ne puerum supponeret, si puellam enixa fuisset, iussit illa partui ex iis suspiciosissimum vna cum obstetricibus interesse, vt oculatus esse testis posset, mas an fœmella nasceretur, natusque est Ludouicus, matre ex illo nixu fato functa, quoniam non ita vt debuit procurari ab obstetricibus potuit, arbitro præsente, cui fas non erat puerperiis se admiscere.

Ludouicus filius Regi natus matre mortua anno 1503.

Quam vero grauem iacturam rex immaturo reginæ interitu fecerit, mox sensit, redactus ad priorem fortunam, in qua ab aliis, prout illis aut expediret aut liberet, non ipse alios, vt principem decuit, regebat.

Iure domestica amplianda & reditibus percipiendis peritissima fuit regina.

Id autem, regina incolumi, nemini concessum est, vt plus quam rex vlla in parte polleret, sed si quando partes regiæ suscipiendæ erant, præsertim in tuendis vectigalibus censibusque, & arcibus regiis conseruandis, in quas proceres inuadebant, vilissimo obtruso precio, ipsa munere regis aduersus tales fungebatur, breuique insignem thesaurum coaceruauit, ac prima reginarum abacum regis ex solido auro plane regium instruxit, aggressa dein mensas argenteas adornare, ne quid aliud in cœnaculo regio nisi aurū & argentum purum putumq; resplenderet. Sed in ista post obitum reginæ, sicut in alia regis bona, impetus non quidem festinus, sed lentus factus est ab harpiis aulicis, qui tempora rapiendi obseruare, nimiaque regis bonitate ad suum quæstum abuti probe nouerant.

Rex mœstus ob coniugis obitū.

Huius adeo reginæ decessum cum diutius lugeret, mœrorisq; insignia vestes pullas deponere, aut barbam incanam abradere non sustineret, circumstat eum magna consolantium frequentia ex Hungaris, Boiemis, Morauis, Budam aggregata, ex quibus pro se quisque consolatorem agit, alius alio modo, atque in hoc omnes conueniunt, *Nihil regem amisisse, saluo Ludouico filio, in illo omnia inesse, illumq; regi pro omnibus esse, vt non solum lugere deceat, sed etiam gaudere oporteat.*

Hungari solantur regem promissa Ludouici filii coronatione.

Quibus auditis rex, solita sibi in rebus ad stomachum non facientibus taciturnitate omnes transmittit. Redeunt postridie Hungari, quorum nomine Archiepiscopus Strigoniensis: *Adlatum*, inquit, *exoptabilemq; nuncium lætus decet regem habitus, quem si induas, exoptata feres, vt Ludouicum regem Hungariæ tibique consortem vel in hac puerili ætate confestim videas. Tam grato*, inquit, *nuncio libenter in habitu quoque mutando subscribimus*, proditque mox purpuratus lautusque & attonsus ad prandium, cum subito Hungari mutant voluntatem de Ludouico coronando patre adhuc superstite, quoniam huius rei exemplum inquirendo se nondum inuenisse aiebant.

Biennio Ludouicus rex Hungariæ coronatur.

Sed rursus à Boiemis & Morauis facturos se quæ Hungari negarent, prolixe policentibus, in priorem mentem impulsi, vt Ludouicus antea Hungariæ rex quam Boiemiæ haberetur, coronandum eum in Alba regali susceperunt. Biennio dehinc post, in Boiemia Pragæ coronatus est, intra quod temporis spacium multa apud Boiemos seditiosissima turbulentissimaque contigerunt, diuisis per factiones & coniurationes inter se ordinibus, aliisque auctoritatem iudicum defendentibus, aliis iuri & sententiis latis non obtemperantibus, aliis latrocinari quam iudicari malentibus, vnde plena insidiarum, plenaq; armorum Boiemia erat.

In Boiemia susque deq; omnia fiunt.

Ab omnibus enim fere arma sumpta fuerant, contra proceres iudicio rebelles, quos Schlicones cognominant. Illorumq; oppidum munitissimum, vocabulo Cubitum, diu oppugnatum, non tamen expugnatū fuit.

Cubitum oppidum Schlic. oppugnatur.

Capti mox per insidias Heinrici Guttsteini duo fratres è familia Schuambergensium ornatissima, abductique in Bauariam, libertatem aliter nisi grandi summa adnumerata recuperare haud potuerunt, nec interim Georgius Kopytlansky, grassatorum grege stipatus, quem aduersus Pragenses contraxerat, igne, cædibus, rapinis, interdum membrorum mutilationibus insultare Pragensibus acerrime destitit, atque ita illos premere, vt pedem è mœnibus vix efferre auderent.

In Pragenses sæuitum a Kopitlansky.

Eisdem molesti & sacerdotes erant, more suo inter se rixantes, ciuiumque concordiam distrahentes, dum alii Calixtinorum, alii Piccardorum factionem magna contentione præferunt, fouentque.

Regis imploratur præsentia

Continuæ ad regem literæ, frequentes item legationes missæ, orantes,

Digitized by Google

vt aduentum ſuum in Boiemiam celeraret, vix alias vnquam magis neceſſatium: aut ſi adhuc negociis regni Hungariæ impediretur, quo minus ipſe ſtatim venire poſſit, legatos cum plena poteſtate ad componendos præſentes motus præmitteret, qui ſimul viam quoque commodam domino ſuo præpararent, quam ſine animi moleſtia libenter paulo poſt obiret. Delecti ad hoc duo Epiſcopi, partibus minime ſuſpecti, quia à ſtudio illarum contentioneque alieni, Stanislaus Olomucenſis, & Iohannes Varadienſis, qui quanquam veſtem religioſam induit, curas tamen aulicas non plane exuerat, quibus ab ineunte ætate innutritus, ac ſub rege Matthia peritiſſimo magiſtro edoctus, exercituſque, quoties opus erat, multum arte in illis pollebat. Frequentiſſimus omnium ordinum conuentus Pragę tunc adfuit, cum legati mandata regis expoſituri ſuggeſtum conſcenderēt, quibus breuiter initio expoſitis, iubet ante omnia Varadiēſis literas cum ſignis exhiberi eas, quibus nomen quiſque ſuum fidemque in ſocietatem noui fœderis obligauit. Tacentibus primum vniuerſis, mox non paucis tergiuerſantibus, & nonnullis extare illas negantibus, inſtat Varadienſis, vrgetque, & ſe authoritate regia vſurum minatur, niſi dicto mandatoque regio audientes fuerint: quo audito, vadunt, tollunt, afferunt literas, quibus ille acceptis, explicat pellem longam latamque: ſed neque quid in illa ſcriptum eſt legit, neque ſigna circumquaq; pendentia cōſiderat, ſed cultro ſumpto per medium illam diſcindit, ſignaque amputat, ac mox ea diſpergit, vnde recolligi illa non potuerint. Com hæc fierent, aderat non nemo in illo cōuentu qui diceret: *Quin detrahimus huic monacho bardocucullum, & imponimus ei trabeam palmatam, quando tam inſignem de nobis egit triumphum.* At Varadienſis ab hoc facto hilari vultu ordines affatur, ſpem illis dans optimam, omnia ex vſu regni ipſorum vtilitate ſucceſſura: poſtquam res huc adducta ſit, vt libere omnibus in medium conſulere liceat. atque ita ſane euenit, vt communi intercedente conſilio, adhibitaque ab vtroque legato medicina, quæ vitioſas partes ſanaret, totum inde regni corpus belle conualuit. Ab iiſdem legatis, mandato regis peculiari, hoc quoque de Piccardis actum fuit, *vt ne in cætus publice aut priuatim coirent, ſynagogas ſuas omnes occluderent, à concionibus ſcriptiſque de ſua ſecta plane abſtinerent, & intra certum tempus, vt ad alterutram partem Romanam aut Calixtinam diſcederent.* Conuenit inter omnes ordines, vt mandatum iſtud ad publicas tabulas, cum multa trāſgreſſoribus impoſita referretur, eiuſque exequendi poteſtatem arcis præfectus cum iudicibus haberet. Hinc regi opportunitas adeſſe viſa eſt eundi in Boiemiam, quam protinus etiam arripuit, Ludouicum regem paulo amplius triennium agentem, & Annam filiam aliquanto natu maiorem ſecum adducens. Cumque omnia inſtructa apparataq; inueniſſet, quæ ad feſta coronationis gaudia apparanda erant, iamque Marchio Brandeburgenſis cum liberis & vxore ſua, quæ Vladislai regis ſoror germana fuerat, cumq; aliis principibus & hoſpitibus Pragam veniſſet, nulla mora interpoſita ad regnum Boiemiæ Ludouicum, augure Stanislao pontifice Olomucenſi, inaugurandum curauit. Non tenuit Anna puella lachrymas, viſo Ludouico corona aurea redimito, interrogataque à parēte, cur fleret? *quia corona*, inquit, *regia careo, cum æque ac Ludouicus regis ſim filia.* Vladislaus ſubridens, poſt ſolennia peracta coronam ſibi afferri iubet, illamque capiti puellæ imponit, atque ita læti inde omnes ad conuiuium ineundum procedebant. Digreſſis hoſpitibus, atrox facinus à Boiemis in Hungaros, in ea vrbis parte, quam Minorem vocant, perpetratum, rixam nebulone quodam ſuſcitante, ob ereptum ſibi proſtibulum: diu procacitatis, & petulantiæ certamen ſtetit, concurrentibus ad clamorem vtrinque Boiemis & Hungaris, atque vtriſque ſtricto ferro ſe turbæ ſuorum miſcentibus. Validior Boiemorum manus trucidatis circiter XIIII. Hungaris, cæteros in fugam auertit, ſed nullum tutum fugæ aderat perfugium, in ipſis diuerſoriis ſauciabantur, & fœde ſpoliabantur ſine vllo diſcrimine domini ſeruique. aucta mox rapiendi licentia fuit, aucto prædonum numero, ex veteri nouaque Praga affluentium, adeo vt Stephanus Batori inter primos apud Hungaros dignitate conſpicuus ægre è manibus illorum elapſus fuerit, Medæam imitatus, vt enim illa ſparſis per viam liberorum ſuorum membris, ita Stephanus aureis nummis paſſim proiectis ſe inſequentes remoratus eſt, donec in arcem penetraret. Sedata poſt hac turba, à magiſtratibus, & ſaniore parte plebis omniū trium ciuitatū, authores tumultus cōprehenſi, variis pœnis ſubdebantur. Leniſſima erat pœna capitis, frequentiſſima autem pellium detractio, excoriatioq; quam paſſi ſunt fere omnes, qui veſtium Hungaricalium precioſis exuuiis ſua corpora induerant. Vocati deinde ſunt principes Germaniæ ad pręſtandam debitam regibus Boiemiæ obedientiam, Palatinus Rheni, & Dux Saxoniæ. Nam Marchio Brandeburgus ante diſ-

cessum

Memorabile Varadienſis factum.

Præter ſpem pacata omnia.

Lex de Piccardis, vt Romanis vel Calixtinis ſe coniungant.

Ludouicus XVI. rex Boiemiæ coronatur Pragæ.

Iocus de Anna regis filia coronam fratri inuidente.

Leui principio ingens rixa inter Boiemos & Hungaros orta.

In authores ſat ſeuere animaduerſum.

Principes feudum ab Vladislao accipiunt.

cessum Praga suum, illo munere solenniter cum sacramento functus est. Compari ceremonia isti quoque similia sacra regibus in throno considentibus iurati peregerunt. Ac ne, post reditum in Hungariam suum regni status male staret, curam in primis iurisdicendi, iusticiæque omnibus ex æquo administrandæ habuit, monitis iudicibus, vt ad legitima iudiciorum tempora Pragam coirent, actuique rerum & cognitionibus sine vlla cuiosuis interpellatione vacarent, eisdem armis quoque ipsum ius & sententias exequendi concessit aduersus eos, qui per audaciam aut potentiam res iudicatas illudere audebant. Ad eosdem transtulit arcium censuumque regiorum procurationem, cum accepisset eum, quem regiis negociis præfecerat, magis suum marsupium, quam principis fiscum procurare. Ad plurium itaque conscientiam confugit, deditq; illis potestatem, tam præficiendi, quam submouendi ab officiis quos idoneos esse non iudicarent, atque inter præcipua illis iniunxit, vt crebro cum eis rationes putarent, ne dilati pro nummis repræsentarent ratiocinarium, nummos denique ne in alio loco quam in arce Pragensi deponerent, nullius nisi regis mandato dispensandos: quos quidem ille breui post discedens ita dispensauit, vt ne teruntius quidem maneret reliquus, sed tot præterea & tantis debitis regnum inuolueretur, quantis nunquam aliàs, multis videlicet æruscatoribus pro vno succedentibus, qui in æs variis artibus inuaderent. Extat vero prouerbium, *Multis ictibus deiicitur quercus*: cuius naturæ cum Vladislaus videretur esse affinis, durus interdum in assentiendo ac inflexibilis, & quem vnico ictu non prosterneres, quid mirum, si crebris multorum ictibus tandem procumberet, vt tædium & molestiam vel cum iactura aliqua redimeret. Vrgentibus reditum Hungaris, indulgendum iam illis quoque tempus adesse ratus, itinere per Morauiam solito progrediebatur, diuertitque Cremsirium ad Stanislaum præsulem, & vsque in tertium diem ibidem substitit non sine cura, quæ animum illius angebat ob pestem in Hungaria pullulantẽ, cui liberos committere nolebat. Aderam præsens ego, cum regem ita affectum Stanislaus in cubiculo istis verbis alloqueretur: Video maiestatem vestram esse solicitam periculo liberorum, quod illis ex aura in Hungaria ob morbum suspecta imminere videatur? Nihil maiestati vestræ opus est hac cura, maneant ambo cum suis in Morauia, aut hic Cremsirii, aut in vicina arce Viscouiensi, cui hortus satis amœnus adiunctus est, libentissimè ego illis de altero loco concedam, vt quoad maiestati vestræ placuerit, in illo commorentur. Ducens ex alto Rex spiritum, gratias, inquit, agimus. Ac multis præterea huius officii tam prompta exhibitio grata fuit. Sed disturbauit totam rem Ioannes Comes Sepusiensis è Trencinio Cremsirium docentis equitibus comitatus superueniens, regiq; coram minas proponens, quibus Hungari minarentur, se illum Budam non intromissuros, si absque liberis in Hungariam redeat. Cum liberis itaque reuersus est. Tranquillæ tunc res in Hungaria à Turcis fuerant, rege continenter pro pace orante, & vt multorum opinio habebat, precibus suis, Basaythen à Christianis aduersus Persas auertente. A quibus Turcæ iam tertia insigni clade prostrati, casum suum apud filium Selimum miserabantur, incusantes patrem, quod omissis in Thracia, Misia, Pannonia felicibus prælijs, infaustissimum apud Persas concitauerit bellum, multisq; cum exhortationibus contra eundem patrem accendentes ad extremum effecerunt, vt filius illi imperium extorqueret, ac deductis ex Persia reliquiis, fines regni Hungariæ infestare cœperit. Erat tunc Romæ Thomas Archiepiscopus Strigoniensis, eoque facilius præsens impetrauit, vt crucis tuendæ contra Turcas, crucis militiam in Hungaria promulgandam Romanus Pontifex concederet, facta promulgatione, vexilloque crucis subleuato, cum præter spem magnus hominum ad arma conflueret numerus, multoque adhuc maior fama eius apud Turcas increbresceret, adsunt protinus Turcæ à Selymo Budam missi, vltro fœdus postulantes. Id vero valde ex voto regis pacis cupidissimi cecidit, oblatumque sibi fœdus, nulli nisi Deo optimo acceptum retulit, quale ad vitam vsque suam cum hoste percussit. At multitudo plebis collectitia impium nacta caput: bona deposita, malam crucem (nempe latronis a sinistra pendentis) induit, signoque libertatis asserendæ proposito, bellum seruile in dominos suos commouet, in quo non minore vi ac rabie quam Turcæ solent omni sæuitiæ genere debacchata est, tam in agros quam in homines, qui dominationem potestatemque renerebantur, defendendamque suscipiebant aduersus Georgium Cæcum, sic ducem suum nominabant, dignum scilicet, vt in prouerbio habetur, patella operculum. Is igitur regnandi libidine præceps, in omnem nobilitatem, quæ malesanæ eius audaciæ obsistebat, infestus ferebatur, agresti prorsus implacabilique

Armatis supremus magistratus [illegible] Rex illis etiam redituum curam commissa.

Mandata de fisco.

Prodigus Vladislaus.

Gutta cauat lapidem non vi sed sæpe cadendo.

Reuertitur rex in Hungariam. Rex Cremsirii in itinere diuertit.

Ob pestem in Hungaria liberis rex metuit.

Ioannes Comes Trencsiniensis vrget liberorũ adductionem.

Selymus Baiazethe patrem non filium superat; Turcarum [illegible] ab [illegible] è Grecis fastidit.

Strigoniensis Archiepiscopus à Leone Papa X. cruciatam impetrat.

Fœdus ictum cum Turca.

Bellum rusticanum in Hungaria.

Anno 1514.

odio illam persequens: nullum enim dignitati, nullum religioni, nullum misericordiæ precibusque locum relinquebat, sed quoscunque nobilitate insignes comprehendit, eos capite statim adempto, mulctauit, vnum etiam ex Episcopis in palo suffixit. Vnde mox adeo terribilis factus, vt ipsi quoque regi, quis vnquam crederet? metuendus videretur. Qua indignitate Boiemi, Morani, Slesitæ commoti, agmina peditum equitumque celeriter comparant, cum illisque ad opem principi suo ferendam mature Budam perueniunt. Horum tandem aduentu latronum audacia fracta, etiam duci pauorem intulit, vt cogeretur vltra Tibiscum fluuium tutiora castris loca quærere. In hac trepidatione Ioannes Trencinensis, qui præfecturam Cisalpinam obtinebat cum delecto equitum robore improuisus superuenit modicaque cæde turbam agrestem ad fugam impulit. Georgio duce eorum intercepto, cui coronam ex ferro iussit fieri, ignitamque capiti illius imponi, ac tum demum ceruicem noui regis amputari, cum ipse tamen regni cupidine inter primos incensus esset, quam spem indies acrius fouebat, senectam Vladislai considerans & pueritiam Ludouici non magnifaciens, sed vni Annæ, quæ soror Ludouici erat, oculum adiiciens, si eam sibi pacto matrimonii vincire posset. Posse autem id se efficere eo facilius sperabat, quod soror sua cum [b] Sigismundo rege Poloniæ Vladislai fratre nupta erat. Indicata sunt ista regi, simulq; datum consilium, vt cum intimis ex vtroque regno contractis de summa rerum tempestiue deliberaret, qui Budam conuenientes post multas & varias consultationes hanc postremo sententiam Hungari Boiemiq; approbauerunt, quæ censuit, vt cum Maximiliano Cæsare, cui nepotes & neptes essent, affinitas rege liberisque regiis digna conciliaretur, ita cæteros omnes tanquam impares studium regni ambiendi posituros. Huic sententiæ & rex præbuit aures, si frater eius Sigismundus eidem subscriberet: non enim valde regi Poloniæ cum Cæsare tunc conueniebat. Missi igitur in Poloniam legati, regem docent, quid Vladislaus de liberis suis constituerit, & an constitutio eiusmodi placeat, aut displiceat rogant, vt rex plane respondere dignaretur. Ille vt erat aperto candidoq; pectore: *Nihil*, inquit, *mihi obstare debet offensarum quantumuis grauis acerbitas, quo minus recte sanéque meis consulam: itaque plane vobis respondeo, quod consiliis fraternis vehementer assentior.* Non latuit hæc animi prorsus regia moderatio Maximilianum ad omnia circumspectum & vigilantem, de qua modestia ne regi concederet, sponte illi eam reconciliationem obtulit, qua ille bene contentus fuit. Ambos dein fratres reges Viennam benignissimis atq; humanissimis verbis inuitauit ad perpetuam inter ipsos amicitiam, beneuolentiamq; & pacem confirmandam. Ad hunc vero conuentum interturbandum non deerant, qui rumorem spargerent, Turcas fines Hungariæ incursare. Ibi Ianus Trencinensis rapere arma & se milites sequi ad pellendos finibus hostes iubet, sed cum nulli hostes fœdere adhuc durante, in agris inuenirentur, fingit metu cessisse, hortaturq; vt arcem hostium in vicino sitam, quam Zernouice vocant, recipiant, gloriam ambiens, & apud Hungaros fauorem, si res è sententia successisset. Sed contra euenit, vt non solum cum ignominia, sed cum multa etiam suorum strage inde repelleretur, ita Vladislaus citra vllum impedimentum cœptum iter Posonium vsque cum liberis continuauit, fratrem inibi manens, vt vna cum illo Viennam ingrederetur. Quo iam præsente nouum rursus commentum excogitant pacis disturbatores, exploratum se habere dicentes, insidias à Cæsare esse regibus præparatas, vt Viennā venientes caperentur, quibus verbis Vladislaus deterritus, exequi profectionem non properabat, verum Sigismundus sine vlla cunctatione se profecturum respondit, adiiciens malle vita excedere, quam fidei Cæsaris se non committere. Traxit igitur hac constantia secum fratrem, & ipsum Cæsarem incredibili fauore sibi deuinxit. Satis adhuc longo itineris ab vrbe interuallo, Cæsar obuiam regibus progressus cum cohortibus & turmis per partes dispartitis, vt seorsum equites, seorsum starent pedites, omnes pulchris armis resplendentes. Ipse togata purpuratorum caterua stipatus, ad salutandos reges hospites adequitabat, primumq; Vladislaum ob pedum dolorem in lectica desidentem vt patrem salutauit, mox Sigismundum vt fratrem, dein Ludouicum vt filium, & Annā vt filiam, eumq; charitatis ordinem, quem titulis præ se tulit, & tum & postea semper coluit. Cœptum dehinc agi, de conciliandis vtrinq; matrimoniis, hanc conditionem Cæsare offerente, vt alteri ex nepotibus suis aut Carolo aut Ferdinando filia Vladislai Anna desponsaretur, & vicissim Ludouicus vt stipularetur, se neptem Cæsaris Mariam in matrimonium ductum iri. Nec dum enim sponsis ætas habilis coniugio erat, quanquam Anna proxime ad maturitatem accedere videbatur. De hac liberum Cæsari vterque frater facit, vt

eam

Ambit Ioannes regnum & nuptias Annæ.

Deliberatio procerum de affine rege accipiendo.

Candor Sigismundi.

Inuitantur reges Poloniæ & Boemiæ Viennam.

Suspectum Cæsarem regibus facere student maleuoli.

eam vel sibi copulet, vel vtri nepotum destinauerit in matrimonium tradat. Ad hæc Cæsar, *Viuam*, inquit, *adhuc memoriam Friderici Cæsaris parentis teneo, dicere soliti: Si quis honesta ratione senem vita priuare velit, obtrudat ei puellam iuuenem: id enim senibus præsens esse venenum. Quo dicto ego monitus, valde seniliter desiperem, si sciens volensque periculum vltro is adirem: dein vehementer in puellam peccarem, si breui moriturus viduam relinquerem, non statim post Cæsarem maritum alium inuenturam. Proin consilium placet, quod puellis dedit ille qui cecinit, Si qua voles apte nubere, nube pari: optime enim iuueni cum iuuene conuenit.* Annam tamen Viennæ retinet, vt simul cum nepte Maria in eodem Gynæceo educaretur, sermonemque Germanum perdisceret, donec ambo adolescerent, sponsus & sponsa. Atque ita rebus omnibus ex voto confectis, reges magna cum lætitia in regna sua remigrant. Vladislaus cum Ludouico recta in Hungariam, Sigismundus per Morauiam & Slesiam in Poloniam. Tam vero in transitu quam in reditu in Morauia à Stanislao præsule hospitio exceptus est cum frequentissimo procerum & ornatissimo comitatu: primum Cremsirii, dein Viscouiæ, atq; in vtroq; loco quam hospitaliter, nullius tantũ valeat testimonium, quantum ipsius regis ingenue tunc fatentis, à Vienna vsq; Cracouiã à nemine quoquam se lautius liberaliusq; tractatum fuisse, quam ab Episcopo Olomucensi. Vladislaus Budam rediens, molitiones procerum quorundam sinistras, dilatas potius quam sublatas reperit, quas ipse tamen omnes mira patientia aut dissimulauit, aut contempsit. In tanto namq; silẽtio quo consilia sua obtegebat, difficile erat diuinare, quid secũ cogitaret, aut quali animo hoc vel illud ageret, sic videlicet taciturnitatẽ amplexus, vt à plerisq; mutum idolum cognominaretur, quod aliud proloqui nesciret vel nollet, nisi *bene*, aut dobre. Hunc enim morem habuit, vt Hungaris, quorum linguæ ignarus erat, vocabulo Latino, *Bene*, Boiemis autem vernaculo ipsorum verbo dobre, quod idem cum priore sonat, responderet, cum vtriq; illi compendio suo studentes sibi quidem bene, cæterum regi male consulerent. Nihil itaq; mirum, si per hæc duo verba regnum vtrunq; misere afflictum fuerit, amissis regiis oppidis, arcibus, vectigalibus, & quibuscunq; aliis reditibus, adeo vt in Morauia rex nullum plane reliquum censum haberet, tenuissimum vero in Boiemia. Nam illud omnem fidem excesserit, quod in Hungaria tam dite, & omni commeatu regio abundante ad eam non semel penuriam peruenerit, vt nihil in penu esculenti, nihil in cella vini reperiret, cogereturq; aliunde sibi prandium emendicare. Videram Budæ, quãdo ministri aulici cũ aliquot lagenis vacuis ad domum Georgii Episcopi Quinqueecclesiẽsis currerent, vinum pro regis prãdio impetratum, interrogat Episcopus, an vinum in arce nõ haberent? *Ne vllum quidem obsonium*, respondent. Indignitate rei ille concitus, ad regem properat, accersitoq; mox quæstore, cum illo rege coram grauissimis verbis expostulat, quod præ quæstu suo officium turpissime deserat, regnumq; ad indignam tum infamiã, tum inuidiam adducat, quasi nõ haberet vnde regem suum aleret, cũ ipsius quæstoris tam plena sint promptuaria, vt ex hoc in illud cotidie eructẽt, iussitq; protinus complura vini vasa de domo sua in arcem trãsuehi, vt vini interim adesset copia, dũ alia obsonãtur. Redacta & in Boiemia res ad esuriem, nũquam saturis, qui se annona regis ex mõribus centibusq; aurea & argentea saturabãt, tantamq; authoritatem sibi assumebãt, vt pro libidine sua honores, magistratus, officia, inscio plerunq; & ignaro rege, quibuscunq; placuit, distribuerẽt, vt eo procliuius ærarium cum multis manibus exhaurirent. Negari nõ potest, quin Rex senecta & valetudine, qua ex podagra sæpius, nonnunquã etiam ex apoplexia tentabatur, lentus, tardusq; & rerum suarum incuriosus haberetur, nõ autem sponte voluntateq;, sed summa importunitate eorum, qui iniuste petere non desinebant, quod iuste eis negabatur. Factus est sine modo profusus, vt vel per hæc modum se molestantibus imponeret. Sera dein pœnitentia ductus, in vltimo tandem vitæ actu omnes eiusmodi iniquas largitiones extortas in oppidis & arcibus Regiis hæreditates, tum in monasteriis, noui generis tutelas, quas sibi lupi in opes impetrabant, voce scriptoque reuocauit, sed post mortem parum valido. Cętera in illo iure optimo laudaueris, pietatem summã, clementiam singularem, amorem in sibi subiectos, ciuilitatemq; insignem, mirificam ab alieno abstinentiam, & pacis studium incomparabile. Mortuus est Budæ, & Albæ conditus, cum regnasset in Boiemia X L V. & apud Hungaros X X I I I I annis.

Apophthegma Maximiliani Cæsaris.

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Anna Germanicum sermonẽ discit Viennæ.

Sigismundus rex Poloniæ ab Episcopo Olomucensi lautissime exceptus.

Vno eodemque verbo tam Boemis quàm Hũgaris respondet rex.

Eget Vladislaus.

Episcop. Quinqueecclesiensis quæstorem ob rem male administratam accusat.

In Boemia eadem rerum facies.

Negligentia regis excusatur.

Sera in fundo Regis parsimonia.

Anno 1516. die 13. Martii, ætatis [illegible]

a *Huius superius facta mentio Varadiensis qui Pantheo Olomucij extructo Diui Francisci regulam Bernardinorum acceperat eandem professus religionem pluribus in Slesia cœnobijs extractis Vratislaniæ cœnobio se dicauit.*

b *Sigismundus postea rex Poloniæ ducit sororem Iohannis Sepusij.*

Z

HISTORIÆ BOIEMICÆ LIBER TRIGESIMVS TERTIVS.

SVMMA LIBRI TICESIMI TERTII.

Ludouico regi ad regendum per ætatem inepto gubernator ab Hungaris quæritur. Placet Iohannes Sepusius. Cæsar & Sigismundus rex Polonia iubent conuentus ea de re Hungarorum haberi. Adhibentur cum Bohemis etiam Moraui in consultationem. Episcoporum suasu non vult se Hungaris credere rex. Armati aulam adeunt poscentes regem. Ab arcis ingressu à Tomoreo repelluntur. Inermes postridie conueniunt. Rex pro tribunali. Gubernatorem renuunt. Palatinus designatur Stephanus Bathora. Peruersa Ludouici educatio. Marchio Brandeburgensis à sertiis eum audicat. Petit per legatos regni Bohemia vsum Ludouicus. Conceditur præstito consueto iuramento. Lites suas absque arbitris Bohemi componunt. De regijs debitis consultatio prorogata. Pragenses eodem etiam magistratu constituto ambas coniungunt vrbes. Arces prædonum demoliuntur. Solymannus Turca à Parthis profligatus. Reparatum damna Hungaros inuadit. Magno Ludouicus vulturem emit ab Agriense præfecto. Inhiat Belgrado Solymannus, cuius præfectus erat Valentinus Turca. Hic Budæ stipendium expectans, curam arcis nemini demandat. Centum aureis Belgradum saruisset seruatum. Dedunt se milites destituti duce & stipendio. Nec est Hungaris recuperandi animus. Rex omni caruit culpa, cum alieno pareret imperio. Lutheri dogma cepit. In Hungaria contra Lutheranos regium decretum promulgatum. Pragam venit Ludouicus cum regina. Iurat rex, & accipit à subditis fidelitatis iuramentum. In reginæ coronatione lis inter proceres & nobiles de gestandis regni insignijs Deluduntur à rege. Stanislaus Olomucensis Episcopus reginam coronat. Magistratus constituti ex consilio trium legatorum Cæsaris atque Sigismundi Poloni, & Vaciensis Episcopi. Carolus dux Munsterbergensis capitaneus creatur. Adamus à Noua domo Cancellarius. In aula nullus ordo neque regula sumptuum. Petaces ad impudentiam vsque Ludouici aulici. Perstringuntur à Tunkellio. Iglauienses ob mutatam religionem acerbe reprehenduntur à rege. Speratus concionator carceri addictus. Per episcopum Olomuzensem solicitatur dux Opoliensis, vt sterilis heredem scribat Ludouicum testamento. Rhodus insula à Turcis expugnata. Nimia scelerum Budæ & impunis licentia. Emerici Iudæochristiani domus opulenta direpta.

Vndecim annorum rex Ludouicus regendo imperitus.

PÆTERNVM regnorum decus Ludouicus excepit, impar adhuc per ætatem tanto oneri sustinendo, quod per se satis graue, insuper factionibus Hungaricis prægrauabatur: nonnulli enim gubernacula regni statim ad Ludouicum deferenda censebant, alii gubernatorem requirebant, cuius authoritate & consilio tantisper regnum administraretur, dum Ludouicus paulo ad ætatem maturiorem adolesceret, atque in hanc partem Iani Trencinensis familiarium vehemens studium apparebat. Sed missi per tempus à Cæsare, & à Rege Sigismundo in Hungariam legati, dignitate ac nobilitate conspicui, facile in hanc sententiam Hungaros adduxerunt, vt regimen penes Ludouicum esse sinerent, vsque ad publicũ Hungarorum concilium, in eo quod omnium consensu fuerit definitum, id merito vt prææpolleat. Discedentibus legatis, vocat cõcilium Ludouicus, cui Boiemos præterea, Morauosque & Slesitas, consultandi gratia interesse iubet, congregatur in loco solito ad oppidum Pesthum, maxima Hungarici populi multitudo, non sine armis, vt mos est illigenti. Aderat quoque Ioannes Trencinensis cum sexcentis equitibus. Cæteri Proceres & Pontifices cum Rege in arce Budensi erant, ibiq; periculi rationem habentes Regi persuadent, ne se turbę tumultuosæ credat, sed euocet potius Budam omnes, quibus in publicis consiliis versari liceret. Nolunt illi consuetum consilii locum mutare, sed conscensis mox nauibus; numerus maior quam trium millium; Danubium traiicit, totumque hoc spacium quod ante arcem patet, strictis gladiis complent, Proceribus minitantes, ni vltro Pesthum veniant, se illos vi eo pertracturos. Talique furore inflammati, in portam arcis faciunt impetum, cui custos præpositus erat Paulus Tomori miles strenuus cum validissimo præsidio. Is reserata audacter porta, oppositisque bombardis, complures de ponte in fossam proturbat, cæteros metu tormentorum

Gubernator quæritur. Ianus Trencinensis Vayuoda ambit gubernandi munus. Rex in conuentum ordinum venit.

Conuentus Hungarorum ad Pesthum.

Rex se Hungaris nõ committit.

Paulus Tomoreus ab arce Budensi Hungaros repellit.

Digitized by Google

torum longius summouet, donec à Rege missi, qui furorem illum compescerent, nomine Regio spondentes, si postridie mane in eundem locum inermes redeant, ipsum quoque Regem cum suis absque armis ad illos progressurum, idque factum fuit, constitutumque Regi tribunal, in quod cũ consiliariis conscenderet. Proximus Regi Thomas Archiepiscopus Strigoniensis assedit: eum Rex vti puer rogat, quid hoc nominis esset, aut quę illius authoritas, quem gubernatorem vocant? *tanta*, inquit ille, *vt in ipsum Regem & regnum habeat imperium*, qualis ergo, air Rex, ego futurus? *pictũ*, inquit, *simile, qui nullam exerces iurisdictionem*. At ego, ait, ferre talem non possum: *dabitur*, inquit, *opera, vt ne nos etiam illum feramus*. Vacabat tunc morte Perenii summus apud Hungaros magistratus, quem regni Palatinum appellant, qui vt cæteris omnibus magistratibus honore antecellit, ita imperio tamẽ Regis sicut alii subiectus est. Huic cũ & Rex intendere, & omnes Proceres eundem cupere viderentur exploso gubernatore, Stephanus Batori, Palatinus regni declaratus fuit, atq; ita maiestas Regia apud Ludouicum incolumis mansit. Qui si nactus fuisset educatorem, qualem oportuit Regẽ habere, qui non solum corporis vitæq; curam suscepisset, sed multo magis optimam viuendi rationem menti eius indidisset, tam bona indoles, quæ in puero emicuit, sopita nunquam fuisset. Nunc altor, morumque formator ei patris voluntate Georgius Marchio [illegible]randeburgensis obtigit, bonus ille quidem princeps, sed cui conuiuia, theatraq; & arena, in qua hastis concurritur, ludique & choreæ magis cordi erant, quam seria studia, quæ mox deliciæ Ludouicum sic prosecutæ sunt, vt consultationes de regno gratiores vitaret cane peius & angue. Aduenerant in Boiemiam quoque à Ludouico missi legati, qui liberam regni Boiemiæ administrationem ei, tanquam Regi coronato concedi peterent, simulque cohortarentur omnes ordines, vt positis intestinis seditionibus, mutuam inter se pacem & concordiam fouerent, latrociniis obuiam irent, iudicia celebrarent, quanquam ætas adhuc non satis regni capax esse videretur, ne tamen Hungaris cedentibus, ipsi contra contenderent Ludouico regimen liberum hac lege promittunt, vt cum primum in Boiemiam veniret, iura libertatesque ordinum omnium suo ore per sacramentum Regibus Boiemiæ solenne confirmaret: præterea operam se daturos pollicentur, ne quid interim intestini motus oriatur, & si quid exortum sit, vt intercipiatur. Nolebant videlicet expectare Boiemi, dum externi illos peregrinis legibus in concordiam fortasse non valde omnibus gratam reducerent, sed ad præstitutam diui Venceslai diem, Pragam coeuntes, incredibili facilitate difficilimas controuersias amice inter se ac domestice composuerunt: cæterum de Regiis debitis, sine authoritate Regis transigi non potuit. Denuo itaq; legati in Boiemiam remissi, qui hanc causam Regis mandato transigendam susciperent, in qua tamen aliud proficere nequiuerunt, nisi vt dilata in certum tempus sortis solutione, fœnus interim à debitore sine vlla intercapedine creditori repræsentaretur. Seorsum hinc ciues rebus suis consulere, atque in primis ipsi Pragenses id agere cœperunt, vt ex duabus ciuitatibus vnam facerent, serius licet secum reputãtes, quod adunata quam diuisa virtus & fortior & tutior esset. Vnum igitur ius, vnumque magistratum in vtraque ciuitate constituunt, fossas complanant, portas reserant, pœnamque exilii perpetui contra eum sanciunt, quisquis constituta turbare au[illegible]us fuerit. Aliæ dein ciuitates, diu multumque à latronibus & grassatoribus vexatæ, cum vagos per vias persequi difficile esse viderent, coniunctis in vnum viribus, latibula illorum & receptacula aggrediuntur, partimque illorum comburunt, partim demoliuntur, nec loca ignobilia erant, sed quæ à nobilitate possidebantur, vocabulis vernaculis, *Tochonice, Macice, Calenice, Mestanice, Ianonice* nuncupata. Querelæ nobiliũ minæque, postquam vis ad vlciscendum deerat, paulatim cum cæteris regni erroribus euanuere, ac ciues interim maiore quam prius cum securitate degebant. Ea tempestate à Selimo Turcæ, qui interfecto Soldano Syriæ potitus erat, Solimannus filius successit, bella a Parthis auspicans, vt illorum etiam imperium sibi adiungeret, sed nimis aduerso & cruento prælio ab illis acceptus est, si quidem amissis plus centum millibus suorũ, cum octoginta solum equitibus Constantinopolim rediit, tanto ex hac clade Turcarum odio sibi conflato, vt deiiciẽdum protinus imperio tanquam infaustum, maleq; ominatũ censerent. At ille ad preces & promissa versus, quod totam Misiã, Bulgariam, B[illegible]snam, cum ipso Bellegrado redacturus breui in potestatem Turcarum esset, gratiam tandem recuperauit. Audita hæc Turcæ promissa Budæ erant, sed pauci illis animum intenderunt, reliqui cum lætitia stragem hostium præsentem accepere, nihil de futuro solliciti, quasi cum vno prælio tota vis Turcæ interiisset. Per incuriam igitur,

Consultatio de gubernatore.

Rex & Archiepiscopus recusant gubernatorem.

Stephanus Bathoreus regni Palatinus creatur.

Egregiam Ludouici indolem mala educatio [illegible].

Georgius Marchio [illegible] Ludo[illegible]

Lud[illegible] [illegible] [illegible]pit.

[illegible] Boiemi.

Ante aduentũ Regis Boiemi rebus in tranquillo constituendis vacãt.

Duæ ciuitates Pragen[illegible] in vnam coalescũt.

Grassatorum receptacula & arces solo aequantur.

Solimannus cũ Parthis aduerso prælio concurrit.

Expeditionem in Hungariã adornare facere vult.

Luditur in castris, ocia multis agit.

Vultur à rege Ludouico magno emptus.

perque epulas & conuiuia, vitam amœnam Hungari transigebant, Regemq; iuuenem quaquisque arte nouerat circumueniebant. Quis vnquam carius emptam vulturem audiuit, quam fuit à Ludouico redempta? Secesserat Agriam, quam morte Episcopi vacuam, ipse per præfectum suum aliquandiu tenuit, eratq; præfectus Regi familiatissime cognitus. Is vulturem cicurem, & ad aucupium edoctam habuit, ip[...]m præterea aucupem vario præstigiarũ genere, quo Rex maxime delectabatur, insignẽ petiit vtrumq; sibi dari Rex. Ad hæc Præfectus, *hac*, inquit, *cõditione dono, vt liber sim à ratione villicationis reddenda.* Annuit Rex, nutumq; literis & annulo suo roborat, v[...] quadraginta millibus aureum nummum, quæ penes Præfectum reliqua erant, liber esset. Vide quam longe viliori argento Augustus coruum prę stinauerit, qui tamen humana voce Cæsarem eum salutauerat, qua meruit, vt precio aliquo dignus existimaretur. Ab eiusmodi igitur leuioribus studiis, vt Ludouicus abstraheretur de vxore ei maturius ducenda deliberatũ.

Regis nuptiæ accelerantur Budæ. Eodẽ fere tempore Lincii Ferdinandi nuptiæ celebratæ.

Nihil autem horum nesciebat Turca exploratoribus [...] denis omnibus quæ in Hungaria fierẽt certiorem facientibus, ideoq; prouidentissime copias paulatim colligit, vt illas ad manus semper habeat, interimq; ab omnibus excursionibus abstinet, expectans nuptiarum tempus, vt improuisos & festis diebus occupatos Hungaros adoriatur, Bellegrado potissimum imminens, quod id quoq; compertum haberet, arci præpositum esse non virum aliquem maturum, militiæq; gnatum, sed prorsus adolescentem,

Valẽtinus Turcus præfectus arcis Belgradensis.

Turcam Valentinum cognominabant, quem Hungari, quasi hæreditaria esset præfectura, in patris locum substituerant, obliti Bellegradum Regni Hungariæ clauem esse, quæ portam in regnum patefaceret hosti, quisquis illius clauis potiretur.

Belgradũ obex Turcis in Hungariam irrumpentibus.

Proin ante alias omnes arces, firmiore præsidio diligentioreq;, & maturiore custodia indigebat. Sed tantum abfuit vt à quoquam cura aliqua adhibita fuerit, vt ipse etiã præfectus per causam petendi stipendii Budam pergeret, relicta arce sine capite, mansitq; Budæ vsque ad nuptias, Quæstore tam diu illum frustrante, & ad extremum nihil aliud numerante.

Stipendiorum inopia Belgradi causa fuit deditionis.

Constat plerisq; (nec enim adhuc omnes mortui sunt) centum tantummodo aureis pro stipendio adnumeratis Bellegradum retineri potuisse, ne in potestatem Turcæ veniret: sed cum Præfectus absque nummis regredi ad suos non audet, & illi sine duce inter se diuersi ac discordes agunt, & mox circumfuso pauore, quem eis Turca modico exercitu incussit, ita torpent, vt ad defensionem nec animus nec vires superessent, priusquam illis succurri potuit, deditionem fecerunt.

Belgradum à Turcis occupatum anno 1521. 28. Augusti.

Ad hunc modum Bellegradum aliorum quoq; regnorum præter Hũgariam munitissimum propugnaculum, ad confluentem Saui, Danubiiq; inclytorum fluminum situm, turpissime est amissum. Turca in præsens hac victoria contẽtus, relicto Bellegradi validissimo præsidio, Adrianopolim retro iter cõuertit, vt è propinquo suis adesset, si ad recuperandam arcẽ Hungari exarsissent.

Hungaris recuperãdi Belgradi deficit animus.

At illi metu exoluti, quem de progressu Turcæ in vlteriorem interioremque Hungariam conceperant, satis habebant fortunam amissæ arcis miserari, & inter se potius hostilia, quam aduersus Turcas exercere, adeo à virtute & militia maiorum degenerare cœptabant, iuxta Romanorum dictum, defunctis patribus, successit praua, aut verius ignaua iuuẽtus.

Dissolute viuit Hungarorum quia Rex fuit nimis [...] dat Regi [...].

Nam in Rege nihil erat, quod eum de militia accusasses, qui per ætatem nullis consiliis bellicis interfuerat, nullaque adhuc arma, nisi ludicra tractauerat, vt veris præluderet: ad quæ si vel tum vocatus fuisset, illa serio contra hostes suscipere non detrectasset. Nam suo ipsi arbitrio agere nihil fere licebat, tantum imperium sibi in principem suum subditi arripuerunt. Post nuptias tamen frenum mordere, suoque interdum arbitrio currere audebat, calcar ei vxore Regina subdente, hortanteque vt Regem aliquando non semper ministrum ageret.

Martini Lutheri dogma cœpit.

Ea tempestate Lutherus apostata malo bonorum morum publico exortus est, Monachus audax, vafer, subdolus, varius, vt qui pugnantibus & contrariis, tum studiis, tum consiliis semper vteretur: in hoc solum intentus, vt ad suam apostasiam traduceret quamplurimos, idque fieri vix aliter posse cum videret, nisi religione euersa, quæ præuaricatores, periurosque & transfugas abominaretur, nouam instituit religionem, quæ & vota & periuria, continentiamque & castimoniam, tum preces & ieiunia, aliaque pia opera confidentissime contemneret. Cumque à bono ad malum facilis sit lapsus, breui temporis spacio totum illum terræ angulum, in quo morabatur, fidefragis periuris, adulteris, incestuosis, sacrilegis compleuit. Talium colloquia praua, ne bonos mores apud Hungaros corrumperent,

Edictũ in Hungaria contra Lutheranos propositum.

submonitus Rex, edicto vetuit, *ne quis externus in Hungaria quidquam in religione nouaret.* Nec diu post à Boiemis multis precibus rogatus, vt profectionem in re[gnum] Boiemiæ aliquoties dilatam, cum ipsa regina, nondum regio diademate in Boiemia coro[...] nata

nata susciperet. Pragam tandem vterque venit, amboque lætis excepti ominibus. Nihil autem rex apud Boiemos pro auctoritate regia prius agere potuit, quam conceptis verbis inter sacra iurans, libertates illorum confirmasset. Præibat iuramentum, Zdenco Leo, arcis Pragensis Præfectus, vicissimque cum omnibus ordinibus obsequium regi debitum stipulata manu exhibuit. Sequi postridie coronatio reginę debuit: huic moram in octauam vsq; diem, Procerum & Equitum de insignibus regiis gestandis, nempe corona, sceptro, malo, ense, dissensio obtulit, vtrisque ad se decus illud trahentibus, tanta Procerum pertinacia, vt ne vel vnum ensem gestandū equitibus permittere voluerint, cum nullus contentionis finis appareret. Rex de consilio suorum coronam capiti suo imponit, dextraque sceptrum ac leua manu aureum malum gestat, ensem vero Marchioni præferendum tradit. Mox Stanislaus Olomucensis Præsul celebritatē coronationis rite peragit. His rebus confectis rex, ad ordinandum regni statum, cum consiliariis ac tribus potissimum, in consilium ingreditur, cum Andrea Siculo, Barone cognomine, Cæsaris legato, & cum Alberto Marchione Brandeburgensi, à rege Poloniæ Pragam misso, cumque Ladislao Episcopo Vaciensi, sine quo raro quicquam ardui deliberabat. Is consuetudinis Boiemorum magis cæteris gnarus, docet in manu regis, qui tunc primum regnum auspicaretur, omnia sita esse iudicia, tabulasq; publicas, & quosuis summos magistratus, ideoque occasionem egregiam adesse, quos oporteret ex dignitate & vtilitate regni, tam iudices quam magistratus deligendi, creandique, cum antea per gratiam aut factiones priuato cuiusque compendio crearentur. Nullam autem esse rem, quæ vehementius statum regni incolumem cōtineat, quam rectus iustusque magistratus. Deliberatum inde fuit, num omnes an aliquos mutare expediret? placuit omnes mutandos, ne cum pudore & verecundia pauci reiicerentur. A quo cum minore inuidia summa arcis Pragensis præfectura ad alium transferretur, nullus ad illam Procerum, sed Carolus dux Minsterbergensis, natione Boiemus, delectus est, nouo Capitanei nomine. Cæteri vocabula antiqua vsurpataq; retinuerunt, vt ipse etiam Cancellarius, ad quem magistratum Adamus a noua domo allectus fuit. Ascripti in album iudicum ex vtroq; ordine viri fama integra, conscientia bona, authoritate magna. Sed & minora per arces regias officia idoneis hominibus distribuebantur, nonusq; magister monetæ argentariis Cuthnensibus præpositus, qui pecuniam regi suppeditaret. Sed apud regem sic interim in ipsa aula cuncta erant dissoluta, vt nullus ordo, nullus dispensandi modus inesset, sed profusio intemperantissima, nullo prorsus modesto dispensatore existente, sed omnibus ad se omnia rapientibus, diesque & noctes in aula cum grege suorum comessantibus, aut perpotantibus, quando nulli cella, nulli coquina clausa esset. Inuentum & ab aulicis nouum tunc rapiendi genus. Vt enim quemque à prima nobilitate, ornatum torque vel cathena, vel aurea veste conspexerant, regem continuo adibant, impudenter petentes, vt rex alios decore illorum spoliatet, & aulicos suos adornatet. Nemo sane erat, quem iuuenis rex de re satis preciosa appellaret, quin statim ei donaret, rursus è vestigio ille donum ad aulicum transferebat. Vocat deinde ad se Henricum Tunkel exuuiis murium Ponticorum, quales pelles apud nos in magno precio habentur, indutum, datique sibi vestem illam petit. *Has ego*, inquit, *ille pellesq; honoris mei causa, vt in conspectu maiestatis tuæ ex dignitate mea apparerem, haud paruo ære permutaui, & ex illis ita concinnari mihi vestem iussi, vt corpori meo apta esset, illudque accedente iam senecta calefaceret. Isti autem qui illam venantur iuuenes sunt, possuntque adhuc sanguinis & pellis suæ calore esse contenti, at si pellibus indiguerint, bene pulchre & honeste pro ætate illorum vulpinis contegentur*, quo responso audaciam cæteris negandi indidit, & pudorem aulicis petendi aliena incussit. Rex præposito (vt diximus) Boiemiæ, Carolo duce, rursus in Hungariam temonem vertit, transiensque per Morauiam Olomucii substitit, dum Iglauienses ad se accersitos seuerissimis verbis castigat, quod leuitate ingenii, nouarumque rerum studio veterem religionem deponere inciperent, à Sperato quodam plane desperato fascinati, vt non crederent veritati, sed attenderent pseudoprophetarum mendacio, à quo nisi resipiscerent, pœnam perfidiæ debitam, regem à ciuitate exacturum esse: captusque interim Speratus & in vincula coniectus. Inde rex cum regina Cremsirium flexit, suaque ibi manu literas ad ducem Opoliensem scripsit, vt fidem orationi haberet, quam Stanislaus Episcopus ad eum missus oraturus esset, de Testamento videlicet agebatur, ne Dux orbus & senex, ac bene locuples, alium quam regem bonorum suorum hæredem relinqueret. Audita per idem tempus Rhodi, clarissimæ insulæ oppugnatio, quam Solimannus Turca ingentibus viribus oppugnabat, adeo ob-

Rex cum Regina Pragam concedit.

Iurat rex Boiemis.

Disceptatio inter proceres & nobiles de regni insignibus circumferendis.

Regina Maria Pragæ coronata.

[illegible] coronatio [illegible].

Rex consilio prudentissimorum virorum omnes Boiemiæ magistratus mutat.

Carolus dux Munsterbergensis capitaneus Boiemiæ.

[illegible] in Regia aula.

Nouum aulicorum aucupii genus.

Petacitas aulicorum perstringitur a Tunkelio.

Iglauienses à rege reprehensi ob mutatam religionem.

Speratus concionator captus.

Ludibrium patitur se scribi heredem à duce Opoliensi.

Rhodus insula in potestatem Solimanni venit, anno 1520. mense Iunio obsessa, 25. vero Decembris se dedit.

surdescentibus cæteris Christianis ad preces & clamores militum Rhodiorum, vt ne per sex quidem menses, per quos difficilimam atq; grauissimam obsidionem strenuissime sustinuerunt, exaudire voces clamantium, auxiliumq; implorantium vllus Christianorum voluerit, donec ope humana diuinaque destituti milites Rhodii concedere de insula Turcis coacti sunt, quanto Christianorum malo, satis in hunc diem sentimus. Non defuerant qui statim tunc dicerent: *Pronunciat hic Rhodiorum fumus incendium Hungarorum, nisi mature cauerint.* At Hungari velut sensibus omnibus capti, animoque torpentes, ocio præsenti perfrui, quam metu futurorum torqueri maluerunt, si tamen ocium appellari debet, in quo omnis dies, omnis hora, negocium turbidum, ex insidiis rapinisque, & latrociniis mutuis concitatum afferebat. Credat aliquis Budam, in qua rex præsidebat, & magnus semper pontificum, & procerum numerus aderat, furta, cædes, spolia, quæ intra illam fierent, spectare coactam fuisse. Non spectauit modo, sed inuita etiam fortunam suam perinde ac si capta esset, tolerauit: nam in tumultu regi nihil autoritatis affuit, & qui munia regia obibant, ipsi magis à suis quoq; sibi timebant, quam timebantur. Inter alias domos Emerici cuiusdam, nuper Iudæi, tum Christiani, saltem nomine, domus direpta fuit, quam diuitiarū plena, vel vnus eius angulus indicium facere potest, in quo sexaginta millia aureūm nummūm reperta sunt. Meliore fortuna vsi cæteri Iudæi, qui Christianismū non simulabant. comparato enim sibi firmo validoque præsidio vim vi audacter repellebant. Sed nihil indignius, quam quod Adamum à Noua domo, regni Boiemiæ Cancellarium, cum domuitionem pararet, ac per vrbem sine cuiusquam iniuria curru veheretur, ad portam aggressi, omnibus rebus despoliauerunt, verum maximam omniū inuidiam Hungari à Germanis hinc sibi contraxerunt, quod omne æs Cyprium, labore & sumptu Fuggarorum conflatū, ex omnibus regni locis, ad quæ depositum ab illis fuit, per improbam cupiditatem violenter abstulerunt, & inter se pro libidine sua partiti sunt. Damnum non vana ad augendū oratione, sed re & veritate à fidelibus ratiocinatoribus, amplius quater centum millibus aureorum æstimatum fuerat, missiq; à Cæsare & fratre eius Ferdinando oratores, qui hanc tam insignem iniuriam cum Ludouico rege expostulatent, ad quem tamen nihil eius prædæ peruenerat. Imo ipse potius præda omnibus erat ad paternā redactus penuriam, vt neq; in arca, neque in penu aliquid ei super esset, ideoque sæpius alienam messem coactus est metere. In hoc tria peculiaria sunt adnotata, cuncta nimis præcocia, quod cito adoleuerit, ante tempus barbam emiserit, & vix annum decimum octauum ingressus, canos ostenderit. Quale ingeniorū præcox genus, vt quidam dixit, non temere peruenire solet ad frugem. Idem porro cum nemini plane noceret, ac ne verbo quidem molestus cuiquam esset, habuit tamen vitæ suæ insidiatores, qui illam veneno ex Venetiis in Boiemiam allato appetere dicebantur. Diues & præpotens reus erat, qui de ueneficio accusabatur, & quanquam innocentiæ satis fideret, ne tamen recenti inuidiæ propter opes impar esset, formidabat, præsertim cum in Hungaria cognitio, & apud iudices de auaritia suspectos celebraretur, nec secus atq; cogitaret euenit, vt iudicium hoc, non ob causæ difficultatem, sed emungendi reum gratia aliquoties prorogaretur, vsq; dum plena cruoris hyrudo cutem dimitteret, reumq; absolueret. Quum igitur hæc atque alia multa indigniora, acerbioraq; apud Hungaros existerent, & ipsi inter se magnis odiis & simultatibus conflictarentur, rumor turbidus de aduentu Turcarum sensim serpere, indiesq; augescere incipit, à senioribus Hungaris, & multa expertis grauissime acceptus, quod nec duces vllos, nec multos centuriones, milites q; bellorum peritos viderent. *Regemne igitur iuuenem, qui nondum hostilem gladium conspexerit, tantam belli molem à regno propulsaturum esse*, inuicem alter alterum interrogabat. At reliqua turba curam seniorum irridere, vires & opes suas tam superbe iactare vt inueniretur, qui palam gloriari auderent, solis annulis quos haberent, gestarentq; potentiam Turcæ seobruturos. Accessit ad hanc linguæ vanitatē tantus animi stupor, vt sana externorum consilia admittere nulla vellent, sed ipsi inter se de aliis quibuslibet friuolis, quam de regni arduis rebus consultarent, nullo fere consultandi die præter misso: & quocunq; Turcæ incidisset mentio, ille dies aliquot missus de prandio regis detrahebat, sublatisq; lancibus maioribus, modicis patellis cibum sumere absq; vllis conuiuis cogebatur, vt vel per hæc fucus populo fieret, tanta scilicet sollicitudine tractari negocia regni, vt ne prandere quidē præ cura libeat, cum nullus tamen interim eiusmodi cura conatus appareret, non commeatus prouisus, non stipendium promptū, non miles delectus, non tormenta, non nitrum, non sulphurei pulueres comparati, quodq; caput rei erat, ipse dux belli

Veterno oppressi Hungari.

Buda omnium scelerum & flagitiorum sentina.

Spreta regis autoritas.

Ludouici inopia.

Emerici Iudæi Christiani domus direpta.

Adamus à Noua domo bonis in vrbe exutus.

Fuggarorum æs Cyprium direptum.

Venenum paratū in necem Ludouici.

Reus absolutus.

Solymannus parat expeditionem in Hungariam.

Timor seniorum bene incussus.

Arrogantia Hungarorū.

Plebi fucum faciunt.

adhuc

adhuc in monasterio priuatus inter idiotas latitabat, aliam iam ibi quam nuper in arce Budensi militiā meditans. Supra enim Pauli Tomori meminimus, qui in arce illa tuenda, strenui militis functus est officio. Hunc igitur plerisque placuit ducē creari: illis deniq; fautoribus exuitur Paulus cucullo, & infula Archiepiscopi Colocensis coronatur, vt cum dignitate authoritas quoq; ei accederet. Erant qui in contumeliam Iani Trencinii, Paulum esse antelatum existimarēt, quoniam Ianus nimis impotenter se gereret, vt qui præ se vno cæteros valde contemneret: non enim alium parem opibus atque viribus habuit, & fortissimæ Hungariæ regioni, quam Transyluaniam vocant, quæ minimum quadraginta millia equitum armare solet, præfedit: cum quibus si prælio Turcico interfuisset, nunquam tanta clades accepta esset. Porro Tomori verissima excusatione vsus, cur ducis partes assumere detrectaret, quoniam parere tantum, & manu strenuē facere, vt miles didicisset, sed nullas vnquam legitimi ducis artes, à quibus salus exercitus pendet, attigisset: cum excusando se nihil promoueret, cōsilium dat, vt externa propere auxilia quærantur: parum enim domesticas vires aduersus tam præpotentem hostem profuturas. Hactenus illi consilio parent, vt Boiemorum, Morauorum, Slesitarū auxilia requirant, sed moderata, adeo immodica in viribus propriis fiducia adfuit. Dixit me coram primæ in Hungaria authoritatis dignitatisque Pontifex hæc fere verba Stanislao Præsulī tum meo: *Nihil opus est vt multos nobis subsidio mittatis milites, caterū famam hanc spargite, tanquam plurimos extrudatis, cuiusmodi famam belle subornabitis, si complura vexilla militibus admiscueritis.* Ad vexilla enim militum nostratium Turcæ numerum ineunt. A prudente viro parum prudens oratio, sed illam metus ei dictasse videbatur, metuenti, ne si externorum auxilio Rex victoria potitus esset, aliorum quam Hungarorum arbitrio deinceps regnaret, neue à nonnullis regni malè administrati, rationē victor reposceret. Ceterum dictu mirum quāta cum fiducia, quantoq; Turcarum contemptu auxiliares quoq; milites in Hungariam festinabant, tanto prorsus, vt in omnibus sympofia mutua inirent, & inter potandum alius alios ad pocula inuitans, hic pro cæde quinq; Turcarum, ille alter pro decem alteri præbiberet, cum nulli tamen temulentorum vnquam in mentem venerit, qua ratione hostes superari possent, sed quemadmodum victoria vti vellent, id solum ostentabant. Non vno autem agmine auxilia ibant, sed sparsa per vias diuersas, alia celerius, alia tardius veniebant. Turca iam Bellegradi cum incredibilibus copiis præsente, vocatis raptim ad conciliū Hungaris, cōsultur, expectandum ne sit, dum gentes subsidio aduentantes conuenirent, an cōtatione sublata, occurrendum in via hosti cōsultius fuerit? ne ab illo velut ignaui mœnibus Budæ inclusi deprehenderentur. Conclamant obuiam hostibus eundum esse, locumq; prælio futuro idoneum occupandum, hortanturq; Regem ad celerem profectionem. Rex modico apud Reginam præsidio Budæ relicto, dat se in viam nō læto omine, quod ante portam statim equus sub eo Phrisius, in genua procubuerat, insessorem, si non succursum fuisset, deuoluturus, Regē Pontifices, Proceres, equites, per se quisq; cum numero suo sequebatur. Sic enim mos exigit, vt Rege in castris degente, omnis in campo nobilitas, capite suo militet. Qua necessitate Georgius quoq; Iani Trencinii frater natu minor, adductus Regem comitabatur vsq; ad vicum Mohatium, iuxta quem locus pugnæ destinatus fuit. Ibi fatis iam vrgentibus regnum Hungariæ, pœnamq; veterum & nouorum erratorum reposcentibus, tanta mentibus Hungarorum caligo infusa est, vt nihil dilucide expedire, quod oportuit, possent. De duce autem inter illos, deque operiendis auxiliis rursus certamen ortum fuit, ducem præ Paulo, ipsum Georgiū multis præferentibus. Sed Georgius hunc honorem toto capite abnuebat, inquiens, adeo se bellorum esse inexpertum, vt nunquam gladium aduersus hostem strinxerit. Nihilo secius collega Paulo adiunctus est, cum quo moribus & voluntate dissentiebat. Sed nec illi auditi sunt, qui dilationē maxime esse necessariam dicerent, vt peditum atq; equitum grauioris armaturæ copiæ augerentur. Reiectum deniq; consilium Ambrosii Sarcani, de prohibendo traiectu Draui fluminis, quod haud dubie consultissimum erat, si id exequi illum siuissent. Poscebat non amplius quam sex millia equitum, illoq; numero se impediturum, ne hostis Drauum transmittere posset receperat, reddiditq; consilii sui hanc rationē, quod proxime Drauum loca restagnarēt vliginosa, quæ nullū transitū propter voraginē admitterēt, nisi vna illa via, quæ ramis arborum vel pontibus strata esset, sed eam nimis arctam videri, facileq; tueri posse. Cuncti simul ore fremebant, clamantes, à seculo non esse auditum, vt conspectum Turcarum Hungari declinauerint.

Paulus habitum & religionem diui Pauli eremitæ assumpserat, qui Archiepiscopus factus summa rerum præficitur.

Potentia Iani Vayuodæ.

Excusat Tomoreus.

Auxilia quæruntur.

Stolidum episcopi consilium.

Secusque capi rata forte interpretatum.

Vana auxiliorum iactantia.

Turca Belgrade apparet.

Turbulenta consultatio.

Lætum omen Regi Buda egresso obuenit.

Georgius Trencinius Paulo collega additur.

Ambrosii Sarcani consilium repudiatum.

Ita hostis nemine obstante securus flumen traiecit, castraque castris contulit, paratus vel statim cum Hungaris confligere. Ar illos ne vltimi quidem discriminis tempus a male consultis deterrere potuit. Adhuc multa auxilia in via erant, sed de proximo à castris adhuc tormenta, pulueres æneí globi ad Danubium in nauibus custodiebantur, & iam duces aciem instruebant promiscuam confusamque, omnia videlicet in vnū permiscentes, equites, pedites, lixas, calones. Cumque Turca in tertio demum militum agmine à suis constitueretur, isti in prima acie, ad quintum equitum ordinem, regem cum Pontificibus stare iusserunt. Hic se, Varadiensis Episcopus Perenü filius, non tenuit, quin clara voce diceret, *Ferunt*, inquit, *maiores nostros, decem millia martyrum, quorum diem in Ecclesia celebramus, neci quondam dedisse: multo plures vt ego perspicio hic Monachus hodie martyres ex Hungaris consecrabit.* Inter funestas ipsius postremo regis vox numerata, qua prægustatori roganti, vbinam cœnare vellet, in castris, an in vico? respondit: *Deus nouit vbi hodie cœnabimus.* Ac paulo post fremitus, vlulátusque Turcarum appropinquantium exaudiebatur, quem mox tormentorum tonitrus consecutus est, cum tanto fumo, ex sulphureis pulueribus excitato, vt mutuus vtrinque conspectus exercitibus eriperetur. Sed admodum parua ex bombardis Hungarorum strages facta est, telis exercitum præteruolantibus. Plures cæco fumi beneficio vsi, ante hostem visum pedibus fugacissimis, qui lingua tamen paulo ante pugnacissimi videri volebāt, fugam arripuerunt. Vnde fumo repente discusso, tam ingens metus ex hac fuga alios inuasit, vt & illi nondum tentato certamine passim dissiparentur, extra pedestrem externorum aciem, cui vt ad fugam nullus patebat locus, ita ad pugnam non magna vis aderat, propterea quod ruptos turbatosque ab equite suo inepte sibi admixto ordines habebat, gradum tamen stabili hostium impetum excepit, sustinuitque vsque dum ab hostibus cæsa esset. Non procul ab illa Paulus Tomori cum equitibus, quos circum se habuit, interfectus, caputque eius à ceruice desectum, ad Turcam est perlatum, miraculo tam repentinæ victoriæ obstupefactum, magisq; adhuc mirantē, quod paucissimi in acie: cætera autem omnis nobilitas aut in fuga trucidata, aut sua sponte submersa fuerit, quorū capita Georgius Trencinensis, & Ladislaus Archiepiscopus Strigoniensis erāt, ambo à Danubio hausti. De Ludouico autem rege diligenter Turca iniunxerat, *vt incolumis caperetur*, dignum vita & ipso regno existimans propter animi magnitudinem, quem adolescente adhuc iuuenta gerebat, ausus cum paucis apparere contra infinitam multitudinem. Sed iam is quoque decesserat in proxima alluuie Danubii cum equo, in aquis collapso, priusquam casum deductor conspiceret, ferreq; opem posset, submersus. Interim fugæ insequendiq; fugientes non ante noctem finis. Quis hic occisorū numerum, in tam confusa omnium, nocturnaq; etiam dispersione facile inierit? Sed orta mox luce videre licebat, plenas cædibus vias, castra vbiq; cruenta, ferro corpora lacerata, & omnia fere capitibus trunca, atque in vnum cumulum ingentem capita coaceruata, mox igne concremata. In captiuos deniq; sæua & immania exempla edita, quæ pro rei indignitate, luctuosissimum spectatoribus præbuerunt spectaculum. In hoc tam acerbo funestoq; & calamitoso Hungarorum casu, vnicum id solatium affuit, quod Turca cum exercitu in regno hybernare, atque reliquos sibi subdere ausus non fuit. Inter quæ regina Ludouici regis vxor, magna cura ad vestigandum scrutandumque corpus mariti adhibita, illud tandem in stagno illo, vbi fluctus Danubii stagnare solent, reperit, sepelirique in Alba Regali in conditorio regum Hungariæ iussit, annum ætatis nec dum vigesimum attingentem, adeo immatura morte è medio sublatus est, si tamen is moritur, qui per gloriam, quam sibi ob pietatem apud posteros peperit æternum viuit. Non defuerunt, qui diem diui Ruffi pugnæ regum Boiemiæ (vt antea diximus) tristi omine infamem, necis Ludouici reum citarent. Post occasum Ludouici, Ferdinandus Austriæ tunc princeps, infansque Hispaniarum, cui Anna soror ipsius Ludouici desponsa fuit, vtriusque regni gubernacula excepit. Dextra prorsus manu, & adeo tenaci, vt ad extorquenda illa ipsa gubernacula, neq; insidiæ, neque arma sumpta quidquam hactenus valuerint, sed nec postea valebunt, quoniam regnis gubernator contigit prudentissimus, de quali Salomon diuinitus: *Et intelligens* (inquit) *gubernacula possidebit*. Frustra videlicet (vt idem ait) iacitur rete, ante oculos pennatorum, qui intelligentiæ pennis subnixi, facile retia transuolant, & ab omnibus sibi laqueis cauent. Nemo autem quisquam regum Ferdinando cautior, quia nemo ad cauendum solertior, vigilantiorque: nemo vigore ingenii, atque animi præstantior: nemo aduersus omnes humanos casus fortior, infractiorq;. Cæterum quando lubricus locus sit, & ab historicis vitatus, super-

Præcipites ad victoriam mortē ruunt Hungari.

Rex in prima acie collocatus.

Franciscus Perenus falsè proternam Pauli videt.

Ominosa Regis vox.

Fuga Hungarorum.

Tomoreus interfectus, caput Cæsari Turcæ oblatum.

Proceres Danubio absorpti.

Ludouicus rex aquis mergitur clade Mohaczana, anno 1526. die 29. Augusti.

Regina cadauer regis disquiri iubet.

Ruffi dies nefastus trium regum Boemiæ cruenta morte

Ferdinandus Archidux Austriæ XVII rex Boemiæ, Hungariæ, idem Imperator Romanorum.

Praga coronatus 24. Febr. anno 1527.

superstites adhuc Reges laudibus celebrare, propter adulandi suspicionem melius est, me in præsens silere, quam de tanto Rege, qui magnitudine sua omnibus Regibus caliginem sit inducturus parum dicere. Itaq; aliis post nos, longe me disertioribus, quæ de Rege Ferdinando memoranda erunt, relinquimus.

a *Selymo Turcarum Imperatori Aegypti Victori regni Mamaluchorum euersori mortuo anno 1520. mense Septembri ætatis 46. regni 8. succedit Solimannus filius ex filia Tartari Præcopitæ natus.*

b *Aliter referunt alij: Natus epidermide, seu extrema cuticula caruit, quæ linimentis fuit de nouo producenda. Ante statum tempus partus in lucem editus. Præter ætatem barbam adeptus, statim canas emisit.*

c *Hungari Rege in aciem prodeunte per capita omnes militant.*

ORATIO
AD SIGISMVNDVM REGEM POLONIAE IOANNIS DVBRAVII DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA EPISCOPI Olomucensis.

Ex Bibliotheca Reuerendissimi D. Melchioris Pyrnesii, Episcopi Nigropolitani, Suffraganei & Decani Olomucen. Sacr. Cæs. Maiest. Consiliarii, &c.

Si id temporis Clementissime Rex mihi Pragæ in frequentissimo Procerum conuentu adesse contigisset. Quum in eam vrbem, multi Proceres omnium ordinum non modo ex Boemia Morauiaq; & Sylesia, sed etiam ex Austria Styria & Carnia vocati conuenerant. Atq; ibidem præsenti mihi ipsi etiam ordines præsentes, à quibus in præsentia legatus ad M. T. venia facultas alloquendi obtigisset. Nequaquam pro virili mea mihi defuissem, quin id magnus atq; assiduis precibus apud vniuersos ordines agendum suscepissem. Sed neque prius ab agendo vrgendoq; destitissem, quam ab omnibus tulissem impetratum, vt me præterito tanquam ad eiusmodi munera obeunda, minus idoneo alium quemuis magis ad istam legationem quam me, appositum substituerent. Ea facultas per absentiam mei, postea quam mihi est adempta, vicitq; interim parēdi ordinibus necessitas, magis quam voluntas. M. T. ego supplex oro, vt me necessarium onus sustinentem, subleuandum potius, quam reprehendendum ducas, boniq; & æqui consulas, si forsan sub nouo legationis pondere mihiq; ad ferendum insueto, alicubi titubauero. Nunc rem ipsam, quam mihi exequēdam ordines iniunxerunt, bona fide exequar. Rem profecto non tam ad priuatam, quam ad communem omnium Christianorum salutem pertinentem. Omnibus enim Christianis, impius Turca hostis imminet, vna cum Machumetea gentis suæ colluuie, vt nullo quondam numero, nullaq; in existimatione habita, propter obscuram sui & ignabilem contemptamq; originem, ita nunc auctis mirum in modum, tum opibus tum viribus, Nostra proh dolor, ignauia, & negligentia, nobis etiam metuenda, nedum contemnenda. Quis autem non miretur, tam valida eius incremento, à tam vili pudendoque inchoata initio, nempe à maleficio, & latrocinio. Inde etenim, militia, gentis profanæ, auspicata, à crebris videlicet excursionibus, quas diu ex deuijs & occultis, vel saltibus vel montibus in obuios quosque, prædabundi faciebant. Post, audacia ex successu accrescente, palam se latrones, in proxima quæque loca, vicinasque regiones (ac præcipue in eas, quæ longa pace diuites, eoque cæteris magis imbelles erant) inferre. & non solum prædas ex illis, atque spolia referre, sed incolas præterea, sedibus suis pellere, domicilia que illorum vacua occupare audebant. Prima tandem stipendia militaria sub Mahumetto Saracenorum Duce meruerunt, verteruntq; paulo post in ipsum ducem suum, cornua. Quo prostrato & cum magna Saracenorum parte proculcato, Turcæ statim delectum sibi ex suo corpore Tangrolipicem, (cuius

tunc militia præcipua, in tali prælio apparuit) ducatu honorarunt. Is, non item vt alias, alij Turcarum duces, vagus & dissolutus, sed sub signis, & ordinibus compositus, cum ingentibus copijs incedens. Asiam omnẽ vsq; ad Euxinũ mare, partim agros vastando, partim gẽtes (ac præcipue Christianas) subijciendo, peragrauit. Et nisi mors, impijs eius conatibus, interuenisset quo minus vlterius longius, contra nos progressus fuerit. Nostrates Christiani, pro solita cunctatione, haud sane obstitissent. Accessit alterũ præterea, ex morte eiusdẽ ducis, nobis commodũ quod domesticis Turcæ inter se diuisi factionibus, ad externa nostraque inquietanda nõ vacabant, donec Christiani a longo tandem somno excitati, bona Asiæ parte Gallico in primis expeditione, Turcas mutilauerũt. Sed rursus fortuna, quamquã satis multo interiecto tempore, ludum tamen suum solitum ludens, nouum ex Turcis ducem, vocabulo Othomanum, ab vltimis natalium sordibus erutum, contra nos extulit. Tantoque fauore eundem fouit, vt multò pluro quam pridem amissa erant, imperio ille suo adijceret. Vtque idem primus omnium, imperij successionem ad posteros suos transferret, vna cum Imperatoru Titulo. Posteaquam duo Christianorum in oriente Imperia, Trapezuntium atque Constantinopolitanum posteri eius subuertissent. Consulto hic transeo, amplius duodecim, insuper Christiana Regna; nec fere pauciores in mari Insulas, & in his Rhodum, non Sole tantum, quantum hospitalitate, clarissimam. Aliaq; complura terra, mariq; loca ab Othomanis, nobis esse erepta. Quoniam sentio non ita aliena, vt propria, non ita longinqua, vt vicina incommoda, nostros ferire animos. Accedam igitur propius & à domo vestra incipiam. Quis Vladislao Maiestatis tuæ patruo, ad Regnum Vngariæ ascito, in pugna Varnensi. pro Christianis fortissime pugnãti vitam eripuit? nonne Turca Othomanicus? Quis rursus Vladislao fratri germano Regem in eadem Vngaria agenti, Arces & Oppida, à Bulgaria, Seruia, Bosnia, auulsit? nonne idem Turca Othomanus? Quis deniq; Vladislai filium Ludouicum, tuum ex fratre Nepotem, ad mortem, Vngaris calamitosissimam, adegit? nonne ille ipse, omnium immanissimus Turca? Iam quid est, quod querar Illiriam, Dalmatiam, Croatiam, incunabula nostra (inde enim maiores nostros Cechium & Lechũ Bohemi & Poloni, accepimus) adeo etiamnum vexari & affligi, vt nulla iam pene vestigia, antiqui decoris & maiestatis in illis regionibus appareant. Cum ipsa Pannonia, sub cuius ditione & tutela sunt illa, quæ statim dixi, regna, neq; semet, neq; opes suas, potuerit, contra vim impotentissimi Tyranni tueri misera. Pudet verbi à pristina, inclyti regni fortuna, alienissimi. Sed quid faciam? non possum, non miseram dicere eam, quæ in hanc vsq; horam, toleret omnia, quæ miserrima atque calamitosissima habentur. Nimirum vastationes agrorum, direptiones villarum, obsidiones Oppidorum, parẽtum cædes, liberorum raptus, tectorum incendia, hominum captiuitates, supplicia & spolia. Inerat quidem spes, non exiguæ recreandarum, recuperandarumque virium, Buda vrbe, quæ regni caput est, adhuc nobis incolumi & salua. Sed illa quoq; amissa, nihil iam Vngari omnes, nisi extrema omnia metuunt, à quo metu neque nos, tanquam vicini, valde securi, liberique, viuimus, videlicet tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet. Et quis tandem uro est, cuiuscunque regni, tam firmus ac robustus populus (sit licet ille ab omni clade Turcica adhuc integer & illibatus) qui cum hunc casum Vngariæ (tanti regni, tamque in bellis exercitatissimi, potentissimique) ante oculos positum habuerit, idem non exhorreat, sibique, ne similiter cadat, non subtimeat, si in consimilem cum Vngaris modum, ab hoste, sexcenta propemodũ millia militum, in exercitu habente, vrgeatur, prematurq; Tanto vtrarii nanus conuenit, si ad nostrates, de quorum viribus & robore aliquoties prælia & strages in Vngaria facta, nuper etiam morbi & fames, vastitateque, multum detraxerunt, portio non parua timoris eius, qui etiam in viros constantes cadere solet, peruenerit. Non ideo tamen constantiam in propugnando hoste quantumuis valido, sibi deserendam, nostrates putant, imo magnis animis experiri, eentareque & facere satagunt omnia, quæ facere viros fortes, & in quauis fortuna infractos, addecet. Si sequuta fuerit, audaciam, quæ debet fors. Sequetur autem externo, aduentitioq; gentium, id est, vestro in primis adiuta præsidio, Erit profecto cur Polonia quoq; gaudeat, sin minus, quod Deus omen auertat, vehementer erit metuendum, ne non ad solam nostram Bohemiam, sed ad ipsam pariter vestram Poloniam casus aduersus pertineat. Quandoquidem duo ista Regna, sic inuicem, prouincijs & finibus, sibi sunt implicita & connexa, vt alterum ruere vix queas, sine alterius ruina. Nec est quod fiducia induciarũ, aut fœderis valde sibi Polonia de securitate blandiatur. Vt enim superbus & impius est, sic est etiam perfidus & fallax Turcarum Tyrannus. Superbiæ eius & impietatis, prorsus Gigantea, hoc præcipuum fuerit argumentum. Quod se non solum dominum totius orbis, sed Deum insuper terrenum faciat, & iam cælum ipsum territet armis. Ne nouum cui putes, si eo vsque etiam sit perfidus, vt præter homines, suos insuper quoque deos (quantumuis solenniter adiuratos) fallat. Atque vt periurij, ab illo perpetrati, infinita nunc præteream exempla, vnum hoc recens, transire in præsens nequeo. Idq; rursus ad domum tuam pertinens. Quæ non pridem fœdera, quæ non sacramenta intercesserant, vt pactionibus & conuentis cum Generotuo, Ioanne Rege, de Buda initis, staretur? Stetitne igitur, fœderatus iste sacrosanctus illis suis conuentis? ac fracta fide

perfidus

perfidus diuina humanaq; iura, propter adipiscendam Budam, quam sibi ante alias in Pannonia urbes, vendicare cupiebat, inuerterit omnia? Nulla interim virtute, sed vsq; adeo pudenda fraude, vt neque pudoris, in fronte aliquod signum, neq; in toto corpore, vllum virilis venæ vestigium, reliquerit. Nam si reliquisset, nunquam adeo muliebri animo, Budam circumueniendam sibi duxisset. Quasi enim Satrapæ Sultani, aut ipsius Sophi, prætoriani milites, vrbem tenerent, ac non infans pupillus, cum matre vidua & Monacho tutore. Non audet iste Strenuus, mœnia prius ingredi, quam infantem pietatis specie. Monachum autem per simulationem colloquij, in castra sua euocat, nec prius ad Reginam vtrumq; remittit, quam dum satelles suus omnes ad mœnia aditus occupat. Sequitur mox edictum vt mater cum filiolo de arce, ad diem certum decedat, eandemque arcem, omni præsidio nudam, hosti relinquat. En Turcæ fides, en dextera, cui te liberosq; tuos, & bona tua pulchre committas. Et speras adhuc M. T. sub vana fœderis imagine, solidã atque integram te, regni tui possessionem, retinere posse? Nisi forte fideliorem se, erga te, quam erga Generum tuum præstabit. Id scilicet iam nunc sub fœdere, agit sedulo, quam & loca oportuniora, circum fines Poloniæ, munit, & nouas arces in limitibus extruit; atq; vbique ædificiorum præsidia suorum imponit. Non semel interim, leuioribus excursionibus ad Poloniam præludens. quibus si obuiam à vestratibus itur confestim, de rupto fœdere, querelæ. contra ipse tamen querelas ad se vicissim, à vobis delatas, aut insolenter reijcit, aut impudenter eleuat. quia neminem sicut in maiestate, sibi æqualem, ita neq; in fœderum conditionibus parem tolerare potest. Cum hoc igitur tam importuno, tamque insociabili Tyranno, constare posse, vllam æquabilem societatem, aut stabilem beneuolentiam, fiducia aderit tibi vnquam. Prius certe Lupus (quod dicitur) ouem ducat vxorem, quam fiet, vt Turca cum Christiano fidam, constantemque ineat amicitiam & pacem. Lupus enim plane est lupique in morem, vbi virtute non potest, ibi dolo & insidijs grassatur. Nam quemadmodum lupus quadrupes, haud vno semel impetu, in totum inuadit gregem ouium, sed crebro assultu id agit, vt de eodem grege seorsim, nonnullas sibi oues segreget, quas mox iugulet & deuoret. Sic iste bipedum fraudulentissimus, quotiens se imparem, vniuersis simul Christianorum Regibus, esse videt, nunc sibi vnũ de cœtu illorum, nunc alterum seligit, cum quo dolosis artibus, aut aureis persuasionibus, fœdus feriat, vt tanto facilius, minoreque cum negotio, cæteros mutuo auxilio orbatos, euertat & opprimat. Non alia quondam arte, Philippus quoq; Macedo, cum libertati omnium Græcorum insidiaretur, ex omnibus peculiares quosdam Principes, in numerum sibi hostium secreuit, cum quibus separatim dimicaret, illisq; subactis, mox inde cum reliquis qui fœderati supererant, arma conferens à persequendis illis, non antea destitit, quam omnes Græcos liberos subire regiam seruitutem coegit. Atqui Turca seruitute Christianorum, neutiquam contentus, saluti præterea illorum, & vitæ perdendæ imminet, quicunque Christianum cognomen, quo nullum aliud odit infestius, exuere, ac pro illo Machometicum induere, noluerit. O grauem nostram, sub tam impio, atq; truculento hoste fortunam. O nos duros & ferreos, qui vicem nostrorum acerbissimam, haud ita, vt pietas & charitas postulat, aut dolemus, aut subleuamus. Sed perinde, quasi ad nos nihil pertinentes, sine cura illos, & sine auxilio, transmittimus. Parum memores, quod omnes Christiani, vnum corpus simus in Christo, tanquam capite nostro. Iam si membra corporis nostri, alia pro alijs (vt est apud diuum Paulum) eandem sollicitudinem gerunt, & sine patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra, siue glorificatur vnum membrum, simul gaudent omnia membra. quid nos membra Christi tandem faciemus? nonne tanto magis? quanto maiora sunt immortalia mortalibus, erga corpus nostrum mysticum. id est erga proximos Christianos, quos æque ac nos ipsos, diligere præcepit Christus, afficiemur? de ijsque pariter ac de nobis, solliciti erimus? vt communem illorum nobiscum salutem, communibus viribus, contra communem hostem propugnandam, pio & alacri, suscipiamus animo. Non equidem desunt causæ huic communi, inuictissimus Cæsar Carolus, nec non sacratissimus Rex noster Ferdinandus. Sed quãtum vterq; sumptu, cura, vigilijs, authoritate, consilio, eniti potest, nihil plane ambo prætermittunt. quin terra, mariq; comparent omnia, quæcunque ad rem publicam Christianam defendendã, & ad Tyrannum longe propulsandum videntur esse necessaria. Fidem præterea summi Romani Pontificis, aliorumque dynastarum in alto dignitatum fastigio sublimium, implorant, & nunc in Germania Spyræ in conuentu Principum, posthabito etiam maiestatis suæ vterque respectu, voce, tantum non supplici, Germanos Principes, Imperio suo subiectos, adhortantur & orant, ne quid in deliberationibus suis bello, contra Turcas gerendo, præuertendum putent. Et quoniam hactenus non bene successit, vel modicis nostrorum copijs, contra ingentes hostium vires, tentatam rem fuisse, vel protinus, à qualibet expeditione, armis proiectis, ad togas reuertisse, cum hostis nullo, non quasi tempore, contra nos armatus excubet. Id in primis, eodem in Concilio accuratissime agunt, vt validis tandem atque firmis, & vero etiam perseuerantibus copijs, cum hoste peruicaci, copioseque bellum in Pannonia incipiant continuentque. Hæc adeo causa fuit, quæ Bohemos Morauosque & Sylesios, quæ item Austriacos, Styrios, Carnos, Pragam

contraxit. Vt ne seorsim quisque sibi ex arbitrio & commodo suo, sed communiter omnes, in vsum omnium, de subsidio aduersus Turcam, stabili duraturoque, constando deliberarent. Quæ inter tantus omnium apparuit consensus, vt ad vnum omnes, vna, eademq́ mente, & voce, auxilium, pro summis cuiusque Prouinciæ opibus, decernerent, ac postremo semetipsos (si necessitas instaret vrgeretque) offerendos, pro salute publica, statuerent. non sine magna spe, bene gerendæ in Pannonia rei, dum modo ad hanc futuram æstatem, cæterorum quoq́ Regum & Principum Christianorum, accedant præsidia. Quis enim rerum bellicarum adeo expers est, qui hoc futurum non videat, hostem simulatque inaudierit, Budam à nostris obsideri, protinus ex Thratia, in Pannoniam venturum esse. Nec inde nisi prælio victum, aut pulsum, discessurum. Vt vero ille vincatur, pellaturque, tot & tantis equitum, peditumque agminibus, circumuallatus, cauto nobis, prouisoque opus esse, vt ne magno solum animo, sed ingentibus etiam viribus, illi occurramus, experti aliquoties, vanam esse nostram sine viribus, iram. Cæterum, quod ad nos vicinos attinet, iam supra ostensum est, vires nostras, tum morbis, tum præliis, in Pannonia (Marte aduerso) gestis insigniter esse delibatas. Ipsorum vero Vngarorum, vsque eo, diminutas. Præsertim ab equite, leuioris armaturæ, quo nos auxilio, maxime indigemus, vt vix tertia eius pars incolumis, post miserandam, Regis Ludouici stragem, reliqua appareat. Deinde vis nostra, illa tota in pedite & equite, cataphractis sita est, vt neutro, videlicet, satis idoneo præsidio, ad persequendos hostes, aquilis velociores, ita vtroq́ ad multas iniurias accipiendas exposito. Siue enim per viam incedat graue agmen, siue in castris subsistat, siue frumentatum, aut aquatum pergat, circumfunditur statim, à leuis hostium, & refugo equite atque vndique secus incursatur, & laceratur, aut in obsidionis modum cingitur, adempto pabulandi, aquandique vsu, quoad fame, sitique, confecti nostri milites, vasa conclamare, campoque inglorio decedere, vel sese, in cædem magis, quam in pugnam præcipitare coguntur. Quorum nihil accideret, si leues equitum turmæ, pari cum Turcis agilitate & arte concurrere suetæ nobis præsto essent. Nam cætera, quam Turcis oportuniora, abunde supersunt, adeo, vt si ille copiam pugnandi, iusta acie, facere ausus fuerit, nostra sit, non illius futura victoria. Sed iam satis dictum esse censeo, de origine & incremento gentis ignobilissimæ, deque ipsius hostis insolentia, arrogantiaque & perfidia. Denique de periculi magnitudine, & quantum omnium nostrum salutis intersit, non disiunctos nos, sed simul coniunctos, expeditionem contra eundem hostem facere. Nunc dicendum superest, quid à maiestate tua Bohemi, Moraui, Sylesitæ, nec non Austriaci, Styrij, Carnij, me summis & supplicibus orare iusserunt precibus, non aliud videlicet, nisi vt maiestas tua naturæ, bonitatiq́ suæ & perpetuæ in defendendis Christianis voluntati, obsequi dignaretur. Hoc si impetrant, omniũ votorum sunt compotes. Primum enim ad hoc natus esse videris, indulgentissime ac Clementissime Rex, vt prodesse omnibus, lædere cupias neminem. Deinde ea bonitate & benignitate præditus es, vt tua sponte, occurras supplicibus, & vltro succurras periclitantib. Postremo voluntatis tuæ, quã in conseruandis Christianis foues, clarissimum testimoniũ præbent victoria, nõ semel parta, nec semel trophea contra infidos Valachos, perfidos Moschos, impios & impuros Tartharos excitata, vt iã nihil ad consummandã æternam M. T. gloriam nisi vnus de Turca, reliquus desit triumphus. quẽ si cæteris tuis victorijs adieceris Christianissimi Regis agnomen, ante alios omnes Reges merito promerebere. Quoniam is demum Christianissimus haberi debet, qui totus in seruandis, & tuendis (non autem in oppugnandis & delendis Christianis) est occupatus. Qualem tu in hunc diem, & egisti & agis, idque perpetuo maxime curas, vt non modo Christiani, tuo regno subiecti, sed vniuersa insuper religio, salua vbique & incolumis permaneat. Vna igitur nobiscum, hæc ipsa religio ad te Regem, Christianæ religioni deditissimum, in hoc rerum suarum statu, omnium periculosissimo, cõfugit. Nec enim à Turcis solum, verum etiam à malis Christianis, ita impugnatur, vt nullus ferè dies, vel periculo præsenti, vel periculi metu, atque expectatione, transeat illi vacuus. Sed quo maius tuæ M. erga illam ipsam religionem, studium, largiorque pietas, & illustrior cultus, omni vitæ tuæ spatio, illuxit, hodieque coruscat, eo maior etiam illi nobisque fiducia adest fore, vt ampliora, & illustriora, tum ad leuandum præsentem metum solatia, tum ad reliquam salutem retinendam, præsidia abs te, quam à cæteris hinc referamus. Eadem sperat Pannonia, ex recenti adhuc clade, & cæde, squalentem barbam & concretos sanguine crines, vulneraque illa gerens, quæ circum plurimos muros accepit patrios, vt te sui misereat. Vtque opem sibi, cum Cæsare & Rege nostro, alijsque Principibus Christianis per tempus feras. Non se eiusmodi occasiones semper offerunt, quibus M. T. liceat, de summis terræ principibus, de inclytis regnis & regionibus, de tot, ac tam insignibus nationibus bene mereri, illasq́ sibi perpetuo obligare, vt vnus per vnum assensum licet, si cum illis ad defensionem Christianorum contra Turcam consenseris. Hoc magis igitur, magisque premenda est occasio, quo se rara magis ad conciliandam, tam illustrem gratiam & gloriam offert. Quid, quod nec Deo optimo, maiusq́ gratiusq́ holocaustum M. T. adolere sed nec melius, consorti regni charissimo filio tuo Sigismundo Augusto, toti deniq́ regno consulere poterit, quam si cor suum, ad tuendam salutem

salutem

salutem eorum, accenderit. pro quibus ipse Christus Dei filius, suam non dubitauit impendere salutem. Eorumq; praeterea, qui vicissim ad seruandam, tui regni incolumitatem mutuum sibi pollicentur auxilium. Mutua autem defensio haud dubie tutissima. Ex quo illud, (multorum manus, multa possunt) factum est, tritum apud nos sermone prouerbium. Contra, de solitaria manu iactatur, quod eius pugna inualida habeatur, quasi vnus vir, nullus sit vir, sed haec tu melius, vt caetera quoque dicta, indictaq; omnia. Quare finem iam orandi faciam. Tantum Praesules & Proceres, totamque nobilitatem tuam hinc atq; hinc circumstantem, admonebo: Si dignitates honoresque & opes, quas in presens possidene, charas habent, vt eadem omnia in posterum quoq;, integra habeant, opus esse celeri eorum praesidio, ad propulsandum, nõ solum hostem celerrimum, sed vnum etiam omniũ, ad hoc inflammantissimum, vt vniuersum Christianismum, cum omnibus Christianis sacris, iuribus ac maxime nobilium libertatibus, & dignitatibus, igne, & ferro, penitus deleat & aboleat. Sed hac Deus capiti ipsius, generique reseruet, quando eum genere suo intelligere non vult, quod nos, à Deo nostro, non propter sanctam religionem, sed propter peccata nostra tantisper plectimur, dum resipiscamus. Dei enim nostri vox est: Nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Conuertamur itaq; ad Dominum omnes, & vitam beatam viuemus, & hostem nostrum facile deuincemus, dixi.

CATALOGVS EPISCOPORVM OLOMVCENSIVM.

AD REVERENDISSIMVM PATREM AC DOMINVM STANISLAVM OLOMVCENSIS

ecclesiæ Pontificem, Augustinus decretorum Doctor, eiusdemque ac Brunensis ecclesiarum Præpositus, & Secretarius Regius S.P.D.

CORRIPVIT *me nuper, Reuerendissime praesul, nescio an curiosior vel religiosior potius (vt ita dicam) scabies ecclesiae nostrae Pontifices, in eum quem reuerendissimae dominationi tuae nuncupatim dedico ac mitto, catalogum referendi, quidve per eorum tempora memorabile gestum sit, non ingratum veluti auctarium addendi. Dolebam enim eos per quos orthodoxae Christianae religionis apud nos exordium coepit, & tanquam per manus tradita, ad haec vsq; tempora defluxit, aui iniuria obsolescere, nullisq; annalibus, seu literarijs monumentis commendatos, caeca nocte ac obliuione inuolui debere, quo nihil infelicius in rebus humanis accidere reor. Quale enim hominis ac beluae discrimen, si terra & corpora simul & nomina obruuntur? Quod ne his qui ecclesiae tuae olim praefuere accidat, pro virili mea prouidi, breueq; id licet, ac compendiarium opusculum in tui gratiam congessi. Nolim tamen reuerendissima D. tua mihi succenseat, de ea me pauca in praesens scripsisse, quae maiore longe praeconio quam quisquam eorum quos retuli, pensanda foret. Nouit enim ea ecclesiae praescripto, neminem nisi mortuum, in diuorum Apotheosim referendum fore. Nescio ergo an tanta gloriae huius dulcedo reuerendissimam D. tuam capiat, vt pro ea emori velit: arbitror sane viuentis à me potius praeconia expectare, quam mortua, quantumuis diuturniora perenniorаq; elogia expetere: quin etiam vetus est Graecorum adagium, Herculem nemo laudat quem nemo vituperat. Ita ergo, optime ac sanctissime Praesul, eorum quorum & ordinem & sedem tenes, exempla oculis tuis subiice, vt ad bonorum veluti ideam quandam, te (quod hactenus egisti) componas, & formes, prauorum autem sacrilega opera vt pestem quandam declines. Vale ex Buda vij. Nonas Decembris.*

STANISLAVS DEI GRATIA EPISCOPVS OLOMVCENSIS, REVERENDO AC excellentissimo Iuris pontificij Doctori, domino Augustino Olomucensis & Brunnensis ecclesiarum Præposito, ac Regio supremo Secretario, S. P. D.

ACcepi cum multa voluptate, & perlegi diligenter, charissime doctor Augustine, priscorum Pontificum Olomucensium & maiorū meorum actæ vitæ instituta sanctissima, & quænam quisq; eorum profusa liberalitate, & munificentia in suam sponsam memoratu digna contulerit, quantumve non solum obseruandæ, verum etiam amplificandæ religionis Christianæ, cuiq; studium insederit, eleganter & accuratissime tua cura & industria conscripta: quæ mihi indigno præsuli, ex tenebris in lucem te duce educta, dicare ex humanitate tua voluisti: habeo tibi charissime Augustine pro tanto munere non immerito amplissimas gratias, & præsertim, propterea quod nominis & famæ meæ bonæ studiosissimus publicis & priuatis continue occupatus negociis, eorum nihil omittis quæ virtuti, honori atq; nomini tuo optime seruiunt. Quantum itaq; tibi debebunt patres illi celeberrimi, quos admiranda sanctitate præpollentes commemoras, & quos squallore obsitos, preciosos & conspicuos facere voluisti, ipsemet tibi hæc mēte reuoluito. Multa proculdubio precatione & suis sanctissimis votis, ob tuam huiusmodi præclaram eis relictam memoriam, te plurimum hic & in futuro seculo iuuabunt. Facis igitur (vt compendio dicam) charissime Augustine, quæ te decent: vtpote qui præclara eruditione, doctrina, & scribendi gratia multum potes & vales. Quod autem me tua eleganti præcursoria epistola hortaris & inuitas, vt maiorum meorum (qui rectam vitæ secuti sunt viam) documenta & vestigia imiter & sequar, agis iterum probi & integerrimi fratris, & amici officium, atq; vtinam tui simillimos complures fratres haberemus, staret sponsa mea (quæ cœlesti prouidentia adhuc benignissime fouetur) longe illustrior, preciosior, ornatiorq;. Vt igitur tuis salutaribus consiliis obsecundem, enitar, dilecte Augustine, & elaborabo maxime, vt ad eorum pontificum consuetudinem & morem me præstē, qui ampliorem & magis gratam sui memoriam reliquerunt. Tuoq; recto consilio confirmatus, libenter ea præstabo, quæ in mea potestate fuerint, non ignarus eum qui gloriam virtutis & bonarum rerum gestarum memoriam reliquerit, meliorem hæreditatem, & præstantius patrimonium relinquere non posse. Vale feliciter, & præsulem tuum diligito, qui mori potius cum virtute, quam viuere cum dedecore iam pridem animo cōstituit. Datum Olomucij xi. Ianuarij.

EIVSDEM AVGVSTINI Decastichon.

Clauditur hoc paruo series numerosa libello
Pontificum, per quos gratia larga venit
Christicolis, qui sancta fides & mysticus ordo
Hoc numero (vt cernis) sacra regenda dedit.
Nec te vel Bauarus moueat vel Mrazo prophanus,
In spinas flores degenerare solent.
Illorum potius mireris candida facta
Quos decorat priscæ relligionis honos.
Nam vita meritis redolet, fulgetq;, beatq;,
Vilescit vicijs, pontificalis apex.

OLOMVCENSIVM EPISCOPORVM SERIES.

PRIMVS Archiepiſcopus Morauiæ Cyrillus natione Græcus prius Conſtantinus philoſophus dictus, à Nicolao primo Pontifice maximo, anno Chriſti octogeſimo ſeptimo ſupra octingenteſimum ſedem Velegradenſem ſuſcepit, poſtquam Triballos primum, inde Swatoplukum Morauorum regem cum vniuerſa gente (quę Viſtula, Danubio ac Vago fluuio terminabatur) in fide Chriſti initiarat. Fuere hi Marcomanni veterum quondam hiſtoriis celebratiſſimi. hic quum eccleſiæ quinque ferme annis præſediſſet, Archiepiſcopatui ceſſit, Adrianique pontificis nutu Methodium fratrem eccleſiæ Velegradenſi præfecit. Qui cum à iuniore Swatopluko multis iniuriis ac contumeliis cum clero ſuo afficeretur, eccleſiæ huic ſacris interdixit, Romamque conceſſit, reuocatuſque non multo poſt, quum nihilo remiſſius rex in clerum ſæuiret, omnibuſque ſceleribus & vitiis homo ſanguinarius flagraret, beatus Methodius gregis ſui perditionem ferre non valens Romam iterum rediit, atque illic anno Chriſti Noningenteſimo ſeptimo, ex hac luce migrauit, in eccleſia diui Clementis (cuius corpus Cyrillus ex Cherſona ponti Romam attulerat) ſepultus, poſt cuius obitum ſedes Epiſcopalis quinquennium fere vacauit.

IOannes ex Morauiæ epiſcopis primus beato Methodio in pontificatu ſucceſſit, Epiſcopalemq; ſedem in oppido Poleſſowicz, in eccleſia ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum, annis ſexdecim fere texit, religioſeque adminiſtrauit. huius tempore Venceslaus quum ducatum Boiemiæ moderaretur, ab impio Boleslao fratre (qui virtutibus ipſius vitæque ſanctimoniæ regnandi cupiditate æmulabatur) occiſus, glorioſam martyrii lauream ſuſcepit, inter diuos non multo poſt relatus. Otho vero Cęſar qui tum Germanis præerat, tam immane parricidium ferre non valens, Boleslaum vſque adeò perſequutus eſt, vt bello contra eum moto, hunc caſtris exuerit. Eoque miſerabiliter extincto, Boiemiam etiam ditioni ſuæ ſubiecerit. Tradunt nonnulli ſedem Epiſcopalem non in Poloſſowicz, ſed in Kunowicz fuiſſe.

SIlueſter Morauorum Epiſcopus ſecundus, Ioanne vita defuncto, epiſcopales infulas, anno Chriſti quadrageſimo ſecundo ſupra noningenteſimum ſuſcepit, Epiſcopatuique decem & nouem annos præſedit: poſt cuius mortem Epiſcopatus Ratiſponenſi eccleſiæ (quæ tum Baſoariorum erat metropolis) vſque ad annos triginta quinque fuit vnitus: inde vero per Benedictum ſeptimum tempore beati Adalberti Pragenſis Archiepiſcopi, opera Boleslai pii eccleſiæ Pragenſi annexus, quæ vnio nonaginta duobus annis durauit, vſque ad Seuerum Epiſcopum Pragenſem, ac Vratislaum regem Boiemiæ primum, cuius opera, annuente Alexandro Pontifice maximo, Epiſcopatus rediit ad Morauos. Sub hoc Silueſtro, Hungari gens Scythica Pannoniam infeſtant, exactiſque inde Gepidis & Auaribus occupant, ad Belgicam vſque Galliam omnia ferro ac flammis vaſtantes. Hoc etiam tempore Ricinenſis Epiſcopatus Sleſiæ, Vratislauiam translatus eſt. Electuſque eſt hic Hieronymus Romanus primus Epiſcopus Vratislauienſis.

IOannes Morauorum Epiſcopus tertius, ſancti Stanislai Cracouienſis Epiſcopi coætaneus, conſentiente Seuero, ex Canonico Pragenſi à Segefrido Maguntino epiſcopo ordinatus, anno ſexageſimo tertio ſupra milleſimum pontificatus curam ſuſcepit. Hic pro arce podium Iaromiro ſeu Gebhardo Pragenſi Epiſcopo Vratislai regis fratri germano (qui non eam ſolum, ſed & epiſcopatum violenter occupare conabatur) ſe viriliter oppoſuit, epiſcopatuique ſuo cum omnibus prædiis rurſum reintegrauit. Moritur anno Chriſti milleſimo octogeſimo ſexto, ſeptimo Calendas Decembris: poſt cuius mortem epiſcopatus quinq; ferme annis vacauit; occupante eum iterum Gebardo

Episcopo Pragensi: qua etiam tempestate sanctissimus Carthusiensium ordo in Gallijs excitatur, & Cistercìensium alter apud Burgundos auspice Bernardo de Clara valle.

ANdreas Morauorum Episcopus quartus, ex Pragensi Canonico Ioanni sufficitur, anno Christi millesimo nonagesimo primo, & à Richardo Maguntinensi Episcopo consecratur. Huius pontificatu Vratislaus primus rex Boiemiæ episcopalem sedem ex Polessowicz transtulit in Olomucz, atque illic ecclesiam cathedralem sub titulo sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in suburbanis erexit: cui quum Andreas quinque annis præfuisset, moritur, atque in ecclesia sua sancti Petri sepelitur. Sub huius exitu Hierosolymæ ingenti Saracenorum Turcarumque strage per Gotifredum Gallorum regem capiuntur, Christianique denuo iuris efficiuntur.

PEtrus Episcopus Olomucensis secundus, quintus in Morauorum episcoporum ordine, Canonicus regularis Strahouiensis cœnobii, in pontificatu Andreæ successit. Huius electionem Bretislaus Dux Boiemiæ Vratislai regis filius vsque adeo approbauit, vt deinceps statuerit neminem nisi eiusdem cœnobii Canonicum in Episcopum Olomucensem eligi debere: quod etiam decretum literis suis ac diplomatibus perpetuo duraturum firmauit: idque in Episcopi & Pragensis capituli contemptum, qui sibi electionem Olomucensis ecclesiæ violenter vsurpare nitebantur: quę quidem electio Canonicorum regularium de Strahow continua serie centum & quinque annos durauit. Moritur Petrus anno Christi millesimo centesimo quarto, Nonis Iulijs, sepultus in Strahow.

IOannes episcopus, dictus Ventrosus, in ordine Episcoporum sextus, Canonicus in Strahow, concordi voto ecclesiæ Olomucensi præficitur, non tam religione vitæque sanctimonia clarus, quam de ecclesia bene meritus. Hic enim Crein situm cum foro & omni iure ab Othone Marchione Morauiæ pro trecentis marcis argenti emit, ecclesiæque bonis adiecit: insuper Lubacum in Boiemia à Sobieslao duce episcopatui incorporandum obtinuit. Moritur anno Christi vigesimo sexto supra millesimum ac centesimum, nono Cal. Martij, in Strahow sepultus.

HEnricus cognomine Zdik, illustris Vladislai Ducis Bohemiæ frater, ac Strahouiensis cœnobii professus, Iohanni succedit, miræ sanctitatis ac innocentiæ pontifex, miserorumque singulare profugium. Huius pontificatu, anno scilicet tricesimo supra millesimum ac centesimum, Venceslaus Othonis Marchionis Morauiæ filius, cultum diuinum amplificare studens, & episcopium (quod paruis continebatur angustiis) gloriosis structuris euehere, templum sub honore & titulo diui martyris & penatis Venceslai in arce sua Olomucensi erexit, ledemque illuc episcopalem ex ecclesia Sancti Petri permissione summi Pontificis Innocentii secundi transferri curauit, duodecim ibi Canonicis institutis. Hic etiam corpus sancti Christini pro ecclesia sua recens constructa obtinuit, ibidemque religiose recondidit. Addidit eidem & ecclesiam Diui Mauritii intra ciuitatem Olomucensem, quæ ante hac ad monasteriũ Gradicense pertinebat. Moritur tandem gloriosus hic pontifex anno Christi M. C. L. VII. Calendas Iulii, in monasterio Strahouiensi sepultus.

IOannes ex numero Episcoporum octauus, Henrico viam vniuersæ carnis ingresso, pontificatum Olomucensem suscepit, Canonicus regularis de Lythomisl. Hic dum episcopatui septem annis præsedisset, moritur: & in ecclesia sua Olomucensi ante introitum chori sub albo marmoreo lapide sepelitur. Ea tempora insignes tum philosophos tum medicos tulere, Auicennam Hispalensem, & Auerroem Cordubensem, cognomento Commentatorem: cœpit & hac tempestate Lugduni pestifera Valdēsium insania, quæ alibi iam pridem extincta, virulenta tabe Boiemos tandem ac Morauos corripuit, longeque ac late infecit.

IOannes nonus, sextus vero Olomucensis Episcopus, cognomento Caluus cathedræ Olomucensis concordi omnium voto præficitur, Strahouiensis & ipse cœnobii professus: vir magnæ prudentiæ, eximiæ largitatis, ac singularis in omnes humanitatis & beneuolentię. Qui cum sedi suæ miro omnium fauore bene & laudabiliter undecim

annis

annis præfuisset, anno Christi M. C. LXXII. moritur, & in monasterio Gradicensi prope Olomucz honorifice sepelitur.

DIetlebus in ordine Episcoporum decimus, ex Strahouiensi monasterio pontificatum iniit, beneque hunc & religiose administrauit. Moritur anno Christi octogesimo primo supra millesimum & centesimum, & in monasterio Strahow tumulatur: post cuius decessum sedes anno vno vacauit.

PEregrinus vndecimus, Episcopus Olomucensis octauus, Dietlebo successit, ordinis & ipse Canonicorum ex Strahow, vir integer & pius. Hic nondum expleto pontificatus sui quadriennio moritur, & fratribus suis episcopis in Strahow attumulatur, quo mortuo sedes biennio integro viduata est præsule & pastore.

CAyn, in catalogo Episcoporum duodecimus, ex Strahouia procurante Conrado Marchione Morauiæ pontificias infulas, opponentibus se iterum Episcopo & Canonicis Pragensibus, suscepit: Pontifex, qualem Paulus esse voluit, hospitalis ac modestus, profusæq; in omnes largitatis, in clerumq; suum potissimum. Hic quoties cunque Olomucium venit, non Canonicos solum, sed totum ecclesiæ suæ clerum ex mensa & quadra sua pauit, facilem & benignum se omnibus exhibuit, religioni mirifice vacauit, de quo id vulgo ferebatur, quod vox eius sonora vt tuba Dei, & quasi vox angelorum. Moritur pius & religiosus pontifex anno Christi M. C. X C I I I I. pridie Idus Ianuarias.

ENgelbertus natione Brabantinus, Canonicus & ipse regularis de Strahow, in ordine episcoporum tertius decimus, Olomucensem sedē, vbi pridem Archidiaconus & Canonicus fuerat, obtinuit, magni consilii vir, & ob hoc à principibus & optimatibus in maximo precio & existimatione habitus. Canonicos suos miro amore & beneuolentia complexus, & ab eis vicissim paterna veneratione cultus, nulli noxius, quin potius erga subditos suos mirifice benignus: sciens boni pastoris esse, tondere oues nō deglubere. Moritur plenus dierum xvj. Calend. Ianuarii: anno Christi centesimo nonagesimo nono supra millesimum. Hic totum ecclesiæ tectum plumbo vestiuit.

BAuarus Boemus, nobili genere natus, ex Strahouiēsi cœnobio, Engelberto in pontificatu sufficitur: vir gulæ & ventri totus immersus, seditionibusque & turbis plus quàm quieti intentus: helluo & prodigus, miserabili ob hoc exitu vitam finiuit. Nam quum in monasterio Milewsk sacris operaretur, intraq; canonem primam supra calicem benedictionem extenderet, apoplexia correptus cōcidit, omnique membrorum destitutus officio infelicem animam Calendis Octobris exhalauit anno Christi ducētesimo primo supra millesimum, in Strahouia sepultus: post quem series electionis episcoporum ex Strahow cessauit. Fuit ea tempestate memorabilis ille vir Balduinus, Decanus Olomucensis, natione Romanus, perpetuo præconio ob ipsius in ecclesiam bene merita celebrandus, qui ordinem cantus & psalmodiæ, quæ hodie in ecclesia Olomucen. obseruatur, primus distinxit, libris antiphonarīis ad id propriis sumptibus coemptis: omnibus insuper se humanum & facilem præstitit, & Italici licet sanguinis, hospitalem se ac liberalissimum & externis & domesticis prçter modum exhibuit. Moritur anno Christi ducētesimo tertio supra millesimum, sexto Calend. Decembris.

RObertus, natione Anglicus, quintus decimus in Episcoporum ordine, Olomucensem cathedram (quum prior in Nepomuck fuerat) obtinuit, homo excellenti literatura præditus, magna prudentia ac morum grauitate insignis. Hic Sarcophagum Diui Christini auro & argento vestitum, gemmis preciosis vndique distinctum, pulcherrimo opere cælatum magnis sumptibus & impensis ecclesiæ suæ contulit, crucemque preciosissimam duodecim marcarum auri à Vladislao Marchione filio Przemisl, seu Ottagari tertii regis Bohemiæ pro ecclesia similiter dari obtinuit. Multis beneficiis & sacerdotiis peculium Diui Venceslai augendo: namque præposituram de bonis suis in ecclesia Olomucensi primus instituit, villam Miczwiezy ecclesiæ perpetuo possidendam tradidit, compluribusque priuilegiis & diplomatibus principum indulgentia adauxit. Moritur diis & hominibus gratus præsul decimo sexto Calendas Nouembris,

anno Christi ducentesimo tricesimo secundo supra millesimum in Velegrado sepultus. Quo anno Diuus Antonius Vlyxiponensis in Apotheosim cælitum Patauij refertur. Sub hoc duo illa clarissima religionis Christianæ lumina Franciscus Assisiates, & Dominicus Calaguritanus ordinis mendicantium architecti, paupertatisq; veri sectatores illuxere, miroq; sanctitatis & doctrinæ fulgore, totum orbem illustrauere. Claruit & Diua Elizabeta Andreæ Pannoniarum regis illustris filia hac eadem tempestate.

FRidericus sextus decimus, Roberto vita functo, ecclesiæ Olomucensi præficitur. Nihil de hoc memorabile legitur. Moritur anno Christi ducentesimo quadragesimo primo supra millesimum: post cuius mortem Vilhelmus quidam per Capitulum erat electus; aduersus quem Venceslaus Rex Boiemorum Conradum de Fridebergk violenter intrusit: verum Decanus & Capitulum, spontaneum pro ecclesiastica libertate subeuntes exilium per septennium fere contra Conradum in Romana curia causam egerunt, iura ipsorum & electionem defendentes, quousque anno Christi ducentesimo quadragesimo septimo supra millesimum in Brumonem de Schœnbergk vnanimi voto fuit consensum, Vilhelmo in potestatem ac manus summi pontificis Adriani quarti iuri & electioni suæ cedente. Ea tempestate Scythæ & Sarmathæ profunda paludis Meotbidos egressi, Poloniam & Hungariam late peruagati, in Germaniam vsque penetrauere, omniaque cædibus igne ac ferro populati, miserabilem stragem vndique edidere.

BRumo Comes de Schœnbergk, natione Saxo, præsul nunquam satis laudatus, cedente Vilhelmo, pontificias infulas, ac Olomucensis ecclesiæ moderamen suscepit: homo præstanti ac liberali forma, singulari consilio ac heroicis quibusque virtutibus egregie dotatus, diisq; & hominibus iuxta acceptus. Hic ecclesiam suam tenuem & inopem adeo auxit & locupletauit, vt eam de nouo visus sit & instituisse & erexisse. Cremsirium enim in primis muro cinxit, & ex pago in ciuitatem turribus & propugnaculis munitam euexit, collegium in ea Diui Mauritij, institutis illic Decano, Præposito, & Canonicis, ex fundamentis erexit, ac liberalissime dotauit. Comitatum Hukenwaldt, cum arce & oppido Ostrauia, nec non comitatum Schœnbergk, cum arce & oppido Kelcz, cumq; multis prædiis & villis ecclesiæ suæ adiecit, oppidumq; insuper Hulyn ac Prawczize & Nimczize cum antiqua villa à rege Ottochato obtinuit. Præterea Scolastriam & quatuor præbendas in Vitonicz & Friczonicz de nouo creauit. Insuper pro ornamento & tutela ecclesiæ complures insignes Vasallos instituit, variaque his bona & prædia in feudum concessit, adeo vt Olomucensis Episcopus antehac pauco cleri sui comitatu contentus, iam militaribus etiam viris honestissime stipatus procedat, ecclesiasticaq; ac militari æque præfulgeat dignitate. Moritur gloriosissimus hic pontifex anno Christi ducentesimo octuagesimo primo supra millesimum, duodecimo Calen. Martii, in collegio Cremsiren. quod ipse extruxerat, sepultus. Floruere ea tempestate Albertus cognomento Magnus, ac Thomas Aquinas, viri & vitæ innocentia clari, ac præstanti ingenio & eruditione illustres.

THeodoricus octauus decimus, Morauię Episcopus, mortuo Brumone in pontificatu successit, non minus grauitate quam religione ac vitæ innocētia clarus. Hic missam gloriosissimæ Deiparæ virginis ante auroram singulis diebus in ecclesia Olomucensi solenniter decantari instituit, præbēdam in Powla per illustrissimum principem Otthocatum ac Venceslaum ipsius filium de nouo fundari obtinuit, & alias insuper quatuor in Slatina de redditibus proprijs adiecit. Mortuus anno millesimo trecentesimo secundo, sexto Idus Octobris: Olomucij in ingressu chori sepultus. Fuit hoc tēpore in precio Scotus, argutissimus ille Sophista, cui posteri Subtili cognomen indidere.

IOhannes dictus Haly, ex catalogo pontificum nonus decimus, Olomucensem cathedram post Theodoricum obtinuit, vir magnæ prudentię optimeq; meritus de ecclesia sua: namq; parochialem ecclesiam in Slapanicz scolastrię Olomucēsi contulit ac vniuit, statuitq; vt deinceps Archidiaconatus, scolastria & custodia non nisi præbendatis ecclesiæ Olomucensis Canonicis conferantur. Mortuus est Nonis Octobribus, anno Christi cccxi supra millesimum, in ecclesia Olomucensi ante altare Sanctæ Ludmillæ sepultus.

Petrus

PEtrus cognomento Bradawicze, ex famigerabili procerum de Lomnicz familia ortus, pontificales infulas post Iohannem suscepit, vigesimus in Episcoporum ordine. Hic cum ecclesiæ triennium laudabiliter præsedisset, moritur Pragę, in ecclesia metropolitana sancti Viti sepultus.

COnradus ex catalogo pontificum vigesimus primus, comitiis publicis ecclesiæ Olomucensi præficitur: magnanimus ecclesiæ tutor & defensor. Hic villā Chrzenowicze prope oppidum Cogetin emit, ecclesięq; & Capitulo perpetuo possidendam tradidit: constitutiones saluberrimas clero suę diœcesis sanciuit, plurimisq; ecclesiam ornamentis auxit. Mortuus Idibus Augusti anno Christi CCCXXVI. supra millesimū, ante altare sanctæ Cordulæ in ecclesia sua humatus.

HEnricus Berka, ex vetusta & insigni familia procerum de Duba, Conrado in pontificatu suffectus, Olomucensem cathedram in ordine Episcoporum vigesimus secundus, sancte & religiose administrauit, villam Chrzenowice ex manibus Ioannis de Lucemburgk Bohemiæ & Poloniæ regis vendicauit, ecclesięque reddidit: ecclesiam parrochialem in Wischow Decanatui vniuit. Moritur Pragę quarto Calendas Ianuarii anno Christi trecentesimo trigesimo tertio supra millesimū. Ibidem in ecclesia sancti Viti sepultus.

IOhannes cognomento Wolko, filius Venceslai regis Bohemię, vigesimus tertius in pontificum catalogo, Henrico successit; moxq; religionis zelo succensus, monasterium sanctimonialium in Pustimir à fundamento non paruis sumptibus erexit, copiosisq; redditibus dotauit, vasisq; insuper ac supellectili argentea magnifice ornauit. Ibidem illustris ac religiosus pontifex insigni pompa & apparatu sepultus.

IOhannes cognomento Oczko, ex clara procerum de Wlassim familia: in Episcoporum ordine vigesimus quartus. Wolkone vita functo ex Pręposito omnium sanctorum in arce Pragensi fauore inuictissimi principis Caroli Romanorum & Bohemię regis, Episcopatum Olomucēsem sortitur: non multo post ad metropolitanam ecclesiam Pragensem translatus, cardineoque culmini ascriptus, ac rubri galeri honore sub titulo Basilicę duodecim apostolorum a summo pontifice insignitus, magna auctoritate ecclesiam sibi commissam administrauit: postq; multa laudabiliter gesta ex hac luce feliciter migrauit: sepultus in ecclesia Pragensi. Ferunt huic genitricem Dei Mariam in arce Raudnik visibiliter apparuisse.

IOannes de nouo foro, episcopus Lythomyslensis, ac Caroli Augusti cancellarius, ad ecclesiam Olomucensem postulatus, ipsius curam non inuitus suscepit. Hic monasterium Heremitarum sancti Augustini in Lythomisl à fundamentis erexit ac liberaliter dotauit: ecclesiam Olomucensem per familiares Iodoci Marchionis ignis consumptam iniuria restituit. Moritur anno Christi CCCLXXX. supra millesimum, in Lythomisl humatus, in monasterio quod ipse fundauit.

PEtrus cognomento Gelyto, vigesimus sextus in episcoporum ordine, ecclesiæ Olomucensi præsedit, ex Chorensi primum sede in Magdeburgensem ecclesiam translatus: deinde Venceslai Romanorum & Bohemiæ Regis ductu: Olomucensi cathedrę præfectus: homo magni animi, deq; ecclesia sua & religione optime meritus: monasterium Canonicorum regularium in Lantzkrona magnis sumptibus propriisq; impēdiis extruit: ornamentis ecclesiasticis egregie decorauit. Insuper altare sancti Briccij in ecclesia Olomucensi erexit. Hic etiam munitionē Drzewcziz cum villa Popowicz pro se & suis successoribus fauore regis Venceslai emit. Moritur pius pontifex Idibus Feb. Anno Christi CCCLXXXVII. supra millesimum: in monasterio Lantzkronensi humatus.

IOannes Iodoci & Procopij Marchionum Morauiæ frater germanus, ex ecclesia Lythomislensi violenter ac renitente capitulo cathedræ Olomucensi præficitur, Iodoco & Procopio bona ecclesiastica præter fas occupantibus, miserabiliterque distrahentibus. Quo audito, Vrbanus sextus Pontifex maximus Ioannē cōfirmare renuit, sed

paci & tranquillitati ecclesiasticæ consulere cupiens, ad patriarchatus apicem eccle-
siamque Aquilegiensem promouit, Nicolaum vero de Prussia ex ecclesia Constātiensi
Episcopatui Olomucensi, in catalogo pontificum vigesimum octauum, præfecit, dissi-
patorem ecclesiasticorum bonorum, magisque principum commodis quam ecclesiæ
suæ vsibus fauentem. Nam arcem Modriz & Melicz cum oppido Wischau Iodoco
Marchioni pignoris nomine tradidit, dissipatisque bonis ecclesiæ in Bohemia Pragam
ac munitionem Drzeulcz incoluit, vbi & mortuus est, & in ecclesiam suam Olomu-
censem translatus.

IOannes dictus Mraz, nunquam sine honoris præfatione nominandus, Iuris Ponti-
cii Doctor, ex præposito Zderasiensi ordinis Cruciferorum sacri sepulchri, ad eccle-
siam Olomucensem primum electus, inde vero ad Olomucensem postulatus, non epi-
scopum gessit, sed sacrilegum, furem atque prædonem: non contentus enim ecclesia-
sticis bonis, oppida & arces per libidinem distrahere, a sacris etiam vasis supellectileq;
ecclesiastica non abstinuit. Sed dum se ob religionem sanctorum ossa & reliquias ve-
neraturum fingit, in ædes sacras matricis ecclesiæ se intromitti prope noctis crepuscu-
lum petiit, satellitumq; stipatus caterua, res ecclesiæ (ductu Smilonis de Wyczow Ca-
nonici & Vicarii sui in spiritualibus) abstulit, ac capsas quę pro tuta & fideli custodia ad
sacras ædes repositæ erant, effregit, magna inde vi auri & argenti subducta. Hic etiam
postquam arcem Hukenwald contra inhibitionem summi Pontificis Sigismundo Cę-
sari tradidisset, maioremq; partem bonorum ecclesiæ vel alienasset, vel oppignorasset,
arcem Myrow duntaxat, pro vsu suo & molendinum in Cremsir retinuit: vnde & pro-
uerbium inoleuerat, ex Episcopo Olomucensi molitorem Cremsirensem effectum.
Moritur anathemate damnatus, ac corio bubulo inuolutus, in domo sua Episcopali se-
pelitur, obtenta tamen post mortem absolutione, exhumatus ante eum locum, vbi sa-
crilegium commiserat, in ecclesia reconditur.

LAdislaus, alias Laczko, nobilis de Crawar in episcoporum ordine vigesimus no-
nus, sacrilego Mrazoni concordibus suffragiis sufficitur, retinente Iodoco Mar-
chione Morauię, & Smilonem illum sacrilegum de Wyczow aduersarium eidem sub-
ornantem: Cui & octo milia numum aureorum tradidisse fertur, ad causam contra
eum in Romana curia instituendam. Verum Smilone Romæ turpiter & probrose vita
functo, Ladislaus episcopatu pacifice potitur, redemptisq; nonnullis bonis, quę Mrazo
oppignorarat, ac ecclesiæ redditæ, Suitauiaq; ex manibus Sigismūdi recuperata, toxico
(vti fertur) anno Christi M cccc viij necatur: in ecclesia collegiata sancti Mauricii Cre-
msirii sepultus. His temporibus Emanuel Chrisoloras Bizāzius literas Latinas & Gręcas,
à quingentis ferme annis fœda barbarie occupatas, in Italiam veluti postliminio redu-
xit, miraq; felicitate auxit, vt Varronis Marciq; Tullii secula rediisse videantur.

COnradus natione Westphalus, humili genere natus, regni Bohemiæ Subcamera-
rius, Laczkoni succedit, homo vanus & prodigus, artibusq; necromanticis ac sor-
tilegiis contra professionem suam (vt aiunt) infamis. Hic bona ecclesiæ iterum diri-
puit, in duplaque quam prædecessores ipsius pecuniarum summa partim Venceslao
regi, partimq; aliis Marchionatus proceribus oppignorauit, fauore tandem Venceslai
ad metropolitanam Pragensem sedem translatus: cuius bona, æque atque in Morauia
fecerat, distraxit, in Hussitarum insaniam (quæ tum pullulare cœpit) non multo post
prolapsus, postquam duo errorum architecti, Iohannes Hus & Hieronymus, patrum
Concilii Constantiensis decreto igni traditi fuissent.

VEnceslaus cognomento Kralik, Patriarcha Antiochenus, post Conradum ecclesię
Olomucensis curam in commendam (sicut vulgo aiunt) suscepit: homo ventosus,
gloriæq;, supra quā religioso homini cōuenit, cupidus, quiq; dum sacris operaretur, spe-
ctari præ aliis voluerit, populumq; in admirationem sui pertrahere, altiore in ecclesia
suggestu (quod ad id parare iusserat) conscenso. Hic etiam sub obtentu adeundi sacri
Constantiēsis Concilii magnam argenti vim à Capitulo mendaciter extorserat, quam
Pragam vsq; procedens, abligurriuit, neq; vlterius (prout pollicitus erat) processit, redire
tandē volens in Suitauia oppido Episcopali, pridie Idus Septembris defecit anno Chri-
sti quadringentesimo vicesimo sexto supra millesimū, in Ecclesia Olomucensi sepultus.

Iohan-

IOannes de Praga in episcoporum ordine trigesimus secundus, ex Lythomislensi sede ad Olomucensem postulatus, variam fortunam expertus est, aduersante sibi Venceslao Romanorum & Bohemiæ rege, ad cuius importunitatem quidam Also Canonicus Vissegradensis fauore hæreticorum & Conradi Archiepiscopi Pragēsis pro Olomucensi Episcopo per factiosos quosdam Canonicos fuit electus. Verum quum ea de re coram sacro Concilio Constantiensi controuersum esset, Ioannis electio approbatur, adeo vt in Cardinalium etiam cœtum sub titulo Sancti Ciriaci fuerit aggregatus. Qui tandem nutu Martini quinti Pontificis max. anno Christi quadringentesimo vigesimosexto supra millesimum vniuerso clero & populo sibi occurrente & applaudente, in sedem suam reponitur, infulaque & Cardinea & pontificali decoratus, postquam laudabiliter ecclesiæ præsedisset, Strigonii moritur. Vaciæ sepultus, anno Christi tricesimo supra millesimum ac quadringentesimum. Hic non pontificem modo gessit, sed fortissimum & militem & Imperatorem, hæreticorum copiis ipsius auspiciis sæpe fusis. Cum is cataphracto etiam equo insidens, instructis eorum aciebus identidem occurrere haud dubitarit, ob id vulgo Ferreus nuncupatus.

COnradus qui & Kunzo, ex familia procerum de Zwola, Iohanni successit, pontificii iuris professus, ac sacri palatii apostolici causarum auditor. Hic ecclesiæ suæ cura neglecta Sigismundum Cæsarem passim per Pannoniam & Germaniam comitabatur, duorum tantum aut trium famulicio ob auaritiam contentus: quamuis præter episcopatum multis sacerdotiis abundasset. Mortuus Vlmæ in Sueuia, quum tribus annis ecclesiæ præsedisset.

PAulus nobili genere de Miliczin natus, ex Præposito Pragēsi ob memorabilem hominis probitatem ecclesiæ Olomucensis pontificatum suscepit, tricesimus quartus in Episcoporum ordine. Multa hic ecclesiæ bona ab iniustis possessoribus vel vindicauit, vel redemit, ecclesiæque denuo reddidit: grauissimis ob hoc hæreticorum persecutionibus attritus, quorum insidias pro comitiis in Mezerzioz, & Prostanno bis ęgre effugit armatis cum hostibus concitatissime insequētibus, quamuis corpore obeso esset, & ob ætatem inualido & imbecilli, singulare in pauperes pietatis exemplum: quorum greges quocunque ibat ipsum consequēbantūt, pro foribus hospicii ipsius continuo excubantes. Moritur tandem pius Pontifex sexto Nonas Maii anno Christi millesimo quadringentesimo, quinquagesimo, Brunnæ in collegio Sancti Petri sepultus.

IOhannes dictus Haz de Brunna Paulo vita functo, pontificatum obtinuit: quem ipse prius quam vita excederet destinasse fertur, cum Præpositus Olomucensis fuisset: vir magni consilii, iurisque pontificii egregie peritus. Hic Ladislaum Alberti filium regio diademate imposito in Bohemorum regem inunxit. Mortuus non multo post in Muglycz oppido Episcopali, ac in ecclesia sua Olomucensi sepultus. Huius tempore anno scilicet salutis quinquagesimo secundo supra millesimum ac quadringentesimum, Bizantium seu Constantinopolis ab Amurate Turcarum imperatore magna Christianorum principum ignominia capitur, insigni summæ Sophiæ templo prophanis vsibus polluto, captus postridie etiam Galathis, quam hodie Peram appellant.

BOhussius tricesimus sextus in pontificum catalogo, Conradi de Zwola gentilis, Episcopales infulas Iohanne nuper extincto suscepit, iuris & ipse pontificii professus, regique Ladislao (cuius consiliarius erat) ob rerum agendarum peritiam apprime acceptus. Hic 8000. aureum nummum à clero acceptis, Cremsirium oppidum redemit, ecclesięque rursum restituit: non multo post temporibus ita exposcentibus iterum id oppignorare coactus. Pauco is tempore ecclesiæ præfuit, hæreticorum odio veneno (vti fertur) Viennæ necatus. Ita enim medici interanea ipsius scrutātes asseuerasse produntur. Sepultus Olomucii eo loci, vbi Mrazo ille sacrilegus humatus erat, quem viuens vt inauspicatum semper cauebat.

PRothasius de Carnahora, ex illustri Boskowiceorum gente, quum in Ticinensi gymnasio ageret, ad pontificatum ascitus, ecclesiæ Olomucensi præficitur: & ab Iodoco episcopo Vratislauiense ex Rosensibus regulis Georgio Podiebratio Bohemię rege pręsente insigni pompa ac magna procerū frequentia in ecclesia sua coronatur: homo

excellenti ac procero corpore, facie liberali, miraque prudentia, ac singulari eloquentia præditus, sacrorum curam diligentissimam gessit, nihilque episcopalium cerimoniarum vnquam obmisit. Hic arcem Wisthaw regiis structuris euexit, ecclesiamq; illic à fundamentis magnis sumptibus extruxit. Moritur peste nono Calendas Septembris, anno Christi octogesimo secundo supra quadringentesimum ac millesimum: in ecclesia sua Olomucēsi sepultus. Per eius tempora floruere viri omni ætate memorandi, Laurentius Valla, Theodorus Gaza, Guarinus Veronensis, Leonardus Aretinus, Pogius, Franciscus Philelphus, Latinæ linguæ egregii vindices & assertores.

MOrtuo Prothasio, ecclesia Olomucensis longo tempore antistite suo caruit: quindecimque fere annis apud administratores ad hoc per capitulum designatos, administratio & spiritualium & temporalium fuit. Interea Matthia Coruino Pannoniæ & Bohemiæ rege prouidente, vt Iohannes Episcopus Varadiensis eius curam susciperet, Pontificemque gesserit. ex obscuro hic oppido Morauiæ Prostanno processit, ingenio tamen & industria sua ad id culminis euectus, vt neminem per ea tempora inter sui ordinis homines parem habuerit, breui administrationis suæ tempore gloriosis structuris arcem Vischaw & Mirow ornauit, cœnobium omnium sanctorum Canonicorum regularium in suburbanis Olomucensibus ex fundamentis erexit, oppidum Muglicz ex episcopalibus sumptibus redemit, ecclesiæque restituit: verum eo familiæ diui Francisci non multo post ascripto, quum episcopatus ad sedem Apostolicam deuolutus fuisset, Innocētius octauus pontifex maximus Cardinali Alleriensi hunc contulit, eoque extincto, Alexander sextus ad eum rursus episcopatum Cardinalem Montis regalis suffecit. Quousque impensa ac fidelissima opera Stanislai Thurzonii (qui ecclesiæ nunc sancte, integre ac religiose præsidet) libertati pristinæ restitutus est, capitularique rursum electioni permissus. Ea tempestate clarissimi illi philosophiæ triumuiri effulsere, Iohannes Picus Mirandulanus, Hermolaus Barbarus Patricius Venetus, & Platonicæ philosophiæ assertor Marsilius Ficinus Florentinus.

FINIS.

CVSPI-

Cuſpinianus Lectori.

Ite leues procul hinc moneo, procul ite prophani,
Neu fœdent veſtri limina ſancta pedes.
Quadraginta ſenes habitant hæc clauſtra domumq́;
Omnibus ijs cingit infula ſacra caput.
Nulli fas caſtum ſcelerato inſiſtere limen:
Nam chorus hic ſacer eſt: ſit procul ergo ſcelus.

DOCTISSIMO AVGVSTINO MORAVO, SVPREMO Regis Hung. Secretario, Ioachimus Vadianus.

Pontificum, quod ſancta refers memorandaq́ ſeclis
Nomina, & ex ſacris nobile ducis opus.
Auguſtine tibi tantum proba pectora debent,
Elyſio quantum hæc turba ſacrata ſenum.
Te ſiquidem ductore cedit vtrinſq́ fideſq́
Et redit exculta religionis amor.
Nam dum clara legit præſul monumenta ſuperſtes
Nimirum virtus gratior inde ſibi eſt.
Hæc facis vt vigeat cultis mandata libellis:
Cætera cuncta dies longior interimit.

AD IVRECONSVLTISS. D. AVG. REGIVM AVRIcularium, Petri Aperpacchi Hendec.

Auguſtine ſacri decus ſenatus
Rex quem Pannonius fouet probatq́
Potens, belliger, integer, beatus,
Quod tu pontifices ſacris vetuſtos
Duris viuere vinculis relictis
Crede, magna manet pium laborem
Nullis gloria diluenda ſeclis.
Quantum clarus equis, celerq́ curſu
Caſtor: morigero pioq́ fratri
Debet perpetuæ fauore fratris
Vitæ redditus, ac redemptus horco.
Quantum Threstio reducta Vati
Felix Euridice, Stygios palude
Quondam debuit. Herculiq́ quantum
Theſeus, Cecropiæ ſalus iuuentæ
Tantum turba tibi ſacrata debet
Vitæ reddita nunc perenniori.
At pro munere Neſtoris ſenectam
Factus te duce corpori ſuperſtes
Ab ſummo chorus hic Deo rogabit
Virtutis celebri ſuæ patrono.

INDEX RERVM ET VERBORVM LOCVPLETISSIMVS IN HAC HISTORIA BOhemica contentorum.

Apo-

Digitized by Google

reliquias

Digitized by Google

D

E

F

G

Teme-

N

Ce

O

P

Petrus

Regina

Stepha-

regnum

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google